

land- en tuinbouw
in west-vlaanderen
een structuuranalyse

WES

Eigendom van het
Westvlaams Economisch Studiebureau
Brugge Reeks / Boek

✓

land- en tuinbouw in west-vlaanderen

Redactie: Dr. J. Thiery
A. F. B. B. B.
L. V. B. B.
L. V. B. B.
L. V. B. B.
L. V. B. B.

1953

BRUGGE

Studie uitgevoerd in opdracht van de Provincie West-Vlaanderen

WESTVLAAMS
EKONOMISCH STUDIEBUREAU
WES

Wetenschappelijk comitée

Voorzitter : Prof. dr. ec. O. Vanneste
Leden : Prof. dr. ec. N. Vanhove
Dr. ec. J. Theys
Dr. wet. S. Beernaert

XXVIII

land- en tuinbouw in west-vlaanderen

een structuuranalyse

Werkgroep landbouwstudie

Koncept, leiding en koördinatie: Dr. ec. J. Theys

Leden: Ir. L. Bockstaele

Lic. ec. Y. Bellaert

Lic. ec. R. De Keyser

Lic. ec. I. Landuyt

Ir. V. Leus

BRUGGE

1982

West-Vlaanderen is qua produktie de belangrijkste landbouwprovincie van ons land. Zo belooft het aandeel van de toegevoegde waarde van de Westvlaamse landbouw 25 % van het Rijk.

In West-Vlaanderen benemen land- en tuinbouw 70 % van de totale oppervlakte, bepalen zij in grote delen van onze provincie het ruimtelijk beeld en hebben zij menigvuldige bindingen met de vele activiteiten die zich voordoen op dit grondgebied. De direkte tewerkstelling in land- en tuinbouw in West-Vlaanderen bedroeg in 1981 circa 19.800 personen, dit is 5,4 % van de totale werkgelegenheid in onze provincie. Het aandeel van de primaire sektor in het bruto-geografisch produkt van West-Vlaanderen bedroeg in 1979 5,8 %. Het is duidelijk een sektor die zeer ingrijpende wijzigingen heeft ondergaan in zijn interne structuur, met een wezenlijke terugslag op het gehele maatschappelijke leven, uiteraard in eerste instantie op het levenspatroon van de agrarische bevolking.

De land- en tuinbouw werd als economische sektor en tevens als maatschappelijke groep met nieuwe gegevens gekonfronteerd en tot ingrijpende wijzigingen en aanpassingen gedwongen. Toen in 1965 de studie verscheen "De landbouw in West-Vlaanderen. Een economische en sociografische analyse", uitgegeven door het Westvlaams Economisch Studie bureau, stond deze sektor als het ware nog halfweg in dit proces van fundamentele aanpassingen.

Ten einde een globaal overzicht te hebben van de huidige structuur van land- en tuinbouw in West-Vlaanderen en van de ingrijpende wijzigingen die deze bedrijfstak heeft ondergaan in de jongste twintig jaar, gaf de Provincie West-Vlaanderen opdracht aan het Westvlaams Economisch Studie bureau deze analyse te maken. Ik verheug mij hierover ten zeerste.

Het is nuttig een akkuraat inzicht te krijgen in tal van essentiële gegevens van het veranderingsproces in land- en tuinbouw. Wij zijn ervan overtuigd dat deze analyse een belangrijke aanbreng kan zijn voor allen die rechtstreeks of onrechtstreeks met de sektor betrokken zijn.

Deze studie laat toe niet enkel de aandacht te vestigen op de economische aspecten van de landbouwbedrijvigheid, maar ook op de algemene betekenis en funktie van het land- en tuinbouwareaal als produktiefaktor en als element van open ruimte, met landschappelijke en rekreatieve waarde.

Mijn dank gaat naar allen die hebben bijgedragen tot de uitwerking en de publikatie van deze studie.

Ik druk de wens uit dat deze studie de nodige aandacht zal krijgen van allen die in land- en tuinbouw verantwoordelijkheid dragen en inspirerend moge werken bij het nemen van maatregelen, op diverse terreinen, die de landbouwbevolking van West-Vlaanderen ten goede komen.

Prof. Dr. O. VANNESTE
Gouverneur
Voorzitter Westvlaams
Economisch Studiebureau

De landbouw staat bekend als een regressieve sektor. Het aandeel van de landbouw in het bruto nationaal produkt is dalend en de vermindering van de werkgelegenheid in de landbouw is bijzonder groot. Toch houdt dit niet in dat de betekenis van de landbouw in ons sociaal-ekonomisch leven gering is geworden. Onder meer kan verwezen worden naar het landbouwareaal als "open ruimte", met grote rekreatieve waarde; verdwijnen van de landbouw als ekonomische aktiviteit zou oorzaak worden van hoge kosten voor het onderhoud van het landschap. Ook vanuit het louter ekonomische standpunt mag aan de landbouw een grotere betekenis worden toegekend dan wat uit het aandeel in het bruto nationaal produkt (2,2 % voor België en 5,8 % voor West-Vlaanderen) zou worden afgeleid. Gewezen kan worden op het feit dat ingevolge een strukturele evolutie er door de landbouw een aantal funkties werden afgestaan aan een grondstoffentoeleveringsnijverheid (veevoeders, kunstmest, fytofarmacie, machines en andere) en een verwerkingsnijverheid (zuivelnijverheid, vleesverwerking, groenteverwerking en andere); de voor- en achterwaartse bindingen van de landbouw zijn belangrijk, zoals uit een ontleding van de input-outputtabel van België kan worden afgelezen. Voorheen was de landbouw een vertikaal sterk gefintegreerde sektor. Zo omvatte hij onder meer ook de bereiding van boter en stond in voor een deel van transport en distributie (markten, thuisverkoop). Momenteel is een duidelijke uitsplitsing ontstaan. Arbeidsplaatsen worden thans geteld stroomop- en stroomafwaarts van de landbouw in andere sektoren, in tegenstelling met wat vroeger het geval was. Tal van para-agrarische aktiviteiten zijn tot ontwikkeling gekomen en verschaften werk aan talrijke personen.

In een onderzoek, in 1979 uitgevoerd op initiatief van het Provinciebestuur van West-Vlaanderen, met behulp van een tewerkgestelde in het bijzonder tijdelijk kader, werd voor 64 plattelandsgemeenten (gemeenten vóór de fusies van 1 januari 1977) nagegaan wat de "indirekte" tewerkstelling was; als "indirekt tewerkgesteld in de landbouw" werden onder meer opgenomen dierenartsen, agrotechnici, handelaars in meststoffen, loonondernemers, groentegroothandelaars, slachterij-arbeiders, melkerij-arbeiders, veevoederhandelaars, dierenkooplui, landbouwkredietinstellingen, aardappelgroothandels en dergelijke. Uiteraard gaat het om een benadering van de realiteit, die niet zo eenvoudig te vatten is. Volgens dit onderzoek werden in de betrokken 64 plattelandsgemeenten (deelgemeenten) in West-Vlaanderen 13.100 personen op rechtstreekse wijze in land- en tuinbouw tewerkgesteld en 2.300 personen op indirekte wijze; volgens de gegevens van de landbouwtelling bedroeg het aantal rechtstreeks tewerkgestelden slechts 8.900 personen.

In onderhavige studie zal de ontleding beperkt blijven tot de betekenis van de landbouw in enge zin.

Voor de ontleding van de situatie in de Westvlaamse land- en tuinbouw en de evolutie sinds 1959 werd in eerste instantie een beroep gedaan op gegevens van de algemene landbouwtellingen van 1959 en 1970 en de landbouwtellingen die sinds 1970 jaar na jaar hebben plaatsgehad. In de jaarlijkse landbouwtellingen worden thans geregeld, wisselend van jaar tot jaar, vragen ingelast over diverse aspecten zoals beroepsvorming en grondversnippering, die voorheen in de jaarlijkse tellingen niet werden opgenomen; hierdoor konden de algemene landbouwtellingen, die in beginsel om de tien jaar werden gehouden, worden afgeschaft. Sinds de land- en tuinbouwtellingen van 15 mei 1973 worden de individuele vragenlijsten dusdanig verwerkt, dat ze toelaten een aantal struktuurtabellen op te stellen, zoals indeling van het aantal bedrijven naar de omvang van de veestapel en dergelijke. Sinds 1970 is de statistische informatie over de land- en tuinbouw in ons land, met gegevens tot op het gemeentelijk niveau, zeer groot. Wij danken zeer oprecht de heer J. Peeters, Adjunkt-Adviseur bij de sektor landbouwstatistiek van het Nationaal Instituut voor de Statistiek, die steeds met de grootste bereidwilligheid de gevraagde informatie en bijkomende inlichtingen heeft verstrekt.

Het bleek wenselijk bijkomende informatie over de Westvlaamse landbouw te verzamelen op basis van een enquête, onder meer betreffende interesse voor eventuele ruilverkaveling, kontraktuele landbouw en dergelijke. In de periode december 1979-maart 1980 werd, op basis van een mondelinge enquête, een onderzoek uitgevoerd bij 2.522 Westvlaamse landbouw- en tuinbouwbedrijven, met de hulp van 10 tewerkgestelden in het bijzonder tijdelijk kader.

De ondervraagde land- en tuinbouwers waren gespreid over alle gemeenten van West-Vlaanderen à rato van 1 geënquêteerde per 8 bedrijven. Aan de land- en tuinbouwtelling van 15 mei 1979 waren in West-Vlaanderen 20.373 aangevers onderworpen, inclusief niet-beroepsproducenten (categorieën 1 tot en met 3). Met 2.522 geënquêteerde Westvlaamse bedrijven werd derhalve een aandeel van 12,4 % bereikt. Onze dank gaat naar alle land- en tuinbouwers die zo bereidwillig aan de enquête hebben deelgenomen.

Een bijzonder woord van dank gaat naar het Provinciaal Onderzoek- en Voorlichtingscentrum voor Land- en Tuinbouw, Beitem, en inzonderheid naar zijn Directeur Ir. L. Bockstaele, die de studie heeft begeleid en door zijn opmerkingen en suggesties heeft verrijkt.

hoofdstuk 1 betekenis van land- en tuinbouw in het bodemgebruik

1. WEST-VLAANDEREN IN VERGELIJKING MET DE ANDERE PROVINCIES

De meest recente telling die het bodemgebruik voor land- en tuinbouw aangeeft naar de ligging van de gronden is de algemene landbouwtelling van 15 mei 1970.

Volgens de telling van 15 mei 1970 bedroeg de oppervlakte kultuurgrond in West-Vlaanderen, geteld naar de ligging van de gronden, in totaal 229.067 ha (1); in deze oppervlakte is begrepen het geheel van de land- en tuinbouwteelten, met inbegrip van de tuinbouwteelten voor het verbruik van het gezin van de aangever, de wijmenaanplantingen en de braakgrond (bewerkte, tijdelijk teeltvrij gelaten grond).

In deze telling zijn de volgende categorieën opgenomen :

kategorie 1 : beroepslandbouwers en -veehouders;

kategorie 2 : beroepstuinbouwers;

kategorie 3 : niet-beroepsproducenten die produkten van hun bedrijf verkopen;

kategorie 4 : alle strafinrichtingen, kostscholen, rusthuizen, tehuizen voor bejaarden en andere gelijkaardige inrichtingen, de godsdienstige of andere gemeenschappen, de proef- en onderzoekstations, de aanplantingsdiensten van openbare instellingen, die voor eigen behoeften voortbrengen en de bedrijven die afhangen van een onderwijsinrichting, indien ze tenminste één are uitbaten of dieren houden die in de vragenlijst werden opgesomd (ook al worden geen produkten voortgebracht voor de verkoop).

De oppervlakte van circa 229.000 ha kultuurgrond omvat derhalve ook gronden beteeld door niet-beroepsproducenten en door bijzondere inrichtingen zoals strafinrichtingen, kostscholen en andere; de beroepslandbouwers en -veehouders en de beroepstuinbouwers namen echter circa 96 % op van de totale beteelde oppervlakte.

In de algemene landbouwtelling werden ook andere onderdelen van het bedrijf geteld, zoals verlaten gronden (2), woeste gronden (3), bossen, hakhout en geëxploiteerd struikgewas, lusttuinen en -parken, vijvers en poelen, bedrijfsgebouwen, erf en aanhorigheden, bedrijfswoning, andere oppervlakten zoals private wegen op het bedrijf, wegen die naar de gronden leiden, grachten enz. deel uitmakend van het landbouwbedrijf. De totale oppervlakte van de land- en tuinbouwbedrijven bedroeg in 1970 in West-Vlaanderen 241.522 ha.

West-Vlaanderen blijkt de meest agrarische provincie te zijn van het gehele land.

Drukt men de totale oppervlakte van de aan de algemene landbouwtelling onderworpen bedrijven uit in procent van de totale kadastrale oppervlakte, dan komt West-Vlaanderen in

1970 tot een aandeel van 77,1 %; op de tweede plaats komt de provincie Henegouwen met een aandeel van 63,6 %. Vlaanderen haalde een aandeel van 54,9 % en het Rijk in zijn geheel van 52,3 %.

Algemeen beschouwd moet gewezen worden op twijfels nopens de volledigheid van de tellingsgegevens. Er zijn aanwijzingen dat heel wat aangevers onvolledige gegevens verstrekken uit vrees dat de gegevens van de telling zouden gebruikt worden voor fiskale doeleinden, hoewel dit krachtens de wet uitdrukkelijk verboden is.

Vergelijking van de gegevens van de tellingen voor de diverse provincies laat vermoeden dat de gegevens voor de delen van de bedrijven, die niet als kultuurgrond worden geteld, minder nauwkeurig zouden kunnen zijn dan de gegevens van de kultuurgrond (4); in de verdere ontleding zal de aandacht gaan naar de oppervlakte kultuurgrond, met uitsluiting van de andere onderdelen van de bedrijven.

De gegevens over de oppervlakte kultuurgrond verstrekken ongetwijfeld een voldoende beeld over de verschillen in belangrijkheid in de onderscheiden provincies.

In absolute cijfers was de oppervlakte kultuurgrond in 1970 in Henegouwen (236.100 ha) iets groter dan in West-Vlaanderen (229.000 ha), maar in verhouding tot de totale kadastrale oppervlakte was het aandeel van het landbouwareaal beduidend groter in West-Vlaanderen (73 %) dan in Henegouwen (62 %) en alle andere provincies. De provincies met het laagste aandeel kultuurgrond waren Antwerpen (35 %), Luxemburg (35 %) en Limburg (38 %). Het is duidelijk dat bij een beoordeling van de "open ruimte" ook rekening zou moeten gehouden worden met de oppervlakten benomen door bossen, heide, duinen en dergelijke; voor bossen, heide, duinen en dergelijke is de provincie West-Vlaanderen relatief heel wat minder bedeed.

Uit de gegevens van tabel 1.1 blijkt dat de afwijking tussen de telling naar de ligging van de gronden en de telling naar de bedrijfszetel in het algemeen gering is en zeer in het bijzonder voor West-Vlaanderen. Er mag worden aangenomen dat de gegevens voor de jaren na 1970, die enkel beschikbaar zijn naar de ligging van de bedrijfszetel, bruikbaar zijn voor de ontleding van de situatie in de landbouw in West-Vlaanderen als geheel.

De vaststelling die voor 1970 kon worden gemaakt, dat West-Vlaanderen de meest agrarische provincie is van het gehele land, geldt onbetwistbaar ook nog op heden. Volgens de landbouwtelling van mei 1979 had West-Vlaanderen 217.545 ha kultuurgrond.

In aanmerking nemend het geringe verschil in de telling naar de ligging van de gronden en de telling naar de bedrijfszetel, kan vastgesteld worden dat nog nagenoeg 69 % van de totale oppervlakte van West-Vlaanderen behoort tot het land- en tuinbouwareaal; voor Henegouwen, als tweede in

TABEL 1.1 : Oppervlakte cultuurgrond en totale oppervlakte van de bedrijven, per provincie, 15 mei 1970

Provincie; taalgebied (a)	Gegevens naar de ligging van de gronden (c)					Gegevens naar de bedrijfszetel (d)	
	Oppervlakte cultuurgrond in ha	Totale opper- vlakte in ha	Oppervlakte in procent van de kadastrale oppervlakte		Oppervlakte cultuur- grond in ha	Totale opper- vlakte in ha	
			Kultuur- grond	Totale oppervlakte			
West-Vlaanderen	229.067	241.522	73,1	77,1	229.508	241.988	
Oost-Vlaanderen	173.189	183.912	58,1	61,7	175.213	186.200	
Limburg	92.402	96.495	38,2	39,8	93.029	97.077	
Antwerpen	99.333	107.346	34,7	37,5	100.705	109.170	
Vlaams-Brabant	107.745	112.707	51,0	53,4	108.376	113.256	
Vlaanderen	701.736	741.982	51,9	54,9	706.831	747.691	
Arrondissement Brussel-Hoofdstad	888	956	5,5	5,9	823	907	
Arrondissement Nijvel							
Henegouwen	236.105	71.298	72.665	64,9	66,2	71.497	
Namen	181.016	240.974	62,3	63,6	237.599	242.488	
Luik	187.856	185.353	49,5	50,6	179.938	183.791	
Luxemburg	155.174	193.331	48,5	49,9	188.133	193.730	
		161.091	35,1	36,5	155.485	161.382	
Wallonië (b)	831.449	853.414	49,4	50,7	832.652	854.266	
Het Rijk	1.534.073	1.596.352	50,3	52,3	1.540.306	1.602.864	

(a) Grenzen geldend in 1970.

(b) Inclusief het Duitstalig gebied.

(c) Exclusief gronden gelegen in het buitenland; exclusief gronden betoeld door landbouwbedrijven met bedrijfszetel in het buitenland.

(d) Inclusief gronden gelegen in het buitenland betoeld door bedrijven met exploitatiezetel in België; exclusief gronden betoeld door bedrijven met bedrijfszetel in het buitenland.

de rangorde van de provincies, is het aandeel 60 %. Het gemiddelde van het Rijk beliep in 1979 circa 47 % en in Vlaanderen 48 % (5).

2. WESTVLAAMSE ARRONDISSEMENTEN EN GEMEENTEN, 15 MEI 1970

De benadering van de betekenis van land- en tuinbouw in het bodemgebruik dient te geschieden op basis van de telling naar de ligging van de gronden, wanneer de ontleding gebeurt op het niveau van de arrondissementen en zeker op het niveau van de gemeenten.

Tabel 1.2 geeft voor de diverse Westvlaamse arrondissementen de oppervlakte cultuurgrond in 1970 naar de ligging van de gronden en het aandeel van deze oppervlakte in de totale kadastrale oppervlakte; de gegevens zijn ook vermeld voor de drie sociaal-ekonomische deelgebieden van West-Vlaanderen, met name de Kustzone, het gebied Brugge-Kortrijk en de Westhoek.

Het aandeel van de cultuurgrond in de totale kadastrale oppervlakte wijkt sterk af van arrondissement tot arrondissement, met in 1970 de hoogste waarden in de arrondissementen Ieper en Diksmuide (82 %) en de laagste waarden in de arrondissementen Kortrijk en Brugge (65 à 66 %). In alle Westvlaamse arrondissementen was in 1970 het aandeel groter dan het gemiddelde van Vlaanderen (52 %) en van het Rijk (50 %) en lage waarden zoals de gemiddelden van de provincies Antwerpen (35 %) en Limburg (38 %) werden niet genoteerd. Duidelijk blijkt het agrarisch karakter van de Westhoek (81 %).

Vergelijkt men de gegevens van de telling naar de ligging van de gronden met de resultaten van de telling naar de bedrijfszetel, dan blijken de afwijkingen op arrondissementeel niveau vrij beperkt te zijn (tabel 1.2); de grootste verschillen, namelijk circa 3 %, doen zich voor in de arrondissementen Diksmuide en Oostende.

Kaart 1.1 geeft per gemeente het aandeel van de cultuurgrond in 1970 in de totale kadastrale oppervlakte.

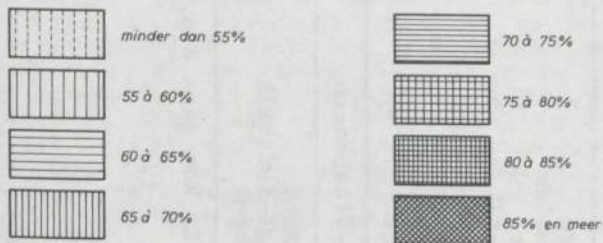
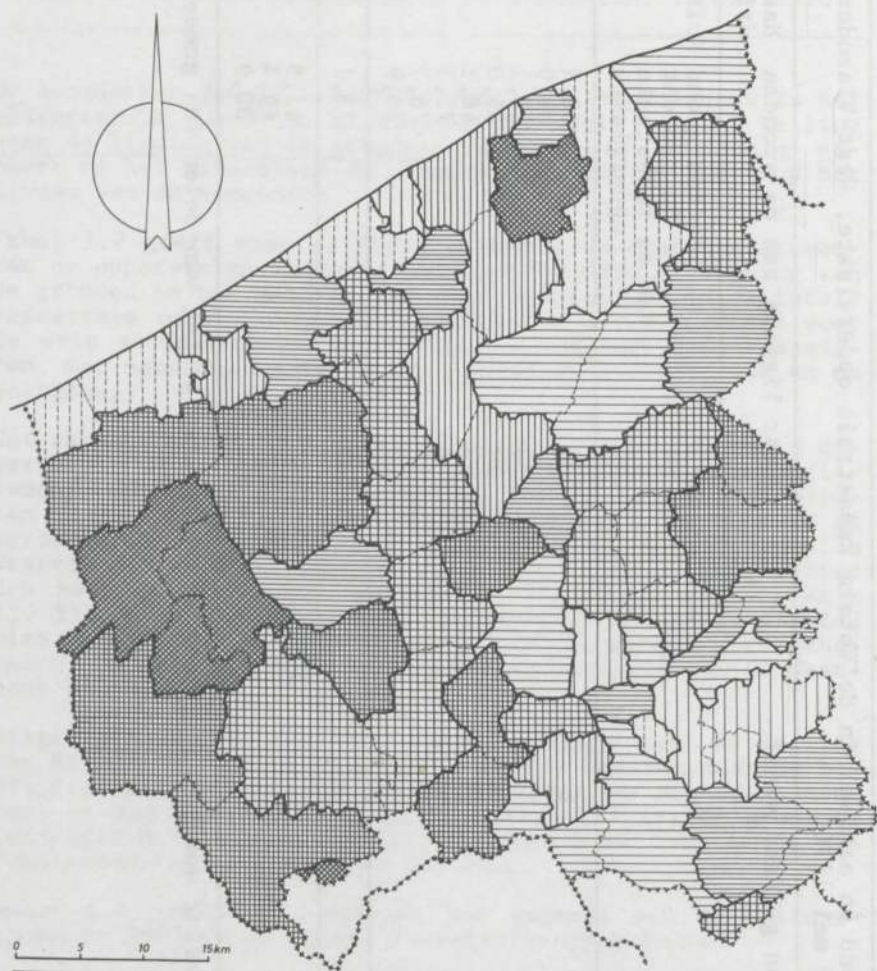
De laagste percentages werden in 1970 genoteerd in de stedelijke centra Oostende (34,9 %) en Brugge (51,1 %), de kustgemeenten De Panne (46,0 %), Koksijde (51,5 %) en Bredele (55,0 %), te Izegem (58,1 %) en in enkele gemeenten in de Leievallei ten noordoosten van Kortrijk, namelijk Kuurne (44,9 %), Harelbeke (57,1 %), Deerlijk (58,1 %) en Waregem (58,9 %). De aandacht wordt er op gevestigd dat kaart 1.1 de gemeenten aangeeft volgens de begrenzing geldend vanaf 1 januari 1977, waardoor sommige stedelijke centra een aanhechting hebben gekend van nog sterk agrarische deelgemeenten (6).

TABEL 1.2 : Kultuurgrond en aandeel in de totale kadastrale oppervlakte, West-Vlaanderen, per arrondissement, 15 mei 1970

Arrondissement (grenzen geldend vanaf 1 januari 1977) (a)	Naar ligging van de gronden		Naar de bedrijfszetel
	Kultuurgrond in ha	Kultuurgrond in procent van de kadastrale oppervlakte	
Brugge	43.036	66,1	43.762
Diksmuide	29.657	81,9	28.817
Ieper	45.130	82,1	45.275
Kortrijk	26.199	65,0	26.227
Oostende	19.964	68,1	19.396
Roeselare	19.682	72,1	20.030
Tielt	25.234	76,7	25.481
Veurne	20.165	73,9	20.520
West-Vlaanderen	229.067	73,1	229.508
Kustzone	21.184	61,5	20.604
Brugge-Kortrijk	107.232	69,4	108.686
Westhoek	100.651	80,9	100.218

(a) Er kon geen aanpassing worden doorgevoerd voor de afsplitsing van delen van gemeenten.

Kaart 1,1: Aandeel van de kultuurgrond in de totale kadastrale oppervlakte, 15 mei 1970
 (telling naar ligging van de gronden)

De hoogste percentages werden gevonden in een groep gemeenten van de Westhoek, namelijk Lo-Reninge (87,2 %), Mesen (87,2 %), Alveringem (86,7 %), Vleteren (85,4 %), Diksmuide (84,7 %), Poperinge (84,2 %), Heuvelland (84,1 %), Lange-mark-Poelkapelle (83,4 %), Veurne (83,2 %) evenals te Wervik (81,1 %) en Moorslede (80,8 %), te Ruiselede (80,5 %) en te Tielt (80,1 %) en verder nog te Zuienkerke (85,3 %) en te Hooglede (80,4 %). De situatie is duidelijk anders in de Westhoek en het Tieltse dan in de kuststrook, de agglomeratie Brugge en de Mandel- en Leievallei.

De resultaten van de telling naar de ligging van de gronden en de telling naar de bedrijfszetel liggen voor sommige gemeenten ver uit elkaar. De beteelde oppervlakte in procent van de kadastrale oppervlakte geeft voor de beide soort tellingen (ligging gronden, ligging bedrijfszetel) onder meer de volgende verschillen : Blankenberge 12,8 %, Mesen 10,5 %, Bredene 8,8 %, Nieuwpoort 8,3 %, De Haan 8,0 %, Diksmuide 6,5 %, Jabbeke 6,4 % enz. Het is wel duidelijk dat een juiste benadering van het agrarisch karakter van een gemeente enkel mogelijk is op grond van de telling naar de ligging van de gronden; de meest recente gegevens zijn van het jaar 1970.

3. EVOLUTIE VAN HET LANDBOUWAREAAL, NAAR LIGGING VAN DE BEDRIJFSZETEL, 1959-79

De evolutie van het landbouwareaal kan enkel gevolgd worden op basis van de gegevens van de algemene landbouwtellingen, verwerkt naar de ligging van de bedrijfszetel.

A. PERIODE 1959-70

Bij de algemene landbouwtelling van 15 mei 1959 werden 5 kategoriën onderscheiden, namelijk :

kategorie 1 : personen die in de landbouw of de veeteelt hun hoofdberoep vinden;

kategorie 2 : personen die in de tuinbouw hun hoofdberoep vinden;

kategorie 3 : personen die in de landbouw, de veeteelt of de tuinbouw een bijberoep vinden, maar die verklaard hebben produkten van hun bedrijf te verkopen; strafinrichtingen, kostscholen, rusthuizen en dergelijke;

kategorie 4 : personen die in de landbouw, de veeteelt of de tuinbouw een bijberoep vinden, maar die verklaard hebben geen produkten van hun bedrijf te verkopen;

kategorie 5 : personen die een moes- of fruittuin voor eigen gebruik hebben.

In 1959 was onder meer aangifteplichtig elke persoon die een oppervlakte van tenminste één are uitbaatte voor land- of tuinbouwteelten, voor grasland, boomgaarden of wijnteelt of die houder was van 1 landbouwpard of 1 rund of 1

fokzeug of -beer of 3 mestvarkens of 3 schapen of 3 geiten of 20 stuks pluimvee of 20 konijnen of 2 bijenkorven of -kasten.

Bij de algemene landbouwtelling van 15 mei 1970 werden 4 kategoriën onderscheiden :

kategorie 1 : beroepslandbouwers en -veehouders;
kategorie 2 : beroepstuinbouwers;
kategorie 3 : niet-beroepsproducenten die produkten van hun bedrijf verkopen;
kategorie 4 : bijzondere inrichtingen (strafinrichtingen, kostscholen, rusthuizen, tehuzen voor bejaarden en dergelijke die voor eigen behoeften voortbrengen en de bedrijven, die afhangen van een onderwijsinrichting indien zij tenminste één are uitbaten en ondanks het feit dat zij geen produkten voortbrengen voor de verkoop).

De kategoriën 4 en 5 van de telling van 1959 komen niet voor in de telling van 1970 (7). De kategorie 3 van de telling van 1959 komt overeen met de kategoriën 3 en 4 van de telling van 1970.

Tabel 1.3 geeft de evolutie van de betaalde oppervlakte in de Westvlaamse arrondissementen en het aandeel van de betaalde oppervlakte in de totale kadastrale oppervlakte; tevens zijn de indices aangegeven nopens het verloop van de betaalde oppervlakte.

Tijdens de periode 1959-70 verminderde de betaalde oppervlakte in West-Vlaanderen van 237.561 ha tot 229.508 ha, dit is met circa 8.050 ha of 3,4 %; in het Rijk was er een daling van 7,3 %. De procentuele vermindering in het Rijk was het dubbele van die in West-Vlaanderen. Het aandeel van West-Vlaanderen in de totale betaalde oppervlakte in het Rijk steeg van 14,3 % in 1959 tot 14,9 % in 1970.

Het aandeel van de kultuurgrond in de totale kadastrale oppervlakte van West-Vlaanderen is gedaald van 75,8 % in 1959 tot 73,2 % in 1970. In West-Vlaanderen werd derhalve tussen 1959 en 1970 2,6 % van de totale kadastrale oppervlakte aan het gebruik voor land- en tuinbouw onttrokken; in het Rijk was dit 3,9 %.

De gegevens van tabel 1.3 tonen aan dat er belangrijke verschillen zijn van arrondissement tot arrondissement inzake de evolutie van het landbouwareaal. De terugloop van het landbouwareaal was het grootst in de verstedelijkte arrondissementen Kortrijk (-9,5 %), Roeselare (-5,1 %), Brugge (-4,8 %) en Oostende (-4,1 %).

Enkel in het arrondissement Kortrijk was de vermindering verhoudingsgewijze groter dan gemiddeld in het Rijk.

Globaal beschouwd heeft de vermindering van het landbouwareaal zich tussen 1959 en 1970 vooral voorgedaan in het gebied Brugge-Kortrijk en in eerder geringe mate in de Westhoek.

TABEL 1.3 : Evolutie van de beteelde oppervlakte, naar ligging van de bedrijfszetel, per arrondissement, 1959-70 (a)

Arrondissement (grenzen geldend vanaf 1 januari 1977) (b)	Beteelde oppervlakte (in ha)		Index	Aandeel beteelde oppervlakte in totale kadastrale oppervlakte		Gemiddelde vermindering per jaar (in ha)
	1959	1970		1959	1970	
	Evolutie			Evolutie		
Brugge	45.969	43.762	95,2	70,6	67,2	-201
Diksmuide	28.871	28.817	99,8	79,7	79,6	-5
Ieper	45.611	45.275 (c)	99,3	83,3	82,4	-31
Kortrijk	28.982	26.227 (d)	90,5	71,8	65,1	-250
Oostende	20.225	19.396	95,9	69,0	66,2	-75
Roeselare	21.104	20.030	94,9	77,3	73,4	-98
Tielt	26.195	25.481	97,3	79,6	77,4	-65
Veurne	20.604	20.520	99,6	75,5	75,2	-7
West-Vlaanderen	237.561	229.508 (c) (d)	96,6	75,8	73,2	-732
Kustzone	21.187	20.604	97,2	61,5	59,8	-53
Brugge-Kortrijk	115.016	108.686	94,5	74,4	70,3	-575
Westhoek	101.358	100.218 (c) (d)	98,9	81,6	80,6	-104
Het Rijk	1.660.831	1.540.306 (e)	92,7	54,4	50,5	-10.957

(a) Landbouwtelling 15 mei 1959 : categorieën 1 tot en met 3. Landbouwtelling 15 mei 1970 : categorieën 1 tot en met 4. Exclusief gronden beteeld in West-Vlaanderen door land- en tuinbouwers met bedrijfszetel in het buitenland.

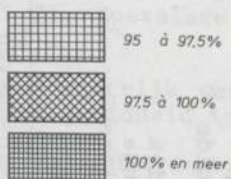
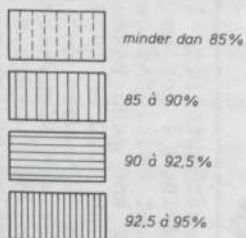
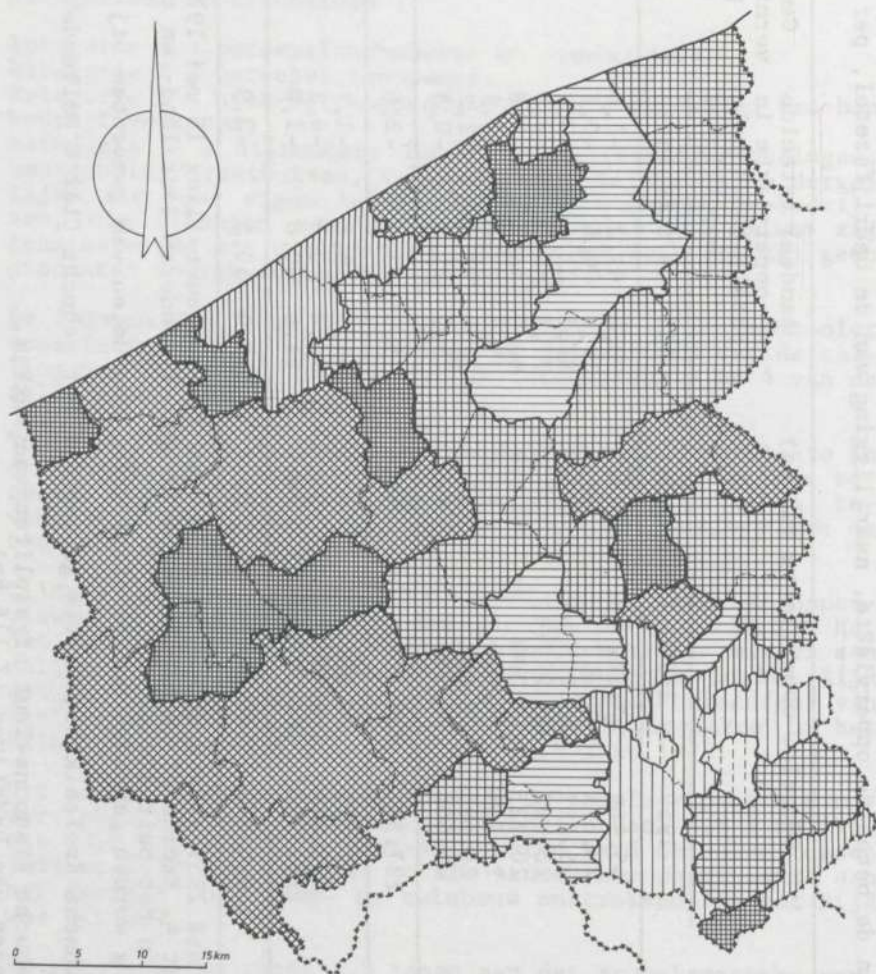
(b) Er kon geen rekening worden gehouden met de afsplitsing van delen van gemeenten bij de fusies van 1970 en 1977.

(c) In 1963 werd het gehucht Kruseik bij Wervik gevoegd en het gehucht Clef d'Hollande afgesplitst van Nieuwkerke.

(d) In 1964 werd het gehucht Risquons-Tout afgesplitst van Rekkem.

(e) Exclusief groeperingen van bedrijven (2.116 ha).

Kaart 1,2: Evolutie van het landbouwareaal in de periode 1959 - 70 (naar bedrijfszetel)
 (landbouwareaal in 1959 = 100)

Het is duidelijk dat de terugloop van het landbouwareaal moet geïntepreteerd worden ten aanzien van diverse elementen zoals onder meer de verstedelijkingsgraad en de aangroei van het aantal gezinnen, die in de Westhoek verhoudingsgewijze veel geringer zijn dan in het gebied Brugge-Kortrijk.

Kaart 1.2 geeft op gemeentelijk vlak aan wat de procentuele evolutie is geweest van het landbouwareaal in de periode 1959-70.

In de periode 1959-70 is de procentuele teruggang van het landbouwareaal duidelijk het grootst geweest in de Leie- en Mandelvallei, evenals te Brugge, Zedelgem en Oostende-Middelkerke.

In de Westhoek was het enkel in de stad Menen, aan de rand van de Westhoek gelegen, dat de procentuele daling 5 % overschreed. In vier gemeenten van de Westhoek (Koekelare, Houthulst, Lo-Reninge, Vleteren) was er, volgens de gegevens van de landbouwellingen, zelfs nog een aangroei van het landbouwareaal, en dit zou ook het geval zijn geweest in twee kustgemeenten (De Panne en Nieuwpoort) evenals te Spiere-Helkijn, te Zuienkerke en te Pittem.

De vermindering van het landbouwareaal bleef eerder beperkt (2,5 à 5 %) in nagenoeg alle gemeenten rond Brugge en ook in het Tieltse was er doorgaans een vrij beperkte daling.

B. PERIODE 1970-79

Bij de telling van 15 mei 1979 werden 7 categorieën telplichtigen onderscheiden (zie hoofdstuk 2). De categorieën 1 à 5 van de telling van 1979 zijn globaal vergelijkbaar met het geheel van de categorieën 1 à 4 van de telling van 15 mei 1970.

Vooreerst wordt nagegaan of de evolutie van het landbouwareaal gelijklopend is met de evolutie in de andere provincies. Tabel 1.4 geeft de evolutie van de betaalde oppervlakte in de onderscheiden provincies, het aandeel van de betaalde oppervlakte in de totale kadastrale oppervlakte evenals indices over het verloop van de betaalde oppervlakte in de periode 1970-79.

Het landbouwareaal is in de periode 1970-79 in West-Vlaanderen in geringere mate teruggelopen dan gemiddeld in het Rijk, namelijk met 5,2 % tegenover 7,0 %; in de provincies Luxemburg (3,5 %), Henegouwen (4,8 %) en Namen (-4,9 %) was de procentuele daling geringer dan in West-Vlaanderen. In vergelijking met de andere Vlaamse provincies was de teruggang in West-Vlaanderen duidelijk minder groot en de bedrijfszekerheid is er derhalve groter. Het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk is gestegen van 14,9 % in 1970 tot 15,2 % in 1979 en het aandeel in de betaalde oppervlakte van Vlaanderen van 32,5 % tot 33,8 %.

TABEL 1.4 : Evolutie van de beteelde oppervlakte, per provincie, 1970-79

Provincie; taalgebied	Oppervlakte kultuurgrond		Index- kultuur- grond 1970 = 100	Gemiddelde vermindering per jaar (in ha)			
	1970 (b) in ha	1979 in ha					
	In procent van de totale kadastrale oppervlakte						
		1970	1979	Evolutie			
West-Vlaanderen	229.508	217.545	73,2	69,4	-3,8	94,8	-1.329
Oost-Vlaanderen	175.213	158.678	58,8	53,2	-5,6	90,6	-1.837
Limburg	93.029	83.783	38,4	34,6	-3,8	90,1	-1.027
Antwerpen	100.880	87.036	35,2	30,4	-4,8	86,3	-1.538
Vlaams-Brabant	108.201	95.929	51,4	45,6	-5,8	88,7	-1.364
Vlaanderen	706.831	642.971	52,3	47,6	-4,7	91,0	-7.095
Arrondissement Brussel- Hoofdstad	823	531	5,1	3,3	-1,8	64,5	-32
Arrondissement Nijvel	71.011	66.422	65,1	60,9	-4,2	93,5	-510
Henegouwen	237.139	225.666	62,6	59,6	-3,0	95,2	-1.275
Namen	179.642	170.844	49,0	46,6	-2,4	95,1	-978
Luik	188.388	174.818	48,6	45,3	-3,3	92,8	-1.508
Luxemburg	156.472	151.035	35,4	34,0	-1,4	96,5	-604
Wallonië (a)	832.652	788.785	49,4	46,8	-2,6	94,7	-4.875
Het Rijk	1.540.306	1.432.287	50,5	46,9	-3,6	93,0	-12.002

(a) Inclusief het Duitstalig gebied.

(b) Er zijn aanpassingen gebeurd voor de overgang van gehele gemeenten, doch niet voor delen van gemeenten.

Beschouwt men het landbouwareaal vanuit het oogpunt "open ruimte" dan blijkt dat in de periode 1970-79 in West-Vlaanderen 3,8 % van de totale kadastrale oppervlakte werd onttrokken door verlies van land- en tuinbouwgronden; in het Rijk was dit 3,6 % doch in Vlaanderen in zijn geheel 4,7 %. Vooral Oost-Vlaanderen (5,6 %) en Vlaams-Brabant (5,8 %) noteerden verhoudingsgewijze een groot verlies. In het Rijk was de evolutie op dit vlak in de periode 1959-70 ongunstiger dan in West-Vlaanderen, doch in de periode 1970-79 was het tegenovergestelde het geval.

In vergelijking met de periode 1959-70 is het verlies aan land- en tuinbouwgrond sterk toegenomen. In West-Vlaanderen was er in de periode 1959-70 een verlies van gemiddeld 732 ha per jaar en in de periode 1970-79 van gemiddeld 1.329 ha per jaar.

Binnen de provincie West-Vlaanderen is de evolutie duidelijk verschillend geweest, zoals tabel 1.5 aangeeft.

De vermindering van het landbouwareaal is verhoudingsgewijze het grootst geweest in het arrondissement Kortrijk, met een daling van 11,8 % in de periode 1970-79. In de periode 1970-79 heeft in het arrondissement Kortrijk 7,8 % van de totale kadastrale oppervlakte een andere bestemming gekregen dan gebruik voor land- en tuinbouw, tegenover gemiddeld 3,8 % in West-Vlaanderen, 4,7 % in Vlaanderen en 3,6 % in het Rijk.

Het onttrekken van gronden aan land- en tuinbouw geschiedt voor diverse doeleinden, zoals huisvesting, industrievestiging, wegen en waterwegen, nutsvoorzieningen, recreatie, bebossing, zand- en kleiwinning en dergelijke, terwijl ook sommige gronden niet langer voor een verkoopswaardige landbouwbedrijvigheid benut worden en "verlaten" landbouwgronden worden.

Voor een beoordeling over het verantwoord onttrekken van land- en tuinbouwgronden voor andere bestemmingen zou rekening moeten gehouden worden met factoren zoals het bevolkingsaantal, de aangroei van het aantal gezinnen, de toename van de beroepsbevolking, de toestand inzake verkeers-technische ontsluiting en andere meer. Het bevolkingsaantal en de graad van verstedelijking zijn medebepalend voor de behoefte aan gronden voor recreatieve voorzieningen (zwembaden, sporthallen en andere) en diverse nutsvoorzieningen (vuilverbranding, waterzuivering en andere), te situeren in een periode waar al dan niet een "inhaalvraag" zich manifesteert. De aangroei van het aantal gezinnen bepaalt in hoge mate de behoefte aan gronden voor huisvesting. De toename van de beroepsbevolking, de omvang van de werkloosheid, de hoogte van de sociaal-onverantwoorde pendel en het voorkomen van regressieve sectoren zijn medebepalend voor de behoefte aan industriegronden. In een gewest waar de verkeers-technische ontsluiting in vergelijking met andere gewesten duidelijk een achterstand vertoont, kan er tijdelijk een grote behoefte ontstaan aan gronden voor uit te voeren infrastructuurwerken; in een expansief gewest kan de

TABEL 1.5 : Evolutie van de beteelde oppervlakte, West-Vlaanderen, per arrondissement, 1970-79

Arrondissement (grenzen geldend vanaf 1 januari 1977)	Oppervlakte kultuurgrond (naar bedrijfszetel)		Index kultuur- grond 1970 = 100	Gemiddelde vermindering per jaar (in ha)			
	1970 (a)	1979					
	in ha	in ha	1970	1979	Evolutie		
Brugge	43.762	40.482	67,2	62,1	-5,1	92,5	-364
Diksmuide	28.817	28.993	79,6	77,2	-2,4	97,1	-92
Ieper	45.275	44.295	82,4	80,6	-1,8	97,8	-109
Kortrijk	26.227	23.136	65,1	57,3	-7,8	88,2	-343
Oostende	19.396	18.017	66,2	61,8	-4,4	92,9	-153
Roeselare	20.030	18.603	73,4	68,5	-4,9	92,9	-159
Tielt	25.481	24.781	77,4	75,3	-2,1	97,3	-78
Veurne	20.520	20.238	75,2	73,5	-1,7	98,6	-31
West-Vlaanderen	229.508	217.545	73,2	69,4	-3,8	94,8	-1.329
Kustzone	20.604	19.040	59,8	55,7	-4,1	92,4	-174
Brugge-Kortrijk	108.686	100.784	70,3	65,1	-5,2	92,7	-878
Westhoek	100.218	97.721	80,6	78,5	-2,1	97,5	-277

(a) Er zijn aanpassingen gebeurd voor de overgang van gehele gemeenten, doch niet voor delen van gemeenten.

behoefte aan gronden voor verhoging van de capaciteit van wegen en waterwegen of andere zeer reëel zijn.

In tabel 1.6 is aangegeven wat de terugloop van het landbouwareaal in de periode 1970-79 betekent uitgedrukt ten opzichte van het bevolkingscijfer, ten opzichte van de aangroei van het aantal gezinnen en ten opzichte van de aangroei van de werknemersbevolking; hiermee is geen alomvattende benadering verzekerd, maar het laat toch toe de in tabel 1.5 vastgestelde verschillen enigermate te relativeren.

Hoewel de gegevens van tabel 1.5 en 1.6 enkel indicatieve waarde hebben, lijkt het toch dat in het arrondissement Kortrijk het onttrekken van landbouwgronden verhoudingsgewijze eerder groot is geweest; een vergelijking met het arrondissement Brugge, dat een nagenoeg even groot bevolkingscijfer heeft maar een duidelijk sterkere aangroei heeft gekend van bevolking, aantal gezinnen en werknemersbevolking, wijst in die richting.

Voor een afgewogen interpretatie over het onttrekken van land- en tuinbouwgronden voor andere doeleinden, zou men over een tijdreeks moeten kunnen beschikken die aangeeft welke oppervlakten voor diverse bestemmingen werden aangewend. Door het Landbouw-Economisch Instituut werd een eerste poging in die richting gedaan, op basis van gegevens van het Nationaal Instituut voor de Statistiek, die echter diende beperkt te blijven tot de periode 15 mei 1977 - 15 mei 1978 (8). De aard van de bestemming van de gronden werd ontleed, met bestemming voor woningbouw (met inbegrip van klinieken en universiteiten), de aanleg van industrieterreinen en de bouw van fabrieken, wegeaanleg, recreatie (speelpleinen, parken, manèges, siertuinen, kampeerterreinen), bebossing en een categorie "andere bestemming" (moestuinen, zandgroeven, havenuitbreiding, militair domein enz.); ook de 'verlaten landbouwgronden' werden in de analyse opgenomen (9). Een dergelijke, zo mogelijk nog meer gedetailleerde ontleding, zou moeten beschikbaar zijn over een reeks van jaren om tot een effectieve benadering van de mobiliteit en bestemmingswijziging van de landbouwgronden te kunnen komen. In de analyse is de aard van de bestemming gegeven voor de externe afnamemobiliteit, zijnde gronden die niet langer voor bedrijfsexploitatie werden aangewend; hierbij is te voegen de externe toenamemobiliteit, zijnde onbebouwde gronden die terug in gebruik worden genomen of die herkomstig zijn van voorheen niet-telplichtigen. Het is slechts op grond van een dergelijke tijdreeks dat uiteindelijk een werkelijk inzicht zou kunnen verkregen worden. Dit betekent dat de gegevens over de wijziging van de oppervlakte kultuurgrond die bij de landbouw telling van mei 1978 werden verzameld, jaar na jaar zouden moeten verkregen worden.

Ook al is de evolutie van de oppervlakte kultuurgrond nogal verschillend geweest voor de diverse Westvlaamse arrondissementen, toch blijft een opmerkelijke vaststelling dat het aandeel van het landbouwareaal in de totale kadastrale op-

TABEL 1.6 : Daling van de beteelde oppervlakte in verhouding tot het bevolkingsaantal, de aangroei van het aantal gezinnen en de aangroei van de werknemersbevolking, West-Vlaanderen, per arrondissement, 1970-79

Arrondissement	Daling van het landbouwareaal periode 1970-79 (in ha)		
	Per 100 inwoners op 31 december 1970	Per 100 gezinnen in meer, 1970-77 (a)	Per 100 werknemers in meer, 1970-77 (a)
Brugge	1,36	35,8	30,5
Diksmuide	1,67	(b)	343,3
Ieper	0,93	111,6	35,1
Kortrijk	1,17	88,5	51,8
Oostende	1,05	(b)	35,0
Roeseleare	1,07	44,1	48,5
Tielt	0,83	56,9	44,2
Veurne	0,60	17,9	18,0
West-Vlaanderen	1,13	63,5	40,1
Vlaanderen	1,18	59,5	34,3
Het Rijk	1,12	175,6	42,0

(a) Gegevens van de volkstelling 31 december 1970 en het sociaal-ekonomisch onderzoek april 1977.

(b) Geen toename aantal gezinnen.

pervlakte in elk van de Westvlaamse arrondissementen nog heel wat boven het gemiddelde blijft van Vlaanderen en van het Rijk.

Volgens de gegevens van de landbouwtellingen heeft de daling van het landbouwareaal in West-Vlaanderen betrekkelijk grote schommelingen vertoond van jaar tot jaar, met toch wel een eerder stijgende trend.

Daling landbouwareaal, naar bedrijfszetel, 1959-79

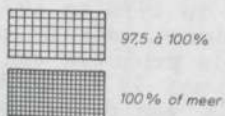
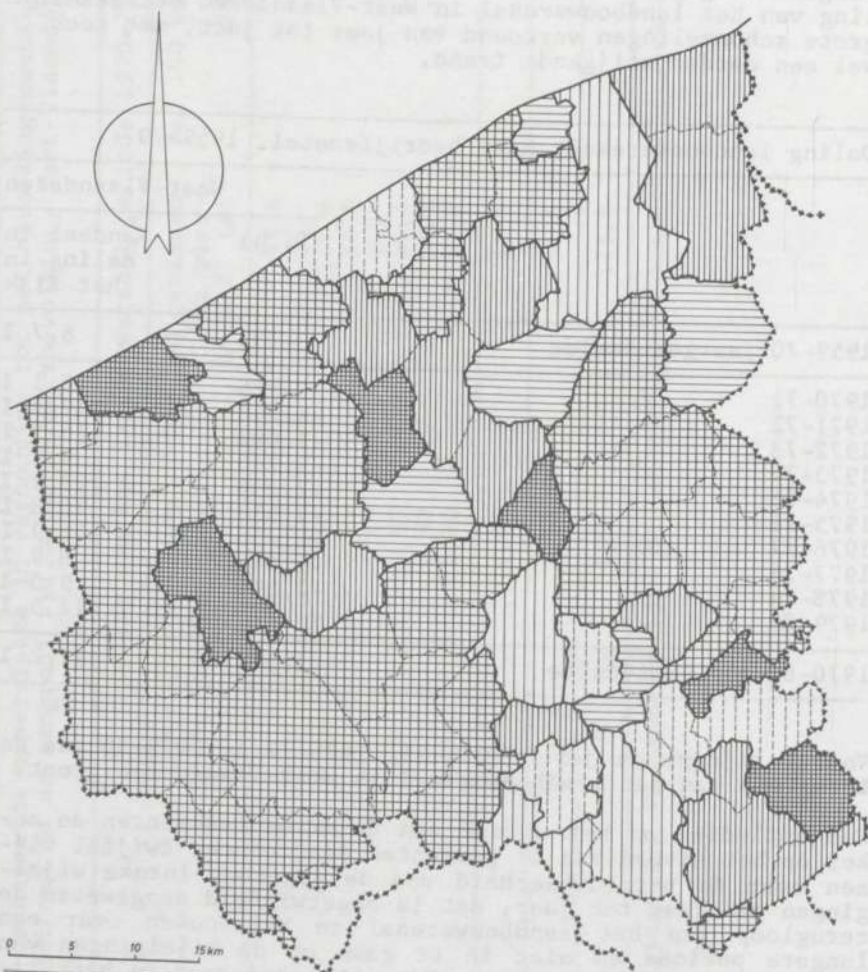
	West-Vlaanderen	
	In ha	Aandeel in daling in het Rijk
1959-70 jaargemiddelde	-733	6,7 %
1970-71	-985	9,1 %
1971-72	-1.092	12,3 %
1972-73	-1.085	10,5 %
1973-74	-1.246	9,2 %
1974-75	-2.238	13,1 %
1975-76	-1.139	10,8 %
1976-77	-1.736	16,9 %
1977-78	-1.045	8,9 %
1978-79	-1.396	9,5 %
1979-80	-1.775	12,5 %
1970-80 jaargemiddelde	-1.374	11,2 %

Vooraf tijdens de jaren 1974-75, 1976-77 en 1979-80 was de terugloop van het landbouwareaal in West-Vlaanderen groot.

Een ontleding op het niveau van de arrondissementen en zeker op het niveau van de gemeenten doet echter twijfel rijzen over de betrouwbaarheid van de gegevens inzake wijzigingen van jaar tot jaar. Het is ongetwijfeld aangewezen de terugloop van het landbouwareaal te beschouwen over een langere periode en niet in te gaan op de wijzigingen van jaar tot jaar. Dit laatste geldt uiteraard zeer in het bijzonder voor een ontleding op het gemeentelijk niveau.

Een analyse van het verloop van de oppervlakte kultuurgrond op gemeentelijk niveau wordt bemoeilijkt door de grenswijzigingen die hebben plaatsgehad naar aanleiding van de fusies van gemeenten in 1970 en 1977. Daarom werd besloten de evolutie te bestuderen voor de periode 1971-76. Kaart 1.3 geeft de procentuele evolutie van het landbouwareaal tussen 15 mei 1971 en 15 mei 1976; de berekeningen werden echter uitgevoerd op basis van de gemeenten geldend na de fusies van 1977.

Kaart 1,3: Evolutie van het landbouwareaal in de periode 1971 - 76
 (landbouwareaal in 1971=100)

hoofdstuk 2 structurele aspecten

Een vermindering van 10 à 15 % werd genoteerd te Oostende en Bredene, in de gemeentegroep Waregem-Harelbeke-Kuurne, te Izegem en te Wevelgem. De daling bedroeg 7,5 à 10 % in de stedelijke centra Kortrijk, Roeselare, Brugge en Menen.

Duidelijk afgelijnd op kaart 1.3 is de relatief geringe daling in de Westhoek en in het arrondissement Tielt.

VOETNOTEN

- (1) Omvat niet de gronden beteeld door bedrijven met exploitatiezetel in het buitenland. De totale beteelde oppervlakte door bedrijven met bedrijfszetel in West-Vlaanderen beliep 229.508 ha.
- (2) Grond die aan zichzelf is overgelaten maar die vroeger bebouwd is geweest en het opnieuw zou kunnen worden.
- (3) Oppervlakten bedekt met heide, niet-geëxploiteerd struikgewas, moeras- of rotsachtige oppervlakten, venen, onbeteelde duinen, dit wil zeggen elke grond die niet voor om het even welk landbouw- of bosgebruik wordt aangewend.
- (4) In 1970 bedroeg het totaal van wat werd opgenomen als "andere oppervlakten, private wegen op het bedrijf, wegen die naar de gronden leiden, grachten enz.", in West-Vlaanderen 7.275 ha; in de provincie Henegouwen met een even groot landbouwareaal en 69 % van het aantal bedrijven van West-Vlaanderen zou de "andere oppervlakte" slechts 710 ha bedragen hebben.
- (5) Voor de provinciale gegevens, zie tabel 1.4.
- (6) Te Kortrijk was het aandeel van de kultuurgrond in de totale kadastrale oppervlakte volgens de begrenzing geldend in 1970 slechts 35,6 % tegenover 60,1 % volgens de begrenzing geldend vanaf 1 januari 1977; voor Roeselare zijn de percentages respectievelijk 58,7 % en 64,0 %.
- (7) Voor 1959 zijn er gegevens beschikbaar naar de ligging van de gronden op gemeentelijk vlak, doch enkel voor het geheel van de categorieën 1 à 5; de gegevens zijn niet vergelijkbaar met die van de telling van 1970.
- (8) H. Everaet : 'Mobiliteit en bestemming van de landbouwgronden', in L.E.I.-nota's, nr 72, september 1979.
- (9) Verlaten landbouwgronden : gronden van enige omvang die, volgens de aangifte in de telling, niet langer het voorwerp uitmaken van een verkoopsactieve bedrijvigheid hetzij omdat ze niet verder bebouwd worden hetzij omdat ze slechts voor eigen gebruik geëxploiteerd worden.

hoofdstuk 2 structurele aspecten

In de publikatie "De landbouw in West-Vlaanderen", door het Westvlaams Economisch Studiebureau uitgegeven in 1965, werd omstandig ingegaan op de structurele aspecten van de Westvlaamse landbouw, uitgaand van gegevens van de algemene landbouwtellingen van 1929, 1950 en 1959.

Na 1959 heeft er een algemene landbouwtelling plaatsgehad in 1970. De jaarlijkse landbouwtellingen die plaats hebben op 15 mei zijn sinds 1973 van die aard dat ze toelaten een aantal struktuurtabellen op te stellen, zodat ze dan ook de algemene landbouwtellingen (voorheen in beginsel om de tien jaar) overbodig hebben gemaakt.

De vragenlijst heeft in de loop van de jaren wel enige wijziging ondergaan en de aard van de telplichtigen vertoont lichte afwijkingen.

In 1959 werden gegevens ingezameld bij :

- a) alle beroepslandbouwers, -veetelers en -tuintbouwers;
- b) alle personen, administraties of instellingen, die het beroep van landbouwer, veeteler of tuintbouwer als nevenberoep uitoefenen en die produkten van hun bedrijf verkopen. Tot deze categorie behoren eveneens : de personen, administraties of instellingen, die geen gronden uitbaten maar niettemin, in welke hoedanigheid ook, houder zijn van ten minste : 1 landbouwpaard of 1 rund of 1 fokzeug of 1 fokbeer of 3 mestvarkens of 3 schapen of 3 geiten of 20 stuks pluimvee of 20 konijnen of 2 bijenkorven of -kasten en die produkten van hun bedrijf verkopen;
- c) alle strafinrichtingen, kostscholen, rusthuizen, tehuizen voor ouden van dagen en andere gelijkaardige inrichtingen, godsdienstige of andere gemeenschappen, onderzoeken proefstations, aanplantingsdiensten van openbare instellingen die voor eigen behoeften voortbrengen en de bedrijven die afhangen van een onderwijsinrichting, wanneer zij ten minste 1 are uitbaten of wanneer zij beantwoorden aan een van de sub b) genoemde voorwaarden, zelfs indien zij geen produkten van hun bedrijf verkopen.

In 1970 waren de volgende personen telplichtig :

- a) Alle exploitanten, die plantaardige of dierlijke produkten voortbrengen voor de verkoop (beroepsproducenten of andere).
- b) Alle personen, die op kontrakt produceren, te weten : voor de teelten de gebruikers van de grond, voor de dieren de houders van de dieren.
- c) Alle strafinrichtingen, kostscholen, rusthuizen, tehuizen voor bejaarden en andere gelijkaardige inrichtingen, de godsdienstige of andere gemeenschappen, de proef- en onderzoekstations, de aanplantingsdiensten van openbare instellingen, die voor eigen behoeften voortbrengen en de bedrijven, die afhangen van een onderwijsinrichting indien zij tenminste één are uitbaten of dieren houden, die in de vra-

genlijst werden opgesomd en ondanks het feit dat zij geen produkten voortbrengen voor de verkoop.

Een vergelijking van de gegevens van de algemene landbouwtellingen van 15 mei 1959 en van 15 mei 1970 is mogelijk in brede termen beschouwd, doch de vergelijkbaarheid is niet volledig verzekerd, onder meer inzake de veestapel, gelet op de verschillen inzake telplichtigen.

Sinds 1970 zijn in de jaarlijkse landbouwtellingen van 15 mei ook opgenomen en afzonderlijk verwerkt :

- a) alle personen of instellingen, die landbouw- of tuinbouwwerken uitvoeren voor rekening van land- of tuinbouwers of landbouw- of tuinbouw-machines ter beschikking stellen van deze personen en die geen plantaardige of dierlijke produkten voortbrengen voor de verkoop.
- b) alle koöperatieve verenigingen voor gemeenschappelijk gebruik van landbouw- of tuinbouwmachines.

De detaillering van de vragenlijst, de aard van de vragen en de verwerking van de gegevens is echter niet steeds volledig gelijk. Dit brengt mee dat bijvoorbeeld voor de jaren 1970 en 1979 gegevens beschikbaar zijn voor de landbouwers en veehouders (als hoofdberoep), enerzijds, en de tuinbouwers (als hoofdberoep), anderzijds, maar dat voor de tussenliggende jaren deze uitsplitsing niet beschikbaar is. Voor de periode 1970-79 bestaat in het algemeen een vergelijkbare tijdreeks voor de meeste elementen inzake landbouwareaal, veeteelt, arbeidskrachten en dergelijke.

In een aantal gevallen zal, waar het mogelijk en interessant voorkomt, de evolutie aangegeven worden voor de periode 1959-79; in andere gevallen zal de evolutie enkel voor de periode 1970-79 worden toegelicht.

Vooreerst wordt aandacht besteed aan de toestand in 1979 wat betreft het aantal bedrijven, de beteelde oppervlakte en de gemiddelde bedrijfsgrootte.

1. AANTAL BEDRIJVEN, BETEELDE OPPERVLAKTE EN BEDRIJFSGROOTTE, 15 MEI 1979

A. VERDELING NAAR KATEGORIE VAN BEDRIJVEN

1. West-Vlaanderen in vergelijking met het Rijk

Volgens de landbouwtelling van 15 mei 1979 waren er in West-Vlaanderen 20.662 aangevers, met een totale beteelde oppervlakte van 217.545 ha (telling naar ligging van de bedrijfsetel).

Onder deze 20.662 aangevers waren er 14.703 beroepslandbouwers en -veefokkers (waaronder 154 zonder teelgrond) en 963 beroepstuinbouwers (waarvan 7 zonder teelgrond) (1). Beroepslandbouwers en -veefokkers en beroepstuinbouwers kwa-

men in West-Vlaanderen tot een aandeel van 75,8 % van het totale aantal aangevers en hadden 94,6 % van de totale beteelde oppervlakte.

Tabel 2.1 geeft voor West-Vlaanderen de verdeling van het aantal bedrijven en de beteelde oppervlakte voor de diverse categorieën en het aandeel in Vlaanderen en het Rijk.

Westvlaamse beroepslandbouwers en -veefokkers en beroepstuinbouwers samen komen inzake aantal bedrijven tot een aandeel van niet minder dan 29,5 % van het geheel van Vlaanderen en 19,3 % van het Rijk.

Beschouwt men de beteelde oppervlakte dan stijgt het aandeel van West-Vlaanderen in het geheel van Vlaanderen voor beroepslandbouwers, -veehouders en -tuinbouwers samen tot 35,0 %; het aandeel in het Rijk bedraagt 15,4 %. Op te merken valt dat West-Vlaanderen 23,2 % beneemt van de totale kadastrale oppervlakte in Vlaanderen en 10,3 % van het Rijk.

Het aandeel van West-Vlaanderen in het aantal niet-beroepsproducenten en de beteelde oppervlakte eveneens ten aanzien van de bijzondere inrichtingen blijft beduidend onder het aandeel inzake beroepslandbouwers, -veehouders en -tuinbouwers samen beschouwd, zowel ten opzichte van Vlaanderen als ten opzichte van het Rijk (zie tabel 2.1). Wat kan genoemd worden de "gelegenheidslandbouw" is relatief zwak vertegenwoordigd in West-Vlaanderen in vergelijking met de beroepsland- en -tuinbouw.

De sterke vertegenwoordiging van de eigenlijke beroepslandbouw heeft dan ook de mogelijkheden voor ondernemers van land- en tuinbouwwerken voor rekening van land- en tuinbouwers in West-Vlaanderen gunstig beïnvloed. West-Vlaanderen kent een sterke concentratie van ondernemers van land- en tuinbouwwerken, zowel beschouwd in het geheel van Vlaanderen als in het geheel van het Rijk.

De koöperatieve vereniging voor gemeenschappelijk gebruik van landbouw- en tuinbouwmachines is niet tot ontwikkeling gekomen in Vlaanderen. Van de 22 koöperatieve verenigingen voor gemeenschappelijk gebruik van land- en tuinbouwmachines waren er in 1979 slechts 2 in Vlaanderen, waarvan 1 in West-Vlaanderen.

Er zijn opvallende verschillen aan te wijzen wat betreft de indeling van de telplichtigen naar de categorie (aantal en beteelde oppervlakte) voor de onderscheiden provincies. Tabel 2.2 geeft voor de diverse provincies, Vlaanderen, Wallonië en het Rijk de procentuele verdeling van het aantal bedrijven en de beteelde oppervlakte, naar de categorieën.

Op te merken valt dat het onderscheid tussen "beroepslandbouwer" en "beroepstuinbouwer" vrij subjectief is; iemand die op een bedrijf van 10 ha bijvoorbeeld 3 ha schorseneer zaait is volgens de land- en tuinbouwtekening een landbouwer, terwijl iemand die over 2 ha witloof beschikt op een bedrijf van 3 ha een tuinbouwer is.

TABEL 2.1 : Aantal bedrijven en beteelde oppervlakte naar de categorie van de telplichtigen, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979

Categorie (nummer en omschrijving)	Aantal bedrijven			Beteelde oppervlakte (in ha)		
	West-Vlaanderen	Aandeel		West-Vlaanderen	Aandeel	
		West-Vlaanderen	Het Rijk		West-Vlaanderen	Het Rijk
1. Beroepslandbouwers en -veefokkers	14.703	32,8	20,3	203.672	35,9	15,5
2. Beroepstuinbouwers	963	11,7	11,0	2.018	10,3	9,5
Subtotaal	15.666	29,5	19,3	205.690	35,0	15,4
3. Niet-beroepsproducenten	4.707	18,2	12,8	10.869	20,9	11,6
4. Bijzondere inrichtingen (strafinrichtingen e.a.)	56	19,5	10,9	360	14,7	8,2
5. Ondernemers van land- en tuinbouwwerken die landbouwproducten voortbrengen voor de verkoop	138	43,0	30,5	626	37,8	17,7
6. Ondernemers van land- en tuinbouwwerken die geen landbouwproducten voortbrengen voor de verkoop	94	44,8	30,0	-	-	-
7. Koöperatieve verenigingen voor gemeenschappelijk gebruik van land- en tuinbouwmachines	1	50,0	4,5	-	-	-
Algemeen totaal	20.662	25,9	17,3	217.545	33,8	15,2
waarvan zonder teelgrond	154	22,4	20,2	-	-	-
1. beroepslandbouwers en -veefokkers	7	13,0	11,3	-	-	-
2. beroepstuinbouwers	308	24,6	18,7	-	-	-
3. niet-beroepsproducenten	4	28,6	18,2	-	-	-
4. bijzondere inrichtingen						
5. ondernemers van land- en tuinbouwwerken die landbouwproducten voortbrengen voor de verkoop	6	54,5	40,0	-	-	-

TABEL 2.2 : Procentuele verdeling van het aantal telplichtigen en de beteelde oppervlakte, naar categorie, provincies, Vlaanderen, Wallonië en het Rijk, 15 mei 1979

	Aantal telplichtigen (som = 100 %)							Beteelde oppervlakte (som = 100 %)				
	Categorieën (a)							Categorieën (a)				
	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5
West-Vlaanderen	71,1	4,7	22,8	0,3	0,7	0,4	-	93,6	0,9	5,0	0,2	0,3
Oost-Vlaanderen	56,3	11,7	30,8	0,5	0,4	0,3	-	88,5	2,8	8,1	0,3	0,3
Antwerpen	50,5	16,8	32,1	0,4	0,1	0,1	-	82,8	5,5	10,4	1,1	0,2
Limburg	49,6	5,9	43,9	0,2	0,3	0,1	-	83,3	4,4	11,5	0,5	0,3
Vlaams-Brabant	45,2	13,5	40,4	0,4	0,3	0,1	-	84,8	4,8	9,9	0,3	0,2
Vlaanderen	56,3	10,3	32,4	0,3	0,4	0,3	-	88,2	3,0	8,1	0,4	0,3
Brussel-Hoofdstad	17,2	44,0	31,8	5,7	0,6	0,6	-	52,0	8,2	37,7	1,9	0,2
Henegouwen	73,8	1,5	23,2	0,6	0,5	0,4	-	95,4	0,2	3,9	0,1	0,4
Luik	69,6	1,5	28,0	0,5	0,2	0,1	-	93,1	0,3	6,2	0,2	0,2
Luxemburg	67,7	0,8	30,9	0,4	-	0,1	0,1	92,5	0,2	7,0	0,3	-
Namen	64,7	0,8	33,1	0,7	0,4	0,2	0,1	94,3	0,1	5,0	0,4	0,2
Arrondissement Nijvel	73,6	2,1	21,8	0,9	0,7	0,9	-	95,2	0,2	3,4	0,6	0,6
Wallonie	69,9	1,3	27,6	0,6	0,3	0,2	0,1	94,1	0,2	5,2	0,3	0,2
Het Rijk	60,7	7,4	30,8	0,4	0,4	0,3	-	91,5	1,5	6,5	0,3	0,2

(a) Omschrijving van de categorieën, zie tabel 2.1.

Het aandeel van de beroepslandbouwers en -veehouders (categorie 1) onder de telplichtigen bedraagt 71,1 % in West-Vlaanderen; dit percentage wordt enkel overschreden in Henegouwen (73,8 %), dat echter relatief weinig beroepstuinbouwers telt (1,5 % tegenover 4,7 %). Het aandeel van de beroepslandbouwers en -veehouders is verhoudingsgewijze het laagst in Vlaams-Brabant (45,2 %) en in de provincies Limburg (49,6 %) en Antwerpen (50,5 %). De provincie Antwerpen telt verhoudingsgewijze een groot aantal beroepstuinbouwers (16,8 %).

Het aandeel van de beroepstuinbouwers onder de telplichtigen ligt in West-Vlaanderen (4,7 %) ver beneden het gemiddelde van Vlaanderen (10,3 %) doch beduidend boven het gemiddelde van Wallonië (1,3 %). Het arrondissement Brussel-hoofdstad haalt een percentage van 44,0 %. In alle andere Vlaamse provincies wordt het gemiddelde van West-Vlaanderen overschreden; het bedraagt 5,9 % in Limburg, 11,7 % in Oost-Vlaanderen, 13,5 % in Vlaams-Brabant en 16,8 % in de provincie Antwerpen. In Wallonië bedraagt het grootste percentage 1,5 % (Henegouwen en Luik).

In West-Vlaanderen is slechts 0,9 % van de betaalde oppervlakte in handen van beroepstuinbouwers tegenover 5,5 % in de provincie Antwerpen, 4,8 % in Vlaams-Brabant, 4,4 % in Limburg en 2,8 % in Oost-Vlaanderen. In Wallonië is dit aandeel amper 0,2 %.

Beschouwt men het geheel van beroepslandbouwers, -veehouders en -tuintbouwers samen dan komt West-Vlaanderen wat het aantal bedrijven (75,8 %) betreft tot het hoogste percentage van alle provincies, op de voet gevolgd door de provincie Henegouwen (75,3 %); het aandeel is het laagst in Limburg (55,5 %) en Vlaams-Brabant (58,7 %). Neemt men de betaalde oppervlakte, dan komt West-Vlaanderen (94,5 %) na Henegouwen (95,6 %) en juist voor Namen (94,4 %); het laagste aandeel hebben Limburg (87,7 %) en Antwerpen (88,3 %).

Limburg en Vlaams-Brabant hebben verhoudingsgewijze een groot aantal niet-beroepsproducenten (categorie 3) en in West-Vlaanderen is dit aandeel het geringst (22,8 %). In Vlaanderen varieert dit aandeel, buiten West-Vlaanderen, tussen 30,8 % (Oost-Vlaanderen) en 43,9 % (Limburg) en in Wallonië tussen 23,2 % (Henegouwen) en 33,1 % (Namen). Beschouwt men het aandeel van de niet-beroepsproducenten in de totale betaalde oppervlakte dan komt West-Vlaanderen slechts tot 5,0 %; enkel in Henegouwen (3,9 %) is dit aandeel geringer. Dit aandeel is het grootst in Limburg (11,5 %) en Antwerpen (10,4 %) en is ook in Vlaams-Brabant (9,9 %) en Oost-Vlaanderen (8,1 %) beduidend groter dan in West-Vlaanderen.

Onder de beroepslandbouwers en -veehouders zijn er in de provincies Antwerpen (3,5 %) en Limburg (2,5 %) relatief veel zonder teelgrond; het aandeel bedraagt 1 % in West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant en amper 0,3 % in Wallonië.

Ten aanzien van de beroepstuinbouwers onderscheidt Limburg zich met een groot percentage zonder teelgrond (5,1 %); West-Vlaanderen, met 0,7 % ligt hier boven het niveau van alle overige Vlaamse provincies (variërend tussen 0,1 % en 0,4 %). In de provincies Luik (3,6 %) en Luxemburg (1,6 %) wordt eveneens het niveau van West-Vlaanderen overschreden.

Bij de niet-beroepsproducenten beschikken in West-Vlaanderen 6,5 % niet over teelgrond; dit percentage werd in 1979 enkel overschreden in de provincies Antwerpen (7,3 %) en geëvenaard in Limburg. Het percentage is laag in Wallonië (3,6 %) en vooral in Vlaams-Brabant (1,5 %).

2. West-Vlaanderen, per landbouwstreek, per arrondissement en per gemeente

Binnen West-Vlaanderen vertoont de verdeling naar categorie van telplichtigen opvallende verschillen naar de landbouwstreek en per arrondissement. Bij de analyse voor de onderscheiden Westvlaamse arrondissementen is de ligging volgens de landbouwstreken een belangrijk medebepalend gegeven, naast andere elementen, zoals verstedelijkingsgraad.

Tabel 2.3 geeft de indeling van het aantal bedrijven en de betaalde oppervlakte naar de categorie van telplichtigen enerzijds per landbouwstreek in West-Vlaanderen en anderzijds voor alle Westvlaamse bestuurlijke arrondissementen.

In de Zandstreek (28,1 %) is het aantal niet-beroepsproducenten relatief sterk vertegenwoordigd; in de Leemstreek (16,6 %) is het overeenkomstig aandeel gering. De beroepstuinbouwers zijn naar aantal verhoudingsgewijze het sterkst vertegenwoordigd in de Zandleemstreek (5,2 %) en de Zandstreek (4,7 %) en zeer weinig in de Leemstreek (1,1 %); naar betaalde oppervlakte beschouwd is het aandeel van de beroepstuinbouwers hoger in de Zandstreek (1,3 %) dan in de Zandleemstreek (1,1 %).

Arrondissementen met een relatief groot aantal niet-beroepsproducenten zijn de arrondissementen Kortrijk (29,4 %), Tielt (28,1 %) en Brugge (28,1 %); een relatief gering aantal niet-beroepsproducenten vindt men in de arrondissementen Ieper (16,1 %), Diksmuide (16,4 %), Oostende (17,0 %) en Veurne (19,1 %), dit is grosso-modo de Westhoek.

De beroepstuinbouwers zijn verhoudingsgewijze zeer sterk vertegenwoordigd in het arrondissement Roeselare (11,8 %). Ook de arrondissementen Oostende (5,7 %), Brugge (5,0 %) en Kortrijk (4,9 %), met een vrij hoge graad van verstedelijking, hebben onder de telplichtigen een relatief hoog aandeel beroepstuinbouwers; nadien volgt het arrondissement Tielt (4,2 %) en met een veel geringer percentage de landelijke arrondissementen Ieper (1,9 %), Diksmuide (1,4 %) en Veurne (2,4 %). Op te merken valt dat naar het absolute aantal beroepstuinbouwers het arrondissement Tielt (142 tuinbouwers) op de 3de plaats komt, na Roeselare (298) en Brugge (200) en voorafgaat aan Kortrijk (118) en Oosten-

TABEL 2.3 : Indeling van het aantal bedrijven en de beteelde oppervlakte naar de categorie van telplichtigen, per landbouwstreek in West-Vlaanderen en per arrondissement, West-Vlaanderen, 15 mei 1979

		Categorie telplichtigen (procentueel aandeel) (a)						Totaal abs. cijfer
		1	2	3	4	5	6	
<u>Landbouwstroken in West-Vlaanderen</u>								
Duinen- Polders	aant.	74,1	3,3	20,9	0,4	0,7	0,6	3.213
	opp.	95,4	0,2	4,0	0,1	0,3	-	53.867
Zand- streek	aant.	66,1	4,7	28,1	0,2	0,5	0,4	6.929
	opp.	90,6	1,3	7,4	0,4	0,3	-	55.097
Zandleem- streek	aant.	73,3	5,2	19,9	0,3	0,8	0,5	10.146
	opp.	94,1	1,1	4,4	0,1	0,3	-	102.322
Leem- streek	aant.	81,8	1,1	16,6	-	0,3	0,3	374
	opp.	97,6	0,1	2,2	-	-	-	6.259
<u>Arrondissementen</u>								
Brugge	aant.	65,8	5,0	28,1	0,5	0,3	0,3	3.975
	opp.	92,0	0,9	6,8	0,1	0,2	-	40.482
Diksmuide	aant.	80,8	1,4	16,4	0,1	0,7	0,6	2.215
	opp.	94,7	0,5	4,4	0,1	0,3	-	27.993
Ieper	aant.	80,4	1,9	16,1	0,1	1,1	0,4	3.649
	opp.	96,3	0,4	2,8	0,1	0,4	-	44.295
Kortrijk	aant.	63,9	4,9	29,4	0,5	0,5	0,8	2.413
	opp.	92,3	0,7	6,7	0,1	0,2	-	23.136
Oostende	aant.	75,7	5,7	17,0	0,1	0,9	0,6	1.327
	opp.	95,9	0,6	3,2	0,1	0,2	-	18.017
Roeselare	aant.	65,9	11,8	21,2	0,3	0,6	0,2	2.534
	opp.	90,5	3,8	5,4	0,1	0,2	-	18.603
Tielt	aant.	66,5	4,2	28,1	0,2	0,6	0,4	3.364
	opp.	90,4	1,5	7,2	0,6	0,3	-	24.781
Veurne	aant.	77,0	2,4	19,1	0,2	0,9	0,4	1.185
	opp.	95,8	0,1	3,6	0,1	0,4	-	20.238
West- Vlaanderen	aant.	71,1	4,7	22,8	0,3	0,7	0,4	20.662
	opp.	93,6	0,9	5,0	0,2	0,3	-	217.545

(a) Categorie telplichtigen : zie tabel 2.1.

de (75). Beschouwt men het aandeel van de beteelde oppervlakte door beroepstuinbouwers dan komt het arrondissement Roeselare (3,8 %) op de eerste plaats, gevolgd door het arrondissement Tielt (1,5 %).

Beschouwt men het geheel van beroepslandbouwers, -veehouders en -tuinbouwers samen, dan komt in West-Vlaanderen de Leemstreek duidelijk naar voren als het meest georiënteerd op de eigenlijke beroepsland- en -tuinbouw; 82,9 % van de bedrijven en 97,7 % van de beteelde oppervlakte behoort tot de categorieën 1 en 2 tegenover, als laagste, respectievelijk 70,8 % en 91,9 % in de Zandstreek.

Een gelijklopende benadering op het niveau van de arrondissementen wijst uit dat de arrondissementen Ieper, Diksmuide, Oostende en Veurne, dit is grosso-modo de Westhoek, het sterkst georiënteerd zijn op de eigenlijke beroepsland- en -tuinbouw. Het arrondissement Roeselare neemt hier een middenpositie in. Naar aandeel van het aantal beroepsland- en -tuinbouwers komen Brugge, Tielt en Kortrijk in deze volgorde duidelijk afgescheiden na het arrondissement Roeselare (aandeel 70,8 % à 68,8 % tegenover 77,7 %); naar aandeel van de beteelde oppervlakte is het verschil minder groot en komt het arrondissement Tielt (91,9 %) op de laatste plaats.

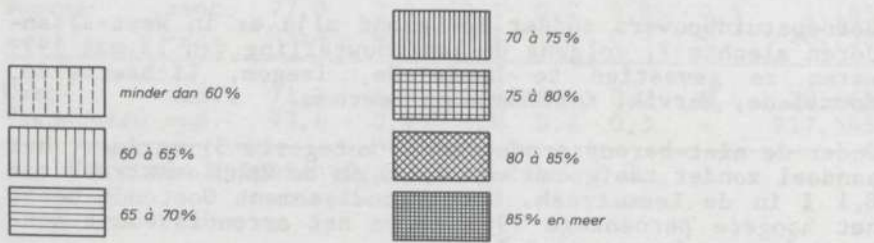
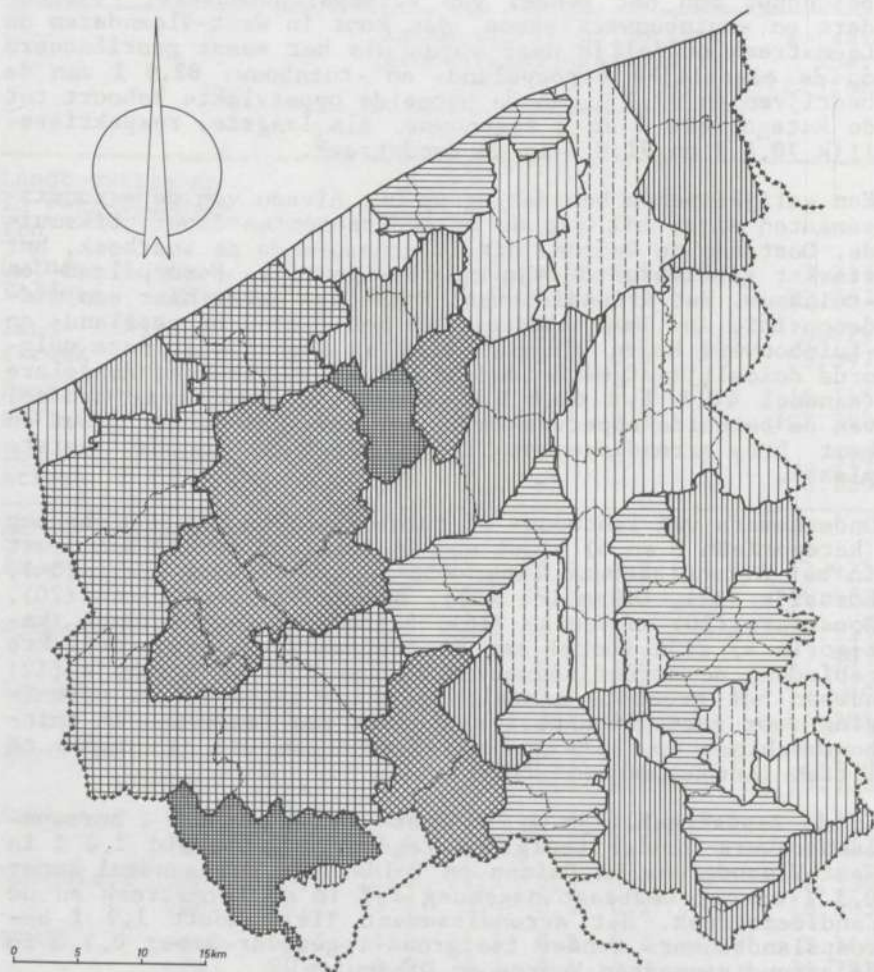
Ondernemers van landbouw- of tuinbouwwerken als hoofdberoep (categorieën 5 en 6) vindt men in absoluut aantal het meest in het arrondissement Ieper (56), gevolgd door Tielt (34), Kortrijk (31), Diksmuide (29), Brugge (26), Oostende (20), Roeselare (20) en Veurne (16). Bijzondere inrichtingen (categorie 4) zijn vooral aan te treffen in de verstedelijkte gebieden; de arrondissementen Brugge (19) en Kortrijk (12) hebben het grootste aantal. De enige koöperatieve vereniging voor gemeenschappelijk gebruik van landbouw- en tuinbouwmachines in 1979 in West-Vlaanderen was te vinden te Pittem (arrondissement Tielt).

In de Zandstreek zijn er in West-Vlaanderen 1,7 % beroepslandbouwers zonder teelgrond tegenover gemiddeld 1,0 % in West-Vlaanderen; in Duinen en Polders is dit aandeel amper 0,3 % en het bedraagt nagenoeg 1 % in de Leemstreek en de Zandleemstreek. Het arrondissement Tielt heeft 1,9 % beroepslandbouwers zonder teelgrond tegenover amper 0,3 % in de arrondissementen Veurne en Diksmuide.

Beroepstuinbouwers zonder teelgrond zijn er in West-Vlaanderen slechts 7; volgens de landbouwtelling van 15 mei 1979 waren ze gevestigd te Lendeledede, Izegem, Lichtervelde, Moorslede, Wervik, Kortemark en Beernem.

Onder de niet-beroepsproducenten (categorie 3) varieert het aandeel zonder teelgrond van 6,3 % in de Zandleemstreek tot 8,1 % in de Leemstreek. Het arrondissement Oostende heeft het hoogste percentage (9,3 %) en het arrondissement Kortrijk het geringste (4,2 %).

Kaart 2,1: Aandeel van de beroepslandbouwers en-veehouders in het totale aantal telplichtigen, West-Vlaanderen, per gemeente, 15 mei 1979

Beschouwt men de verdeling van de telplichtigen naar categorie op gemeentelijk vlak, dan komen nog grotere verschillen tot uiting.

Het aandeel van de beroepslandbouwers en -veehouders in het totale aantal telplichtigen is, zoals kaart 2.1 aantoont, het grootst in gemeenten van de Westhoek met als uitersten 90,4 % in Heuvelland en 87,8 % in Koekelare en met hoge percentages in de gemeentengroep Diksmuide-Houthulst-Lo-Reninge-Vleteren. Het laagste percentage noteren de stedelijke centra Waregem (42,0 %), Ingelmunster (54,5 %), Brugge (56,2 %) en Roeselare (58,6 %) evenals Deerlijk (56,8 %). Lage percentages vindt men in het algemeen ook in de randgemeenten van Brugge.

Het aantal beroepslandbouwers zonder teelgrond is vermeldenswaard te Oostkamp (14), Wingene (12), Heuvelland (9), Zonnebeke (8), Ichtegem (7), Roeselare (7) Ingelmunster (6), Wielsbeke (6), Dentergem (6) en Zedelgem (6).

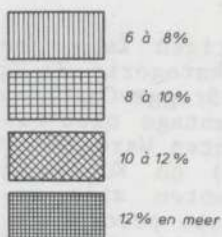
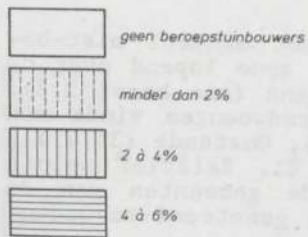
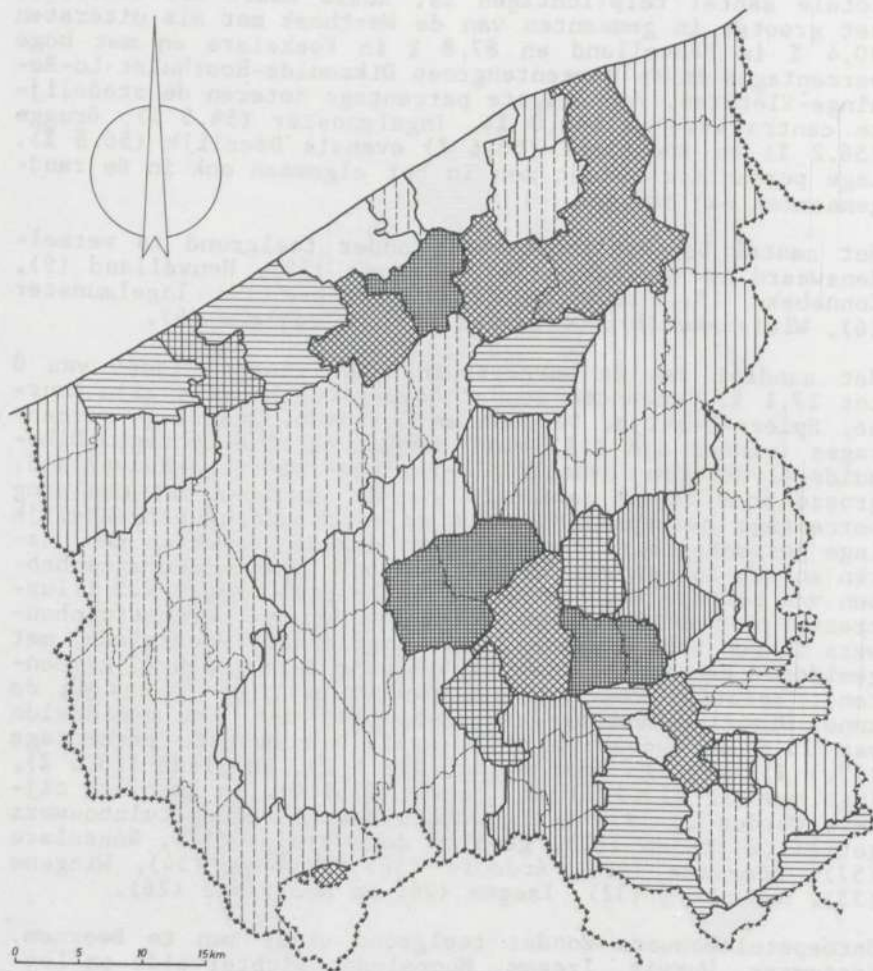
Het aandeel van de beroepstuinbouwers loopt uiteen van 0 tot 17,1 %. Gemeenten zonder beroepstuinbouwers zijn Kuurne, Spiere-Helkijn, De Haan en Oostende. Zeer lage percentages (minder dan 2 %) vindt men in de zone Ichtegem-Diksmuide-Alveringem evenals Lo-Reninge-Poperinge-Heuvelland, grosso modo in de gemeenten van de Westhoek met een hoog percentage beroepslandbouwers en -veehouders; betrekkelijk lage percentages (2 à 4 %) hebben ook de gemeenten ten oosten en ten zuiden van Brugge, die ook lage percentages hebben van beroepslandbouwers en -veehouders. Kaart 2.2 illustreert zeer duidelijk de concentratie van beroepstuinbouwers in een zone Staden-Ardooie-Ingelmunster-Moorslede, met gemiddeld een aandeel van 12,4 % voor deze groep (7 gemeenten). Relatief veel beroepstuinbouwers zijn er ook in de zone Gistel-Oudenburg-Jabbeke-Brugge, met een gemiddelde van 11,6 %. Oudenburg haalt zelfs het hoogste percentage (17,1 %), gevolgd door Staden (16,6 %), Hooglede (13,6 %), Ingelmunster (13,1 %) en Izegem (12,9 %). In absolute cijfers werden in 1979 het grootste aantal beroepstuinbouwers geteld te Staden (82), gevolgd door Brugge (58), Roeselare (57), Hooglede (49), Ardooie (38), Jabbeke (34), Wingene (33), Oudenburg (32), Izegem (29) en Moorslede (26).

Beroepstuinbouwers zonder teelgrond vindt men te Beernem, Kortemark, Wervik, Izegem, Moorslede, Lichtervelde en Lenedelede (telkens 1).

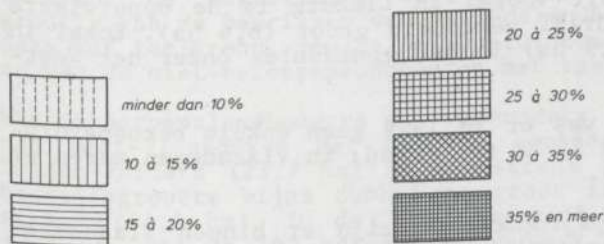
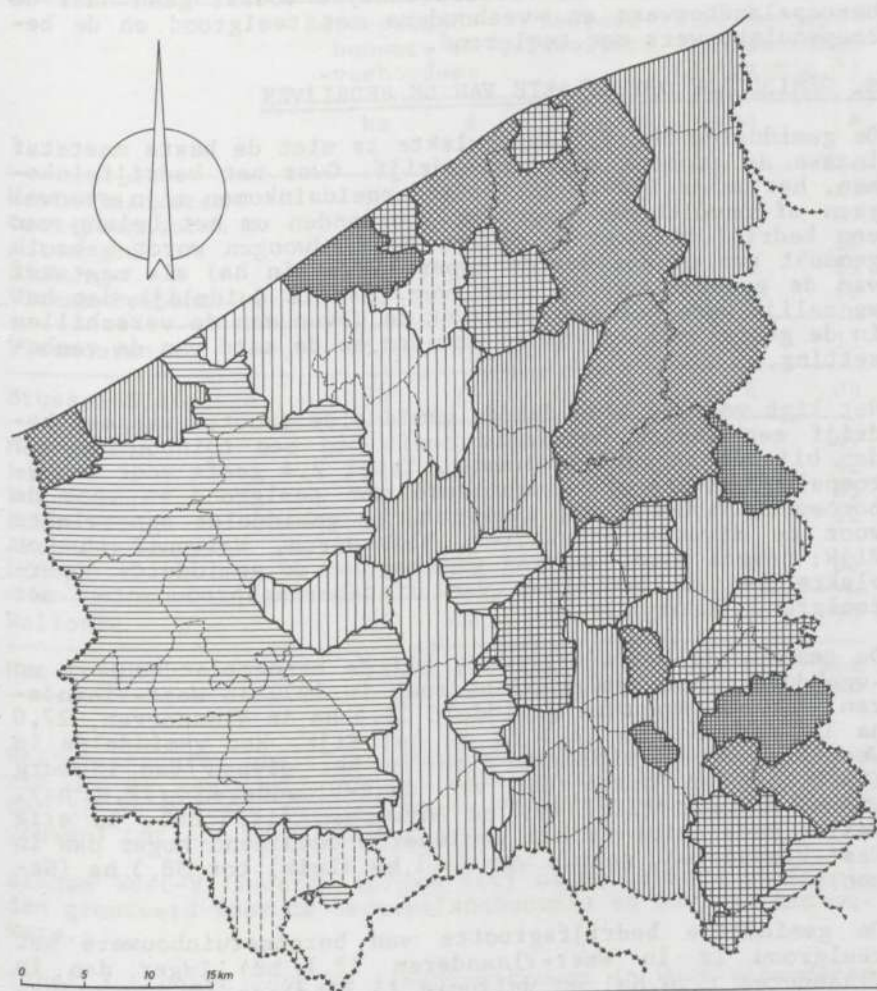
Onder de telplichtigen is er een groot aandeel niet-beroepsproducenten (categorie 3) in een zone lopend over de gemeenten De Haan-Brugge-Oostkamp-Wingene (zie kaart 2.3). Het grootste percentage niet-beroepsproducenten vindt men echter in de gemeenten Waregem (50,9 %), Oostende (36,2 %), Ruiselede (35,2 %) en Kuurne (35,1 %). Relatief weinig niet-beroepsproducenten zijn er in de gemeenten van de Westhoek. Het laagste percentage wordt genoteerd te Oudenburg (7,5 %) en Heuvelland (8,5 %).

Het aantal niet-beroepsproducenten zonder teelgrond is vrij sterk gespreid; de grootste aantallen treft men aan te

Kaart 2,2: Aandeel van de beroepstuinbouwers in het totale aantal telplichtigen, West-Vlaanderen, per gemeente, 15 mei 1979

Kaart 2,3: Aandeel van de niet-beroepsproducenten (categorie 3) in het totale aantal telplichtigen, West-Vlaanderen, per gemeente, 15 mei 1979

Oostkamp (25), Brugge (20), Ieper (18), Wingene (15), Pittem (12), Dentergem (11), Roeselare (10), Ichtegem (10), Diksmuide (10) en Tielt (9).

De aandacht zal in de verdere analyse vooral gaan naar de beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond en de beroepstuinbouwers met teelgrond.

B. GEMIDDELDE OPPERVLAKTE VAN DE BEDRIJVEN

De gemiddelde bedrijfsoppervlakte is niet de beste maatstaf inzake de grootte van een bedrijf. Over het bedrijfsinkomen, het zakencijfer, het gezinsarbeidsinkomen zijn evenwel geen of onvoldoende gegevens voorhanden om het belang van een bedrijf hieraan te meten. Noodgedwongen wordt gebruik gemaakt van de gemiddelde oppervlakte (in ha) als maatstaf van de grootte van de bedrijven. Het is duidelijk dat het wenselijk ware ook nog aandacht te geven aan de verschillen in de gebruikswijze van de gronden en de aard van de veebezetting.

Het ligt voor de hand dat de gemiddelde grootte van een bedrijf een andere betekenis heeft bij een tuinbouwbedrijf dan bij een beroepslandbouwer. Tabel 2.4 geeft voor de beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond en voor de beroepstuinbouwers met teelgrond de gemiddelde oppervlakte voor de diverse provincies, Vlaanderen, Wallonië en het Rijk; tevens wordt melding gegeven van de gemiddelde oppervlakte van de bedrijven van niet-beroepsproducenten met teelgrond (kategorie 3).

De gemiddelde bedrijfsgrootte bij de beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond bedroeg in 1979 in West-Vlaanderen 14,0 ha tegenover gemiddeld 12,8 ha in Vlaanderen, 27,0 ha in Wallonië en 18,3 ha in het Rijk. Het gemiddelde in West-Vlaanderen situeert zich op het niveau van Limburg (14,0 ha) en boven dat van Oost-Vlaanderen (12,0 ha), Vlaams-Brabant (12,1 ha) en Antwerpen (11,6 ha). In alle Waalse provincies is het gemiddelde beduidend hoger dan in West-Vlaanderen, gaande van 21,1 ha (Luik) tot 38,3 ha (Namen).

De gemiddelde bedrijfsgrootte van beroepstuinbouwers met teelgrond is in West-Vlaanderen (2,1 ha) lager dan in Vlaanderen (2,4 ha) en Wallonië (3,1 ha) en dan het rijks-gemiddelde (2,4 ha). Vooral in Limburg is de oppervlakte van het tuinbouwbedrijf gemiddeld groot (6,4 ha). Enkel in Oost-Vlaanderen (1,9 ha) is het gemiddelde onder het West-vlaamse gemiddelde.

In West-Vlaanderen was er in 1979 geen enkele beroepstuinbouwer met meer dan 30 ha teelgrond; in Vlaanderen waren er 21 en in Wallonië 6.

Voor de niet-beroepsproducenten zijn er binnen Vlaanderen inzake gemiddelde oppervlakte eerder geringe verschillen te noteren, behoudens voor Vlaams-Brabant, dat met 1,6 ha ver beneden het gemiddelde van Vlaanderen (2,1 ha) blijft.

TABEL 2.4 : Gemiddelde oppervlakte van de bedrijven met
teelgrond, categorieën 1, 2 en 3, provincies, Vlaanderen,
Wallonië en het Rijk, 15 mei 1979

	Beroepsland- bouwers en -veehouders		Beroeps- tuinbouwers		Niet beroeps- producenten (categorie 3)	
	ha	a	ha	a	ha	a
West-Vlaanderen	14	00	2	11	2	47
Oost-Vlaanderen	12	00	1	85	2	07
Antwerpen	11	55	2	23	2	38
Limburg	14	03	6	35	2	29
Vlaams-Brabant	12	07	2	26	1	60
Vlaanderen	12	84	2	40	2	11
Brussel-Hoofdstad	10	21	0	62	4	09
Henegouwen	25	62	2	23	3	49
Luik	21	05	2	97	3	62
Luxemburg	27	08	4	45	4	63
Namen	38	34	4	65	4	12
Arrondissement Nijvel	32	44	2	74	4	09
Wallonie	27	04	3	06	3	93
Het Rijk	18	27	2	42	2	66

West-Vlaanderen haalt een gemiddelde van 2,5 ha. In Wallonië is de gemiddelde oppervlakte overall beduidend groter dan in de Vlaamse provincies en varieert van 3,5 ha (Henegouwen) tot 4,6 ha (Luxemburg).

Binnen West-Vlaanderen worden vrij uiteenlopende gemiddelden genoteerd voor de beroepslandbouwers en beroepstuinbouwers.

Tabel 2.5 geeft voor de landbouwstroken in West-Vlaanderen en voor de Westvlaamse arrondissementen de gemiddelde grootte van de bedrijven van beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond, van de beroepstuinbouwers met teelgrond en van de niet-beroepsproducenten met teelgrond.

Wat de beroepslandbouwers en -veehouders betreft wordt binnen West-Vlaanderen het hoogste gemiddelde genoteerd in Duinen-Polders (21,7 ha) en Leemstreek (20,2 ha), waar de bedrijfsgrootte bijna dubbel zo groot is als in de Zandstreek (11,1 ha). In de Zandleemstreek is het gemiddelde 13,1 ha. Van de 162 beroepslandbouwers met 50 of meer ha betaalde oppervlakte zijn er 120 of 74,1 % te vinden in Duinen-Polders. Op 321 beroepslandbouwers en -veefokkers

TABEL 2.5 : Gemiddelde oppervlakte van de bedrijven met teelgrond, categorieën 1, 2 en 3, landbouwstrekken in West-Vlaanderen en arrondissementen, 15 mei 1979

	Beroepslandbouwers en -veehouders		Beroeps-tuinbouwers		Niet beroeps-producenten (categorie 3)	
	ha	a	ha	a	ha	a
<u>Landbouwstrekken in West-Vlaanderen</u>						
Duinen-Polders	21	66	1	10	3	48
Zandstreek	11	10	2	20	2	24
Zandleemstreek	13	05	2	26	2	36
Leemstreek	20	16	2	10	2	46
<u>Arrondissementen</u>						
Brugge	14	39	1	76	2	66
Diksmuide	14	87	4	19	3	56
Ieper	14	67	2	51	2	31
Kortrijk	13	95	1	37	2	28
Oostende	17	45	1	39	2	86
Roeselare	10	21	2	37	1	99
Tielt	10	21	2	56	2	03
Veurne	21	29	1	18	3	38

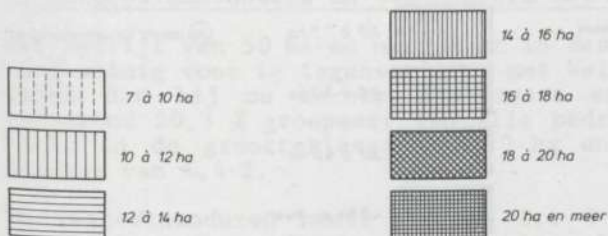
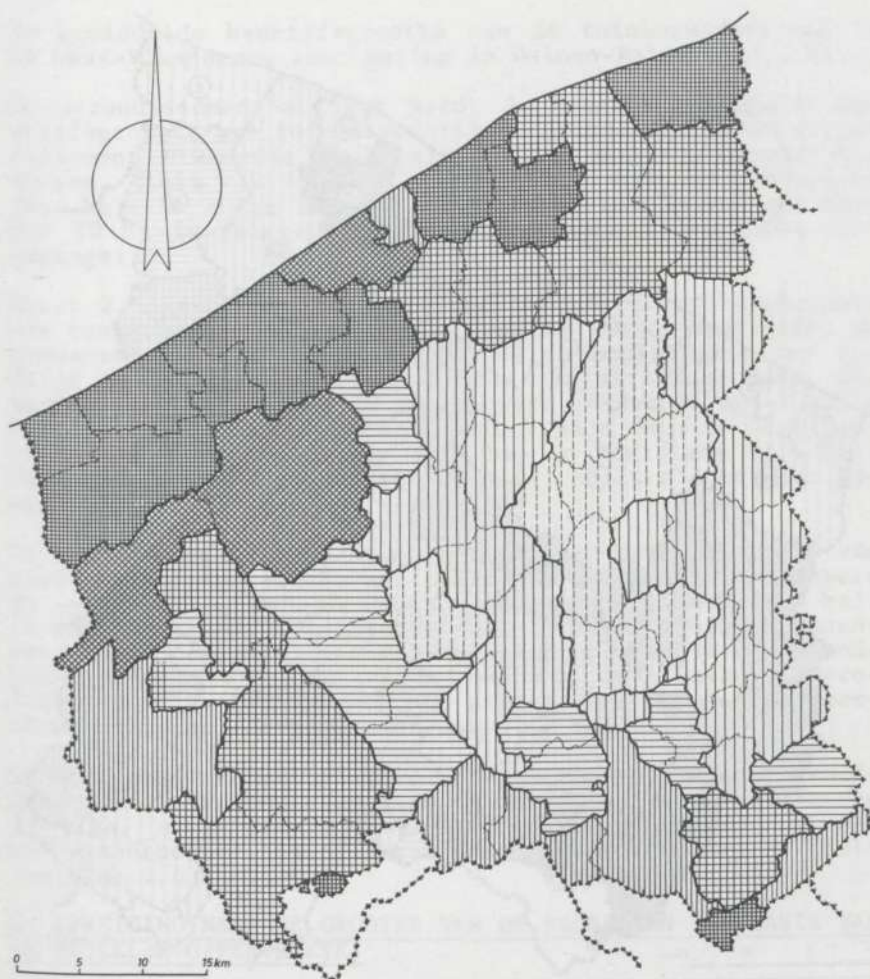
met minder dan 1 ha teelgrond zijn er 156 of 48,6 % te situeren in de Zandleemstreek en 139 of 43,3 in de Zandstreek.

Onder alle Westvlaamse arrondissementen wordt de hoogste gemiddelde grootte bij de bedrijven van beroepslandbouwers en -veehouders genoteerd in de arrondissementen Veurne (21,3 ha) en Oostende (17,5 ha). In het arrondissement Veurne is het gemiddelde meer dan dubbel zo hoog als in de arrondissementen Roeselare en Tielt (telkens 10,2 ha). In de overige Westvlaamse arrondissementen bedraagt de gemiddelde grootte 14 à 15 ha.

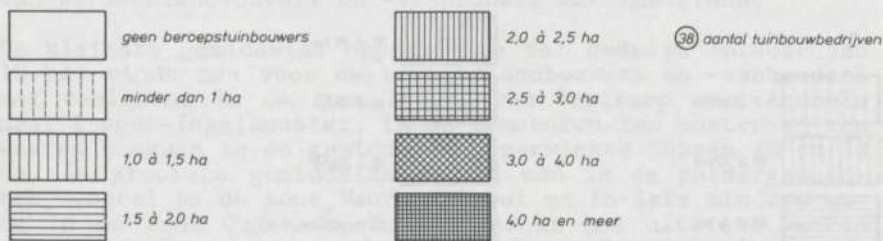
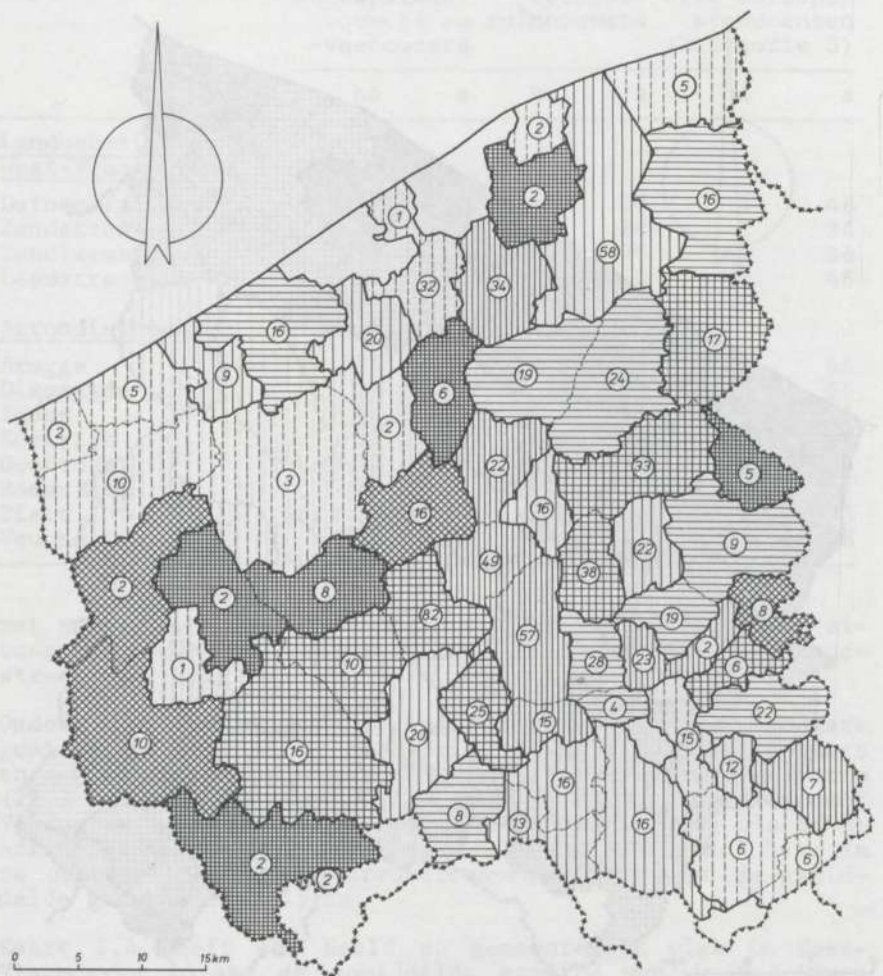
Kaart 2.4 geeft een beeld op gemeentelijk vlak in West-Vlaanderen inzake de gemiddelde grootte van de bedrijven van beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond.

De kleinste gemiddelde oppervlakte per bedrijf (minder dan 10 ha) vindt men voor de beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond in de zone lopend van Oostkamp over Ardooië naar Izegem-Ingelmunster; in de gemeenten ten oosten en ten westen hiervan is de gemiddelde oppervlakte tussen 10 en 12 ha. De grootste gemiddelden vindt men in de poldergemeenten, vooral in de zone Veurne-Gistel en in iets mindere mate in de zone Oudenburg-Damme. Ook in het uiterste westen van West-Vlaanderen (Alveringem-Ieper-Heuvelland) wordt doorgaans een gemiddelde van 16 ha overschreden (uitzonde-

Kaart 2,4: Gemiddelde grootte van de bedrijven van beroepslandbouwers en-veehouders met teelgrand, West-Vlaanderen, per gemeente, 15 mei 1979

Kaart 2,5: Gemiddelde grootte van de bedrijven van beroepstuinbouwers met teelgrond, West-Vlaanderen, per gemeente, 15 mei 1979

ring in Poperinge, hoppestad, en te Vleteren). De hoogste gemiddelden worden aangetroffen te Zuienkerke (27,7 ha), De Haan (26,0 ha), Mesen (25,4 ha) en Veurne (24,0 ha), gevolgd door Koksijde (23,0 ha), Nieuwpoort (23,0 ha), De Panne (22,9 ha) en Knokke-Heist (22,0 ha).

De gemiddelde bedrijfsgrootte van de tuinbouwbedrijven is in West-Vlaanderen zeer gering in Duinen-Polders (1,1 ha).

Op arrondissementeel vlak wordt de hoogste gemiddelde bedrijfsgrootte van tuinbouwbedrijven genoteerd in het arrondissement Diksmuide (4,2 ha), gevolgd door de arrondissementen Tielt (2,6 ha), Ieper (2,5 ha) en Roeselare (2,4 ha). De enige aangever als beroepstuinbouwer met meer dan 20 ha is gelegen in het arrondissement Diksmuide (Lorenninge).

Kaart 2.5 geeft per gemeente het aantal beroepstuinbouwers met teelgrond en de gemiddelde grootte van de bedrijven. De gemeenten met de grootste gemiddelde oppervlakte per bedrijf tellen doorgaans een gering aantal tuinbouwers. Gemeenten met ten minste 20 tuinbouwers en een relatief grote gemiddelde oppervlakte per bedrijf zijn Staden (2,9 ha), Wingene (2,9 ha), Ardooie (2,7 ha) en Moorslede (2,6 ha). Oudenburg, met 32 beroepstuinbouwers, heeft slechts een gemiddelde van 0,7 ha.

De gemiddelde grootte van de bedrijven met teelgrond van niet-beroepsproducenten is, zoals bij de beroepslandbouwers en -veehouders, het grootst in de Duinen-Polders (3,5 ha). In de Leemstreek, met relatief weinig niet-beroepsproducenten, is in tegenstelling met wat geldt voor de beroepslandbouwers, de gemiddelde oppervlakte bij de niet-beroepsproducenten (2,5 ha) nauwelijks groter dan in de Zandleemstreek (2,4 ha) en de Zandstreek (2,2 ha).

Op arrondissementeel vlak valt te wijzen op een hoog gemiddelde in de arrondissementen Diksmuide (3,6 ha) en Veurne (3,4 ha) en op het laagste gemiddelde, zoals bij de beroepslandbouwers, in de arrondissementen Roeselare en Tielt (telkens 2,0 ha).

C. SPREIDING NAAR DE GROOTTE VAN DE BEDRIJVEN (OP BASIS VAN DE BETEELDE OPPERVLAKTE)

1. Beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond

Het bedrijf van 50 ha en meer komt in West-Vlaanderen relatief weinig voor in tegenstelling met Wallonië. West-Vlaanderen dat bij de beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond 20,3 % groepeer van alle bedrijven in het Rijk, haalt in de grootteklasse van 50 ha en meer slechts een aandeel van 4,4 %.

In West-Vlaanderen heeft slechts 1,1 % van alle beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond een areaal van 50 ha en meer tegenover 11,8 % in Wallonië. In Vlaanderen is het aandeel slechts 0,9 %.

TABEL 2.6 : Aandeel van de diverse grootteklassen in het totale aantal bedrijven van beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond, provincies, Vlaanderen, Wallonië en het Rijk, 15 mei 1979

	Grootteklasse van de bedrijven (in ha)													Totaal in abs. c. (= 100 %)
	- 1	1 à 2	2 à 5	5 à 10	10 à 20	20 à 30	30 à 50	50 à 80	80 à 100	100 en meer	Procentuele verdeling			
West-Vlaanderen	2,2	2,4	11,0	26,3	36,9	14,1	6,1	1,0	0,1	-	-	-	-	14.549
Oost-Vlaanderen	2,8	2,9	12,8	29,5	37,8	10,6	3,2	0,4	-	-	-	-	-	11.695
Antwerpen	3,7	4,8	14,0	26,2	37,6	10,6	2,7	0,2	0,1	-	-	-	-	6.236
Limburg	3,0	3,2	12,0	24,3	37,6	12,8	5,2	1,4	0,2	0,2	-	-	-	4.975
Vlaams-Brabant	4,0	5,4	19,3	26,4	28,0	10,4	5,2	1,0	0,1	0,1	-	-	-	6.740
Vlaanderen	2,9	3,4	13,3	26,9	35,9	12,0	4,6	0,8	0,1	0,1	-	-	-	44.195
Brussel-Hoofdstad	7,4	3,7	22,2	29,6	22,2	11,1	3,7	-	-	-	-	-	-	27
Henegouwen	1,8	1,4	5,0	10,8	28,2	22,9	20,6	7,2	1,0	1,2	-	-	-	8.403
Luik	1,1	1,8	7,5	16,6	35,9	19,4	10,9	4,4	1,4	1,1	-	-	-	7.734
Luxemburg	0,6	0,6	4,1	9,8	23,6	24,5	27,3	7,9	1,0	0,5	-	-	-	5.160
Namen	1,2	0,9	4,4	7,5	16,8	18,4	25,3	15,7	4,3	5,6	-	-	-	4.202
Arrondissement Nijvel	1,3	1,3	3,3	7,4	25,2	20,8	22,1	12,3	3,0	3,2	-	-	-	1.949
Wallonie	1,2	1,3	5,3	11,5	27,5	21,4	20,0	8,2	1,8	1,8	-	-	-	27.448
Het Rijk	2,3	2,6	10,2	21,0	32,7	15,6	10,5	3,6	0,7	0,8	-	-	-	71.670

TABEL 2.7 : Aandeel van de diverse grootteklassen in het totale aantal bedrijven van beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond, landbouwstreken in West-Vlaanderen en arrondissementen, 15 mei 1979

	Grootteklasse van de bedrijven (in ha)										Totaal in abs. c. (= 100 %)	
	- 1	1 à 2	2 à 5	5 à 10	10 à 20	20 à 30	30 à 50	50 à 80	80 à 100	100 en meer		
<u>Landbouwstreken in West-Vlaanderen</u>												
Duinen-Polders	0,9	1,1	6,1	15,0	31,0	21,8	19,0	4,4	0,5	0,1	2.373	
Zandstreek	3,1	3,1	14,8	31,3	35,9	9,2	2,5	0,2	-	-	4.499	
Zandleemstreek	2,1	2,4	10,5	27,5	39,3	14,0	3,9	0,2	-	-	7.374	
Leemstreek	1,3	2,0	4,6	11,2	38,9	26,7	10,2	4,6	-	0,3	303	
<u>Arrondissementen</u>												
Brugge	2,0	2,3	11,8	25,7	36,5	13,0	7,0	1,5	0,2	-	2.587	
Diksmuide	2,2	1,8	10,1	23,8	36,5	16,9	7,5	1,1	-	0,1	1.783	
Ieper	2,0	1,7	7,3	22,7	42,3	18,3	5,3	0,4	-	-	2.907	
Kortrijk	2,0	3,2	11,5	24,3	37,7	14,3	5,8	1,1	-	0,1	1.530	
Oostende	1,7	1,9	8,8	24,5	31,3	15,2	13,3	3,1	0,2	-	990	
Roeselare	2,5	3,1	15,5	36,0	35,3	6,1	1,5	-	-	-	1.649	
Tielt	3,6	3,7	15,8	33,6	34,9	6,9	1,4	-	0,1	-	2.193	
Veurne	0,5	0,8	4,0	14,7	33,2	28,0	15,3	2,7	0,7	0,1	910	
West-Vlaanderen abs. aantal	321	347	1.597	3.827	5.365	2.045	855	144	14	4	14.549	

Procentuele verdeling

Tabel 2.6 geeft het aandeel van de diverse grootteklassen in het totaal aantal bedrijven van beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond, in de diverse provincies, Vlaanderen, Wallonië en het Rijk. Doorgaans is het grootste aandeel te vinden in de grootteklasse van 10 à 20 ha.

Limburg heeft relatief meer grote bedrijven (50 ha en meer) dan West-Vlaanderen, doch anderzijds ook relatief meer kleine bedrijven. In de grootteklasse van 20 à 50 ha haalt West-Vlaanderen 20,1 % tegenover Limburg slechts 18,1 %. De gemiddelde bedrijfs grootte is zowel in West-Vlaanderen als in Limburg 14,0 ha, maar de spreiding naar de grootteklasse vertoont duidelijke verschillen.

In vergelijking met de diverse Vlaamse provincies komt het kleine bedrijf in West-Vlaanderen minder voor; vooral Antwerpen en Vlaams-Brabant hebben relatief veel meer kleine bedrijven.

Alle Waalse provincies tellen relatief weinig kleine bedrijven; vooral Namen heeft veel grote bedrijven.

Binnen West-Vlaanderen is vooral de Zandstreek gekenmerkt door kleine bedrijven. Tabel 2.7 verstrekt gegevens terzake.

De grote bedrijven (50 ha en meer) vindt men in West-Vlaanderen vooral in de Polders (120 bedrijven).

In de arrondissementen Roeselare en Tielt komt het kleine bedrijf uitgesproken het meest voor. Het aandeel van de bedrijven met 20 ha en meer bedraagt er nog amper 7,6 % respectievelijk 8,4 %. Het arrondissement Roeselare heeft geen enkel bedrijf met 50 ha of meer en het arrondissement Tielt slechts 2. De arrondissementen Oostende en Veurne hebben in relatieve termen nog het grootste aantal bedrijven van 50 ha en meer.

Beroepslandbouwers met 100 ha en meer worden aangetroffen in de gemeenten Diksmuide, Nieuwpoort, Ardoois en Spiere-Helkijn (telkens 1 bedrijf).

2. Beroepstuinbouwers met teelgrond

Tabel 2.8 geeft de verdeling naar de grootteklasse voor de provincies, Vlaanderen, Wallonië en het Rijk.

In West-Vlaanderen heeft 45,0 % van de beroepstuinbouwers met teelgrond minder dan 1 ha. Dit aandeel wordt overschreden in alle Waalse provincies (gaande van 54,1 % tot 59,3 %) evenals in Vlaams-Brabant (58,9 %) en Oost-Vlaanderen (56,5 %). In sommige gewesten van ons land is men wegens een tekort aan beschikbare oppervlakte uiterst intensief gaan werken en heeft men zich toegelegd op de produktie van primeurs, die in de regel hoge prijzen halen. De echte tuinbouwbedrijven, zoals de glasgroentebedrijven, zijn in West-Vlaanderen eerder groot. In de provincie Antwerpen (31,7 %) en vooral Limburg (26,0 %) is het aandeel van de tuinbouwers met minder dan 1 ha relatief gering.

TABEL 2.8 : Aandeel van de diverse grootteklassen in het totale aantal bedrijven van beroepsstui-
bouwers met teelgrond, provincies, Vlaanderen, Wallonië en het Rijk, 15 mei 1979

	Grootteklasse van de bedrijven (in ha)											Totaal in abs. c. (= 100 %)
	- 1	1 à 2	2 à 5	5 à 10 à 10	10 à 20	20 à 30	30 à 50	50 à 80	80 meer			
West-Vlaanderen	45,0	25,3	19,6	7,0	3,0	0,1	-	-	-	-	956	
Oost-Vlaanderen	56,5	19,5	15,5	5,8	2,1	0,3	0,2	-	-	-	2.448	
Antwerpen	31,7	32,1	27,1	7,4	1,1	0,3	0,1	-	0,1	-	2.140	
Limburg	26,0	10,8	18,5	25,1	15,3	2,8	0,7	0,7	0,2	-	574	
Vlaams-Brabant	58,9	12,4	14,2	9,6	4,3	0,4	0,1	-	-	-	2.024	
Vlaanderen	47,1	21,1	18,9	8,7	3,4	0,5	0,2	0,1	-	-	8.142	
Brussel-Hoofdstad	82,6	14,5	2,9	-	-	-	-	-	-	-	69	
Henegouwen	55,8	14,5	15,7	9,3	4,1	-	0,6	-	-	-	172	
Luijk	55,0	10,6	13,1	11,3	8,8	0,6	0,6	-	-	-	160	
Luxemburg	54,1	16,4	9,8	11,5	1,6	1,6	3,3	1,6	-	-	61	
Namen	59,3	5,6	13,0	9,3	9,3	1,9	-	-	1,9	-	54	
Arrondissement Nijvel	66,7	3,7	14,8	5,6	7,4	1,9	-	-	-	-	54	
Wallonie	56,9	11,4	13,8	9,8	6,2	0,8	0,8	0,2	0,2	-	501	
Het Rijk	47,9	20,5	18,5	8,7	3,6	0,5	0,2	0,1	-	-	8.712	

Beroepstuinbouwers met 10 ha of meer komen zeer weinig voor in West-Vlaanderen (3,1 %) en daarentegen relatief veel in Limburg (19,7 %). Opnieuw kan hier gewezen worden op de verschillende inhoudelijke betekenissen van de begrippen. In Limburg zijn de tuinbouwbedrijven gemiddeld groot omdat ze fruitteelt beoefenen, wat alleen renderend is wanneer het op een grote oppervlakte geschiedt. In de Waalse provincies, die algemeen weinig beroepstuinbouwers tellen, is het aandeel van de bedrijven met 10 ha en meer betrekkelijk groot, variërend tussen 4,7 % en 13,1 %.

In West-Vlaanderen is er geen enkel tuinbouwbedrijf met meer dan 30 ha en slechts 1 bedrijf met ruim 20 ha (te Lonerdinge).

Tabel 2.9 geeft de spreiding naar de grootteklasse voor de diverse Westvlaamse arrondissementen.

TABEL 2.9 : Aandeel van de diverse grootteklassen in het totale aantal bedrijven van beroepstuinbouwers met teelgrond, landbouwstreken in West-Vlaanderen en arrondissementen, 15 mei 1979

	Grootteklasse van de bedrijven (in ha)							Totaal in abs. c. (= 100 %)
	- 1	1 à 2	2 à 5	5 à 10	10 à 20	20 en meer		
Procentuele verdeling								
<u>Landbouwstreken</u>								
<u>in West-Vlaanderen</u>								
Duinen-Polders	59,8	29,0	10,3	0,9	-	-		107
Zandstreek	48,5	20,9	20,2	6,1	4,3	-		326
Zandleemstreek	39,7	27,6	20,8	8,9	2,9	0,2		519
Leemstreek	50,0	-	50,0	-	-	-		4
<u>Arrondissementen</u>								
Brugge	59,3	18,1	15,6	4,0	3,0	-		199
Diksmuide	41,9	9,7	22,6	9,7	12,9	3,2		31
Ieper	37,7	30,4	18,8	8,7	4,3	-		69
Kortrijk	59,8	18,8	15,4	6,0	-	-		117
Oostende	56,0	30,7	10,7	1,3	1,3	-		75
Roeselare	33,9	28,5	23,7	11,9	2,0	-		295
Tielt	33,1	29,6	26,1	4,9	6,3	-		142
Veurne	50,0	39,3	10,7	-	-	-		28
West-Vlaanderen								
abs. aantal	430	242	187	67	29	1		956

In de arrondissementen Roeselare en Tielt, het sterkst georiënteerd op tuinbouw, heeft slechts een derde van de bedrijven minder dan 1 ha tegenover gemiddeld 45 % in de provincie. Het aandeel van de beroepstuinbouwers met 2 ha of meer in het totale aantal bedrijven met teelgrond is ruim 37 % in de arrondissementen Roeselare en Tielt tegenover 31,9 % in het arrondissement Ieper, 22,6 % in het arrondissement Brugge, 21,4 % in het arrondissement Kortrijk en amper 13,3 % in het arrondissement Oostende en 10,7 % in het arrondissement Veurne. Het arrondissement Diksmuide haalt een aandeel van 48,4 %, doch in absolute cijfers gaat het om eerder geringe aantallen.

3. Niet-beroepsproducenten (kategorie 3) met teelgrond

Voor de niet-beroepsproducenten werd reeds vastgesteld dat het aandeel van West-Vlaanderen eerder gering is in het geheel van het Rijk. Het aandeel van West-Vlaanderen in het totale aantal niet-beroepsproducenten (kategorie 3) met teelgrond in het Rijk bedraagt slechts 12,5 % (tegenover 20,3 % voor de beroepslandbouwers). Het grotere bedrijf komt in West-Vlaanderen iets minder voor dan in het Rijk. Het aandeel van de bedrijven met 5 ha en meer in het totale aantal bedrijven bedraagt in West-Vlaanderen slechts 11,3 % tegenover 13,2 % in het Rijk.

Voor de niet-beroepsproducenten kan vermeld worden dat aangevers met 50 ha en meer te vinden zijn te Veurne (2), Diksmuide (1), Torhout (1), Oostkamp (1) en Ardoois (1) en aangevers met 30 à 50 ha te Veurne (3), Kortemark (3) evenals telkens 1 te Brugge, Diksmuide, Lo-Reninge, Zonnebeke en Wevelgem. In West-Vlaanderen waren er verder 24 niet-beroepsproducenten met 20 à 30 ha, gespreid over 18 gemeenten. Verder zal worden vastgesteld dat de zogenaamde doorzettingsdrempel voor beroepslandbouwers in West-Vlaanderen te situeren is rond 20 ha.

2. EVOLUTIE 1959-70-79 : AANTAL BEDRIJVEN, BETEELDE OPPERVLAKTE, BEDRIJFSGROOTTE

A. WEST-VLAANDEREN IN VERGELIJKING MET HET RIJK

1. Algemeen overzicht

Bij de analyse van het verloop van het aantal bedrijven en de gemiddelde bedrijfsgrootte volgens de categorieën van aangevers is, zeker voor de periode 1959-70, enige omzichtigheid geboden bij de interpretatie van de gegevens (2). Tabel 2.10 geeft een overzicht van dit verloop.

Het aantal beroepslandbouwers en -veehouders is ononderbroken en in aanzienlijke mate gedaald. Het aantal beroeps-tuinbouwers daarentegen is in West-Vlaanderen stijgend verlopen, in tegenstelling met het verloop in het Rijk. De gemiddelde bedrijfsgrootte was in elk van de categorieën stijgend.

TABEL 2.10 : Evolutie van het aantal landbouwbedrijven en de gemiddelde bedrijfsgrootte, West-Vlaanderen, 1959-70-79 (a) (b)

Categorie telplichtigen	Aantal bedrijven			Beteelde oppervlakte (in ha)			Gemiddelde grootte		
	1959	1970	1979	1959	1970	1979	1959	1970	1979
Bedrijven met teelgrond									
Beroepslandbouwers en -veehouders									
West-Vlaanderen	22.949	19.126	14.549	225.701	219.083	203.672	9,8	11,5	14,0
Het Rijk	162.392	106.527	71.670	1.510.028	1.409.373	1.309.853	9,3	13,2	18,3
Beroepstuinbouwers									
West-Vlaanderen	889	942	956	1.030	2.059	2.018	1,2	2,2	2,1
Het Rijk	11.641	10.854	8.712	12.714	22.320	21.153	1,1	2,1	2,4
Totaal beroepsproducenten									
West-Vlaanderen	23.838	20.068	15.505	226.731	221.142	205.690	9,5	11,0	13,3
Het Rijk	174.033	117.381	80.382	1.522.742	1.431.693	1.331.006	8,7	12,2	16,6
Niet-beroepsproducenten en bijzondere inrichtingen (c)									
West-Vlaanderen	10.009	5.734	4.583	10.830	8.365	11.855	1,1	1,5	2,6
Het Rijk	93.828	62.081	36.056	138.089	108.613	101.281	1,5	1,7	2,8
Bedrijven zonder teelgrond									
Beroepslandbouwers (veehouders)									
West-Vlaanderen	11	168	154						
Het Rijk	130	868	762						
Beroepstuinbouwers (d)									
West-Vlaanderen	-	6	7						
Het Rijk	-	35	62						
Niet-beroepsproducenten en bijzondere inrichtingen									
West-Vlaanderen	140	443	318						
Het Rijk	1.078	3.640	1.680						

(a) West-Vlaanderen exclusief de gemeenten van het huidige arrondissement Moeskroen.

(b) Exclusief groeperingen van bedrijven.

(c) Voor 1979 : categorieën 3, 4 en 5.

(d) Bedrijven die kampernoelieteel beoefenen in kelders, kamers, groeven en dergelijke.

Tussen 1959 en 1970 verminderde het aantal beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond in West-Vlaanderen met 16,7 % en in het Rijk met niet minder dan 34,4 %; de procentuele daling was derhalve in West-Vlaanderen slechts half zo groot als gemiddeld in het Rijk. De totale oppervlakte beteeld door beroepslandbouwers en -veehouders was in de periode 1959-70 in West-Vlaanderen dalend met 2,9 % en in het Rijk met 6,7 %. De gemiddelde oppervlakte van de bedrijven van beroepslandbouwers en -veehouders (met teelgrond) was in 1959 iets groter in West-Vlaanderen (9,8 ha) dan in het Rijk (9,3 ha). De sterke daling van het aantal bedrijven is ten goede gekomen aan de gemiddelde grootte van de bedrijven, dit laatste in sterkere mate in het Rijk dan in West-Vlaanderen. De gemiddelde oppervlakte is in de periode 1959-70 voor de beroepslandbouwers en -veehouders (met teelgrond) in West-Vlaanderen gestegen met 1,7 ha en in het Rijk met 3,9 ha; in 1970 was het gemiddelde in het Rijk (13,2 ha) groter geworden dan in West-Vlaanderen (11,5 ha).

Na 1970 is het aantal beroepslandbouwers en -veehouders verder gedaald evenals de beteelde oppervlakte en is de gemiddelde bedrijfsgrootte verder gestegen.

Tussen 1970 en 1979 daalde het aantal beroepslandbouwers en -veehouders (met teelgrond) in West-Vlaanderen met 23,9 % en in het Rijk met 32,7 %; de beteelde oppervlakte was dalend met 7,0 % in West-Vlaanderen en 7,1 % in het Rijk. De gemiddelde bedrijfsgrootte van de beroepslandbouwers en -veehouders (met teelgrond) steeg in West-Vlaanderen met 2,5 ha en in het Rijk met 5,1 ha. De tendens tot verhoging van de gemiddelde bedrijfsgrootte blijft sterker uitgesproken in het Rijk dan in West-Vlaanderen. De neiging om de agrarische sektor te verlaten blijkt in West-Vlaanderen minder groot te zijn dan elders in het land. Wegens een tekort aan landbouwgronden wordt de schaalvergroting in West-Vlaanderen niet zozeer gezocht in het opvoeren van de oppervlakte van het bedrijf dan wel via bedrijfsintensivering. Dit verklaart ook de grote toename van het aantal tuinbouwbedrijven; intensieve tuinbouw is een typische vorm van bedrijfsintensivering.

In 1959 telde West-Vlaanderen 14,1 % van alle beroepslandbouwers en -veehouders (met teelgrond) van het Rijk; dit aandeel is gestegen tot 18,0 % in 1970 en 20,3 % in 1979. Het aandeel in de beteelde oppervlakte steeg van 14,9 % in 1959 tot 15,5 % in 1970; tussen 1970 en 1979 bleef het aandeel behouden op 15,5 %.

De beroepstuinbouwers waren in 1959 in West-Vlaanderen relatief zwak vertegenwoordigd, maar de beroepstuinbouw heeft in West-Vlaanderen een opvallende ontwikkeling gekend.

Volgens de algemene landbouwtelling van 15 mei 1959 waren er in West-Vlaanderen slechts 889 beroepstuinbouwers, dit is 7,6 % van het totaal van het Rijk; de beteelde oppervlakte bedroeg in West-Vlaanderen 1.030 ha of 8,1 % van het Rijk. Tussen 1959 en 1970 was het aantal beroepstuinbouwers

in West-Vlaanderen in beperkte mate stijgend (+6,0 %), terwijl er in het Rijk een daling was (-6,8 %); de beteelde oppervlakte verdubbelde in West-Vlaanderen en in het Rijk was er een stijging met drievierde. Het aandeel van West-Vlaanderen in het aantal beroepstuinbouwers in het Rijk steeg tot 8,7 % in 1970 en het aandeel in de beteelde oppervlakte tot 9,2 %. Na 1970 was het aantal beroepstuinbouwers nog lichtjes stijgend in West-Vlaanderen (+1,5 %) en in het Rijk sterk dalend (-19,7 %); de beteelde oppervlakte was in 1979 in West-Vlaanderen 2,0 % lager dan in 1970 en in het Rijk 5,2 %. Het aandeel van West-Vlaanderen in het aantal beroepstuinbouwers in het Rijk bereikte 11,0 % in 1979 en het aandeel in de beteelde oppervlakte 9,5 %.

De gemiddelde oppervlakte van de beroepstuinbouw is in West-Vlaanderen in de periode 1959-70 gestegen van 1,2 tot 2,2 ha; in 1979 was dit 2,1 ha. In het Rijk was er een stijging van 1,1 ha in 1959 tot 2,1 ha in 1970 en 2,4 ha in 1979.

Het aantal fokkerijbedrijven, onafhankelijk van de grond, steeg in West-Vlaanderen van 11 in 1959 tot 168 in 1970 en bedroeg 154 in 1979. Het aandeel van West-Vlaanderen is relatief groot en is gestegen van 8,5 % in 1959 tot 19,4 % in 1970 en 20,2 % in 1979.

De betrouwbaarheid van de gegevens van de niet-beroepsproducenten en bijzondere inrichtingen en de vergelijkbaarheid van de gegevens in de tijd lijkt twijfelachtig. Het is wel duidelijk dat het aantal is gedaald. De gemiddelde oppervlakte blijkt te zijn gestegen. In West-Vlaanderen blijkt de oppervlakte beteel door niet-beroepsproducenten en bijzondere inrichtingen na 1970 te zijn gestegen, in tegenstelling met de situatie in het Rijk.

2. Evolutie naar de grootte van de bedrijven, beroepslandbouwers en -veehouders

Het verloop van het aantal beroepslandbouwers en -veehouders, met teelgrond, naar de grootte van de bedrijven wordt voor West-Vlaanderen voor de periode 1959-79 gegeven in tabel 2.11 en de vergelijking wordt gemaakt met het Rijk.

In West-Vlaanderen blijkt het aantal beroepslandbouwers en -veehouders, met teelgrond, die minder dan 1 ha beteelden tussen 1959 en 1970 nog te zijn gestegen, in tegenstelling met de situatie in het Rijk; na 1970 was er in West-Vlaanderen en in het Rijk een zeer sterke daling. Over de gehele periode 1959-79 beschouwd was het aantal beroepslandbouwers en -veehouders met minder dan 1 ha in West-Vlaanderen dalend met circa 36 % en in het Rijk met niet minder dan 72 %, dit is dubbel zoveel als in West-Vlaanderen.

In 1959 had West-Vlaanderen, met een aandeel van 14,1 % in het totale aantal beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond in het Rijk, slechts 8,5 % van het aantal bedrijven met minder dan 1 ha. In 1970 bedroeg dit laatste aandeel 17,2 % en in 1979 reeds 19,6 %. Het aandeel van West-

TABEL 2.11 : Evolutie van het aantal bedrijven en de beteelde oppervlakte van beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond, in West-Vlaanderen en het Rijk, 1959-1970-1979

Grootteklasse	Aantal bedrijven			Beteelde oppervlakte (in ha)			Gemiddelde oppervlakte		
	1959	1970	1979	1959	1970	1979	1959	1970	1979
<u>West-Vlaanderen</u>									
(huidig)									
- 1 ha	503	741	321	319	396	178	0,63	0,53	0,55
1 à 5 ha	7.184	3.851	1.944	22.132	11.877	6.177	3,08	3,08	3,18
5 à 10 ha	7.252	5.845	3.827	52.324	43.066	28.661	7,22	7,37	7,49
10 à 20 ha	5.442	5.932	5.365	76.857	83.666	76.645	14,12	14,10	14,29
20 à 30 ha	1.802	1.889	2.045	43.387	45.272	49.289	24,08	23,97	24,10
30 à 50 ha	663	753	885	24.225	27.438	32.449	36,54	36,44	36,67
50 à 100 ha	100	110	158	6.110	6.806	9.804	61,10	61,87	62,04
100 ha en meer	3	5	4	346	562	469	115,33	112,40	117,25
Totaal	22.949	19.126	14.549	225.700	219.083	203.672	9,83	11,45	14,00
<u>Het Rijk</u>									
- 1 ha	5.938	4.318	1.636	3.940	2.435	989	0,66	0,56	0,60
1 à 5 ha	59.205	21.693	9.194	180.199	67.763	28.587	3,04	3,12	3,11
5 à 10 ha	48.854	29.005	15.053	350.181	213.542	112.511	7,17	7,36	7,47
10 à 20 ha	34.228	32.217	23.451	475.083	455.515	339.119	13,88	14,14	14,46
20 à 30 ha	8.182	11.055	11.159	196.607	265.905	269.808	24,03	24,05	24,18
30 à 50 ha	3.865	5.705	7.516	143.592	212.171	282.757	37,15	37,19	37,62
50 à 100 ha	1.826	2.175	3.123	123.024	145.449	205.257	67,37	66,87	65,72
100 ha en meer	294	359	538	37.402	46.593	70.824	127,22	129,78	131,64
Totaal	162.392	106.527	71.670	1.510.028	1.409.373	1.309.852	9,30	13,23	18,28

Vlaanderen in het totale aantal beroepslandbouwers en -vee-houders met teelgrond in het Rijk steeg tot 18,0 % in 1970 en tot 20,3 % in 1979. In 1959 was het zeer kleine bedrijf (minder dan 1 ha) zwak vertegenwoordigd in West-Vlaanderen in vergelijking met het Rijk, doch sinds 1970 is de situatie ongeveer gelijkaardig.

Ook de bedrijfsgrootte van 1 à 5 ha was in 1959 in vergelijking met het Rijk relatief zwak vertegenwoordigd en is dit niet meer sinds 1970. Het aantal bedrijven van 1 à 5 ha is zowel in West-Vlaanderen als in het Rijk permanent gedaald, doch opnieuw veel sterker in het Rijk dan in West-Vlaanderen. Tussen 1959 en 1970 was het aantal beroepslandbouwers en -vee-houders met 1 à 5 ha in West-Vlaanderen dalend met 46,4 % en in het Rijk met 63,4 % en tussen 1970 en 1979 met respectievelijk 49,5 % en 57,6 %.

De grootteklasse van 5 à 10 ha was in 1959 in West-Vlaanderen niet ondervertegenwoordigd in vergelijking met het Rijk en hetzelfde geldt voor de klasse 10 à 20 ha. In de grootteklasse van 5 à 10 ha was er in West-Vlaanderen en in het Rijk een ononderbroken terugloop; in de grootteklasse van 10 à 20 ha was er in West-Vlaanderen een toename tussen 1959 en 1970 en nadien een daling. In beide grootteklassen was de teruggang groter in het Rijk dan in West-Vlaanderen, zodat het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk gestegen is.

In de grootteklasse van 5 à 10 ha was er tussen 1959 en 1970 in West-Vlaanderen een daling van het aantal bedrijven van 19,4 % en in het Rijk van 40,6 % en tussen 1970 en 1979 van respectievelijk 34,5 % en 48,1 %. Het aantal bedrijven in de grootteklasse van 10 à 20 ha blijkt in West-Vlaanderen tussen 1959 en 1970 te zijn gestegen met 9,0 %, terwijl er in het Rijk een vermindering was met 5,9 %; tussen 1970 en 1979 was er een daling van 9,6 % in West-Vlaanderen en 27,2 % in het Rijk.

In de grootteklassen van 20 ha en meer is het aantal beroepslandbouwers en -vee-houders na 1959 zowel in West-Vlaanderen als in het Rijk ononderbroken stijgend geweest. Tussen 1959 en 1970 was de toename van het aantal bedrijven van 20 ha en meer, in de diverse grootteklassen, verhoudingsgewijze veel groter in het Rijk dan in West-Vlaanderen; beschouwen we alle bedrijven van 20 ha en meer samen, dan valt te wijzen op een aangroei van niet minder dan 36,2 % in het Rijk tegenover slechts 7,4 % in West-Vlaanderen. Tussen 1970 en 1979 was er in de grootteklasse van 20 à 30 ha nog amper groei in het Rijk (+0,9 %), terwijl het aantal bedrijven in West-Vlaanderen steeg met 8,3 %. In het Rijk situeerde de aangroei in de periode 1970-79 zich zeer sterk in de grootteklasse van 30 à 50 ha (+31,7 %), wat minder het geval was in West-Vlaanderen (+17,5 %). De toename was tussen 1970 en 1979 procentueel beschouwd even groot in West-Vlaanderen en in het Rijk in de grootteklasse van 50 à 100 ha (+43,6 %). Het bedrijf van 50 ha en meer komt weinig voor in West-Vlaanderen. Voor de grootteklasse van 100 ha en meer valt te wijzen op een daling in West-

Vlaanderen van 5 bedrijven in 1970 naar 4 in 1979, nadat er tussen 1959 en 1970 een toename was geweest van 2 eenheden; in het Rijk was de aangroei relatief groot.

Dit ongelijke verloop in West-Vlaanderen en het Rijk heeft er toe geleid dat het aandeel van West-Vlaanderen in het geheel van het Rijk in de diverse grootteklassen nogal aanzienlijk is gewijzigd.

Aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk inzake het aantal bedrijven van beroepslandbouwers en -veehouders, 1959-1970-1979

Grootteklasse	1959	1970	1979
- 1 ha	8,5	17,2	19,6
1 à 5 ha	12,1	17,8	21,1
5 à 10 ha	14,8	20,2	25,4
10 à 20 ha	15,9	18,4	22,9
20 à 30 ha	22,0	17,1	18,3
30 à 50 ha	17,2	13,2	11,8
50 à 100 ha	5,5	5,1	5,1
100 ha en meer	1,0	1,4	0,7
Totaal	14,1	18,0	20,3

Algemeen is het aandeel van West-Vlaanderen in het aantal beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond, in het Rijk aanzienlijk gestegen, bij een sterke daling in absolute cijfers. Het aandeel van de grootteklassen van minder dan 5 ha was relatief gering in 1959 en is sterk gestegen door een veel tragere terugloop. De grootteklassen van 5 à 20 ha waren in 1959 niet ondervertegenwoordigd en het aandeel is nog betrekkelijk sterk gestegen, eveneens door een duidelijk tragere terugloop. De grootteklassen van 20 à 50 ha kwamen in 1959 verhoudingsgewijze sterk voor in West-Vlaanderen, doch het aandeel in het Rijk is in 1979 gedaald beneden het aandeel van West-Vlaanderen in het totale aantal bedrijven, ingevolge een relatief trage aangroei. De bedrijven van 50 ha en meer zijn blijvend zwak vertegenwoordigd in West-Vlaanderen.

Er is duidelijk een hergroepering van bedrijven naar grotere eenheden (boven 20 ha) die minder afgetekend is in West-Vlaanderen dan in het Rijk.

Het is duidelijk dat de grootte van de bedrijven niet het enige element is dat de rendabiliteitskansen van de bedrijven beïnvloedt. Verder zal aandacht worden gegeven aan de specialisatie van de Westvlaamse landbouw.

De oppervlakte beteeld door beroepslandbouwers en -veehouders, met teelgrond, daalde tussen 1959 en 1979 in West-Vlaanderen met 22.028 ha; beneden 20 ha was er een vermin-

TABEL 2.12 : Evolutie van het aantal bedrijven van beroepslandbouwers en -veehouders, naar de grootte van de bedrijven, 1970-79 (a)

	Grootte van de bedrijven (in ha)									
	-1 ha		1 à 5 ha		5 à 10 ha		10 à 20 ha			
	1970	1979	1970	1979	1970	1979	1970	1979	1970	1979
West-Vlaanderen	741	321	3.851	1.944	5.845	3.827	5.932	5.365		
Oost-Vlaanderen	983	327	4.884	1.837	6.537	3.451	4.945	4.416		
Antwerpen	511	230	2.838	1.176	3.252	1.632	2.927	2.345		
Limburg	396	148	1.884	755	2.375	1.210	2.360	1.870		
Vlaams-Brabant	802	267	4.050	1.665	3.237	1.777	2.264	1.889		
Vlaanderen	3.433	1.293	17.507	7.377	21.246	11.897	18.428	15.885		
Brussel-Hoofdstad	27	2	23	7	17	8	14	6		
Henegouwen	297	148	1.243	539	2.133	904	4.215	2.371		
Luik	256	86	1.554	714	3.088	1.280	4.335	2.775		
Luxemburg	113	31	614	244	1.347	505	2.716	1.219		
Namen	113	50	480	222	744	314	1.573	704		
Arrondissement Nijvel	79	26	272	91	430	145	936	491		
Wallonie	858	341	4.163	1.810	7.742	3.148	13.775	7.560		
Het Rijk	4.318	1.636	21.693	9.194	29.005	15.053	32.217	23.451		

(a) Er zijn geen aanpassingen aangebracht voor overgang van gemeenten of delen van gemeenten bij de recente fusies.

TABEL 2.12 : Evolutie van het aantal bedrijven van beroepslandbouwers en -veehouders, naar de grootte van de bedrijven, 1970-79 (a) (vervolg)

	Grootte van de bedrijven (in ha)								Gemiddelde oppervlakte (met teel- grond)		Aantal bedrijven zonder teelgrond	
	20 à 30 ha		30 à 50 ha		50 ha en meer		1970	1979	1970	1979	1970	1979
	1970	1979	1970	1979	1970	1979	1970	1979	1970	1979	1970	1979
West-Vlaanderen	1.889	2.045	753	885	115	162	11,45	14,00	168	154		
Oost-Vlaanderen	781	1.242	216	371	27	51	8,65	12,01	152	121		
Antwerpen	375	663	60	169	15	21	8,47	11,56	213	224		
Limburg	433	639	156	261	77	92	10,15	14,03	130	125		
Vlaams-Brabant	532	702	174	351	52	89	8,11	12,07	77	65		
Vlaanderen	4.010	5.291	1.359	2.037	286	415	9,52	12,84	740	689		
Brussel-Hoofdstad	3	3	-	1	-	-	5,73	10,22	-	-		
Henegouwen	2.316	1.922	1.333	1.729	490	790	18,77	25,62	49	27		
Luik	1.278	1.500	598	844	428	535	15,19	21,05	29	22		
Luxemburg	1.643	1.263	939	1.409	232	489	18,62	27,09	13	6		
Namen	1.307	775	1.073	1.065	804	1.072	27,41	38,35	16	6		
Arrondissement Nijvel	498	405	403	431	294	360	23,59	32,44	21	12		
Wallonie	7.042	5.865	4.346	5.478	2.248	3.246	19,37	27,04	128	73		
Het Rijk	11.055	11.159	5.705	7.516	2.534	3.661	13,23	18,28	868	762		

(a) Er zijn geen aanpassingen aangebracht voor overgang van gemeenten of delen van gemeenten bij de recente fusies.

dering van 39.971 ha of 26,4 % en boven 20 ha een toename van 17.943 ha of 24,2 %. In het Rijk bedroeg het totale verlies 200.176 ha; in de grootteklassen beneden 20 ha was er een vermindering van 528.197 ha of 52,3 % en in de grootteklassen boven 20 ha een toename van 328.021 ha of 65,6 %. In de grootteklassen boven 20 ha werd in het Rijk 62 % gerekupereerd van het bijzonder aanzienlijke verlies in de grootteklassen beneden 20 ha; in West-Vlaanderen was dit ongeveer 45 %.

De gemiddelde grootte van de bedrijven van beroepslandbouwers en -veehouders, met teelgrond, die in 1959 in West-Vlaanderen (9,8 ha) iets groter was dan in het Rijk (9,3 ha), was in 1979 in West-Vlaanderen weliswaar gestegen tot 14,0 ha, maar was beneden het gemiddelde gevallen van het Rijk (18,3 ha); dit laatste was reeds het geval in 1970 (11,5 ha in West-Vlaanderen tegenover 13,2 ha in het Rijk).

De "doorzettingsdrempel" situeert zich in West-Vlaanderen na 1970 blijkbaar rond 20 ha en in het Rijk iets hoger. Als doorzettingsdrempel wordt verstaan de grootte van het bedrijf waarbij kan vastgesteld worden dat in een gegeven tijdsperiode het aantal bedrijven aangroeit, terwijl beneden deze bedrijfsgrootte het aantal bedrijven vermindert (3). In 1979 had in West-Vlaanderen slechts 21,3 % van de beroepslandbouwers en -veehouders een oppervlakte van 20 ha of meer.

In alle Vlaamse provincies situeert de doorzettingsdrempel bij de beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond zich rond 20 ha, evenals in de provincie Luik; de doorzettingsdrempel ligt rond 30 ha (4) in de provincies Henegouwen en Luxemburg en rond de 50 ha in de provincie Namen.

Tabel 2.12 geeft voor de periode 1970-79 voor de diverse provincies, in verkorte vorm, de evolutie van het aantal bedrijven van beroepslandbouwers en -veehouders naar de grootteklasse.

Vermeld kan worden dat tussen 1970 en 1979 in alle provincies, het aantal beroepslandbouwers en -veehouders zonder teelgrond is verminderd, behoudens in de provincie Antwerpen.

3. Evolutie naar de grootte van de bedrijven, beroepstuinbouwers

Tabel 2.13 geeft de evolutie van het aantal bedrijven en de betaalde oppervlakte van beroepstuinbouwers naar de grootteklasse voor West-Vlaanderen en het Rijk voor de jaren 1959, 1970 en 1979. Meer nog dan voor de beroepslandbouwers zijn deze gegevens met de nodige omzichtigheid te interpreteren, gelet op de beperkte vergelijkbaarheid in de tijd (vooral 1959-70) en gezien het bekend is dat in de betrokken aangiften in vele gevallen te lage oppervlakten zijn vermeld.

TABEL 2.13 : Evolutie van het aantal bedrijven en de beteelde oppervlakte van beroepstuinbouwers met teelgrond, West-Vlaanderen en het Rijk, 1959-1970-1979

Grootteklasse	Aantal bedrijven					Beteelde oppervlakte (in ha)					Gemiddelde oppervlakte	
	1959	1970	1979	1959	1970	1979	1959	1970	1979	1959	1970	1979
West-Vlaanderen (huidig)												
minder dan 1 ha	578	507	430	261	251	232	0,45	0,49	0,54			
1 à 2 ha	288	205	242	573	286	343	1,99	1,39	1,42			
2 à 5 ha		145	187		450	569	6,69	3,11	3,04			
5 à 10 ha	17	51	67	114	340	466	13,54	6,67	6,96			
10 à 20 ha	5	21	29	60	284	388	23,47	13,54	13,37			
20 à 30 ha	1	5	1	22	117	20	21,85	23,47	20,23			
30 à 50 ha	-	7	-	-	273	-	-	38,92	-			
50 à 100 ha	-	1	-	-	58	-	-	57,63	-			
100 ha en meer	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
Totaal	889	942	956	1.030	2.059	2.018	1,16	2,19	2,47			
Het Rijk												
minder dan 1 ha	8.125	5.877	4.175	3.255	2.528	1.934	0,40	0,43	0,46			
1 à 2 ha	3.175	2.115	1.788	6.132	2.943	2.494	1,93	1,39	1,40			
2 à 5 ha		1.836	1.613		5.683	4.988	6,67	3,10	3,09			
5 à 10 ha	233	696	756	1.553	4.817	5.200	13,13	6,92	6,88			
10 à 20 ha	83	241	310	1.063	3.183	4.070	23,36	13,21	13,13			
20 à 30 ha	19	53	43	444	1.255	1.029	37,51	23,67	23,93			
30 à 50 ha	4	25	17	149	938	607	58,70	37,51	35,70			
50 à 100 ha	2	9	8	117	568	560	63,13	63,13	70,04			
100 ha en meer	-	2	2	-	405	271	202,57	202,57	135,55			
Totaal	11.641	10.854	8.712	12.714	22.320	21.153	1,09	2,06	2,43			

Het aantal beroepstuinbouwers met minder dan 1 ha blijkt dalend te verlopen, in sterkere mate in het Rijk dan in West-Vlaanderen; in het Rijk vermindert het totale aantal bedrijven in tegenstelling met West-Vlaanderen.

In West-Vlaanderen is er een toename van het aantal bedrijven in de grootteklassen van 1 à 20 ha; na een toename in de periode 1959-70 volgde een daling van het aantal bedrijven met 20 ha of meer, waarvan er in 1979 nog slechts 1 overbleef. In het Rijk is er na 1970 enkel aangroei van het aantal bedrijven van 5 à 20 ha; tussen 1959 en 1970 was het aantal bedrijven van 1 à 5 ha, in relatieve termen even sterk stijgend als in West-Vlaanderen, maar nadien volgde een aanzienlijke daling, in tegenstelling met West-Vlaanderen. Het aantal bedrijven van 20 ha en meer was tussen 1959 en 1970 gestegen en is tussen 1970 en 1979 opnieuw gedaald.

Het aandeel van West-Vlaanderen in het aantal bedrijven in het Rijk is, volgens de gegevens van de landbouwtellingen, voor de bedrijven van minder dan 1 ha, niettegenstaande een daling in absolute cijfers, gestegen van circa 7 % in 1959 tot ruim 10 % in 1979. In de grootteklassen van 1 à 5 ha was het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk stijgend van ongeveer 9 % in 1959 en 1970 tot bijna 13 % in 1979. Voor de grootteklassen van 5 à 20 ha steeg het aandeel van West-Vlaanderen van 7 % in 1959 tot 9 % in 1979, doch voor de grootteklassen van 20 ha en meer viel het aandeel terug van 4 % in 1959 tot nauwelijks meer dan 1 % in 1979, na in 1970 ruim 14 % te hebben bereikt.

Tussen 1959 en 1979 blijkt de gemiddelde grootte van de bedrijven van beroepstuinbouwers in West-Vlaanderen in alle grootteklassen tot 20 ha ietwat te zijn toegenomen. Tegenover een daling van de bedrijven met minder dan 1 ha van circa 26 % in de periode 1959-79 was er in West-Vlaanderen slechts een vermindering van de beteelde oppervlakte van 11 %; in het Rijk waren de percentages respectievelijk 49 % en 41 %. Voor de grootteklasse van 1 à 5 ha was er in West-Vlaanderen een toename tussen 1959 en 1979 van het aantal bedrijven van 49 % en van de beteelde oppervlakte van 59 %; in het Rijk was de aangroei respectievelijk 7 % en 22 %. Het aantal bedrijven van 5 à 20 ha steeg in West-Vlaanderen van 22 in 1959 tot 96 in 1979 of met 336 % en de beteelde oppervlakte van 174 tot 854 ha of bijna tot het vijfvoudige.

De gemiddelde grootte van de bedrijven van beroepstuinbouwers met teelgrond steeg in West-Vlaanderen van 1,2 ha in 1959 tot 2,5 ha in 1979 en in het Rijk van 1,1 ha tot 2,4 ha. Een ongeveer gelijke gemiddelde grootte bleef behouden hoewel er duidelijke verschillen waren in de evolutie naar de grootteklasse in West-Vlaanderen en het Rijk.

Beschouwt men het verloop in de periode 1970-79 in de onderscheiden provincies, dan blijkt dit nogal uiteenlopend te zijn geweest. In Limburg was er toename van het aantal bedrijven boven 5 ha, doch ook een lichte aangroei beneden 1 ha. In Oost-Vlaanderen was er daling beneden 1 ha en toe-

name boven 2 ha. In de provincie Antwerpen was er duidelijk daling beneden 2 ha, ongeveer een stabilisering tussen 2 à 5 ha en toename tussen 5 à 10 ha. In de provincie Namen was er daling in alle grootteklassen. Vermeldenswaard is nog de betrekkelijk grote aangroei van het aantal beroepstuinbouwers zonder teelgrond in Limburg (van 15 in 1970 tot 31 in 1979).

4. Evolutie naar de grootte van de bedrijven, niet-beroepsproducenten

In tabel 2.14 wordt de evolutie gegeven van het aantal bedrijven en de betaalde oppervlakte voor de niet-beroepsproducenten voor West-Vlaanderen en het Rijk; de gegevens van 1959 zijn opgenomen doch hebben ongetwijfeld een zeer relatieve waarde. De bespreking blijft beperkt tot de periode 1970-79.

Het aantal niet-beroepsproducenten is overal sterk gedaald, doch naar de grootteklasse zijn er duidelijke verschillen.

In West-Vlaanderen was er tussen 1970 en 1979 een daling beneden 2 ha en een toename van het aantal niet-beroepsproducenten van 2 ha en meer, ook boven 20 ha (doorzettingsdrempel voor beroepslandbouwers). In het Rijk was het aantal niet-beroepsproducenten dalend beneden 10 ha en stijgend in alle andere grootteklassen.

Het aandeel van West-Vlaanderen in het aantal niet-beroepsproducenten in het Rijk is in de periode 1970-79 gestegen van 9,2 % tot 12,7 %. Het aandeel was stijgend voor alle grootteklassen. Voor de grootteklassen beneden 5 ha was er een toename van het aandeel van 9,5 % in 1970 tot 13,0 % in 1979 en voor de grootteklassen van 5 ha en meer van 5,9 % tot 11,1 %.

Bij een sterke terugloop van het aantal niet-beroepsproducenten is het areaal tussen 1970 en 1979 in West-Vlaanderen vrij sterk vergroot en in het Rijk daarentegen enigszins verminderd. Het aantal niet-beroepsproducenten daalde in West-Vlaanderen met circa 20 % en de door hen betaalde oppervlakte steeg met ongeveer 42 %. In het Rijk liep het aantal niet-beroepsproducenten terug met niet minder dan 42 % en het door hen betaalde areaal met circa 7 %. Het areaal betaald door niet-beroepsproducenten met 5 ha en meer is in West-Vlaanderen in 1979 in vergelijking met 1970 meer dan verdubbeld (index 252). In het Rijk was de oppervlakte betaald door niet-beroepsproducenten dalend in alle grootteklassen beneden 10 ha en in West-Vlaanderen slechts beneden 2 ha.

De overgang van afname naar toename situeert zich tussen 1970 en 1979 rond 5 ha in de provincies Antwerpen, Limburg en in Vlaams-Brabant, 10 ha in Henegouwen en Luik, rond 20 ha in Luxemburg en 30 ha in Namen. Oost-Vlaanderen heeft ongeveer een gelijklopende situatie als West-Vlaanderen (rond 2 ha).

TABEL 2.14 : Evolutie van het aantal bedrijven en de beeteelde oppervlakte van niet-beroepsproducenten met teelgrond, West-Vlaanderen en het Rijk, 1959-70-79 (a)

Grootteklasse	Aantal bedrijven			Beteelde oppervlakte (in ha)		
	1959	1970	1979	1959	1970	1979
<u>West-Vlaanderen</u>						
(huidig)						
Minder dan						
1 ha	7.046	3.544	2.130	2.753	1.637	1.201
1 à 2 ha	2.698	980	933	5.415	1.363	1.287
2 à 5 ha		933	970		2.857	3.047
5 à 10 ha	189	219	353	1.247	1.453	2.405
10 à 20 ha	61	45	147	806	568	1.923
20 à 30 ha	9	7	30	207	167	710
30 à 50 ha	2	5	12	75	196	454
50 à 100 ha	3	-	6	205	-	388
100 ha en meer	1	1	2	122	124	440
Totaal	10.009	5.734	4.583	10.830	8.365	11.855
<u>Het Rijk</u>						
Minder dan						
1 ha	58.342	38.870	16.774	24.802	18.644	9.462
1 à 2 ha	30.841	8.968	6.763	66.406	12.540	9.228
2 à 5 ha		9.560	7.549		29.588	23.794
5 à 10 ha	3.496	3.358	3.222	23.180	22.635	21.790
10 à 20 ha	854	1.022	1.254	11.329	13.390	16.767
20 à 30 ha	139	173	265	3.296	4.104	6.259
30 à 50 ha	96	78	136	3.639	2.938	5.120
50 à 100 ha	45	38	65	2.996	2.434	4.307
100 ha en meer	15	14	28	2.441	2.340	4.554
Totaal	93.828	62.081	36.056	138.089	108.613	101.281

- (a) 1959 : categorie 3
 1970 : categorie 3 en 4
 1979 : categorie 3, 4 en 5.

Beschouwt men de niet-beroepsproducenten met uitsluiting van de bijzondere inrichtingen (rusthuizen en dergelijke) dan blijkt dat enkel in West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen, het areaal tussen 1970 en 1979 nog stijgend was, niettegenstaande een vermindering van het aantal niet-beroepsproducenten, dat overall werd genoteerd. De toename van het areaal van niet-beroepsproducenten tussen 1970 en 1979 was in Oost-Vlaanderen (+12 %) verhoudingsgewijze toch veel geringer dan in West-Vlaanderen (+45 %). Zoals in West-Vlaanderen werd ook in Oost-Vlaanderen een toename genoteerd van

het areaal van niet-beroepsproducenten (exclusief bijzondere inrichtingen) in alle grootteklassen boven 2 ha en een daling beneden 2 ha. In de provincies Antwerpen, Limburg en Brabant was het areaal beteeld door niet-beroepsproducenten stijgend in de grootteklassen boven 5 ha; dit was het geval vanaf de grootteklassen van 10 ha in de provincies Henegouwen en Luik, vanaf 20 ha in de provincie Luxemburg en vanaf 30 ha in de provincie Namen.

In alle provincies was het aantal niet-beroepsproducenten (exclusief bijzondere inrichtingen) zonder teelgrond dalend tussen 1970 en 1979; de procentuele daling was het geringst in West-Vlaanderen, met een terugloop van circa 29 % tegenover 41 % in Namen, 43 % in Oost-Vlaanderen en 55 à 65 % in de overige provincies.

B. WEST-VLAANDEREN, PER ARRONDISSEMENT, 1959-70-79

Tabel 2.15 verstrekt de gegevens over het verloop van het aantal bedrijven, de beteelde oppervlakte en de gemiddelde grootte voor de beroepslandbouwers en -veehouders tijdens de periode 1959-70-79.

Het aantal beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond is in alle Westvlaamse arrondissementen aanzienlijk gedaald, samengaand met een toename van de gemiddelde bedrijfs grootte. Tussen 1959 en 1970 was de vermindering productueel het grootst in de arrondissementen Kortrijk (-25 %) en Brugge (-20 %) en het geringst in het arrondissement Veurne (-10 %); tussen 1970 en 1979 was de daling het grootst in de arrondissementen Brugge (-30 %), Oostende (-28 %) en Kortrijk (-28 %) en in relatieve termen het geringst in de arrondissementen Ieper (-18 %), Veurne (-20 %) en Diksmuide (-21 %). In alle arrondissementen was de terugloop in relatieve termen groter in de periode 1970-79 dan in de periode 1959-70. In het arrondissement Kortrijk was de gemiddelde daling in absoluut aantal per jaar ongeveer even groot in beide beschouwde periodes; in alle andere arrondissementen waren de cijfers voor 1970-79 duidelijk groter dan voor 1959-70.

De gemiddelde grootte van de bedrijven van beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond was in 1959 relatief gering in de arrondissementen Roeselare en Tielt en is ook verhoudingsgewijze minder toegenomen dan in de overige Westvlaamse arrondissementen. Tussen 1959 en 1979 steeg de gemiddelde grootte in het arrondissement Roeselare met 2,3 ha en in het arrondissement Tielt met 3,0 ha, terwijl de toename in de overige Westvlaamse arrondissementen zich situeerde tussen 4,0 ha en 5,7 ha.

In alle arrondissementen was de toename van de gemiddelde grootte van de bedrijven van beroepslandbouwers en -veehouders groter tussen 1970 en 1979 dan tussen 1959 en 1970. Telkens was de toename relatief gering in de arrondissementen Roeselare en Tielt. Tussen 1970 en 1979 was de toename van de gemiddelde grootte van de bedrijven het hoogst in de arrondissementen Oostende (+3,9 ha), Veurne (+3,6 ha) en

TABEL 2.15 : Evolutie van het aantal beroepslandbouwers en -veehouders, met teelgrond, beteelde oppervlakte en gemiddelde bedrijfs grootte, West-Vlaanderen, per arrondissement, 1959-70-79

Arrondissement (grenzen geldend vanaf 1 januari 1977) (a)	Aantal bedrijven met teelgrond		Beteelde oppervlakte (in ha)		Gemiddelde grootte (in ha)	
	1959	1970	1979	1959	1970	1979
	Brugge	4.673	3.687	2.587	43.264	41.250
Diksmuide	2.541	2.248	1.783	27.641	27.838	26.519
Ieper	4.136	3.558	2.907	44.136	44.045	42.657
Kortrijk	2.825	2.117	1.530	27.297	24.899	21.350
Oostende	1.652	1.382	990	19.368	18.691	17.279
Roesselare	2.477	2.185	1.649	19.659	18.654	16.837
Tielt	3.387	2.814	2.193	24.315	23.657	22.412
Veurne	1.258	1.135	910	20.021	20.049	19.381
West-Vlaanderen	22.949	19.126	14.549	225.701	219.083	203.672
				9,83	11,45	14,00

(a) Er konden geen aanpassingen worden doorgevoerd voor afsplitsingen van delen van gemeenten. Ingevolge fusies van gemeenten is het niet mogelijk een vergelijkbare reeks op te maken voor de landbouwstrekken in West-Vlaanderen.

Brugge (+3,2 ha), gevolgd door Diksmuide (+2,5 ha), Ieper (+2,3 ha) en Kortrijk (+2,2 ha) en verder door Tielt (+1,8 ha) en Roeselare (+1,7 ha).

Terwijl het aantal beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond tussen 1959 en 1979 voortdurend verminderde in alle Westvlaamse arrondissementen, was er een opvallende toename van het aantal beroepstuinbouwers met teelgrond in de arrondissementen Roeselare en Tielt. In het arrondissement Oostende, met relatief veel tuinbouwers in 1959, was dit aantal permanent en tegen een versnellend tempo dalend (zie tabel 2.16).

Het arrondissement Roeselare telde in 1979 het grootste aantal beroepstuinbouwers, terwijl dit in 1959 nog het arrondissement Brugge was.

In het arrondissement Roeselare steeg de oppervlakte beteeld door beroepstuinbouwers van 193 ha in 1959 tot 559 ha in 1970 en 701 ha in 1979. In het arrondissement Tielt was er tussen 1959 en 1979 eveneens meer dan een verdrievoudiging van de oppervlakte. Het arrondissement Ieper vertoonde slechts weinig veranderingen inzake het aantal beroepstuinbouwers, doch de beteelde oppervlakte steeg er tot het drievoudige. Sterk kontrasterend hiermee was het verloop in het arrondissement Oostende, waar het aantal bedrijven en de beteelde oppervlakte werd gehalveerd.

Behoudens in het arrondissement Oostende was de gemiddelde grootte van de tuinbouwbedrijven in alle Westvlaamse arrondissementen stijgend. Dit was zeer in het bijzonder het geval in het arrondissement Diksmuide, met een toename van gemiddeld 1,9 ha in 1959 tot 4,2 ha in 1979. Ook in het arrondissement Ieper is de gemiddelde oppervlakte thans relatief groot (2,5 ha), wat zich situeert op het niveau van de arrondissementen Tielt (2,6 ha) en Roeselare (2,4 ha).

De terugval in het arrondissement Oostende inzake beteelde oppervlakte deed zich voor na 1970; tussen 1959 en 1970 was het aantal tuinbouwers weliswaar dalend doch de beteelde oppervlakte had nog een aangroei vertoond.

In tabel 2.17 wordt een overzicht gegeven van het verloop van het aantal niet-beroepsproducenten, de beteelde oppervlakte en de gemiddelde grootte.

Het aantal niet-beroepsproducenten is in alle Westvlaamse arrondissementen permanent dalend. De beteelde oppervlakte daarentegen was dalend tussen 1959 en 1970 en overall in vrij belangrijke mate stijgend na 1970; enkel in het arrondissement Roeselare blijkt de oppervlakte beteeld door niet-beroepsproducenten in 1979 geringer te zijn dan in 1959.

De daling van het aantal niet-beroepsproducenten was in het arrondissement Oostende zeer gering na 1970; de procentuele vermindering was in de periode 1970-79 het grootst in de arrondissementen Diksmuide, Ieper, Tielt en Veurne, liggend tussen 23 à 27 %.

TABEL 2.16 : Evolutie van het aantal beroepstuinbouwers met teelgrond, beteelde oppervlakte en gemiddelde bedrijfsgruotte, West-Vlaanderen, per arrondissement, 1959-70-79

Arrondissement (grenzen geldend vanaf 1 januari 1977)	Aantal bedrijven met teelgrond			Beteelde oppervlakte (in ha)			Gemiddelde groutte (in ha)		
	1959	1970	1979	1959	1970	1979	1959	1970	1979
Brugge	225	199	199	251	387	351	1,12	1,94	1,76
Diksmuide	34	35	31	65	179	130	1,92	5,11	4,19
Ieper	69	75	69	56	113	173	0,81	1,51	2,51
Kortrijk	132	112	117	101	162	161	0,77	1,45	1,37
Oostende	157	133	75	223	283	105	1,42	2,13	1,39
Roeselare	160	254	295	193	559	701	1,21	2,20	2,37
Tielt	75	109	142	108	342	364	1,44	3,14	2,56
Veurne	37	25	28	32	34	33	0,86	1,36	1,18
West-Vlaanderen	889	942	956	1.029	2.059	2.018	1,16	2,19	2,11

TABEL 2.17 : Evolutie van het aantal niet-beroepsproducenten met teelgrond, beteelde oppervlakte en gemiddelde bedrijfsgrootte, West-Vlaanderen, per arrondissement, 1959-70-79 (a)

Arrondissement (grenzen geldend vanaf 1 januari 1977)	Aantal bedrijven met teelgrond			Beteelde oppervlakte (in ha)			Gemiddelde grootte (in ha)		
	1959	1970	1979	1959	1970	1979	1959	1970	1979
Brugge	1.669	1.266	1.066	2.453	2.125	2.893	1,47	1,68	2,71
Diksmuide	904	476	361	1.164	801	1.344	1,29	1,68	3,72
Ieper	1.572	801	582	1.419	1.117	1.465	0,90	1,39	2,52
Kortrijk	1.396	862	702	1.584	1.166	1.625	1,13	1,35	2,31
Oostende	511	220	216	634	422	633	1,24	1,92	2,93
Roeselare	1.312	624	525	1.252	816	1.066	0,95	1,31	2,03
Tielt	2.157	1.178	904	1.772	1.481	2.005	0,82	1,26	2,22
Veurne	488	307	227	552	437	824	1,13	1,42	3,63
West-Vlaanderen	10.009	5.734	4.583	10.830	8.365	11.855	1,08	1,46	2,59

(a) 1959 : categorie 3 (omvat ook de bijzondere inrichtingen)

1970 : categorie 3 en 4

1979 : categorie 3, 4 en 5.

Een daling van het aantal niet-beroepsproducenten en van de betaalde oppervlakte werd tussen 1959 en 1970 genoteerd in alle arrondissementen en de gemiddelde grootte van de bedrijven was overal, in eerder beperkte mate, stijgend (in absolute cijfers beschouwd).

Een daling van het aantal bedrijven, samengaand met een toename van de betaalde oppervlakte, heeft in de periode 1970-79 geleid tot een vrij sterke toename van de gemiddelde grootte van de bedrijven. In de arrondissementen Diksmuide en Veurne was de gemiddelde grootte van de niet-beroepsproducenten in 1979 meer dan dubbel zo groot als in 1970.

3. UITBATINGSWIJZE VAN DE LANDBOUWGROND NAAR HUUR OF EIGENDOM, TOESTAND 15 MEI 1979

A. WEST-VLAANDEREN IN VERGELIJKING MET HET RIJK

Op 15 mei 1979 werd 24,8 % van de betaalde oppervlakte in West-Vlaanderen uitgebaat in volle eigendom 74,2 % in pacht en 1,0 % in deelpacht (of andere exploitatievorm). In het Rijk bedroeg het aandeel uitgebaat in eigendom 27,7 %. Het aandeel van West-Vlaanderen ligt onder het gemiddelde van Vlaanderen (28,6 %) doch boven het gemiddelde van Wallonië (26,9 %).

Een lager aandeel grond in eigendom dan in West-Vlaanderen wordt genoteerd in de provincies Henegouwen (22,2 %), Namen (23,5 %), Oost-Vlaanderen (24,4 %) en in Vlaams-Brabant (26,2 %); het aandeel is aanzienlijk hoger in de provincies Luxemburg (32,9 %), Luik (33,6 %), Limburg (34,2 %) en vooral Antwerpen (42,9 %).

Het aandeel in eigendom betaalde oppervlakte is duidelijk verschillend naar de categorie van de exploitanten en naar de grootte van de bedrijven.

In West-Vlaanderen was in 1979 bij de beroepstuinbouwers 51,2 % van de oppervlakte in eigendom tegenover 23,2 % bij de beroepslandbouwers; voor de niet-beroepsproducenten (categorie 3) was het aandeel 48,6 %, voor de bijzondere inrichtingen 81,6 % en voor de ondernemers van land- en tuinbouwwerken met teelgrond 23,6 %.

Tabel 2.18 geeft voor West-Vlaanderen en het Rijk het aandeel van de betaalde oppervlakte in volle eigendom, per categorie van telplichtige en grootteklasse van de bedrijven.

Het aandeel in eigendom is het grootst bij het kleine bedrijf en daalt in het algemeen bij stijgende grootteklasse. In West-Vlaanderen is er bij de beroepslandbouwers vanaf de grootteklasse van 50 ha en meer opnieuw een toename van het aandeel in eigendom; in het Rijk is dit slechts het geval voor de grootteklasse van 100 ha en meer.

TABEL 2.18 : Aandeel van de beteelde oppervlakte in eigendom, naar categorie van telplichtigen en grootteklasse van de bedrijven, West-Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979

Aard van de tel-	Grootteklasse (in ha)											
	- 1	1 à 2	2 à 5	5 à 10	10 à 20	20 à 30	30 à 50	50 à 80	80 à 100	100 meer	Totaal	
Beroepslandbouwers												
West-Vlaanderen	72,2	63,8	45,3	32,5	23,8	18,6	17,0	18,2	19,1	29,8	23,2	
Het Rijk	70,8	60,3	45,7	35,1	28,3	23,5	21,7	20,2	20,0	21,2	25,2	
Beroepstuinbouwers												
West-Vlaanderen	69,9	61,0	49,9	36,5	48,4	100,-	-	60,1	70,4	10,3	51,2	
Het Rijk	78,8	69,6	54,0	42,4	45,4	40,2	46,2	60,1	70,4	10,3	52,4	
Niet-beroepsproducenten												
West-Vlaanderen	70,7	61,4	51,1	39,9	47,3	40,4	50,2	32,2	-	42,9	48,6	
Het Rijk	72,9	65,5	55,6	48,2	43,7	46,4	55,7	50,6	56,3	42,9	53,7	
Bijzondere inrichtingen												
West-Vlaanderen	93,0	100,-	82,7	87,0	50,7	53,1	100,-	-	98,3	100,-	81,6	
Het Rijk	92,4	84,6	86,8	81,0	74,0	63,4	96,5	92,1	98,3	79,4	83,2	
Ondernemers van land- en tuinbouwerken												
West-Vlaanderen	69,1	52,6	36,4	13,7	7,1	43,8	-	4,6	-	25,3	23,6	
Het Rijk	64,8	49,4	35,2	18,6	18,6	26,6	28,2	4,6	-	25,3	23,8	
Alle categorieën samen												
West-Vlaanderen	70,9	61,9	47,4	33,1	24,5	18,9	17,5	18,5	17,9	28,8	24,8	
Het Rijk	73,8	65,2	50,8	37,4	29,2	24,1	22,4	21,0	21,2	23,1	27,7	

Het aandeel in eigendom is bij de beroepslandbouwers in West-Vlaanderen iets groter dan in het Rijk voor de bedrijven met minder dan 2 ha en in de andere grootteklassen, behoudens 100 ha en meer, telkens lager. Voor de beroepstuinbouwers en de niet-beroepsproducenten is het aandeel in eigendom in West-Vlaanderen bijna in alle grootteklassen geringer dan in het Rijk.

Het verschil tussen West-Vlaanderen en het Rijk inzake aandeel in eigendom voor het totale areaal wordt zowel beïnvloed door een verschillende structuur naar categorie van telplichtigen, als door een verschillende structuur naar grootteklasse en door verschillen in eigendom binnen de onderscheiden grootteklassen in elke categorie van telplichtigen. Relatief minder areaal in West-Vlaanderen beteeld door beroepstuinbouwers en door niet-beroepsproducenten, met gemiddeld een hoge eigendomsverhouding, drukt het gemiddelde van de eigendomsverhouding in West-Vlaanderen. Relatief meer kleine bedrijven dan gemiddeld in het Rijk hebben daarentegen een positieve inwerking op de gemiddelde eigendomsverhouding.

Indien de verdeling naar telplichtigen in West-Vlaanderen dezelfde ware geweest als in het Rijk en alle andere elementen ongewijzigd waren gebleven in West-Vlaanderen (verdeling naar grootteklasse en aandeel eigendom per grootteklasse), dan zou West-Vlaanderen voor het totale landbouwareaal een eigendomsverhouding bereikt hebben van 25,4 % in plaats van 24,8 %. Het verschil in eigendomsverhouding tussen West-Vlaanderen en het Rijk (24,8 % tegenover 27,7 %) wordt dus in eerder geringe mate bepaald door verschillen in de structuur naar categorie van telplichtigen. Het verschil in eigendomsverhouding tussen West-Vlaanderen en het Rijk binnen de diverse grootteklassen heeft daarentegen wel een aanzienlijke terugslag op het algemeen gemiddelde. Indien in West-Vlaanderen in de onderscheiden categorieën telplichtigen dezelfde eigendomsverhoudingen als in het Rijk zouden gelden in de diverse grootteklassen, dan zou West-Vlaanderen voor het totale landbouwareaal een eigendomsverhouding bereiken van 28,9 %, dit is meer dan het rijksgemiddelde (27,7 %). De positieve afwijking tegenover het Rijk zou dan vooral bepaald worden door een relatief groter aantal kleine bedrijven, gekenmerkt door hoge eigendomsverhoudingen.

Bij dezelfde verdeling van het areaal naar de grootteklasse van de bedrijven als in het Rijk en de overige elementen geldend zoals ze in West-Vlaanderen waren in 1979, zou West-Vlaanderen voor het totale landbouwareaal komen tot een eigendomsverhouding van 23,5 %.

Het is derhalve duidelijk dat de verschillen in eigendomsverhouding tussen West-Vlaanderen en het Rijk binnen de onderscheiden grootteklassen, en zeer in het bijzonder bij de beroepslandbouwers, de voornaamste verklaring oplevert voor een gemiddeld lagere eigendomsverhouding in West-Vlaanderen.

Vermeld kan nog worden dat in 1979 in West-Vlaanderen op een totale oppervlakte van 161.423 ha in pacht, er 153.418 ha of 95,0 % eigendom was van personen die niet onderworpen zijn aan de landbouwtelling; in het Rijk was dit 93,0 %. Van de gronden die in pacht bewerkt werden in West-Vlaanderen was het aandeel dat eigendom was van personen niet onderworpen aan de landbouwtelling 95,2 % bij de beroepslandbouwers, 86,1 % bij de beroepstuinbouwers en 93,0 % bij de niet beroepsproducenten (categorie 3).

B. WEST-VLAANDEREN, PER LANDBOUWSTREEK, PER ARRONDISSEMENT EN PER GEMEENTE

Tabel 2.19 geeft voor de landbouwstroken in West-Vlaanderen en per arrondissement het aandeel van het areaal in eigendom op 15 mei 1979.

Bij de beroepslandbouwers en -veehouders is het aandeel in eigendom opvallend hoger in de Zandstreek (28,5 %), dan in de Leemstreek (18,1 %) en Duinen-Polders (19,9 %); de Zandleemstreek (22,5 %) neemt een middenpositie in. Algemeen wordt het hoogste aandeel eigendom genoteerd in de Zandstreek; voor de ondernemers van land- en tuinbouwerken haalt de Leemstreek een even hoog percentage als de Zandstreek, doch het betrokken areaal in de Leemstreek bereikt als geheel amper 1,96 ha.

Voor het totale areaal wordt de hoogste eigendomsverhouding gevonden in het arrondissement Tielt, gedeeltelijk behorend tot de Zandstreek en de Zandleemstreek. Dit wordt hoofdzakelijk bepaald door de situatie bij de beroepslandbouwers en -veehouders. Bij de beroepslandbouwers en -veehouders haalt het arrondissement Tielt 31,8 % tegenover 26,4 % in het arrondissement Roeselare en 19 à 25 % in de andere arrondissementen. Vooral de arrondissementen Ieper, Veurne en Kortrijk, met iets meer dan 19 %, hebben een relatief lage eigendomsverhouding.

Bij de beroepstuinbouwers hebben de arrondissementen Brugge (62,1 %) en Diksmuide (59,8 %) de hoogste eigendomsverhouding; bij de niet-beroepsproducenten is dit het arrondissement Oostende (59,8 %).

Het is niet enkel de landbouwkundige waarde van de grond die medebepalend is voor de eigendomsverhouding. In tabel 2.20 wordt het aandeel eigendom gegeven naar de grootteklasse van de bedrijven van beroepslandbouwers en -veehouders in de landbouwstroken van West-Vlaanderen en de diverse arrondissementen.

Duidelijk blijkt dat bij de beroepslandbouwers in de diverse grootteklassen niet steeds de grootste eigendomsverhouding wordt gevonden in de Zandstreek. Een opmerkelijke vaststelling is niettemin dat voor de bedrijven van 5 ha en meer de eigendomsverhouding telkens het hoogst is in de Zandstreek. Combinatie van grootte van de bedrijven en landbouwkundige waarde van de grond blijkt terzake toch relevant.

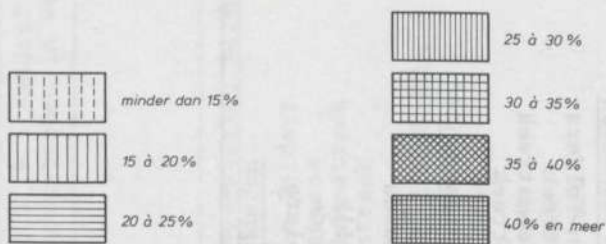
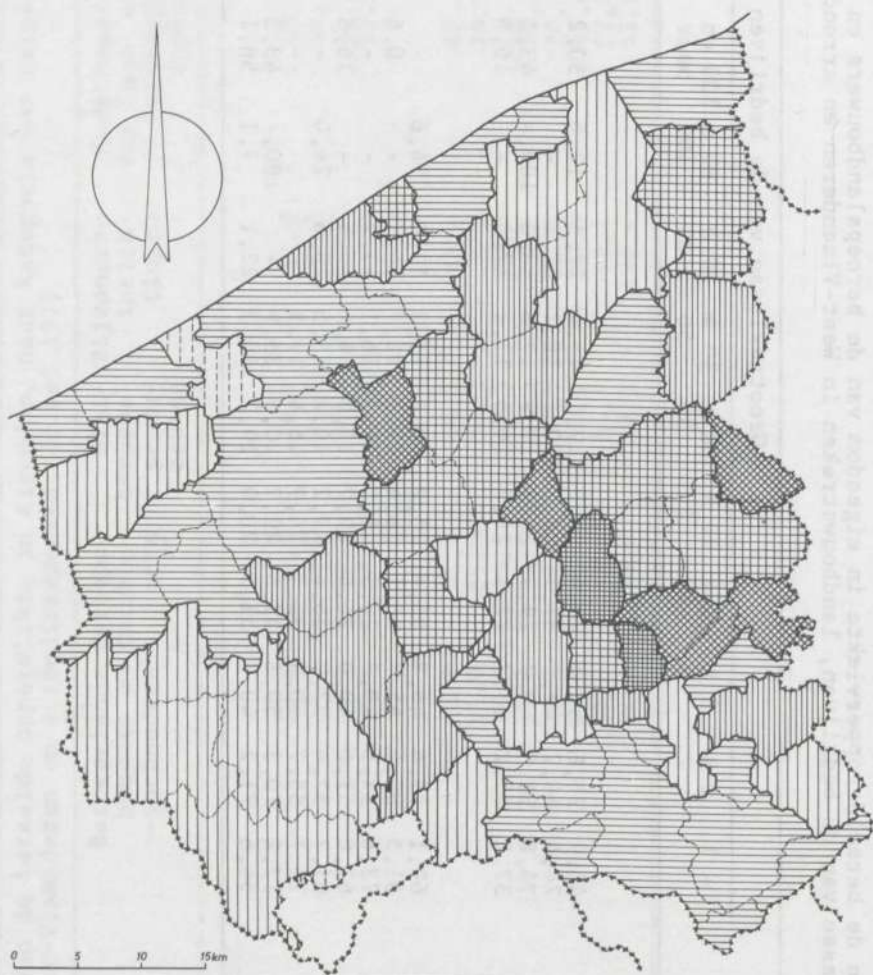
TABEL 2.19 : Aandeel van de beteelde oppervlakte in eigendom, naar categorie van telplichtigen, landbouwstroken in West-Vlaanderen en arrondissementen, 15 mei 1979

	Beroepsland- bouwers en tuinbou- -veehouders	Beroeps- bouwers	Niet- beroeps- produ- centen	Bijzondere inrich- tingen	Ondernemers van land- en tuinbouw- werken	Totaal
<u>Landbouwstroken in West-</u>						
<u>Vlaanderen</u>						
Duinen-Polders	19,9	51,1	49,9	52,0	27,5	21,2
Zandstreek	28,5	58,0	50,6	97,8	35,1	30,8
Zandleemstreek	22,5	47,0	46,4	68,7	16,0	23,9
Leemstreek	18,1	53,6	40,2	-	35,7	18,7
<u>Arrondissementen</u>						
Brugge	23,2	62,1	44,7	95,8	43,2	25,1
Diksmuide	25,0	59,8	53,3	-	14,9	26,3
Ieper	19,3	38,5	48,8	77,9	11,1	20,3
Kortrijk	19,8	54,0	44,5	43,9	24,2	21,8
Oostende	24,3	51,0	59,5	52,0	20,5	25,6
Roeselare	26,4	45,5	50,2	70,3	15,6	28,4
Tielt	31,8	53,7	54,4	98,7	27,8	34,1
Veurne	19,3	48,7	39,1	100,-	41,8	20,2

TABEL 2.20 : Aandeel van de beteelde oppervlakte in eigendom van de beroepslandbouwers en -vee-houders, naar grootteklasse van de bedrijven, landbouwstreken in West-Vlaanderen en arrondissementen, 15 mei 1979

	Grootteklasse van de bedrijven (in ha)											Totaal
	- 1	1 à 2	2 à 5	5 à 10	10 à 20	20 à 30	30 à 50	50 à 80	80 à 100	100 en meer		
Landbouwstreken in West-Vlaanderen												
Duinen-Polders	48,9	75,6	53,4	29,4	24,1	19,1	16,4	17,3	12,8	30,2	19,9	
Zandstreek	74,4	68,7	49,1	37,7	27,2	20,1	18,2	31,2	-	-	28,5	
Zandleemstreek	74,8	58,5	40,9	29,7	22,1	17,9	17,6	18,0	100,-	43,3	22,5	
Leemstreek	37,2	61,2	33,7	22,4	20,7	16,6	15,1	17,8	-	16,8	18,1	
Arrondissementen												
Brugge	69,1	73,4	46,8	33,8	25,2	18,6	15,2	17,0	14,6	-	23,2	
Diksmuide	81,5	82,4	45,7	35,1	26,4	22,1	18,7	16,7	-	0,6	25,0	
Ieper	73,6	51,5	40,7	26,5	19,3	16,5	16,1	17,2	-	-	19,3	
Kortrijk	67,0	51,6	40,0	26,4	19,2	17,0	16,4	16,5	-	16,8	19,8	
Oostende	61,7	57,4	57,2	36,6	29,2	19,8	18,5	18,6	26,0	-	24,3	
Roeselare	71,7	55,7	40,4	32,2	24,9	16,4	19,5	-	-	-	26,4	
Tielt	77,2	70,3	50,8	37,6	29,7	20,5	25,9	-	100,-	43,3	31,8	
Veurne	34,6	71,2	40,7	31,3	20,0	19,1	15,3	22,1	7,1	56,1	19,3	

Kaart 2,6: Aandeel van de bebode oppervlakte uitgebaat in eigendom, West-Vlaanderen, per gemeente, 15 mei 1979 (alle categorieën)

In alle arrondissementen is de eigendomsverhouding dalend vanaf een oppervlakte van 2 ha en meer. Bij het zeer kleine bedrijf (minder dan 2 ha) heeft het arrondissement Diksmuide duidelijk de hoogste eigendomsverhouding. Voor de diverse grootteklassen is geen absolute lijn aan te geven inzake een arrondissement met de grootste of de laagste eigendomsverhouding; wel kan aangestipt worden dat het arrondissement Tielt in diverse grootteklassen (5 à 10 ha, 10 à 20 ha, 30 à 50 ha) de grootste eigendomsverhouding noteert.

Gegevens over de eigendomsverhouding op gemeentelijk vlak zijn enkel beschikbaar voor het totale areaal, zonder uitsplitsing naar categorie van telplichtigen of naar grootteklasse van de bedrijven.

Kaart 2.6 geeft per gemeente het aandeel in eigendom uitgebate oppervlakte.

De hoogste eigendomsverhouding (30 % en meer) situeert zich in de vierhoek Lichtervelde-Izegem-Dentergem-Ruiselede en daarop aansluitend de vierhoek Koekelare-Staden-Lichtervelde-Ichtegem; enkel Hooglede (19,6 %) is hier de uitzondering. De hoogste eigendomsverhouding hebben Ingelmunster (41,7 %) en Ardoois (43,6 %). Een zone met gemiddeld lage eigendomsverhouding situeert zich rond Ieper-Poperinge.

4. UITBATINGSWIJZE VAN DE LANDBOUWGROND NAAR HUUR OF EIGENDOM, EVOLUTIE 1959-70-79

In de landbouwtellingen zijn de gegevens op gemeentelijk vlak inzake de uitbatingswijze van de landbouwgrond niet beschikbaar per categorie telplichtigen, doch enkel voor het geheel van de categorieën. Het is derhalve niet mogelijk voor West-Vlaanderen in zijn huidige begrenzing voor de diverse categorieën telplichtigen afzonderlijk de evolutie van de uitbatingswijze te bestuderen voor de gehele periode 1959-79. De evolutie op het niveau van de arrondissementen wordt beperkt tot de periode 1970-79.

A. WEST-VLAANDEREN IN VERGELIJKING MET HET RIJK, 1959-70-79

Voor het geheel van de telplichtigen is in West-Vlaanderen het aandeel van de oppervlakte in eigendom gedaald tussen 1959 en 1970 en nadien gestegen, tot lichtjes boven het niveau van 1959. In het Rijk daarentegen was er een permanente daling, wat niet belet dat het aandeel nog boven het Westvlaams niveau blijft. Tabel 2.21 geeft een inzicht in de evolutie naar de grootte van de bedrijven.

Voor de bedrijven met minder dan 5 ha was het aandeel in eigendom permanent stijgend, zowel in West-Vlaanderen als in het Rijk. Voor de grootteklassen van 5 à 20 ha was er aanvankelijk een tendens tot dalen van het aandeel in eigendom, maar tussen 1970 en 1979 was er toename. In de grootteklasse van 5 à 10 ha was het aandeel in eigendom zo-

TABEL 2.21 : Wijze van uitbating van de landbouwbedrijven (eigendom, huur) in West-Vlaanderen en het Rijk, 1959-70-79 (beroepslandbouwers en -tuinbouwers, niet-beroepsproducenten die produkten verkopen) (a)

	West-Vlaanderen										Aandeel in eigendom				
	Beteelde oppervlakte in eigendom					Totale beteelde oppervlakte					West-Vlaanderen			Het Rijk	
	1959	1970	1979	1959	1970	1979	1959	1970	1979	1959	1970	1979	1959	1970	1979
minder dan 1 ha	1.955	1.429	1.141	3.333	2.284	1.611	58,7	62,6	70,9	61,4	66,9	73,8			
1 à 5 ha	10.240	7.155	5.724	28.120	16.833	11.424	36,4	42,5	50,1	41,9	46,7	53,8			
5 à 10 ha	15.411	12.801	10.425	53.685	44.860	31.532	28,7	28,5	33,1	36,5	35,2	37,4			
10 à 20 ha	18.260	18.805	19.315	77.723	84.518	78.956	23,5	22,2	24,5	32,8	28,8	29,2			
20 à 30 ha	6.775	7.132	9.478	43.616	45.556	50.019	15,5	15,7	18,9	26,1	23,6	24,1			
30 à 50 ha	3.549	3.862	5.756	24.300	27.907	32.903	14,6	13,8	17,5	23,2	21,8	22,4			
50 à 100 ha	1.285	1.315	1.878	6.315	6.864	10.191	20,3	19,2	18,4	15,8	17,7	21,0			
100 ha en meer	297	219	262	469	686	909	63,3	31,9	28,8	20,0	21,9	23,1			
Totaal	57.772	52.718	53.979	237.561	229.508	217.545	24,3	23,0	24,8	32,3	28,6	27,7			

(a) 1959 : categorieën 1 t/m 3
 1970 : categorieën 1 t/m 4
 1979 : categorieën 1 t/m 5

TABEL 2.22 : Aandeel van het areaal uitgebaat in eigendom door de beroepslandbouwers en -veehouders in West-Vlaanderen, exclusief de arrondissementen Ieper en Kortrijk, en in het Rijk, per grootteklasse van de bedrijven, 1959-1970-1979

Grootteklasse	West-Vlaanderen (excl. arr. Ieper en Kortrijk)			Het Rijk		West-Vlaanderen (huidige om- schrijving)		
	1959	1970	1979	1959	1970	1979	1970	1979
	minder dan 1 ha	59,1	64,9	72,4	57,0	64,7	70,8	64,9
1 à 5 ha	35,4	42,7	48,6	39,2	42,7	47,1	41,4	46,8
5 à 10 ha	30,5	30,2	34,8	35,6	34,0	35,1	28,0	32,5
10 à 20 ha	24,1	23,3	26,2	32,3	28,3	28,3	22,0	23,8
20 à 30 ha	14,8	15,8	19,7	25,4	23,1	23,5	15,5	18,6
30 à 50 ha	14,5	13,5	17,3	22,0	21,2	21,7	13,6	17,0
50 à 100 ha	19,1	19,9	18,6	14,4	16,6	20,2	19,3	18,2
100 ha en meer	69,3	25,7	34,8	17,5	19,4	21,2	16,8	22,0
Totaal	24,0	23,1	24,9	30,2	26,4	25,2	21,8	23,2

wel in West-Vlaanderen als in het Rijk groter in 1979 dan in 1959; in West-Vlaanderen was dit ook het geval voor de grootteklasse van 10 à 20 ha, in tegenstelling met de situatie in het Rijk. In de grootteklassen van 20 à 50 ha was de eigendomsverhouding in West-Vlaanderen in 1979 groter dan in 1959; dit was niet het geval in het Rijk. Voor de bedrijven van 50 ha en meer was de eigendomsverhouding dalend in West-Vlaanderen en stijgend in het Rijk.

Door het ontbreken van gemeentelijke gegevens naar categorie van telplichtigen is het voor 1959 niet mogelijk voor het huidige West-Vlaanderen (na afsplitsing van het arrondissement Moeskroen) de evolutie van de eigendomsverhouding juist te bepalen voor de beroepslandbouwers. In tabel 2.22 wordt de eigendomsverhouding per grootteklasse gegeven voor de jaren 1959, 1970 en 1979 voor de beroepslandbouwers voor West-Vlaanderen, exclusief de arrondissementen Ieper en Kortrijk, in vergelijking met het Rijk. Voor West-Vlaanderen wordt hierbij voor 1979 ruim 68 % bereikt van het totale landbouwareaal van beroepslandbouwers.

Bij de beroepslandbouwers vinden we grosso modo hetzelfde verloop terug als voor het totale landbouwareaal. De gegevens voor West-Vlaanderen van tabel 2.22 zijn indicatief voor het verloop van de eigendomsverhouding, doch niet voor de absolute hoogte, gelet op het elimineren van de arrondissementen Ieper en Kortrijk; uit tabel 2.19 kan worden afgelezen dat precies in de arrondissementen Ieper en Kortrijk (benevens Veurne) de eigendomsverhouding bij de beroepslandbouwers laag is.

B. WEST-VLAANDEREN, PER ARRONDISSEMENT, 1970-79

Voor de periode 1970-79 is het mogelijk op arrondissementeel vlak een vrij nauwkeurig overzicht te geven van het verloop van de eigendomsverhouding bij de onderscheiden categorieën van telplichtigen; voor het jaar 1959 kan de situatie van de arrondissementen Ieper en Kortrijk in de huidige begrenzing niet worden berekend.

Tabel 2.23 geeft het verloop van de eigendomsverhouding bij de beroepslandbouwers en -veehouders in de onderscheiden arrondissementen, naar de grootteklasse van de bedrijven.

Het aandeel door beroepslandbouwers en -veehouders uitgebraat in eigendom is, algemeen beschouwd, enigszins gedaald in de arrondissementen Kortrijk en Roeselare, dit in tegenstelling met de andere arrondissementen. De toename van de eigendomsverhouding was het grootst in de arrondissementen Tielt en Oostende. Voor het arrondissement Tielt valt echter te wijzen op de aanhechting van de gemeente Ardoois, gekenmerkt door een hoge eigendomsverhouding.

In de arrondissementen Brugge en Tielt was de eigendomsverhouding tussen 1970 en 1979 stijgend in alle grootteklassen. In de overige arrondissementen was er doorgaans in de meeste grootteklassen toename, doch er werden ook grootteklassen genoteerd met daling. Opvallend is zeker de sterke

TABEL 2.23 : Aandeel van het areaal uitgebaat in eigendom door de beroepslandbouwers en -vee-houders in de Westvlaamse arrondissementen, per grootteklasse van de bedrijven, 1970-79

Arrondissement (a)	minder dan 1 ha										Totaal
	1 à 2 ha	2 à 5 ha	5 à 10 ha	10 à 20 ha	20 à 30 ha	30 à 50 ha	50 à 100 ha	100 ha en meer			
Brugge	1970	60,1	60,7	38,6	29,4	23,1	11,2	10,7	15,6	-	21,3
	1979	69,1	73,4	46,8	33,8	25,2	18,6	15,2	16,6	-	23,2
Diksmuide	1970	61,1	55,6	38,8	27,4	23,3	19,6	15,5	37,5	-	23,0
	1979	81,5	82,4	45,7	35,1	26,4	22,1	18,7	16,7	0,6	25,0
Ieper	1970	65,8	53,0	35,5	21,5	19,2	14,3	13,5	13,4	-	18,5
	1979	73,6	51,5	40,7	26,5	19,3	16,5	16,1	17,2	-	19,3
Kortrijk	1970	63,8	43,1	36,5	23,6	20,6	16,0	14,2	19,4	5,3	20,2
	1979	67,0	51,6	40,0	26,4	19,2	17,0	16,4	16,5	16,8	19,8
Oostende	1970	66,6	60,0	47,3	32,3	27,2	14,2	11,3	17,0	-	21,8
	1979	61,7	57,4	57,2	36,6	29,2	19,8	18,5	19,2	-	24,3
Roeselare	1970	67,2	56,1	40,3	30,6	22,1	19,2	24,9	-	-	26,6
	1979	71,7	55,7	40,4	32,2	24,9	16,4	19,5	-	-	26,4
Tielt	1970	70,4	63,8	42,8	33,1	24,5	16,5	14,8	100,-	-	28,1
	1979	77,2	70,3	50,8	37,6	29,7	20,5	25,9	100,-	43,3	31,8
Veurne	1970	64,5	34,7	37,1	25,4	20,3	16,6	15,6	19,5	37,7	18,9
	1979	34,6	71,2	40,7	31,3	20,0	19,1	15,3	18,3	56,1	19,3
West-Vlaanderen	1970	64,9	56,8	39,6	28,0	22,0	15,5	13,6	19,3	16,8	21,8
	1979	72,2	63,8	45,3	32,5	23,8	18,6	17,0	18,2	22,0	23,2

(a) Het was niet mogelijk aanpassingen door te voeren voor de overgang van gemeenten.

TABEL 2.24 : Aandeel van het areaal uitgebaat in eigendom door beroepstuinbouwers in de West-vlaamse arrondissementen, per grootteklasse van de bedrijven, 1970-79

Arrondissement (a)	minder dan 1 ha	1 à 2 ha		5 à 10 ha		10 à 20 ha		20 à 30 ha		30 à 50 ha		50 à 100 ha		Totaal
		1 ha	2 ha	5 ha	10 ha	10 ha	20 ha	20 ha	30 ha	30 ha	50 ha	50 ha	100 ha	
Brugge	1970	64,3	58,2	44,4	71,4	35,0	27,1	-	-	-	-	-	-	46,0
	1979	71,1	78,2	60,5	50,3	55,0	-	-	-	-	-	-	-	62,1
Diksmuide	1970	81,3	46,8	61,5	90,0	42,7	100,-	1,6	-	-	-	-	-	39,4
	1979	71,1	70,5	62,6	24,8	55,6	100,-	-	-	-	-	-	-	59,8
Ieper	1970	70,3	45,4	37,5	19,3	-	-	-	-	-	-	-	-	34,7
	1979	64,6	50,8	65,9	20,6	12,7	-	-	-	-	-	-	-	38,5
Kortrijk	1970	72,3	38,2	60,5	23,0	-	-	-	-	5,8	-	-	-	37,7
	1979	65,3	58,1	53,0	44,5	-	-	-	-	-	-	-	-	54,0
Oostende	1970	70,2	42,7	34,9	28,0	-	-	-	-	-	32,7	(b)	-	33,3
	1979	69,8	59,6	26,5	44,8	46,3	-	-	-	-	-	-	-	51,0
Roeselare	1970	64,8	55,9	46,6	39,2	40,8	26,6	57,4	-	-	-	-	-	47,7
	1979	66,8	61,3	44,4	35,9	38,6	-	-	-	-	-	-	-	45,5
Tielt	1970	60,2	68,3	53,2	53,6	47,5	-	-	-	-	-	-	-	48,6
	1979	77,2	59,3	47,7	35,8	58,4	-	-	-	-	-	-	-	53,7
Veurne	1970	54,8	30,6	-	88,5	-	-	-	-	-	-	-	-	55,8
	1979	85,4	34,6	47,5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	48,7
West-Vlaanderen	1970	66,6	52,1	46,8	46,6	37,1	34,5	23,0	-	-	-	-	-	43,4
	1979	69,9	61,0	49,9	36,5	48,4	100,-	-	-	-	-	-	-	51,2

(a) Het was niet mogelijk aanpassingen door te voeren voor de overgang van gemeenten.

(b) Eén bedrijf, waarvan niets in eigendom.

terugloop van de eigendomsverhouding bij de bedrijven met minder dan 1 ha in het arrondissement Veurne; hierbij is aan te stippen dat in 1979 in deze grootteklasse nog amper 4 ha door beroepslandbouwers en -veehouders werd beteeld.

Tabel 2.24 geeft inzicht in het verloop van de eigendomsverhouding bij de beroepstuinbouwers.

In West-Vlaanderen als geheel steeg de eigendomsverhouding van 43,4 % in 1970 tot 51,2 % in 1979. De eigendomsverhouding is het grootst bij de kleine bedrijven en het uitvalden van grotere bedrijven beïnvloedt in positieve zin de gemiddelde eigendomsverhouding. In 1970 waren er, volgens de gegevens van de landbouwtelling, in West-Vlaanderen 9 beroepstuinbouwers (totale beteelde oppervlakte 358 ha) met een oppervlakte van 25 ha en meer en 4 met 20 à 25 ha (a-reaal 89 ha); in 1979 was er nog slechts 1 bedrijf dat juist 20 ha overschreed. In alle grootteklassen, behoudens 5 à 10 ha, steeg de eigendomsverhouding.

Beschouwt men de eigendomsverhouding op arrondissementeel vlak, dan blijkt er een daling te zijn geweest in de arrondissementen Veurne en Roeselare. In de overige arrondissementen was er doorgaans een vrij belangrijke stijging van de eigendomsverhouding; dit laatste was minder het geval in de arrondissementen Ieper en Tielt.

5. GRONDVERSNIPPERING

De mate van grondversnippering is in belangrijke mate medebepalend voor de mogelijkheden tot efficiënte exploitatie van de bedrijven. Het is duidelijk dat de beoordeling terzake anders dient te zijn voor de beroepslandbouwers, de beroepstuinbouwers en de niet-beroepsproducenten. In beginsel zou derhalve de analyse steeds per categorie van telsevenwel niet beschikbaar op gemeentelijk vlak per categorie telplichtigen. Derhalve zal voor de gemeentelijke ontleding moeten volstaan worden met een globaal beeld voor alle categorieën samen. Op het ogenblik van het opstellen van dit rapport waren ook voor de landbouwstreken in West-Vlaanderen en de Westvlaamse arrondissementen geen gegevens beschikbaar naar de categorie van aangevers betreffende de toestand in 1979.

A. WEST-VLAANDEREN IN VERGELIJKING MET HET RIJK, 15 MEI 1979

Essentieel is een inzicht in de situatie bij de beroepslandbouwers en -veehouders. Tabel 2.25 geeft een beeld van de versnipperingsgraad op de bedrijven van beroepslandbouwers, uitgeplitst naar de grootteklasse van de bedrijven, voor West-Vlaanderen en voor het Rijk.

Onder grondstuk werd in de landbouwtelling verstaan "elk blok terrein of perceel - ook indien bezet met verscheidene

TABEL 2.25 : Gemiddelde oppervlakte van de grondstukken en gemiddeld aantal grondstukken per bedrijf, beroepslandbouwers en -veehouders, naar grootteklasse van de bedrijven, West-Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979

	Beroepslandbouwers en -veehouders					
	West-Vlaanderen		Gemiddelde		Gemiddeld aantal	
	Aantal bedrijven	Beteelde oppervlakte (in ha) stukken	oppervlakte per grondstuk (in ha)	West-Vlaanderen	Het Rijk	grondstukken per bedrijf
Minder dan 1 ha	321	178,27	0,47	0,43	1,2	1,4
1 à 5 ha	1.944	6.177,36	1,30	0,92	2,4	3,4
5 à 10 ha	3.827	28.661,23	1,89	1,28	4,0	5,9
10 à 20 ha	5.365	76.644,82	2,82	1,79	5,1	8,1
20 à 30 ha	2.045	49.288,78	4,06	2,42	5,9	10,0
30 à 50 ha	885	32.449,31	5,19	3,18	7,1	11,8
50 à 80 ha	144	8.575,29	7,48	5,02	8,0	12,2
80 à 100 ha	14	1.228,30	11,48	7,54	7,6	11,7
100 ha en meer	4	468,64	6,33	10,34	18,5	12,7
Totaal	14.549	203.672,00	3,03	2,36	4,6	7,7
				Alle categorieën samen (categorie 1 à 5)		
	20.088	217.545,12	2,83	2,17	3,8	5,7

teelten - en dat volledig is omringd door gronden, die niet tot het bedrijf behoren; elke grond die doorsneden wordt door een spoorlijn, een kanaal, een rivier, een baan of openbare weg, moet worden aangezien als bestaand uit twee of meer grondstukken".

Ongetwijfeld moeten de gegevens met enige omzichtigheid geanalyseerd worden, doch voor een vergelijkend beeld zijn ze onbetwistbaar waardevol.

Uit tabel 2.25 blijkt zeer duidelijk dat de mate van grondversnippering in West-Vlaanderen gemiddeld veel gunstiger is dan in het Rijk. In alle grootteklassen, behoudens de klasse van 100 ha en meer, is de gemiddelde oppervlakte per grondstuk in West-Vlaanderen groter dan in het Rijk. In de grootteklassen van 10 à 50 ha en de klasse van 80 à 100 ha bedraagt de afwijking meer dan 50 % en in de grootteklassen van 1 à 10 ha en van 50 à 80 ha is er een afwijking van 40 à 50 %. Enkel bij de bedrijven van minder dan 1 ha is de afwijking gering.

Het is duidelijk dat de gemiddelde oppervlakte per grondstuk stijgt met de grootteklasse; uitzondering hierop is in West-Vlaanderen de grootteklasse van 100 ha en meer, die slechts 4 bedrijven telt.

Het aantal grondstukken per bedrijf is bij de beroepslandbouwers in West-Vlaanderen slechts 4,6 tegenover 7,7 in het Rijk. In alle grootteklassen, behoudens 100 ha en meer, is de situatie opvallend gunstiger in West-Vlaanderen dan in het Rijk. In de grootteklasse van 20 à 50 ha zijn er in het Rijk gemiddeld per bedrijf ruim tweederde meer grondstukken dan in West-Vlaanderen. Het gemiddeld aantal grondstukken neemt toe met de grootte van de bedrijven.

Ten einde een inzicht te verkrijgen in de relatieve waarde van gegevens die betrekking hebben op het geheel van de telplichtigen, ware het wenselijk ook voor alle categorieën samen de gemiddelde oppervlakte van de grondstukken en het gemiddeld aantal grondstukken per bedrijf te berekenen en vergelijken met de gegevens betreffende de beroepslandbouwers; deze inlichtingen naar de grootte van de bedrijven waren begin 1982 echter nog niet beschikbaar.

Beschouwt men de gemiddelde oppervlakte per grondstuk voor alle bedrijven samen, niet uitgesplitst naar de grootteklasse, dan bedraagt deze oppervlakte in West-Vlaanderen 3,03 ha voor de beroepslandbouwers en 2,83 ha voor alle categorieën samen; de afwijking is derhalve vrij gering. Ook in het Rijk is de afwijking eerder gering (2,36 ha tegenover 2,17 ha) hoewel iets groter als in West-Vlaanderen. De gemiddelde grootte van een grondstuk berekend globaal voor alle telplichtigen samen blijkt een vrij goede benadering te geven voor de gemiddelde grootte van een grondstuk bij de beroepslandbouwers.

Dit laatste geldt veel minder waar het gaat om het gemiddeld aantal grondstukken per bedrijf, zeer in het bijzonder

ten aanzien van het Rijk. In West-Vlaanderen bedraagt het gemiddeld aantal grondstukken per bedrijf 4,6 bij de beroepslandbouwers en 3,8 bij het geheel van de telplichtigen, wat een index geeft van 121; in het Rijk bereikt deze index 135.

Bij de landbouwtelling van 15 mei 1979 werden ook vragen gesteld betreffende de bereikbaarheid van de grondstukken langs een openbare weg.

Voor het geheel van de 20.088 bedrijven in West-Vlaanderen met teelgrond, behorend tot de categorieën 1 à 5, waren er 6.426 of 32,0 % waarvan de oppervlakte kultuurgrond één aaneengesloten geheel vormde en die derhalve langs een openbare weg konden bereikt worden; op de 13.662 bedrijven waarvan de oppervlakte kultuurgrond geen aaneengesloten geheel vormde, waren er 70.396 percelen, waarvan er 54.921 langs een verharde openbare weg en 15.403 langs een niet verharde openbare weg konden bereikt worden. Van het totaal van 76.822 percelen konden er derhalve 76.750 langs een openbare weg (al of niet verhard) bereikt worden.

In Vlaanderen bestond, zoals in West-Vlaanderen, 32,0 % van de bedrijven uit exploitaties waarvan de oppervlakte kultuurgrond één aaneengesloten geheel vormde; in het Rijk was dit 28,4 %. Volgens de landbouwtelling was in West-Vlaanderen slechts 0,1 % van de percelen niet bereikbaar langs een openbare weg tegenover 0,6 % in Vlaanderen en 1,1 % in het Rijk.

B. WEST-VLAANDEREN, PER ARRONDISSEMENT EN PER GEMEENTE, 15 MEI 1979

Gezien begin 1982 nog geen gegevens beschikbaar waren op arrondissementeel en gemeentelijk vlak over de grondversnippering naar de categorie van aangevers noch naar de grootteklasse van de bedrijven, gebeurt de analyse voor het geheel van de bedrijven met teelgrond (categorieën 1 tot en met 5).

Tabel 2.26 geeft voor de Westvlaamse arrondissementen de gemiddelde oppervlakte van de grondstukken en het gemiddeld aantal grondstukken per bedrijf weer.

De gemiddelde oppervlakte van een grondstuk is het grootst in de arrondissementen Veurne (4,18 ha), Oostende (3,50 ha) en Diksmuide (3,14 ha) en het laagst in het arrondissement Roeselare (2,13 ha), waar het rijksgemiddelde niet wordt bereikt.

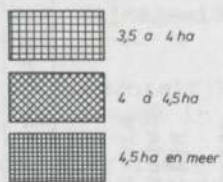
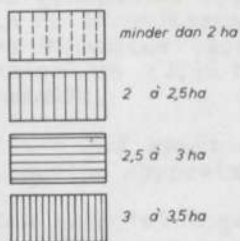
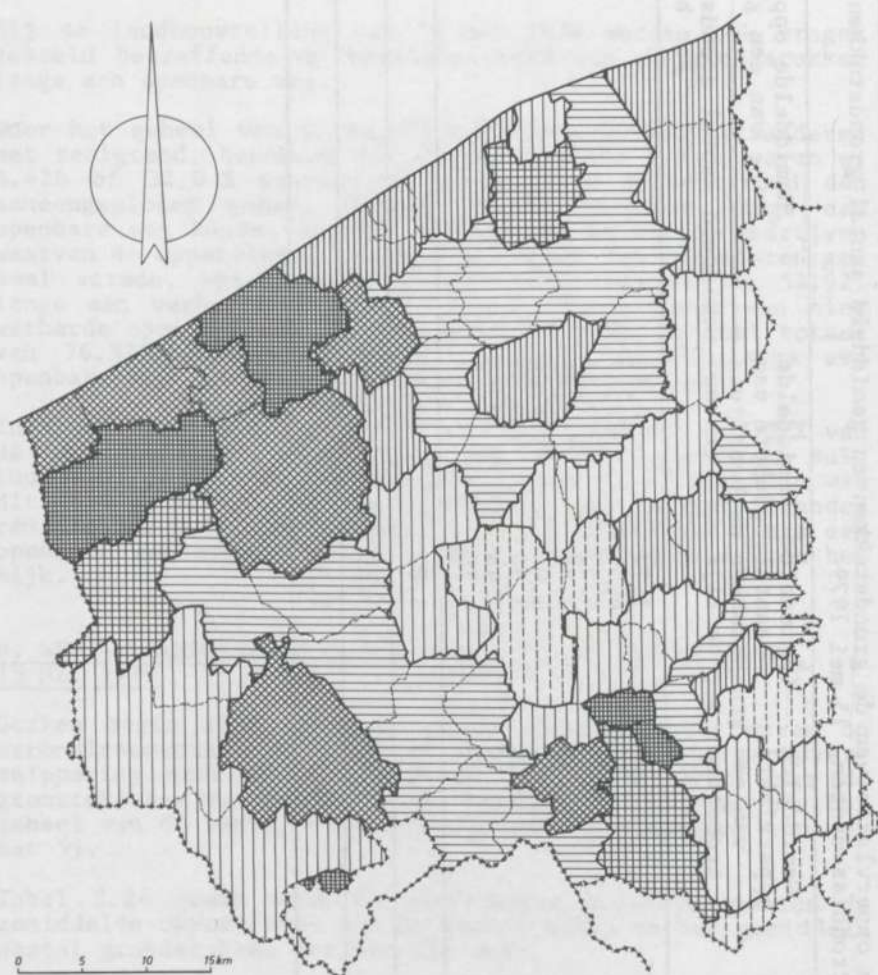
Kaart 2.7 geeft een beeld op gemeentelijk vlak van de gemiddelde oppervlakte van een grondstuk in 1979.

Een relatief hoge gemiddelde oppervlakte van de grondstukken vindt men vooral in de zone Middelkerke-Gistel-Diksmuide-Alveringem-De Panne, evenals te Ieper en ook te Wevelgem-Kortrijk-Kuurne-Lendelede. De laagste gemiddelde opper-

TABEL 2.26 : Gemiddelde oppervlakte van de grondstukken en gemiddeld aantal grondstukken per bedrijf, Westvlaamse arrondissementen, 15 mei 1979

Arrondissement	Gemiddelde oppervlakte van een grondstuk (in ha)	Gemiddeld aantal grondstukken per bedrijf	Gemiddelde grootte van de bedrijven (in ha)	Gemiddelde oppervlakte van een grondstuk
Brugge	2,79	3,77	10,51	0,74
Diksmuide	3,14	4,09	12,87	0,77
Ieper	2,75	4,53	12,45	0,61
Kortrijk	2,56	3,85	9,85	0,66
Oostende	3,50	4,01	14,06	0,87
Roeselare	2,13	3,54	7,53	0,60
Tielt	2,60	2,94	7,65	0,88
Veurne	4,18	4,16	17,37	1,00
West-Vlaanderen	2,83	3,82	10,83	0,74
Vlaanderen	1,73	4,80	8,29	0,36
Het Rijk	2,17	5,67	12,30	0,38

Kaart 2,7: Gemiddelde oppervlakte van een grondstuk, bedrijven met teelgrond, 15 mei 1979
(alle categorieën)

vlakke wordt genoteerd te Roeselare-Hooglede-Ardoois, te Avelgem-Spiere-Helkijn en te Waregem. De gemiddelde oppervlakte is ook eerder laag in de gemeenten ten oosten van Kortrijk, de gemeenten ten westen van Ieper evenals in het grootste gedeelte van de arrondissementen Tielt en Roeselare, waar de tuinbouw het sterkst gekoncentreerd is.

Vastgesteld werd dat de gemiddelde grootte van de grondstukken toeneemt bij stijgende grootte van de bedrijven. Het arrondissement Veurne met de grootste gemiddelde grootte van de bedrijven heeft ook de grootste gemiddelde oppervlakte per grondstuk. De rangorde van de arrondissementen naar grootte van de bedrijven en de rangorde naar de gemiddelde oppervlakte van de grondstukken sluiten vrij goed op elkaar aan; er is wel een wisseling in de rangorde tussen de arrondissementen Kortrijk en Tielt enerzijds en tussen de arrondissementen Brugge en Ieper anderzijds.

Vastgesteld werd ook dat het gemiddeld aantal grondstukken toeneemt bij stijgende grootte van de bedrijven. Opvallend is hier dat het arrondissement Ieper dat in de rangorde van de Westvlaamse arrondissementen naar grootte van de bedrijven slechts op de vierde plaats komt, de eerste plaats inneemt in de rangorde van de arrondissementen waar het gaat om het gemiddeld aantal grondstukken per bedrijf.

Tot het meten van de versnipperingsgraad van het landbouwareaal kan men gebruik maken van de zogenaamde Q-verhouding, zoals toegepast door E.W. Hofstee (5). Hierbij wordt uitgegaan van de gedachte dat in een landbouwgebied een goede toestand voorkomt wanneer een gemiddeld grote oppervlakte van de grondstukken samengaat met een klein aantal percelen per bedrijf. De Q-verhouding wordt als volgt gedefinieerd :

$$Q = \frac{\text{gemiddelde oppervlakte van een grondstuk in ha}}{\text{gemiddeld aantal grondstukken per bedrijf}}$$

Een hoge Q-verhouding wijst op een gunstige situatie inzake versnippering van de gronden, een lage Q-verhouding op een grote versnipperingsgraad.

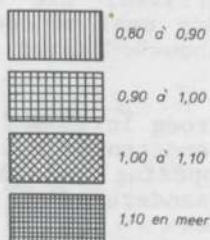
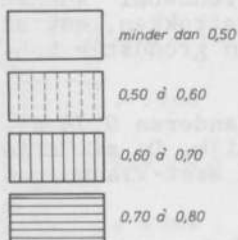
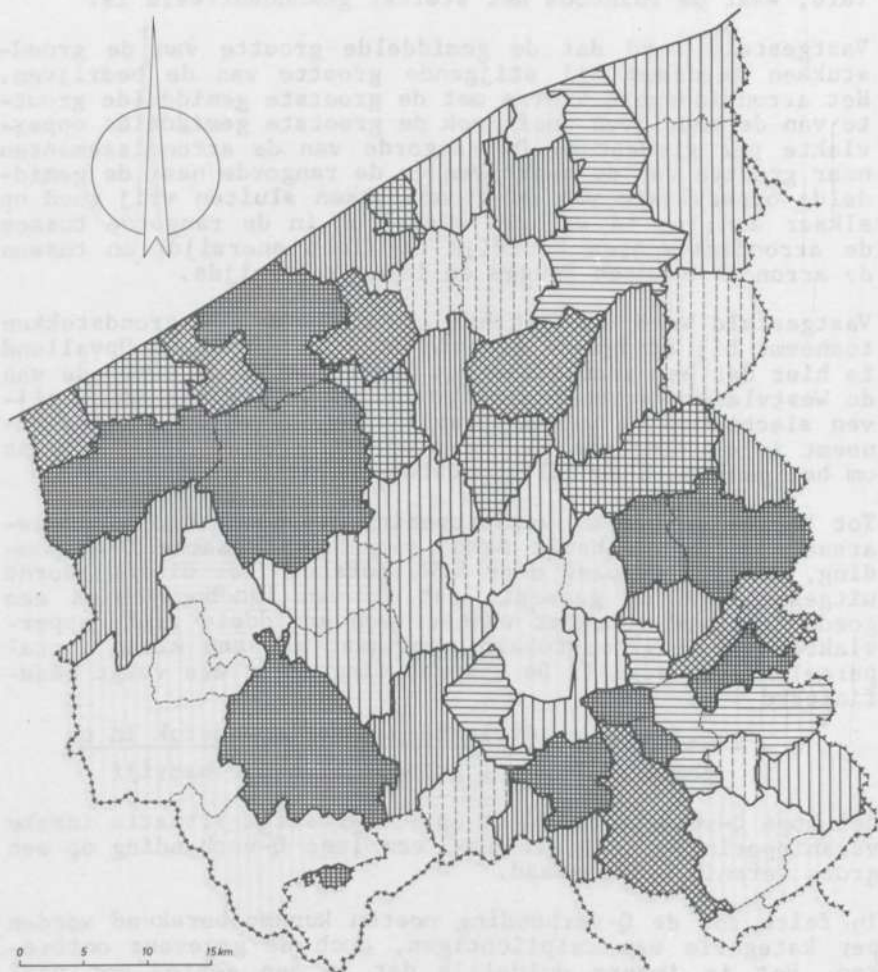
In feite zou de Q-verhouding moeten kunnen berekend worden per categorie van telplichtigen, doch de gegevens ontbreken. Het is immers duidelijk dat in een gebied met veel kleine tuinbouwbedrijven, die nochtans rendabel kunnen zijn, de Q-verhouding naar beneden wordt getrokken, ook al zouden al deze tuinbouwbedrijven slechts één grondstuk hebben.

De Q-verhouding bedroeg in 1979 in West-Vlaanderen 0,74 tegenover 0,36 in Vlaanderen en 0,38 in het Rijk. De situatie inzake grondversnippering is gunstiger in West-Vlaanderen dan gemiddeld in Vlaanderen en in het Rijk.

Binnen West-Vlaanderen is de Q-verhouding het gunstigst in de arrondissementen Veurne (1,00), Tielt (0,88) en Oostende

Kaart 2,8: Q-verhouding in de Westvlaamse gemeenten, 15 mei 1979. (alle categorieën)

Q verhouding = $\frac{\text{gemiddelde oppervlakte van een grondstuk in ha}}{\text{gemiddeld aantal grondstukken per bedrijf}}$

(0,87) en het minst gunstig in de arrondissementen Roeselare (0,60), Ieper (0,61) en Kortrijk (0,66).

Kaart 2.8 geeft per gemeente aan wat de Q-verhouding was in 1979.

Een lage Q-verhouding wordt genoteerd in de gemeentenstrook Lo-Reninge-Vleteren-Poperinge-Heuvelland, te Zwevegem-Avelgem-Spiere-Helkijn en te Roeselare-Ardoos evenals te Blakenberge. Een gemiddeld hoge Q-verhouding vindt men in de zone Bredene-Gistel-Koekelare-Diksmuide-Alveringem-De Panzone, in de zone Wingene-Pittem-Tielt-Dentergem-Oostrozebeke-Wielsbeke, de zone Wevelgem-Kortrijk-Kuurne-Lendeledede, te Zedelgem-Torhout evenals te Ieper.

C. EVOLUTIE VAN DE GRONDVERSNIPPERING

1. Periode 1959-70

Voor het jaar 1959 zijn gegevens inzake grondversnippering voor West-Vlaanderen in zijn huidige omschrijving enkel beschikbaar voor het geheel van de categorieën 1 à 3, dit wil zeggen met inbegrip van de niet-beroepsproducenten die producten van hun bedrijf verkopen.

Tabel 2.27 geeft voor de periode 1959-70 de evolutie van de grondversnippering in West-Vlaanderen naar de grootteklasse van de bedrijven en de vergelijking met het Rijk.

In 1959 bedroeg de gemiddelde oppervlakte van een grondstuk in West-Vlaanderen 2,31 ha en het gemiddeld aantal grondstukken per bedrijf 3,04. In 1970 was de gemiddelde oppervlakte van een grondstuk globaal gestegen tot 2,61 ha, doch bij de bedrijven van 7 à 50 ha was de gemiddelde oppervlakte van een grondstuk gedaald. Indien de verdeling naar de grootteklassen van de bedrijven dezelfde ware gebleven als in 1959, dan zou in 1970 de gemiddelde oppervlakte van een grondstuk globaal niet groter zijn geweest dan in 1959. Een dalend aantal kleine bedrijven en een toename van grotere bedrijven leidt automatisch tot een stijging van de gemiddelde oppervlakte van een grondstuk in een situatie waar de gemiddelde oppervlakte van een grondstuk toeneemt bij stijgende grootte van de bedrijven.

In de grootteklassen beneden 7 ha steeg in West-Vlaanderen de gemiddelde oppervlakte van een grondstuk en daalde het gemiddeld aantal grondstukken per bedrijf, zodat de Q-verhouding verbeterde. In de grootteklassen van 7 à 100 ha deed het tegengestelde zich voor. De versnippering van de gronden is verslechterd, behoudens bij de kleinere bedrijven, die in aantal sterk terugliepen; bij de bedrijven van 10 à 100 ha, die in aantal toenamen, evolueerde de grondversnippering ongunstig (6).

In het Rijk was de versnipperingsgraad in 1959 opvallend ongunstiger dan in West-Vlaanderen. De Q-verhouding beliep in 1959 in het Rijk amper 0,26 tegenover 0,76 in West-Vlaanderen.

TABEL 2.27 : Grondversnippering naar de grootteklasse van de bedrijven, West-Vlaanderen en het Rijk, 1959-70 (a)

Grootteklasse	Gemiddelde oppervlakte van een grondstuk (in ha)				Gemiddeld aantal grondstukken per bedrijf				Q-verhouding			
	West-Vlaanderen		Het Rijk		West-Vlaanderen		Het Rijk		West-Vlaanderen		Het Rijk	
	1959	1970	1959	1970	1959	1970	1959	1970	1959	1970	1959	1970
Minder dan 1 ha	0,33	0,41	0,29	0,35	1,23	1,17	1,52	1,38	0,27	0,35	0,19	0,25
1 à 5 ha	1,07	1,21	0,66	0,81	2,59	2,27	4,08	3,31	0,41	0,53	0,16	0,24
5 à 7 ha	1,59	1,67	0,90	1,05	3,72	3,57	6,50	5,65	0,43	0,47	0,14	0,19
7 à 10 ha	2,09	2,04	1,11	1,24	3,98	4,10	7,49	6,75	0,53	0,50	0,15	0,18
10 à 15 ha	2,84	2,66	1,38	1,51	4,28	4,59	8,75	8,07	0,66	0,58	0,16	0,19
15 à 20 ha	3,75	3,43	1,80	1,85	4,62	5,05	9,57	9,30	0,81	0,68	0,19	0,20
20 à 30 ha	4,80	4,20	2,43	2,28	5,02	5,70	9,87	10,56	0,96	0,74	0,25	0,22
30 à 50 ha	6,45	6,03	3,77	3,30	5,66	6,05	9,86	11,28	1,14	1,00	0,38	0,29
50 à 100 ha	10,25	8,91	7,37	6,41	5,98	6,94	9,14	10,42	1,71	1,28	0,81	0,62
100 ha en meer (b)	8,52	9,15	13,37	11,81	13,75	12,50	9,65	11,14	0,62	0,73	1,39	1,06
Totaal	2,31	2,61	1,26	1,68	3,04	3,41	4,92	5,12	0,76	0,77	0,26	0,33

(a) Voor 1959 : categorieën 1 à 3.
Voor 1970 : categorieën 1 à 4.

(b) In West-Vlaanderen betreft het voor 1959 slechts 4 bedrijven en voor 1970 6 bedrijven.

In het Rijk was de gemiddelde oppervlakte van een grondstuk tussen 1959 en 1970 stijgend in de grootteklassen beneden 20 ha en in de overige grootteklassen dalend; in alle grootteklassen beneden 15 ha was het aantal bedrijven in het Rijk sterk regressief. De Q-verhouding is enigszins verbeterd bij de bedrijven met minder dan 20 ha en is verslechterd voor de overige bedrijven. In 1970 was de versnipperingsgraad in het Rijk nog steeds opvallend ongunstiger als in West-Vlaanderen.

2. Periode 1970-79

Voor de periode 1970-79 is voor West-Vlaanderen en voor het Rijk een analyse naar de grootteklasse van de bedrijven enkel mogelijk voor de beroepslandbouwers en -veehouders.

Tabel 2.28 geeft een beeld van de evolutie van de grondversnippering, naar de grootteklasse van de bedrijven.

De gemiddelde oppervlakte van een grondstuk bij de beroepslandbouwers en -veehouders in West-Vlaanderen is gestegen van 2,82 ha in 1970 tot 3,03 ha in 1979. Zoals voor de periode 1959-70 moet hier opnieuw gewezen worden op het effect van een terugloop van de kleinere bedrijven en een toename van het aantal grotere bedrijven (zie tabel 2.11). Indien de verdeling van het aantal bedrijven naar grootteklasse in 1979 dezelfde ware geweest als in 1970 en de versnipperingsgraad binnen de diverse grootteklassen dezelfde als vastgesteld in 1979, dan zou de gemiddelde oppervlakte van een grondstuk voor het geheel van de bedrijven slechts 2,74 ha bedragen hebben, dit is minder dan in 1970.

Op de bedrijven van minder dan 5 ha is de gemiddelde oppervlakte van een grondstuk in West-Vlaanderen lichtjes gestegen en in de grootteklasse 5 à 10 ha was er ongeveer een stabilisering, doch in alle grootteklassen van 10 ha en meer was de gemiddelde oppervlakte dalend. De Q-verhouding is gedaald voor alle bedrijven van 5 ha en meer.

In het Rijk, met een in 1970 duidelijk ongunstiger situatie als in West-Vlaanderen, steeg de gemiddelde oppervlakte van een grondstuk bij de bedrijven met minder dan 30 ha en de Q-verhouding was er stijgend; op de bedrijven met 30 ha en meer was de evolutie ongunstig. In alle grootteklassen is de situatie in het Rijk duidelijk ongunstiger gebleven als in West-Vlaanderen, behoudens voor de bedrijven van 100 ha en meer die in West-Vlaanderen haast niet voorkomen.

Een vergelijking van gegevens over de grondversnippering per arrondissement en per gemeente voor de jaren 1970 en 1979 is enkel mogelijk voor het geheel van de bedrijven.

Tabel 2.29 geeft een beeld van de evolutie van de grondversnippering in de Westvlaamse arrondissementen voor het geheel van de bedrijven.

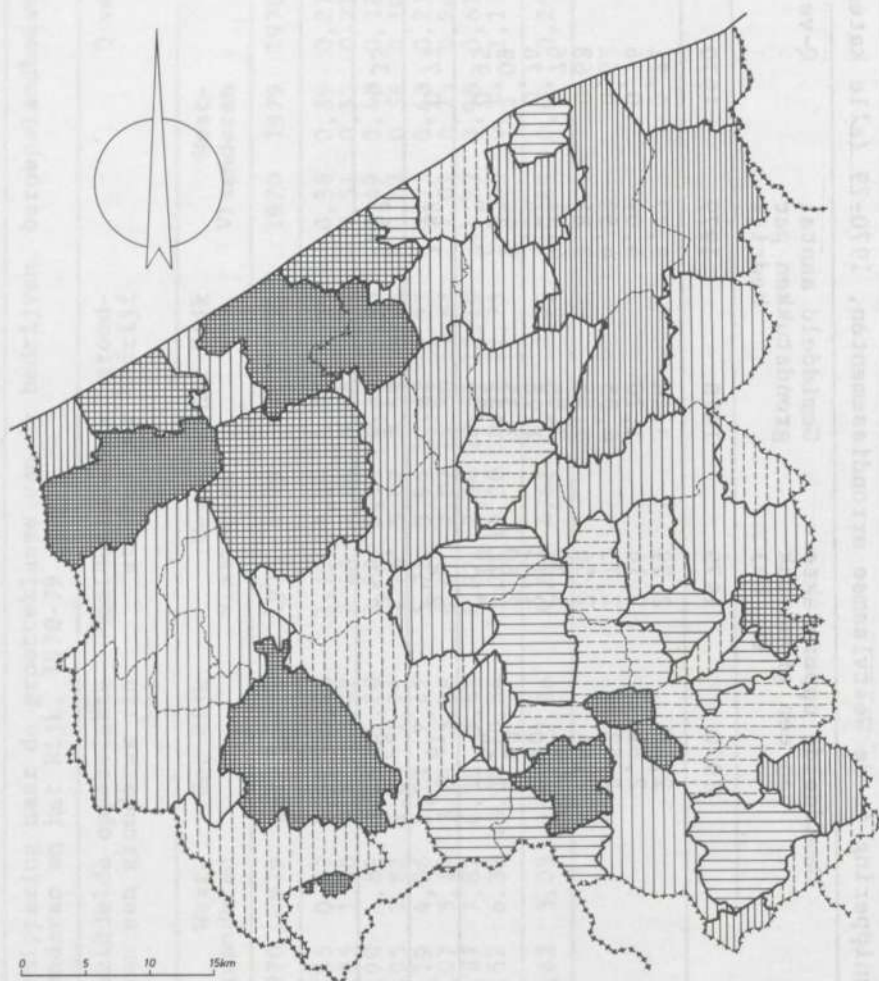
TABEL 2.28 : Grondversnippering naar de grootteklasse van de bedrijven, beroepslandbouwers en -veehouders, West-Vlaanderen en het Rijk, 1970-79

Grootteklasse	Gemiddelde oppervlakte van een grondstuk (in ha)				Gemiddeld aantal grondstukken per bedrijf				Q-verhouding			
	West-Vlaanderen		Het Rijk		West-Vlaanderen		Het Rijk		West-Vlaanderen	Het Rijk		
	1970	1979	1970	1979	1970	1979	1970	1979	1970	1979		
Minder dan 1 ha	0,45	0,47	0,39	0,43	1,19	1,19	1,46	1,39	0,38	0,39	0,27	0,31
1 à 5 ha	1,25	1,30	0,81	0,92	2,46	2,44	3,86	3,37	0,51	0,53	0,21	0,27
5 à 10 ha	1,90	1,89	1,15	1,28	3,89	3,96	6,39	5,85	0,49	0,48	0,18	0,22
10 à 20 ha	2,95	2,82	1,65	1,79	4,78	5,07	8,59	8,06	0,62	0,56	0,19	0,22
20 à 30 ha	4,19	4,06	2,27	2,42	5,71	5,94	10,62	9,97	0,73	0,68	0,21	0,24
30 à 50 ha	6,07	5,19	3,29	3,18	6,01	7,07	11,30	11,83	1,01	0,73	0,29	0,27
50 à 100 ha	8,87	7,82	6,36	5,43	6,97	7,94	10,51	12,10	1,27	0,98	0,61	0,45
100 ha en meer	8,52	6,33	12,08	10,34	13,20	18,50	10,75	12,73	0,65	0,34	1,12	0,81
Totaal	2,82	3,03	1,85	2,36	4,06	4,62	7,14	7,75	0,69	0,66	0,26	0,30

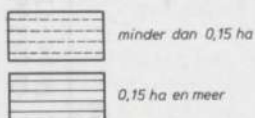
TABEL 2.29 : Grondversnippering in de Westvlaamse arrondissementen, 1970-79 (alle categorieën)

Arrondissement	Gemiddelde oppervlakte van een grondstuk (in ha)		Gemiddeld aantal grondstukken per bedrijf		Q-verhouding	
	1970	1979	1970	1979	1970	1979
Brugge	2,46	2,79	3,46	3,77	0,71	0,74
Diksmuide	2,82	3,14	3,70	4,09	0,76	0,77
Ieper	2,52	2,75	4,05	4,53	0,62	0,61
Kortrijk	2,41	2,56	3,55	3,85	0,68	0,66
Oostende	2,91	3,50	3,84	4,01	0,76	0,87
Roesselare	2,20	2,13	2,98	3,54	0,74	0,60
Tielt	2,60	2,60	2,35	2,94	1,09	0,88
Veurne	3,64	4,18	3,85	4,16	0,95	1,00
West-Vlaanderen	2,61	2,83	3,41	3,82	0,77	0,74
Het Rijk	1,68	2,17	5,12	5,67	0,33	0,38

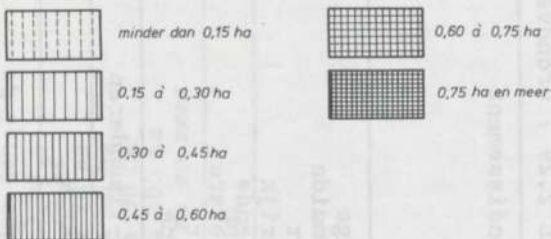
Kaart 2,9: Evolutie van de gemiddelde oppervlakte van een grondstuk, 1970 - 79 (alle categorieën)

VERMINDERING:

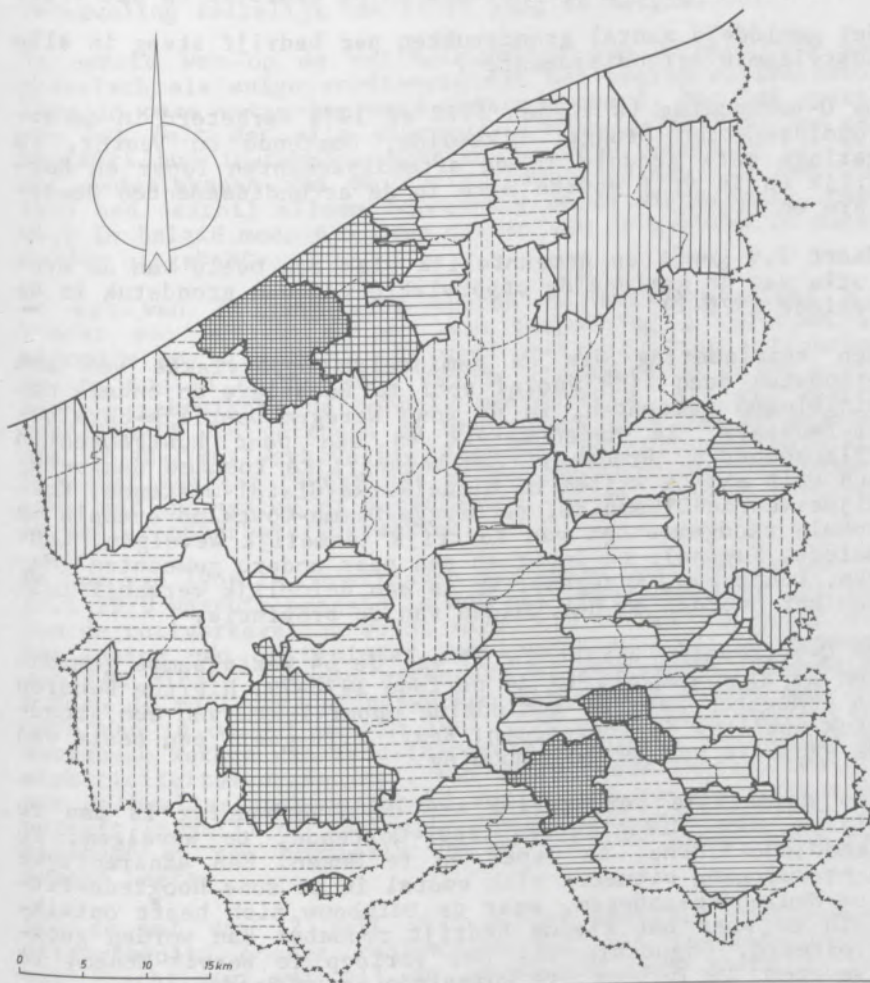

TOENAME:

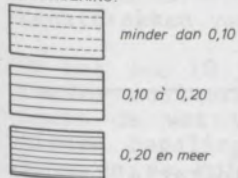

Kaart 2,10: Evolutie van de Q-verhouding, 1970 - 79 (alle categorieën)

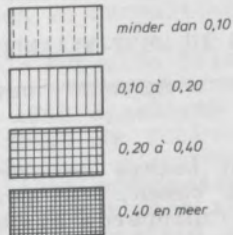
$$Q \text{ verhouding} = \frac{\text{gemiddelde oppervlakte van een grondstuk in ha}}{\text{gemiddeld aantal grondstukken per bedrijf}}$$

VERMINDERING:

TOENAME:

In 1979 was de gemiddelde oppervlakte van een grondstuk groter dan in 1970 in alle Westvlaamse arrondissementen, behoudens Roeselare en Tielt. Bij de interpretatie van de gegevens moet rekening worden gehouden met de spreiding van de bedrijven naar grootteklasse en de evolutie op dit vlak.

Het gemiddeld aantal grondstukken per bedrijf steeg in alle Westvlaamse arrondissementen.

De Q-verhouding is tussen 1970 en 1979 verbeterd in de arrondissementen Brugge, Diksmuide, Oostende en Veurne, in geringe mate gedaald in de arrondissementen Ieper en Kortrijk en in vrij sterke mate in de arrondissementen Roeselare en Tielt.

Kaart 2.9 geeft op gemeentelijk vlak een beeld van de evolutie van de gemiddelde oppervlakte van een grondstuk in de periode 1970-79.

Een vermindering van de gemiddelde oppervlakte van een grondstuk deed zich vooral voor te Roeselare en enkele nabijgelegen gemeenten, in de zone Waregem-Deerlijk-Harelbeke-Zwevegem, te Menen-Wervik en een paar kustgemeenten (Blankenberge, Bredene). Een belangrijke toename daarentegen valt aan te wijzen te Middelkerke-Gistel-Oostende, Koksijde-Veurne-Diksmuide, te Brugge-Damme-Oostkamp evenals in enkele randgemeenten van Kortrijk (namelijk Wevelgem, Lendeledede, Kuurne), te Ieper en een paar andere gemeenten (Mesen, Dentergem, Anzegem). Er is een duidelijk verschil tussen het noorden en het zuiden van de provincie.

De Q-verhouding blijkt in 33 van de 64 Westvlaamse gemeenten te zijn gedaald in de periode 1970-79; hiertoe behoren 16 gemeenten waar de gemiddelde oppervlakte van een grondstuk nochtans is toegenomen. Kaart 2.10 geeft een beeld van de evolutie van de Q-verhouding.

Een duidelijke verbetering van de Q-verhouding is aan te wijzen voor Middelkerke-Gistel-Oostende, te Wevelgem, te Lendeledede-Kuurne, te Ieper en te Mesen. Een aanzienlijke achteruitgang situeert zich vooral in de zone Hoogdele-Pittem-Meulebeke-Ledegem, waar de tuinbouw zich heeft ontwikkeld en waar het kleine bedrijf rendabel kan worden geëxploiteerd. Ongunstig was het verloop te Wervik-Menen, te Zwevegem, te Torhout, te Ruiselede en te Bredene.

6. RUILVERKADELING IN WEST-VLAANDEREN

A. INLEIDING

Ten einde tot een betere economische exploitatie van de landeigendommen te komen, kan overgegaan worden tot ruilverkaveling van versnipperde en verspreid liggende gronden. Ruilverkaveling beoogt het vormen van aaneensluitende en regelmatige kavels die zo dicht mogelijk bij de bedrijfszetel zijn gelegen en een eigen uitweg hebben.

De eerste wet op de ruilverkaveling in België dateert van 4 mei 1949. Het betrof een wet op vrijwillige ruilverkaveling, die vrijwel geen toepassing heeft gekend. Er diende gewacht te worden tot de wet van 25 juni 1956, die de ruilverkaveling uit kracht van wet invoerde, vooraleer de ruilverkaveling feitelijk van start ging in België.

De eerste wet op de ruilverkaveling van 4 mei 1949 had praktisch als enige verdienste dat het begrip ruilverkaveling in onze wetgeving werd geïntroduceerd. Dit lag vooral aan het feit dat alle eigenaars, vruchtgebruikers en gebruikers hun instemming moesten geven en behouden tot bij het ondertekenen van de ruilverkavelingsakte. De wet van 1949 had daarbij alleen betrekking op de eigendommen, terwijl in België meer dan twee derden van de gronden in pacht worden uitgebaat.

De wet van 25 juni 1956 voerde de ruilverkaveling uit kracht van wet in en was van toepassing op gronden in eigendom en in gebruik. Er werd overgegaan tot ruilverkaveling indien in de groep van de eigenaars en in de groep van de gebruikers de dubbele meerderheid, dit wil zeggen van de gebruikers van de oppervlakte van de gronden die in de ruilverkaveling begrepen waren, werd bereikt. Deze wet voorzag tevens dat de ruilverkaveling kon gepaard gaan met de aanleg of verbetering van wegen en waterlopen en met grondverbeteringswerken.

De wet van 1956 is ondertussen vervangen door de wet van 22 juli 1970 waarbij bepaald is dat het onderzoek naar het nut van de ruilverkaveling wordt ingesteld, ofwel ingevolge een beslissing van de Minister van Landbouw, ofwel op verzoek van ten minste twintig eigenaars of gebruikers. Bovendien kunnen de ruilverkavelingswerken uitgebreid worden met andere dan in de wet van 25 juni 1956 omschreven werken (in hoofdzaak werken van landschapszorg en werken van water- en elektriciteitsvoorziening). Een ruilverkavelingskomitee bezit de beslissingsbevoegdheid voor alles wat de uitvoering betreft, terwijl de Nationale Landmaatschappij het comité bijstaat en een commissie van advies een raadgevende opdracht heeft.

Bij de wet van 12 juli 1976 werden speciale maatregelen uitgevaardigd inzake ruilverkaveling van landeigendommen uit kracht van wet bij de uitvoering van grote infrastructuurwerken, zoals het aanleggen van autowegen, het rechtekken van waterlopen en dergelijke.

De wet van 10 januari 1978 houdende bijzondere maatregelen inzake ruilverkaveling van landeigendommen in der minne heeft de wet van 4 mei 1949 opgeheven en vervangen door nieuwe bepalingen betreffende de vrijwillige ruilverkaveling en de ruilverkaveling bij overeenkomst. Beide worden uitgevoerd door een permanent provinciaal comité. Bij de vrijwillige ruilverkaveling wordt door alle belanghebbenden een reeds door hen vooraf vastgesteld herverkavelingsplan en overeenkomst betreffende de uit te voeren werken en kostenverdeling voorgesteld aan de bevoegde minister; in geval

van ruilverkaveling bij overeenkomst wordt alleen de principesbeslissing door de belanghebbenden genomen. De wet van 10 januari 1978 heeft vooral als doel voor een kleine oppervlakte tussen een gering aantal personen een ruilverkaveling door te voeren, daar waar ruilverkaveling uit kracht van wet zich niet opdringt.

Bij de wet van 11 augustus 1978 wordt de wet van 22 juli 1970 aangevuld met bijzondere bepalingen eigen aan het Vlaamse gewest. Tevens verruimt deze wet het object van de ruilverkaveling, voorheen vooral een instrument van agrarische structuurverbetering, tot de landinrichting. Enkele middelen daartoe door de wet van 11 augustus 1978 geschaten, zijn de instelling van een coördinatiekommissie, de uitbreiding van het ruilverkavelingskomitee met leden op voordracht van de ministers die respectievelijk landschapszorg en natuurbehoud tot hun bevoegdheid hebben, het opmaken door het komitee van een landschapsplan en de mogelijkheid voor het komitee gronden aan te wenden voor landinrichtingsdoeleinden.

B. RUILVERKADELINGEN, 1968-80

Bij de behandeling van de grondversnippering werd er reeds op gewezen dat de landbouwgronden in West-Vlaanderen weinig versnipperd zijn in vergelijking met het gegeven voor het Rijk. Niettemin stelt zich het probleem van de ruilverkaveling en in sommige gebieden kwam het zelfs als urgent voor.

Tabel 2.30 geeft een overzicht per provincie van de voltooide ruilverkavelingen in België in de periode 1968-80. Inzake ruilverkavelingen gold West-Vlaanderen niet als voorloper; het eerste project in West-Vlaanderen werd pas in 1969 beëindigd. Tijdens de jaren zeventig was de activiteit in West-Vlaanderen vrij aanzienlijk en eind 1980 waren in West-Vlaanderen 15 projecten beëindigd, die samen een oppervlakte van 18.355 ha voor hun rekening namen (7). In West-Vlaanderen bedraagt de gemiddelde oppervlakte circa 1.225 ha per ruilverkaveling; voor het Rijk bedroeg dit gemiddelde eind 1980 circa 955 ha, wat erop wijst dat in West-Vlaanderen eerder relatief grote blokken worden aangepakt.

De redenen waarom tot ruilverkaveling wordt overgegaan zijn niet voor alle projecten identiek. In de Polderstreek is de aanleiding meestal een gebrekkige waterhuishouding, want omvangrijke stukken landbouwgrond worden er gedurende sommige delen van het jaar niet benut ingevolge wateroverlast. Een andere mogelijke aanleiding betreft de grondversnippering en de wegenontsluiting. Gezien de toenemende mechanisatie betekenen niet enkel een geringe oppervlakte, doch ook een onregelmatige kavelvorm, een verspreide ligging ten opzichte van de bedrijfszetel en een onvoldoende wegenontsluiting een ernstige hindernis voor de efficiënte uitbating van de percelen. Ten slotte kunnen grote infrastructuurwerken zoals de aanleg van autowegen, het rechte trekken van rivieren en dergelijke, de bestaande toestand verslechteren.

TABEL 2.30 : Beëindigde ruilverkavelingen, per provincie, 1968-80

Provincie	Gekumuleerde totalen (einde van het jaar)						Ruilverkaveling waarvan de uitvoering werd gelast bij Koninklijk Besluit tot eind 1980			
	Aantal beëindigde verkavelingen			Oppervlakte (in ha) (a)			Aantal	Oppervlakte in ha (schatting)		
	1968	1969	1975	1980	1968	1969	1975	1980		
West-Vlaanderen	-	1	10	15	-	2.370	13.021	18.402	23	32.164
Oost-Vlaanderen	4	4	9	15	2.329	2.329	8.103	13.431	22	22.299
Antwerpen	1	1	6	9	533	533	8.358	12.008	18	29.893
Limburg	9	11	18	21	4.157	4.971	10.409	13.023	30	23.945
Brabant	1	1	10	14	577	577	11.918	17.834	21	27.041
Henegouwen	6	7	15	17	2.681	3.030	10.889	11.975	24	19.943
Luijk	4	4	13	17	2.324	2.324	12.623	20.675	23	27.469
Luxemburg	6	7	16	21	2.873	3.014	9.515	14.500	29	23.880
Namen	7	8	12	19	4.797	5.608	9.774	19.660	23	28.751
Totaal	38	44	109	148	20.271	24.756	94.610	141.508	213	235.385
Aandeel West- Vlaanderen (%)	-	2,3	9,2	10,1	-	9,6	13,8	13,0	10,8	13,7

BRON : Jaarverslagen Nationale Landmaatschappij.

(a) De gegevens wijken lichtjes af van deze op basis van de dossiers van NLM-Brugge.

Hierna volgt een overzicht, in kronologische volgorde, van de in West-Vlaanderen beëindigde ruilverkavelingen, evenals de voornaamste redenen waarom daartoe werd overgegaan (zie ook kaart 2.11). In tabel 2.31 zijn de resultaten - onder meer toestand voor en na ruilverkaveling - weer te vinden.

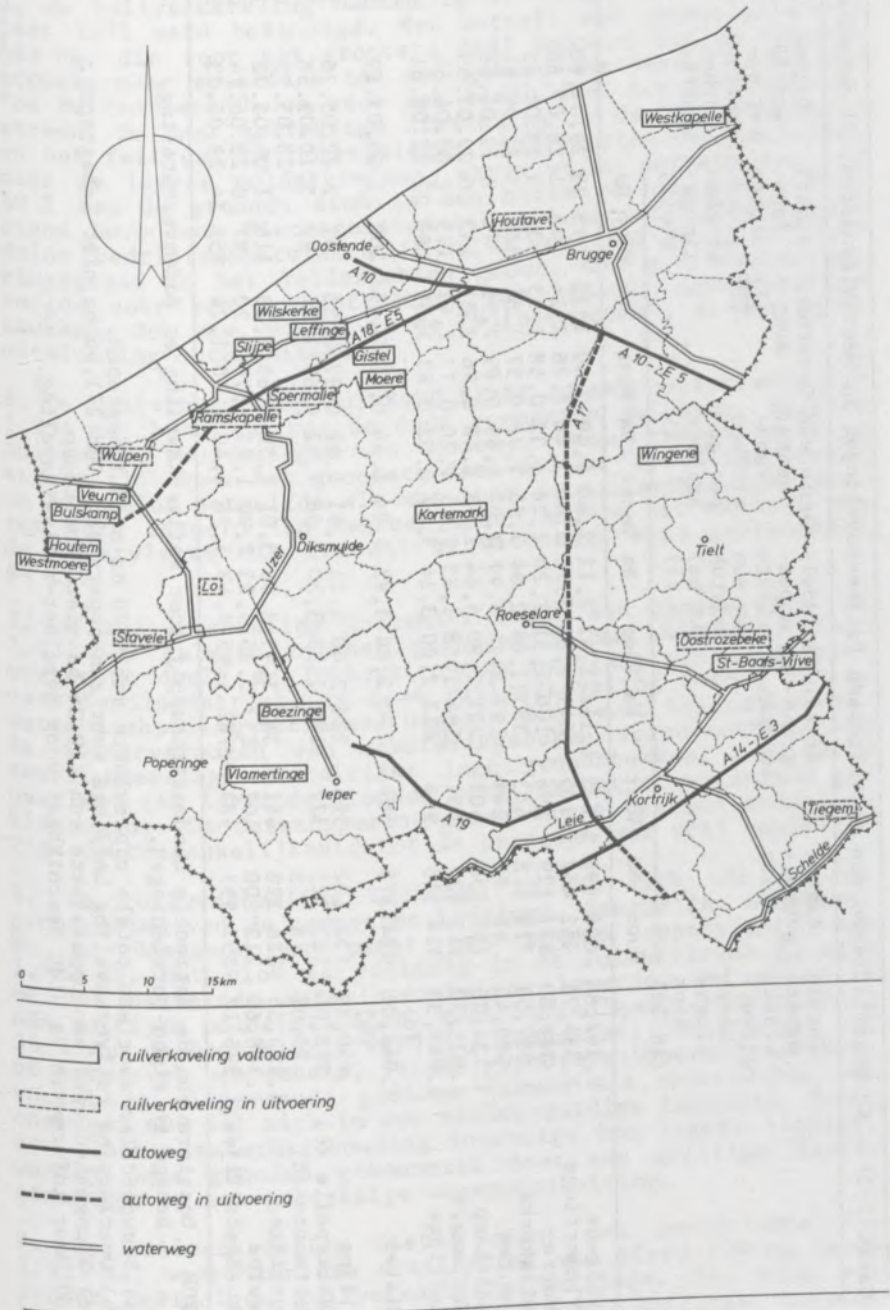
1. De ruilverkaveling Wingene is de eerste die in West-Vlaanderen werd voltooid (namelijk in 1969). Ze vormt een aaneengesloten blok landbouwgrond van 2.363 ha en ligt in het overgangsgebied van Zandstreek naar Zandleemstreek. De rechtstreekse aanleiding was de minderwaardige waterhuishouding en de grote versnippering van de percelen. Immers, 54 % van de oppervlakte werd als natte en waterzieke grond geklasseerd, terwijl de Q-verhouding (dit is de verhouding tussen de gemiddelde oppervlakte van een grondstuk en het gemiddeld aantal grondstukken per gebruiker) slechts 0,59 bedroeg tegen 0,76 voor de provincie West-Vlaanderen (volgens de landbouwtelling van 15 mei 1959). Per 100 ha waren niet minder dan 21 gebruikskavels ingesloten of slechts bereikbaar langs erfdiensbare wegen.

2. De ruilverkaveling Vlamertinge-Dikkebus-Reningelst omvat een blok landbouwgrond van 2.035 ha volledig in de Zandleemstreek gelegen. De afwatering in het blok was allesbehalve goed te noemen - trouwens 49 % van de oppervlakte werd als nat en waterziek geklasseerd - en, alhoewel de grondversnippering als middelmatig gold, kenden diverse delen van het blok met talrijk verspreide bedrijven een onvoldoende wegenontsluiting.

3. De ruilverkaveling Moere met een oppervlakte van 386 ha bevindt zich op het grondgebied van de oude gemeenten Moere, Gistel en Westkerke, op de overgang van Polder- en Zandstreek. Het is de eerste ruilverkaveling in West-Vlaanderen welke volgens de voorschriften van de wet van 22 juli 1970 werd afgewerkt. In vergelijking met de omringende polder- en zandgronden waren deze van het ruilverkavelingsgebied zeer laag gelegen en, ondanks de bestaande pompgemalen, kon 65 % van de oppervlakte als nat of waterziek worden geklasseerd. Het gebied gold tevens als voorbeeld van smalle akkerbouw: talloze percelen waren noord-zuid gerichte smalle stroken van dikwijls amper 10 m breedte op een lengte van 500 m en meer, gescheiden door ondiepe greppels die niet veel meer deden dan het overtollige water verzamelen. Ook was het wegenet verre van toereikend te noemen.

4. De ruilverkaveling Wilskerke bestrijkt een oppervlakte van 1.088 ha, die zich uitstrekt over de gemeenten Wilskerke, Spermalie en Leffinge, volledig in de Polderstreek gelegen. Alhoewel het kunstmatig en complex waterlopenstelsel herhaaldelijk werd aangepast aan de noodwendigheden van de landbouw in die streek, leverde dit geen bevredigende ontwateringsresultaten op: 41 % van de oppervlakte was nog nat of waterziek. Inzake grondversnippering diende de aandacht gevestigd op een blokgedeelte van 200 ha met sterk versnipperde kavels (Puidebroeken). Terwijl in het overig deel de gemiddelde oppervlakte per gebruikskavel onge-

Kaart 2,11: Schematische situering van de ruilverkavelingen in West-Vlaanderen, toestand eind 1980

TABEL 2.31 : Karakteristieken van de voltooide ruilverkavelingen in West-Vlaanderen, 31 december 1980

	Totale oppervlakte ruilverkavelingsblok (in ha)		Aantal gebruikers		Aantal grondstukken		Gemiddelde oppervlakte van een grondstuk (in ha)		Gemiddeld aantal grondstukken per gebruiker (2)		Q-verhouding = (1)/(2)		Aantal ingesloten grondstukken (in gebruik)		Datum van oprichting van het comité		Datum van onderoekening van de akte (beëindiging)			
			Voor	Na	Voor	Na	Voor	Na	Voor	Na	Voor	Na	Voor	Na	Voor	Na	Voor	Na	Voor	Na
Wingene	2.362,88	698	1.672	1.112	1,41	2,12	2,40	1,59	0,59	1,33	495	28	29.04.60	19.12.69						
Vlamertinge	2.034,74	462	1.109	649	1,83	3,14	2,40	1,40	0,76	2,24	193	1	26.07.60	03.03.71						
Moere	386,83	131	296	170	1,31	2,28	2,26	1,32	0,58	1,73	38	3	25.01.65	18.03.71						
Wilskerke	1.087,59	218	643	383	1,69	2,84	2,95	1,76	0,57	1,61	157	3	12.09.61	25.08.71						
Houtem	683,45	81	249	137	2,74	4,99	3,07	1,69	0,89	2,95	71	2	12.01.66	22.12.71						
Bulskamp	1.134,26	138	405	201	2,80	5,64	2,93	1,48	0,96	3,81	143	0	29.02.65	24.11.72						
Kortemark	1.031,73	317	435	651	564	1,58	1,83	2,05	1,30	0,77	1,41	115	2	03.04.64	30.11.73					
Leffinge	1.988,32	314	995	633	2,00	3,14	3,17	2,02	0,63	1,55	200	22	12.09.61	21.12.73						
Gistel	1.062,01	184	569	270	1,90	3,93	3,04	1,54	0,63	2,55	202	1	04.07.69	23.12.74						
Slijpe	950,39	152	396	226	2,40	4,21	2,61	1,49	0,92	2,83	57	2	22.05.70	29.10.75						
Westkapelle (c)	598,04	123	327	187	1,83	3,20	2,66	1,52	0,69	2,11	92	5	10.09.58	30.03.76						
Westmoere (d)	75,01	8	8	8									28.05.77	07.06.77						
Boezinge	1.325,55	226	681	362	1,95	3,66	3,01	1,59	0,65	2,30	116	1	09.05.72	22.12.78						
Veurne	1.348,66	212	402	253	3,35	5,33	1,90	1,27	1,76	4,20	87	0	28.06.74	07.09.79						
St.-Baafs-Vijve	1.896,17	557	982	781	1,93	2,43	1,76	1,40	1,10	1,74	253	14	23.01.73	23.12.80						

BRON : Dossiers van de Nationale Landmaatschappij voor Ruilverkaveling en Bodemverbetering, Brugge en eigen berekeningen.

- (a) Bouwpercelen voor een totale oppervlakte van 6,70 ha niet inbegrepen.
- (b) Overlappende ruilverkaveling Leffinge voor een oppervlakte van 271,66 ha niet inbegrepen.
- (c) Woongebied voor een oppervlakte van 110,26 ha niet inbegrepen.
- (d) Meer informatie is niet beschikbaar voor deze her-ruilverkaveling.

veer 2 ha bedroeg, bereikte dit gemiddelde in de Puidebroeken nog geen 1 ha (93 are). Tevens bevond zich over die 200 ha geen enkele openbare weg.

5. De ruilverkaveling Houtem is de vierde die tijdens het jaar 1971 werd beëindigd. Het betreft een oppervlakte van 683 ha, die voor het grootste deel behoort tot de Polder-683 ha, die voor het grootste deel bekend staat als streek, meer specifiek tot een gebied dat bekend staat als "de Buitenmoeren", en voor een klein deel tot de Zandleemstreek. De zeer gebrekkige afwatering in de "Buitenmoeren" en het feit dat de hogergelegen zandleemgronden afwaterden naar de lagere poldergronden, waren er de oorzaak van dat 40 % van de gronden zich in een natte of waterzieke toestand bevonden. Niettegenstaande de relatief grote gemiddelde bedrijfsoppervlakte (8 ha 43 are) was de versnipperingsgraad in het Poldergebied groot. Het grachtenstelsel zorgde voor een kavelstructuur van kleine, onregelmatige stukken. Ook was, vooral in de "Buitenmoeren", de perceelsontsluiting ontoereikend.

6. De ruilverkaveling Bulskamp slaat op een oppervlakte van 1.134 ha, behorend tot de oude gemeenten Bulskamp, Veurne, Adinkerke, Wulveringem en Houtem. Deze ruilverkaveling strekt zich voor het grootste deel uit in "de Buitenmoeren" en dus geldt hetzelfde als wat voor de ruilverkaveling Houtem werd vermeld (zo bedroeg onder andere het aandeel van de oppervlakte die als nat of waterziek werd geklasseerd 64 %).

7. De ruilverkaveling Kortemark omvat een oppervlakte van 1.032 ha, gelegen op het grondgebied van Kortemark (het overgrote deel) en Torhout, op de overgang van Zandstreek naar Zandleemstreek. In deze ruilverkaveling vormde ook de waterhuishouding het meest urgente probleem. Het onvoldoende afvoervermogen van afwateringsbeken veroorzaakte, bij de zware neerslag en talrijke lage grondstukken, een zware overlast (45 % van de gronden werd als nat of waterziek geïnclassificeerd). De versnipperingsgraad was er eerder middelmatig; de toegankelijkheid tot de percelen was vrij beperkt.

8. De ruilverkaveling Leffinge strekt zich uit op het grondgebied van de gemeenten Leffinge, Spermalie, Snaaskerke en Oostende en omvat een totale oppervlakte van 1.988 ha. Het blok is volledig in de Polderstreek gelegen en het bestaande waterlopenstelsel leverde, wat eigen is aan talrijke poldergebieden, geen bevredigende resultaten: 36 % van de oppervlakte werd bij grondklassificatie als nat of waterziek bestempeld. Inzake grondversnippering bevonden vooral de uitgeveende gronden (samen een oppervlakte van ongeveer 600 ha) zich in een minderwaardige toestand. Naast een slechte waterhuishouding ingevolge hun lagere ligging, werden deze gronden gekenmerkt door een grillige kavelstructuur en een gebrekkige wegenontsluiting.

9. De ruilverkaveling Gistel vormt een oppervlakte van 1.333 ha, waaronder een overlapping van circa 270 ha op de eerder beëindigde ruilverkaveling Leffinge. Het blok van 1.333 ha behoort tot de gemeenten Gistel, Leffinge, Sperma-

lie, Snaaskerke en Westkerke; volledig gelegen in de Polderstreek kende het grote moeilijkheden op gebied van waterbeheersing. Trouwens, 69 % van de oppervlakte was als nat of waterziek geklasseerd. De grondstukken kwamen er als matig groot, doch zeer versnipperd voor, terwijl gemiddeld 19 gebruikskavels per 100 ha volledig waren ingesloten. Als voornaamste aanleiding tot de ruilverkaveling Gistel gold evenwel de bouw van de autoweg A18, van Jabbeke naar Veurne. De daarmee gepaard gaande bedrijfsstoornissen dreigden op een ontwrichting van de landbouwexploitaties uit te lopen, daar het hier om gemoderniseerde, middelgrote, intensieve en gemengde bedrijven ging. Aldus werd tegelijk met de aanleg van de A18 de ruilverkaveling over een langgerekte strook (van 9 km lengte en 1,5 km breedte) aan beide zijden van de autoweg aangevat. De opzet van dit project bestond in het zoveel mogelijk hergroeperen van de grondstukken en de bedrijven aan dezelfde kant van de A18 en een rationele ontsluiting te bekomen bij minimaal grondverlies voor overbruggingen en parallelwegen. Tevens werd in coördinatie met de studie van de herverkaveling en van de cultuurtechnische werken een landschappelijke struatuurschets opgemaakt, gericht op het facet landschapsbehoud, en nadien aangevuld met een ontwerp van landschapsaanleg.

10. De ruilverkaveling Slijpe (Spermalie) omvat een oppervlakte van 950 ha in de Polderstreek. Opnieuw vormde de aanleg van de autoweg A18, naast de gebrekkige waterbeheersing en perceelversnippering in de uitgeveende gronden, de aanleiding tot de ruilverkaveling. Net zoals te Gistel, werden moderne landbouwbedrijven bedreigd met areaalverlies, versnippering, opbrengstderving op grondoverschotten enz. Ruilverkaveling kon de bedrijven aan weerszijden van 11 km autoweg herstrukturieren. Tevens kreeg de landschapszorg speciale aandacht en werd een landschapsplan opgesteld. Tenslotte dient opgemerkt dat dit project het laatste was in West-Vlaanderen waarvoor men, in toepassing van de wet van 25 juni 1956, een algemene vergadering van eigenaars, vruchtgebruikers en gebruikers inrichtte.

11. Niettegenstaande de ruilverkaveling Westkapelle reeds in 1956 aanving, is de akte pas in 1976 ondertekend. Het toenmalig comité had immers in maart 1964 de verdere uitvoering opgeschort ingevolge de opdringende woningbouw in de landbouwzone : een deel (circa 110 ha) van het ruilverkavelingsblok (8) grenzend aan Knokke, evolueerde in het begin van de zestiger jaren vrij snel tot residentiële zone. Eerst na het verschijnen van het voorontwerp van gemeentelijk plan Brugge-Oostkust in 1969 werd het project hernomen (1970). De pas gestemde wet van 22 juli 1970 kon toegepast worden, terwijl ook een landschapsplan werd opgesteld. Alhoewel volledig in de Polderstreek gelegen, geschiedde de afwatering in het ruilverkavelingsgebied op een bevreemdende wijze. De grondversnippering kwam er als middelmatig voor, doch over gans het blok waren de kavels vrij onregelmatig van vorm en bestond een gebrekkige ontsluiting (gemiddeld waren 15 gebruikskavels per 100 ha uitsluitend bereikbaar via erfdiensbare wegen).

bij een afgesneden meander van de Leie (te Zulte, Oost-Vlaanderen) enkele paden, beplantingen, pleisterplaatsen en hengelgelegenheden ingericht worden.

In diverse ruilverkavelingen bleek de waterbeheersing één van de meest urgente problemen te zijn. Dit is te wijten aan de geologische en topografische opbouw van de West-vlaamse Zand- en Zandleemstreek en aan de wijze van ontstaan - op de zee gewonnen - van de Polderstreek. Het grondwater, de voornaamste bodemkundige produktiefactor, zit in deze provincie immers vrij ondiep en veroorzaakte op de meest verscheiden grondsoorten aanzienlijke opbrengst-dervingen (9). De oplossing vergde veelal een dicht buisdraineringsnet uitmondend in voldoende brede sloten. Vandaar dat de kostprijs van waterbeheersingswerken soms een belangrijke post uitmaakt (zie infra).

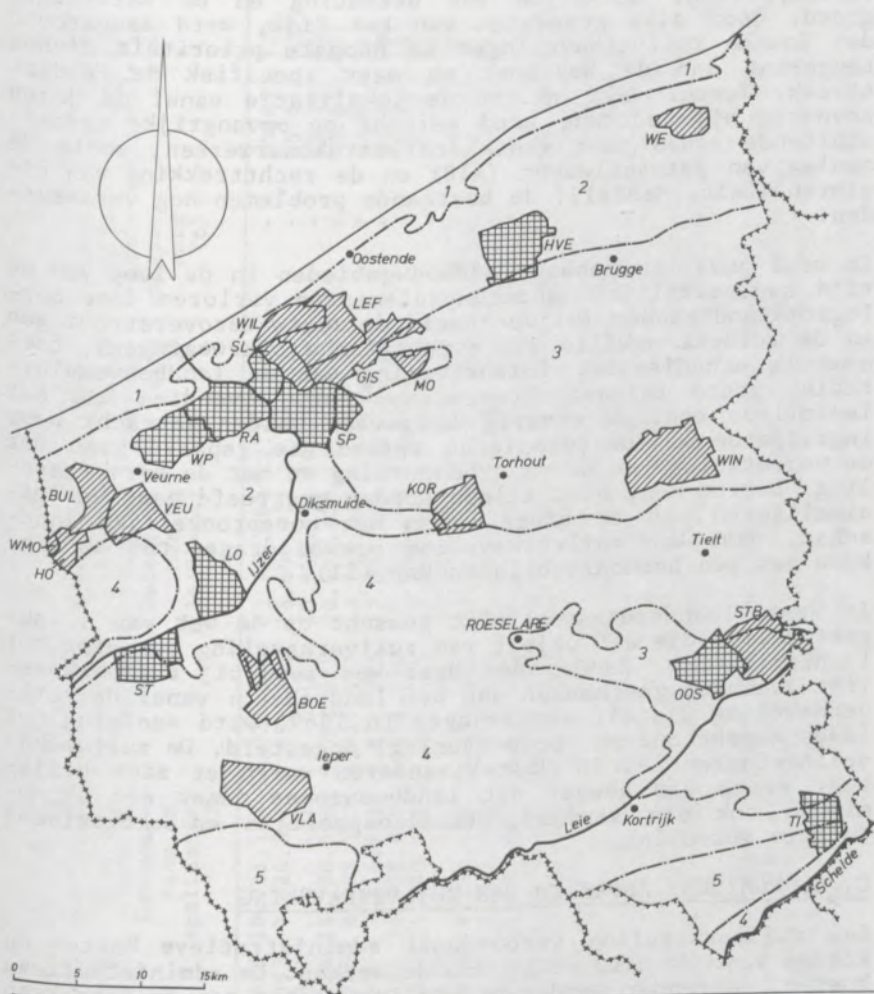
De grondversnippering is in West-Vlaanderen gemiddeld wel niet zo ongunstig als in andere provincies, doch er dient opgemerkt dat dit gemiddelde is samengesteld uit plaatselijk sterk variërende cijfers. Zo kwamen deelgebieden voor waar de landbouwbedrijven een groot aantal, kleine en verbrokkelde percelen uitbaatten, niettegenstaande de globale Q-verhouding een lage versnipperingsgraad uitdrukte voor geheel het gebied. Als voorbeeld hiervan gelden de ruilverkavelingen Houtem, Bulskamp en Veurne, met een gunstige Q-verhouding, doch met zeer versnipperde deelgebieden (bijvoorbeeld "de Buitenmoeren") vóór de ruilverkavelingswerken. Bovendien bleek de toegankelijkheid tot de kavels verre van ideaal te zijn in sommige ruilverkavelingsgebieden. Over de 15 voltooide ruilverkavelingen konden voordien per 100 ha gemiddeld 12 percelen slechts via erfdiensbare wegen of overgangen bereikt worden.

In alle beëindigde projekten vormde evenwel een combinatie van wateroverlast, versnippering, slechte wegenontsluiting en, in enkele gevallen, dreigende storingen ingevolge infrastructuurwerken, de aanleiding om tot ruilverkaveling over te gaan.

Naast de 15 ruilverkavelingen die in West-Vlaanderen waren beëindigd (samen circa 18.355 ha) bevonden zich eind 1980 8 projekten in de fase van uitvoering (in totaal circa 13.760 ha); het betreft die van Spermalie, Ramskapelle, Lo, Tiegem, Oostrozebeke, Wulpen, Stavele en Houtave (zie kaart 2.12).

Alhoewel verspreid over alle landbouwstreken, is de grootste ruilverkavelingsaktiviteit toch in de Polderstreek - en meer bepaald het westelijk gedeelte - waar te nemen. Dit hoeft geen verwondering te wekken: deze van nature geschikte agrarische streek had over grote oppervlakten af te rekenen met waterzieke gronden, daarmee gepaard gaande ontoereikende wegenontsluiting en, meestal ingevolge de grillige grachtenstructuur, zeer versnipperde perceeltjes. De speciale aandacht voor dit gebied was gerechtvaardigd.

Kaart 2,12: Situering van de ruilverkavelingen in West-Vlaanderen, toestand eind 1980

Ruilverkavelingen

- beëindigd
- in uitvoering

Landbouwstreken

- 1 Duinstreek
- 2 Polderstreek
- 3 Zandstreek
- 4 Zandleemstreek
- 5 Leemstreek

Beëindigd

- WIN Wingene
- VLA Vlamertinge
- MO Moere
- WIL Wiakerke
- HO Houtem
- LEF Leffinge
- KOR Kortemark
- BUL Buiskamp
- GIS Gistel

- SL Sijpe
- WE Westkapelle
- WMO Westmoere
- BOE Boezinge
- VEU Veurne
- STB Sint-Baafs-Vijve

In uitvoering

- SP Spermalie
- RA Ramskapelle
- LO Lo
- TI Tiegem
- OOS Oostrozebeke
- WP Wulpen
- ST Stavele
- HVE Houtave

Dit blijkt eveneens uit de in 1971 verschenen studie van G. Christians, "Prioriteitsgraden voor ruilverkaveling van landeigendommen in België" (10). Op grond van een analyse van strukturelementen zoals de indeling van bedrijven, de versnippering, de wijze van uitbating en de waterzieke grond, voor alle gemeenten van het Rijk, werd aangetoond dat inzake ruilverkavelingen de hoogste prioriteit diende toegekend aan de Westhoek en meer specifiek de Polderstreek. Tevens valt op dat de lokalisatie vanaf de jaren zeventig bij voorrang werd gericht op omvangrijke aaneensluitende zones waar grote infrastructuurwerken, zoals de aanleg van autosnelwegen (A18) en de rechte trekking van rivieren (Leie, Mandel), de bestaande problemen nog verzwaarden.

In veel gevallen hebben landbouwgebieden in de loop van de tijd aantrekkelijke landschapselementen verloren door oorlogsomstandigheden (bijvoorbeeld de zoutwateroverstromingen in de Polders omwille van strategische overwegingen), toenemende urbanisatie, intensivering van de landbouwexploitatie, grote infrastructuurwerken enz. Bovendien kan het leefmilieu opnieuw ernstig in gevaar worden gebracht door ingrijpende kultuurtechnische werken die gepaard gaan met de verbetering van de waterbeheersing en met de herverkaveling. Daarom moet niet alleen worden gestreefd naar het minimaliseren van de afbraak van het oorspronkelijke landschap, maar kan ruilverkaveling ook bijdragen tot de uitbouw van een harmonisch landschap (11).

In West-Vlaanderen werd niet gewacht op de wet van 11 augustus 1978 die het object van ruilverkaveling verruimt tot landinrichting. Reeds vóór deze wet werd bij ruilverkaveling aandacht geschonken aan het landschap : vanaf de ruilverkaveling Gistel, aangevangen in 1969, werd een plan tot landschapsbehoud en -bouw (aanleg) opgesteld. De ruilverkavelingsinstanties in West-Vlaanderen waren er zich blijkbaar vroeg van bewust dat landbouwzones naast een economische ook een sociale, landschappelijke en ecologische functie vervullen.

C. EKONOMISCHE ASPEKTEN VAN RUILVERKADELING

Een ruilverkaveling veroorzaakt administratieve kosten en kosten voor de uitvoering van de werken. De administratieve kosten, waaronder wedden en werkingskosten van de betrokken diensten, kosten van afpaling, van het verlijden van de akte, van de aanvullende akte en dergelijke, worden helemaal door de Staat gedragen. De kosten veroorzaakt door de uitvoering van de werken - in West-Vlaanderen bedragen die gemiddeld circa 72.725.000 fr. per projekt of ongeveer 56.000 fr. per ha (zie tabel 2.32) - worden grotendeels betaald door de Staat en voor sommige werken door de provincie. In de meeste gevallen verlenen het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw en de gemeentebesturen een bijdrage. Tenslotte krijgt ook de grondeigenaar een deel aangerekend, namelijk een saldo van de werken van algemeen nut en het niet-gesubsidieerd gedeelte van de werken die uitsluitend ten goede komen van de betrokken eigenaar

TABEL 2.32 : Kostprijzen van de kultureeltechnische werken van de ruilverkavelingen in West-Vlaanderen (a)

	Kostprijs afwatering (1)	Kostprijs kavelin- richting (ontwater- ring en egalisatie) (2)	Kostprijs kavelin- richting (3)	Kostprijs kavelin- richting en buisdraai- nering (2)+(3)=(4)	Kost- prijs ontslui- ting (5)	Kost- prijs land- schaps- zorg (6)	Totale kostprijzen (1)+(4)+(5) + (6)	Totale kost- prijzen per ha (b)
Wingene	29.790.668	16.721.129	17.023.869	33.744.998	22.117.913	-	85.653.579	36.250
Vlamertinge	27.569.593	7.626.217	9.032.495	16.658.712	11.395.315	-	55.623.620	27.337
Moere	3.505.367	(c)	(c)	15.339.731	10.034.355	-	28.879.453	74.657
Wilskerke	8.571.134	14.790.608	5.708.021	20.498.629	16.711.058	-	45.840.821	42.149
Houtem	12.981.286	8.143.540	8.999.477	17.143.017	13.852.964	-	43.977.267	64.346
Bulskamp	21.029.609	7.416.663	9.615.222	17.031.885	26.910.186	-	64.971.680	57.281
Kortemark	24.513.480	13.206.860	4.556.330	17.763.190	10.122.215	-	52.398.885	50.787
Leflinge	39.642.883	24.090.569	11.564.213	35.654.782	41.800.556	-	117.098.221	58.893
Gistel	5.289.420	(c)	(c)	32.112.490	14.058.377	410.000	51.870.287	38.893
Slijpe	16.918.958	18.134.436	15.087.542	33.221.978	24.231.891	328.551	74.701.378	78.601
Westkapelle	899.710	6.371.542	7.685.961	14.057.503	6.898.654	154.566	22.010.433	36.804
Boezinge	36.412.000	21.691.000	14.980.000	36.671.000	16.320.000	375.000	89.778.000	67.729
Veurne	29.847.598	31.132.202	26.726.227	57.858.429	42.483.680	496.214	130.685.921	96.901
St.-Baafs-Vijve	71.945.000	35.534.000	16.100.000	51.634.000	30.096.400	970.000	154.645.400	81.557
Totaal	328.916.706			399.390.344	287.033.564	2.734.331	1.018.134.945	
Gemiddeld	23.494.050			28.527.882	20.502.397	455.722	72.723.925	56.055

BRON : Dossiers van de Nationale Landmaatschappij, Provinciale Dienst voor Ruilverkaveling, Brugge en eigen berekeningen.

(a) In verband met de herruilverkaveling Westmoere is alleen de totale kostprijs ter beschikking (2.000.000 fr.); met deze ruilverkaveling wordt in deze tabel geen rekening gehouden.

(b) Op basis van totale oppervlakte (18.355 ha) verminderd met de herruilverkaveling Westmoere (75 ha) en met oppervlakten die woonbestemming kregen (117 ha).

(c) Voor de ruilverkavelingen Moere en Gistel is geen uitsplitsing tussen (2) en (3) gegeven.

(bijvoorbeeld drainage). Gemiddeld kan dit gedeelte oplopen van 3.000 tot 10.000 fr. per ha.

Het nut dat een ruilverkaveling met zich meebrengt, is moeilijk in cijfers uit te drukken. De betere waterhuishouding en de oppervlaktewinst bekomen door samenvoeging, het dempen van overtollige greppels en sloten, hebben als gevolg dat een perceel een hogere opbrengst geniet na ruilverkaveling. Dankzij de grotere kavels, de regelmatige vormen, de verbeterde toegankelijkheid en de verharde wegen, kunnen landbouwmachines doelmatiger ingezet worden. Dit veroorzaakt op zijn beurt een tijdswinst en een besparing op de faktor arbeid. Ruilverkaveling biedt de exploitant dus naast meer aangename werkvoorwaarden, de mogelijkheid om tot schaalvergroting over te gaan. Deze schaalvergroting kan zich zowel uiten in een uitbreiding van de bedrijfsoppervlakte als van de veestapel.

In een grondige economische studie door Prof. Dr. L. Martens werd het rendement van een aantal ruilverkavelingen in de diverse landbouwstroken van België onderzocht. Volgens deze studie bedragen de jaarlijkse baten na ruilverkaveling gemiddeld 2.304 fr. per ha, evenwel met een variatie gaande van 477 fr. per ha voor grote bedrijven in de Condroz tot 4.694 fr. per ha voor de kleine bedrijven in de Vlaamse Zandstreek (12). Dit betekent per volwaardige arbeidskracht een jaarlijks gemiddelde baat van 34.025 fr. tot 47.173 fr. al naar gelang het bedrijfshoofd gebruik maakt van de mogelijkheid, die ontstaan is ingevolge tijd-arbeidswinst, de capaciteit te vergroten. Uit het onderzoek van Prof. Dr. L. Martens blijkt ook duidelijk dat het rendement bekomen door ruilverkaveling bij een gemiddeld klein bedrijf veel hoger ligt dan bij een gemiddeld groot bedrijf. Tevens bleek uit genoemde studie dat voor Laag-België de meeropbrengsten toe te schrijven zijn voor 21 % aan de perceelvergroting, voor 6 % aan de perceelconcentratie, voor 13 % aan de betere wegenontsluiting, voor 40 % aan de betere waterbeheersing en voor 4 % aan de gestegen nuttige oppervlakte. Voor West-Vlaanderen, en meer specifiek de Polderstreek, zal het aandeel van de waterbeheersing wellicht nog groter zijn.

Wat betreft de duurzaamheid van de door ruilverkaveling bekomen resultaten werd door de bevoegde diensten van het Ministerie van Landbouw en van de Nationale Landmaatschappij in 1975-76 een studie gemaakt van de evolutie van het gebruik der landbouwgronden in 18 beëindigde ruilverkavelingen, verspreid over gans België (13). Over een periode van gemiddeld 10 jaar nam de gemiddelde oppervlakte van de bestudeerde exploitatiekavels - meer dan 3.300 in aantal - lichtjes toe van 2 ha 83 a tot 2 ha 86 a, of 1,2 %, terwijl de genoteerde verschillen per ruilverkaveling gering waren in verhouding met de oppervlakte van de kavels. Dat het gemiddeld aantal exploitatiekavels per bedrijf evolueerde van 2,7 tot 3,15 werd verklaard door de vermeerdering van de bedrijfsoppervlakte. Hieruit blijkt dat de door sommigen gevreesde versnippering na de ruilverkavelingswerken zich niet voordeed; er werd integendeel een buitengewone stabiliteit of zelfs een verbetering waargenomen. Deze studie

toont aan dat de resultaten inzake versnipperingsgraad behaald bij de ondertekening van de ruilverkavelingsakte op halflange termijn nog geen gevaar lopen bij de betrokken landbouwers. Het besef van de werkelijke voordelen van ruilverkaveling blijkt zich pas na enkele jaren in veel gevallen duidelijk af te tekenen (14).

D. HOUDING VAN DE BEDRIJFSLEIDERS TEN OPZICHTE VAN RUILVERKAVELING, WES-ENQUETE

In de enquête die in de periode december 1979 - maart 1980 door het Westvlaams Economisch Studiebureau werd gehouden, werd de vraag gesteld "Meent U dat ruilverkaveling voor uw bedrijf in de huidige omstandigheden of in de toekomst nuttig zou zijn". Door 490 van de 2.522 ondervraagden, dit is 19 %, werd bevestigend geantwoord; 8 bedrijfsleiders hadden geen mening terzake en 2.024 of 80 % antwoordden ontkenkend, waarbij in 128 gevallen werd vermeld dat een ruilverkaveling reeds was gebeurd.

Het aandeel van de exploitanten die ruilverkaveling voorstaan, varieert sterk per arrondissement. Volgens tabel 2.33 was dit aandeel in de arrondissementen Veurne, Oostende en Ieper relatief gezien hoog, namelijk respectievelijk 35,4 %, 29,9 % en 27,7 %. Dit zou er kunnen op wijzen dat er, niettegenstaande het zwaartepunt van de protooide ruilverkavelingen in het westelijk deel van de provincie ligt, toch nog problemen onopgelost blijven. Anderzijds zou het relatief hoog aandeel ook kunnen verklaard worden door het feit dat in dit gebied de bevolking de voordelen van de ruilverkaveling heeft kunnen ervaren.

TABEL 2.33 : Houding van de bedrijfsleiders ten aanzien van ruilverkaveling, per arrondissement, WES-enquête 1980

	Aantal ondervraagden	Bedrijfsleiders die ruilverkaveling nuttig vinden	
		Absoluut aantal	In % van aantal ondervraagden
Brugge	512	101	19,7
Diksmuide	287	54	18,8
Ieper	404	112	27,7
Kortrijk	268	34	12,7
Oostende	164	49	29,9
Roeselare	304	47	15,5
Tielt	436	41	9,4
Veurne	147	52	35,4
West-Vlaanderen	2.522	490	19,4

In de arrondissementen Roeselare, Kortrijk en Tielt waren relatief weinig bedrijfsleiders voor ruilverkaveling te vinden, namelijk respectievelijk 15,5 %, 12,7 % en 9,4 %. Het zijn precies de arrondissementen van uitgesproken kleine, intensieve exploitaties waarvoor ruilverkaveling zich niet zo urgent stelt.

In de resterende arrondissementen Brugge en Diksmuide, bereikt het aandeel van de exploitanten die ruilverkaveling nuttig vinden, een percentage dat het gemiddelde van de provincie benadert.

De percentages per arrondissement worden per gemeente uitgesplitst op kaart 2.13. Hoewel rekening is te houden met het feit dat het onderzoek is gebeurd op basis van een steekproef, toont deze kaart aan dat, alhoewel er reeds ruilverkavelingen zijn doorgevoerd, het aandeel van de bedrijfsleiders die voorstander zijn van ruilverkaveling in bepaalde gemeenten 20 procent overschrijdt. Zo bedraagt dit aandeel in Knokke-Heist (ruilverkaveling Westkapelle) 37 %, in Middelkerke (ruilverkaveling Wilskerke, Slijpe en Leflinge) 27 %, in Gistel (ruilverkaveling Gistel en Moere) 24 % en in Veurne (ruilverkaveling Veurne, Bulskamp, Houtem en Westmoere) nog zelfs 48 %.

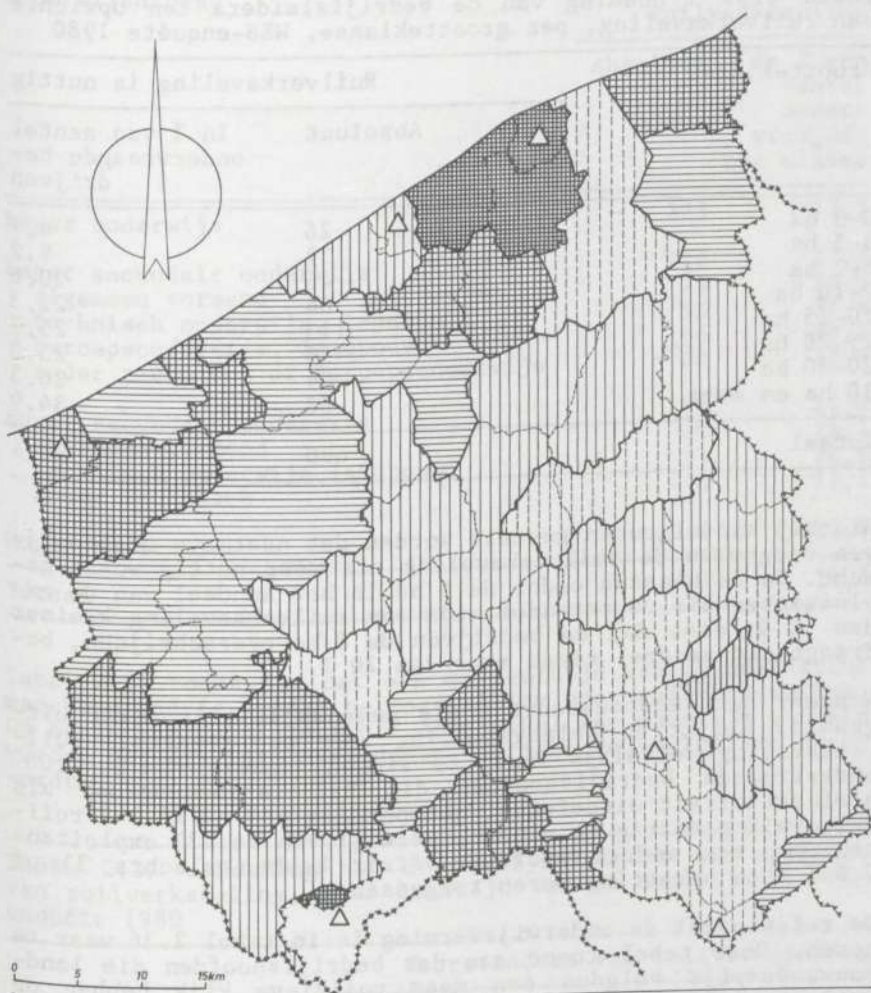
In dit verband is het interessant de redenen te kennen waarom exploitanten ruilverkaveling nuttig vinden voor hun bedrijf. Uit tabel 2.34 blijkt dat het overgrote deel, namelijk 86,8 % van de ondervraagden die pro ruilverkaveling waren, een betere percelering vooropzetten, slechts 5,5 % een betere waterhuishouding, 3,4 % een meer geschikte wegenontsluiting en 4,3 % andere redenen; op te merken valt dat enkel de belangrijkste reden werd genoteerd.

TABEL 2.34 : Motivatie van de bedrijfsleiders die ruilverkaveling nuttig vonden, per arrondissement, WES-enquête 1980

	Ruilverkaveling is nuttig omwille van				Totaal	Totaal
	Betere percelering	Betere waterhuishouding	Betere wegenontsluiting	Andere redenen		(Absoluut cijfer)
Brugge	70,9	7,8	7,8	13,6	100	101
Diksmuide	92,5	1,9	5,7	0,0	100	54
Ieper	94,7	4,4	0,0	0,9	100	112
Kortrijk	82,9	8,6	2,9	5,7	100	34
Oostende	81,6	10,2	8,2	0,0	100	49
Roeselare	95,7	0,0	0,0	4,3	100	47
Tielt	92,9	2,4	2,4	2,4	100	41
Veurne	90,4	7,7	0,0	1,9	100	52
Totaal	86,8	5,5	3,4	4,3	100	490

(a) Voornamelijk : gronden dichterbij het bedrijf brengen.

Kaart 2,13: Aandeel van de Westvlaamse bedrijfshoofden die ruilverkaveling nuttig vinden voor hun bedrijf, W.E.S.-enquête 1980

0 - 10%

10 - 20%

20 - 30%

30 - 50%

50% en meer

minder dan 10 ondervraagden

De meningen liggen ook ver uiteen per bedrijfsgrootteklasse, zoals tabel 2.35 illustreert.

TABEL 2.35 : Houding van de bedrijfsleiders ten opzichte van ruilverkaveling, per grootteklasse, WES-enquête 1980

Grootteklasse	Ruilverkaveling is nuttig	
	Absoluut	In % van aantal ondervraagde bedrijven
0-3 ha	26	4,7
3-5 ha	19	9,2
5-7 ha	46	20,8
7-10 ha	64	22,3
10-15 ha	113	25,7
15-20 ha	65	23,0
20-30 ha	89	26,3
30 ha en meer	68	34,9
Totaal	490	19,4

Hierbij kan algemeen gesteld worden dat naarmate de bedrijven vergroten de ruilverkaveling als meer nuttig wordt geacht. In de klassen onder de 5 ha is het aandeel van de exploitanten die voorstander zijn van ruilverkaveling kleiner dan 10 %; eens dat de bedrijven de 5 ha overschrijden, bedraagt dit aandeel reeds meer dan 20 %.

Wanneer het landbouwbedrijf als nevenactiviteit wordt uitgebaut, blijkt de belangstelling voor een eventuele ruilverkaveling duidelijk lager te liggen. Immers van de 2.089 ondervraagde bedrijfshoofden die het landbouwberoep als hoofdactiviteit uitoefenen, antwoordden 457 of 21,9 % ruilverkaveling nuttig te vinden, terwijl van de 433 exploitanten die een andere hoofdactiviteit hebben slechts 33 of 7,6 % deze opvatting waren toegedaan.

De relatie met de onderwijsvorming is in tabel 2.36 waar te nemen. Deze tabel toont aan dat bedrijfshoofden die landbouwonderwijs volgden een meer positieve kijk hebben op ruilverkaveling dan andere.

TABEL 2.36 : Houding van de bedrijfsleiders ten opzichte van ruilverkaveling, naar onderwijsniveau, WES-enquête 1980

Onderwijsniveau	Voorstander van ruilverkaveling	
	Absoluut	In % van aantal onder- vraagden per klasse
Lager onderwijs	223	17,1
Lager secundair onderwijs	212	22,2
algemeen vormend	73	20,9
technisch onderwijs, landbouw	53	31,4
beroepsonderwijs, landbouw	66	23,7
ander technisch of beroepsonderwijs	20	12,9
Hoger secundair onderwijs	52	21,9
algemeen vormend	19	24,7
technisch onderwijs landbouw	25	26,6
ander technisch	8	12,1
Hoger onderwijs	3	11,1
Totaal	490	19,4

Tabel 2.37 toont aan dat ook de leeftijd van de exploitant medebepalend is inzake belangstelling voor ruilverkaveling. Op basis van de cijfers uit deze tabel kan namelijk gesteld worden dat die interesse daalt naarmate de exploitant ouder wordt.

TABEL 2.37 : Houding van de bedrijfsleiders ten opzichte van ruilverkaveling, naar leeftijd van de exploitant, WES-enquête 1980

	Voorstanders van ruilverkaveling	
	Absoluut aantal	In % van aantal ondervraagden per klasse
Minder dan 30 jaar	42	25,5
30 tot 39 jaar	93	21,9
40 tot 49 jaar	168	23,6
50 tot 59 jaar	143	17,1
60 tot 64 jaar	30	15,1
65 jaar en meer	14	7,8
Totaal	490	19,4

(1) Beroepstuinbouwers zonder teelgrond : bedrijven die de kampernoelieteeft beoefenen in kelders, kamers, groeven en dergelijke.

(2) In boekdeel I van de algemene landbouw- en bostelling van 1959, uitgave van het Nationaal Instituut voor de Statistiek, wordt op het volgende gewezen : "Het onvolmaakt invullen van het individueel telformulier kwam reeds tot uiting in het antwoord op de eenvoudige vraag betreffende het door de telplichtige uitgeoefend hoofdberoep. Opvallend was de onnauwkeurigheid van de antwoorden in dit opzicht wat een terugslag had op de rangschikking van de aangiften in de verschillende categorieën, die hieronder zullen worden behandeld, meer bepaald op het onderscheid tussen beroepslandbouwers en -tuinbouwers", blz. 34-35.

(3) Vergelijk : C. Tambuyzer, in : LEI-nota's, nrs. 46 en 73.

(4) De telling van 15 mei 1979 geeft, in tegenstelling met de telling van 15 mei 1970, geen gegevens naar grootteklasse 20 à 25 ha en 25 à 30 ha, doch enkel de grootteklasse 20 à 30 ha als één geheel. Uit gegevens van de tellingen van 1973 tot 1978, waar beroepslandbouwers en beroepstuinbouwers samen zijn beschouwd, kan afgeleid worden dat het keerpunt van afname tot toename bij de 30 ha zou liggen.

(5) E.W. Hofstee : 'Rural life and rural welfare in the Netherlands', Den Haag, 1957.

(6) Het aantal bedrijven met teelgrond van minder dan 7 ha verminderde van 22.791 in 1959 tot 13.519 in 1970; in de grootteklasse van 7 à 10 ha was er een daling van 3.964 tot 3.502 bedrijven en in de grootteklassen van 10 à 100 ha was er een toename van 8.088 tot 8.775 bedrijven.

(7) Inbegrepen : 347 ha overlappingsen en her-ruilverkaveling en 117 ha die woonbestemming kregen.

(8) Oorspronkelijk 718 ha; tussen 1960 en 1970 werd 10 ha ingepalmd door openbaar domein. Van de overige 708 ha ging 110 ha over in woongebied.

(9) Decaestecker K., 'De Nationale Landmaatschappij ten dienste van de landbouw in West-Vlaanderen', in : Landeigendom, mei 1972, blz. 171-175.

(10) Christians G., 'Prioriteitsgraden voor ruilverkaveling van landeigendommen in België', in : Landbouwtijdschrift, nr 11-12, november-december 1971, blz. 1.439-1.503.

(11) Decaestecker K., 'Wat onze aandacht heeft... ruilverkaveling en landschappelijk milieu', in : Info-Leefmilieu, 1979, nr 2, blz. 37-45.

(12) Martens L., 'Economische aspecten van de ruilverkaveling', in : Landeigendom, maart 1971, blz. 100-103.
Kompas E., 'De ruilverkaveling', december 1979, blz. 52-54.

(13) Vanwelden M. en Desaegher A., 'Evolutie van de eigendom en het gebruik van de landbouwgronden in de afgewerkte ruilverkavelingen', in : Landbouwtijdschrift, nr 6, november-december 1978, blz. 1.025-1.039.

(14) Achten F., 'Indrukken van Limburgse landbouwers over vroeger uitgevoerde ruilverkavelingen', in : Landeigendom, september 1978, blz. 298-301.

In dit hoofdstuk wordt eerst een bespreking gegeven van het huidige teeltplan, en van de lokalisatie van de belangrijkste teeltgroepen in West-Vlaanderen. Hierbij gaat de aandacht naar enkele teelten, waarvoor het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk zeer belangrijk is.

Vervolgens wordt de evolutie van het teeltplan in West-Vlaanderen tussen 1959 en 1979 bekeken.

Tenslotte worden de opbrengsten van enkele voorname landbouwprodukten voor West-Vlaanderen vergeleken met de opbrengsten van deze produkten voor het Rijk.

1. TEELTPLAN, HUIDIGE TOESTAND

A. WEST-VLAANDEREN IN VERGELIJKING MET VLAANDEREN EN HET RIJK, 1978-79

Het teeltplan vertoont van jaar tot jaar zekere wijzigingen, die daarom niet van structurele aard zijn. Teneinde eerder toevallige elementen zoveel mogelijk te elimineren, geschiedt waar mogelijk, de analyse van het teeltplan op grond van het gemiddelde over de jaren 1978 en 1979 (teltingen op 15 mei).

In tabel 3.1 wordt een overzicht gegeven van de voornaamste teeltgroepen in West-Vlaanderen in vergelijking met Vlaanderen en met het Rijk.

In West-Vlaanderen wordt meer dan 40 % van de kultuurgrond ingenomen door weiden en grasland (94.800 ha in 1978-79), waarvan het grootste deel uitsluitend of hoofdzakelijk bestemd is voor het afgrazen. Het aandeel van weiden en grasland is in West-Vlaanderen (43,5 %) iets lager dan in Vlaanderen (46,6 %) en dan in het Rijk (49,7 %). Van deze weiden en grasland is in West-Vlaanderen (83,0 %) een hoger aandeel bestemd voor het afgrazen dan in Vlaanderen (76,0 %) en het Rijk (71,2 %).

West-Vlaanderen dat 15,2 % telt van het totale cultuurareaal van het Rijk en 33,8 % van Vlaanderen, haalt voor weiden en grasland een aandeel van 13,2 % in het Rijk en van 31,5 % in Vlaanderen. Beschouwt men enkel het weide- en grasland uitsluitend of hoofdzakelijk voor het afgrazen, dan haalt West-Vlaanderen 15,4 % in het Rijk en 34,4 % in Vlaanderen.

Als tweede belangrijkste teelt naar benomen oppervlakte, komen de graangewassen (circa 59.000 ha). In West-Vlaanderen nemen de graangewassen 27,0 % in van het totale cultuurareaal, dit is nagenoeg evenveel als gemiddeld in het Rijk (27,7 %) en meer dan gemiddeld in Vlaanderen (25,5 %).

TABEL 3.1 : Teeltpatroon in West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, gemiddelde van de jaren 1978 en 1979 (alle categorieën)

Teeltgroepen	West-Vlaanderen (alle categorieën) (in ha)	Procentuele verdeling		Aandeel van West-Vlaanderen	Het Rijk
		West- Vlaan- deren	Het Vlaan- Rijk deren		
Weiden en grasland	94.801	43,5	49,7	31,5	13,2
Graangewassen	58.958	27,0	27,7	35,8	14,8
Nijverheidsgewassen	19.910	9,1	8,6	45,5	16,1
Aardappelen	15.344	7,0	2,5	55,1	42,8
Wortel- en knolgewassen als voeder- gewas	6.778	3,1	1,4	38,0	34,5
Groenvoedergewassen	10.696	4,9	6,7	21,1	11,2
Tuinbouwteelten voor de verkoop (a)	9.621	4,4	2,8	30,0	24,1
Droog geoogste peulvruchten	1.066	0,5	0,1	65,2	51,4
Landbouwzaden en pootgoed voor de verkoop	494	0,2	0,1	35,3	30,0
Tuinbouwteelten voor het verbruik in het gezin van de aangever	170	0,1	0,1	18,4	14,0
Andere landbouwteelten	15	-	-	15,7	8,8
Wijmenaanplantingen	3	-	-	5,3	2,5
Teeltvrij gelaten grond	387	0,2	0,3	9,3	7,7
Oppervlakte kulturegrond	218.243	100,0	100,0	33,8	15,2

(a) Inclusief fruitaanplantingen en -teelten.

De teelt van tarwe is iets belangrijker dan de teelt van gerst; winter- en zomertarwe komen in West-Vlaanderen in het geheel van de graangewassen tot een aandeel van 43,1 % en winter- en zomergerst tot een aandeel van 40,3 %. Bij de tarweteelt gaat het overwegend om wintertarwe; bij de teelt van gerst is ook de teelt van zomergerst vrij belangrijk. Haver heeft in West-Vlaanderen reeds een vrij beperkte betekenis (9,6 % van de graangewassen); rogge (2,9 %) en korrelmafs (3,1 %) benemen slechts een klein deel van de teelt van graangewassen. Vermeldenswaard is toch de relatief grote betekenis van de teelt van korrelmafs in West-Vlaanderen in vergelijking met Vlaanderen en het Rijk. West-Vlaanderen teelt 30,8 % van de korrelmafs in het Rijk en 37,7 % van Vlaanderen.

Een voor West-Vlaanderen relatief belangrijke teeltgroep is die van de nijverheidsgewassen (19.900 ha), zeker in vergelijking met Vlaanderen. Het aandeel van de nijverheidsgewassen bedraagt in West-Vlaanderen 9,1 % tegenover 8,6 % in het Rijk en slechts 6,8 % in Vlaanderen.

De belangrijkste nijverheidsteelt is die van de suikerbieten (13.707 ha in 1978-79), gevolgd door de vlasteelt (4.181 ha). In West-Vlaanderen heeft de teelt van suikerbieten in het geheel van de nijverheidsgewassen een aandeel van 68,8 % en de vlasteelt van 21,0 %. In vergelijking met het Rijk is de teelt van suikerbieten in West-Vlaanderen eerder gering; West-Vlaanderen haalt slechts een aandeel in het Rijk van 12,2 %. In vergelijking met Vlaanderen als geheel is de teelt van suikerbieten in West-Vlaanderen wel verhoudingsgewijze groot, met een aandeel van 37,6 %.

Als West-Vlaanderen in vergelijking met het Rijk toch relatief iets meer op nijverheidsteelten blijkt te zijn georiënteerd, dan is dit toe te wijzen aan de vlasteelt evenals aan de, naar beteelde oppervlakte minder omvangrijke, teelten van koffiecichorei, hop en tabak. West-Vlaanderen staat in voor 52,8 % van de vlasteelt in het Rijk. Het gemiddelde van de oppervlakte in West-Vlaanderen benomen door koffiecichorei tijdens de jaren 1978-79 bedroeg 946 ha, door hop 592 ha en door tabak 417 ha; West-Vlaanderen kwam tot een aandeel in het Rijk van 89,0 % voor koffiecichorei, 73,4 % voor hop en 83,6 % voor tabak.

Ten aanzien van Vlaanderen haalt West-Vlaanderen voor vlas een aandeel van 85,2 %, voor koffiecichorei van 95,9 %, voor hop van 76,3 % en voor tabak van 97,3 %.

Als vierde belangrijkste teeltgroep is voor West-Vlaanderen de aardappelteelt (15.300 ha) te vermelden; in het Rijk komt de aardappelteelt inzake oppervlakte pas na de teelt van groenvoedergewassen en na de tuinbouwteelten. Dit laatste geldt ook voor Vlaanderen als geheel.

De relatief sterkere oriëntering van West-Vlaanderen op de aardappelteelt blijkt uit een aandeel in het totale cultuurareaal van 7,0 % tegenover 4,3 % in Vlaanderen en slechts 2,5 % in het Rijk. Niet minder dan 42,8 % van de

aardappelen geteeld in het Rijk vindt men in West-Vlaanderen; ten aanzien van Vlaanderen is het aandeel 55,1 %. Voor de vroege aardappelen (gerooid vóór 1 augustus) komt West-Vlaanderen tot een aandeel van respectievelijk 67,4 % en 73,8 %.

Ook de wortel- en knolgewassen (in hoofdteelt) geteeld als voedergewassen (circa 6.800 ha) en voor meer dan 98 % bestaande uit voederbieten en halfsuikerbieten, komen in West-Vlaanderen (aandeel in totale areaal 3,1 %) relatief meer voor dan in Vlaanderen (2,8 %) en dan in het Rijk (1,4 %). In het geheel van deze teelt haalt West-Vlaanderen een aandeel van 34,5 % in het Rijk, dit is meer dan het dubbele van het aandeel in het totale landbouwareaal; ten aanzien van Vlaanderen komt West-Vlaanderen tot een aandeel van 38,0 % wat niet zo sterk uitstijgt boven het aandeel in het totale landbouwareaal (33,8 %).

Waar West-Vlaanderen relatief sterk georiënteerd is op voederbieten en halfsuikerbieten is dit niet het geval voor de groenvoedergewassen (10.700 ha); relatief weinig oppervlakte wordt in West-Vlaanderen (4,9 %) benomen door groenvoedergewassen, zeker in vergelijking met het Rijk (6,7 %). En in mindere mate in vergelijking met het Rijk (7,8 %). Het aandeel van West-Vlaanderen inzake groenvoedergewassen, voor meer dan 90 % bestaande uit melk- en deegrijpe mafs, bedraagt ten aanzien van Vlaanderen 21,1 % en ten opzichte van het Rijk 11,2 %. Voorheen werd vastgesteld dat West-Vlaanderen een relatief hoog aandeel heeft in de teelt van korrelmafs (graangewassen). De oppervlakte benomen door melk- en deegrijpe mafs is echter een veelvoud van de oppervlakte benomen door korrelmafs (in West-Vlaanderen meer dan het vijfvoudige, in Vlaanderen het tienvoudige en in het Rijk bijna het vijftienvoudige). Voor het geheel van de mafssteelt (korrelmafs, melk- en deegrijpe mafs) haalt West-Vlaanderen slechts een aandeel van 12,9 % in het Rijk en 21,9 % in Vlaanderen.

Een naar oppervlakte nog vrij belangrijke teeltgroep is die van de tuinbouwteelten, met een bijzonder grote betekenis voor de landbouw, onder meer gelet op het doorgaans tamelijk arbeidsintensieve karakter van deze teelten. Volgens de landbouwtellingen van 15 mei 1978 en 15 mei 1979 bedroeg de oppervlakte in West-Vlaanderen benomen door tuinbouwteelten voor de verkoop gemiddeld ongeveer 9.600 ha; algemeen wordt aangenomen dat de gegevens van de landbouwtellingen een duidelijke onderschatting van de realiteit inhouden (1).

Volgens de landbouwtellingen wordt in West-Vlaanderen ongeveer 4,4 % van de oppervlakte kultuurgrond (alle categorieën samen) benomen door tuinbouwteelten voor de verkoop; dit is minder dan in Vlaanderen (5,0 %) doch duidelijk meer dan in het Rijk (2,8 %). Het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk betreffende tuinbouwteelten voor de verkoop bedraagt 24,1 %; ten aanzien van Vlaanderen blijft het aandeel beperkt tot 30,0 %. Binnen Vlaanderen is het geheel van de tuinbouwteelten voor de verkoop het sterkst vertegenwoordigd.

digd in Limburg en in Vlaams Brabant; in Limburg is 8,2 % van het kultuurareaal bestemd voor tuinbouwteelten (overwegend fruitteelt) en in Vlaams Brabant 7,4 %. De provincie Antwerpen komt zoals West-Vlaanderen tot 4,4 % en Oost-Vlaanderen tot 2,8 %. In alle Waalse provincies bedraagt het aandeel minder dan 1 %.

De tuinbouw omvat een grote waaier van teelten en omvat zowel de fruitteelt in open lucht als de glasteelt. West-Vlaanderen heeft zeer weinig fruitteelt en ook relatief weinig teelt van bloemen, bomen en heesters, tuinbouwzaden, groente- en bloemenplantgoed evenals nog teelten onder glas, maar is daarentegen thans sterk georiënteerd op de groenteteelt, zeer in het bijzonder de groenteteelt in open lucht in vruchtwisseling. De groenteteelt in open lucht in West-Vlaanderen is zowel bestemd voor industriële verwerking als voor vers verbruik. Erwtten, wortelen, schorsener, selder, spinazie en bonen worden hoofdzakelijk voor de industrie geteeld. Kropsla en ajuin zijn typische groenten voor vers verbruik. Andere groenten hebben een meer gemengde bestemming (1).

Voor de groenteteelt in open lucht komt West-Vlaanderen tot meer dan de helft van Vlaanderen en circa 40 % van het Rijk. Hiermee is West-Vlaanderen uitgesproken de eerste provincie van het land. Voor de fruitteelt haalt West-Vlaanderen amper een aandeel van respectievelijk 2,5 % en 2,2 %; Limburg concentreert circa 53 % van de fruitteelt in Vlaanderen en 46 % van het Rijk.

Ook voor de teelt in open lucht van bloemen, bloembollen, snijbloemen en sierplanten staat West-Vlaanderen relatief zwak; de concentratie situeert zich in Oost-Vlaanderen met een aandeel van circa 74 % in Vlaanderen en 71 % in het Rijk. Toch komt West-Vlaanderen in de rangorde van de provincies op de 2de plaats. Ook de teelt in open lucht van bomen en heesters is sterk gelokaliseerd in Oost-Vlaanderen, met een aandeel van respectievelijk circa 52 % en 42 %; West-Vlaanderen komt hier in de rangorde van de provincies op de 3de plaats (na Oost-Vlaanderen en Antwerpen).

Inzake teelt onder glas of plastic blijft West-Vlaanderen eveneens beneden het aandeel in het totale areaal. De provincie Antwerpen heeft terzake het hoogste aandeel, met circa 40 % van Vlaanderen en 39 % van het Rijk. West-Vlaanderen wordt in de rangorde van de provincies ook nog voorafgegaan door Antwerpen en door Vlaams-Brabant.

De teelt in open lucht van tuinbouwzaden, groente- en bloemenplantgoed neemt een vrij beperkte oppervlakte in en is betrekkelijk sterk gespreid over de Vlaamse provincies. De provincie Antwerpen neemt de eerste plaats in, gevolgd door Oost-Vlaanderen, Limburg en West-Vlaanderen.

De tuinbouwteelt als geheel blijkt in West-Vlaanderen in vrij beperkte mate een zaak te zijn van diegenen die zichzelf beroepstuinbouwer hebben verklaard. Volgens de land-

TABEL 3.2 : Het aandeel van West-Vlaanderen in het geheel van Vlaanderen en van het Rijk voor de hoofdgroepen inzake tuinbouw, 1978-79

	West- Vlaanderen (in ha)	Aandeel in Vlaanderen het Rijk	Aandeel door be- roepstuinbouwers, 1979 (a)	
			West- Vlaan- deren	Het Rijk
Groenteteelt in open lucht	8.740,93	39,6	6,8	12,6
Installaties onder glas of plastiek	254,92	13,8	88,1	89,8
Teelt in open lucht van bomen en heesters	258,09	11,2	70,7	83,4
Fruitaanplantingen en -teelten	277,51	2,2	53,5	49,9
Teelt in open lucht van bloemen, bloem- bollen, snijbloemen en sierplanten	69,59	9,1	72,4	87,7
Teelt in open lucht van tuinbouwzaden, groente- en bloemenplantgoed	19,50	11,8	48,9	73,3
	9.620,54	30,0	13,3	35,6

(a) De uitsplitsing beroepslandbouwers en beroepstuinbouwers is niet beschikbaar voor het jaar 1978.

bouwtelling van mei 1979 was amper 13,3 % van de oppervlakte benomen door tuinbouwteelten in handen van beroepstuinbouwers tegenover 39,4 % in Vlaanderen en 35,6 % in het Rijk. De verklaring van het lage aandeel in handen van de beroepstuinbouwers ligt bij de relatief grote betekenis in West-Vlaanderen van de groenteteelt in open lucht, waar de beroepstuinbouwers slechts voor een gering aandeel in tussenkomen. De groenteteelt in open lucht is in West-Vlaanderen bij de beroepstuinbouwers weliswaar de bijzonderste teelt naar oppervlakte (519 ha op een totaal van 1.138 ha), maar in het geheel van de groenteteelt in open lucht in West-Vlaanderen staan de beroepstuinbouwers slechts in voor 6,8 % van de benomen oppervlakte. In Vlaanderen en in het Rijk is bij de beroepstuinbouwers de oppervlakte benomen door fruitaanplantingen en -teelten in open lucht ruim 2,5 maal zo groot als de oppervlakte groenteteelt in open lucht. De groenteteelt in open lucht is in Vlaanderen voor circa 15 % toe te wijzen aan beroepstuinbouwers en in het Rijk voor ruim 12 %. In West-Vlaanderen leggen de beroepslandbouwers veel meer dan gemiddeld in Vlaanderen en het Rijk zich toe op groenteteelt in open lucht. West-Vlaanderen beteelt circa 36 % van de totale oppervlakte benomen door beroepslandbouwers en -veehouders in Vlaanderen en 15,5 % van het Rijk; voor de groenteteelt in open lucht is het aandeel van West-Vlaanderen respectievelijk 58 % en 44 %. Ook de niet-beroepsproducenten (categorie 3) ruimen in West-Vlaanderen betrekkelijk veel oppervlakte in voor groenteteelt in open lucht; met een aandeel in de totale beteelde oppervlakte in Vlaanderen en het Rijk van respectievelijk 21 % en circa 12 %, halen zij een aandeel in de groenteteelt in open lucht van respectievelijk 37 % en 33 %.

Ook de teelt in open lucht van tuinbouwzaden, groente- en bloemenplantgoed wordt in West-Vlaanderen relatief sterk verzorgd buiten de eigenlijke beroepstuinbouw. In totaal gaat het om een vrij beperkte oppervlakte (21,35 ha in 1979), waarvan nagenoeg de helft te vinden is bij beroepstuinbouwers en een derde bij niet-beroepsproducenten; in Vlaanderen halen de beroepstuinbouwers voor deze teelt een aandeel van bijna drievierden, evenals in het Rijk.

De fruitteelt vindt men voor bijna een derde bij beroepslandbouwers.

Bij de teelt in open lucht van bomen en heesters zijn in West-Vlaanderen de niet-beroepsproducenten in relatief hoge mate betrokken. Het aandeel van categorie 3 bij de teelt van bomen en heesters voor de verkoop bedraagt in West-Vlaanderen bijna een vierde tegenover minder dan 10 % in Vlaanderen en in het Rijk.

In West-Vlaanderen is de teelt in open lucht van bloemen, bloembollen, snijbloemen en sierplanten weliswaar voor ongeveer drievierden te vinden bij beroepstuinbouwers, maar dit aandeel is toch duidelijk minder dan in Vlaanderen en het Rijk. In West-Vlaanderen staan de beroepslandbouwers en de niet-beroepsproducenten (categorie 3), elk in voor 11 à

12 % van deze teelt; in Vlaanderen is het aandeel van de beroepslandbouwers slechts circa 4 % en het aandeel van de niet-beroepsproducenten 7 % en hetzelfde geldt in het Rijk.

De relatief grote betekenis van West-Vlaanderen inzake tuinbouw is te danken aan de groenteteelt in open lucht. De grootste oppervlakte wordt in West-Vlaanderen benomen door de teelt van groen geogste erwten voor de inmaaknijverheid en de teelt van schorseneren; een belangrijke oppervlakte wordt benomen door tuinwortelen voor de inmaaknijverheid en door groen geogste stamslabonen voor de inmaaknijverheid en reeds in mindere mate door prei, ajuin, rode kolen, bloemkolen, tuinwortelen voor vers verbruik, witloof (wortelen), spinazie voor de inmaaknijverheid, kropsla, andere groen geogste bonen en witte selder voor de inmaaknijverheid (zie tabel 3.3).

Voor de schorseneren haalt West-Vlaanderen ruim 90 % van Vlaanderen en van het Rijk. Inzake groen geogste erwten voor de inmaaknijverheid komt West-Vlaanderen tot een aandeel van 81 % van Vlaanderen en 31 % van het Rijk; voor tuinwortelen voor de inmaaknijverheid is het aandeel ongeveer 80 % ten aanzien van Vlaanderen en 77 % ten opzichte van het Rijk.

Van alle hiervoor aangegeven groenteteelten in open lucht is het aandeel van West-Vlaanderen relatief groot, behoudens voor witloof en voor bloemkolen ten aanzien van Vlaanderen en voor witloof ten opzichte van het Rijk.

In het algemeen is de teelt in vruchtwisseling met akkerbouwgewassen veruit overheersend, met uitzondering van de teelt van kropsla. Volgens de landbouwtelling van 15 mei 1979 (2) was er in West-Vlaanderen ongeveer 94 % groenteteelt in vruchtwisseling met akkerbouwgewassen; voor de kropsla was dit laatste aandeel 50 %. In vergelijking met Vlaanderen en het Rijk wordt groenteteelt in open lucht in West-Vlaanderen in mindere mate als intensieve teelt bedreven. Het aandeel van de groenteteelt in vruchtwisseling liep in 1979 in Vlaanderen ruim 88 % en in het Rijk 90 %. In Vlaanderen bereikt de intensieve teelt een aandeel van 51 % voor de bloemkolen en 47 % voor de kropsla en voor de prei is dit 32 %; in West-Vlaanderen is het aandeel van de intensieve teelt slechts 20 % voor de bloemkolen en 16 % voor de prei.

Er werd er reeds op gewezen dat voor de groenteteelt in open lucht de beroepstuinbouwers slechts voor een gering aandeel instaan. Voor de naar oppervlakte belangrijkste teelten, namelijk groen geogste erwten voor de inmaaknijverheid en schorseneren, is dit aandeel amper 1 à 2 %. Een betrekkelijk groot aandeel wordt door de beroepstuinbouwers verzorgd voor kropsla (52 %) en bloemkolen (42 %) en reeds heel wat minder voor prei (25 %), tuinwortelen voor vers verbruik (16 %), witloof (15 %) en spinazie voor de inmaaknijverheid (14 %).

TABEL 3.3 : Aard van de groenteteelt in open lucht, West-Vlaanderen, 1978-79 (voornaamste teelten)

	West-Vlaanderen jaar- gemiddelde 1978-79 in ha	Aandeel van beroeps- tuinbouwers, jaar 1979	Aandeel West-Vlaanderen (alle categorieën)	
			In Vlaan- deren	In het Rijk
Groen geoogste erwten voor inmaaknijverheid	2.360	1,1	81,3	31,2
Schorseneren	2.312	2,1	91,5	91,2
Tuinwortelen voor de inmaaknijverheid	930	0,5	79,5	77,2
Groen geoogste stamslabonen voor de inmaak- nijverheid	515	3,0	55,3	31,1
Prei	219	24,6	48,2	46,8
Ajuin (witte oplegajuintjes en andere)	197	7,9	55,0	52,0
Rode kolen	181	5,6	74,0	72,1
Bloemkolen	163	42,1	23,3	23,2
Tuinwortelen voor vers verbruik	160	16,1	56,8	54,0
Witloof (wortelen)	156	15,4	4,6	4,5
Spinazie voor de inmaaknijverheid	137	13,9	73,0	69,7
Kropsla	130	52,0	69,2	38,3
Anderen groen geoogste bonen	127	4,5	76,2	27,4
Witte selder voor de inmaaknijverheid	104	4,3	93,8	91,8

Vermeldenswaard voor West-Vlaanderen is beslist nog de kampernoelieteel. De benomen oppervlakte besloeg, gemiddeld over de jaren 1978 en 1979, in West-Vlaanderen ongeveer 9,7 ha. West-Vlaanderen haalde hiermee een aandeel van circa 63 % in Vlaanderen en 60 % in het Rijk.

De hiervoor besproken teeltgroepen (gaande van weiden en grasland tot tuinbouwteelten) nemen in West-Vlaanderen ongeveer 99 % van de totale oppervlakte kultuurgrond in. Een aantal teelten die weinig oppervlakte benemen zijn nochtans niet zonder reële betekenis, daar het dikwijls gespecialiseerde en veelal arbeidsintensieve gewassen betreft. Vermeldenswaard voor West-Vlaanderen is, hoewel met een beperkte oppervlakte, de teelt van droog geoogste peulvruchten. In de totale oppervlakte kultuurgrond in West-Vlaanderen beneemt de teelt van droog geoogste peulvruchten slechts 0,5 %, maar dit aandeel is toch duidelijk groter dan gemiddeld in Vlaanderen (0,3 %) en vooral het Rijk (0,1 %); het aandeel in Vlaanderen bereikt ruim 65 % en het aandeel in het Rijk meer dan 51 %. De sterke oriëntatie is in eerste instantie te situeren ten aanzien van de droog geoogste erwten, zeker in vergelijking met Vlaanderen. Toch is er ook inzake droog geoogste bonen een relatieve specialisatie voor West-Vlaanderen.

De teelt van landbouwzaden en pootgoed voor de verkoop is naar oppervlakte gering (170 ha in West-Vlaanderen); in vergelijking met Vlaanderen is de teelt in West-Vlaanderen ongeveer even sterk vertegenwoordigd; in vergelijking met het Rijk is er een grotere vertegenwoordiging in West-Vlaanderen (aandeel in het Rijk 30 %).

Gewezen kan nog worden op het feit dat in West-Vlaanderen minder oppervlakte teeltvrij wordt gelaten (0,2 %) in vergelijking met Vlaanderen (0,6 %) en ook in vergelijking met het Rijk in zijn geheel (0,3 %).

In vergelijking met Vlaanderen kan zeker gewezen worden op een relatief sterke oriëntering op aardappelen, nijverheidsgewassen, groenteteelt in open lucht en teelt van droog geoogste peulvruchten. Ten opzichte van het Rijk is dit het geval voor aardappelen, wortel- en knolgewassen (voederbieten en halfsuikerbieten), de vlasteelt, droog geoogste peulvruchten en groenteteelt in open lucht.

Sommige teelten, die niet steeds een aanzienlijke oppervlakte benemen, zijn te bestempelen als typisch Westvlaamse teelten. Het belang van deze vaak arbeidsintensieve teelten mag niet worden onderschat. Te vermelden zijn de koffiemagichorei (89,0 % van het Rijk), tabak (83,6 %), hop (73,4 %) en vroege aardappelen (67,4 %) en inzake groenteteelt in open lucht voornamelijk schorseneren (91,2 %), witte selder voor de inmaaknijverheid (91,8 %), tuinwortelen voor de inmaaknijverheid (77,2 %), rode kolen (72,1 %) en spinazie voor de inmaaknijverheid (69,7 %); voor kampernoelieteel haalt West-Vlaanderen een aandeel van 60,5 %.

Beschouwt men het aandeel van de teelten die wijzen op de produktierichting veeteelt, dan blijkt dat dit aandeel in West-Vlaanderen groot is, maar toch geringer dan gemiddeld in Vlaanderen en dan in het Rijk. Weiden en grasland, wortel- en knolgewassen geteeld als voedergewas en groenvoedergewassen komen in West-Vlaanderen tot een aandeel in de totale oppervlakte kultuurgrond van ruim 51 %, doch in Vlaanderen is dit 57 % en in het Rijk bijna 58 %. Het aandeel van West-Vlaanderen in het geheel van voornoemde teelten (weiden en grasland, voedergewassen) in Vlaanderen bedraagt circa 30 % en het aandeel in het Rijk 13,5 %; dit aandeel is, gelet op het relatief sterk agrarisch karakter van West-Vlaanderen, toch groter dan het aandeel in de totale kadastrale oppervlakte in Vlaanderen (23,2 %) en in het Rijk (10,3 %).

B. WEST-VLAANDEREN, NAAR KATEGORIE VAN TELPLICHTIGEN, 15 MEI 1979

Uiteraard is het teeltpatroon verschillend naargelang de categorie van telplichtigen. Tabel 3.4 geeft voor West-Vlaanderen het teeltpatroon per categorie van telplichtigen volgens de telling van 15 mei 1979 (3).

Het teeltpatroon van de beroepslandbouwers en -veehouders, die instaan voor bijna 94 % van het totale landbouwareaal, wijkt weinig af van het teeltpatroon van alle categorieën samen beschouwd. Voor de tuinbouwteelten is het aandeel van de beroepslandbouwers en -veehouders minder dan 90 % van de totale beteelde oppervlakte van alle categorieën samen; ook voor de naar omvang weinig belangrijke teelt van landbouwzaden en pootgoed voor de verkoop is het aandeel van de beroepslandbouwers en -veehouders betrekkelijk gering, evenals voor de teeltvrij gelaten grond.

Bij de beroepstuinbouwers domineert uiteraard het geheel van de tuinbouwteelten voor de verkoop (56,4 %); weiden en grasland (15,7 %), graangewassen (9,9 %) en aardappelen (8,6 %) zijn ook vermeldenswaard. Het aandeel van de teeltvrij gelaten grond is in relatieve termen groot (4,1 %).

De niet-beroepsproducenten (categorie 3) hebben sterker dan de andere categorieën telplichtigen een oriëntering op weiden en grasland; het aandeel bereikt 65 % tegenover gemiddeld circa 43 %. Verder zal blijken dat de veeteelt bij de niet-beroepsproducenten reële betekenis heeft. De teelt van landbouwzaden en pootgoed voor de verkoop is er eveneens relatief belangrijk; met 5 % van het totale kultuurareaal in West-Vlaanderen staan de niet-beroepsproducenten in voor ongeveer 14 % van voormelde teelt.

De bijzondere inrichtingen (categorie 4) hebben in hun teeltpatroon een relatief hoog aandeel tuinbouwteelten (10,0 %) en groenvoedergewassen (10,5 %).

De ondernemers van land- en tuinbouwwerken die ook produceren voor de verkoop (categorie 5) telen betrekkelijk veel nijverheidsgewassen (13,4 %) en aardappelen (11,2 %) en in iets mindere mate groenvoedergewassen (7,5 %).

TABEL 3.4 : Teelt patroon in West-Vlaanderen, per categorie telplichtigen, 15 mei 1979

Teelten	Beteelde oppervlakte in ha					
	Beroepsland- bouwers en -veehouders	Beroeps- tuinbouwers producenten	Niet- Bijzondere inrichtingen	Ondernemers van land- en tuinbouw- werken	Totaal	
	Kategorie 1	Kategorie 2	Kategorie 3	Kategorie 4	Kategorie 5	
Weiden en grasland	86.218	317	7.076	141	218	93.970
Graangewassen	56.890	199	1.595	99	173	58.956
Nijverheidsgewassen	19.766	43	422	15	84	20.330
Aardappelen	14.944	174	538	10	70	15.746
Wortel- en knolgewas- sen als voedergras	6.249	26	230	6	7	6.518
Groenvoedergrawassen	10.869	26	399	38	47	11.379
Tuinbouwteelten voor de verkoop	6.907	1.138	431	36	19	8.531
Droog geoogste peul- vruchten	1.126	1	36	2	3	1.168
Landbouwzaden en poot- goed voor de verkoop	340	3	57	1	2	403
Tuinbouwteelten voor het verbruik in het ge- zin van de aangever	113	9	40	-	1	163
Andere landbouwteelten	15	-	1	-	-	16
Wijmenaanplantingen	-	1	3	-	-	4
Teeltvrij gelaten grond	235	82	41	2	2	362
Oppervlakte cultuur- grond	203.672	2.019	10.869	360	626	217.546

TABEL 3.4 : Teeltpatroon in West-Vlaanderen, per categorie telplichtigen, 15 mei 1979 (vervolg)

Teelten	Procentuele verdeling											
	Per categorie					Over de categorieën onderling						
	1	2	3	4	5	Totaal	1	2	3	4	5	Totaal
Weiden en grasland	42,3	15,7	65,1	39,2	34,9	43,3	91,8	0,3	7,5	0,2	0,2	100,0
Graangewassen	27,0	9,9	14,7	27,5	27,6	27,1	96,5	0,3	2,7	0,2	0,3	100,0
Nijverheidsgewassen	9,7	2,1	3,9	4,2	13,4	9,3	97,2	0,2	2,1	0,1	0,4	100,0
Aardappelen	7,3	8,6	4,9	5,5	11,2	7,2	94,9	1,1	3,4	0,2	0,4	100,0
Wortel- en knolgewassen als voedergras	3,1	1,3	2,1	1,7	1,1	3,0	95,9	0,4	3,5	0,1	0,1	100,0
Groenvoedergewassen	5,3	1,3	3,7	10,5	7,5	5,2	95,6	0,2	3,5	0,3	0,4	100,0
Tuinbouwteelten voor de verkoop	3,4	56,4	4,0	10,0	3,0	3,9	81,0	13,3	5,1	0,4	0,2	100,0
Droog geoogste peulvruchten	0,6	-	0,3	0,5	0,5	0,5	96,3	0,1	3,1	0,2	0,3	100,0
Landbouwzaden en pootgoed voor de verkoop	0,2	0,2	0,5	0,3	0,3	0,2	84,5	0,7	14,1	0,2	0,5	100,0
Tuinbouwteelten voor het verbruik in het gezin van de aangever	0,1	0,4	0,4	-	0,2	0,1	69,4	5,5	24,5	-	0,6	100,0
Andere landbouwteelten	-	-	-	-	-	-	93,8	-	6,2	-	-	100,0
Wijmenaantplantingen	-	-	-	-	-	-	-	25,0	75,0	-	-	100,0
Teeltvrij gelaten grond	0,1	4,1	0,4	0,6	0,3	0,2	64,9	22,7	11,3	0,6	0,6	100,0
Oppervlakte kultuurgrond	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	93,6	0,9	5,0	0,2	0,3	100,0

TABEL 3.5 : Tuinbouwteelten voor de verkoop, naar aard van de telplichtigen, 15 mei 1979

	Oppervlakte in ha			Procentuele verdeling				
	Beroeps-landbouwers	Beroeps-tuinbouwers	Niet-beroepsproducenten (a)	Totaal	Beroeps-landbouwers	Beroeps-tuinbouwers	Niet-beroepsproducenten	Totaal
Groenteteelten in open lucht, in vruchtwisseling met akkerbouwgewassen	6.570,76	346,41	281,00	7.198,17	91,3	4,8	3,9	100,0
Intensieve groenteteelten in open lucht, in vruchtwisseling met andere groenten	208,41	172,26	67,41	448,08	46,5	38,5	15,0	100,0
Installaties onder glas of plastic	18,51	221,62	11,40	251,53	7,4	88,1	4,5	100,0
Teelt in open lucht van bloemer, bloembollen, snijbloemen en sierplanten	8,60	53,12	11,65	73,37	11,7	72,4	15,9	100,0
Teelt in open lucht van tuinbouwzaden, groentebloemenplantgoed	3,45	10,45	7,45	21,35	16,2	48,9	34,9	100,0
Fruitaanplantingen en teelten in open lucht	84,86	145,44	41,42	271,72	31,2	53,5	15,3	100,0
Teelt in open lucht van bomen en heesters	11,93	188,35	66,01	266,29	4,5	70,7	24,8	100,0
Totaal	6.906,52	1.137,65	486,34	8.530,51	81,0	13,3	5,7	100,0

(a) Inclusief bijzondere inrichtingen en ondernemers van land- en tuinbouwwerken.

De beroepstuinbouwers leverden in 1979 slechts circa 13 % van de totale oppervlakte tuinbouwteelten; op een totaal van 8.531 ha tuinbouw voor de verkoop was 6.907 ha of 81 % te situeren bij beroepslandbouwers. Wel is er te wijzen op een afwijkende oriëntering wat de aard van de tuinbouwteelten voor de verkoop betreft.

Bij de beroepslandbouwers neemt de groenteteelt in open lucht, in vruchtwisseling met akkerbouwgewassen, 95 % in van de totale oppervlakte die gebruikt wordt voor tuinbouwteelten voor de verkoop. Bij de beroepstuinbouwers is het overeenkomstig aandeel circa 30 %.

De groenteteelt in open lucht, in vruchtwisseling met akkerbouwgewassen, is naar oppervlakte voor 91 % te vinden bij de beroepslandbouwers, voor circa 5 % bij de beroepstuinbouwers en voor circa 4 % bij de niet-beroepsproducenten. Tabel 3.5 geeft de spreiding van de tuinbouwteelten naar de categorie telplichtigen.

Het is vooral de teelt onder glas of plastic die men sterk gekoncentreerd vindt bij de beroepstuinbouwers, evenals de teelt in open lucht van bloemen, bloembollen, snijbloemen en sierplanten en de teelt in open lucht van bomen en heesters; het aandeel in het totaal van deze teelten bij de diverse categorieën telplichtigen is voor de beroepstuinbouwers respektievelijk 88 %, 72 % en 71 %. Het zijn arbeidsintensieve teelten.

C. WEST-VLAANDEREN, NAAR KATEGORIE VAN DE TELPLICHTIGEN EN NAAR DE GROOTTE VAN DE BEDRIJVEN, 15 MEI 1979

Het teeltpatroon wordt duidelijk beïnvloed door de grootte van het bedrijf; het kleine bedrijf moet leefbaar worden gehouden door een oriëntering op hoogwaardige produkten en/of produkten die een intensivering van de activiteit meebrengen, weze het eventueel teelten ten behoeve van de veestapel.

Tabel 3.6 geeft het teeltpatroon in 1979 van de Westvlaamse beroepslandbouwers en -veehouders naar de grootteklasse van de bedrijven.

Het aandeel weiden en grasland is duidelijk regressief met de grootte van de bedrijven. Stijgend met de grootte van de bedrijven is het aandeel van de graangewassen en de nijverheidsgewassen. Vanaf de grootteklasse van 50 ha is de graanteelt het bijzonderste gewas.

Voor de aardappelen is het aandeel stijgend tot de grootteklasse van circa 20 ha en nadien terug dalend, met evenwel een vrij groot aandeel bij de bedrijven van 100 ha en meer. Wortel-en knolgewassen als voedergewas worden relatief veel minder geteeld bij bedrijven van 20 ha en meer dan op bedrijven van minder dan 20 ha.

Voor groenvoedergewassen is het aandeel het grootst in de middengroep (10 à 30 ha).

TABEL 3.6 : Teeltpatroon van de beroepslandbouwers en -veehouders, naar de grootteklasse van de bedrijven, West-Vlaanderen, 15 mei 1979 (procentuele verdeling)

	Grootteklasse van de bedrijven (in ha)										Totaal
	Minder dan 1 ha	1 à 2	2 à 5	5 à 10	10 à 20	20 à 30	30 à 50	50 à 80	80 à 100	100 ha en meer	
Weiden en grasland	73,4	61,9	52,4	46,7	44,6	41,4	37,4	27,6	18,1	15,1	42,3
Graangewassen	7,5	15,9	20,8	24,1	25,1	28,7	33,8	42,2	43,0	39,4	27,9
Nijverheidsgewassen	1,2	3,0	4,0	6,4	8,6	10,8	12,6	15,7	20,3	17,6	9,7
Aardappelen	5,4	5,8	7,2	7,6	7,8	7,7	6,1	5,4	4,2	7,0	7,3
Wortel- en knolgewassen als voedergewas	4,7	5,7	6,1	5,0	3,7	2,3	1,3	0,5	1,2	0,4	3,1
Groenvoedergewassen	2,6	2,5	4,0	4,8	5,9	5,7	4,9	2,8	3,2	6,1	5,3
Tuinbouw voor de verkoop	2,8	4,1	4,5	4,6	3,8	2,6	2,5	2,9	4,5	1,3	3,4
Droog geoogste peulvruchten	0,1	0,5	0,4	0,2	0,3	0,5	0,9	2,5	3,4	10,0	0,6
Landbouwzaden en pootgoed voor de verkoop	0,1	-	0,1	0,1	0,1	0,2	0,3	0,3	1,7	-	0,2
Tuinbouw voor het gebruik in het eigen gezin	1,8	0,4	0,2	0,1	0,1	-	-	-	-	-	0,1
Andere landbouwteelten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wijmenaanplantingen en teeltvrij gelaten grond	0,4	0,2	0,3	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,3	2,8	0,1
Totaal = 100 %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Totaal in ha	178	504	5.673	28.661	76.645	49.289	32.449	8.575	1.228	469	203.671

Tuinbouw voor de verkoop (inclusief fruitteelt) vindt men relatief weinig bij het zeer kleine bedrijf (minder dan 1 ha), de bedrijven van 20 à 80 ha en de bedrijven van 100 ha en meer. Het betrekkelijk grote aandeel van de grootteklasse van 80 à 100 ha blijkt op rekening te komen van de teelt van groen geoogste erwten (vooral voor inmaaknijverheid), ajuin en groen geoogste bonen.

Voor de grootteklasse van 100 ha en meer valt te wijzen op een betrekkelijk groot aandeel droog geoogste peulvruchten.

Beneden 5 ha neemt weiden en grasland meer dan de helft in van de totale beteelde oppervlakte. Beschouwt men het geheel van weiden en grasland en voedergewassen dan blijkt een duidelijke regressie van het aandeel bij stijgende bedrijfs grootte; in de grootteklasse van 10 à 20 ha is het aandeel nog meer dan de helft en de grootteklasse van 20 à 30 ha komt nog tot ongeveer de helft.

Tabel 3.7 geeft het teeltpatroon in 1979 van de Westvlaamse beroepstuinbouwers, naar de grootteklasse van de bedrijven.

Uiteraard is overal de tuinbouw voor de verkoop de dominante. Het aandeel situeert zich toch slechts rond de helft bij de bedrijven van 2 à 20 ha. Betrekkelijk belangrijke teelten zijn graangewassen en aardappelen en het aandeel van de weiden en grasland reikt tot 20 % in de grootteklassen van 5 à 20 ha.

De tuinbouw voor verkoop omvat een grote diversiteit van teelten. Zo blijkt dat voor het enige Westvlaamse tuinbouwbedrijf van iets meer dan 20 ha, het inzake tuinbouwteelt voor de verkoop uitsluitend gaat om fruitteelt (16,78 ha). Op het zeer kleine bedrijf (minder dan 1 ha) domineert de teelt onder glas of plastic. De teelt van bomen en heesters is verhoudingsgewijs zeer belangrijk in de grootteklasse van 10 à 20 ha.

De oppervlakte benomen door installaties onder glas of plastic bij beroepstuinbouwers bedroeg volgens de landbouwtelling van mei 1979 in West-Vlaanderen 221,62 ha; 43,7 % hiervan was gesitueerd op tuinbouwbedrijven van minder dan 1 ha. Voor de teelt in open lucht van bloemen, bloembollen, snijbloemen en sierplanten kwamen de tuinbouwbedrijven van minder dan 1 ha tot een aandeel van 45,7 % van het totale betrokken areaal. Voor de teelt in open lucht van bomen en heesters is het grotere tuinbouwbedrijf dominerend; 42,8 % van deze teelt was in 1979 toe te wijzen aan tuinbouwbedrijven van 10 à 20 ha.

Wat de kampernoelieteelt betreft wordt vastgesteld dat de land- en tuinbouwtelling van 15 mei 1979 melding geeft van 58 bedrijven in West-Vlaanderen, waarvan 34 geen andere teelten hadden. Circa 61 % van de kampernoelieteelt (oppervlakte van de lagen) was gesitueerd in uitsluitend in deze teelt gespecialiseerde bedrijven; slechts 2 % hiervan werd gevonden bij niet-beroepsproducenten. Van de 24 bedrijven met ook nog andere teelten waren er 9 met minder dan 1 ha,

TABEL 3.7 : Teeltpatroon van de beroepstuinbouwers, naar de grootteklasse van de bedrijven, West-Vlaanderen, 15 mei 1979 (procentuele verdeling)

Teelten	Grootteklasse van de bedrijven (in ha)										Totaal in ha	
	Minder dan 1 ha	1 à 2 ha	2 à 5 ha	5 à 10 ha	10 à 20 ha	20 à 30 ha	Totaal					Totaal
Tuinbouw voor de verkoop	80,8	61,8	51,6	47,4	53,3	83,0	56,4				1.137,65	
Weiden en grasland	5,9	14,2	14,4	19,5	20,1	16,8	15,7				316,55	
Graangewassen	1,4	6,2	14,7	10,2	11,2	-	9,9				198,90	
Aardappelen	4,2	8,3	10,0	10,6	7,5	-	8,6				173,72	
Nijverheidsgewassen	0,4	1,2	2,2	3,3	2,7	-	2,1				43,07	
Wortel- en knolgewassen als voeder- gewassen	0,2	0,5	1,6	1,9	1,5	-	1,3				26,14	
Groenvoedergewassen	0,4	1,5	0,7	2,0	1,8	-	1,3				26,38	
Droog geoogte peulvruchten	-	0,3	-	-	-	-	-				1,16	
Landbouwzaden en pootgoed	0,1	-	0,5	0,1	-	-	0,2				3,43	
Tuinbouw voor verbruik in eigen gezin	1,2	0,4	0,2	0,7	-	0,2	0,4				8,88	
Wijmenaanplantingen en teeltvrij gelaten grond	5,4	5,6	4,1	4,3	1,9	-	4,1				82,61	
Totaal = 100 % in ha	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	2.018,49
	231,52	343,45	569,14	466,36	387,79	20,23						

TABEL 3.7 : Teeltpatroon van de beroepstuintbouwers, naar de grootteklasse van de bedrijven, West-Vlaanderen, 15 mei 1979 (procentuele verdeling) (vervolg)

	Grootteklasse van de bedrijven (in ha)										Totaal in ha		
	Minder dan 1 ha		1 à 2 ha		2 à 5 ha		5 à 10 ha		10 à 20 ha			20 à 30 ha	
	1 ha	2 ha	1 à 2 ha	2 à 5 ha	2 à 5 ha	5 à 10 ha	5 à 10 ha	10 à 20 ha	10 à 20 ha	20 à 30 ha		Totaal	Totaal
<u>Teelten</u>													
<u>Detaillering tuinbouw voor de verkoop</u>													
Groenteteelt in open lucht, in vruchtwisseling met akkerbouwgewassen	11,1	28,5	35,8	43,4	30,9	-	-	30,4	346,41				
Intensieve groenteteelten in open lucht, in vruchtwisseling met andere groenten	12,4	16,4	22,2	9,2	13,9	-	-	15,1	172,26				
Installaties onder glas of plastiek	51,8	30,7	15,2	4,9	2,0	-	-	19,5	221,62				
Teelt in open lucht van bloemen, bloembollen, snijbloemen en sierplanten	13,0	5,4	4,2	0,2	2,2	-	-	4,7	53,12				
Teelt in open lucht van tuinbouwzaden, groente- en bloemenplantgoed	1,2	1,5	1,4	-	0,3	-	-	0,9	10,45				
Fruitaanplantingen en -teelten in open lucht	2,3	3,4	10,5	28,3	11,7	100,0	12,8	145,44					
Teelt in open lucht van bomen en heesters	8,2	14,1	10,7	14,0	39,0	-	-	16,6	188,35				
Totaal = 100 %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
in ha	187,03	212,42	293,49	221,12	206,81	16,78	16,78	16,78	1.137,65				

2 met 1 à 2 ha en 9 met 2 à 5 ha. Door het Provinciaal Onderzoek- en Voorlichtingscentrum voor Land- en Tuinbouw, gevestigd te Beitem, werden in 1979 in West-Vlaanderen 75 champignonproducenten geteld.

D. WEST-VLAANDEREN, PER LANDBOUWSTREEK, PER ARRONDISSEMENT EN PER GEMEENTE, 1978-79

Het teeltpatroon wordt beïnvloed door diverse elementen, waaronder uiteraard de bodemgeschiktheid. Naar de landbouwstreek zijn er dan ook duidelijke verschillen aan te wijzen in het teeltpatroon.

Tabel 3.8 geeft het teeltpatroon, jaargemiddelde 1978-79, per landbouwstreek in West-Vlaanderen; aangegeven is eveneens het teeltpatroon in de onderscheiden Westvlaamse bestuurlijke arrondissementen.

In de Zandstreek wordt meer dan de helft van het areaal benomen door weiden en grasland; dit aandeel is gering in de Leemstreek (25,5 %). De oriëntering op graangewassen is relatief sterk in de Leemstreek (38,5 %) en Duinen - Polders (35,2 %) en gering in de Zandstreek (20,9 %). Nijverheidsgewassen vindt men relatief het meest in de Leemstreek (16,4 %) en de Zandleemstreek (12,2 %) en nauwelijks in de Zandstreek (2,9 %). In de Leemstreek (11,2 %) en de Zandleemstreek (10,3 %) wordt relatief veel oppervlakte ingenomen door de aardappelteelt en zeer weinig in Duinen-Polders (1,8 %). Wortel- en knolgewassen geteeld als voeder- gewas vindt men relatief weinig in Duinen-Polders (1,7 %) en in de Leemstreek (2,1 %). Groenvoedergrassen komen relatief veel voor in de Zandstreek (6,7 %). De tuinbouw komt het meest voor in de Zandleemstreek (aandeel 5,5 %) en de Zandstreek (5,5 %) en zeer weinig in de Leemstreek (0,9 %). De teelt van droog geoogste peulvruchten en van landbouwzaden en pootgoed voor de verkoop concentreert zich vrij sterk in Duinen-Polders.

Het aandeel van weiden en grasland is het grootst in het arrondissement Brugge (56,4 %), gevolgd door de arrondissementen Diksmuide (50,8 %), Tielt (47,1 %) en Oostende (44,8 %). Kaart 3.1 illustreert duidelijk de grote betekenis van weide- en grasland in het noordoostelijke deel van de provincie.

Inzake graangewassen komen de arrondissementen Veurne (37,9 % van het areaal) en Oostende (36,5 %) naar voren en is te wijzen op een bijzonder laag aandeel in de arrondissementen Roeselare (17,3 %) en Tielt (18,3 %). Het arrondissement Veurne is het enige Westvlaamse arrondissement waar de oppervlakte benomen door granen groter is dan de oppervlakte weide- en grasland. De tarweteelt is belangrijker dan de gersteteelt in de arrondissementen Veurne, Kortrijk en Ieper; in de andere Westvlaamse arrondissementen domineert de teelt van gerst. Kaart 3.2 wijst uit dat de relatieve betekenis van de graanteelt het hoogst is in de kuststrook evenals in de Scheldestreek.

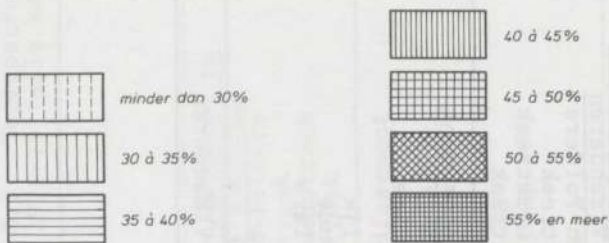
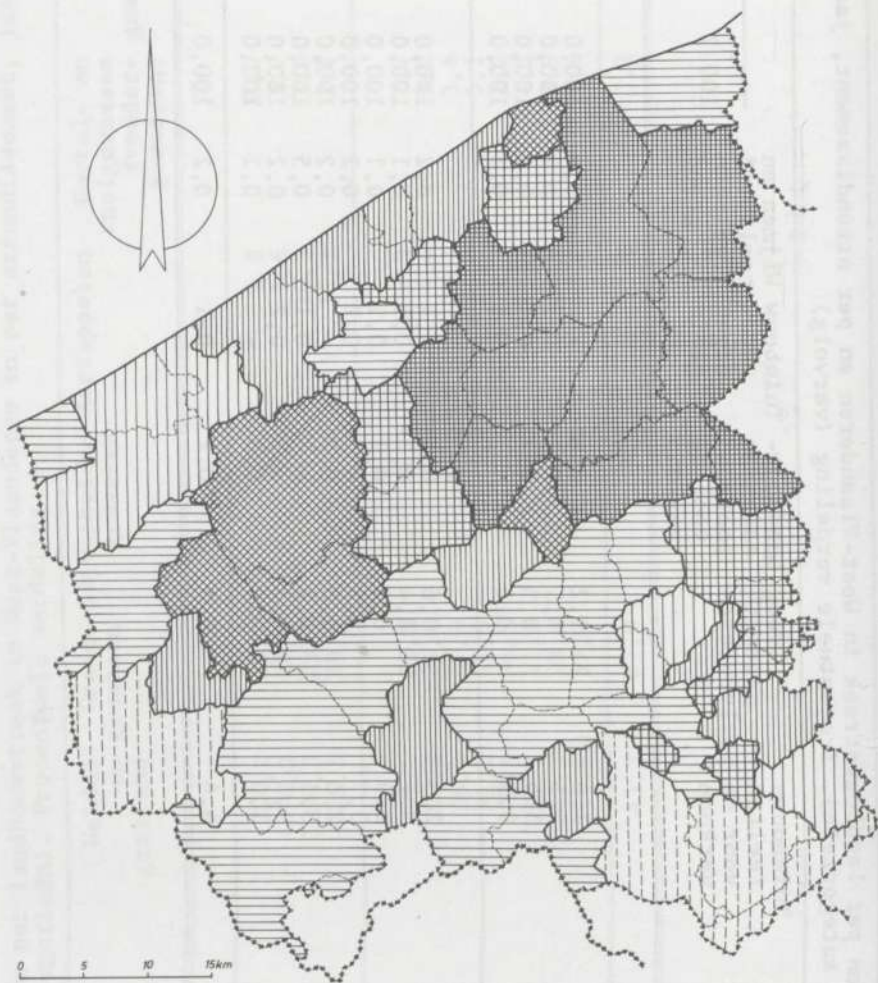
TABEL 3.8 : Teeltpatroon per landbouwstreek in West-Vlaanderen en per arrondissement, jaargemiddelde 1978-79 (alle categorieën). Procentuele verdeling

	Weiden en grasland	Graan- en gewassen	Nijverheids- gewassen	Aardappelen	Wortel- en knolgewassen (voeder- gewassen)	Groen- voeder- gewassen
<u>Landbouwstrekken in</u>						
<u>West-Vlaanderen</u>						
Duinen-Folders	44,2	35,2	8,8	1,8	1,7	4,7
Zandstreek	54,2	20,9	2,9	5,6	3,7	6,7
Zandleemstreek	38,3	25,3	12,2	10,3	3,6	4,1
Leemstreek	25,5	38,5	16,4	11,2	2,1	4,4
<u>Arrondissement</u>						
Brugge	56,4	25,8	2,9	2,2	2,7	6,4
Diksmuide	50,8	25,0	7,0	4,4	3,2	5,2
Ieper	36,3	27,8	14,4	10,1	3,6	4,3
Kortrijk	32,7	30,3	13,9	11,5	3,1	3,9
Oostende	44,8	36,5	6,4	1,5	2,2	4,4
Roesselare	38,9	17,3	9,7	12,1	4,1	3,7
Tielt	47,1	18,3	2,5	11,8	3,9	6,6
Veurne	33,9	37,9	17,6	3,0	1,6	3,3
<u>West-Vlaanderen</u>	43,5	27,0	9,1	7,0	3,1	4,9

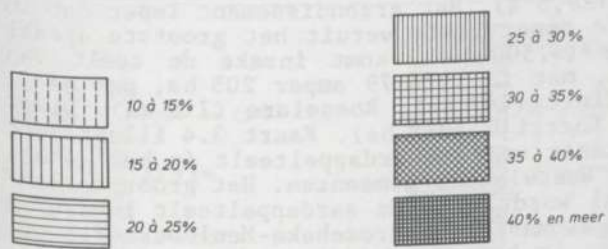
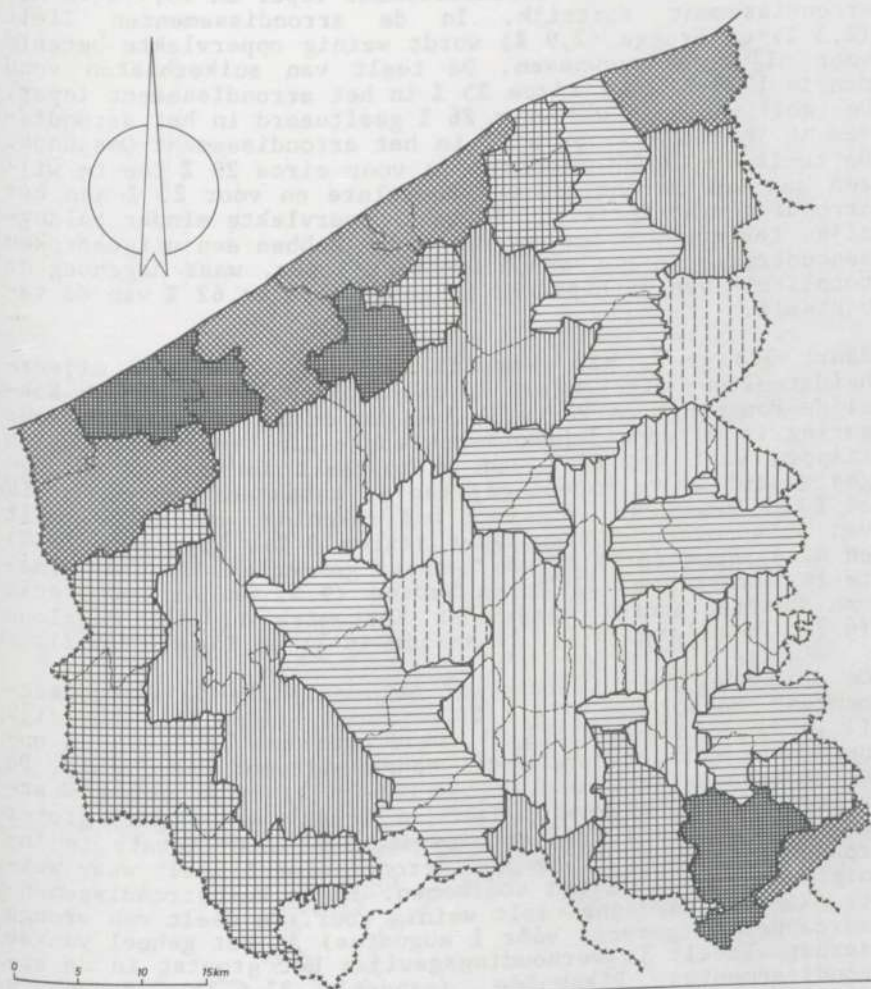
TABEL 3.8 : Teeltpatroon per landbouwstreek in West-Vlaanderen en per arrondissement, jaargemiddelde 1978-79 (alle categorieën). Procentuele verdeling (vervolg)

	Tuinbouw- teelten voor de verkoop	Droog geogoste zaden en pootgoed voor de verkoop	Landbouw- tuinbouw Wijmen en voor teeltvrij gelaten grond	Totaal	
				100 %	in ha
<u>Landbouwstrekken in</u>					
<u>West-Vlaanderen</u>					
Duinen-Polders	1,6	1,2	0,2	100,0	54.070
Zandstreek	5,5	0,1	0,2	100,0	55.266
Zandleemstreek	5,5	0,3	0,2	100,0	102.620
Leemstreek	0,9	0,6	0,3	100,0	6.287
<u>Arrondissement</u>					
Brugge	2,3	0,6	0,2	100,0	40.716
Diksmuide	3,7	0,4	0,1	100,0	28.002
Ieper	2,9	0,3	0,1	100,0	44.324
Kortrijk	3,7	0,5	0,2	100,0	23.359
Oostende	2,0	1,3	0,2	100,0	18.085
Roeselare	13,5	0,1	0,5	100,0	18.669
Tielt	9,1	0,1	0,2	100,0	24.819
Veurne	1,5	0,8	0,1	100,0	20.269
<u>West-Vlaanderen</u>	4,4	0,5	0,2	100,0	218.243

Kaart 3.1. Aandeel van weiden en grasland in de totale oppervlakte cultuurgrond, jaargemiddelde 1978-79 (alle categorieën)

Kaart 3,2: Aandeel van de graangewassen in de totale oppervlakte kultuurgrond, jaargemiddelde 1978-79
(alle categorieën)

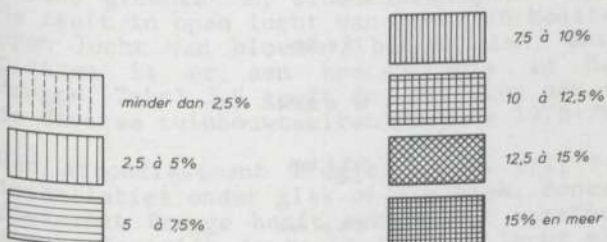
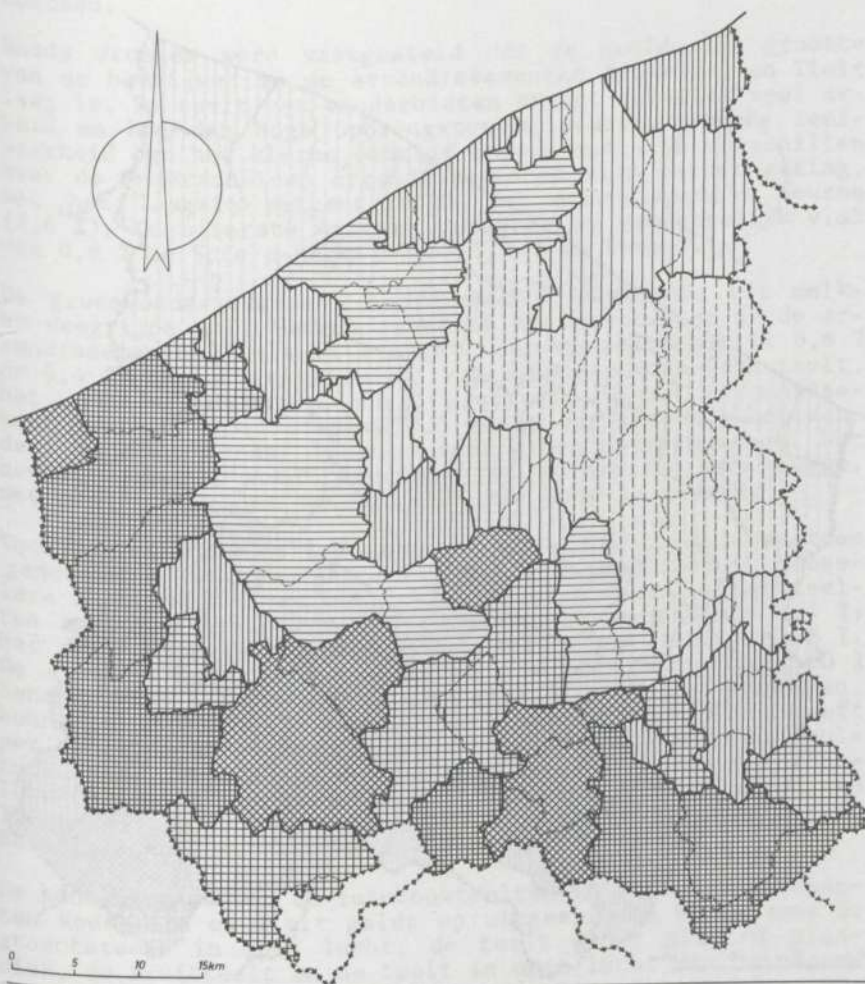

De teelt van nijverheidsgewassen vindt men verhoudingsgewijze vooral in de arrondissementen Veurne, Ieper en Kortrijk; het aandeel van het kultuurareaal besteed aan nijverheidsgewassen bedraagt 17,6 % in het arrondissement Veurne, 14,4 % in het arrondissement Ieper en 13,9 % in het arrondissement Kortrijk. In de arrondissementen Tielt (2,5 %) en Brugge (2,9 %) wordt weinig oppervlakte beteeld voor nijverheidsgewassen. De teelt van suikerbieten vond men in 1978-79 voor circa 35 % in het arrondissement Ieper. De teelt van vlas was voor 26 % gesitueerd in het arrondissement Veurne en voor 17 % in het arrondissement Oostende. De teelt van koffiecichorei is voor circa 29 % toe te wijzen aan het arrondissement Roeselare en voor 23 % aan het arrondissement Kortrijk. De naar oppervlakte minder belangrijke teelten van hop en van tabak hebben een uitgesproken concentratie in het arrondissement Ieper, waar nagenoeg de totaliteit van de hopteelt is gesitueerd en 62 % van de tabakteelt.

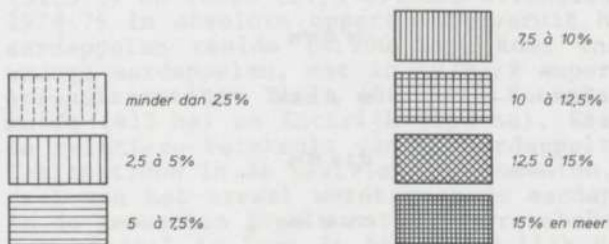
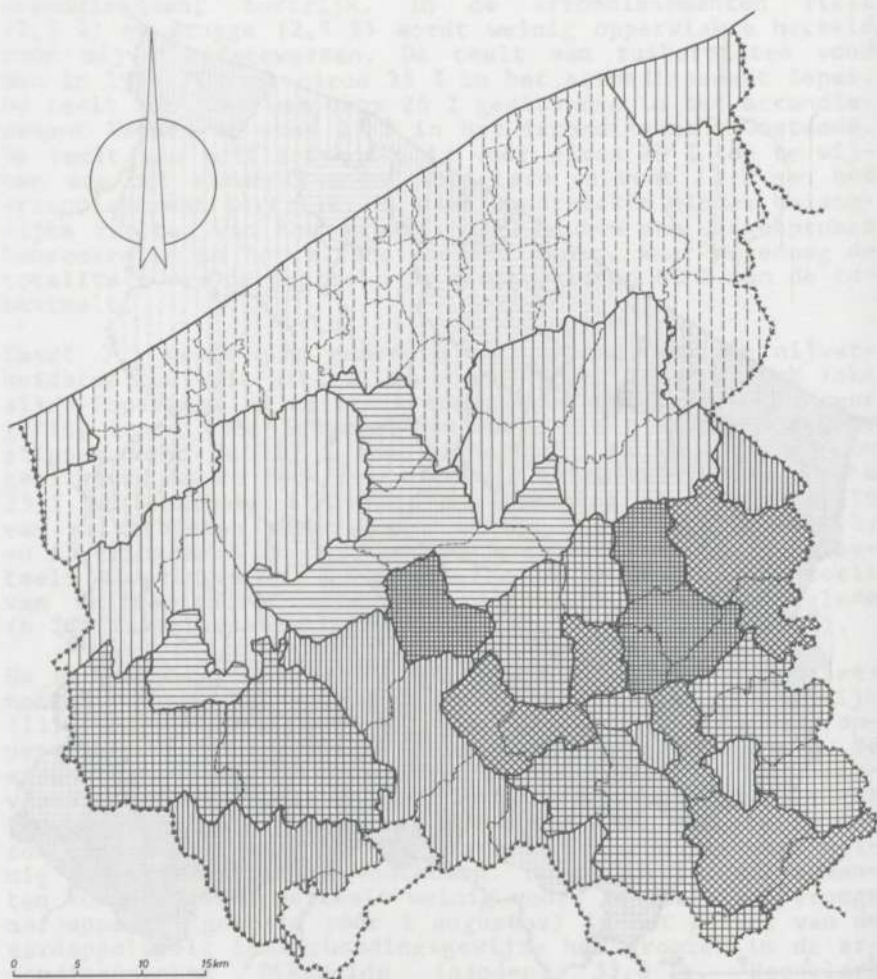
Kaart 3.3 geeft per gemeente het aandeel van de nijverheidsteelten; dit aandeel is vooral groot in de strook Koksijde-Poperinge en Kortrijk-Avelgem en is daarentegen zeer gering in de zone Ichtegem-Meulebeke-Tielt-Beernem. Aan te stippen valt dat 87 % van de hopteelt in West-Vlaanderen gesitueerd is te Poperinge; van de tabakteelt nemen Wervik 25 % en Zonnebeke 17 % voor hun rekening. Inzake de teelt van suikerbieten waren Ieper (circa 9 %), Poperinge (9 %) en Alveringem (8 %) de voornaamste gemeenten, voor de vlasteelt Alveringem (11 %) en Veurne (9 %) en voor de teelt van koffiecichorei waren het Kortemark (10 %), Hooglede (6 %), Roeselare (6 %), Diksmuide (6 %) en Torhout (6 %).

De aardappelteelt is relatief belangrijk in de arrondissementen Roeselare (12,1 %), Tielt (11,8 %), Kortrijk (11,5 %) en Ieper (10,1 %), waar meer dan 10 % van de oppervlakte kultuurgrond wordt aangewend voor deze teelt. De arrondissementen Roeselare en Tielt zijn de enige Westvlaamse arrondissementen waar het areaal aardappelen groter is dan het areaal nijverheidsgewassen; dit laatste is inzonderheid het geval in het arrondissement Tielt waar weinig nijverheidsteelten voorkomen. In de kustarrondissementen komt de aardappelteelt weinig voor. De teelt van vroege aardappelen (gerooid vóór 1 augustus) in het geheel van de aardappelteelt is verhoudingsgewijze het grootst in de arrondissementen Diksmuide (aandeel 33,6 %), Roeselare (31,8 %) en Tielt (29,5 %). Het arrondissement Ieper dat in 1978-79 in absolute oppervlakte veruit het grootste areaal aardappelen teelde (4.500 ha), komt inzake de teelt van vroege aardappelen, met in 1978-79 amper 205 ha, pas na de arrondissementen Tielt (867 ha), Roeselare (715 ha), Diksmuide (413 ha) en Kortrijk (212 ha). Kaart 3.4 illustreert de relatieve betekenis van de aardappelteelt in het gehele teeltpatroon in de Westvlaamse gemeenten. Het grootste aandeel van het areaal wordt voor de aardappelteelt ingeruimd in de gemeenten Ingelmunster-Oostrozebeke-Meulebeke-Pittem. Het aandeel is laag in het noordelijk deel van de provincie.

Kaart 3,3. Aandeel van de nijverheidsgewassen in de totale oppervlakte kultuurgrond, jaargemiddelde 1978-79
(alle categorieën)

Kaart 3,4: Aandeel van de aardappelen in de totale oppervlakte kultuurgrond, jaargemiddelde 1978-79 (alle categorieën)

De wortel- en knolgewassen (in hoofdteelt) geteeld als voeder- en knolgewassen (hoofdzakelijk voederbieten en halfsuikerbieten) zijn verhoudingsgewijze het sterkst vertegenwoordigd in de arrondissementen Roeselare en Tielt, waar respectievelijk 4,1 % en 3,9 % van het kultuurareaal hieraan wordt besteed.

Reeds vroeger werd vastgesteld dat de gemiddelde grootte van de bedrijven in de arrondissementen Roeselare en Tielt laag is. De teelt van voederbieten vraagt relatief veel arbeid en kan dan hoge opbrengsten opleveren, wat de leefbaarheid van het kleine bedrijf ondersteunt. De verschillen over de onderscheiden arrondissementen zijn eerder gering, met het laagste percentage in het arrondissement Veurne (1,6 %). De uiterste waarden variëren op gemeentelijk vlak van 0,6 % te Spiere-Helkijn tot 5,2 % te Izegem.

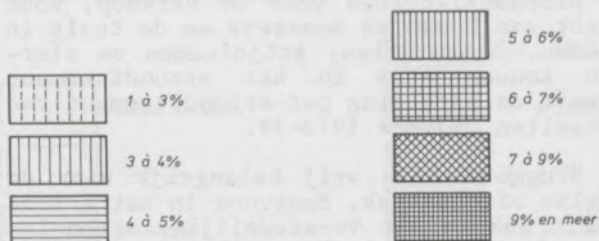
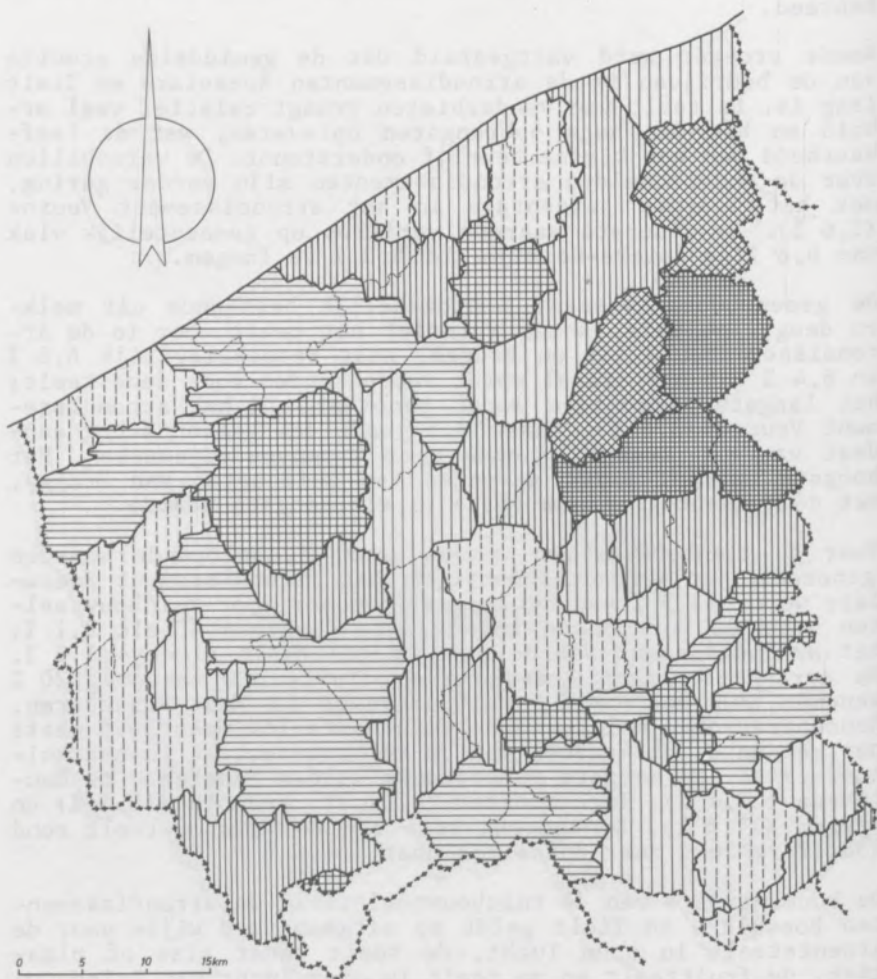
De groenvoeder- en knolgewassen, hoofdzakelijk bestaande uit melk- en deegrijpe maïs, komen relatief het meest voor in de arrondissementen Tielt en Brugge, waar respectievelijk 6,6 % en 6,4 % van het areaal wordt voorbehouden voor deze teelt; het laagste percentage wordt genoteerd in het arrondissement Veurne (3,3 %). Kaart 3.5 geeft per gemeente het aandeel van het areaal benomen door groenvoeder- en knolgewassen. Het hoogste aandeel wordt gevonden ten zuidoosten van Brugge, met de gemeente Beernem (13,4 %) als hoogste waarde.

Voor de tuinbouwteelten worden zeer uiteenlopende waarden genoteerd per arrondissement. In het arrondissement Roeselare wordt 13,5 % van het areaal benomen door tuinbouwteelten voor de verkoop en in het arrondissement Tielt 9,1 %; het arrondissement Veurne daarentegen haalt slechts 1,5 %. De arrondissementen Roeselare en Tielt, die nagenoeg 20 % van het totale cultuurareaal in West-Vlaanderen, benemen van het totale areaal. Kaart 3.6 geeft de concentratie van de tuinbouwteelten in het cultuurareaal. De hoogste percentages worden genoteerd te Meutebeke (23,7 %), Ingelmunster (22,1 %), Ardoie (18,1 %) en Izegem (17,6 %). De concentratie van de tuinbouwteelt rond Roeselare komt zeer duidelijk naar voren.

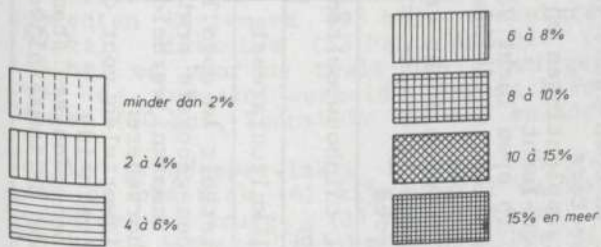
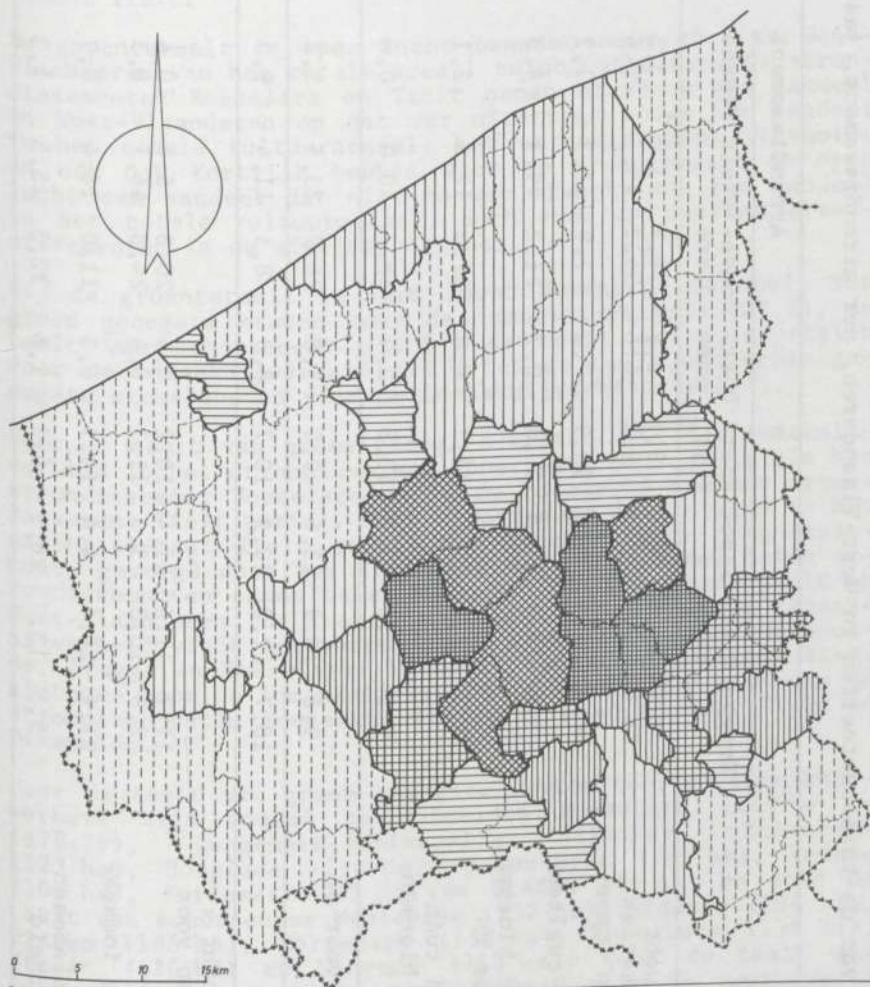
De concentratie van de tuinbouwteelten in de arrondissementen Roeselare en Tielt geldt op uitgesproken wijze voor de groenteteelt in open lucht, de teelt onder glas of plastic, de fruitteelt en de teelt in open lucht van tuinbouwzaden, groente- en bloemenplantgoed voor de verkoop; voor de teelt in open lucht van bomen en heesters en de teelt in open lucht van bloemen, bloembollen, snijbloemen en sierplanten is er een concentratie in het arrondissement Brugge. Tabel 3.9 geeft de spreiding per arrondissement van de diverse tuinbouwteelten tijdens 1978-79.

Het arrondissement Brugge is ook vrij belangrijk voor de installaties onder glas of plastic. Bovendien in het arrondissement Brugge heeft ook in het verstedelijkte arrondissement Kortrijk de teelt in open lucht van bloemen, bloembollen, snijbloemen en sierplanten reële betekenis. In het arrondissement Tielt heeft de teelt in open lucht van bomen

Kaart 3,5: Aandeel van de groenvoedergewassen in de totale oppervlakte cultuurgrond, jaargemiddelde 1978-79
(alle categorieën)

Kaart 3,6: Aandeel van de tuinbouwteelten (voor de verkoop) in de totale oppervlakte cultuurgrond, jaargemiddelde 1978-79 (alle categorieën)

TABEL 3.9 : Spreiding van de tuinbouwteelten in West-Vlaanderen, per arrondissement, jaargemiddelde 1978-79

	Arrondissement					West-Vlaanderen = 100 %			
	Brugge muide	Diks-Ieper	Kort-rijk	Oost-ende	Roese-Tielt lare		Veurne		
Groenteteelt in open lucht	8,0	11,5	14,0	8,7	3,9	26,7	23,9	3,3	100,0
Teelt onder glas of plastiek	28,6	2,9	5,8	7,2	6,6	34,2	14,1	0,6	100,0
Teelt in open lucht van bomen en heesters	50,0	1,5	4,9	13,9	2,3	7,9	18,3	1,2	100,0
Fruitaanplantingen en -teelten in open lucht	5,6	10,9	16,4	12,1	0,2	21,2	29,3	4,3	100,0
Teelt in open lucht van bloemen, bloembollen, snijbloemen en sierplanten	32,2	2,2	12,0	18,1	8,6	12,0	12,8	2,1	100,0
Teelt in open lucht van tuinbouwzaden, groente- en bloemenplantgoed	19,1	2,2	3,0	13,8	2,4	28,7	30,0	0,8	100,0
Totaal tuinbouwteelten voor de verkoop	9,8	10,9	13,6	9,0	3,8	26,2	23,5	3,2	100,0
Totaal kultuurareaal	18,7	12,8	20,3	10,7	8,3	8,5	11,4	9,3	100,0
Groenteteelt in open lucht :									
groen geoogste erwten voor de inmaaknijverheid	11,7	11,6	21,4	10,2	8,5	20,8	5,4	10,4	100,0
schorseneren	2,6	10,3	3,6	11,3	0,4	24,8	46,7	0,3	100,0
tuinwortelen voor de inmaaknijverheid	21,9	26,4	4,4	10,7	6,3	11,0	18,4	0,9	100,0
groen geoogste stamslabonen voor de inmaaknijverheid	5,5	13,7	26,1	4,2	1,6	32,3	15,3	1,3	100,0

en heesters wel enige betekenis, wat niet in dezelfde mate het geval is in het arrondissement Roeselare. In het arrondissement Roeselare is de oriëntering op glasteelt verhoudingsgewijze zeer groot, in tegenstelling met het arrondissement Tielt.

De groenteteelt in open lucht beneemt ruim 90 % in West-Vlaanderen van het totale areaal tuinbouwteelten. De arrondissementen Roeselare en Tielt nemen hiervoor een aandeel in West-Vlaanderen op dat ver uitstijgt boven hun aandeel in het totale cultuurareaal; het arrondissement Diksmuide en ook nog Kortrijk hebben voor de groenteteelt in open lucht een aandeel dat niet zo ver afwijkt van hun aandeel in het totale cultuurareaal, doch voor de overige arrondissementen is de afwijking groot.

Bij de groenteteelt in open lucht domineren de teelt van groen geogste erwten voor de inmaaknijverheid (27 %), de teelt van schorseneer (26 %), de teelt van tuinwortelen voor de inmaaknijverheid (11 %) en de teelt van groen geogste stamslabonen voor de inmaaknijverheid (6,6 %).

Voor de teelt van groen geogste erwten voor de inmaaknijverheid is het arrondissement Ieper even belangrijk als het arrondissement Roeselare en is de betekenis van het arrondissement Tielt gering. Voor schorseneer daarentegen is het arrondissement Tielt veruit het belangrijkste arrondissement, gevolgd door het arrondissement Roeselare; beide arrondissementen samen halen meer dan 70 % van deze teelt in West-Vlaanderen. De teelt van tuinwortelen voor de inmaaknijverheid vindt men vooral in de arrondissementen Diksmuide, Brugge en Roeselare. De teelt van groen geogste stamslabonen voor de inmaaknijverheid is vooral een zaak van de arrondissementen Roeselare en Ieper, gevolgd door Tielt en Diksmuide.

Voor de teelt van groen geogste erwten voor de inmaaknijverheid zijn vooral te vermelden Roeselare (125 ha in 1978-79), Langemark-Poelkapelle (124 ha), Zonnebeke (123 ha), Hooglede (118 ha), Zuienkerke (111 ha), Veurne (106 ha), Kortemark (95 ha) en Staden (90 ha) en voor de teelt van schorseneer Meulebeke (252 ha), Ardooie (204 ha), Pittem (186 ha), Kortemark (138 ha), Roeselare (119 ha), Staden (116 ha) en Wingene (113 ha); voor de teelt van tuinwortelen voor de inmaaknijverheid zijn de voornaamste gemeenten Kortemark (98 ha), Koekelare (92 ha), Oostkamp (92 ha), Diksmuide (53 ha), Ardooie (47 ha) en Ichtegem (44 ha) en voor de teelt van groen geogste stamslabonen voor de inmaaknijverheid Langemark-Poelkapelle (53 ha), Staden (50 ha), Zonnebeke (49 ha) en Kortemark (42 ha).

Inzake grondoppervlakte benomen door installaties onder glas of plastic (4) zijn vooral de volgende gemeenten te vermelden: Brugge (31 ha), Staden (25 ha), Roeselare (19 ha), Jabbeke (15 ha), Hooglede (15 ha) en Ardooie (11 ha).

De teelt in open lucht van bomen en heesters voor de verkoop is vooral te vinden te Beernem (46 ha), Oostkamp (34 ha), Brugge (29 ha), Wingene (28 ha), Waregem (20 ha), Jabbeke (14 ha) en Ruiselede (11 ha).

Fruitaanplantingen en -teelten (waaronder aardbeien en andere) zijn betrekkelijk gespreid; volgens de land- en tuinbouwtellingen van 15 mei 1978 en 15 mei 1979 zijn als belangrijkste gemeenten te citeren Meulebeke (20 ha), Dentergem (20 ha), Ledegem (18 ha), Lo-Reninge (17 ha), Moorslede (14 ha), Poperinge (14 ha), Ieper (13 ha), Alveringem (12 ha), Pittem (11 ha) en Tielt (11 ha).

Voor de teelt in open lucht van bloemen, bloembollen, snijbloemen en sierplanten is vooral Brugge (10 ha) te vermelden en verder nog Damme (5 ha), Poperinge (4 ha), Staden (3,5 ha) en Gistel (3 ha).

De teelt in open lucht van tuinbouwzaden, groente- en bloemenplantgoed voor de verkoop is naar oppervlakte zeer gering (circa 70 ha); te vermelden zijn Brugge, Hooglede, Dentergem, Ingelmunster, Staden, Meulebeke en Tielt, doorgaans met 1 à 3 ha.

Waar de tuinbouwteelten in West-Vlaanderen nog meer dan 9.600 ha beslaan, is de teeltgroep "droog geoogste peulvruchten", met ruim 1.000 ha, reeds van vrij beperkte betekenis, en dit is nog meer het geval voor de teeltgroep "landbouwzaden en pootgoed voor de verkoop", met nagenoeg 500 ha beteelde oppervlakte.

De teelt van droog geoogste peulvruchten is relatief belangrijk in de kustarrondissementen, vooral in het arrondissement Oostende, waar 1,3 % van de kultuurgrond bestemd is voor deze teelt tegenover gemiddeld slechts 0,5 % in West-Vlaanderen; deze teelt komt nauwelijks voor in de arrondissementen Roeselare (0,1 %) en Tielt (0,1 %). De gemeenten met in 1978-79 het grootste areaal droog geoogste peulvruchten zijn Veurne (107 ha), Knokke-Heist (97 ha), Middelkerke (81 ha), Diksmuide (74 ha), Poperinge (73 ha), Damme (57 ha) en De Haan (51 ha).

Ook de teelt van landbouwzaden en pootgoed voor de verkoop heeft in relatieve termen de grootste betekenis in de kustarrondissementen, met het arrondissement Oostende voorop; in het arrondissement Oostende is het aandeel in de totale kultuuroppervlakte 0,7 % tegenover gemiddeld 0,2 % in West-Vlaanderen. Als voornaamste gemeenten zijn te vermelden Brugge (53 ha), Zuienkerke (40 ha), De Haan (35 ha), Middelkerke (33 ha), Jabbeke (31 ha) en Langemark-Poelkapelle (30 ha).

Te vermelden is nog de kampernoelieteel, die een zeer geringe oppervlakte inneemt en in West-Vlaanderen bedreven wordt in daartoe speciaal uitgeruste gebouwen, maar waar West-Vlaanderen een aandeel van bijna tweederden inneemt in deze teelt in Vlaanderen en 60 % van het Rijk. Binnen West-Vlaanderen is deze teelt vooral te vinden in de arrondisse-

menten Tielt (35 % van West-Vlaanderen) en Roeselare (31 %) evenals in het arrondissement Ieper (20 %). De voornaamste gemeenten zijn Ardoosie (19.170 m² in 1978-79), Ingelmunster (8.124 m²), Wevelgem (6.860 m²), Moorslede (6.515 m²), Roeselare (5.956 m²), Kortemark (5.670 m²), Meulebeke (5.330 m²) en Waregem (4.673 m²).

2. EVOLUTIE VAN HET TEELTPATROON, 1959-70-79

A. WEST-VLAANDEREN IN VERGELIJKING MET HET RIJK

Tabel 3.10 geeft een overzicht van het verloop van het teeltpatroon in West-Vlaanderen en de evolutie van het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk. Er is gebruik gemaakt van de algemene landbouwtelling van 15 mei 1959 waarbij de categorieën 1, 2 en 3 werden in aanmerking genomen. Gelet op het beschikbaar zijn sinds 1970 van jaarlijkse algemene tellingen werd met het oog op het uitvlakken van eerder incidentele fluktuaties, een gemiddelde berekend voor de jaren 1970 en 1971, enerzijds, en voor de jaren 1978 en 1979 anderzijds.

Sinds 1959 zijn er belangrijke verschuivingen in het teeltpatroon, waarbij de evolutie tussen 1959 en 1970 en tussen 1970 en 1979 soms tegengesteld was. Voor sommige teelten is West-Vlaanderen meer dan vroeger naar voren getreden in het geheel van het Rijk, voor andere teelten daarentegen werd de relatief sterke concentratie in West-Vlaanderen afgezwakt.

In 1959 was de oppervlakte benomen door weiden en grasland in West-Vlaanderen ongeveer even groot als de oppervlakte benomen door graangewassen; het aandeel in het totale cultuurareaal beliep voor beide teeltgroepen ongeveer 37 %. Het weide- en grasland is naar oppervlakte tussen 1959 en 1970-71 in West-Vlaanderen aanzienlijk toegenomen (+7.700 ha of 8,7 %), terwijl de totale oppervlakte cultuurgrond verminderde met meer dan 8.500 ha of 3,6 %. Na 1970-71 was er in West-Vlaanderen een eerder beperkte daling van weiden en grasland (-1.900 ha of 2,0 %), daling die in relatieve termen geringer was dan de vermindering van het totale areaal (-4,7 %). Het aandeel van weiden en grasland in de totale oppervlakte cultuurgrond in West-Vlaanderen was ononderbroken stijgend, zij het tegen een vertragend tempo; dit aandeel is gestegen van 37,5 % in 1959 tot 43,5 % in 1978-79.

In het Rijk was, in tegenstelling met het verloop in West-Vlaanderen, de oppervlakte weide en grasland verminderd met 1,5 % tussen 1959 en 1970-71; tussen 1970-71 en 1978-79 was er een versnelde daling van 9,2 %. Het aandeel van West-Vlaanderen in het geheel van weide- en grasland in het Rijk steeg van 11,1 % in 1959 tot 12,3 % in 1970-71 en 13,2 % in 1978-79. Het aandeel van West-Vlaanderen in het totale cultuurareaal van het Rijk nam toe van 14,3 % in 1959 tot

TABEL 3.10 : Evolutie van het teeltpatroon in West-Vlaanderen in vergelijking met het Rijk, 1959-1970-1979

Teeltgroepen	West-Vlaanderen					Aandeel in het Rijk				
	Beteelde oppervlakte in ha		Procentuele verdeling							
	1959	1970-71	1978-79	1959	1970-71		1978-79	1959	1970-71	1978-79
Weiden en grasland	89.007	96.716	94.801	37,5	42,3	43,5	11,1	12,3	13,2	13,2
Graangewassen	87.818	72.188	58.958	37,0	31,5	27,0	16,9	15,7	14,8	14,8
Nijverheidsgewassen	19.162	21.974	19.910	8,1	9,6	9,1	21,8	20,9	16,1	16,1
Aardappelen	19.859	16.012	15.344	8,4	7,0	7,0	27,9	36,1	42,8	42,8
Wortel- en knolgewassen als voedergras	9.639	9.009	6.778	4,1	3,9	3,1	17,8	27,9	34,5	34,5
Groenvoedergrassen	2.105	2.427	10.696	0,9	1,1	4,9	4,6	6,0	11,2	11,2
Tuinbouwteelten voor de verkoop	1.983	6.526	9.621	0,8	2,8	4,4	3,8	13,4	24,1	24,1
Droog geoogste peulvruchten	5.854	2.981	1.066	2,5	1,3	0,5	50,4	50,0	51,4	51,4
Landbouwzaden en pootgoed voor de verkoop	343	473	494	0,1	0,2	0,2	29,1	33,2	30,0	30,0
Tuinbouw voor het eigen gezin	1.666	418	170	0,7	0,2	0,1	12,7	12,2	14,0	14,0
Andere landbouwteelten	14	17	15	-	-	-	9,7	6,4	8,8	8,8
Wijmenaanplantingen	7	2	3	-	-	-	1,5	1,2	2,5	2,5
Teeltvrij gelaten grond	104	273	387	-	0,1	0,2	3,4	5,1	7,7	7,7
Oppervlakte kultuurgrond	237.561	229.016	218.243	100,0	100,0	100,0	14,3	14,9	15,2	15,2

15,2 % in 1978-79. Nog steeds is de oriëntering op weiden en grasland in West-Vlaanderen geringer dan in het Rijk, maar de afwijking is minder groot geworden.

Sterk dalend in West-Vlaanderen was de teelt van graangewassen; de teruggang was er relatief groter dan in het Rijk.

Tussen 1959 en 1970-71 liep het areaal graangewassen in West-Vlaanderen terug met ongeveer 15.600 ha of bijna 18 % en tussen 1970-71 en 1978-79 was er nog een vermindering van ruim 13.000 ha, dit is nogmaals 18 %. In het Rijk bedroeg de daling respektievelijk circa 12 % en 13 %. Over de gehele periode 1959-1978/79 was er in West-Vlaanderen een terugloop met ongeveer een derde en in het Rijk met bijna een vierde. In West-Vlaanderen is het aandeel van de graangewassen in het totale cultuurareaal teruggevallen van 37 % in 1959 tot 27 % in 1978-79 en in het Rijk van 31 % tot nagenoeg 28 %. Waar voorheen West-Vlaanderen in vergelijking met het Rijk relatief sterk op de teelt van graangewassen was georiënteerd, is dit na 1970 gewijzigd. Het aandeel van West-Vlaanderen in de totale teelt van graangewassen in het Rijk is verminderd van bijna 17 % in 1959 tot iets minder dan 15 % in 1978-79.

De daling was in West-Vlaanderen algemeen voor alle soorten graangewassen, behoudens korrelmaïs, en was vooral groot voor haver en voor rogge. De oppervlakte benomen door haver was in West-Vlaanderen in 1978-79 nog slechts 27 % van de oppervlakte benomen in 1959 en voor rogge amper 24 %; voor gerst was er een terugloop tot index 90 en voor tarwe tot index 78, terwijl de oppervlakte benomen door korrelmaïs 17 maal zo groot was als in 1959. Voor gerst was er tussen 1959 en 1970-71 nog aangroei. De toename voor korrelmaïs situeerde zich vooral na 1970.

Evolutie beteelde oppervlakte in West-Vlaanderen, 1959-79 (in ha)

	West-Vlaanderen			Aandeel in het Rijk		
	1959	1970-71	1978-79	1959	1970-71	1978-79
Tarwe	32.489	25.160	25.425	16,4	13,5	14,1
Gerst	26.437	33.699	23.770	24,3	21,2	15,4
Haver	21.072	10.568	5.652	15,1	14,8	18,7
Rogge	7.304	1.911	1.727	11,9	8,8	12,6
Korrelmaïs	107	379	1.845	23,0	14,5	30,8

Het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk is gedaald voor tarwe en gerst en is gestegen voor haver, rogge en korrelmaïs. In 1959 was West-Vlaanderen in vergelijking met het Rijk relatief sterk georiënteerd op de teelt van gerst, wat thans niet meer het geval is.

De teelt van nijverheidsgewassen was in West-Vlaanderen, zoals dit ook het geval was in het Rijk, expansief tussen 1959 en 1970-71; in tegenstelling met het verloop in het Rijk was er in West-Vlaanderen na 1970-71 een teruggang. De voorheen relatief sterke oriëntering van West-Vlaanderen op nijverheidsgewassen in vergelijking met het Rijk is, globaal beschouwd, grotendeels afgebouwd.

Tussen 1959 en 1970-71 steeg het areaal nijverheidsgewassen in West-Vlaanderen met circa 2.800 ha of bijna 15 %; in het Rijk was er een toename van 19 %. Tussen 1970-71 en 1978-79 viel het areaal nijverheidsgewassen in West-Vlaanderen terug met ruim 2.000 ha of 9 %; in 1978-79 werd het areaal van 1959 nog met ongeveer 4 % overschreden. In het Rijk was er tussen 1970-71 en 1978-79 nog een verruiming met 17 %; in 1978-79 werd het niveau van 1959 met 40 % overschreden. In West-Vlaanderen werd in 1959 8 % van het totale landbouwareaal bestemd voor nijverheidsteelten en in 1978-79 ongeveer 9 %; in het Rijk was het overeenkomstig aandeel slechts 5,3 % in 1959, doch het is gestegen tot 8,6 % in 1978-79. Het aandeel van West-Vlaanderen in de totale oppervlakte nijverheidsgewassen in het Rijk is dan ook gedaald van bijna 22 % in 1959 tot 16 % in 1978-79.

De teelt van suikerbieten is in vergelijking met 1959 verhoogd, dit van vlas en tabak is verminderd.

Evolutie beteelde oppervlakte in West-Vlaanderen, 1959-79 (in ha)

	West-Vlaanderen			Aandeel in het Rijk		
	1959	1970-71	1978-79	1959	1970-71	1978-79
Suikerbieten	8.842	15.625	13.707	13,9	17,1	12,1
Vlas	7.747	3.762	4.181	37,3	36,5	52,8
Koffie- cichorei	1.215	1.262	946	95,1	96,3	89,1
Tabak	943	487	417	67,7	76,1	83,6
Hop	400	683	592	60,9	68,0	73,4

Tussen 1959 en 1970-71 was de teelt van suikerbieten in West-Vlaanderen sterk stijgend en het aandeel in het Rijk nam toe; na 1970 was de oppervlakte dalend in West-Vlaanderen en verder stijgend in het Rijk. De teruggang van de vlasteelt in West-Vlaanderen deed zich voor tussen 1959 en 1970-71; in 1978-79 was de vlasteelt in West-Vlaanderen hoger dan in 1970-71, wat niet het geval was in het Rijk. De concentratie van de vlasteelt in West-Vlaanderen is nog verhoogd. De eerder sterke teruggang van de tabakteelt in West-Vlaanderen, vooral tussen 1959 en 1970-71, heeft niet belet dat de concentratie in West-Vlaanderen nog is verhoogd. De relatief sterke oriëntering van West-Vlaanderen inzake koffiecichorei en hop is groot gebleven en voor hop zelfs nog verhoogd.

In 1959 was in West-Vlaanderen de oppervlakte benomen door aardappelen iets groter dan de oppervlakte bezet met nijverheidsgewassen. De teelt van aardappelen is zeer sterk teruggelopen tussen 1959 en 1970-71 en in eerder beperkte mate na 1970. Een gelijkaardig verloop deed zich voor in het Rijk, doch nog sterker uitgesproken.

Tussen 1959 en 1970-71 was het areaal aardappelen in West-Vlaanderen dalend met ongeveer 3.800 ha of 19 %; in het Rijk was er een vermindering die in relatieve termen het dubbele was van West-Vlaanderen. Tussen 1970-71 en 1978-79 was er in West-Vlaanderen nog slechts een afname van circa 660 ha of 4 %; in het Rijk beliep de vermindering nog 19 %. In West-Vlaanderen is het aandeel van de aardappelteelt in het totale landbouwareaal verminderd van 8,4 % in 1959 tot 7,0 % in 1978-79; in het Rijk, met reeds een gering aandeel in 1959, was er een daling van 4,3 % in 1959 tot 2,5 % in 1978-79. Het aandeel van West-Vlaanderen in het totale areaal aardappelen in het Rijk is gestegen van 28 % in 1959 tot bijna 43 % in 1978-79, en dit niettegenstaande een vermindering van het areaal aardappelen van 4.500 ha of bijna 23 %.

In West-Vlaanderen was de teelt van vroege aardappelen in 1978-79 10 % groter dan in 1959, terwijl er in het Rijk bijna een halvering was. Inzake de teelt van vroege aardappelen is het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk gestegen van 34 % in 1959 tot 67 % in 1978-79.

De teelt van wortel- en knolgewassen (vooral voeder- en halfsuikerbieten) als voedergewas is in West-Vlaanderen lichtjes gedaald tussen 1959 en 1970-71, terwijl de teelt van groenvoedergewassen enigermate toenam. Na 1970 is de teelt van wortel- en knolgewassen als voedergewas in West-Vlaanderen zeer sterk gedaald en de teelt van groenvoedergewassen in opvallend sterke mate toegenomen. In het Rijk was er reeds tussen 1959 en 1970-71 een sterke teruggang van de teelt van wortel- en knolgewassen als voedergewas, terwijl de teelt van groenvoedergewassen eveneens daalde; de daling van de teelt van wortel- en knolgewassen als voedergewas zette zich in het Rijk verder na 1970 en de teelt van groenvoedergewassen was tussen 1970-71 en 1978-79 eveneens sterk stijgend.

Tussen 1959 en 1970-71 verminderde de teelt van wortel- en knolgewassen als voedergewas in West-Vlaanderen met ongeveer 600 ha of 6,5 %, terwijl de teelt van groenvoedergewassen steeg met circa 300 ha of 15 %. In het Rijk was er een daling van respectievelijk 40 % en 10 %. Tussen 1970-71 en 1978-79 was de teelt van wortel- en knolgewassen in West-Vlaanderen dalend met ruim 2.200 ha of een vierde; de teelt van groenvoedergewassen kende een aangroei van meer dan 8.200 ha, dit is meer dan een verviervoudiging. In het Rijk was er tussen 1970-71 en 1978-79 een daling van het areaal wortel- en knolgewassen van nogmaals bijna 40 % en steeg het areaal groenvoedergewassen tot meer dan het dubbele.

In 1959 was de oppervlakte benomen door groenvoedergewassen in West-Vlaanderen slechts 22 % van het areaal wortel- en knolgewassen als voedergewas, doch in 1978-79 was de oppervlakte groenvoedergewassen ruim anderhalf maal zo groot als het areaal wortel- en knolgewassen. In het Rijk was de teelt van groenvoedergewassen naar oppervlakte in 1959 slechts 16 % lager dan de teelt van wortel- en knolgewassen; in 1978-79 was de oppervlakte groenvoedergewassen bijna het vijfvoudige van de oppervlakte wortel- en knolgewassen als voedergewas.

In West-Vlaanderen is het aandeel van de wortel- en knolgewassen als voedergewas in de totale kultuuroppervlakte gedaald van 4,1 % in 1959 tot 3,1 % in 1978-79 en in het Rijk was er een daling van 3,3 % tot amper 1,4 %. Het aandeel van West-Vlaanderen in het areaal wortel- en knolgewassen in het Rijk is bijna verdubbeld, namelijk 17,8 % in 1959 en 34,5 % in 1978-79.

Het aandeel van de groenvoedergewassen in de totale kultuuroppervlakte is tussen 1959 en 1978-79 in West-Vlaanderen gestegen van amper 0,9 % tot 4,9 % en in het Rijk van 2,7 % tot 6,7 %. Het aandeel van West-Vlaanderen in het totale areaal groenvoedergewassen in het Rijk was in 1959 bijzonder laag, maar er is een stijging van 4,6 % in 1959 tot 11,2 % in 1978-79.

Beschouwt men het geheel van de voedergewassen, namelijk wortel- en knolgewassen als voedergewas en de groenvoedergewassen, dan was er tussen 1959 en 1970-71 in West-Vlaanderen een zeer geringe daling, namelijk van circa 300 ha of 2,6 %, terwijl er in het Rijk een afname was van 26,8 %. Het aandeel van West-Vlaanderen in het geheel van het Rijk steeg van 11,8 % in 1959 tot 15,7 % in 1970-71. Tussen 1970-71 en 1978-79 was er in West-Vlaanderen een aangroei van 6.000 ha of bijna 53 %; in het Rijk beliep de toename 58 %. Het aandeel van West-Vlaanderen in het geheel van de teelt van voedergewassen in het Rijk liep lichtjes terug van 15,7 % in 1970-71 tot 15,1 % in 1978-79. In 1978-79 was het aandeel van West-Vlaanderen in het geheel van het Rijk inzake voedergewassen (15,1 %) op het niveau van het aandeel in het totale cultuurareaal (15,2 %), terwijl er in 1959 een duidelijke afwijking was ten nadele van West-Vlaanderen (11,8 % tegenover 14,3 %).

Voor de voedergewassen noteerde West-Vlaanderen een stijging van het aandeel in het totaal van het landbouwareaal in West-Vlaanderen van 5 % in 1959 en 1970-71 tot 8 % in 1978-79. In het Rijk was het overeenkomstig aandeel dalend van 6,0 % in 1959 tot 4,8 % in 1970-71 en nadien stijgend tot 8,0 %.

De toename van de groenvoedergewassen is toe te wijzen aan de teelt van melk- of deegrijpe maïs; deze teelt vraagt weinig arbeid, geeft goede opbrengsten en is gemakkelijk te vervoederen, waardoor het een ideaal wintervoeder is geworden. In 1970-71 was de oppervlakte melk- of deegrijpe maïs in West-Vlaanderen circa 1.146 ha en in 1978-79 was dit gestegen tot 10.032 ha.

De teelt van melk- en deegrijpe maïs heeft de teelt van klaver bijna volledig verdrongen en de teelt van luzerne is sterk teruggelopen.

Evolutie beteelde oppervlakte in West-Vlaanderen, 1959-79 (in ha)

	West-Vlaanderen			Aandeel in het Rijk		
	1959	1970-71	1978-79	1959	1970-71	1978-79
Voeder- en halfsuiker- bieten	9.520	8.853	6.687	18,0	28,0	34,6
Klaver	1.135	208	35	3,9	3,2	1,8
Luzerne	728	951	482	8,4	15,1	13,4
Maïs (inkuil en voeder)	106	1.146	10.032	4,6	5,4	11,7

Bijzonder opvallend voor West-Vlaanderen is de ononderbroken en zeer sterke stijging van de tuinbouwteelten voor de verkoop; in het Rijk was er daarentegen een daling, die vooral na 1970 belangrijk was.

Tussen 1959 en 1970-71 werd het areaal tuinbouwteelten voor de verkoop (inclusief fruitteelt) in West-Vlaanderen uitgebreid met ongeveer 4.500 ha, dit was meer dan een verdrievoudiging. In het Rijk was er een daling van de oppervlakte van 6 %. Op te merken valt dat deze gegevens met de nodige omzichtigheid moeten worden geïnterpreteerd; algemeen wordt aangenomen dat de aangiften terzake onvolledig zijn. Volgens de landbouwtellingen zou de oppervlakte tuinbouwteelten voor de verkoop in West-Vlaanderen in 1959 amper 0,8 % van het totale landbouwareaal benomen hebben en in 1970-71 2,8 %; in het Rijk was dit respectievelijk 3,1 % en 3,2 %. Het aandeel van West-Vlaanderen in het geheel van de tuinbouw voor de verkoop in het Rijk steeg van amper 3,8 % in 1959 tot 13,4 % in 1970-71.

Tussen 1970-71 en 1978-79 was het areaal tuinbouwteelten voor de verkoop in West-Vlaanderen nog stijgend met circa 3.100 ha of 47 %; in het Rijk was er een daling van 18 %. Het aandeel van de tuinbouwteelten in het totale landbouwareaal steeg in West-Vlaanderen van 2,8 % in 1970-71 tot 4,4 % in 1978-79; in het Rijk was er een daling van 3,2 % tot 2,8 %. Het aandeel van West-Vlaanderen in het totaal van de tuinbouw voor de verkoop in het Rijk nam toe van 13,4 % in 1970-71 tot 24,1 % in 1978-79. Waar de tuinbouwteelten voor de verkoop in 1959 in West-Vlaanderen in vergelijking met het Rijk zeer zwak vertegenwoordigd waren, is er nu een relatief sterke oriëntering op tuinbouw in West-Vlaanderen in vergelijking met het Rijk.

Tussen 1959 en 1978-79 is de oppervlakte benomen door tuinbouwteelten voor de verkoop, volgens de gegevens van de

landbouwstellingen, in West-Vlaanderen bijna verviervoudigd en in het Rijk gedaald met 23 %.

De merkwaardige opgang van West-Vlaanderen inzake tuinbouwteelten voor de verkoop is toe te wijzen aan de ontwikkeling van de groenteteelt in open lucht. De groenteteelt in open lucht steeg in West-Vlaanderen van circa 1.250 ha in 1959 tot meer dan 5.700 ha in 1970-71 en ruim 8.700 ha in 1978-79; in het Rijk was er tussen 1959 en 1970-71 iets meer dan een verdubbeling (index 218), maar in 1978-79 was de benomen oppervlakte ongeveer 11 % lager dan in 1970-71. Het aandeel van West-Vlaanderen in de groenteteelt in open lucht in het Rijk is gestegen van circa 11 % in 1959 tot 23 % in 1970-71 en bijna 40 % in 1978-79.

De fruitteelt in open lucht die reeds in 1959 in West-Vlaanderen een geringe betekenis had, is vooral tussen 1959 en 1970-71 gedaald; in het Rijk was er ook na 1970 een aanzienlijke terugloop. In 1959 had West-Vlaanderen in de fruitteelt in open lucht in het Rijk een aandeel van amper 1,2 %; ingevolge een minder sterke daling dan in het Rijk is het aandeel gestegen tot 2,2 % in 1978-79.

De glasteelt heeft in West-Vlaanderen een duidelijke expansie vertoond, zij het dat de benomen oppervlakte gering blijft. De oppervlakte benomen door installaties onder glas (aangevuld met installaties onder plastic) is in West-Vlaanderen, volgens de landbouwstellingen, gestegen van circa 57 ha in 1959 tot 207 ha in 1970-71 en 255 ha in 1978-79. Ook in het Rijk, waar in 1959 de glasteelt relatief belangrijker was dan in West-Vlaanderen, was er aangroei, doch tegen een trager tempo. Het aandeel van West-Vlaanderen in de glasteelt in het Rijk is toegenomen van 4,7 % in 1959 tot 11,8 % in 1970-71 en 13,8 % in 1978-79.

De teelt in open lucht van bomen en heesters kende eveneens enige uitbreiding. De benomen oppervlakte steeg in West-Vlaanderen van circa 168 ha in 1959 tot 258 ha in 1978-79. Het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk daalde van 11,8 % in 1959 tot 10,2 % in 1970-71 en steeg nadien terug tot 11,2 % in 1978-79.

De teelt in open lucht van bloemen, bloembollen, snijbloemen en sierplanten evenals de teelt in open lucht van tuinbouwzaden, groente- en bloemenplantgoed vertoonde geen grote wijzigingen.

De expansie van de tuinbouwteelt voor de verkoop blijkt in West-Vlaanderen en in Vlaanderen in 1978 zijn hoogtepunt te hebben bereikt en in 1979 was er een daling. In het Rijk was er reeds een daling in 1978. In 1978 werd in West-Vlaanderen circa 10.700 ha bezet door tuinbouwteelten voor de verkoop en in 1979 nog slechts 8.500 ha of een daling van ongeveer 20 % (5). In Vlaanderen was er tussen 1978 en 1979 een vermindering van slechts 9 %; in het Rijk beliep de terugloop tussen 1977 en 1979 23 %. De daling heeft zich vooral voorgedaan bij de groenteteelt in open lucht, meer in het bijzonder de teelt voor de inmaaknijverheid. De

teelt van schorseneer daalde in West-Vlaanderen van 3.052 ha in 1978 tot 1.571 ha in 1979, de teelt van groen geogoste erwten voor de inmaaknijverheid van 2.494 ha tot 2.226 ha, de teelt van tuinwortelen voor de inmaaknijverheid van 1.099 ha tot 761 ha, de teelt van groen geogoste stamslabonen voor de inmaaknijverheid van 570 ha tot 459 ha (6).

Evolutie beteelde oppervlakte in West-Vlaanderen, 1959-79 (in ha)

	West-Vlaanderen			Aandeel in het Rijk		
	1959	1970-71	1978-79	1959	1970-71	1978-79
Groenteteelt in open lucht	1.251	5.727	8.741	11,0	23,0	39,6
Installaties onder glas of plastic	57	207	255	4,7	11,8	13,8
Teelt in open lucht van bomen en heesters	168	184	258	11,8	10,2	11,2
Fruitaanplantingen en -teelten in open lucht	426	320	278	1,2	1,7	2,2
Teelt in open lucht van bloemen, bloembollen, snijbloemen en sierplanten	59	70	70	7,5	8,2	9,2
Teelt in open lucht van tuinbouwzaden, groente- en bloemenplantgoed	22	18	20	15,8	11,1	12,1

Een enorme uitbreiding in West-Vlaanderen kende de teelt van kampernoelies. Waar in 1970 nog maar 9.668 m² kampernoelies werden geteeld, bedroeg dit aantal in 1979 reeds 96.778 m² of het tienvoudige. Daar de stijging voor het Rijk, hoewel ook hoog (van 56.517 m² naar 165.919 m²) deze trend toch niet volgde, ging het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk van 17,1 % naar 58,3 %. Volgens gegevens van het Onderzoek- en Voorlichtingscentrum voor Land- en Tuinbouw, Beitem, was er in 1959 in West-Vlaanderen slechts één champignonproducent, met een produktie van 6.000 kg (jaarproduktie). In 1970 was het aantal producenten gestegen tot 40 en de produktie tot 2,3 miljoen kg; in 1979 bedroeg de produktie van 75 producenten circa 8 miljoen kg en in 1981 waren er 80 producenten met een totale jaarproduktie van 9 miljoen kg.

Een specifieke teeltgroep van West-Vlaanderen die in belangrijke mate aan betekenis heeft ingeboet is de teelt van droog geogoste peulvruchten; de totale beteelde oppervlakte

is ononderbroken en in sterke mate gedaald, wat niet belet dat West-Vlaanderen zijn aandeel in het Rijk heeft behouden.

In 1959 was de teelt van droog geoogste peulvruchten naar oppervlakte in West-Vlaanderen bijna het drievoudige van de oppervlakte bezet door tuinbouwteelten voor de verkoop en ook bijna het drievoudige van de oppervlakte benomen door groenvoedergewassen. In 1978-79 is de oppervlakte benomen door groenvoedergewassen het tienvoudige van de teelt van droog geoogste peulvruchten; de tuinbouwteelten beslaan het negenvoudige van de oppervlakte voorbehouden voor droog geoogste peulvruchten.

Tussen 1959 en 1970-71 daalde de oppervlakte droog geoogste peulvruchten in West-Vlaanderen met bijna 2.900 ha of nagenoeg de helft; ook in het Rijk was de terugval in relatieve termen even groot. Het aandeel van West-Vlaanderen in het totale areaal droog geoogste peulvruchten in het Rijk bleef circa 50 % bedragen.

Tussen 1970-71 en 1978-79 is het areaal droog geoogste peulvruchten in West-Vlaanderen verminderd met circa 1.900 ha of 64 %; in het Rijk was er een daling van 65 %. Het aandeel van West-Vlaanderen in het totale areaal droog geoogste peulvruchten in het Rijk bedroeg in 1978-79 51,4 %, dit niettegenstaande de bijzonder sterke regressie in West-Vlaanderen. Tussen 1959 en 1978-79 is het areaal droog geoogste peulvruchten in West-Vlaanderen verminderd met bijna 4.800 ha, dit is bijna 82 %; in het Rijk beliep de daling ruim 82 %. In West-Vlaanderen werd in 1959 2,5 % van het totale landbouwareaal benomen door droog geoogste peulvruchten en in 1978-79 nog amper 0,5 %; in het Rijk was er een daling van 0,7 % tot nauwelijks meer dan 0,1 %.

De teelt van droog geoogste erwten is zeer sterk teruggelopen. In West-Vlaanderen was er een daling van ruim 5.000 ha in 1959 tot 2.200 ha in 1970-71 en 558 ha in 1978-79; het aandeel in het Rijk daalde van 70 % in 1959 tot 55 % in 1970-71 en bedroeg in 1978-79 ongeveer 60 %. De teelt van droog geoogste bonen is niet belangrijk, maar kende in West-Vlaanderen een aangroei na 1970. Tussen 1959 en 1970-71 was er in West-Vlaanderen een vermindering van 208 ha tot 151 ha en in 1978-79 was het areaal gestegen tot 404 ha. In het Rijk was er een stijging in beide periodes. Het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk inzake droog geoogste bonen daalde van circa 53 % in 1959 tot 28 % in 1970-71 en steeg terug tot 50 % in 1978-79.

Een naar benomen oppervlakte weinig belangrijke teelt is die van landbouwzaden en pootgoed voor de verkoop. Zowel in West-Vlaanderen als in het Rijk was er vooral tussen 1959 en 1970-71 een aangroei. West-Vlaanderen behoudt een relatieve specialisatie, met steeds een aandeel in het Rijk van rond de 30 %.

De oppervlakte bestemd voor tuinbouwteelten voor het gezin is, volgens de landbouwtellingen, sterk regressief. Het

ligt voor de hand dat deze gegevens alleen een tendens kunnen aangeven.

De teeltgroep "andere landbouwteelten" is steeds relatief gering geweest in West-Vlaanderen. Volgens de landbouwteelingen was er in het Rijk een aangroei tussen 1959 en 1970-71, met nadien een terugval tot nauwelijks boven het niveau van 1959. Het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk was aanvankelijk dalend van circa 10 % in 1959 tot iets meer dan 6 % in 1970-71 en steeg nadien terug tot nauwelijks 9 %.

Wijmenaanplantingen komen in West-Vlaanderen nauwelijks voor. In het Rijk was er tussen 1959 en 1970-71, een relatief sterke daling (-60 %).

De oppervlakte teeltvrij gelaten grond vertoont een stijgende tendens. In relatieve termen is de oppervlakte teeltvrij gelaten grond in West-Vlaanderen gering in vergelijking met het Rijk, hoewel het aandeel stijgend verloopt.

B. EVOLUTIE IN DE WESTVLAAMSE ARRONDISSEMENTEN

Tabel 3.11 geeft de procentuele verdeling van het teeltpatroon in de Westvlaamse arrondissementen in 1959, 1970-71 en 1978-79; in bijlage 3.1 zijn de absolute cijfers inzake oppervlakte opgenomen.

Het aandeel van weiden en grasland in de totale cultuuroppervlakte was in 1978-79 in alle arrondissementen Oostende en dan in 1959, behoudens in de arrondissementen Oostende en Veurne; het aandeel was het sterkst stijgend in de arrondissementen Tielt en Brugge. In absolute cijfers was er een daling in de arrondissementen Oostende, Veurne en Kortrijk; in het arrondissement Kortrijk was er tussen 1959 en 1970-71 nog toename, in tegenstelling met de arrondissementen Oostende en Veurne.

Het aandeel van de graangewassen was overal dalend, doch dit was slechts in geringe mate het geval in het arrondissement Oostende en ook in eerder beperkte mate in het arrondissement Veurne; de terugval was vooral groot in de arrondissementen Tielt en Roeselare.

Inzake nijverheidsgewassen valt vooral te wijzen op de teruggang in de arrondissementen Roeselare en Tielt, in tegenstelling met de andere arrondissementen. In absolute cijfers was de aangroei het grootst in het arrondissement Veurne.

Het aandeel van de aardappelteelt was vrij sterk stijgend in het arrondissement Ieper en lichtjes stijgend in het arrondissement Veurne; in het arrondissement Roeselare was het aandeel in 1978-79 nagenoeg even hoog als in 1959 en in de overige arrondissementen was er een daling. Het areaal aardappelen was in 1978-79 in absolute cijfers enkel groter dan in 1959 in de arrondissementen Ieper en Veurne.

TABEL 3.11 : Evolutie van het teeltpatroon in de Westvlaamse arrondissementen, 1959-70-79 : procentuele verdeling

Teeltgroepen	Arr. Brugge		Arr. Diksmuide		Arr. Ieper		Arr. Kortrijk	
	1959	1970-71	1959	1970-71	1959	1970-71	1959	1970-71
Weiden en grasland	46,3	54,2	45,1	48,7	32,3	35,1	26,9	31,7
Graangewassen	37,1	31,6	35,8	30,2	38,0	31,9	39,0	33,4
Nijverheidsgewassen	1,1	2,8	5,9	8,7	7,0	16,1	10,6	12,2
Aardappelen	6,8	3,6	2,2	4,0	4,4	9,5	12,8	11,5
Wortel- en knolgewassen als voedergewassen	4,2	4,0	2,7	3,7	3,2	4,1	3,6	4,5
Groenvoedergewassen	1,2	1,3	6,4	1,5	5,2	0,7	4,3	0,6
Tuinbouw voor de verkoop	1,0	1,2	2,3	2,2	3,7	1,5	2,9	0,4
Droog geoogste peulvruchten	1,0	0,8	0,6	0,7	0,5	0,9	0,3	4,3
Landbouwzaden en pootgoed voor de verkoop	0,1	0,2	0,4	0,1	0,2	0,1	0,1	-
Tuinbouw voor het eigen gezin	1,1	0,2	0,1	0,1	-	0,3	0,1	0,9
Wijmenaanplantingen en teeltvrij gelaten grond	0,1	0,1	0,2	-	0,1	0,1	0,1	0,2
Oppervlakte kultaurground	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

TABEL 3.11 : Evolutie van het teeltpatroon in de Westvlaamse arrondissementen, 1959-70-79 : procentuele verdeling (vervolg)

Teeltgroepen	Arr. Oostende		Arr. Roeselare		Arr. Tielt		Arr. Veurne	
	1959-71	1978-79	1959-71	1978-79	1959-71	1978-79	1959-71	1978-79
Weiden en grasland	45,6	44,3	31,0	38,9	44,6	47,0	34,6	34,2
Graangewassen	37,8	36,5	31,7	17,3	25,5	18,4	42,7	41,5
Nijverheidsgewassen	2,5	6,4	14,8	9,7	2,9	2,5	11,8	16,0
Aardappelen	4,6	1,9	12,5	12,1	11,8	11,8	2,6	2,2
Wortel- en knolgewassen als voeder- gewassen	3,8	3,3	4,6	4,1	5,4	3,9	2,2	2,0
Groenvoedergewassen	1,7	2,2	0,2	3,7	0,4	6,6	1,8	2,1
Tuinbouw voor de verkoop	0,5	0,7	2,6	13,5	1,8	9,1	0,1	0,3
Droog geoogste peulvruchten	2,9	1,7	1,9	0,5	2,0	0,1	3,9	1,6
Landbouwzaden en pootgoed voor de verkoop	0,2	0,9	0,1	0,1	0,5	0,2	0,1	0,3
Tuinbouw voor het eigen gezin	0,2	-	0,6	0,1	1,7	0,2	0,1	-
Wijmenaanplantingen en teeltvrij gelaten grond	0,1	0,2	0,2	0,6	0,1	0,2	0,1	0,1
Oppervlakte kultuurgrond	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Het aandeel van wortel- en knolgewassen als voedergewas was overal dalend en het aandeel van de groenvoedergewassen overal stijgend. Als groenvoedergewas heeft de teelt van melk- en deegrijpe mafs vooral in de arrondissementen Tielt en Brugge een grote betekenis verkregen.

De tuinbouwteelt voor de verkoop was in absolute cijfers qua oppervlakte overal stijgend, evenals het aandeel. Frappant is de evolutie in de arrondissementen Roeselare en Tielt. In het arrondissement Roeselare steeg het aandeel in de totale kultuurgrond in het betrokken arrondissement van 2,6 % in 1959 tot 13,5 % in 1978-79 en in het arrondissement Tielt van 1,8 % tot 9,1 %.

De teelt van de droog geoogste peulvruchten was overal sterk regressief en is in de arrondissementen Roeselare en Tielt nagenoeg verdwenen.

Voor de teelt van landbouwzaden en pootgoed voor de verkoop valt te wijzen op de ontwikkeling in het arrondissement Brugge en in mindere mate in het arrondissement Oostende; in dit laatste arrondissement werd een aanvankelijk sterke toename gevolgd door een duidelijke terugval, terwijl in het arrondissement Brugge de aangroei doorliep.

3. DE GEMIDDELDE OPBRENGST (IN 100 KG PER HA) VAN DE LANDBOUWGEWASSEN

Door het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS) worden regelmatig de gemiddelde opbrengsten van de voornaamste landbouwgewassen gepubliceerd. Een vergelijking van de opbrengsten van een aantal gewassen tussen West-Vlaanderen en het Rijk is af te lezen in tabel 3.12 voor de teeltjaren 1970-71, 1974-75 en 1978-79.

Deze gegevens moeten omzichtig geïnterpreteerd worden, gelet op de invloed van de weersomstandigheden op de oogstresultaten.

Op te merken valt dat voor het weiland, naar benomen oppervlakte de belangrijkste teeltgroep, geen gegevens voorhanden zijn, gelet op de aard van het gebruik (veeteelt).

Voor de graangewassen blijkt de opbrengst per ha duidelijk stijgend te zijn verlopen.

In vergelijking met het Rijk zijn de resultaten voor West-Vlaanderen onbetwistbaar gunstig te noemen.

TABEL 3.12 : Gemiddelde opbrengst voor enkele landbouwgewassen in West-Vlaanderen en het Rijk (opbrengst in 100 kg per ha), 1970-79

Teelten	Teeltjaar 1970-71		Teeltjaar 1974-75		Teeltjaar 1978-79	
	West-Vlaanderen	Rijk = 100	West-Vlaanderen	Rijk = 100	West-Vlaanderen	Rijk = 100
Wintertarwe (graan)	46,4	47,5	40,3	41,7	52,5	52,9
Zomertarwe (graan)	37,3	38,2	33,6	34,1	44,7	42,5
Winterrogge (graan)	37,5	34,8	34,8	31,3	42,5	38,2
Wintergerst (graan)	41,8	45,1	38,9	40,2	50,1	51,7
Zomergerst (graan)	34,2	34,6	34,7	32,4	43,1	38,8
Haver (graan)	41,1	39,2	33,8	32,4	43,5	42,3
Droog geoogste erwten	32,6	33,4	37,1	36,8	39,3	38,3
Suikerbieten (wortelen)	497,9	523,2	436,8	410,7	502,4	507,1
Vlas (stro)	70,2	67,9	59,6	58,1	71,6	68,8
Koffieciichorei	447,2	445,4	408,0	407,5	400,7	400,0
Tabak (droge bladeren)	33,4	31,6	33,4	32,4	35,5	34,3
Hop (droge bellen)	19,6	18,6	16,2	16,5	21,1	20,1
Vroege aardappelen	218,8	218,6	164,3	161,8	170,5	179,5
Half-vroege aardappelen	361,6	334,4	301,1	298,7	343,4	330,1
Half-late en late aardappelen	366,1	341,0	343,6	317,4	382,1	355,4
Voederbieten en halfsuikerbieten (wortelen)	1.038,8	995,0	898,5	929,8	983,4	937,1
Melk- en deegrijpe maïs	555,3	510,0	583,6	500,7	516,8	460,2
Korrelmaïs	47,2	56,3	59,3	58,8	57,9	61,3
Groen geoogste erwten voor de inmaakrijverheid	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	50,6	49,1
Blijvend maailand le snede	72,9	53,8	55,8	45,6	71,4	54,5
		135,5		122,4		103,1
						131,0

VOETNOTEN

- (1) Zie : M. Pattou : 'Evolutie van de groenteteelt in West-Vlaanderen', in : West-Vlaanderen Werkt, jaargang 1980, nr 5.
- (2) Voor 1978 is de indeling groenteteelt in vruchtwisseling met akkerbouwgewassen en intensieve groenteteelt in vruchtwisseling met andere groenten niet bekend.
- (3) De telling van 15 mei 1978 geeft geen uitsplitsing tussen beroepslandbouwers en -veehouders enerzijds en beroepstuinbouwers anderzijds.
- (4) Serres, ramen (exclusief klokken, tunnels, draagbare ramen).
- (5) In 1980 was er in West-Vlaanderen opnieuw een lichte toename (8.800 ha in 1980) en in 1981 steeg het areaal in West-Vlaanderen tot 10.224 ha, dit is nog slechts 487 ha of 4,5 % beneden het niveau van het jaar 1978. In het Rijk liep de vermindering door tot in 1980, doch in 1981 was er opnieuw groei; in 1981 bleef het areaal nog 17,3 % onder het niveau van het jaar 1977. In Vlaanderen, waar het hoogtepunt in 1978 werd bereikt (33.618 ha), was er een daling tot in 1980 (29.904 ha) en een herneming in 1981 (31.486 ha); het areaal in 1981 lag 6,3 % beneden het niveau van 1978.
- (6) Zie ook : M. Pattou : 'Evolutie van de groenteteelt in West-Vlaanderen', in : West-Vlaanderen Werkt, jaargang 1980, nr 5.

hoofdstuk 4 de veeteelt

1. VEETEELT, HUIDIGE TOESTAND

A. WEST-VLAANDEREN IN VERGELIJKING MET VLAANDEREN EN HET RIJK, HUIDIGE TOESTAND

Uit de ontleding van de structuur van de teelten werd het duidelijk dat de veeteelt een zeer belangrijke, zonet de belangrijkste produktierichting van de Westvlaamse landbouw zou blijken te zijn. Er werd echter tevens vastgesteld dat het aandeel van weiden en grasland en van de voedergewassen in West-Vlaanderen (circa 52 %) geringer is dan gemiddeld in Vlaanderen (57 %) en het Rijk (58 %). Benevens de grondgebonden veehouderij is ook rekening te houden met de niet-grondgebonden veeteelt.

1. Algemeen beeld

Tabel 4.1 geeft een algemeen inzicht betreffende de omvang van de veestapel in West-Vlaanderen en de relatieve belangrijkheid van de veeteelt in West-Vlaanderen in vergelijking met Vlaanderen en het Rijk.

Herinnerd wordt aan de vaststelling dat in 1978-79 West-Vlaanderen inzake het totale landbouwareaal een aandeel had in Vlaanderen van 33,8 % en ten aanzien van het Rijk van 15,2 %.

Inzake het totale aantal stuks rundvee bekleedt West-Vlaanderen de eerste plaats onder alle Belgische provincies, gederen door Oost-Vlaanderen, Henegouwen en Luik. Wat het aantal melkkoeien betreft wordt West-Vlaanderen voorafgegaan door Luik; na West-Vlaanderen volgen Oost-Vlaanderen en Henegouwen.

Het aandeel van West-Vlaanderen in de rundveestapel in Vlaanderen bedraagt 32,5 % en in het Rijk 16,8 %; het aandeel is iets lager voor de melkkoeien en is opmerkelijk laag voor de mestkalveren.

Er is een opvallende concentratie van de kalvermesterijen in de provincie Antwerpen; in 1978-79 haalde de provincie Antwerpen een aandeel van 63 % in Vlaanderen en van 59 % in het Rijk inzake het aantal mestkalveren. West-Vlaanderen heeft voor de mestkalveren amper een aandeel van 9,2 % in Vlaanderen en 8,6 % in het Rijk. In 1978-79 werden benevens in de provincie Antwerpen ook in Limburg meer mestkalveren geteld dan in West-Vlaanderen, terwijl Oost-Vlaanderen zich situeerde op het niveau van West-Vlaanderen.

Voor de varkensstapel is West-Vlaanderen veruit de dominerende provincie, met 2,5 maal zoveel varkens als Oost-Vlaanderen, dat in de rangorde van de provincies op de tweede plaats komt. West-Vlaanderen staat in voor circa

TABEL 4.1 : Algemeen overzicht van de veeteelt in West-Vlaanderen in vergelijking met Vlaanderen en het Rijk, jaargemiddelde 1978-79

	West-	Aandeel West-	
	Vlaanderen	Vlaanderen	Het Rijk
	Aantal dieren		
<u>Rundvee</u>			
Koeien voor de melkgifte	149.030	29,8	15,3
Mestkalveren	8.398	9,2	8,6
Andere	350.340	36,1	17,9
Totaal runderen	507.768	32,5	16,8
<u>Varkens</u>			
Biggen (levend gewicht minder dan 20 kg)	607.179	47,6	42,2
Varkens 20 à 50 kg	680.997	54,3	49,9
Mestvarkens	832.447	55,5	51,3
Fokvarkens (50 kg en meer)	273.747	46,0	40,6
Totaal varkens	2.394.370	51,8	46,9
<u>Pluimvee</u>			
Leghennen (al of niet op ouderdom van de leg)	3.732.976	27,9	25,9
Vleeskippen (uitgezonderd eendagskuikens)	2.532.505	27,3	25,5
Eenden	15.274	22,3	18,3
Ganzen	4.116	29,8	21,9
Kalkoenen	70.944	33,2	31,7
Parelhoenen	26.660	15,7	13,5
<u>Schapen</u>			
Totaal	28.764	38,1	23,6
<u>Paarden</u>			
Landbouwpaarden	5.525	26,1	22,0
Andere paarden	1.432	16,4	9,1

52 % van de varkensteelt in Vlaanderen en 47 % van het Rijk. Het overwicht van West-Vlaanderen is algemeen, zij het iets minder voor de fokvarkens en de biggen. Het is de vetmesterij waar het overwicht van West-Vlaanderen het grootst is. Op te merken valt dat de gegevens van de landbouwtellingen van 15 mei slechts een algemeen benaderend beeld geven van de werkelijke omvang van de varkensteelt; er geschiedt ongetwijfeld geen volledige aangifte en de teelt over het gehele jaar belooft ongeveer 2,5 maal het aantal van de momentopname van 15 mei.

Inzake pluimveeteelt neemt West-Vlaanderen niet dezelfde dominerende positie in als voor de varkensteelt, maar dit belet niet dat de pluimveeteelt, vooral in vergelijking met het Rijk als geheel, belangrijk is. Zowel voor de leghennen

als voor de vleeskippen komt West-Vlaanderen tot een aandeel van 27 à 28 % in Vlaanderen en van 25 à 26 % in het Rijk. In de provincie Antwerpen wordt een groter aantal leghennen geteld dan in West-Vlaanderen; na West-Vlaanderen volgen Oost-Vlaanderen en Limburg. Het aantal vleeskippen was in 1978-79 groter in West-Vlaanderen dan in Antwerpen; nadien volgden Oost-Vlaanderen en Limburg.

Voor de, naar omvang beperkte, schapenteelt heeft West-Vlaanderen een aandeel van circa 38 % in Vlaanderen en bijna 24 % in het Rijk. Hiermee is West-Vlaanderen de eerste provincie van het land, gevolgd door Henegouwen, Oost-Vlaanderen en Antwerpen.

Het aantal landbouwparden is in West-Vlaanderen nog relatief groot in vergelijking met het Rijk, doch eerder beperkt in vergelijking met Vlaanderen. De kweek van andere paarden is eerder gering. Inzake landbouwparden valt Oost-Vlaanderen op, met een aandeel van 40 % in Vlaanderen en 34 % in het Rijk; na Oost-Vlaanderen volgt West-Vlaanderen.

Bij de studie van de veestapel kunnen bepaalde verhoudingscijfers berekend worden. Hierna zal aandacht besteed worden aan de volgende verhoudingscijfers inzake veebezetting :

aantal runderen per 100 ha kultuurgrond;
aantal runderen per 100 ha weiden en grasland en voedergewassen;
aantal melkkoeien per 100 ha kultuurgrond;
aantal melkkoeien per 100 ha weiden en grasland en voedergewassen;
aantal varkens per 100 ha kadastrale oppervlakte;
aantal varkens per 100 ha kultuurgrond;
aantal leghennen per 100 ha kultuurgrond;
aantal vleeskippen per 100 ha kultuurgrond;
aantal landbouwparden per 100 ha kultuurgrond;
aantal landbouwparden per 100 ha akkerbouwgewassen.

Het is duidelijk dat nog andere verhoudingscijfers zouden kunnen berekend worden, doch om praktische overwegingen moet volstaan worden met de meest relevant geachte verhoudingscijfers.

Tabel 4.2 geeft voormelde verhoudingscijfers voor 1978-79 voor West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk.

Beschouwt men het aantal runderen per 100 ha kultuurgrond, dan blijkt de bezetting in West-Vlaanderen (233) iets geringer te zijn dan in Vlaanderen (242) doch groter dan in het Rijk (210). Ten aanzien van de oppervlakte weide- en grasland en voedergewassen haalt West-Vlaanderen (452) echter een relatief grote bezetting in vergelijking met Vlaanderen (423) en vooral in vergelijking met het Rijk (364). Het aantal melkkoeien is in vergelijking met Vlaanderen in elk geval verhoudingsgewijze iets geringer.

Per 100 ha kultuurgrond worden er in West-Vlaanderen circa 1.100 varkens geteeld tegenover 715 in Vlaanderen en 354 in

TABEL 4.2 : Enkele verhoudingscijfers inzake veebezetting, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het
het Rijk, 1978-79

	West-Vlaanderen	Vlaanderen	Het Rijk
Aantal runderen per 100 ha kultuurgrond	233	242	210
Aantal runderen per 100 ha weiden en grasland en voeder- gewassen	452	423	364
Aantal melkkoeien per 100 ha kultuurgrond	68	77	68
Aantal melkkoeien per 100 ha weiden en grasland en voedergrassen	133	135	117
Aantal varkens per 100 ha kadastrale oppervlakte	764	342	167
Aantal varkens per 100 ha kultuurgrond	1.097	715	354
Aantal leghennen per 100 ha kultuurgrond	1.710	2.070	1.003
Aantal vleeskippen per 100 ha kultuurgrond	1.160	1.433	689
Aantal landbouwpaarden per 100 ha kultuurgrond	2,5	3,3	1,7
Aantal landbouwpaarden per 100 ha akkerbouwgrassen	4,5	6,1	3,5

het Rijk. Brengt men de varkensstapel in relatie met de totale kadastrale oppervlakte, in overweging nemend de industriële varkensteelt, dan wordt de diskrepantie met Vlaanderen en het Rijk relatief nog groter ingevolge de sterke oriëntering van West-Vlaanderen op de landbouw.

Inzake pluimvee is de bezetting in West-Vlaanderen geringer dan in Vlaanderen en duidelijk groter dan in het Rijk.

De inzet van landbouwpaarden is in West-Vlaanderen geringer dan in Vlaanderen doch groter dan in het Rijk.

Voorgaande ontleding wijst in elk geval voor West-Vlaanderen op een hoge bezetting voor bepaalde dieren, met indicaties naar industriële veeteelt. Het lijkt dan ook aangevoelen aandacht te geven aan de aard van de houders van vee en de grootte van de bedrijven.

2. Veeteelt naar aard van de telplichtigen en naar de grootte van de bedrijven

Logischerwijze kan worden verwacht dat de veestapel duidelijke verschillen zal vertonen naar de aard van de telplichtigen; waar de varkenskweek ook nog vrij sterk kan beoefend worden door niet-beroepsproducenten, is het veel minder het geval voor de rundveeteelt.

Tabel 4.3 geeft een beeld van de spreiding van de veestapel over de diverse soorten telplichtigen. Gezien voor 1978 de uitsplitsing tussen beroepslandbouwers en beroepstuinbouwers niet voorhanden is, worden de gegevens verstrekt van de telling van 15 mei 1979.

De rundveestapel was in 1979 in West-Vlaanderen voor 94,2 % te vinden bij beroepslandbouwers en -veehouders; in Vlaanderen was dit slechts 90,7 % en in het Rijk 92,7 %. De afwijking terzake situeert zich vooral bij de niet-beroepsproducenten (categorie 3). Voor de melkkoeien is de concentratie bij beroepslandbouwers en -veehouders nog groter, met een aandeel van 98,3 % in West-Vlaanderen en ongeveer 97 % in Vlaanderen en in het Rijk. Volgens de landbouw telling van 15 mei 1979 werden er in West-Vlaanderen 338 stuks rundvee geteld bij beroepsveehouders zonder teelten; hiermee komt West-Vlaanderen amper tot een aandeel van 1,9 % in Vlaanderen en in het Rijk.

Voor de varkensteelt, inzonderheid voor de mestvarkens en de varkens van 20 à 50 kg, komen de niet-beroepsproducenten (categorie 3) betrekkelijk sterk aan bod, hoewel relatief minder in West-Vlaanderen dan in Vlaanderen en het Rijk.

In West-Vlaanderen vindt men circa 13 % van de varkensstapel bij niet-beroepsproducenten (categorie 3) tegenover ongeveer 14 % in Vlaanderen en het Rijk. Voor mestvarkens haalt West-Vlaanderen nagenoeg 19 % tegenover 20 % in Vlaanderen en het Rijk.

TABEL 4.3 : Spreiding van de veestapel naar de aard van de telplichtigen, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979

	West-Vlaanderen					Vlaanderen						
	Katego- rie 1	Katego- rie 2	Katego- rie 3	Katego- rie 4 en 5	Katego- rie 1	Katego- rie 2	Katego- rie 3	Katego- rie 4 en 5	Katego- rie 1	Katego- rie 2	Katego- rie 3	Katego- rie 4 en 5
Rundvee												
Totaal	94,2	0,1	5,5	0,2	90,7	0,3	8,6	0,4	96,7	0,1	2,9	0,3
waarvan melkkoaien	98,0	0,1	1,8	0,1	96,7	0,1	2,9	0,3				
Varkens												
Totaal	86,3	0,4	12,8	0,5	24,6	0,8	14,1	0,5	92,8	0,5	6,2	0,5
waarvan biggen	95,3	0,4	3,7	0,6	93,2	0,5	5,7	0,6	99,7	0,9	18,9	0,5
fokvarkens	96,0	0,4	3,1	0,5	79,7	0,9	18,9	0,5	78,5	1,0	20,0	0,5
varkens 20 à 50 kg	81,6	0,5	17,3	0,6								
mestvarkens	80,6	0,3	18,7	0,4								
Pluimvee												
Leghennen	78,9	0,8	19,9	0,4	73,9	1,4	23,8	0,9	71,5	2,1	26,2	0,2
Vleeskippen	73,3	1,5	25,1	0,1								
Schapen												
Totaal	65,6	1,7	31,7	1,0	52,7	4,5	41,1	1,7				
Paarden												
Landbouwpaaarden	91,6	0,9	7,3	0,2	79,0	3,6	17,3	0,1	45,4	4,2	49,6	0,8
Andere	49,4	1,3	48,9	0,4								

Kategorie 1 : beroepslandbouwers en -veehouders

Kategorie 2 : beroepstuinbouwers

Kategorie 3 : niet-beroepsproducenten

Kategorieën 4 en 5 : bijzondere inrichtingen (strafinrichtingen en andere) en aannemers van land- en tuinbouwwerken die produkten voortbrengen voor de verkoop.

TABEL 4.3 : Spreiding van de veestapel naar de aard van de telplichtigen, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979 (vervolg)

	Het Rijk					Beroepsveehouders zonder teelt : aantal dieren	
	Kategorie 1					Aandeel West-Vlaanderen	
	Kategorie 1	Kategorie 2	Kategorie 3	Kategorie 4 en 5	West-Vlaanderen	In Vlaanderen	In het Rijk
<u>Rundvee</u>							
Totaal	92,7	0,2	6,8	0,3	338	1,9	1,9
waarvan melkkoeien	96,9	0,1	2,8	0,2	12	100,0	21,8
<u>Varkens</u>							
Totaal	84,9	0,7	13,9	0,5	56.740	28,3	27,4
waarvan biggen	92,9	0,5	6,1	0,5	5.262	17,6	16,9
fokvarkens	93,2	0,5	5,8	0,5	1.354	12,0	11,3
varkens 20 à 50 kg	80,1	0,8	18,6	0,5	25.289	32,6	31,7
mestvarkens	78,7	0,9	19,9	0,5	24.835	30,5	29,5
<u>Pluimvee</u>							
Leghennen	74,4	1,4	23,4	0,8	238.304	9,9	9,4
Vleeskippen	72,6	2,0	25,1	0,3	181.620	13,0	11,3
<u>Schapen</u>							
Totaal	53,3	3,1	42,2	1,4	43	10,4	7,6
<u>Paarden</u>							
Landbouwpaarden	78,8	3,1	17,9	0,2	2	40,0	33,3
Andere	52,5	2,6	44,1	0,8	1	6,7	6,3

Kategorie 1 : beroepslandbouwers en -veehouders

Kategorie 2 : beroepstuinbouwers

Kategorie 3 : niet-beroepsproducenten

Kategorieën 4 en 5 : bijzondere inrichtingen (strafinrichtingen en andere) en aannemers van land- en tuinbouwwerken die produkten voortbrengen voor de verkoop.

De varkensstapel bij beroepsveehouders zonder teelten beliep op 15 mei 1979 in West-Vlaanderen circa 56.700 stuks, dit is 2,3 % van de totale varkensstapel en 2,7 % van het aantal stuks bij beroepslandbouwers en -veehouders. In West-Vlaanderen betrof het 99 bedrijven. Het aandeel van West-Vlaanderen in de varkensstapel bij beroepsveehouders zonder teelten beliep ten aanzien van Vlaanderen 28,3 % en ten opzichte van het Rijk 27,4 %; voor mestvarkens was het aandeel respectievelijk 30,5 % en 29,5 %, terwijl het aandeel voor fokvarkens slechts 12,0 % respectievelijk 11,3 % bedroeg.

Pluimvee wordt relatief veel gekweekt bij niet-beroepsproducenten; inzake leghennen belooft dit aandeel voor West-Vlaanderen circa een vijfde en voor vleeskippen een vierde. In Vlaanderen en het Rijk komen de niet-beroepsproducenten nog iets sterker aan bod.

Het aantal leghennen bij beroepsveehouders zonder teelten bedroeg in West-Vlaanderen slechts 238.304 stuks; het aandeel in Vlaanderen en in het Rijk bleef beneden 10 %. Inzake vleeskippen was het aandeel van West-Vlaanderen iets hoger.

De teelt van schapen situeert zich voor minder dan twee derden bij de beroepslandbouwers en -veehouders. Ook hier is het aandeel van de niet-beroepsproducenten lager in West-Vlaanderen dan in Vlaanderen en het Rijk.

De landbouwpaarden vindt men in West-Vlaanderen voor ongeveer 7 % bij niet-beroepsproducenten; dit aandeel bereikt 17 % in Vlaanderen en 18 % in het Rijk.

Andere paarden worden in West-Vlaanderen in even groot aantal gekweekt bij niet-beroepsproducenten als bij beroepslandbouwers en -veehouders; dit is ook het geval in Vlaanderen doch niet in het Rijk.

Tabel 4.4 geeft een inzicht in welke mate het kleine bedrijf van beroepslandbouwers zich al dan niet op sommige vormen van veeteelt heeft toegelegd, waarbij een vergelijking wordt gemaakt met de situatie in Vlaanderen en het Rijk.

Uit tabel 4.4 valt vooral af te leiden dat de sterke ontwikkeling van de varkensteelt in West-Vlaanderen niet enkel toe te wijzen valt aan de grote interesse bij het zeer kleine bedrijf, doch ook nog aan de belangstelling van het middelgrote en zelfs grote bedrijf.

Het gemiddeld aantal varkens per bedrijf (inclusief de bedrijven zonder varkens) is het grootst bij de beroepslandbouwers zonder teelten en de beroepslandbouwers met minder dan 2 ha. In West-Vlaanderen werden op 15 mei 1979 gemiddeld 368 varkens geteeld op de bedrijven zonder teelten en circa 259 varkens op de bedrijven van minder dan 2 ha; voor de grootteklassen van 2 à 30 ha is het gemiddelde 129 à 144 stuks en dit gemiddelde daalt nadien, waarbij dan ech-

TABEL 4.4 : Gemiddeld aantal stuks vee bij de beroepslandbouwers naar de grootteklasse van de bedrijven (grootteklasse volgens de oppervlakte kultuurgrond), West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979 (a)

	Zonder Minder dan 1 ha		1 à 2 ha	5 ha	10 ha	5 à 10 ha	20 ha	30 ha	50 ha	80 ha	100 ha	Totaal	
	1 ha	2 ha	2 à 5 ha	5 à 10 ha	10 à 20 ha	20 à 30 ha	30 à 50 ha	50 ha 80 ha	80 ha 100 ha	meer en	Inclusief zonder teelt	Exclusief zonder teelt	
Rundvee													
West-Vlaanderen	2,2	2,0	7,2	10,2	20,5	37,3	55,3	68,1	73,0	69,4	70,0	32,9	33,2
Vlaanderen	25,4	8,9	6,8	9,2	19,7	39,0	58,6	73,2	72,6	73,8	46,9	32,0	32,1
Het Rijk	23,5	7,6	6,5	9,3	19,5	38,1	56,7	74,6	90,7	99,0	100,1	39,1	39,3
Varkens													
West-Vlaanderen	368,4	247,9	269,2	129,4	137,1	144,2	129,4	98,8	69,6	237,4	89,8	142,8	140,4
Vlaanderen	290,5	124,8	125,6	66,1	77,6	90,8	89,8	74,7	60,4	125,0	52,5	88,2	85,0
Het Rijk	272,0	103,3	106,2	55,1	63,1	65,8	50,2	31,1	22,5	27,5	29,4	60,1	57,8
Leghennen													
West-Vlaanderen	1.547,4	825,1	755,2	363,7	171,5	111,3	61,4	41,4	83,9	330,1	-	189,0	174,6
Vlaanderen	3.509,5	950,5	519,1	263,2	134,2	99,4	49,1	37,4	55,3	112,2	4,2	211,9	160,5
Het Rijk	3.326,4	816,2	444,9	224,7	112,3	72,6	31,5	19,1	17,2	17,0	8,7	142,1	108,2
Vleeskippen													
West-Vlaanderen	1.179,4	726,0	812,9	245,3	108,4	57,9	18,5	17,4	2,1	4,3	-	127,0	115,9
Vlaanderen	2.034,0	898,9	535,4	207,4	99,8	52,6	22,8	7,8	1,0	1,8	22,7	150,4	121,0
Het Rijk	2.112,4	745,0	499,9	169,2	79,5	39,8	17,0	3,9	5,5	2,4	3,1	101,7	80,3

(a) Gemiddeld aantal stuks vee uitgedrukt ten opzichte van het totale aantal bedrijven in betrokken grootteklasse en niet ten opzichte van het aantal bedrijven met vee.

ter in de grootteklasse van 80 à 100 ha een gemiddelde vastgesteld wordt van 237 stuks.

In West-Vlaanderen is in alle grootteklassen het gemiddeld aantal varkens per bedrijf duidelijk groter dan in Vlaanderen en in het Rijk. In vergelijking met Vlaanderen is de verhouding voor de bedrijven met teelten ongeveer 2 tot 1 in alle grootteklassen tot 10 ha en wordt nadien kleiner; in vergelijking met het Rijk is de afwijking nog groter. Ook voor de bedrijven zonder teelten is het gemiddelde hoger in West-Vlaanderen dan in Vlaanderen en in het Rijk, met een afwijking van 27 à 35 %.

Inzake rundveeteelt kan geweest worden op een gemiddeld hogere bezetting per bedrijf in West-Vlaanderen dan in Vlaanderen en het Rijk voor de beroepslandbouwers met 1 à 10 ha, doch de afwijking is eerder gering; voor de overige grootteklassen is de bezetting in West-Vlaanderen in het algemeen geringer dan in Vlaanderen en in het Rijk, met betrekkelijk grote verschillen in vergelijking met het Rijk vanaf de grootteklasse van 50 ha en meer. Voor de beroepslandbouwers zonder teelten is de afwijking groot ten nadele van West-Vlaanderen evenals voor de bedrijven met minder dan 1 ha; in West-Vlaanderen komen, zoals werd vastgesteld, de beroepslandbouwers zonder teelten weinig voor.

Opvallend voor de teelt van leghennen is dat West-Vlaanderen relatief weinig beroepsveehouders heeft zonder teelten en dat het gemiddeld aantal stuks er relatief laag is. Het aantal stuks per bedrijf is in West-Vlaanderen groot op het kleine bedrijf; in alle grootteklassen, behoudens minder dan 1 ha, is het aantal leghennen per bedrijf hoger dan in Vlaanderen en het Rijk.

Grosso modo kan een zelfde vaststelling gemaakt worden betreffende de vleeskippen.

Op het totaal van 14.703 beroepslandbouwers en -veehouders op 15 mei 1979 in West-Vlaanderen waren er 13.022 of 88,6 % met een of meer stuks rundvee. In Vlaanderen was het overeenkomstig aandeel 85,0 % en in het Rijk 88,4 %. Inzake varkens was het aandeel in West-Vlaanderen 77,3 % tegenover slechts 60,8 % in Vlaanderen en 50,3 % in het Rijk. Voor de bedrijven met leghennen was het percentage in West-Vlaanderen 29,4 % en voor de bedrijven met vleeskippen 5,3 %; de overeenkomstige percentages waren in Vlaanderen 28,7 % en 3,2 % en in het Rijk 36,7 % en 4,5 %. Inzake landbouwpaarden was het aandeel in West-Vlaanderen 25,7 % tegenover 27,3 % in Vlaanderen en 19,0 % in het Rijk. Voor niet-landbouwpaarden was het aandeel slechts 2,1 % in West-Vlaanderen tegenover 4,0 % in Vlaanderen en 3,7 % in het Rijk. In West-Vlaanderen had 7,1 % van de beroepslandbouwers een of meer schapen tegenover slechts 5,1 % in Vlaanderen en 5,6 % in het Rijk.

3. Veeteelt naar de belangrijkheidsklasse van de veestapel

Op de bedrijven van beroepslandbouwers en -veehouders met rundvee bedroeg op 15 mei 1979 het gemiddeld aantal stuks in West-Vlaanderen en in Vlaanderen ongeveer 37 en in het Rijk 44 eenheden.

Hoewel het gemiddeld aantal stuks rundvee per bedrijf met rundvee in West-Vlaanderen en in Vlaanderen nagenoeg gelijk is, betekent dit niet dat de spreiding naar belangrijkheidsklasse gelijk is.

Tabel 4.5 geeft voor West-Vlaanderen de spreiding van het aantal bedrijven en de rundveestapel naar de belangrijkheidsklassen inzake vee, evenals het aandeel in Vlaanderen en het Rijk.

Het grote bedrijf inzake rundveeteelt komt in West-Vlaanderen weinig voor; anderzijds zijn er in West-Vlaanderen in vergelijking met Vlaanderen relatief weinig bedrijven met minder dan 10 stuks rundvee. West-Vlaanderen heeft in vergelijking met Vlaanderen een relatief sterke bezetting in de belangrijkheidsklassen van 20 à 59 stuks en in vergelijking met het Rijk in de klassen beneden 60 stuks.

In vergelijking met Vlaanderen heeft West-Vlaanderen betrekkelijk weinig kleine veehouders; in West-Vlaanderen heeft slechts 10,8 % van de beroepslandbouwers met rundvee een veestapel van minder dan 10 stuks tegenover een percentage van 13,8 % in Vlaanderen. Het aandeel van West-Vlaanderen in het aantal beroepslandbouwers met 1 à 9 stuks rundvee in Vlaanderen bedraagt slechts 26,9 %.

In het Rijk komt, zoals tabel 4.5 aantoont, het kleine rundveebedrijf verhoudingsgewijze minder en het bedrijf met 100 of meer stuks rundvee relatief veel voor.

Bedrijven met 200 stuks rundvee en meer waren er in West-Vlaanderen slechts 20; hiermee had West-Vlaanderen een aandeel in Vlaanderen inzake bedrijven van 10,5 % en inzake dieren van 8,1 % en een aandeel in het Rijk van respectievelijk 5,6 % en 4,9 %.

In West-Vlaanderen staan de beroepslandbouwers met 200 en meer stuks rundvee slechts in voor 1,1 % van de rundveestapel bij beroepslandbouwers tegenover 4,6 % in Vlaanderen en 3,8 % in het Rijk.

In de totale rundveestapel bij beroepslandbouwers en -veehouders is het aandeel van de melkkoeien in West-Vlaanderen slechts 30,6 % tegenover 34,1 % in Vlaanderen en 33,5 % in het Rijk.

Inzake melkkoeien heeft West-Vlaanderen in relatieve termen een sterke bezetting in de belangrijkheidsklasse van 10 à 14 stuks; het aandeel van West-Vlaanderen in Vlaanderen overschrijdt hier 40 % en het aandeel in het Rijk bedraagt 26 %. In vergelijking met Vlaanderen en het Rijk komt de

TABEL 4.5 : Rundveestapel bij de beroepslandbouwers en -veehouders in West-Vlaanderen naar de belangrijkheid van de veestapel, 15 mei 1979

	West-Vlaanderen						Totaal runderen	
	West-Vlaanderen		Aandeel West-Vlaanderen		Aandeel West-Vlaanderen		In het Rijk	
	Aantal bedrijven	Aantal dieren	Bedrijven	Dieren	Bedrijven	Dieren	Bedrijven	Dieren
1 à 5 dieren	650	2.234	24,7	25,7	19,5	20,2	19,5	20,2
6 à 9 dieren	762	5.751	29,1	29,4	21,8	22,0	21,8	22,0
10 à 14 dieren	1.085	13.017	32,0	32,0	32,8	22,8	32,8	22,8
15 à 19 dieren	1.234	20.959	35,5	35,6	25,3	25,3	25,3	25,3
20 à 29 dieren	2.385	58.267	36,0	36,1	24,3	24,3	24,3	24,3
30 à 39 dieren	2.045	70.060	37,7	37,8	23,6	23,6	23,6	23,6
40 à 49 dieren	1.514	66.669	35,8	35,7	20,8	20,7	20,8	20,7
50 à 59 dieren	1.135	61.377	37,2	37,2	20,1	20,1	20,1	20,1
60 à 99 dieren	1.814	134.249	34,2	34,2	15,4	15,2	15,4	15,2
100 à 199 dieren	378	45.630	31,1	30,4	9,5	9,1	9,5	9,1
200 à 299 dieren	16	3.597	14,2	13,7	6,2	6,0	6,2	6,0
300 en meer dieren	4	1.734	5,2	4,3	4,0	3,6	4,0	3,6
Totaal	13.022	483.544	34,1	33,7	20,3	17,1	20,3	17,1

TABEL 4.5 : Rundveestapel bij de beroepslandbouwers en -veehouders in West-Vlaanderen naar de
belangrijkheid van de veestapel, 15 mei 1979 (vervolg)

	West-Vlaanderen		Aandeel West-Vlaanderen		Melkkoeien	
	Aantal bedrijven	Aantal dieren	In Vlaanderen			In het Rijk
			Bedrijven	Dieren		
1 à 5 dieren	1.591	4.503	32,4	31,1	23,0	21,3
6 à 9 dieren	1.749	13.238	36,2	36,6	24,3	24,5
10 à 14 dieren	2.721	32.262	40,8	40,8	26,0	26,0
15 à 19 dieren	1.764	29.425	38,1	38,1	22,7	22,7
20 à 29 dieren	1.561	36.078	30,7	30,4	15,6	15,4
30 à 39 dieren	497	16.518	23,3	23,3	10,1	10,1
40 à 49 dieren	171	7.369	18,2	18,3	7,3	7,3
50 à 59 dieren	80	4.270	18,6	18,7	7,8	7,9
60 à 99 dieren	53	3.699	14,4	14,3	6,4	6,4
100 à 199 dieren	4	532	12,5	13,5	5,6	6,1
200 à 299 dieren	-	-	-	-	-	-
300 en meer dieren	-	-	-	-	-	-
Totaal	10.191	147.894	33,9	30,2	19,8	15,6

belangrijkheidsklasse van 30 melkkoeien en meer duidelijk minder voor.

Het aantal melkkoeien bij beroepslandbouwers met 30 of meer stuks bedraagt in West-Vlaanderen slechts 21,9 % van het totaal tegenover 33,5 % in Vlaanderen en 40,7 % in het Rijk.

De rundveestapel vindt men, zoals tabel 4.3 heeft aangegeven, hoofdzakelijk bij beroepslandbouwers en -veehouders. Toch zijn er in de belangrijkheidsklasse van 300 en meer stuks rundvee 5 niet-beroepsproducenten (categorie 3) tegenover 4 beroepslandbouwers. In de belangrijkheidsklasse van 200 à 300 stuks waren er op 15 mei 1979 16 beroepslandbouwers en -veehouders en 5 niet-beroepsproducenten.

Inzake melkkoeien komt de gelegenheidslandbouw minder aan bod. Van de 5 bedrijven (alle categorieën) met 100 à 199 melkkoeien was er 1 niet-beroepsproducent (categorie 3) en van de 134 bedrijven met 50 à 99 melkkoeien was er slechts 1 niet-beroepsproducent.

Tabel 4.6 geeft een beeld van de spreiding van de varkensstapel naar belangrijkheidsklasse.

Op de bedrijven van beroepslandbouwers en -veehouders met varkens bedroeg op 15 mei 1979 het gemiddeld aantal stuks in West-Vlaanderen 185, wat duidelijk meer was dan in Vlaanderen (145) en vooral dan in het Rijk (119).

De bedrijven met varkens in West-Vlaanderen hebben doorgaans 20 of meer varkens; slechts 13,9 % van de bedrijven met varkens hebben er minder dan 20, terwijl dit aandeel 25,0 % bedraagt in Vlaanderen en zelfs 33,5 % in het Rijk.

De belangrijkheidsklasse van 20 à 49 varkens groepeerd in West-Vlaanderen 17,8 % van de beroepslandbouwers met varkens; in Vlaanderen is dit 19,0 % en in het Rijk 19,3 %.

De bedrijven met 50 en meer varkens zijn sterk gekoncentreerd in West-Vlaanderen en de concentratie neemt toe bij stijgende belangrijkheidsklasse. West-Vlaanderen groepeerd 23,2 % van de bedrijven in Vlaanderen met minder dan 20 varkens, 42,9 % van de bedrijven met 20 à 100 varkens en dit aandeel stijgt tot 58,9 % voor de bedrijven met 1.000 en meer varkens; het aandeel in het Rijk is respectievelijk 13,0 %, 33,8 % en 57,0 %.

Op 15 mei 1979 waren er in West-Vlaanderen 249 beroepslandbouwers en -veefokkers met 1.000 of meer varkens; hiervan waren er slechts 16 of 6,4 % bedrijven zonder teelten. In Vlaanderen, exclusief West-Vlaanderen, waren er 174 bedrijven met 1.000 of meer varkens en hiervan waren er 33 bedrijven of 19,0 % zonder teelten; in het Rijk, exclusief West-Vlaanderen, waren er 188 bedrijven met 1.000 of meer varkens, waarvan 35 bedrijven of 18,6 % zonder teelgrond.

Bedrijven met 1.000 of meer varkens vindt men in West-Vlaanderen vooral in de grootteklasse van 5 à 20 ha.

TABEL 4.6 : Varkensstapel bij de beroepslandbouwers en -veehouders in West-Vlaanderen, naar de belangrijkheid van de veestapel, 15 mei 1979

	West-Vlaanderen				Totaal varkens	
	Aantal bedrijven		Aantal dieren		Aandeel West-Vlaanderen	
	In Vlaanderen	In Vlaanderen	In Vlaanderen	In Vlaanderen	In het Rijk	In het Rijk
	Bedrijven	Dieren	Bedrijven	Dieren	Bedrijven	Dieren
1 à 2 dieren	281	458	13,3	13,1	7,5	7,2
3 à 9 dieren	568	3.140	23,4	24,3	11,8	12,5
10 à 15 dieren	466	5.879	31,1	31,4	19,3	19,7
16 à 19 dieren	269	4.676	33,3	33,2	22,1	22,0
20 à 49 dieren	2.024	69.007	39,0	39,6	28,8	29,7
50 à 99 dieren	2.474	177.892	46,7	47,1	39,3	39,7
100 à 199 dieren	2.309	325.738	51,1	51,2	45,3	45,6
200 à 399 dieren	1.655	458.740	53,6	53,7	49,5	49,7
400 à 499 dieren	388	171.592	56,0	56,1	52,2	52,3
500 à 749 dieren	498	298.744	55,4	55,5	53,0	53,1
750 à 999 dieren	189	162.773	51,9	51,9	49,7	49,7
1.000 à 1.999 dieren	197	256.592	58,3	58,6	56,4	56,6
2.000 à 2.999 dieren	35	83.061	60,3	61,0	59,3	60,1
3.000 en meer dieren	17	81.719	63,0	60,7	58,6	57,8
Totaal	11.370	2.100.011	41,6	53,1	31,2	48,2

TABEL 4.6 : Varkensstapel bij de beroepslandbouwers en -veehouders in West-Vlaanderen, naar de belangrijkheid van de veestapel, 15 mei 1979 (vervolg)

	Belangrijkheidsklassen						Zeugen
	West-Vlaanderen		Aandeel West-Vlaanderen				
	Aantal bedrijven	Aantal dieren	Bedrijven	Dieren	Bedrijven	In het Rijk	
1 dier	124	124	21,1	21,1	11,3	11,3	
2 dieren	208	416	26,3	26,3	15,1	15,1	
3 dieren	207	621	28,4	28,4	16,7	16,7	
4 dieren	257	1.028	29,4	29,4	19,0	19,0	
1 à 4 dieren	796	2.189	26,7	27,0	15,7	16,9	
5 à 9 dieren	1.277	8.881	35,2	35,9	24,8	25,7	
10 à 15 dieren	1.625	20.285	43,6	43,8	35,7	36,0	
16 à 19 dieren	814	14.227	48,8	48,9	43,1	43,2	
20 à 49 dieren	3.419	105.470	51,9	52,1	46,4	46,9	
50 à 99 dieren	1.041	68.486	51,0	50,5	47,2	46,8	
100 à 199 dieren	205	25.456	41,0	39,7	38,5	37,4	
200 en meer dieren	33	9.765	41,3	37,4	41,3	37,4	
Totaal	9.210	254.759	43,4	47,5	34,3	42,3	

Op 15 mei 1979 was de verdeling als volgt :

Beroepslandbouwers en -veehouders met 1.000 en meer varkens			
	Aantal bedrijven	Aantal dieren	Gemiddeld per bedrijf
Zonder teelten	16	29.156	1.822
Minder dan 1 ha	14	26.632	1.902
1 à 2 ha	26	51.873	1.995
2 à 5 ha	38	65.218	1.716
5 à 10 ha	61	96.739	1.586
10 à 20 ha	66	100.001	1.515
20 à 30 ha	20	36.777	1.839
30 à 50 ha	6	12.066	2.011
50 à 80 ha	1	1.013	1.013
80 à 100 ha	1	1.897	1.897
	249	421.372	1.692

De grootste varkenshouderij zonder teelgrond telde 7.174 varkens en was in het arrondissement Tielt gelegen. Een bedrijf behorend tot de grootteklasse 10 à 20 ha en gelegen in het arrondissement Kortrijk telde 10.000 varkens.

Opmerkelijk is wel dat volgens de landbouwtelling van 15 mei 1979 er in West-Vlaanderen ook nog 68 niet-beroepsproducenten waren (kategorie 3) met 1.000 of meer varkens; van deze bedrijven of 27,9 % had geen teelgrond. Een bedrijf zonder teelgrond telde 7.040 dieren, 1 bedrijf met 10 à 20 ha telde 9.720 varkens en 1 bedrijf met 20 à 30 ha telde 7.979 varkens.

De varkensstapel vindt men, zoals werd vastgesteld in tabel 4.3, inderdaad voor bijna 13 % bij niet-beroepsproducenten (kategorie 3) zonder teelgrond komen, met 69.307 varkens op 189 bedrijven zonder teelgrond, tot een aandeel van 54,4 % van de varkens en 63,6 % van de bedrijven waar het gaat om varkensteelt op bedrijven zonder teelgrond.

Zoals tabel 4.6 aangeeft is de concentratie in West-Vlaanderen iets minder groot wat de teelt van zeugen betreft. Het gemiddeld aantal zeugen per bedrijf op de bedrijven met zeugen beliep op 15 mei 1979 in West-Vlaanderen ongeveer 28 stuks tegenover 25 in Vlaanderen en 22 in het Rijk.

Op 15 mei 1979 hadden in West-Vlaanderen 37,1 % van de beroepslandbouwers en -veehouders met zeugen een aantal van 20 à 49 stuks; deze belangrijkheidsklasse was in vergelijking met Vlaanderen en het Rijk zeer sterk vertegenwoordigd. Bedrijven met minder dan 5 zeugen en ook nog de belangrijkste belangrijkheidsklasse van 5 à 9 zeugen komt in West-Vlaanderen relatief weinig voor in vergelijking met Vlaanderen en het Rijk.

Fokvarkens (en biggen) vindt men overwegend bij beroeps-landbouwers en -veehouders. Terwijl het aandeel van de niet-beroepsproducenten (categorie 3) in het totale aantal mestvarkens in West-Vlaanderen 18,7 % bereikt, is dit aandeel slechts 3,1 % voor de fokvarkens en 3,7 % voor de biggen (zie tabel 4.3).

Onder de 42 bedrijven in West-Vlaanderen met 200 zeugen en meer waren er op 15 mei 1979 toch nog 7 of 16,7 % die niet-beroepsproducenten waren (categorie 3). Van de 2 bedrijven zonder teelgrond met 200 of meer zeugen was er 1 niet-be-roepsproducent.

De pluimveestapel is in West-Vlaanderen in vergelijking met Vlaanderen niet bijzonder sterk vertegenwoordigd; in vergelijking met het Rijk is er wel een relatief sterke oriëntering.

Veel bedrijven hebben een beperkt aantal leghennen. Van de 4.316 beroepslandbouwers en -veehouders in West-Vlaanderen met leghennen op 15 mei 1979 waren er 3.641 of 84,4 % die minder dan 50 stuks hadden; in Vlaanderen was het aandeel 85,6 % en in het Rijk 90,8 %.

In vergelijking met Vlaanderen zijn inzake leghennen vooral de belangrijkheidsklassen 50 à 99, 100 à 499 en 500 à 999 leghennen sterk vertegenwoordigd (zie tabel 4.7).

De belangrijkheidsklassen van 50 tot 1.000 stuks halen inzake aantal bedrijven een aandeel in Vlaanderen van 45,8 %. De belangrijkheidsklassen van 10.000 stuks en meer komen daarentegen in vergelijking met Vlaanderen weinig voor; West-Vlaanderen heeft voor deze belangrijkheidsklassen slechts een aandeel in Vlaanderen in het aantal bedrijven van 26,0 %.

In vergelijking met het Rijk komen, zoals tabel 4.7 aangeeft, de belangrijkheidsklassen beneden 50 stuks relatief weinig voor en zijn de overige belangrijkheidsklassen gemiddeld goed vertegenwoordigd.

Gemiddeld per bedrijf (categorie 1) met leghennen waren er op 15 mei 1979 in West-Vlaanderen 644 stuks, in Vlaanderen 739 en in het Rijk slechts 386 stuks.

Zoals voor de varkensteelt is ook voor de pluimveeteelt de categorie niet-beroepsproducenten relatief belangrijk (zie tabel 4.3). De belangrijkheidsklassen van 30.000 stuks en meer omvatten in totaal (alle categorieën) 11 bedrijven; hiervan zijn er 4 of meer dan een derde die behoren tot de niet-beroepsproducenten. Op 15 mei 1979 was er in West-Vlaanderen 1 niet-beroepsproducent met 52.000 leghennen, op een bedrijf van 2 à 5 ha, en 1 niet-beroepsproducent met 60.000 stuks, op een bedrijf van 5 à 10 ha; er was 1 niet-beroepsproducent zonder teelgrond die 36.000 stuks had en 1 niet-beroepsproducent met 45.000 stuks, op een bedrijf met minder dan 1 ha.

TABEL 4.7 : Pluimveestapel bij de beroepslandbouwers en -veehouders in West-Vlaanderen, naar de belangrijkheid van de veestapel, 15 mei 1979

Belangrijkheidsklassen	West-Vlaanderen				Leghennen	
	West-Vlaanderen		Aandeel West-Vlaanderen			
	Aantal bedrijven	Aantal dieren	In Vlaanderen	In het Rijk	Bedrijven	Dieren
1 à 9 dieren	1.176	6.538	31,9	31,7	16,5	16,3
10 à 49 dieren	2.465	41.454	33,6	36,0	14,4	15,6
50 à 99 dieren	186	11.015	49,2	49,2	27,2	27,3
100 à 499 dieren	111	22.056	41,3	42,3	25,3	27,0
500 à 999 dieren	29	19.068	44,6	44,3	31,9	32,0
1.000 à 2.999 dieren	64	124.922	31,5	33,4	27,8	30,0
3.000 à 4.999 dieren	85	329.174	35,9	36,5	33,3	34,1
5.000 à 9.999 dieren	119	752.146	30,7	29,3	28,6	27,2
10.000 à 14.999 dieren	39	448.295	24,7	24,9	23,6	23,8
15.000 à 19.999 dieren	20	329.525	27,4	27,1	26,7	26,4
20.000 à 24.999 dieren	11	238.600	26,8	27,3	25,6	26,0
25.000 à 29.999 dieren	4	107.838	28,6	29,2	25,0	25,6
30.000 à 49.999 dieren	5	188.000	26,3	27,4	25,0	26,1
50.000 en meer dieren	2	159.600	28,6	34,1	28,6	34,1
Totaal	4.316	2.778.231	33,5	29,2	16,2	27,0

TABEL 4.7 : Pluimveestapel bij de beroepslandbouwers en -veehouders in West-Vlaanderen, naar de belangrijkheid van de veestapel, 15 mei 1979 (vervolg)

	Vleeskippen					
	West-Vlaanderen			Aandeel West-Vlaanderen		
	Aantal bedrijven	Aantal dieren	In Vlaanderen	Bedrijven	Dieren	Bedrijven
1 à 99 dieren	504	11.079	68,5	71,3	20,7	22,2
100 à 499 dieren	17	3.969	56,7	57,0	22,4	28,8
500 à 999 dieren	8	5.200	29,6	31,3	24,2	26,1
1.000 à 2.999 dieren	76	135.463	58,5	57,5	50,7	50,5
3.000 à 4.999 dieren	46	162.288	39,3	38,7	36,5	36,0
5.000 à 9.999 dieren	59	404.300	31,7	32,1	30,1	30,5
10.000 à 14.999 dieren	30	335.500	36,1	36,4	32,6	32,7
15.000 à 19.999 dieren	14	232.000	22,6	22,8	21,5	21,8
20.000 à 24.999 dieren	7	147.800	24,1	24,7	21,9	22,3
25.000 à 29.999 dieren	5	128.500	45,5	45,6	41,7	41,9
30.000 à 49.999 dieren	4	132.722	16,0	14,8	15,4	14,2
50.000 à 99.999 dieren	3	169.000	23,1	22,3	18,8	18,2
100.000 en meer dieren	-	-	-	-	-	-
Totaal	773	1.867.821	53,2	27,7	23,7	25,4

Inzake de kweek van vleeskippen heeft West-Vlaanderen in vergelijking met Vlaanderen relatief eerder weinig betekenis voor de grote belangrijkheidsklassen (zie tabel 4.7).

Het gemiddeld aantal vleeskippen per bedrijf (categorie 1) met vleeskippen bedroeg op 15 mei 1979 in West-Vlaanderen 2.416 stuks tegenover 4.648 in Vlaanderen en 2.257 in het Rijk.

In West-Vlaanderen hebben bij de beroepslandbouwers en -veehouders met vleeskippen niet minder dan 65,2 % minder dan 100 stuks, tegenover 50,7 % in Vlaanderen en 74,7 % in het Rijk. De belangrijkheidsklasse van 30.000 stuks en meer komt in West-Vlaanderen zeer weinig voor; het aandeel in het aantal bedrijven in Vlaanderen bedraagt 17,1 % en in het Rijk 15,6 %. West-Vlaanderen heeft geen bedrijven met 100.000 stuks en meer; in Vlaanderen zijn er 3 dergelijke bedrijven, die allen beroepsveehouders zijn zonder teelgrond.

In West-Vlaanderen was er op 15 mei 1979 1 beroepsveehouder zonder teelgrond met 55.000 vleeskippen en waren er 2 beroepslandbouwers, met een bedrijf van 1 à 2 ha, die elk meer dan 50.000 stuks hadden.

Ook voor de vleeskippen heeft de gelegenheidslandbouw betekenis. Op 15 mei 1979 was er in West-Vlaanderen 1 niet-beroepsproducent met 80.000 stuks (op een bedrijf zonder teelten) en waren er 2 bedrijven met elk 40.000 stuks, waarvan 1 een bedrijf had van 2 à 5 ha.

B. VEETEELT, PER LANDBOUWSTREEK, PER ARRONDISSEMENT EN PER GEMEENTE

Tabel 4.8 geeft per landbouwstreek in West-Vlaanderen en voor alle Westvlaamse arrondissementen een beeld van de omvang van de veestapel in zijn geheel (alle categorieën).

Een relatief sterke oriëntering van de landbouw (alle categorieën samen) op rundveeteelt vindt men in de Zandstreek, met in 1978-79 gemiddeld 291 stuks per 100 ha kultuurgrond tegenover 219 in de Zandleemstreek, 206 in Duinen-Polders en 170 in de Leemstreek. Ook de varkensteelt is sterk verhoogd in de Zandstreek, met 1.607 stuks per 100 ha landbouwareaal; de Zandleemstreek heeft nog 1.214 varkens per 100 ha, doch in de Leemstreek is dit slechts 523 en in Duinen-Polders 421. De Zandstreek komt relatief sterker aan bod dan de Zandleemstreek voor mestvarkens, maar is relatief iets minder georiënteerd op de kweek van fokvarkens en biggen. Ook voor de leghennen komt de Zandstreek het sterkst naar voren; inzake vleeskippen is dit de Zandleemstreek.

Het gebruik van landbouwpaarden is duidelijk nog het grootst in de Zandstreek; per 100 ha cultuurgrond waren er in 1978-79 gemiddeld 4,2 landbouwpaarden tegenover 2,3 in de Zandleemstreek, 1,5 in Duinen-Polders en 0,6 in de Leemstreek.

TABEL 4.8 : Vee­stapel in de landbouw­streken van West-Vlaanderen en de Westvlaamse arrondissementen, jaargemiddelde 1978-79 (alle categorieën)

	Aantal stuks									
	Totaal runderen	Melk­koelen	Totaal varkens	Biggen	Varkens 20 à 50 kg	Mest­varkens	Fok­varkens	Leg­hennen	Vlees­kippen	Land­bouw­paar­den
Landbouw­streken in West-Vlaan­deren										
Duinen-Polders	111.177	27.353	227.517	102.515	35.744	42.193	47.066	501.390	119.813	810
Zandstreek	161.007	46.872	888.303	168.906	289.571	353.430	76.396	1.308.169	685.379	2.330
Zandleem­streek	224.892	71.760	1.245.651	324.914	348.568	426.684	145.486	1.870.335	1.668.836	2.348
Leemstreek	10.693	3.046	32.899	10.846	7.115	10.141	4.799	53.084	58.477	38
Arrondisse­menten										
Brugge	116.345	29.449	390.324	88.259	118.715	142.717	40.632	586.975	200.754	1.431
Diksmuide	71.179	20.949	271.672	84.651	67.254	80.843	38.923	391.936	146.299	639
Ieper	94.445	30.818	444.260	143.846	107.844	130.223	62.346	387.863	600.609	553
Kortrijk	49.031	14.914	165.690	42.312	45.218	58.585	19.573	569.139	628.295	498
Oostende	39.028	10.547	119.894	39.411	27.991	33.485	19.006	200.348	79.681	439
Roeselare	38.636	11.550	336.256	66.665	107.765	131.510	30.314	497.103	363.424	787
Tielt	62.699	20.717	582.941	99.591	196.076	242.967	44.306	942.918	456.686	1.034
Veurne	36.402	10.084	83.332	42.442	10.132	12.114	18.643	156.693	56.754	142

TABEL 4.8 : Veestapel in de Landbouwstrekken van West-Vlaanderen en de Westvlaamse arrondissementen, jaargemiddelde 1978-79 (alle categorieën) (vervolg)

Landbouwstrekken in West-Vlaanderen	Aantal stuks per 100 ha kultuurgrond									
	Totaal runde- ren	Melk- koeien	Totaal varkens	Biggen	Varkens 20 à 50 kg	Mest- varkens	Fok- varkens	Leg- hennen	Vlees- kippen	Landbouw- paarden
Duinen-Polders	206	51	421	190	66	78	87	927	222	1,5
Zandstreek	291	85	1.607	306	524	640	138	2.367	1.240	4,2
Zandleemstreek	219	70	1.214	317	340	416	142	1.823	1.626	2,3
Leemstreek	170	48	523	173	113	161	76	844	930	0,6
<u>Arrondissementen</u>										
Brugge	286	72	959	217	292	351	100	1.442	493	3,5
Diksmuide	254	75	970	302	240	289	139	1.400	522	2,3
Ieper	213	70	1.002	325	243	294	141	875	1.355	1,2
Kortrijk	210	64	709	181	194	251	84	2.436	2.690	2,1
Oostende	216	58	663	218	155	185	105	1.108	441	2,4
Roeselare	207	62	1.801	357	577	704	162	2.663	1.947	4,2
Tielt	253	83	2.349	401	790	979	179	3.799	1.840	4,2
Veurne	180	50	411	209	50	60	92	773	280	0,7

Op het arrondissementeel vlak beschouwd komt vooral het arrondissement Tielt sterk naar voren als op veeteelt gericht. Inzake rundveestapel haalt het arrondissement Brugge het hoogste verhoudingscijfer, namelijk 286 stuks per 100 ha kultuurgrond, gevolgd door de arrondissementen Diksmuide (254 stuks) en Tielt (253); het arrondissement Veurne (180) is relatief het minst op rundveeteelt georiënteerd. Koeien voor de melkgifte komen echter relatief meer voor in het arrondissement Tielt dan in het arrondissement Brugge.

Voor de kweek van varkens is het arrondissement Tielt dominerend, in absolute cijfers en in aantal stuks per 100 ha kultuurgrond. Ook het arrondissement Roeselare kweekt verhoudingsgewijze veel varkens. Een gelijkaardige vaststelling geldt ook voor de kweek van leghennen. Voor de kweek van vleeskippen komt het arrondissement Kortrijk voorop. Relatief zwak op veeteelt georiënteerd is het arrondissement Veurne; voor nagenoeg alle in tabel 4.8 vermelde verhoudingscijfers komt het arrondissement Veurne achteraan, behoudens voor fokvarkens en biggen, waar het arrondissement Kortrijk de laatste plaats inneemt.

Inzake landbouwpaarden wordt het hoogste verhoudingscijfer genoteerd in de arrondissementen Roeselare en Tielt, gevolgd door Brugge; relatief weinig landbouwpaarden hebben de arrondissementen Ieper en Veurne.

Een benadering op gemeentelijk vlak geeft een nadere precisering terzake.

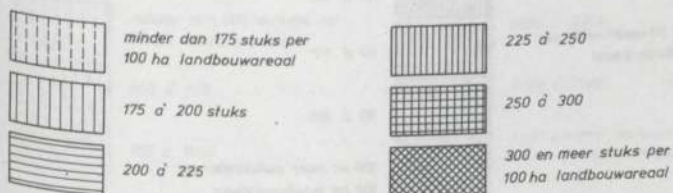
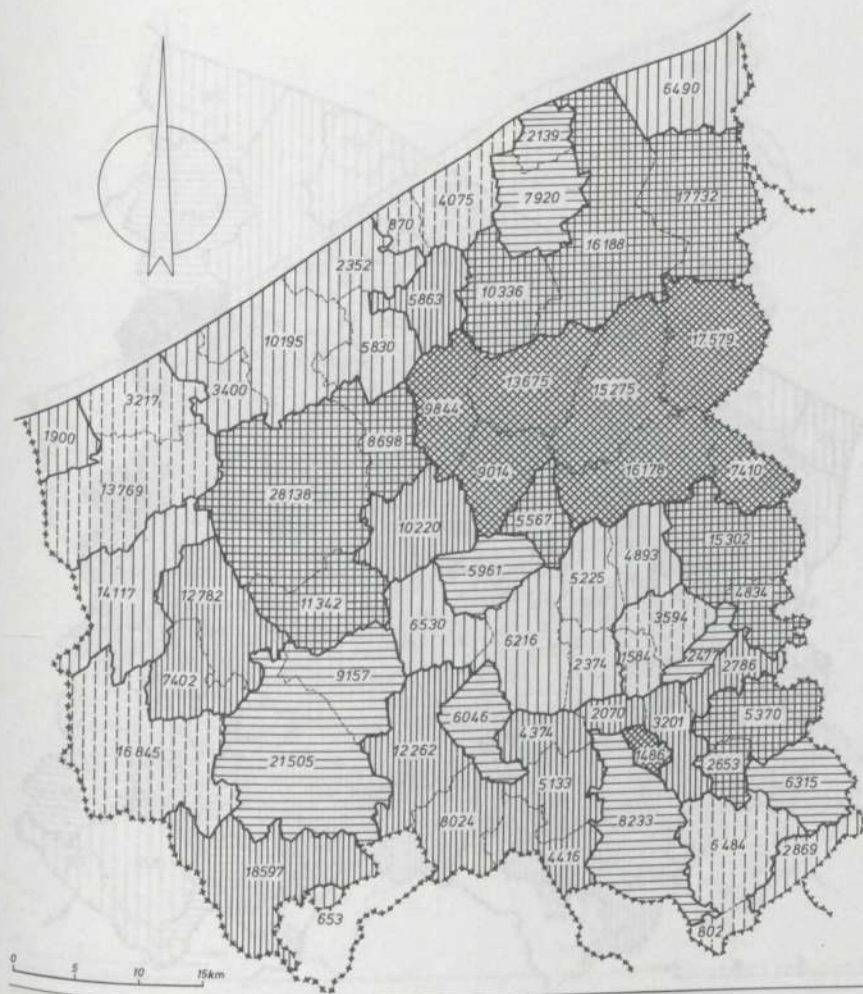
Kaart 4.1 geeft op gemeentelijk vlak een beeld van de oriëntering op de rundveeteelt van de Westvlaamse landbouw (alle categorieën). Een concentratie van 300 en meer stuks rundvee per 100 ha betaalde oppervlakte tekent zich duidelijk af in de zone Ichtegem-Beernem-Ruiselede-Torhout. Ook ten noorden van deze zone (Jabbeke-Brugge-Damme), te Diksmuide en randgemeenten Koekelare en Houthulst evenals in de strook Tielt-Waregem valt te wijzen op een relatief grote oriëntering op rundvee.

Kaart 4.2 geeft aan in welke mate er een oriëntering is op de kweek van melkkoeien. Opnieuw treedt de zone Ichtegem-Beernem-Ruiselede-Torhout op de voorgrond. Opvallend is dat de oriëntering inzake melkkoeien relatief sterk is in de gemeenten Beernem, Ruiselede en Wingene; in de gemeentengroep Beernem-Ruiselede-Wingene bestaat 34,3 % van de rundveestapel uit melkkoeien tegenover 28,5 % voor de gemeentengroep Ichtegem-Zedelgem-Oostkamp-Torhout. In de gemeentengroep Jabbeke-Brugge-Damme is het aandeel van de melkkoeien in de totale rundveestapel amper 22,4 %.

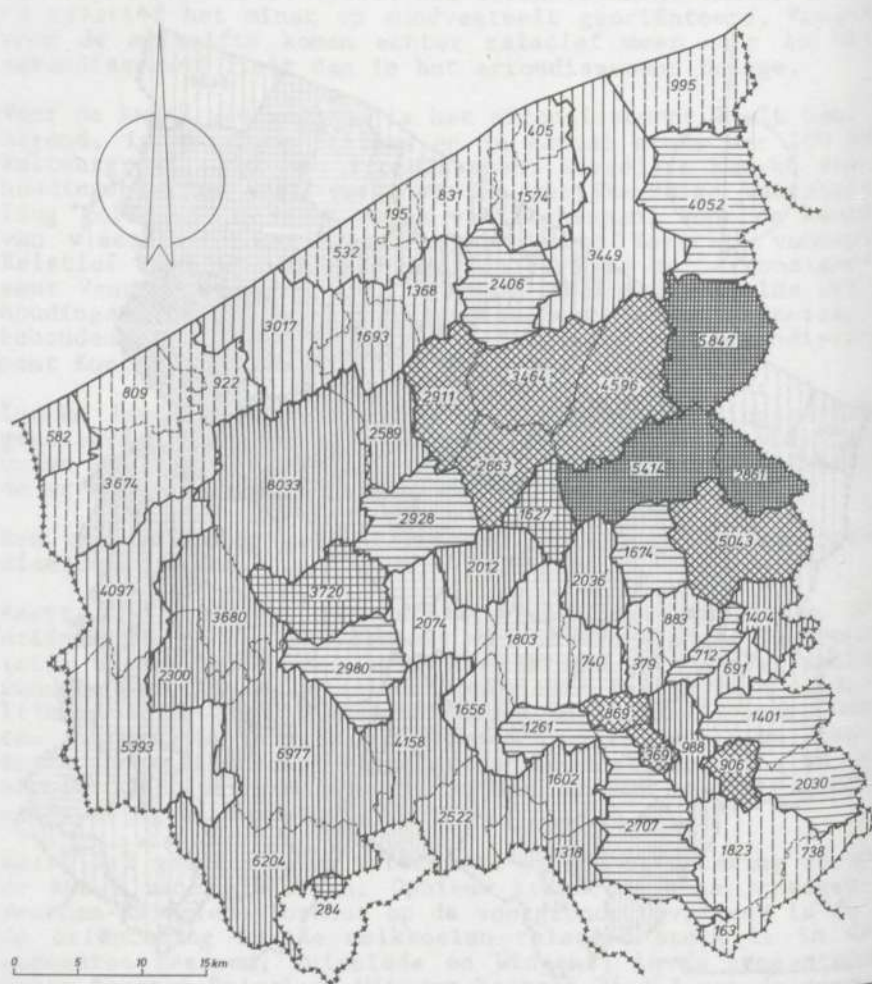
Kaart 4.3 illustreert de bijzonder sterke geografische concentratie van de varkensteelt.

Het aantal varkens per 100 ha betaalde oppervlakte overschrijdt 2.500 stuks in de gemeenten Ruiselede, Wingene, Lichtervelde, Torhout, Ardoois, Pittem en Izegem en ligt tussen 2.000 en 2.500 stuks te Oostkamp, Meulebeke en Sta-

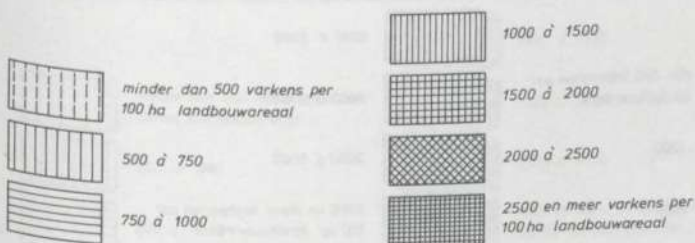
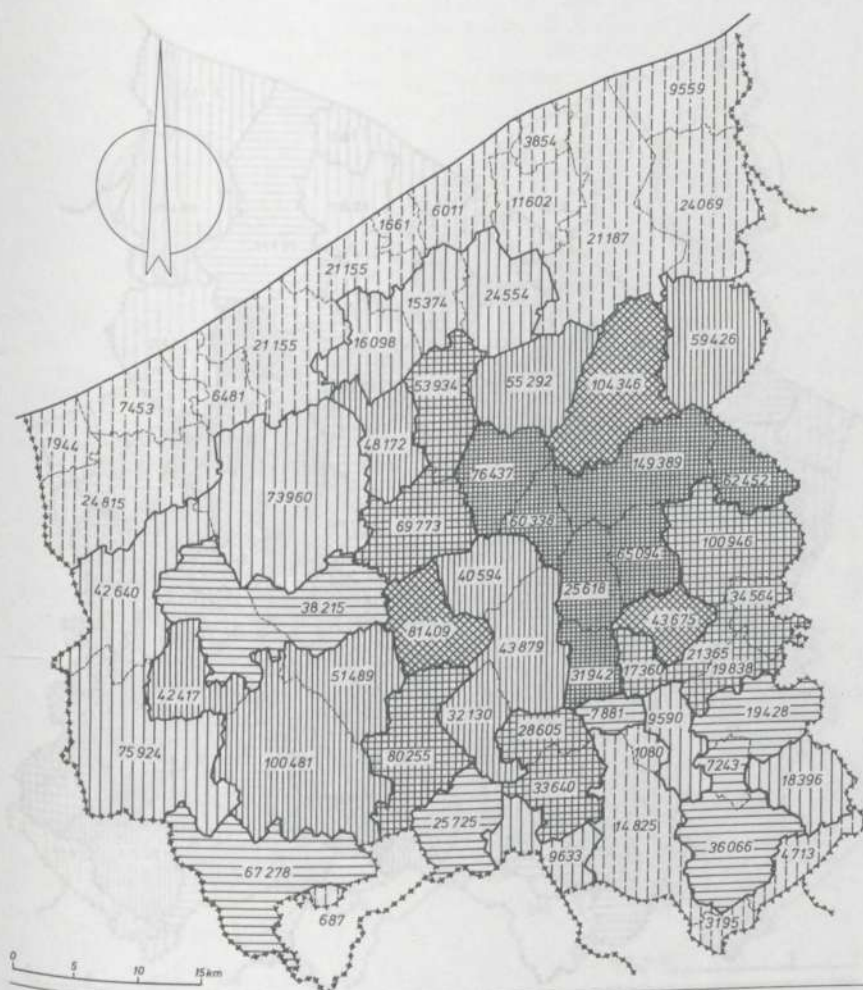
Kaart 4.1: Aantal stuks rundvee per 100 ha beteide oppervlakte, jaargemiddelde 1978-79
(alle categorieën)

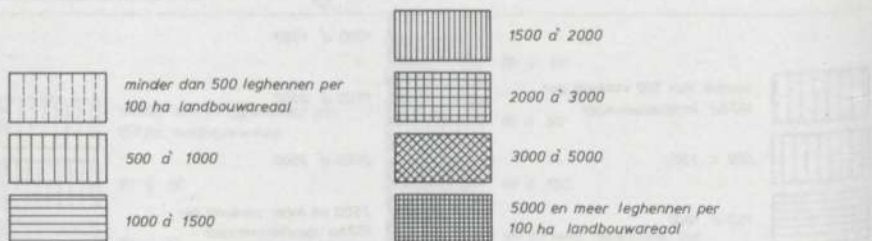
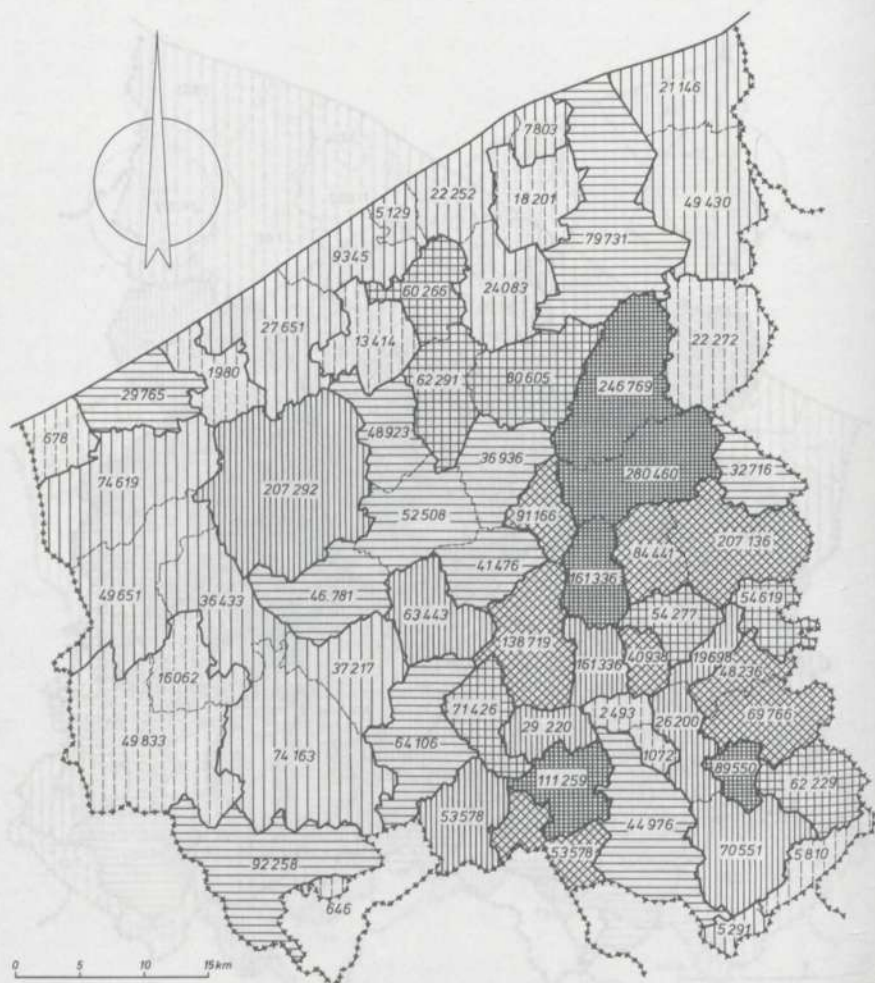
Kaart 4,2: Aantal melkkoeien per 100 ha beteelde oppervlakte, jaargemiddelde 1978-79 (alle categorieën)

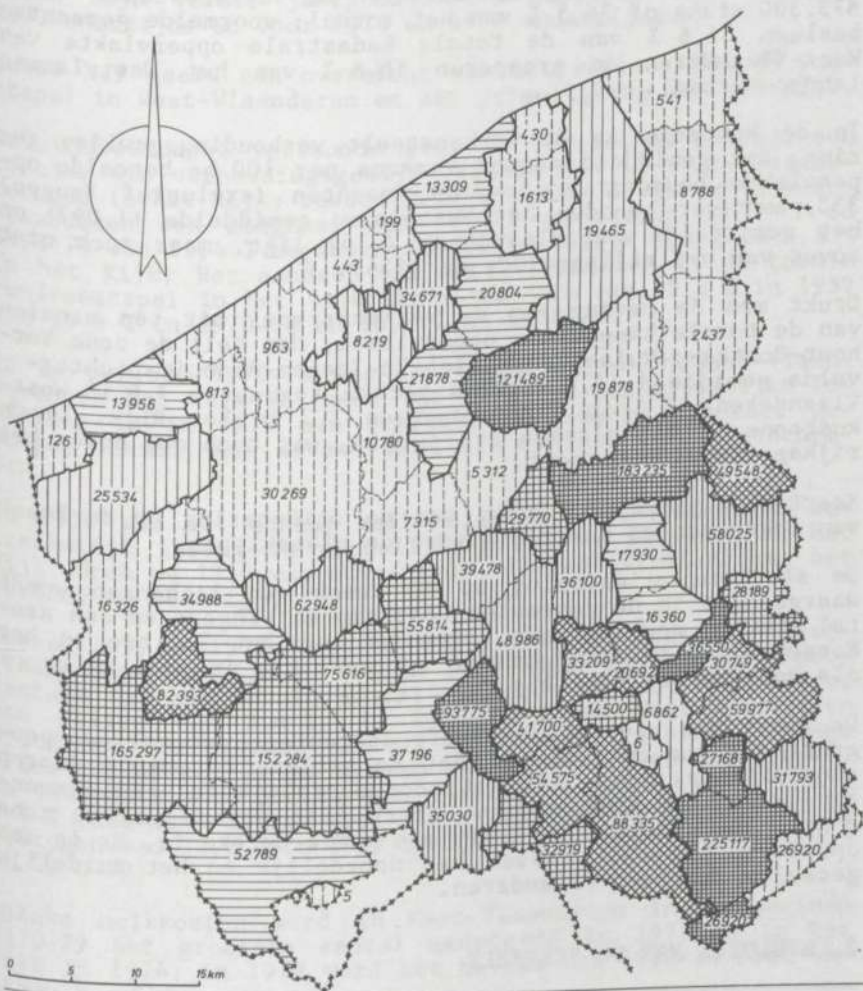
Kaart 4.3: Aantal varkens per 100 ha beteelde oppervlakte, jaargemiddelde 1978 - 79
(alle categorieën)

Kaart 4, 4: Aantal leghennen (ai of niet op ouderdom van de leg) per 100 ha beteelde oppervlakte, jaargemiddelde 1978-79 (alle categorieën)

Kaart 4,5: Aantal vleeskippen per 100 ha betaalde oppervlakte, jaargemiddelde 1978-79
(alle categorieën)

minder dan 250 vleeskippen per 100 ha landbouwareaal
 250 à 500
 500 à 1000

1000 à 1500
 1500 à 2000
 2000 à 3000
 3000 en meer vleeskippen per 100 ha landbouwareaal

den. Gemeenten met in 1978-79 gemiddeld meer dan 100.000 varkens waren Wingene (149.389), Oostkamp (104.346), Tielt (100.946) en Ieper (100.485). In de zone Torhout-Oostkamp-Ruiselede-Wielsbeke-Izegem-Ardooië-Lichtervelde, omvattende 14 gemeenten, bedroeg in 1978-79 de varkensstapel circa 873.300 stuks of 36,5 % van het totaal; voormelde gemeenten beslaan 16,6 % van de totale kadastrale oppervlakte van West-Vlaanderen en groeperen 16,8 % van het Westvlaamse landbouwareaal.

In de kustzone is de varkensteelt verhoudingsgewijze gering; het gemiddeld aantal varkens per 100 ha beteelde oppervlakte bedroeg in de kustgemeenten (exclusief Brugge) 333, wat ver beneden het Westvlaams gemiddelde (1.097) en het gemiddelde van Vlaanderen (715) ligt, maar toch niet zover van het rijksgemiddelde (354).

Drukt men de omvang van de varkensstapel uit ten aanzien van de totale kadastrale oppervlakte, dan telt de zone Torhout-Oostkamp-Ruiselede-Wielsbeke-Izegem-Ardooië-Lichtervelde gemiddeld 16,8 varkens per ha tegenover 7,6 in West-Vlaanderen, 3,4 in Vlaanderen en 1,7 in het Rijk. In de kustzone is dit slechts 1,9 per ha, wat toch nog boven het rijksgemiddelde uitkomt.

Kaart 4.4 geeft een beeld van de oriëntering op de kweek van leghennen en kaart 4.5 voor de vleeskippen.

De sterkste oriëntering op de kweek van leghennen wordt waargenomen in de gemeenten Oostkamp en Wingene en een aantal daarop aansluitende gemeenten van het Tieltsse en het Roeselaarse. De geografische concentratie is niet zo groot als voor de varkensteelt.

De kweek van vleeskippen heeft daarentegen vooral een geografische concentratie in het Kortrijkse en enkele daarop aansluitende noordelijk tot noordoostelijk gelegen gemeenten; ook hier komt Wingene sterk naar voren. Ook de zone Poperinge-Ieper-Staden heeft een reële betekenis. Er is een opvallend verschil tussen het noordelijk en het zuidelijk gedeelte van West-Vlaanderen.

2. EVOLUTIE VAN DE VEETEELT

A. WEST-VLAANDEREN IN VERGELIJKING MET HET RIJK, 1959-70-79

De gegevens over de evolutie van de veestapel over een langere periode moeten met de nodige omzichtigheid benaderd worden, gelet op de onnauwkeurigheid van de aangiften en lichte wijzigingen in de vragenlijsten en de aard van de telplichtingen. In 1959 bijvoorbeeld moest elke aangifte doen, die minder dan 1 are beteelde, doch die houder was van 1 landbouwpaard of 1 rund of 1 fokvarken of 3 mestvarkens of 3 schapen of 20 stuks pluimvee; vooral voor de pluimveestapel en de varkensstapel is de vergelijkbaarheid tussen de telling van 1959 en van 1970 en volgende jaren

niet verzekerd. Toch zijn algemene tendenzen aan te wijzen uit de ontleding van de tellinggegevens. In de ontleding zijn voor de landbouwtelling van 1959 de categorieën 1 tot en met 3 opgenomen. Tot het elimineren van toevallige factoren zijn verder jaargemiddelden gebruikt voor 1970 en 1971 enerzijds en voor 1978 en 1979 anderzijds.

Tabel 4.9 geeft een overzicht van het verloop van de vee­stapel in West-Vlaanderen en een vergelijking met het Rijk.

De rundveestapel vertoonde over de beschouwde periode een toename die verhoudingsgewijze groter was in West-Vlaanderen dan in het Rijk; tussen 1959 en 1970-71 was er in West-Vlaanderen een aangroei van 14,4 % en tussen 1970-71 en 1978-79 van 11,4 % tegenover respectievelijk 8,3 % en 5,8 % in het Rijk. Het aandeel van West-Vlaanderen in de totale rundveestapel in het Rijk steeg dan ook van 15,1 % in 1959 tot 15,9 % in 1970-71 en 16,8 % in 1978-79.

In de periode 1970-79 was de rundveestapel in West-Vlaanderen en het Rijk stijgend tot 1974; na een tijdelijke inzinking is in 1979 een betrekkelijk sterke aangroei gevolgd, waarbij het niveau van 1974 opnieuw werd overschreden.

In 1959 was het aantal melkkoeien in West-Vlaanderen betrekkelijk gering in vergelijking met de situatie in het Rijk, doch na 1959 was er aangroei in tegenstelling met het verloop in het Rijk.

Tussen 1959 en 1970-71 steeg het aantal melkkoeien in West-Vlaanderen met 14,8 %, dit is iets hoger dan het groeipercentage van het totale aantal runderen; in het Rijk was er een daling van 3,0 %. In 1978-79 telde West-Vlaanderen 5,5 % meer melkkoeien dan in 1970-71; het groeipercentage bleef ten achter op de toename van de totale rundveestapel. In het Rijk was er nog een verdere daling, namelijk met 0,5 %. Het aandeel van West-Vlaanderen inzake melkkoeien is gestegen van 12,2 % in 1959 tot 14,4 % in 1970-71 en 15,3 % in 1978-79.

Inzake melkkoeien werd in West-Vlaanderen in de periode 1970-79 het grootste aantal genoteerd in 1973 en in het Rijk in 1974; in 1979 werd het niveau van 1973-74 niet opnieuw bereikt.

De meest opmerkelijke evolutie is die van de varkensstapel. In West-Vlaanderen steeg de varkensstapel tussen 1959 en 1970-71 met meer dan 1 miljoen stuks, wat een vermenigvuldiging met 3,6 betekende; in het Rijk was er een vermenigvuldiging met 2,7. Tussen 1970-71 en 1978-79 was er in West-Vlaanderen nogmaals een toename van ruim 900.000 stuks, dit was een procentuele aangroei van 62 %; in het Rijk was er een verhoging met een derde. Het aandeel van West-Vlaanderen in de varkensstapel in het Rijk steeg van het relatief reeds hoge 28,3 % in 1959 tot 38,7 % in 1970-71 en 46,9 % in 1978-79.

TABEL 4.9 : Evolutie van de veestapel in West-Vlaanderen en aandeel in het Rijk, 1959-70-79

	West-Vlaanderen			Het Rijk			Aandeel West-Vlaanderen in het Rijk		
	1959	1970-71	1978-79	1959	1970-71	1978-79	1959	1970-71	1978-79
<u>Rundvee</u>									
Totaal runderen	398.280	455.819	507.768	2.642.957	2.863.243	3.028.979	15,1	15,9	16,8
Melkkoeien (a)	123.033	141.271	149.028	1.011.725	981.021	976.071	12,2	14,4	15,3
<u>Varkens</u>									
Totaal varkens	404.240	1.478.197	2.394.369	1.426.929	3.819.703	5.100.703	28,3	38,7	46,9
Biggen	(b)	408.107	607.177	(b)	1.165.493	1.439.857		35,0	42,2
Jonge varkens	(b)	391.828	680.995	(b)	985.962	1.364.680		39,7	49,9
Mestvarkens	(b)	476.006	832.444	(b)	1.087.825	1.621.637		43,8	51,3
Fokvarkens	(b)	202.256	273.747	(b)	580.424	674.530		34,8	40,6
<u>Pluimvee</u>									
Leghennen op ouderdom van de leg	1.830.014	3.384.002	2.585.003	6.165.988	13.987.893	10.068.797	29,7	24,2	25,7
Vleeskippen	491.723	2.809.064	2.532.502	2.314.289	11.005.140	9.919.884	21,2	25,5	25,5
<u>Paarden</u>									
Landbouwpaarden	28.403	10.004	5.523	169.745	41.414	25.096	16,7	24,2	22,0
Andere paarden	471	3.317	1.431	3.242	27.253	15.699	14,5	12,2	9,1
Schape	14.198	13.907	28.761	112.162	101.433	121.779	12,7	13,7	23,6

(a) Voor 1959 : inclusief melk- en trekkoaien.

(b) Voor 1959 : geen vergelijkbare indeling met jaar 1970 en volgende jaren.

Voor de periode 1959-70 zijn geen vergelijkbare gegevens voorhanden inzake biggen, mestvarkens en andere. Het is wel duidelijk dat er voor alle categorieën een opmerkelijke toename was. Na 1970 was zowel voor fokvarkens en biggen als voor mestvarkens de aangroei relatief veel groter in West-Vlaanderen als in het Rijk.

De groei van de varkensstapel blijkt vooral na 1965 zeer groot te zijn geworden; er was een tijdelijke daling tussen 1974 en 1975, doch nadien was de uitbreiding opnieuw zeer aanzienlijk.

Varkensstapel in West-Vlaanderen
Gemiddelde toename per jaar (in afgeronde cijfers)

	+ 30.800
Periode 1959-65	+ 94.000
Periode 1965-68	+207.800
Periode 1968-74	-118.600
Periode 1974-75	+108.000
Periode 1975-79	

Het aantal leghennen op ouderdom van de leg lag in 1970-71 aanzienlijk hoger dan in 1959; in West-Vlaanderen was er in de betrokken periode een aangroei van circa 85 %, terwijl er in het Rijk meer dan een verdubbeling was (index 227). Na 1970 was er een daling, die procentueel geringer was in West-Vlaanderen (-24 %) dan in het Rijk (-28 %). In 1978-79 was het aantal leghennen als globaal resultaat van deze evolutie toch duidelijk groter dan in 1959, zowel in West-Vlaanderen (+41 %) als in het Rijk (+63 %). Het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk verminderde van 29,7 % in 1959 tot 24,2 % in 1970-71 en steeg nadien terug tot 25,7 % in 1978-79.

Het aantal vleeskippen was eveneens aanvankelijk sterk stijgend, gevolgd door een eerder beperkte terugloop. Tussen 1959 en 1970-71 was er een toename tot index 571 in West-Vlaanderen en tot index 475 in het Rijk; tussen 1970-71 en 1978-79 was er een daling van ongeveer 10 % in West-Vlaanderen evenals in het Rijk. Het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk steeg van 21,2 % in 1959 tot 25,5 % in 1970-71 en 1978-79.

De vermindering van het aantal landbouwpaarden was bijzonder groot tussen 1959 en 1970-71, doch was relatief geringer in West-Vlaanderen dan in het Rijk (-65 % tegenover -76 %). Ook na 1970 liep de daling verder; tussen 1970-71 en 1978-79 was er een afname van 45 % in West-Vlaanderen en ruim 39 % in het Rijk. Het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk is gestegen van 16,7 % in 1959 tot 24,2 % in 1970-71 en nadien gedaald tot 22,0 % in 1978-79.

Het aantal niet-landbouwpaarden was gering in 1959; dit aantal kende tussen 1959 en 1970-71 in West-Vlaanderen een stijging tot het zevenvoudige en in het Rijk tot meer dan het achtvoudige. In 1978-79 was dit aantal in West-Vlaande-

ren in vergelijking met 1970-71 meer dan gehalveerd (index 43) en in het Rijk vermindert met ongeveer 42 %. Het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk is gering geworden, namelijk 9,1 % in 1978-79 tegenover 12,2 % in 1970-71 en 14,5 % in 1959.

De schapenteelt heeft pas na 1970 uitbreiding gekend. Tussen 1959 en 1970-71 was er in West-Vlaanderen een lichte daling van circa 2 % en in het Rijk van bijna 10 %. In 1978-79 was het aantal schapen in West-Vlaanderen meer dan dubbel zo groot als in 1970-71 en in het Rijk bleef de procentuele aangroei beperkt tot 20 %. Het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk is dan ook gestegen van 12,7 % in 1959 tot 13,7 % in 1970-71 en 23,6 % in 1978-79.

B. Veestapel naar de belangrijkheidsklasse in West-Vlaanderen, 1970-79

De landbouwtelling van 1959 verstrekt onvoldoende gegevens over de belangrijkheidsklassen inzake veeteelt om een zinvolle vergelijking met 1970 en 1979 mogelijk te maken (1). De analyse wordt beperkt tot de vergelijking tussen 1970 en 1979.

Het totale aantal bedrijven in West-Vlaanderen verminderde tussen 1970 en 1979 (2) met 22,2 % en het aantal bedrijven met 1 of meer runderen met 26,0 %. De rundveestapel steeg echter met 11,7 %.

Het aantal bedrijven en de rundveestapel daalde sterk bij de bedrijven met minder dan 40 stuks, terwijl het aantal bedrijven en de rundveestapel toenam voor de belangrijkheidsklassen van 40 en meer stuks, en dit zeer in het bijzonder vanaf 60 stuks.

Bedrijven met	Aantal bedrijven		Aantal runderen		
	1970	1979	1970	1979	Index
1 rund	445	211	445	211	47,4
2 à 5 runderen	2.780	1.518	9.238	5.200	56,3
6 à 9 runderen	2.305	1.140	17.191	8.480	49,3
10 à 14 runderen	2.772	1.320	33.091	15.777	47,7
15 à 19 runderen	2.599	1.385	43.982	23.497	53,4
20 à 29 runderen	4.176	2.515	100.992	61.306	60,7
30 à 39 runderen	2.552	2.110	86.626	72.210	83,4
40 à 49 runderen	1.395	1.569	61.002	69.063	113,2
50 à 59 runderen	704	1.158	37.869	62.612	165,3
60 à 99 runderen	718	1.867	51.872	138.288	266,6
100 en meer	125	428	17.355	56.858	327,6
	20.571	15.221	459.663	513.502	111,7

Het aantal bedrijven met 60 à 99 stuks steeg in West-Vlaanderen van 718 in 1970 tot 1.867 in 1979 en de rundveestapel

op deze bedrijven van 51.872 tot 138.288 stuks. Het aantal bedrijven met 100 stuks en meer steeg van 125 in 1970 tot 428 in 1979 en de rundveestapel op deze bedrijven van 17.355 tot 56.858 stuks. De toename was vooral te situeren bij bedrijven met 10 à 50 ha.

Bedrijven met 60 stuks rundvee en meer					
Oppervlakte kultuurgrond	Aantal bedrijven		Rundveestapel		
	1970	1979	1970	1979	Index
Zonder teelgrond	6	3	798	390	48,9
Minder dan 1 ha	12	6	1.731	777	44,9
1 à 2 ha	1	5	100	1.449	1.449,0
2 à 5 ha	15	17	1.638	2.188	133,6
5 à 10 ha	37	67	3.761	5.642	150,0
10 à 20 ha	126	686	10.295	53.796	522,5
20 à 30 ha	241	874	17.944	71.302	397,4
30 à 50 ha	325	537	25.006	48.660	194,6
50 à 100 ha	76	97	7.455	10.498	140,8
100 ha en meer	4	3	499	444	89,0
	843	2.295	69.227	195.146	281,9

De intensivering van de teelt komt bijzonder sterk tot uiting bij de varkensteelt. Het aantal bedrijven met 1 of meer varkens daalde in West-Vlaanderen tussen 1970 en 1979 met 30,2 %, doch de varkensstapel steeg met 72,6 %. In alle belangrijkheidsklassen beneden 100 stuks was er een aanzienlijke terugloop; voor de belangrijkheidsklasse van 100 à 200 stuks was het aantal bedrijven en de varkensstapel in 1970 en 1979 weinig afwijkend, maar vanaf de belangrijkheidsklasse van 200 stuks en meer was de toename groot en voor de belangrijkheidsklasse van 1.000 stuks en meer steeg het aantal bedrijven tot meer dan het zevenvoudige en de varkensstapel tot meer dan het achtvoudige.

Bedrijven met	Aantal bedrijven		Aantal varkens		
	1970	1979	1970	1979	Index
1 à 9 dieren	2.627	1.298	11.691	5.153	44,1
10 à 19 dieren	2.128	873	30.073	12.455	41,4
20 à 49 dieren	5.451	2.264	179.356	76.481	42,6
50 à 99 dieren	4.468	2.702	311.147	194.045	62,4
100 à 199 dieren	2.601	2.536	353.348	357.435	101,2
200 à 399 dieren	1.049	1.835	276.373	509.088	184,2
400 à 499 dieren	139	433	60.558	191.219	315,8
500 à 749 dieren	142	568	82.920	340.990	411,2
750 à 999 dieren	45	213	37.311	183.795	492,6
1.000 en meer	42	319	67.018	562.864	839,9
	18.692	13.041	1.409.795	2.433.525	172,6

Het aantal bedrijven met 200 of meer stuks bedroeg in West-Vlaanderen in 1979 2,4 maal zoveel als in 1970 en de varkensstapel op deze bedrijven bedroeg 3,4 maal zoveel. Het aandeel van de bedrijven met 200 varkens en meer steeg van 7,6 % in 1970 tot 25,8 % in 1979 en het aandeel in de varkensstapel van 37,2 % tot 73,5 %.

De toename van het aantal bedrijven met 200 varkens en meer en van de varkensstapel op deze bedrijven deed zich voor bij het kleine en het grote bedrijf. Opvallend is de aangroei van de varkensstapel in de grootteklasse van 1 à 2 ha en de grootteklassen van 10 ha en meer.

Bedrijven met 200 varkens en meer

Oppervlakte kultuurgrond	Aantal bedrijven		Varkensstapel		
	1970	1979	1970	1979	Index
Zonder teelgrond	82	158	46.326	116.712	251,9
Minder dan 1 ha	119	231	47.271	134.934	285,4
1 à 2 ha	80	163	33.902	136.331	402,1
2 à 5 ha	188	324	77.039	206.304	267,8
5 à 10 ha	375	807	126.954	406.256	320,0
10 à 20 ha	411	1.182	135.687	548.516	404,3
20 à 30 ha	124	384	43.786	182.196	416,1
30 à 50 ha	34	102	11.913	48.793	409,6
50 à 100 ha	4	16	1.302	7.553	580,1
100 ha en meer	-	1	-	359	-
	1.417	3.368	524.180	1.787.954	341,1

Ook bij de pluimveeteelt is er een verschuiving naar grotere produktie-eenheden.

Het aantal bedrijven met leghennen verminderde in West-Vlaanderen tussen 1970 en 1979 met iets meer dan de helft, terwijl het aantal leghennen slechts een daling vertoonde van circa 1 %.

In alle belangrijkheidsklassen van minder dan 5.000 leghennen was het aantal bedrijven en het aantal hennen dalend; in de belangrijkheidsklasse van 5.000 à 10.000 stuks was er een beperkte wijziging, terwijl er vanaf de belangrijkheidsklasse van 10.000 stuks en meer een toename was, die vooral groot was vanaf de klasse 30.000 stuks en meer.

Het aantal leghennen op bedrijven met 10.000 stuks en meer steeg in West-Vlaanderen tussen 1970 en 1979 met circa 84 %. Het aandeel van de bedrijven met 10.000 stuks en meer in het totale aantal leghennen steeg van 28,5 % tot 53,0 %; voor de belangrijkheidsklasse van 30.000 stuks en meer was er een aangroei van het aandeel van 3,2 % tot 15,4 %.

Bedrijven met	Aantal bedrijven		Aantal leghennen		
	1970	1979	1970	1979	Index
Minder dan 100 leghennen	10.453	5.218	194.548	76.862	39,5
100 à 500 stuks	671	146	121.445	29.381	24,2
500 à 1.000 stuks	174	38	110.450	25.068	22,7
1.000 à 3.000 stuks	277	99	470.661	188.545	40,1
3.000 à 5.000 stuks	190	107	695.661	413.554	59,4
5.000 à 10.000 stuks	147	146	952.228	919.231	96,5
10.000 à 15.000 stuks	37	48	431.720	552.005	127,9
15.000 à 20.000 stuks	10	22	163.400	363.375	222,4
20.000 à 30.000 stuks	14	18	306.250	410.438	134,0
30.000 en meer	3	11	114.000	540.600	474,2
	11.976	5.853	3.560.363	3.519.059	98,8

Bij de niet-grondgebonden bedrijven (zonder teelgrond) was er een aanzienlijke toename van het aantal bedrijven en het aantal leghennen op bedrijven met 10.000 stuks en meer; ook op bedrijven met 1 à 2 ha evenals op bedrijven met 10 à 20 ha was de toename groot.

Bedrijven met 10.000 leghennen en meer

Oppervlakte kultuurgrond	Aantal bedrijven		Aantal leghennen		
	1970	1979	1970	1979	Index
Zonder teel- grond	8	19	125.000	316.888	253,5
Minder dan 1 ha	10	11	170.000	229.380	134,9
1 à 2 ha	7	15	127.500	259.225	203,3
2 à 5 ha	12	15	220.950	397.600	180,0
5 à 10 ha	15	16	227.850	325.910	143,0
10 à 20 ha	7	17	87.270	249.545	285,9
20 à 30 ha	4	4	45.800	67.000	146,3
30 à 50 ha	1	1	11.000	10.870	98,8
50 à 100 ha	-	1	-	10.000	-
100 ha en meer	-	-	-	-	-
	64	99	1.015.370	1.866.418	183,8

Ook bij de kweek van vleeskippen was er een verschuiving naar grotere belangrijkheidsklassen. Het aantal bedrijven

met vleeskippen verminderde tussen 1970 en 1979 in West-Vlaanderen met circa 42 % bij een daling van het totale aantal vleeskippen van iets meer dan 9 %. In alle belangrijkheidsklassen beneden 10.000 stuks was de terugloop aanzienlijk.

Bedrijven met	Aantal bedrijven		Aantal vleeskippen		
	1970	1979	1970	1979	Index
Minder dan 100 kippen	1.109	649	20.645	14.241	69,0
100 à 500 stuks	59	24	14.402	5.254	36,5
500 à 1.000 stuks	70	17	45.500	11.100	24,4
1.000 à 3.000 stuks	260	118	424.675	218.363	51,4
3.000 à 5.000 stuks	99	70	356.000	252.688	71,0
5.000 à 10.000 stuks	102	73	644.850	491.400	76,2
10.000 à 25.000 stuks	69	68	912.200	939.800	103,0
25.000 à 50.000 stuks	7	12	214.500	366.222	170,7
50.000 à 100.000 stuks	3	4	178.000	249.000	139,9
	1.778	1.035	2.810.772	2.548.068	90,7

Het aandeel van de belangrijkheidsklassen van 10.000 stuks en meer in het totale aantal vleeskippen steeg in West-Vlaanderen van 46,4 % in 1970 tot 61,0 % in 1979. De toename van het aantal vleeskippen in bedrijven met 10.000 stuks en meer situeerde zich vooral op de bedrijven zonder teelgrond evenals op bedrijven van 2 à 5 ha en enigszins op bedrijven van 1 à 2 ha.

Bedrijven met 10.000 vleeskippen en meer

Oppervlakte kultuurgrond	Aantal bedrijven		Aantal vleeskippen		
	1970	1979	1970	1979	Index
Zonder teelgrond	9	13	160.600	336.000	209,2
Minder dan 1 ha	17	16	278.500	253.500	91,0
1 à 2 ha	10	8	174.500	236.800	135,7
2 à 5 ha	13	19	193.800	312.722	161,4
5 à 10 ha	19	17	296.300	271.000	91,5
10 à 20 ha	8	10	147.000	135.000	91,8
20 à 30 ha	2	-	32.000	-	0
30 à 50 ha	1	1	22.000	10.000	45,5
50 ha en meer	-	-	-	-	-
	79	84	1.304.700	1.555.022	119,2

C. EVOLUTIE IN DE WESTVLAAMSE ARRONDISSEMENTEN, 1959-70-79

Tabel 4.10 geeft een beeld van het verloop van de veestapel in de onderscheiden Westvlaamse arrondissementen in de periode 1959-70-79.

De rundveestapel was algemeen stijgend in alle Westvlaamse arrondissementen, doch relatief het sterkst in de arrondissementen Tielt en Diksmuide en het minst in het arrondissement Oostende. Het aandeel in de rundveestapel in West-Vlaanderen steeg tussen 1959 en 1978-79 in het arrondissement Tielt van 11,0 % tot 12,3 % en in het arrondissement Diksmuide van 12,9 % tot 14,0 %; het aandeel van het arrondissement Oostende daalde van 8,8 % tot 7,7 %.

Terwijl het aantal melkkoeien in West-Vlaanderen tussen 1959 en 1978-79 een aangroei vertoonde, ook voor de deelperiode tussen 1970-71 en 1978-79, was dit laatste niet het geval in de arrondissementen Kortrijk en Roeselare. Het aandeel van het arrondissement Kortrijk in het geheel van West-Vlaanderen verminderde van 11,1 % in 1959 tot 10,0 % in 1978-79 en het aandeel van het arrondissement Roeselare van 9,2 % tot 7,7 %. Een toename van het aandeel werd vooral genoteerd in de arrondissementen Ieper (van 19,5 % tot 20,7 %), Diksmuide (van 13,1 % tot 14,0 %) en Tielt (van 13,2 % tot 13,9 %); in dit laatste arrondissement was het aandeel sterk stijgend tussen 1959 en 1970-71 en nadien enigszins dalend.

Frappante verschillen in de evolutie binnen West-Vlaanderen zijn aan te wijzen voor de varkensstapel, hoewel overal een permanente toename werd geregistreerd. Een sterke stijging van het aandeel in West-Vlaanderen valt op voor de arrondissementen Tielt en Roeselare, met een toename van 9,7 % tot in 1959 tot 24,4 % in 1978-79 respectievelijk van 9,7 % tot 14,0 %. In de arrondissementen Ieper en Kortrijk was het aandeel in 1978-79 iets groter dan in 1959, maar hier valt te wijzen op een aanvankelijke groei, gevolgd door een tete rugloop van het aandeel. In alle andere arrondissementen was het aandeel ononderbroken dalend en dit vooral sterk in het arrondissement Brugge, dat in 1959 het hoogste aantal varkens telde van alle Westvlaamse arrondissementen; in 1978-79 was de varkensstapel in het arrondissement Tielt nagenoeg de helft groter als in het arrondissement Brugge.

Het aantal leghennen op ouderdom van de leg was overal aanvankelijk sterk stijgend en nadien dalend; het aantal was in 1978-79 lager dan in 1959 in de arrondissementen Ieper en Veurne. De arrondissementen met het hoogste aandeel in 1959, namelijk Tielt (24,3 %) en Ieper (17,6 %) kenden een daling van het aandeel die vooral aanzienlijk was in het arrondissement Ieper; in het arrondissement Tielt was er na een aanvankelijke daling nadien terug een toename van het aandeel. Een belangrijke toename van het aandeel is te vermelden voor het arrondissement Brugge waarbij valt te wijzen op een sterke stijging tussen 1959 en 1970-71 en een daling van het aandeel na 1970. De spreiding binnen West-Vlaanderen over de onderscheiden arrondissementen is groter geworden.

TABEL 4.10 : Evolutie van de veestapel in de Westvlaamse arrondissementen, 1959-70-79

	1959	1970-71	1978-79	Arr. Brugge	Arr. Diks- muide	Arr. Ieper	Arr. Kort- rijk	Arr. Oost- ende	Arr. Roese- lare	Arr. Tielt	Arr. Veurne
Totaal runderen	93.473	104.259	116.345	51.390	72.663	41.884	35.205	32.081	43.759	27.825	32.066
	104.259	83.436	94.445	60.736	47.485	49.031	36.583	36.987	54.267	32.066	36.402
	116.345	71.179	94.445	71.179	49.031	39.028	38.636	38.636	62.699	36.402	36.402
Melkkoeien	23.948	27.445	29.449	16.133	23.982	13.657	9.424	11.375	16.286	8.228	9.288
	27.445	18.679	20.949	18.679	28.025	15.187	9.909	12.820	19.918	9.288	10.084
	29.449	20.949	30.818	20.949	30.818	14.914	10.547	11.550	20.717	10.084	10.084
Totaal varkens	87.864	261.872	390.324	50.824	72.760	25.389	30.099	39.244	75.930	22.130	62.423
	261.872	169.584	271.672	169.584	287.588	105.382	89.753	181.944	319.651	62.423	83.332
	390.324	271.672	444.260	271.672	444.260	165.690	119.894	336.256	582.941	83.332	83.332
Leghennen op ouderdom van de leg	230.406	574.299	422.692	156.451	322.488	244.284	73.731	269.583	443.858	89.213	120.709
	574.299	321.673	414.740	321.673	414.740	466.948	225.016	545.599	715.018	120.709	79.059
	422.692	277.916	297.192	277.916	297.192	377.467	152.358	391.391	586.928	79.059	79.059
Vleeskippen	33.435	293.822	200.754	27.112	61.640	102.518	16.992	59.698	153.357	36.971	63.962
	293.822	178.386	200.754	178.386	464.567	687.560	84.105	434.684	601.978	63.962	56.754
	200.754	146.299	600.609	146.299	600.609	628.295	79.681	363.424	456.686	56.754	56.754
Landbouwpaaarden	6.046	2.505	1.431	3.345	4.884	3.539	2.483	2.683	3.356	2.067	400
	2.505	1.080	639	1.080	1.313	1.067	791	1.241	1.607	400	142
	1.431	639	553	639	553	498	439	787	1.034	142	142
Schapen	2.352	1.702	3.888	1.424	3.246	1.736	979	1.016	1.410	2.035	1.654
	1.702	2.188	3.888	2.188	3.089	1.440	906	1.212	1.716	1.654	3.816
	3.888	4.342	6.988	4.342	6.988	2.038	1.611	4.490	1.588	3.816	3.816

TABEL 4.10 : Evolutie van de veestapel in de Westvlaamse arrondissementen, 1959-70-79 (vervolg)

		Procentuele verdeling (West-Vlaanderen = 100 %)									
		Arr. Brugge	Arr. Diks- muide	Arr. Ieper	Arr. Kort- rijk	Arr. Oost- ende	Arr. Roese- lare	Arr. Tielt	Arr. Veurne		
Totaal runderen	1959	23,5	12,9	18,3	10,5	8,8	8,1	11,0	6,9		
	1970-71	22,9	13,3	18,3	10,4	8,0	8,1	11,9	7,0		
	1978-79	22,9	14,0	18,6	9,7	7,7	7,6	12,3	7,2		
Melkkoeien	1959	19,5	13,1	19,5	11,1	7,7	9,2	13,2	6,7		
	1970-71	19,4	13,2	19,8	10,8	7,0	9,1	14,1	6,6		
	1978-79	19,8	14,0	20,7	10,0	7,1	7,1	13,9	6,8		
Totaal varkens	1959	21,7	12,6	18,0	6,3	7,4	9,7	18,8	5,5		
	1970-71	17,7	11,5	19,5	7,1	6,1	12,3	21,6	4,2		
	1978-79	16,3	11,3	18,6	6,9	5,0	14,0	24,4	3,5		
Leghennen op ouderdom van de leg	1959	12,6	8,5	17,6	13,4	4,0	14,7	24,3	4,9		
	1970-71	17,0	9,5	12,3	13,8	6,6	16,1	21,1	3,6		
	1978-79	16,4	10,7	11,5	14,6	5,9	15,1	22,7	3,1		
Vleeskippen	1959	6,8	5,5	12,5	20,9	3,5	12,1	31,2	7,5		
	1970-71	10,5	6,3	16,5	24,5	3,0	15,5	21,4	2,3		
	1978-79	7,9	5,8	23,7	24,8	3,2	14,4	18,0	2,2		
Landbouwpaarden	1959	21,3	11,8	17,2	12,5	8,7	9,4	11,8	7,3		
	1970-71	25,0	10,8	13,1	10,7	7,9	12,4	16,1	4,0		
	1978-79	25,9	11,6	10,0	9,0	7,9	14,3	18,7	2,6		
Schapen	1959	16,6	10,0	22,9	12,2	6,9	7,2	9,9	14,3		
	1970-71	12,2	15,8	22,2	10,4	6,5	8,7	12,3	11,9		
	1978-79	13,5	15,1	24,3	7,1	5,6	15,6	5,5	13,3		

Het aantal vleeskippen steeg aanvankelijk overal sterk; na 1970 was er overal een daling behoudens in het arrondissement Ieper. Het aandeel van het arrondissement Ieper in West-Vlaanderen was in 1978-79 bijna het dubbele van het jaar 1959. In het arrondissement Tielt is het aandeel teruggelopen van 31,2 % in 1959 tot 18,0 % in 1978-79. Het arrondissement Kortrijk dat reeds in 1959 een groot aandeel had (20,9 %) heeft dit aandeel nog zien toenemen (24,8 % in 1978-79). De arrondissementen Ieper en Kortrijk haalden in 1959 samen een aandeel van een derde en in 1978-79 van bijna de helft.

Het aantal landbouwpaarden is overal zeer sterk en ononderbroken gedaald. De daling was relatief geringer in de arrondissementen Tielt, Roeselare en Brugge en het grootst in de arrondissementen Ieper, Veurne en Kortrijk. De arrondissementen Brugge, Roeselare en Tielt groepeerden in 1978-79 58,9 % van alle landbouwpaarden in West-Vlaanderen tegenover slechts 42,5 % in 1959; in de arrondissementen Veurne, Ieper en Kortrijk was er een vermindering van het aandeel van 37,0 % tot 21,6 %.

De schapenteelt kende een uiteenlopende evolutie volgens de arrondissementen, met wel overal een toename in 1978-79 in vergelijking met 1959, maar met grote verschillen in intensiteit. Enkel in de arrondissementen Diksmuide en Roeselare was er voor beide beschouwde deelperiodes een aangroei. Na 1970 was er een daling in het arrondissement Tielt, in tegenstelling met de andere arrondissementen. Het arrondissement Roeselare verdubbelde tussen 1959 en 1978-79 zijn aandeel in West-Vlaanderen; ook in het arrondissement Diksmuide was het aandeel sterk stijgend. De daling van het aandeel was aanzienlijk in het arrondissement Kortrijk en na 1970 vooral in het arrondissement Tielt.

VOETNOTEN

- (1) De hoogste belangrijkheidsklasse is die van 51 stuks en meer.
- (2) Voor 1970 : categorieën 1 tot en met 4; voor 1979 : categorieën 1 tot en met 5.

hoofdstuk 5 technisch-ekonomische gerichtheid en kontraktuele landbouw

Uit de analyse van een aantal structurele aspecten (zoals bedrijfsgrootte), het teeltpatroon en de veeteelt is gebleken dat een grote verscheidenheid van bedrijfstypes mogelijk is, wat effectief ook het geval is.

In de studie "De landbouw in West-Vlaanderen", gepubliceerd in 1965, werd een indeling gemaakt van de landbouwbedrijven in 26 uitbatingsvormen (1). Toen bleek onder meer dat ongeveer 28 % van de bedrijven aan intensieve veeteelt deden en dat een derde zich op overwegende mate op akkerbouw toeleghde.

Sindsdien is er op basis van een verordening van de Raad van de Europese Economische Gemeenschappen onderzoek uitgevoerd waardoor de landbouwbedrijven konden gegroepeerd worden volgens criteria betreffende de ekonomische gerichtheid, de technische organisatie en de grootte van het bedrijf. Uit de landbouw telling van 15 mei 1978 kunnen terzake interessante gegevens worden geput, waarbij een vergelijking mogelijk is met voorgaande jaren (2).

In voormelde klassifikatie zijn er vijf algemene produktierichtingen. Als maatstaf voor de produktie werd de bruto-waarde van de verkoopbare produktie genomen (3). Naast de klassifikatie volgens de voornaamste produktie was er een indeling volgens de secundaire produktie, wat heeft geleid tot 28 klassen, waarvan sommige niet relevant zijn voor ons land (zoals produktie van blijvende teelten, gericht op olijventeelt).

De algemene richtingen zijn de volgende :

1. Produktie van het bouwland (met uitzondering van voedergewassen), die de akkerbouw en tuinbouw omvat;
2. Produktie van blijvende teelten, die de fruitteelt, de wijnbouw en de olijventeelt omvatten;
3. Produktie van voedergewassen en van grondgebonden veehouderij : eenhoevigen, runderen, schapen en geiten;
4. Niet-gebonden veehouderijproduktie : varkens, pluimvee en ander kleinvee;
5. Geen overheersende produktierichting.

Indien een van deze produktierichtingen meer dan twee derden van de bruto-produktie van het bedrijf voor zich neemt, dan onderscheidt men in deze tak "bijzondere richtingen". Deze stemmen overeen met activiteiten die meer dan de helft van de bruto-produktie vertegenwoordigen.

Haalt de grootste produktierichting slechts een bruto-opbrengst van één derde tot en met twee derden van de totale bruto-produktie, dan wordt uitgekeken naar een "kombinatie" met de tweede belangrijkste produktierichting.

Tenslotte is het mogelijk dat geen enkele produktierichting een derde van de totale bruto-produktie kan opbrengen. In dit geval spreekt men van bedrijven zonder overheersende produktierichting.

In bijlage 5.1 is het klassifikatiestelsel opgenomen.

1. TECHNISCH-EKONOMISCHE GERICHTHEID IN WEST-VLAANDEREN IN VERGELIJKING MET VLAANDEREN EN HET RIJK, 15 MEI 1978

A. BEROEPSLANDBOUWERS, -VEEFOKKERS EN -TUINBOUWERS

Tabel 5.1 geeft voor 1978 voor de beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers het aandeel van de diverse technisch-ekonomische gerichtheidsklassen naar de grootteklassen van de bedrijven en dit voor West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk; slechts deze gerichtheidsklassen zijn afzonderlijk verwerkt waar zij in West-Vlaanderen ten minste 1 % van het aantal bedrijven uitmaken (voor alle grootteklassen samen).

Bij de beroepslandbouwers, -veehouders en -tuinbouwers in West-Vlaanderen behoorden in 1978 bijna 45 % van de bedrijven tot produktierichting III (produktie van voedergewassen en grondgebonden veehouderij) en ruim 39 % tot produktierichting IV (niet-grondgebonden veehouderij). De produktierichting III komt in West-Vlaanderen (44,7 %) iets minder aan bod dan in Vlaanderen (48,9 %) en duidelijk minder dan gemiddeld in het Rijk (59,7 %). De niet-grondgebonden veehouderij (produktierichting IV) haalt in West-Vlaanderen met 39,4 % een opvallend hoger percentage dan gemiddeld in Vlaanderen (24,5 %) en het Rijk (17,5 %). Beschouwt men beide produktierichtingen (III en IV) samen, dan bereikt West-Vlaanderen 84,1 % tegenover slechts 73,4 % in Vlaanderen en 77,2 % in het Rijk. De veeteelt is verhoudingsgewijze zeer belangrijk in West-Vlaanderen.

De zeer sterke oriëntering van West-Vlaanderen op produktierichting IV, wordt sterk bepaald door de klasse 44H (niet-grondgebonden veehouderij gericht op varkenshouderij). In West-Vlaanderen behoorden in 1978 20,5 % van de bedrijven tot klasse 44H tegenover 12,1 % in Vlaanderen en 8,5 % in het Rijk; ook voor de klasse 43 (niet-grondgebonden veehouderij gekombineerd met grondgebonden veehouderij) is er een veel sterkere oriëntering voor West-Vlaanderen (12,9 %) dan voor Vlaanderen (7,4 %) en het Rijk (5,4 %). Zowel voor klasse 44H als voor klasse 43 heeft West-Vlaanderen een aandeel in het Rijk van 46 %. Voor alle klassen waarbij de niet-grondgebonden veehouderij aan bod komt, haalt West-Vlaanderen een hoog aandeel in het Rijk.

Binnen de produktierichting III (produktie van voedergewassen en van grondgebonden veehouderij) is de klasse 33F1 (gericht op rundveehouderij voor melkproduktie) in West-Vlaanderen zwak vertegenwoordigd; ook de klassen 33F2

TABEL 5.1 : Technisch-ekonomische gerichtheid van de beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers in West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1978

Technisch-ekonomische gerichtheidsklassen	Grootteklasse van de bedrijven; procentuele verdeling van het aantal bedrijven											Aantal be- b- derijen in abs.c. Vlaan- Rijk deren			
	Zon- der teelt 0,50 ha	Min- der dan 0,50 ha	1 à 3 ha	3 à 5 ha	5 à 10 ha	10 à 15 ha	15 à 20 ha	20 à 30 ha	30 à 40 ha	40 à 50 ha	50 à 100 meer		100 en meer		
I. Produktie van het bouwland															
gericht op akkerbouw (11A)															
West-Vlaanderen	-	1,2	2,2	4,9	4,3	2,4	1,4	1,8	2,3	4,8	6,4	15,3	50,0	2,7	425
Vlaanderen	-	0,6	2,2	3,5	3,6	3,0	2,0	2,7	2,6	6,0	10,4	25,7	48,4	3,0	1.636
Het Rijk	-	0,8	2,5	3,6	3,7	3,2	2,5	2,7	2,8	4,7	7,4	16,9	47,1	3,9	3.258
gericht op tuinbouw (11B)															
West-Vlaanderen	-	54,4	49,7	25,5	6,5	1,9	1,3	0,6	1,3	0,6	0,5	3,8	-	6,0	965
Vlaanderen	-	53,2	64,7	42,3	14,5	4,5	1,1	0,5	0,7	0,7	0,8	2,1	3,0	13,1	7.168
Rijk	-	54,5	60,4	38,1	12,0	3,6	0,8	0,3	0,4	0,3	0,4	0,7	0,9	9,1	7.587
gekombineerd met grond- gebonden veehouderij (13)															
West-Vlaanderen	-	-	0,2	1,0	3,1	3,2	3,6	4,4	5,5	10,1	16,1	18,5	-	4,0	639
Vlaanderen	-	-	0,6	1,8	3,7	2,8	2,6	3,4	5,3	10,6	13,9	14,0	6,1	3,2	1.736
Rijk	-	-	0,6	1,6	3,3	2,6	2,8	3,9	5,4	9,0	10,6	16,1	16,7	4,2	3.480
gekombineerd met niet-grond- gebonden veehouderij (14)															
West-Vlaanderen	-	-	0,7	0,6	1,1	1,4	1,7	2,0	2,6	2,0	2,3	7,0	-	1,6	260
Vlaanderen	-	-	1,1	0,5	0,4	0,8	0,9	1,2	1,3	2,3	2,6	2,8	5,2	3,0	606
Rijk	-	-	0,1	0,5	0,4	0,7	0,9	1,1	1,4	1,6	1,8	1,9	1,5	1,1	854
overige (11F + 12)															
West-Vlaanderen	-	0,8	0,7	0,7	0,4	0,3	0,5	0,5	0,7	1,9	0,9	6,4	-	0,6	97
Vlaanderen	-	0,5	0,8	1,3	1,3	0,9	0,6	0,4	0,6	1,2	1,2	5,4	6,1	0,9	470
Rijk	-	0,5	0,9	1,2	1,1	0,8	0,4	0,3	0,4	0,9	0,8	2,6	4,6	0,8	632
Totaal (11A t/m 14)															
West-Vlaanderen	-	56,4	53,5	32,7	15,4	9,2	8,5	9,3	12,6	19,4	26,2	51,0	50,0	14,9	2.386
Vlaanderen	-	54,4	66,8	49,3	23,9	12,1	7,5	8,3	11,5	21,1	29,1	52,4	66,6	21,3	11.616
Rijk	-	55,9	64,9	45,0	20,8	11,1	7,6	8,3	10,4	16,5	21,0	38,2	70,8	19,0	15.811

TABEL 5.1 : Technisch-ekonomise gerichtheid van de beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers in West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1978 (vervolg I)

Technisch-ekonomise gerichtheidsklassen	Grootteklasse van de bedrijven: procentuele verdeling van het aantal bedrijven										Aantal be- he- West-Vlaan- deren in	Aandeel West-Vlaan- deren in			
	Zon- der teelt dan 0,50 ha	1 à 3 ha		5 à 10 ha		15 ha 20 ha		30 ha 40 ha		50 à 100 ha			Totaal drijf- men abs.c.	Vlaan- Rijk deren	
		Min- der 0,50	1 à 3 ha	3 à 5 ha	5 à 10 ha	10 à 15 ha	15 à 20 ha	20 à 30 ha	30 à 40 ha	40 à 50 ha					50 à 100 ha
II. Produktie van blijvende teelten en van grondgebonden veehouderij gericht op rundveehouderij :															
melkproduktie (33P1) :															
West-Vlaanderen	0,6	0,6	1,3	3,5	5,7	4,6	4,1	6,1	6,0	3,4	3,7	0,6	-	4,6	731
Vlaanderen	0,1	0,3	1,9	5,7	14,6	17,5	19,6	22,3	20,5	15,1	13,0	6,2	6,1	15,1	8.267
Rijk	0,3	0,4	3,4	8,6	20,2	23,6	26,4	28,7	27,8	23,1	20,0	12,2	3,1	21,3	17.840
andere runderen (33P2)	2,3	0,6	6,3	8,4	9,0	5,8	4,2	4,0	5,2	7,8	11,9	9,6	-	5,7	906
West-Vlaanderen	8,1	0,7	4,1	7,3	10,1	7,4	5,3	4,8	5,2	6,2	7,7	7,5	-	6,2	3.410
Vlaanderen	7,6	0,9	5,1	8,7	12,3	9,2	7,3	7,4	9,1	10,8	12,1	10,4	2,6	8,6	7.148
Rijk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
melkproduktie en andere runderen (33P3)	-	-	0,7	1,8	5,4	6,8	8,1	9,7	11,0	10,4	12,4	5,1	-	7,3	1.173
West-Vlaanderen	-	-	0,8	2,3	6,2	10,1	12,3	13,8	13,9	13,1	8,7	4,4	6,1	9,0	4.927
Vlaanderen	-	-	1,1	2,4	6,3	10,1	13,0	15,7	18,1	21,7	21,8	17,9	8,0	12,0	10.021
Rijk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
gekombineerd met bouwland- gewassen (31)	-	0,2	0,5	2,4	5,8	6,3	7,7	10,4	13,9	20,7	24,2	18,3	3,0	7,3	3.979
West-Vlaanderen	-	0,2	0,5	2,3	5,3	6,3	8,4	11,9	14,6	17,8	18,2	17,4	12,8	9,1	7.589
Vlaanderen	-	0,6	1,6	4,5	11,4	16,6	20,8	22,8	23,4	16,6	7,3	4,5	-	16,7	2.674
West-Vlaanderen	0,1	0,2	1,2	2,4	7,2	12,3	16,6	16,7	14,9	11,0	5,1	3,1	-	10,9	5.927
Vlaanderen	0,2	0,2	1,3	2,5	6,6	10,7	13,1	11,6	8,8	4,8	2,7	1,4	0,2	8,2	6.833
Rijk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
gekombineerd met niet-grond- gebonden veehouderij (34)	-	0,8	0,7	0,1	0,1	0,2	0,1	-	-	-	-	-	-	0,1	19
West-Vlaanderen	0,9	0,5	0,6	0,7	0,6	0,5	0,4	0,3	0,2	0,2	0,4	0,3	-	0,5	266
Vlaanderen	0,9	0,5	0,7	0,8	0,9	0,6	0,5	0,3	0,2	0,1	0,2	0,2	-	0,5	401
Rijk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Overige (33G+33T+32)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	2,9	2,6	11,0	19,4	36,6	41,0	47,4	57,3	63,3	65,3	64,2	43,4	25,0	44,7	7.153
West-Vlaanderen	9,3	1,9	9,1	20,8	44,5	54,1	61,9	68,3	68,6	66,3	59,1	39,8	15,2	48,9	26.756
Vlaanderen	3,0	2,2	12,1	25,3	51,6	60,5	68,7	75,6	78,6	78,3	75,0	59,5	26,7	59,7	49.832
Rijk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

TABEL 5.1 : Technisch-economische gerichtheid van de beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers in West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1978 (vervolg 2)

Technisch-economische gerichtheidsklassen	Grootteklasse van de bedrijven; procentuele verdeling van het aantal bedrijven												Aandeel be- West-Vlaan- deren in											
	Zon- der teelt		0,50 1 ha		3 ha		5 ha		10 ha		15 ha			20 ha		30 ha		40 ha		50 ha		100 meer	Totaal 100	Aantal drijf- abs.c. Vlaan- Rijk deren
	Min- der	Max- der	0,50 1 ha	1 ha 3 ha	3 ha 5 ha	5 ha 10 ha	10 ha 15 ha	15 ha 20 ha	20 ha 30 ha	30 ha 40 ha	40 ha 50 ha	50 ha 100		100 meer	100 meer	100 meer	100 meer	100 meer	100 meer	100 meer	100 meer			
IV. Niet-grondgebonden veehouderijproductie																								
gericht op varkenshouderij																								
West-Vlaanderen	53,2	24,6	24,9	32,8	29,4	26,4	19,6	14,6	8,1	4,0	4,6	0,6	-	20,5	3,283									
Vlaanderen	38,9	7,9	10,4	14,9	14,7	14,9	12,1	9,1	5,9	3,0	4,2	1,6	3,0	12,1	6,607									
Rijk	38,0	8,0	10,7	14,6	12,5	12,4	9,2	6,1	3,1	1,3	1,2	0,5	0,6	8,5	7,133									
gericht op pluifveehouderij																								
West-Vlaanderen	24,0	9,6	4,3	5,9	3,3	2,5	1,8	0,8	0,5	0,3	-	0,6	-	2,5	396									
Vlaanderen	40,2	4,5	4,5	3,9	3,2	2,2	1,4	0,7	0,4	0,1	-	0,3	-	2,7	1,460									
Rijk	40,7	5,0	4,5	3,9	2,7	1,8	1,1	0,5	0,3	0,1	-	-	-	1,9	1,617									
gekombineerd met bouwland- gewassen (41)																								
West-Vlaanderen	-	-	0,7	1,4	1,9	3,2	3,6	3,8	3,9	3,7	3,2	2,5	25,0	3,1	494									
Vlaanderen	-	0,1	0,4	1,0	1,5	2,1	2,3	2,5	3,3	3,2	3,0	2,3	6,1	2,0	1,067									
Rijk	-	0,1	0,3	0,9	1,3	1,8	1,9	1,8	1,9	1,3	1,1	0,9	1,3	1,5	1,255									
gekombineerd met grondge- bonden veehouderij (43)																								
West-Vlaanderen	0,3	0,1	0,7	2,0	5,0	9,7	12,0	9,6	8,5	5,2	2,2	1,0	-	12,9	2,062									
Vlaanderen	0,5	0,1	1,0	2,0	4,5	8,2	9,1	6,6	4,7	2,0	1,1	0,4	-	7,4	4,055									
Rijk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,4	4,480									
Overige (44T+42)																								
West-Vlaanderen	-	0,3	-	0,2	1,0	0,6	0,5	0,2	0,2	-	-	-	-	0,4	64									
Vlaanderen	-	0,1	0,1	0,3	0,6	0,4	0,2	0,2	0,2	-	0,4	-	-	0,3	191									
Rijk	-	0,1	0,1	0,3	0,5	0,4	0,3	0,2	0,1	-	0,1	-	-	0,2	201									
Totaal																								
West-Vlaanderen	77,2	34,5	31,5	44,7	46,6	49,1	43,9	33,2	24,3	15,3	9,6	5,6	25,0	39,4	6,299									
Vlaanderen	79,4	12,7	16,1	22,1	25,0	29,5	28,2	22,1	18,3	11,5	9,8	5,2	9,1	24,5	13,380									
Rijk	79,2	13,3	16,6	21,7	21,5	24,6	21,6	15,2	10,1	4,7	3,5	1,8	1,9	17,5	11,686									
V. Geen overheersende produktierichting (55)																								
West-Vlaanderen	19,9	1,8	0,9	0,9	0,3	0,1	-	0,1	-	-	-	-	-	0,3	63									
Vlaanderen	11,3	0,8	0,7	0,7	0,4	0,3	0,2	0,1	0,1	-	0,4	0,5	-	0,5	248									
Rijk	11,8	0,9	1,0	0,9	0,6	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	-	0,4	363									
Totaal = 100 %																								
Algemeen totaal in abs.c.																								
West-Vlaanderen	171	342	445	1.189	1.256	4.062	3.310	2.176	2.031	645	218	157	-	4	16.006	16.006								
Vlaanderen	776	2.575	2.685	5.982	5.120	13.229	10.171	6.444	5.233	1.477	492	387	-	33	54.604	54.604								
Rijk	863	2.923	2.984	6.779	6.329	16.657	14.241	10.477	11.231	5.014	2.450	3.062	-	540	83.550	83.550								

(andere runderen) en 33F3 (melkproduktie en andere runderen) komen in West-Vlaanderen relatief weinig voor, doch de afwijking in vergelijking met Vlaanderen en het Rijk is minder groot dan voor klasse 33F1. Voor klasse 33F1 haalt West-Vlaanderen slechts een aandeel in het Rijk van 4,1 % en 8,8 % in Vlaanderen.

In alle provincies behoudens West-Vlaanderen zijn de bedrijven waar de rundveehouderij meer dan de helft van de brutowaarde van de produktie betekent (33F1+33F2+33F3) de belangrijkste gerichtheidsklasse, zij het met belangrijke verschillen van provincie tot provincie; in West-Vlaanderen is de varkenshouderij (klasse 44H) met een aandeel van 20,5 % belangrijker dan de rundveehouderij (17,6 %). In Vlaanderen komt de rundveehouderij tot 30,4 % en in het Rijk zelfs tot 41,9 %.

Beschouwt men de bedrijven waarvan één produktieklasse meer dan de helft vertegenwoordigt van de brutowaarde van de verkoopbare produktie als gespecialiseerde bedrijven, dan waren in West-Vlaanderen in 1978 op 16.006 beroepslandbouwers, -veehouders en -tuinbouwers er 7.921 gespecialiseerd, dit is 49,5 % van het totale aantal; in Vlaanderen bedroeg dit is 49,5 % van het totale aantal; in Vlaanderen bedroeg het overeenkomstig aandeel 64,7 % en in het Rijk 67,7 %. Een beeld van de uiteenlopendheid van deze specialisatie wordt verkregen aan de hand van de volgende gegevens :

Gespecialiseerde bedrijven	West-Vlaanderen	Vlaanderen	Rijk
rundveebedrijven (33F1+33F2+33F3)	17,6	30,4	41,9
varkenshouderij (44H)	20,5	12,1	8,6
pluimveehouderij (44K)	2,5	2,7	1,9
tuinbouw (11B)	6,0	13,1	9,1
akkerbouw (11A)	2,7	3,0	3,9
fruitteelt (22C)	0,2	1,8	1,2
wijnbouw (22D)	-	1,5	1,0
schapen- en geitenhouderij (33G)	-	0,1	0,1
	49,5	64,7	67,7

In West-Vlaanderen komt de specialisatie rundveehouderij relatief weinig voor. Er is een duidelijke specialisatie inzake varkenshouderij, maar de verschillen in vergelijking met Vlaanderen en het Rijk zijn minder groot dan inzake rundveehouderij.

Het gemengde type komt in West-Vlaanderen derhalve relatief veel voor; dit is vooral het geval voor de combinaties grondgebonden en niet-grondgebonden veehouderij, met name klasse 34 en klasse 43. Beschouwt men klasse 34 (grondgebonden veehouderij als hoofdrichting, gekombineerd met niet-grondgebonden veehouderij) samen met klasse 43 (niet-grondgebonden veehouderij, gekombineerd met grondgebonden veehou-

derij) dan komt West-Vlaanderen tot een aandeel van 29,6 % tegenover 18,3 % in Vlaanderen en 13,5 % in het Rijk.

Er is duidelijk een andere oriëntering naar de grootte van de bedrijven, zowel in West-Vlaanderen als in Vlaanderen en het Rijk. Binnen de onderscheiden grootteklassen zijn de verschillen tussen West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk soms zeer groot.

De bedrijven zonder teelten zijn in West-Vlaanderen hoofdzakelijk gericht op de varkenshouderij; klasse 44H haalt in West-Vlaanderen een aandeel van 53,2 %. In Vlaanderen en het Rijk is er voor de bedrijven zonder teelten een vrij gelijkmatige verdeling tussen varkenshouderij (38 à 39 %) en pluimveehouderij (40 à 41 %).

Het zeer kleine bedrijf (minder dan 1 ha) heeft een sterke oriëntering op tuinbouw; in West-Vlaanderen behoorden in 1978 51,7 % van de bedrijven met minder dan 1 ha (categorie 1) tot de klasse 11B (tuinbouw) en in Vlaanderen 59,0 % en in het Rijk 57,5 %. In West-Vlaanderen was voor de bedrijven van minder dan 1 ha ook de klasse 44H (varkenshouderij) belangrijk (aandeel 24,8 %), wat veel minder het geval was in Vlaanderen (9,1 %) en het Rijk (9,3 %). In Vlaanderen en het Rijk heeft voor de bedrijven met minder dan 1 ha de produktierichting II (blijvende teelten) reële betekenis, wat nauwelijks het geval is in West-Vlaanderen.

Voor de bedrijven met 1 à 3 ha is in West-Vlaanderen de klasse 44H (varkenshouderij) dominerend en heeft de klasse 11B (tuinbouw) eveneens reële betekenis; de oriëntering op tuinbouw bedraagt echter nog slechts de helft van wat genoteerd wordt voor de bedrijven van minder dan 1 ha. In Vlaanderen en het Rijk is de oriëntering op tuinbouw nog zeer sterk en komt de varkenshouderij minder voor.

Voor de bedrijven met 3 à 5 ha is er reeds een vrij grote verscheidenheid van bedrijfstypes, met als dominante in West-Vlaanderen klasse 44H (varkenshouderij); tuinbouw (klasse 11B) heeft nog slechts een beperkte betekenis, terwijl de grondgebonden veehouderij reeds sterk aan bod komt. In Vlaanderen en het Rijk is klasse 33F1 (melkproduktie) reeds vrij belangrijk.

De diverse vormen van niet-grondgebonden veehouderij halen het hoogste aandeel in de grootteklasse van 5 à 10 ha, zowel in West-Vlaanderen als in Vlaanderen en het Rijk (afgezien van de bedrijven zonder teelten). Het aandeel van produktierichting IV (niet-grondgebonden veehouderij) bereikt in West-Vlaanderen 49,1 % door een sterke vertegenwoordiging van klasse 44H (varkenshouderij) en klasse 43 (niet-grondgebonden veehouderij gekombineerd met grondgebonden veehouderij). Het aandeel van de produktierichting IV is in West-Vlaanderen opvallend groter dan in Vlaanderen en het Rijk, zoals in alle grootteklassen beneden 5 ha. In Vlaanderen en het Rijk is klasse 33F1 (melkproduktie) belangrijk.

Voor de bedrijven van 10 ha en meer wordt in West-Vlaanderen produktierichting III (voedergewassen en grondgebonden veehouderij) belangrijker dan produktierichting IV (niet grondgebonden veehouderij). In Vlaanderen is reeds vanaf grootteklasse 3 à 5 ha de produktierichting III veel belangrijker dan produktierichting IV en in het Rijk is produktierichting III belangrijker dan produktierichting IV voor de bedrijven van 1 à 3 ha. Bij stijgende grootteklasse loopt in West-Vlaanderen het aandeel van produktierichting IV snel terug. Het aandeel van produktierichting III (voedergewassen en grondgebonden veehouderij) stijgt tot de grootteklasse van 30 à 40 ha en is nadien opnieuw dalend.

In de grootteklasse 10 à 15 ha wordt in West-Vlaanderen onder alle in de klassifikatie opgenomen gerichtheidsklassen de klasse 34 (produktie van voedergewassen en van grondgebonden veehouderij, gekombineerd met niet-grondgebonden veehouderij) de belangrijkste; voor de grootteklassen van minder dan 1 ha was dit tuinbouw en voor de grootteklassen van 1 tot 10 ha was dit varkenshouderij. Klasse 34 blijft de belangrijkste klasse in West-Vlaanderen tot en met de grootteklasse van 20 à 30 ha. Voor de bedrijven met 30 à 100 ha komt de klasse 31 (voedergewassen en grondgebonden veehouderij, gekombineerd met bouwlandgewassen) voorop; van de 4 bedrijven in West-Vlaanderen met 100 ha of meer zijn er 2 toe te wijzen aan klasse 11A (produktie van het bouwland gericht op akkerbouw), 1 aan klasse 31 (voedergewassen en grondgebonden veehouderij, gekombineerd met bouwlandgewassen) en 1 aan klasse 41 (niet-grondgebonden veehouderij, gekombineerd met bouwlandgewassen).

In Vlaanderen en in het Rijk is in de grootteklassen van 10 tot 30 ha de klasse 33F1 (melkproduktie) de belangrijkste. Voor de grootteklassen van 30 à 40 ha en van 40 à 50 ha is de belangrijkste klasse in Vlaanderen klasse 31, zoals dit het geval is in West-Vlaanderen, maar in het Rijk is het klasse 33F1 (melkproduktie) respectievelijk klasse 33F3 (voedinggewassen en grondgebonden veehouderij gericht op melkproduktie en andere runderen). Voor de grootteklasse 50 à 100 ha domineert in Vlaanderen klasse 11A (akkerbouw) en in het Rijk klasse 33F3 (zoals voor 40 à 50 ha). Voor de bedrijven van 100 ha en meer is overal 11A (akkerbouw) dominerend.

Aandacht kan ook worden gegeven hoe de verdeling ligt naar grootte van de bedrijven binnen de onderscheiden gerichtheidsklassen. Tabel 5.2 geeft hiervan een beeld.

Voor de typische tuinbouwbedrijven is in West-Vlaanderen 73,7 % kleiner dan 3 ha; in Vlaanderen is dit zelfs 78,6 % en in het Rijk 78,8 %. De zuivere akkerbouwbedrijven zijn uiteraard gemiddeld groter; toch heeft in West-Vlaanderen slechts 27,8 % van de zuivere akkerbouwbedrijven een oppervlakte van 20 ha of meer (de zogenaamde doorzettingsdrem-pel), wat niettemin meer is dan in Vlaanderen (23,9 %) doch aanzienlijk minder dan in het Rijk (45,9 %). De bedrijven gericht op akkerbouw gekombineerd met grondgebonden veehouderij, behoren in West-Vlaanderen voor 37,9 % tot de groot-

TABEL 5.2 : Technisch-ekonomise gerichtheid van de beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers in West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1978 (procentuele verdeling binnen de onderscheiden klassen)

Technisch-ekonomise gerichtheidsklassen	Grootteklasse van de bedrijven										Totaal Abs. en = 100 % cijfer meer				
	Zon-der teelt 0,50 ha	Min-der dan 1 ha	1 à 3 ha	3 à 5 ha	5 à 10 ha	10 à 15 ha	15 à 20 ha	20 à 30 ha	30 à 40 ha	40 à 50 ha		50 à 100 ha			
I. Produktie van het bouwland															
gericht op akkerbouw (11A)	-	0,9	2,4	13,6	12,7	22,6	10,6	9,4	11,1	7,3	3,3	5,6	0,5	100,0	425
Vlaanderen	-	0,9	3,7	12,8	11,4	24,2	12,6	10,5	8,3	5,4	3,1	6,1	1,0	100,0	1.636
Het Rijk	-	0,7	2,3	7,4	7,2	16,6	11,0	8,9	9,4	7,2	5,6	15,9	7,8	100,0	3.258
gericht op tuinbouw (11B)	-	19,3	22,9	31,5	8,5	8,0	4,6	1,5	2,7	0,4	0,1	0,6	-	100,0	965
Vlaanderen	-	19,1	24,2	35,3	10,4	8,2	1,5	0,4	0,5	0,1	0,1	0,2	-	100,0	7.168
Rijk	-	21,0	23,8	34,0	10,0	7,9	1,5	0,5	0,6	0,2	0,1	0,3	0,1	100,0	7.587
gekombineerd met grondgebonden veehouderij (13)	-	-	0,2	1,9	6,1	20,1	18,8	15,0	17,7	10,2	5,5	4,5	-	100,0	639
Vlaanderen	-	-	0,9	6,2	10,8	21,6	15,4	13,0	16,0	9,0	3,9	3,1	0,1	100,0	1.736
Rijk	-	-	0,5	3,2	6,0	12,6	11,6	11,6	17,5	12,9	7,4	14,1	2,6	100,0	3.480
gekombineerd met niet-grondgebonden veehouderij (14)	-	-	1,2	2,7	5,4	21,5	21,5	16,5	20,0	5,0	1,9	4,2	-	100,0	260
Vlaanderen	-	0,5	2,1	4,3	6,9	19,5	20,8	13,9	20,0	6,3	2,3	3,3	0,1	100,0	606
Rijk	-	0,4	1,8	3,5	5,4	16,6	18,0	13,3	18,5	9,5	5,2	6,9	0,9	100,0	854
overige (11I + 12)	-	3,1	3,1	8,2	5,2	14,4	16,5	10,3	14,4	12,4	2,1	10,3	-	100,0	97
Vlaanderen	-	2,8	4,9	16,4	14,3	27,1	12,6	5,1	6,8	3,8	1,3	4,5	0,4	100,0	470
Rijk	-	2,5	4,1	13,1	10,8	20,8	10,0	4,4	7,3	7,0	3,2	12,8	4,0	100,0	632
Totaal (11A t/m 14)	-	8,1	10,0	16,2	8,1	15,6	11,8	8,5	10,6	5,2	2,4	3,4	0,1	100,0	2.386
Vlaanderen	-	12,1	15,9	25,4	10,6	13,8	6,6	4,6	5,2	2,7	1,2	1,7	0,2	100,0	11.616
Rijk	-	10,3	12,3	19,4	8,3	11,7	6,9	5,5	7,4	5,2	3,2	7,4	2,4	100,0	15.811
II. Produktie van blijvende teelten															
Totaal (22C+22D+22F+21+23+24)	-	15,2	13,3	25,8	13,3	23,8	5,7	2,9	-	-	-	-	-	100,0	105
Vlaanderen	-	29,9	5,5	16,2	12,2	20,4	8,7	2,9	2,9	0,6	0,3	0,3	0,1	100,0	2.604
Rijk	-	28,4	5,6	16,8	12,1	20,2	9,2	3,0	3,1	0,8	0,3	0,4	0,1	100,0	2.858

TABEL 5.2 : Technisch-ekonomische gerichtheid van de beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuintbouwers in West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1978 (procentuele verdeling binnen de onderscheidsklassen) (vervolg 1)

Technisch-ekonomische gerichtheidsklassen	Grootteklasse van de bedrijven											100 meer	100 Totaal	Abs. en = 100 % cijfer	
	Zon- der teelt dan 0,50 ha	Min- der teelt dan 1 ha	0,50 ha	1 à 3 ha	3 à 5 ha	5 à 10 ha	10 à 15 ha	15 à 20 ha	20 à 30 ha	30 à 40 ha	40 à 50 ha				50 à 100
III. Produktie van voederge- wassen en van grondgebonden veehouderij gericht op rundveehouderij : melkproduktie (33F1)	0,1	0,3	0,8	5,7	9,8	25,6	18,6	18,2	16,6	3,0	1,1	0,1	-	100,0	731
	-	0,1	0,6	4,1	9,0	27,9	24,1	17,3	13,0	2,7	0,8	0,3	-	100,0	8.267
	-	0,1	0,6	3,3	7,2	22,0	21,1	16,8	17,5	6,5	2,7	2,1	0,1	100,0	17.840
andere runderen (33F2)	0,4	0,2	3,1	11,1	12,5	26,2	15,3	9,5	11,6	5,5	2,9	1,7	-	100,0	906
	1,8	0,6	3,3	12,8	15,2	28,5	16,0	9,1	8,0	2,7	1,1	0,9	-	100,0	3.410
	0,9	0,3	2,1	8,2	10,9	21,7	14,5	10,8	14,2	7,6	4,1	4,5	0,2	100,0	7.148
melkproduktie en andere runderen (33F3)	-	-	0,3	1,8	5,8	23,5	22,9	18,0	19,0	5,7	2,3	0,7	-	100,0	1.173
	-	-	0,4	2,8	6,4	27,3	25,3	18,0	14,7	3,9	0,9	0,3	-	100,0	4.927
	-	-	0,3	1,6	4,0	16,8	18,4	16,4	20,4	10,9	5,3	5,5	0,4	100,0	10.021
gekombineerd met bouwland- gewassen (31)	-	-	0,2	0,8	3,8	17,3	20,1	19,3	21,8	10,6	3,8	2,2	0,1	100,0	1.650
	-	0,1	0,3	3,6	7,5	21,1	19,6	16,9	18,3	7,7	3,0	1,8	-	100,0	3.979
	-	0,1	0,2	2,1	4,4	13,8	15,7	16,5	21,6	11,8	5,9	7,0	0,9	100,0	7.589
gekombineerd met niet-grond- gebonden veehouderij (34)	-	0,1	0,3	2,0	5,3	25,2	25,8	18,6	17,8	4,0	0,6	0,3	-	100,0	2.674
	-	0,1	0,6	2,4	6,2	27,5	28,5	18,1	13,2	2,8	0,4	0,2	-	100,0	5.927
	-	0,1	0,6	2,5	6,1	26,1	27,2	17,8	14,4	3,6	1,0	0,6	-	100,0	6.833
Overige (33G+33T+32)	-	15,8	15,8	5,3	5,3	47,3	10,5	-	-	-	-	-	-	100,0	19
	2,8	5,3	6,1	15,9	12,6	26,8	16,7	6,9	4,5	1,2	0,8	0,4	-	100,0	246
	2,0	4,0	5,0	14,0	13,6	26,9	16,2	7,7	6,7	1,7	1,0	1,2	-	100,0	401
Totaal	0,1	0,1	0,7	3,2	6,4	23,2	22,0	17,4	18,0	5,9	2,0	1,0	-	100,0	7.153
	0,3	0,2	0,9	4,6	8,5	26,8	23,5	16,4	13,4	3,7	1,1	0,6	-	100,0	26.756
	0,2	0,1	0,7	3,4	6,6	20,2	19,6	15,9	17,7	7,9	3,7	3,7	0,3	100,0	49.832

TABEL 5.2 : Technisch-ekonomise gerichtheid van de beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuintbouwers in West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1978 (procentuele verdeling binnen de onderscheiden klassen) (vervolg 2)

Technisch-ekonomise gerichtheidsklassen	Grootteklasse van de bedrijven											Totaal en = 100 % meer	Abs. cijfer	
	Zon- der teelt dan 0,50 ha	Min- der dan 1 ha	0,50 à 1 ha	1 à 3 ha	3 à 5 ha	5 à 10 ha	10 à 15 ha	15 à 20 ha	20 à 30 ha	30 à 40 ha	40 à 50 ha			50 à 100 ha
IV. Niet-grondgebonden vee- houderijproductie														
Gericht op varkenshou- derij (44H)	2,8	2,6	3,4	11,9	11,2	32,5	19,8	9,7	5,0	0,8	0,3	-	100,0	3.283
West-Vlaanderen	4,6	3,1	4,2	13,5	11,4	29,9	18,7	8,9	4,6	0,7	0,3	0,1	100,0	6.607
Vlaanderen	4,6	3,2	4,5	13,8	11,1	28,9	18,4	8,9	5,0	0,9	0,4	0,2	100,0	7.133
Rijk														
Gericht op pluimveehou- derij (44K)	10,4	8,3	4,8	17,7	10,4	25,9	14,6	4,3	2,8	0,5	-	0,3	100,0	396
West-Vlaanderen	21,4	8,0	8,3	16,0	11,2	20,2	10,0	3,1	1,6	0,1	-	0,1	100,0	1.460
Vlaanderen	21,7	9,1	8,3	16,4	10,7	19,0	9,7	3,0	1,8	0,2	-	0,1	100,0	1.617
Rijk														
gekombineerd met bouwland- gewassen (41)	-	0,6	3,4	4,9	26,7	24,1	16,8	16,2	4,9	1,4	0,8	0,2	100,0	494
West-Vlaanderen	-	0,3	0,9	5,7	7,0	26,4	21,6	15,0	16,2	4,5	1,4	0,8	100,0	1.067
Vlaanderen	-	0,3	0,8	5,1	6,5	23,6	21,0	15,1	17,4	5,1	2,2	2,2	100,0	1.255
Rijk														
gekombineerd met grondge- bonden veehouderij (43)	-	0,3	2,5	6,7	32,5	29,5	14,5	11,4	2,3	0,2	0,1	-	100,0	2.062
West-Vlaanderen	-	0,1	0,5	2,9	6,3	31,8	29,9	15,3	10,9	1,9	0,3	0,1	100,0	4.055
Vlaanderen	0,1	0,1	0,7	3,0	6,4	30,3	29,1	15,6	11,7	2,3	0,6	0,2	100,0	4.480
Rijk														
Overige (44I+42)	-	1,6	-	3,1	20,3	37,5	23,4	7,8	6,3	-	-	-	100,0	64
West-Vlaanderen	-	1,0	1,0	10,5	17,3	32,5	21,5	8,4	6,8	-	1,0	-	100,0	191
Vlaanderen	-	1,0	1,5	10,4	16,4	31,3	21,9	8,5	6,5	0,5	1,5	0,5	100,0	201
Rijk														
Totaal	2,1	1,9	2,2	8,4	9,3	31,7	23,1	11,5	7,8	1,6	0,3	0,1	100,0	6.299
West-Vlaanderen	4,6	2,5	3,2	9,9	9,6	29,1	21,4	10,7	7,2	1,3	0,4	0,1	100,0	13.380
Vlaanderen	4,7	2,6	3,4	10,0	9,3	27,8	21,0	10,8	7,7	1,6	0,6	0,4	100,0	14.686
Rijk														
V. Geen overheersende productierichting (55)	54,0	9,5	6,3	17,5	4,8	-	3,1	-	-	-	-	-	100,0	63
West-Vlaanderen	35,4	7,7	7,7	16,5	7,7	11,7	6,9	3,2	1,6	-	0,8	0,8	100,0	248
Vlaanderen	28,1	7,4	8,3	17,6	9,6	12,9	8,3	3,3	2,8	0,3	0,8	0,6	100,0	363
Rijk														
Algemeen totaal	1,1	2,1	2,8	7,4	7,8	25,4	20,7	13,6	12,7	4,0	1,4	1,0	100,0	16.006
West-Vlaanderen	1,4	4,7	4,9	11,0	9,4	24,2	18,6	11,8	9,6	2,7	0,9	0,7	100,0	54.604
Vlaanderen	1,0	3,6	3,6	8,1	7,6	19,9	17,0	12,6	13,4	6,0	2,9	3,7	100,0	83.550
Rijk														

teklassen van 20 ha en meer tegenover 32,1 % in Vlaanderen en 54,5 % in het Rijk.

De typische rundveehouderijen zijn in West-Vlaanderen in 24,0 % van de gevallen groter dan 20 ha, tegenover 16,9 % in Vlaanderen en 33,1 % in het Rijk. De mestveebedrijven (klasse 33F2) zijn kleiner dan de melkveebedrijven (klasse 33F1) en de bedrijven afgestemd op melk- en vleesproductie (klasse F3).

De typische varkenshouderijen, meest voorkomende gerichtheidsklasse in West-Vlaanderen, vindt men vooral in de grootteklassen van 5 à 15 ha; in West-Vlaanderen behoort 32,5 % tot de grootteklasse van 5 à 10 ha en 19,8 % tot de grootteklasse van 10 à 15 ha tegenover respectievelijk 29,9 % en 18,7 % in Vlaanderen en 28,9 % en 18,4 % in het Rijk. Onder de typische varkenshouderijen is in West-Vlaanderen amper 6,1 % groter dan 20 ha, in Vlaanderen 5,7 % en in het Rijk 6,6 %.

De typische pluimveehouderij wordt in West-Vlaanderen slechts voor 10,4 % gevonden bij bedrijven zonder teelten, tegenover 21,4 % in Vlaanderen en 21,7 % in het Rijk.

Onder de gespecialiseerde bedrijven (klassen 11A, 11B, 22C, 33F1, 33F2, 33F3, 33G, 44H en 44K) zijn er in West-Vlaanderen bij de beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers amper 13,2 % met 20 ha of meer; in Vlaanderen is dit nog minder, namelijk 10,5 %, maar in het Rijk bedraagt het aandeel 24,3 %.

In 1978 waren er in West-Vlaanderen 3.055 beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers met 20 ha of meer; amper 34,1 % had een gespecialiseerd bedrijf, tegenover 48,5 % in Vlaanderen en 61,7 % in het Rijk.

Bijslage 5.2 geeft nog een globaal overzicht van de graad van specialisatie in West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, naar de grootte van de bedrijven. Als "gespecialiseerde bedrijven" zijn beschouwd die bedrijven waarvan één produktieklasse meer dan de helft vertegenwoordigt van de brutowaarde van de verkoopbare produktie.

De specialisatiegraad vermindert in West-Vlaanderen en Vlaanderen bij stijgende bedrijfsgrootte, althans tot de grootteklasse van 30 à 40 ha; voor het Rijk is er slechts daling tot de grootteklasse van 10 à 15 ha.

In alle grootteklassen is het aandeel van de "gespecialiseerde bedrijven" in West-Vlaanderen kleiner dan in Vlaanderen en dan in het Rijk, behoudens in de grootteklasse van 1 à 3 ha. De afwijking is gering voor de bedrijven van minder dan 1 ha, waar in West-Vlaanderen ook reeds een aandeel van 90 % wordt overschreden. Vanaf de grootteklasse van 3 ha wordt de afwijking reeds betrekkelijk groot en stijgt aanzienlijk tot de grootteklasse van 20 à 30 ha.

TABEL 5.3 : Specialisatie bij beroepsproducenten en bij niet-beroepsproducenten, West-Vlaanderen, 15 mei 1978

Gespecialiseerde bedrijven	Beroepsproducenten		Niet-beroepsproducenten	
	Aantal bedrijven	Aandeel in totaal aantal bedrijven	Aantal bedrijven	Aandeel in totaal aantal bedrijven
Varkenshouderij (44H)	3.283	20,5	1.067	21,2
Rundveehouderij (33F)	731	4,6	175	3,5
voor melkproductie (33F1)	906	5,7	991	19,6
andere runderen (33F2)	1.173	7,3	62	1,2
melkproductie en andere runderen (33F3)	425	2,7	573	11,4
Akkerbouw (11A)	396	2,5	409	8,1
Pluimveehouderij (44K)	965	6,0	171	3,4
Tuinbouw (11B)	31	0,2	16	0,3
Fruitteelt (22C)	-	-	1	-
Wijnbouw (22D)	11	-	305	6,0
Schapen- en geitenhouderij (33G)				
Totaal gespecialiseerde bedrijven	7.921	49,5	3.770	74,7
Totaal alle bedrijven	16.006		5.044	

B. Niet-beroepsproducenten

Het ligt voor de hand dat de technisch-ekonomische gerichtheid van de niet-beroepsproducenten afwijkt van die van de beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers. Bijlage 5.3 verstrekt gegevens terzake.

Bij de niet-beroepsproducenten in West-Vlaanderen is, zoals bij de beroepsproducenten, de gerichtheidsklasse 44H (niet grondgebonden veehouderij, gericht op varkenshouderij) dominerend, met een aandeel van 21,2 % (tegenover 20,5 %). Een groot aandeel van de bedrijven van niet-beroepsproducenten behoort tot de klasse 33F2 (produktie van voedergewassen en van grondgebonden veehouderij, gericht op andere runderen), namelijk 19,6 %; bij de beroepsproducenten is dit aandeel slechts 5,7 %.

Belangrijk bij de niet-beroepsproducenten is ook klasse 11A (produktie van het bouwland, gericht op akkerbouw), met een aandeel van 11,4 % tegenover 2,7 % voor de beroepsproducenten.

Algemeen is er een sterkere specialisatie bij de niet-beroepsproducenten dan bij de beroepsproducenten. Het aandeel van de bedrijven waarvan één produktieklasse meer dan de helft vertegenwoordigt van de brutowaarde van de verkoopbare produktie bedraagt in West-Vlaanderen bij de niet-beroepsproducenten 74,7 % tegenover 49,5 % bij de beroepsproducenten (zie tabel 5.3).

In een aantal gerichtheidsklassen vindt men meer bedrijven van niet-beroepsproducenten dan van beroepsproducenten; dit geldt zeer in het bijzonder voor de schapen- en geitenhouderij en ook voor de pluimveehouderij, de rundveehouderij niet gericht op melkproduktie (33F2) en de specifieke akkerbouwbedrijven.

Het is duidelijk dat de grootte van de bedrijven sterk verschilt bij beroepsproducenten en niet-beroepsproducenten. Nadere analyse naar de grootteklasse wordt verstrekt in bijlage 5.3; ook een vergelijking met Vlaanderen en het Rijk is mogelijk.

2. TECHNISCH-EKONOMISCHE GERICHTHEID IN DE LANDBOUWSTREKEN VAN WEST-VLAANDEREN EN IN DE WESTVLAAMSE ARRONDISSEMENTEN, 15 MEI 1978

Tabel 5.4 geeft een beeld van de technisch-ekonomische gerichtheid van de bedrijven van beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers in de landbouwstreken van West-Vlaanderen.

De gerichtheid op niet-grondgebonden veehouderij is groot in de Zandstreek en de Zandleemstreek. De specialisatie in de varkenshouderij (klasse 44H) komt in de Zandstreek tot een aandeel in het aantal bedrijven van 25,8 % en in de Zand-

TABEL 5.4 : Technisch-ekonomische gerichtheid van de beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuintbouwers in de landbouw-
 streken in West-Vlaanderen, 15 mei 1978

Gerichtheidsklassen	Procentuele verdeling naar gerichtheidsklasse				Verdeling binnen de gerichtheidsklasse			
	Duinen-Polders	Zand-streek	Zand-leem-streek	Leem-Polders	Duinen-Polders	Zand-streek	Zand-leem-streek	West-Vlaanderen
I. Produktie van het bouwland								
gericht op akkerbouw (IIA)	3,6	0,9	3,1	10,3	21,4	10,6	60,2	7,8
op tuinbouw (IIB)	4,3	6,4	6,6	0,6	11,2	33,1	55,5	0,2
gekombineerd met grondgebonden veehouderij (I3)	3,5	1,6	5,3	11,5	13,6	12,7	67,9	5,8
niet-grondgebonden veehouderij (I4)	1,5	0,8	2,2	1,2	14,6	16,2	67,7	1,5
overige (IIT+I2)	0,8	0,3	0,7	-	21,6	16,5	61,9	-
Totaal IIA tot en met I4	13,7	10,0	17,9	23,6	14,5	21,1	61,3	3,1
II. Produktie van blijvende teelten	0,2	0,9	0,7	0,6	3,8	41,9	52,4	1,9
III. Produktie van voedergewassen en van grondgebonden veehouderij								
gericht op rundveehouderij	3,8	4,5	4,9	4,4	13,0	30,6	54,5	1,9
milkproduktie (33F1)	9,6	7,3	3,5	3,1	26,8	40,3	31,8	1,1
andere runderen (33F2)	12,0	9,0	4,8	7,2	25,8	38,5	33,7	2,0
milkproduktie en andere runderen (33F3)	12,4	4,4	12,8	23,7	18,9	13,3	63,2	4,6
gekombineerd met bouwlandgewassen (31)	26,0	17,2	13,7	10,3	24,5	32,5	41,8	1,2
niet-grondgebonden veehouderij (34)	0,2	0,1	0,1	0,3	26,3	21,1	47,4	5,2
overige (33G+33T+32)	64,0	42,5	39,9	49,0	22,5	29,8	45,5	2,2
Totaal	64,0	42,5	39,9	49,0	22,5	29,8	45,5	2,2
IV. Niet-grondgebonden veehouderijproduktie								
gericht op varkenshouderij (44H)	8,3	25,8	21,2	15,0	6,4	39,5	52,6	1,5
op pluimveehouderij (44K)	1,9	2,6	2,6	2,2	12,1	33,6	52,5	1,8
gekombineerd met bouwlandgewassen (41)	2,1	1,8	4,2	1,6	10,5	18,6	69,8	1,1
grondgebonden veehouderij (43)	9,7	15,3	12,6	7,8	11,9	37,2	49,7	1,2
overige (44T+42)	0,1	0,6	0,4	0,2	4,7	46,9	46,9	1,5
Totaal	22,1	46,1	41,0	26,8	8,8	36,8	53,0	1,4
V.-Geen overheersende produktierichting (55)	-	0,5	0,5	-	1,6	38,1	60,3	-
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Algemeen totaal	2.519	5.021	8.145	321	15,7	31,4	50,9	2,0

leemstreek tot 21,2 %. Van alle beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers met specialisatie in de richting van varkenshouderij in West-Vlaanderen is 52,6 % te vinden in de Zandleemstreek en 39,5 % in de Zandstreek. Naast de niet-grondgebonden veehouderij is in de Zandstreek en de Zandleemstreek ook de grondgebonden veehouderij belangrijk.

In de Duinen-Polders is de produktierichting III (voeder- gewassen en grondgebonden veehouderij) dominerend, met een aandeel van 64,0 % van alle bedrijven. De specialisatie rondveehouderij (klassen 33F1, 33F2 en 33F3) komt er tot 25,4 %, wat toch onder het gemiddelde van Vlaanderen (30,4 %) en het Rijk (41,9 %) blijft; klasse 34 (grondge- bonden veehouderij, gekombineerd met niet-grondgebonden veehouderij) haalt echter een aandeel van 26,0 %, tegenover 10,9 % in Vlaanderen en 8,2 % in het Rijk.

In de Leemstreek is eveneens de produktierichting III domi- nerend, doch in mindere mate als in Duinen-Polders. In de Leemstreek haalt de produktierichting I (produktie van het bouwland) een aandeel in het aantal bedrijven van 23,6 %. Het hoge aandeel van produktierichting III wordt er in be- langrijke mate bepaald door klasse 31 (grondgebonden vee- houderij, gekombineerd met bouwlandgewassen), die een aan- deel haalt van 23,7 %.

Tabel 5.5 geeft de technisch-ekonomische gerichtheid in de onderscheiden Westvlaamse arrondissementen.

In de arrondissementen Brugge, Diksmuide, Oostende en Veur- ne is klasse 34 (voeder- gewassen en grondgebonden veehoude- rij gekombineerd met niet-grondgebonden veehouderij) de be- langrijkste klasse; als tweede belangrijkste klasse is er varkenshouderij (klasse 44H), behoudens in het arrondis- sement Veurne, waar klasse 31 (grondgebonden veehouderij, gekombineerd met bouwlandgewassen) op de tweede plaats komt en praktisch even belangrijk is als klasse 34.

In de arrondissementen Ieper, Roeselare en Tielt is de var- kenshouderij (klasse 44H) de belangrijkste klasse; dit is zeer uitgesproken wijze het geval in de arrondissementen op zeer uitgesproken wijze het geval in de arrondissementen Tielt en Roeselare en veel minder in het arrondissement Ieper. De tweede belangrijkste klasse is in het arrondisse- ment Ieper klasse 34 (grondgebonden veehouderij, gekombi- neerd met niet-grondgebonden veehouderij), in het arrondis- sement Roeselare klasse 11B (tuinbouw) en in het arrondis- sement Tielt klasse 43 (niet-grondgebonden veehouderij, ge- kombineerd met grondgebonden veehouderij).

De belangrijkste klasse in het arrondissement Kortrijk is klasse 31 (grondgebonden veehouderij, gekombineerd met bouwlandgewassen); als tweede komt klasse 44H (varkenshou- derij).

De specialisatie is duidelijk het grootst in de arrondisse- menten Tielt, Roeselare en Brugge en relatief gering in het arrondissement Veurne. De gespecialiseerde bedrijven komen tot een aandeel van 56 à 58 % in de arrondissementen Brug- ge, Roeselare en Tielt, 48,8 % in het arrondissement Kor-

TABEL 5.5 : Technisch-ekonomische gerichtheid van de beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers in de Westvlaamse arrondissementen, 15 mei 1978 (procentuele verdeling naar gerichtheidsklasse)

Gerichtheidsklassen	Procentuele verdeling naar gerichtheidsklasse							
	Arr. Brugge	Arr. Diksmuide	Arr. Ieper	Arr. Kortrijk	Arr. Oostende	Arr. Roeselare	Arr. Tielt Veurne	
I. Produktie van het bouwland								
Gericht op akkerbouw (IIA)	1,0	1,2	4,3	5,4	3,5	1,7	0,8	
op tuinbouw (IIB)	6,7	2,2	2,7	6,0	6,9	14,3	6,3	
gekombineerd met grondgebonden veehouderij (13)	1,3	1,4	5,1	8,5	2,4	6,5	2,5	
overige (IIT+I2)	0,3	0,9	2,6	1,5	1,3	2,6	1,6	
	0,3	0,2	0,6	0,8	0,8	1,0	0,5	
Totaal IIA tot en met I4	9,6	5,9	15,3	22,2	14,9	26,1	11,7	
II. Produktie van blijvende teelten	0,9	0,3	0,4	1,2	0,1	1,1	0,5	
III. Produktie van voedergewassen en van grondgebonden veehouderij								
gericht op rundveehouderij	4,5	4,5	5,1	6,8	3,7	3,4	3,9	
milkproduktie (33F1)	12,7	6,0	2,3	6,1	7,1	3,9	2,6	
andere runderen (33F2)	13,1	10,0	5,5	6,5	10,2	2,8	4,0	
milkproduktie en andere runderen (33F3)	4,1	8,9	14,5	18,0	8,8	10,0	5,3	
gekombineerd met bouwlandgewassen (31)	2,8	26,9	16,6	9,1	26,9	6,6	10,5	
overige (33G+33T+32)	0,2	-	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	
Totaal	56,4	56,3	44,1	46,6	56,8	26,8	26,4	
IV. Niet-grondgebonden veehouderijproduktie								
gericht op varkenshouderij (44H)	16,3	18,1	19,0	14,0	12,8	27,0	37,1	
op pluimveehouderij (44K)	1,9	2,1	2,1	3,6	2,4	2,8	3,3	
gekombineerd met bouwlandgewassen (41)	0,3	2,1	4,5	2,3	1,5	6,1	3,6	
overige (44T+42)	14,1	14,6	14,2	8,9	11,1	8,8	15,5	
	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	1,3	
Totaal	32,9	37,2	40,1	29,0	28,1	45,0	60,8	
V. Geen overheersende produktierichting (55)	0,2	0,3	0,1	1,0	0,1	1,0	0,6	
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
Algemeen totaal	2.908	1.837	3.064	1.711	1.104	2.033	2.388	
							Abs. cijfer	961
Samenvatting van alle specialisaties (produktieklasse ver- tegenwoordigt meer dan de helft van de brutowaarde van de verkoopbare produktie) (33F+44H+44K+11A+11B+22C+33G)								
	56,4	44,2	41,4	48,8	46,6	56,4	58,2	
							32,7	

TABEL 5.6: Technisch-ekonomise gerichtheid van de beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers in de West-vlaamse arrondissementen, 15 mei 1978 (procentuele verdeling binnen gerichtheidsklasse)

Gerichtheidsklassen	Procentuele verdeling binnen gerichtheidsklasse										
	Arr. Brugge	Arr. Diks- muide	Arr. Ieper	Arr. Kort-rijk	Arr. Oost-ende	Arr. Roese-lare	Arr. Tielt	Arr. Veurne	Arr. Prov. West- Vlaan- deren		
I. Produktie van het bouwland											
gericht op akkerbouw (11A)	6,8	5,2	31,3	21,9	9,2	8,2	4,5	12,9	100,0		
op tuinbouw (11B)	20,3	4,2	8,7	10,6	7,9	30,1	15,6	2,6	100,0		
gekombineerd met grondgebonden veehouderij (13)	5,9	3,9	24,3	22,8	4,1	20,7	9,2	9,1	100,0		
niet-grondgebonden veehouderij (14)	3,9	6,5	30,4	10,0	5,4	20,4	14,6	8,8	100,0		
overige (11T+12)	7,2	3,2	19,6	14,4	10,3	21,6	13,4	10,3	100,0		
Totaal 11A tot en met 14	11,7	4,5	19,7	16,0	6,9	22,3	11,7	7,2	100,0		
II. Produktie van blijvende teelten	24,7	4,8	12,4	20,0	0,9	21,0	12,4	3,8	100,0		
III. Produktie van voedergewassen en van grondgebonden veehouderij											
gericht op rundveehouderij	17,9	11,4	21,4	16,0	5,6	9,6	12,6	5,5	100,0		
melkproduktie (33F1)	40,8	12,3	7,9	11,5	8,6	8,7	6,7	3,5	100,0		
andere runderen (33F2)	32,6	15,6	14,3	9,5	9,6	4,9	8,1	5,4	100,0		
melkproduktie en andere runderen (33F3)	7,2	9,9	26,9	18,7	5,9	12,2	7,6	11,6	100,0		
gekombineerd met bouwlandgewassen (31)	23,7	18,5	19,0	5,8	11,1	5,0	9,5	7,4	100,0		
niet-grondgebonden veehouderij (34)	21,1	-	21,0	10,5	5,3	15,8	10,5	15,8	100,0		
overige (33G+33T+32)											
Totaal	22,9	14,5	18,9	11,2	8,8	7,6	8,8	7,3	100,0		
IV. Niet-grondgebonden veehouderijproduktie											
gericht op varkenshouderij (44H)	14,4	10,1	17,8	7,3	4,3	16,7	27,0	2,4	100,0		
op pluimveehouderij (44K)	14,1	9,6	16,2	15,4	6,6	14,1	19,7	4,3	100,0		
gekombineerd met bouwlandgewassen (41)	2,1	7,7	27,7	7,9	3,4	25,1	17,6	8,5	100,0		
Grondgebonden veehouderij (43)	19,8	13,0	21,2	7,4	6,0	8,7	18,0	5,9	100,0		
overige (44T+42)	12,5	9,4	9,4	4,7	4,7	14,1	43,7	1,5	100,0		
Totaal	15,2	10,8	19,5	7,9	4,9	14,5	23,0	4,2	100,0		
V. Geen overheersende produktierichting (55)	11,1	9,5	4,8	19,0	1,6	30,2	23,8	-	100,0		
Algemeen totaal	18,2	11,5	19,1	10,7	6,9	12,7	14,9	6,0	100,0		

46,6 % in het arrondissement Oostende, 44,2 % in het arrondissement Diksmuide, 41,4 % in het arrondissement Ieper en amper 32,7 % in het arrondissement Veurne. Inzake specifieke rundveehouderij komt enkel het arrondissement Brugge (30,4 %) tot een aandeel dat zich situeert op het niveau van Vlaanderen (30,4 %), zij het nog ver beneden het Rijk (41,9 %). Alle Westvlaamse arrondissementen, behoudens Veurne, liggen inzake varkenshouderij boven het niveau van Vlaanderen en van het Rijk. Inzake tuinbouw komt het arrondissement Roeselare (14,3 %) boven het niveau van Vlaanderen (13,1 %) en het Rijk (9,1 %).

Het arrondissement Roeselare dat in 1978 12,7 % telde van alle beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers in West-Vlaanderen, groepeerde 30,1 % van alle bedrijven gespecialiseerd op tuinbouw (klasse 11B). Het arrondissement Tielt telde 14,9 % van alle Westvlaamse bedrijven en haalde 27,0 % van alle bedrijven gespecialiseerd op varkenshouderij (klasse 44H). De arrondissementen Ieper en Kortrijk groepeerden relatief veel bedrijven gespecialiseerd op akkerbouw, namelijk respectievelijk 31,3 % en 21,9 %, in aanmerking nemend dat hun aandeel in het totaal van alle Westvlaamse bedrijven respectievelijk 19,1 % en 10,7 % bedroeg. Te wijzen valt ook op het aandeel van het arrondissement Brugge inzake specifieke rundveehouderij namelijk 31,4 %, bij een aandeel in het totale aantal bedrijven in West-Vlaanderen van 18,2 %.

Beschouwt men de geografische verdeling naar arrondissement binnen de diverse gerichtheidsklassen dan valt aan te stippen dat voor de gerichtheidsklasse met het grootste aantal bedrijven in West-Vlaanderen, namelijk de gespecialiseerde varkenshouderij, het arrondissement Tielt dominerend is; 27,0 % van de gespecialiseerde varkenshouderijen in West-Vlaanderen waren in 1978 te vinden in het arrondissement Tielt (zie tabel 5.6).

De gespecialiseerde rundveehouderij vindt men vooral in het arrondissement Brugge; dit arrondissement haalt een aandeel in West-Vlaanderen van 40,8 % voor de klasse 33F2 en van 32,6 % voor klasse 33F3 en voor het geheel van de gespecialiseerde rundveehouderij (33F1, 33F2 en 33F3) een aandeel van 31,4 %.

De gespecialiseerde akkerbouwbedrijven vindt men vooral in de arrondissementen Ieper (31,3 %) en Kortrijk (21,9 %) en de gespecialiseerde tuinbouwbedrijven vooral in het arrondissement Roeselare (30,1 %).

3. EVOLUTIE IN DE TECHNISCH-EKONOMISCHE GERICHTHEID IN WEST-VLAANDEREN EN HET RIJK, 1970-78

Een beeld van de evolutie in de technisch-ekonomische gerichtheid van de beroepslandbouwers, -veefokkers en tuinbouwers in West-Vlaanderen en het Rijk tussen 1970 en 1978 kan gevonden worden in tabel 5.7.

TABEL 3.7 : Technisch-ekonomische gerichtheid van de beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers in West-Vlaanderen en het Rijk, evolutie 1970-78

Gerichtheidsklassen	Grootteklasse van de bedrijven													Totaal abs. c.		
	Zonder teelt		Minder dan 5 ha		5 à 10 ha		10 à 20 ha		20 à 50 ha		50 ha en meer		Totaal			
	1970	1978	1970	1978	1970	1978	1970	1978	1970	1978	1970	1978			1970	1978
I. Produktie van het bouwland gericht op akkerbouw (LIA)																
West-Vlaanderen	-	-	3,2	3,9	1,2	2,4	1,1	1,5	2,3	3,2	12,1	16,1	1,9	2,7	379	425
Het Rijk	-	-	2,7	3,0	1,7	3,3	1,2	2,6	2,9	3,8	17,6	21,5	2,4	3,9	2.773	3.258
West-Vlaanderen	-	-	15,2	24,6	0,7	1,9	0,3	1,1	0,4	1,1	0,9	3,8	4,4	6,0	882	965
Het Rijk	-	-	24,0	35,5	1,6	3,5	0,3	0,6	0,3	0,4	1,5	0,7	7,7	9,0	9.121	7.587
gekombineerd met																
West-Vlaanderen	-	-	2,2	1,6	3,6	3,2	6,4	3,9	13,5	7,3	22,4	18,0	5,4	4,0	1.101	639
Het Rijk	-	-	2,4	1,8	3,1	2,6	5,1	3,3	11,1	7,1	19,0	16,2	4,9	4,2	5.740	3.480
West-Vlaanderen	-	-	1,4	0,7	1,6	1,4	2,3	1,8	3,2	2,4	6,0	6,8	2,0	1,6	395	260
Het Rijk	-	-	0,7	0,5	0,8	0,9	1,2	1,1	2,0	1,5	2,6	1,9	1,1	1,0	1.290	854
West-Vlaanderen	-	-	0,3	0,6	0,3	0,3	0,2	0,5	0,4	1,0	1,7	6,2	0,3	0,6	58	97
Het Rijk	-	-	1,3	1,0	0,6	0,8	0,2	0,4	0,7	0,6	8,1	2,9	0,9	0,8	1.026	632
Totaal LIA tot en met 14	-	-	22,3	31,4	7,4	9,2	8,8	17,8	15,0	43,1	50,9	14,0	14,9	2,815	15.386	
Het Rijk	-	-	31,1	41,8	7,8	11,1	8,0	17,0	13,4	48,8	43,2	17,0	18,9	19.950	15.811	
II. Produktie van blijvende teelten																
Totaal (22C+2D+2T+21+23+24)	-	-	1,2	2,2	0,3	0,6	0,2	0,2	0,1	-	-	-	0,5	0,7	95	105
Het Rijk	-	-	9,1	9,4	2,8	3,5	1,5	1,4	1,0	0,6	0,9	0,4	4,0	3,4	4.693	2.858
III. Produktie van voedergewassen en van grondgebonden veehouderij																
gericht op rundveehouderij	2,3	0,6	6,5	3,8	2,8	4,6	2,0	4,9	0,9	5,2	0,9	0,6	3,3	4,6	658	731
West-Vlaanderen (33F1)	0,9	0,3	16,8	10,4	25,7	23,6	24,2	27,5	16,9	25,5	4,4	10,8	20,7	21,4	24.378	17.840
Het Rijk	2,9	2,3	5,0	7,6	2,4	5,8	1,7	4,1	1,9	6,3	4,3	9,3	2,8	5,7	565	906
andere runderen (33F2)	7,5	7,6	5,6	8,1	4,5	9,2	3,7	7,3	4,3	9,9	3,0	9,2	4,6	8,6	5.364	7.148
West-Vlaanderen	-	-	3,2	2,8	4,9	6,8	4,1	8,7	5,3	11,0	3,4	5,0	4,2	7,3	846	1.173
Het Rijk	0,2	-	4,0	3,1	9,5	10,1	12,8	14,1	20,3	19,6	17,4	16,4	10,4	12,0	12.207	10.021
gekombineerd met																
West-Vlaanderen	-	-	4,8	2,4	10,9	7,0	18,5	11,9	31,2	20,6	34,5	23,7	14,2	10,3	2.861	1.650
Het Rijk	-	-	5,3	2,7	10,2	6,3	16,1	9,8	23,4	15,9	20,8	16,7	12,4	9,1	14.522	7.589
West-Vlaanderen	1,8	-	11,4	6,3	22,8	16,6	25,9	21,6	21,0	20,7	8,6	4,3	20,3	16,7	4.069	2.674
Het Rijk	0,7	0,2	7,0	3,3	16,5	10,7	16,3	12,5	9,0	6,9	2,1	1,2	12,1	8,2	14.223	6.833
West-Vlaanderen	1,8	-	0,4	0,3	0,1	0,2	0,1	-	0,1	-	0,1	-	0,2	0,1	35	19
Het Rijk	1,0	0,9	1,0	0,8	0,9	0,6	0,6	0,4	0,4	0,2	0,2	0,2	0,8	0,5	892	401
Totaal	8,8	2,9	31,3	23,2	43,9	41,0	52,3	51,2	60,6	63,8	52,6	42,9	45,0	44,7	9.034	7.153
Het Rijk	10,3	9,0	39,7	28,4	67,3	60,5	73,7	71,6	74,3	78,0	47,9	54,5	61,0	59,8	71.586	49.832

TABEL 5.7 : Technisch-ekonomise gerichtheid van de beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuintbouwers in West-Vlaanderen en het Rijk, evolutie 1970-78 (vervolg)

Gerichtheidsklassen	Groottesklasse van de bedrijven										Totaal					
	Zonder teelt		5 à 10 ha		10 à 20 ha		20 à 50 ha		50 ha en meer			Totaal abs. c.				
	1970	1978	1970	1978	1970	1978	1970	1978	1970	1978						
IV. Niet-grondgebonden veehouderijproductie																
gericht op varkenshouderij	49,4	53,2	24,4	29,5	17,9	26,4	9,6	17,5	3,3	6,9	0,9	0,6	15,4	20,4	3,101	3,283
Het Rijk (44H)	34,3	38,0	9,0	12,3	7,2	12,4	4,1	7,9	1,3	2,4	0,4	0,5	6,1	8,5	7,160	7,133
West-Vlaanderen (44K)	34,1	24,0	5,8	5,0	2,9	2,5	1,3	1,4	0,9	0,4	-	0,6	3,2	2,5	6,641	3,96
op pluimveehouderij	46,9	40,7	3,9	3,8	1,7	1,8	0,8	0,8	0,2	0,2	-	-	2,2	1,9	2,558	1,617
gekombineerd met bouwlandgewassen (41)	-	-	2,3	1,4	4,2	3,2	4,5	3,7	4,0	3,8	2,5	3,1	3,7	3,1	748	494
Het Rijk	-	-	1,1	0,8	2,0	1,8	1,9	1,8	1,9	1,7	1,0	1,0	1,7	1,5	1,941	1,255
West-Vlaanderen	0,6	-	11,3	6,1	22,5	16,4	21,4	16,6	11,1	10,0	-	1,9	17,4	12,9	3,490	2,062
Het Rijk	0,3	0,5	4,7	2,4	10,3	8,2	9,4	8,1	4,0	3,5	0,8	0,3	7,1	5,4	8,428	4,480
Overige 44T+42	-	-	0,9	0,5	0,8	0,6	0,4	0,4	0,2	0,1	-	-	0,6	0,4	124	64
Het Rijk	0,1	-	0,7	0,3	0,6	0,4	0,3	0,2	0,1	0,1	-	-	0,5	0,2	541	201
Totaal	84,1	77,2	44,7	42,5	48,3	49,1	37,2	39,6	19,5	21,2	3,4	6,2	40,3	39,3	8,104	6,299
Het Rijk	81,6	79,2	19,4	19,6	21,8	24,6	16,5	18,8	7,5	7,9	2,2	1,8	17,6	17,5	20,628	14,686
V. Geen overheersende productierichting (55)	8,1	11,8	0,7	0,8	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,4	42	63
Het Rijk	7,1	19,9	0,5	0,7	0,1	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Algemeen totaal in absolute cijfers (Totaal = 100,0 %)	170	171	5,346	3,232	5,875	4,062	5,934	5,486	2,649	2,894	116	161	20,090	16,006	20,090	16,006
Het Rijk	878	863	35,161	19,015	29,580	16,657	32,382	24,718	16,818	18,695	2,540	3,602	117,359	83,550	117,359	83,550
Samenvatting van alle specialisaties : West-Vlaanderen, absoluut aantal :																
rundveebedrijven (33F1+33F2+33F3)	9	5	785	458	587	700	461	974	217	649	10	24	2,069	2,810		
varkenshouderij (44H)	84	91	1,309	954	1,049	1,069	571	968	87	200	1	1	3,101	3,283		
pluimveehouderij (44K)	58	41	310	163	173	103	75	75	25	13	-	1	611	396		
tuintbouw (11B)	-	-	812	793	41	77	18	58	10	31	1	6	882	965		
akkerbouw (11A)	-	-	169	126	70	96	64	85	62	92	14	26	379	425		
fruitteelt (22C)	-	-	11	15	8	16	3	-	2	-	-	-	24	31		
schapen- en geitenhouderij (33G)	2	-	16	6	-	5	-	-	1	-	-	-	19	11		
Aantal bedrijven	153	137	3,412	2,515	1,928	2,066	1,192	2,160	404	985	26	58	7,115	7,921		
Aandeel	90,0	80,1	63,8	77,8	32,8	50,9	20,1	39,4	15,3	34,0	22,4	36,0	35,4	49,5		

Tussen 1970 en 1978 daalde het aantal bedrijven van beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuintbouwers in West-Vlaanderen met 4.084 eenheden of 20,3 %. Er was niettemin een stijging van het aantal bedrijven in diverse gerichtheidsklassen. Vermeldenswaard is vooral de aangroei in de klassen 33F2, 33F3 en 44H.

In 1970 was de belangrijkste gerichtheidsklasse in West-Vlaanderen de klasse 34 (produktie van voedergewassen en van grondgebonden veehouderij, gekombineerd met niet-grondgebonden veehouderij), met een aandeel van 20,3 %; op de tweede plaats kwam gerichtheidsklasse 43 (niet-grondgebonden veehouderij, gekombineerd met grondgebonden veehouderij) met een aandeel van 17,4 % en op de derde plaats de specifieke varkenshouderijen (klasse 44H), met een aandeel van 15,4 %. In de periode 1970-78 is het aantal niet-gespecialiseerde bedrijven van klasse 34 en klasse 43 aanzienlijk verminderd; in klasse 34 was het aantal dalend met 1.395 eenheden of 34,3 % en in de klasse 43 met 1.428 eenheden of 40,9 %. Er was een duidelijke verschuiving naar gespecialiseerde bedrijven.

In 1978 was de belangrijkste klasse te vinden bij de gespecialiseerde varkenshouderijen, waar het aantal bedrijven is toegenomen met 182 eenheden of 5,9 % en het aandeel is gestegen van 15,4 % tot 20,4 %. De specialisatie rundveehouderij won in aanzienlijke mate aan belang, niet zozeer de specialisatie melkproduktie dan wel de andere vormen. Het aantal bedrijven gespecialiseerd op rundveehouderij (klassen 33F1, 33F2 en 33F3) steeg met 741 eenheden of 35,8 % en het aandeel in het totale aantal bedrijven van 10,3 % tot 17,6 % (zie tabel 5.8).

In het Rijk was het aantal gespecialiseerde varkenshouderijen in 1978 iets geringer dan in 1970; het aandeel steeg toch van 6,1 % tot 8,5 %. Het aantal gespecialiseerde veehouderijen was in het Rijk dalend met 16,5 %, met echter intern een duidelijke verschuiving; het aantal bedrijven gespecialiseerd op melkproduktie verminderde met 26,8 % en de bedrijven gericht op melkproduktie en andere runderen met 17,9 % doch het aantal bedrijven gericht op andere runderen steeg met een derde. Toch is in het Rijk het aandeel van de gespecialiseerde melkveehouderijen nog gestegen van 20,7 % tot 21,4 %.

In West-Vlaanderen is het aantal gespecialiseerde bedrijven en het aandeel in het totale aantal bedrijven toegenomen.

Het aantal gespecialiseerde bedrijven in West-Vlaanderen steeg met 806 eenheden of 11,3 %; het aandeel in het totale aantal bedrijven nam toe van 35,4 % in 1970 tot 49,5 % in 1978.

In het Rijk was de daling van het aantal beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuintbouwers relatief groter als in West-Vlaanderen (-28,8 % tegenover -20,3 %). Het aantal gespecialiseerde bedrijven is in het Rijk in absoluut aantal verminderd, maar het aandeel in het totale aantal bedrijven steeg van 56,8 % tot 67,7 %.

TABEL 5.8 : Evolutie van het aantal gespecialiseerde bedrijven, West-Vlaanderen en het Rijk, 1970-78

	West-Vlaanderen		Het Rijk	
	Gespecialiseerde bedrijven		Aandeel in	
	Evolutie aantal bedrijven	Aandeel in totaal aan- bedrijven	Evolutie aantal bedrijven	totaal aan- bedrijven
	1970	1978	1970	1978
Rundveehouderij (33F)	+741	10,3	17,6	35,7
Varkenshouderij (44H)	+182	15,4	20,5	6,1
Pluimveehouderij (44K)	-245	3,2	2,5	2,2
Tuinbouw (11B)	+83	4,4	6,0	7,8
Akkerbouw (11A)	+46	1,9	2,7	2,4
Fruitteelt (22C)	+7	0,1	0,2	1,2
Wijnbouw (22D)	-	-	-	-739
Schapen- en geitenhouderij (33G)	-8	0,1	-	0,1
	+806	35,4	49,5	-10.079
				56,8
				67,7

In alle grootteklassen beneden 50 ha is het aandeel van de gespecialiseerde varkenshouderijen toegenomen in West-Vlaanderen; dit aandeel steeg vooral in de grootteklassen van 5 à 10 ha en van 10 à 20 ha. Het aandeel blijft het grootst in de bedrijven zonder teelten en in de bedrijven met minder dan 5 ha, waar het aantal bedrijven is verminderd.

Voor de gespecialiseerde rundveehouderijen was in West-Vlaanderen het aandeel stijgend vanaf de grootteklasse van 5 ha; het aandeel steeg sterk in de grootteklasse van 20 à 50 ha, waar thans het hoogste aandeel wordt genoteerd, terwijl dit in 1970 was in de grootteklasse van minder dan 5 ha. Op de bedrijven met minder dan 5 ha is vooral de terugloop van de gespecialiseerde melkveehouderij belangrijk geweest; op de bedrijven met 5 ha en meer is het aandeel van de melkveehouderij daarentegen gestegen, behoudens de grootteklasse van 50 ha en meer. Ook in het Rijk was het aandeel van de gespecialiseerde rundveehouderijen stijgend vanaf de grootteklasse van 5 ha en meer; in de grootteklasse van 50 ha en meer steeg ook het aandeel van de specifieke melkveehouderijen.

Gewezen kan zeker ook worden op de vrij sterke toename van het aandeel van het specifieke tuinbouwbedrijf in de grootteklasse beneden 5 ha, zowel in het Rijk als in West-Vlaanderen. Het aantal gespecialiseerde tuinbouwbedrijven met minder dan 5 ha was toch enigszins dalend in West-Vlaanderen, terwijl er toename was in de andere grootteklassen. De vermindering van het aantal specifieke tuinbouwbedrijven in de grootteklasse beneden 5 ha was gering (-2,3 %) vergeleken met de globale terugloop van het aantal bedrijven in deze grootteklasse (-26,3 %).

Algemeen wordt in West-Vlaanderen een verhoogde specialisatie genoteerd voor alle grootteklassen; dit is niet het geval voor de bedrijven zonder teelgrond, waar de klasse 55 (geen overheersende produktierichting) is toegenomen.

4. DE KONTRAKTUELE LANDBOUW IN WEST-VLAANDEREN

Een belangrijk verschijnsel in de landbouw is de zogenaamde kontraktproduktie. Het is een vorm van vertikale integratie, waarbij de gefintegreerde, in dit geval de landbouwer, tijdelijk de verbintenis aangaat onder bepaalde voorwaarden te produceren voor een derde, de integrator. Het verlagen van het risico en van de eigen kapitaalbreng zijn de voornaamste motieven bij de landbouwers om een kontraktuele binding aan te gaan. Over het werkelijk belang van de kontraktproduktie in absolute cijfers zijn weinig gegevens beschikbaar (4).

Bij produktie volgens kontrakt in de veeteelt is de integrator in de meeste gevallen de veevoederfabriek of soms ook de groothandelaar in vee of het slachthuis. De kontrakten die aan de producenten worden aangeboden vertonen veel variaties, doch kunnen toch geklasseerd worden in twee

hoofdvormen, naargelang de landbouwer al dan niet de eigenaar der dieren is.

In het laatste geval ontvangt de landbouwer enkel een vergoeding voor het werk, het ter beschikking stellen der gebouwen enz. Deze laatste kontraktvorm noemt men loonkontrakten.

Ook in de akkerbouw komt kontraktteelt voor en dit voornamelijk bij de nijverheidsteelten evenals bij de groenteteelt voor de konserverindustrie. Vooral in de groenteteelt scheidt de kontraktteelt problemen (5). De toestand evolueerde immers zodanig, dat de inbreng van de landbouwer zich beperkte tot het ter beschikking stellen van de gronden voor één seizoen aan de konserverindustrie. De teeltwerkzaamheden worden volledig uitgevoerd door de konserverindustrie. Deze gang van zaken heeft voor gevolg dat in talrijke gevallen de grondeigenaars verkiezen hun gronden telkens voor een seizoen rechtstreeks aan de verwerkende industrie te verpachten en niet meer aan de landbouwer, waar ze gebonden zijn door de strenge pachtwetgeving. Hierdoor neemt de autonomie van de industrie nog toe, zodat de onderhandelingspositie van de landbouwer die zelfstandig groenten verbouwt, verzwakt.

A. GEGEVENS UIT DE LANDBOUWTELLINGEN

Sinds de algemene landbouwteeling van 1970 zijn er enkel uit de tellingen van december 1975 en december 1979 gegevens beschikbaar over het aantal bedrijven met kontraktuele bindingen. Begin 1982 waren er over de telling van december 1979 nog geen gedetailleerde gegevens beschikbaar. Uit deze gegevens kan alleen afgeleid worden hoeveel bedrijven kontraktueel gebonden zijn en voor welk produkt. Absolute cijfers over de werkelijke omvang van de kontraktproduktie, bijvoorbeeld in aantal mestvarkens of in ha groenten zijn niet beschikbaar.

Vooreerst worden enkele gegevens behandeld uit de algemene landbouwteeling van 1970.

Volgens de telling van 1 december 1970 waren er toen in West-Vlaanderen 7.309 bedrijven die betreffende produkten van het landbouwbedrijf over de laatste 12 maanden een kontrakt of meerdere kontrakten hadden met een of meer andere ondernemingen. In procent van het totale aantal ondernemingen was dit 28,1 %; in het Rijk was dit slechts 12,0 % en in Vlaanderen 9,5 %.

In 1970 waren er in West-Vlaanderen een belangrijk aantal bedrijven die suikerbieten teelden onder kontrakt; vermeldenswaard was ook de teelt van verse groenten en de var-

Bedrijven met kontraktuele bindingen, 1970

Produktie van	Aantal bedrijven met betrokken teelt, West-Vlaanderen		Aandeel met kon- trakt in aantal be- drijven met betrokken teelt		
	Totaal aantal	waarvan met kontrakt	Aandeel Vlaanderen	Het Rijk	
Suikerbieten	9.467	5.101	53,9	43,2	34,7
Verse groenten	4.256	1.356	31,9	9,3	12,1
Varkens	18.692	554	3,0	3,5	3,1
Vlas	1.437	248	17,3	20,4	26,7
Pluimvee	13.289	230	1,7	2,4	1,6
Tabak	561	118	21,0	17,9	16,7
Zaden	276	62	22,5	19,9	17,1
Melk	17.118	192	1,1	2,1	2,0
Graangewassen	18.985	139	0,7	1,0	1,3
Aardappelen	17.084	120	0,7	0,3	0,4
Runderen	20.571	65	0,3	1,1	1,3
Eieren	11.976	77	0,6	0,8	0,6

Het hoge aandeel van West-Vlaanderen in 1970 werd vooral bepaald door de bedrijven die suikerbieten teelden. West-Vlaanderen groepeerde 30 % van alle bedrijven met suikerbietenteelt in het Rijk; van de bedrijven met betrokken teelt had in West-Vlaanderen ongeveer 54 % kontraktuele bindingen tegenover gemiddeld 35 % in het Rijk. Ook voor de teelt van verse groenten onderscheidde West-Vlaanderen zich door een relatief groot aantal bedrijven (19,5 %) in het Rijk en door een groot percentage met kontraktuele bindingen (31,9 % tegenover 12,1 %). Inzake vlasteelt valt te wijzen op een aandeel van de helft van het aantal bedrijven in het Rijk, doch het percentage met kontrakt was in West-Vlaanderen (17,3 %) lager dan in het Rijk (26,7 %).

Bij de landbouwtellingen van 1 december 1975 en van 1 december 1979 was de vraagstelling inzake de aard van de produkten beperkter dan bij de telling van 1 december 1970. Algemeen werd de vraag gesteld of het bedrijf gedurende de laatste twaalf maanden kontraktuele bindingen had gehad met een of meerdere ondernemingen; indien dit het geval was geweest diende te worden vermeld of er een kontrakt was geweest voor de volgende produkten : granen, fruit en groenten, runderen, melk- en zuivelprodukten, varkens, pluimvee, eieren.

Volgens de telling van 1 december 1975 waren er in West-Vlaanderen 2.996 bedrijven met kontraktuele bindingen en volgens de telling van 1 december 1979 waren het er nog slechts 1.994. Volgens de aard van de produkten evolueerde het aantal bedrijven met kontraktuele bindingen als volgt :

	1975	1979
Groenten en fruit	1.693	954
Granen	90	64
Varkens	873	734
Runderen	24	25
Melk- en zuivelprodukten	139	149
Pluimvee	243	168
Eieren	65	44

Behoudens voor runderen en voor melk- en zuivelprodukten, met betrekkelijk weinig kontraktuele bindingen, was er een duidelijke achteruitgang van het aantal kontrakten. Dit geldt bijzonder sterk voor groenten en fruit; hoger werd reeds gewezen op de sterke terugval van de groenteteelt in open lucht.

Hierna zal even worden ingegaan op enkele gegevens uit de telling van 1 december 1979.

In West-Vlaanderen had in 1979 9,9 % van de bedrijven kontraktuele bindingen tegenover 5,6 % in Vlaanderen en 4,2 % in het Rijk.

In tabel 5.9 wordt voor het jaar 1979 een algemeen beeld gegeven over de betekenis van de kontraktuele landbouw ten aanzien van het totale aantal bedrijven in West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, voor de in de vragenlijst opgenomen produkten.

Kontraktuele landbouw blijkt in 1979 het meest te zijn voorgekomen inzake fruit- en groenteteelt en varkensteelt, althans wat het aantal bedrijven betreft. In West-Vlaanderen zijn er relatief meer bedrijven met kontraktuele bindingen voor fruit- en groenteteelt en voor varkensteelt dan in Vlaanderen en in het Rijk. Indien er kontrakten terzake zijn, dan gaat het veelal om een percentage van de produktiewaarde dat 90 % bereikt of overschrijdt.

In West-Vlaanderen is het aandeel van de bedrijven met kontraktteelt van varkens (3,6 %) geringer dan het aandeel van de bedrijven met kontraktteelt van fruit en groenten (4,7 %), dit in tegenstelling met de situatie in Vlaanderen en het Rijk. De kontraktteelt van varkens is in grotere mate teelt die nagenoeg de totaliteit van de produktiewaarde omvat, dan dat het geval is voor de teelt van fruit en groenten.

De verdeling over de Westvlaamse arrondissementen wordt gegeven in tabel 5.10; de analyse wordt beperkt tot de teelt van fruit en groenten, de varkensteelt, de pluimveeteelt en de produktie van melk- en zuivelprodukten.

Kontraktuele bindingen voor groenten en fruit komen relatief veel voor in de arrondissementen Roeselare, Diksmuide

TABEL 5.9 : Aandeel van de bedrijven die gedurende de 12 voorafgaande maanden een kontrakt hadden met een of meer ondernemingen, telling 1 december 1979

Percentage van de produktiewaarde van het beschouwde produkt onder kontrakt ten opzichte van de totale produktiewaarde	Groenten en fruit	Granen	Varkens	Runderen	Melk- en zuivel- producten	Pluimvee	Eieren
West-Vlaanderen							
Minder dan 25 %	1,0	0,1	0,7		-	0,1	-
25 à 50 %	0,7	0,1	0,3	0,1	-	0,2	-
50 à 90 %	0,7	0,1	0,4		-		-
90 % en meer	2,3	0,1	2,2		0,7	0,5	0,2
Totaal	4,7	0,3	3,6	0,1	0,7	0,8	0,2
Vlaanderen							
Minder dan 25 %	0,3		0,4			0,1	-
25 à 50 %	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	-
50 à 90 %	0,2		0,2			0,1	-
90 % en meer	0,8	0,1	1,2	0,1	0,5	0,7	0,2
Totaal	1,5	0,2	2,0	0,2	0,6	1,0	0,2
Het Rijk							
Minder dan 25 %	0,3		0,3			0,1	
25 à 50 %	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
50 à 90 %	0,2		0,2				
90 % en meer	0,6	0,1	0,9	0,1	0,4	0,4	0,1
Totaal	1,2	0,2	1,5	0,2	0,5	0,6	0,2

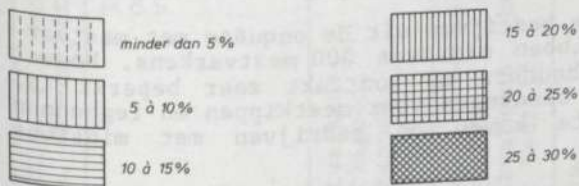
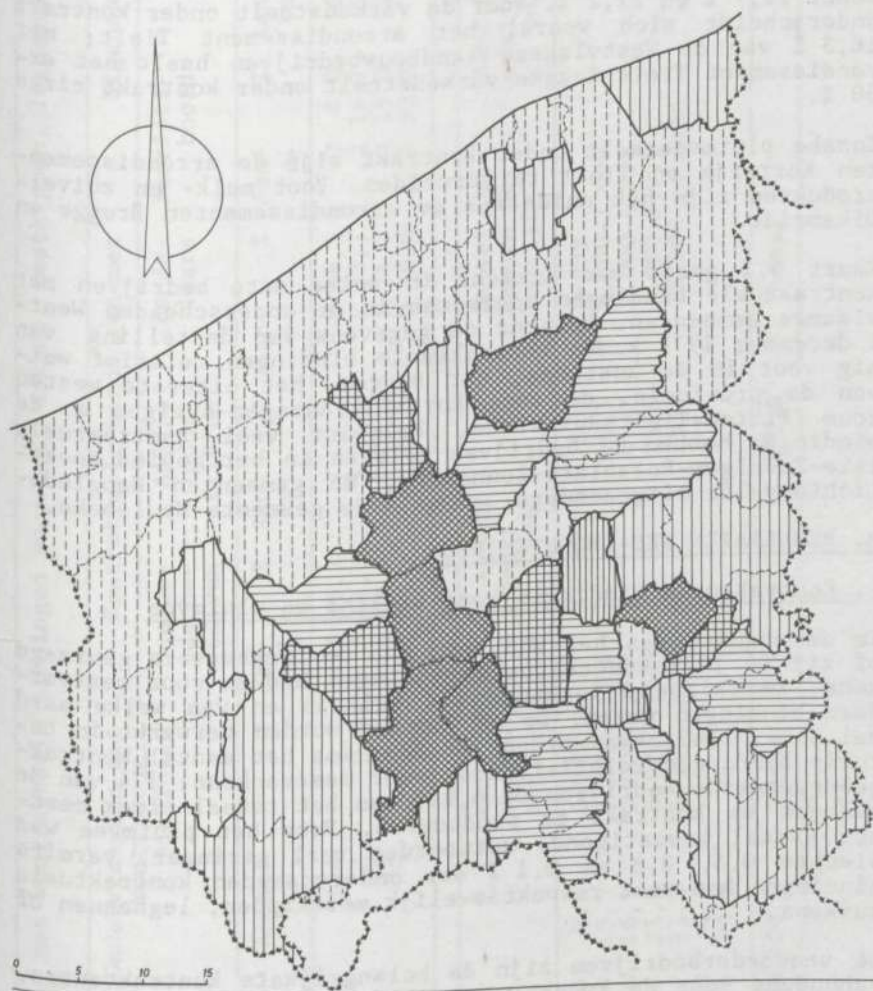
TABEL 5.10 : Aantal bedrijven met kontraktuele bindingen, Westvlaamse arrondissementen, telling 1 december 1979

	Arr. Arr. Arr.		Arr. Arr.		Arr. Arr.		Arr. Arr.		Arr. Arr.		Totaal 100 %	Totaal in abs.c.
	Brugge	Diksmuide	Ieper	Kortrijk	Oostende	Rooselare	Tielt	Veurne	Vlaanderen			
Groenten en fruit												
Minder dan 25 %	11,9	7,7	21,7	2,1	1,0	27,8	27,3	0,5	100,0	194		
25 à 50 %	9,3	19,2	19,2	3,3	0,7	32,4	15,9	-	100,0	151		
50 à 90 %	9,3	25,7	17,1	6,4	-	26,5	12,1	2,9	100,0	140		
90 % en meer	3,2	18,8	22,8	7,2	1,1	31,6	15,1	0,2	100,0	469		
Totaal	6,8	17,6	21,2	5,5	0,8	30,2	17,3	0,6	100,0	954		
Varkens												
Minder dan 25 %	10,7	18,1	17,4	20,1	0,8	12,1	16,1	4,7	100,0	149		
25 à 50 %	20,8	5,7	9,4	11,3	1,9	20,8	28,2	1,9	100,0	53		
50 à 90 %	42,3	6,7	14,4	2,2	1,1	8,9	22,2	2,2	100,0	90		
90 % en meer	14,9	4,6	19,5	7,9	3,8	11,6	35,7	2,0	100,0	442		
Totaal	17,8	7,6	17,7	9,9	2,7	12,0	29,7	2,6	100,0	734		
Pluimvee												
Minder dan 25 %	9,7	19,4	9,7	32,2	-	16,1	9,7	3,2	100,0	31		
25 à 50 %	21,4	7,1	7,1	7,1	-	7,1	28,7	21,5	100,0	14		
50 à 90 %	35,2	-	23,5	11,8	5,9	11,8	11,8	-	100,0	17		
90 % en meer	8,5	7,5	20,8	19,8	1,9	10,4	28,3	2,8	100,0	106		
Totaal	12,5	8,9	17,9	20,2	1,8	11,3	23,2	4,2	100,0	168		
Melk- en zuivelprodukten												
Minder dan 25 %	20,0	40,0	40,0	-	-	-	-	-	100,0	5		
25 à 50 %	100,0	-	-	-	-	-	-	-	100,0	1		
50 à 90 %	25,0	-	25,0	25,0	-	-	-	25,0	100,0	4		
90 % en meer	38,1	45,3	2,2	2,9	1,4	5,8	4,3	-	100,0	139		
Totaal	37,6	43,6	4,0	3,4	1,3	5,4	4,0	0,7	100,0	149		

Aandeel in totale aantal bedrijven 1 december 1979

19,2 10,7 17,7 11,6 6,4 12,3 16,3 5,8 100,0 20.152

Kaart 5.1: Aandeel van de bedrijven met kontraktuele bindingen, structuurenquête 1 december 1979

en Ieper. Het arrondissement Roeselare telt 12,3 % van de Westvlaamse landbouwbedrijven en groepeert 30,2 % van de bedrijven met kontraktuele bindingen inzake groenten en fruit; voor het arrondissement Diksmuide is het aandeel respectievelijk 10,7 % en 17,6 % en voor het arrondissement Ieper 17,7 % en 21,2 %. Voor de varkensteelt onder kontrakt onderscheidt zich vooral het arrondissement Tielt; met 16,3 % van de Westvlaamse landbouwbedrijven haalt het arrondissement Tielt inzake varkensteelt onder kontrakt circa 30 %.

Inzake pluimveeteelt onder kontrakt zijn de arrondissementen Kortrijk en Tielt te vermelden. Voor melk- en zuivelprodukten zijn het duidelijk de arrondissementen Brugge en Diksmuide.

Kaart 5.1 geeft een inzicht in welke mate bedrijven met kontraktuele bindingen voorkomen in de onderscheiden Westvlaamse gemeenten. Volgens de gegevens van de telling van 1 december 1979 komen kontraktuele bindingen relatief weinig voor in de kustzone, het Brugse, het uiterste westen van de provincie, de zone Kortrijk-Anzegem-Avelgem en de zone Pittem-Tielt-Ruiselede. Relatief veel kontraktuele bindingen hebben de bedrijven gelegen in het gebied Koeke-lare-Zedelgem-Roeselare-Zonnebeke, de gemeenten Hoogledelichtervelde uitgezonderd, evenals de gemeente Meulebeke.

B. RESULTATEN WES-ENQUETE 1980

1. Kontraktuele bindingen voor varkens en pluimvee

In de enquête van het WES werd aan de landbouwers gevraagd of zij in 1979 kontraktuele bindingen hadden voor mestvarkens, mestkippen, leghennen of kuikens en van welke aard deze bindingen waren. De antwoorden werden verwerkt in tabel 5.11. Zoals kan worden verwacht was het aantal kontraktuele bindingen relatief groot voor mestvarkens; 174 van de geënquêteerde bedrijven of 6,9 % van het totaal bleek mestvarkens op kontrakt te produceren. Voor het pluimvee was het aantal bevestigende antwoorden veel geringer, vermits slechts 0,5, 0,8 en 0,1 % der ondervraagden kontraktuele bindingen had voor respectievelijk mestkippen, leghennen of kuikens.

De veevoederbedrijven zijn de belangrijkste kontraktanten, behoudens voor de kweek van kuikens. In de meeste gevallen is een derde eigenaar van de dieren, wat erop wijst dat het hier voornamelijk om loonkontrakten gaat.

Zestig procent van de bedrijven uit de enquête met mestvarkens op kontrakt, hebben minstens 300 mestvarkens. Hoewel het aantal pluimveehouders op kontrakt zeer beperkt is, blijken kontraktuele bindingen voor mestkippen en leghennen voornamelijk voor te komen op bedrijven met minstens 2.000 dieren.

In tabel 5.12 wordt nagegaan in hoever de grootte van het bedrijf (areaal) een invloed heeft op het houden van var-

TABEL 5.11 : Bedrijven met kontraktuele bindingen voor mestvarkens, mestkippen, leghennen, kuis, WES-enquête 1980

	Totaal Ondervraagden met onder-vraagden			Kontraktuele bindingen met Eigenaar dieren								
	Aantal	%	Aan-tal	Veevoe-derbe-drijven	Andere indus-triëlen	Hande-laars	Bedrijfs-hoofd	Derde				
	Aantal	%	Aan-tal	%	Aan-tal	%	Aan-tal	%	Aan-tal			
Mestvarkens	2.522	6,9	116	66,7	9	5,2	49	28,1	7	4,0	167	96,0
Mestkippen	2.522	0,5	5	41,7	3	25,0	4	33,3	2	16,7	10	83,3
Leghennen	2.522	0,8	9	47,4	5	26,3	5	26,3	3	15,8	16	84,2
Kuikens	2.522	0,1	1	33,3	2	66,7	0	0,0	1	33,3	2	66,7
Aantal mestvarkens per bedrijf	Aantal bedrijven	%	Aantal mestkippen per bedrijf	Aantal bedrijven	%	Aantal leghennen per bedrijf	Aantal bedrijven	%				
0-99	15	8,6	0-999	0	0,0	0-999	0	0,0				
100-199	27	15,5	1.000-1.999	1	8,3	1.000-1.999	1	5,3				
200-299	28	16,1	2.000-4.999	5	41,7	2.000-4.999	7	36,8				
300-499	40	23,0	5.000-9.999	3	25,0	5.000-9.999	7	36,8				
500-749	37	21,3	10.000 en meer	3	25,0	10.000 en meer	4	21,1				
750-999	8	4,6										
1.000 en meer	19	10,9										
Totaal	174	100,0	Totaal	12	100,0	Totaal	19	100,0				

kens, mest- of legkippen, of kuikens op kontrakt. Het aandeel van de bedrijven met kontraktuele bindingen voor dieren blijkt het grootst te zijn voor de bedrijven kleiner dan 10 ha. Kontraktproductie voor dieren komt dus eerder voor op kleine bedrijven, wat logisch is vermits het hier om niet grondgebonden productie gaat.

TABEL 5.12 : Indeling van het totaal van de bedrijven en van de bedrijven met kontraktuele bindingen voor dieren, naar bedrijfsgrootte, WES-enquête 1980

Bedrijfsgrootte	Totaal bedrijven	Bedrijven met kontraktuele bindingen voor dieren	
		a.c.	%
0-5 ha	759	69	9,1
5-7 ha	221	21	9,5
7-10 ha	287	34	11,8
10-15 ha	439	32	7,3
15-20 ha	283	17	6,0
20-30 ha	338	20	5,9
30 ha en meer	195	7	3,6
Totaal	2.522	200	7,9

Tabel 5.13 geeft voor de verschillende leeftijdsklassen van het bedrijfshoofd het aandeel van de bedrijven met dieren op kontrakt. Vooral bedrijfshoofden tussen 30 en 50 jaar gaan kontrakten aan. Voor de jongere en de oudere bedrijfshoofden ligt het percentage bedrijven met kontrakten voor dieren steeds lager.

TABEL 5.13 : Indeling van het totaal van de bedrijven en van de bedrijven met kontraktuele bindingen voor dieren, naar leeftijdsklasse van het bedrijfshoofd, WES-enquête 1980

Leeftijdsklasse van het bedrijfshoofd	Totaal bedrijven	Bedrijven met kontraktuele bindingen voor dieren	
		a.c.	%
Minder dan 30 jaar	166	12	7,2
30-39 jaar	426	42	9,9
40-49 jaar	716	68	9,5
50-59 jaar	836	67	8,0
60-64 jaar	199	8	4,0
65 jaar en meer	179	3	1,7
Totaal	2.522	200	7,9

2. Kontraktuele bindingen voor groenten en voor vlas

In de WES-enquête werd ook navraag gedaan naar de kontraktuele bindingen voor sommige groenten evenals voor vlas.

Bonen, erwten, wortelen en schorseneren bleken de belangrijkste kontraktteelten te zijn (tabel 5.14). Bij de kontraktproduktie van groenten is de seizoenpacht in 1979 enkel voor wortelen relatief belangrijk geweest. Voor het vlas daarentegen gaat het hoofdzakelijk om seizoenpacht.

Er is een belangrijk verschil aan inbreng van de landbouwer, wat duidelijk wordt als men ziet wie het oogstrisiko draagt : voor groenteteelt ligt het oogstrisiko overwegend bij de landbouwer zelf, voor het vlas slechts voor 12 %. De aard van het kontrakt en de drager van het risiko zijn verbonden met elkaar : als het om kiloverkoop gaat, draagt de landbouwer zelf het risiko, doch kan bij hoge opbrengst meer verdienen.

Uit de cijfers over de oppervlakte waarop groenten op kontrakt geteeld worden, blijkt dat het in de meeste gevallen slechts om een beperkte oppervlakte van 1 tot 2 ha gaat.

TABEL 5.14 : Bedrijven met kontraktuele bindingen voor groenten en vlas, WES-enquête 1980

	Bedrijven met kontraktuele bindingen		Aard kontrakt		Oogstrisiko gedragen door		Bedrijven met als beteelt- trakteelt						
	Aan- tal	In % van totaal	Seizoen- pacht	Kilover- koop	Derde	Bedrijfs- hoofd	1 ha	2 ha	3 ha	4 ha	5 ha en +		
												% Aan- taal	% Aan- taal
Erwten	61	2,4	6	9,8	5	8,2	56	91,8	23	17	10	4	7
Bonen	74	2,9	0	0,0	1	1,4	73	98,6	36	20	8	5	5
Wortelen	46	1,8	14	30,4	13	28,3	33	71,7	21	18	3	2	2
Selder	18	0,7	1	5,6	1	5,6	17	94,4	13	3	1	0	1
Kolen	7	0,2	1	14,3	1	14,3	6	85,7	4	1	2	0	0
Prei	9	0,3	0	0,0	0	0,0	9	100,0	9	0	0	0	0
Schorseneren	36	1,4	2	5,6	2	5,6	34	94,4	24	6	3	2	1
Bloemkool	15	0,6	0	0,0	0	0,0	15	100,0	13	2	0	0	0
Rode kool	2	-	0	0,0	0	0,0	2	100,0	1	1	0	0	0
Vlas	16	0,6	14	87,5	2	12,5	14	87,5	2	12,5	1	0	6

VOETNOTEN

- (1) M. Zwaenepoel en N. Vanhove : 'De landbouw in West-Vlaanderen', WES, Brugge, 1965, blz. 90 e.v.
- (2) Vanaf 1979 werd een nieuw klassifikatiestelsel toegepast. Zie onder meer : 'De nieuwe kommunautaire typologie voor landbouwbedrijven. Toepassing voor België', in : LEI-nota, november 1978, nr 68.
- (3) Zie onder meer : 'Algemene landbouw- en bosbouwtekening van 1970', boekdeel VI, blz. 5-8.
- (4) Zie onder meer : Van Heghe G., 'Modaliteiten en organisatie van de horizontale en vertikale integratie in de Belgische landbouw', in : LEI-Nota, nr 50, juli 1976.
J.F. Sneessens en M. Defourny : 'De aanpassing van de landbouwsector aan de nieuwe produktievoorwaarden', in : Landbouwtijdschrift, januari-februari 1980, blz. 81-94.
- (5) Zie Ir. L. Bockstaele : 'De Westvlaamse groenteteelt maakt aanpassing door', in : West-Vlaanderen Werkt, 1979, nr 3, blz. 111-114.

hoofdstuk 6 mechanisering en beroep op derden in land- en tuinbouw

1. MECHANISERING

Zoals in de andere sectoren van het economisch leven heeft zich na de jongste wereldoorlog ook in de landbouw op het vlak van de mechanisatie een snelle evolutie voltrokken. Niet alleen heeft de landbouwmechanisatie ingang gevonden, doch tevens een totale omwenteling doorgemaakt.

Door de onafgebroken afvloeiing van arbeidskrachten uit de landbouw tijdens de laatste decennia werd de bedrijfsleider verplicht nog meer zijn toevlucht te zoeken in mechanisering; deze afvloeiing werd vooral in de jaren zestig en het begin van de jaren zeventig gestimuleerd door de sterk gestegen werkgelegenheidskansen in de secundaire en de tertiaire sektor, wat loonopdrijvend heeft gewerkt.

Dit heeft voor gevolg gehad dat machines een belangrijke rol zijn gaan spelen voor de rendabele exploitatie van de bedrijven en in de huidige structuur onmogelijk weg te denken zijn. Vooral dank zij de nog voortgaande mechanisering in land- en tuinbouw is de produktiviteit er nog steeds sterk stijgend. Het ongewogen groeipercentage van de bruto-toegevoegde waarde tegen marktprijs, in konstante prijzen, per tewerkgestelde steeg in de periode 1970-78 in België in de primaire sektor gemiddeld met 5,8 % per jaar, tegenover 5,2 % in de secundaire sektor en slechts 1,6 % in de tertiaire sektor.

Ingevolge de snel evoluerende techniek hebben zich in de sektor van de landbouwmachines talrijke innovaties voorgedaan die grondige veranderingen veroorzaakten, zodat het in het algemeen weinig zinvol is de evolutie van de landbouwmechanisering over een langere periode te analyseren. Om praktische redenen wordt de behandeling van het onderwerp beperkt tot de huidige situatie.

A. MECHANISERING IN WEST-VLAANDEREN IN VERGELIJKING MET VLAANDEREN EN HET RIJK, 15 MEI 1979

Het landbouwmaterieel vertoont een grote verscheidenheid, zowel omvattende materieel met een polyvalent gebruik als zeer gespecialiseerd materieel (zoals onder meer veldhakse-laars alleen voor mafs). In deze analyse zal alleen aandacht worden besteed aan de landbouwtrekkers, de motokulteurs, de maaidorsers, de spuittoestellen, de melkmachines en de melkkoeltanks.

Het is ook duidelijk dat enkel een benaderend beeld kan worden gegeven, gezien niet kan worden ingegaan op het effectieve vermogen van diverse van deze vormen van mechanisering. Ook dient er mede te worden gerekend dat door gelijkaardige bedrijven gekozen kan worden voor minder of meer beroep op derden (loonbedrijven, koöperaties, wederzijdse hulp of voor materieel in mede-eigendom) en korrelatief meer of minder materieel in eigendom.

1. Trekkers en motokulteurs

Tabel 6.1 geeft het aantal trekkers en motokulteurs op 15 mei 1979 per categorie van aangevers en naar grootte van de bedrijven voor West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk; dit aantal is uitgedrukt per 100 bedrijven, per 100 ha kultuurgrond en per 100 ha kultuurgrond exclusief weiden en grasland.

Beschouwt men de beroepslandbouwers met teelgrond, dan blijken er in West-Vlaanderen gemiddeld 111,5 trekkers te zijn per 100 bedrijven tegenover 103,3 in Vlaanderen en 123,4 in het Rijk. Het aantal motokulteurs per 100 bedrijven is in West-Vlaanderen minder dan half zo groot als in Vlaanderen en het Rijk. Het aantal trekkers per bedrijf is stijgend met de grootte van de bedrijven. Voor de motokulteurs is er in West-Vlaanderen een gemiddelde van 3,4 à 3,7 op de bedrijven beneden 5 ha waarna het bezit zeer sterk afneemt; in Vlaanderen en het Rijk is er reeds een duidelijk geringere bezetting vanaf 2 ha en meer. Het bezit van trekkers en motokulteurs is in West-Vlaanderen, per 100 bedrijven uitgedrukt, gemiddeld lager dan in Vlaanderen en het Rijk voor de bedrijven met minder dan 10 ha; voor de bedrijven met 10 ha en meer worden er daarentegen relatief meer trekkers geteld, behoudens op de bedrijven van 100 ha en meer (1). Het aantal motokulteurs is voor alle grootteklassen relatief gering.

Drukt men voor de beroepslandbouwers het aantal trekkers uit per 100 ha kultuurgrond, dan blijkt het aantal trekkers globaal in West-Vlaanderen (8,0 per 100 ha kultuurgrond) op het niveau te liggen van Vlaanderen (8,0) en boven het rijksniveau (6,8). Er is in West-Vlaanderen in vergelijking met Vlaanderen en het Rijk een geringer bezit per 100 ha met Vlaanderen en het Rijk een minder dan 10 ha en in kultuurgrond voor de bedrijven met minder dan 10 ha en in het algemeen een ietwat groter bezit voor de bedrijven van 10 ha en meer. Het bezit van motokulteurs is overal relatief gering. De bezetting is in West-Vlaanderen relatief het grootst bij de bedrijven van 1 à 2 ha en neemt af bij de stijgende grootteklasse; in Vlaanderen en het Rijk is de bezetting relatief het grootst op de bedrijven van minder dan 1 ha en verloopt dalend met de grootteklasse. Voor de motokulteurs is de samenhang met de grootte van de bedrijven overal zeer duidelijk.

Drukt men voor de beroepslandbouwers het aantal trekkers uit per 100 ha kultuurgrond exclusief weiden en grasland, dan is het aantal trekkers in West-Vlaanderen (13,8) lager dan in Vlaanderen (15,0) en iets groter dan in het Rijk (13,2). Het bezit van trekkers is in West-Vlaanderen in vergelijking met Vlaanderen in alle grootteklassen relatief gering, behoudens de grootteklassen 1 à 2 ha en 50 à 100 ha; in vergelijking met het Rijk is het bezit in alle grootteklassen relatief gering. Het bezit van motokulteurs is in relatieve termen in West-Vlaanderen algemeen gering.

Voor de beroepstuinbouwers valt voor West-Vlaanderen voor alle grootteklassen van bedrijven te wijzen op een relatief

TABEL 6.1 : Aantal trekkers en motokulteurs, per categorie van aangevers en naar grootte van bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979

	Grootteklasse van de bedrijven										Totaal exclu- sief zonder teelt	
	Zon- der teelt 1 ha	Min- der dan 1 ha	1 à 2 ha	2 à 5 ha	5 à 10 ha	10 à 20 ha	20 à 30 ha	30 à 50 ha	50 à 80 ha	80 à 100 ha		100 en meer
Beroepslandbouwers												
Aantal trekkers in West-Vlaanderen	14	22	73	627	2.748	6.789	3.600	1.904	392	50	12	16.231
Aantal stuks per 100 bedrijven	9,1	6,9	21,0	39,3	71,8	126,5	176,0	215,1	272,2	357,1	300,0	111,5
West-Vlaanderen	6,0	12,1	25,3	44,4	73,0	120,7	172,0	213,9	272,2	292,9	383,9	103,3
Vlaanderen	6,3	14,6	27,5	47,2	76,3	122,6	167,7	204,6	248,9	288,8	353,7	123,4
Het Rijk												
Aantal per 100 ha kultuurgrond	12,3	14,5	11,1	9,6	8,9	7,3	5,9	4,6	4,1	2,6	2,6	8,0
West-Vlaanderen	-	20,5	17,7	12,6	9,8	8,5	7,2	5,9	4,5	3,3	2,8	8,0
Vlaanderen	-	24,2	19,1	13,3	10,2	8,5	6,9	5,4	4,1	3,3	2,7	6,8
Het Rijk												
Aantal per 100 ha kultuur- grond exclusief weiden en grasland												
West-Vlaanderen	-	46,4	38,0	23,2	18,0	16,0	12,5	9,4	6,3	5,0	3,0	13,8
Vlaanderen	-	49,7	36,4	24,6	19,1	17,1	13,4	9,6	6,0	4,3	3,1	15,0
Het Rijk	-	67,2	45,2	30,1	22,4	19,1	15,0	10,7	6,8	4,6	3,3	13,2

TABEL 6.1 : Aantal trekkers en motokulteurs, per categorie van aangevers en naar grootte van bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979 (vervolg 1)

	Grootteklasse van de bedrijven										Totaal exclu- sief zonder teelt	
	Zon- der teelt 1 ha	Min- der 2 ha	1 à 5 ha	2 à 10 ha	5 à 20 ha	10 à 30 ha	20 à 50 ha	30 à 80 ha	50 à 100 ha	80 à 100 meer		
Beroepstuinbouwers												
Aantal trekkers in West- Vlaanderen	- 100	110	141	83	55	4	-	-	-	-	493	
Aantal stuks per 100 bedrijven	- 23,3	45,5	75,4	123,9	189,7	400,0	-	-	-	-	51,6	
West-Vlaanderen	- 9,3	12,8	42,1	71,3	118,1	172,4	276,9	307,7	420,0	1.800,0	47,0	
Vlaanderen	- 12,9	12,6	42,2	71,1	118,9	175,2	283,7	276,5	433,3	105,0	47,0	
Het Rijk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Aantal per 100 ha kultuurgrond	- 43,2	32,0	24,8	17,8	14,2	19,8	-	-	-	-	24,4	
West-Vlaanderen	- 26,9	30,1	23,0	17,1	13,2	11,7	8,7	6,6	20,7	4,1	19,5	
Vlaanderen	- 27,1	30,3	23,0	17,3	13,3	11,9	7,7	6,8	12,0	4,1	19,4	
Het Rijk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Aantal per 100 ha kultuur- grond exclusief weiden en grasland	- 45,9	37,3	29,0	22,1	17,7	23,8	-	-	-	-	29,0	
West-Vlaanderen	- 28,7	37,1	29,6	20,8	14,7	12,6	8,8	7,6	21,2	4,1	23,1	
Vlaanderen	- 28,9	37,3	29,5	20,9	15,0	12,7	8,6	8,9	12,9	4,1	22,9	
Het Rijk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

TABEL 6.1 : Aantal trekkers en motokulteurs, per categorie van aangevers en naar grootte van bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979 (vervolg 2)

	Grootteklasse van de bedrijven											Totaal exclu- sief zonder teelt
	Zon- der teelt 1 ha	Min- der dan 1 ha	1 à 2 ha	2 à 5 ha	5 à 10 ha	10 à 20 ha	20 à 30 ha	30 à 50 ha	50 à 80 ha	80 à 100 ha	100 en meer	
<u>Niet-beroepsproducenten</u> (categorie 3)												
Aantal trekkers in West- Vlaanderen	6	59	80	216	136	70	16	14	9	2	-	602
Aantal stuks per 100 bedrijven	1,9	2,8	8,9	23,4	41,8	53,0	66,7	127,3	225,0	200,0	-	13,7
West-Vlaanderen	1,9	7,3	18,5	33,7	55,4	69,5	81,9	116,7	200,0	275,0	133,3	19,9
Vlaanderen	2,8	9,3	20,4	39,0	61,2	80,0	93,9	107,3	162,5	190,9	343,8	25,7
Het Rijk												
Aantal per 100 ha kultuurgrond	5,0	6,4	7,4	6,2	6,2	4,1	2,8	3,4	3,5	2,5	-	13,7
West-Vlaanderen	-	13,2	13,6	10,9	8,2	5,3	3,5	3,2	3,2	3,2	0,7	9,4
Vlaanderen	-	16,4	14,9	12,4	9,1	6,0	4,0	2,9	2,6	2,2	2,1	9,7
Het Rijk												
Aantal per 100 ha kultuur- grond exclusief weiden en grasland	-	14,8	19,1	21,1	16,5	13,7	12,0	11,0	7,0	-	-	15,9
West-Vlaanderen	-	28,0	33,9	27,4	21,1	14,6	12,1	9,4	6,1	7,9	1,2	23,6
Vlaanderen	-	42,2	44,5	41,0	29,7	18,7	15,0	9,0	5,0	4,7	3,0	28,9
Het Rijk												

TABEL 6.1 : Aantal trekkers en motokulteurs, per categorie van aangevers en naar grootte van bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979 (vervolg 3)

	Grootteklasse van de bedrijven										Totaal exclu- sief zonder teelt	
	Zon- der teelt 1 ha	Min- der dan 1 ha	1 à 2 ha	2 à 5 ha	5 à 10 ha	10 à 20 ha	20 à 30 ha	30 à 50 ha	50 à 80 ha	80 à 100 ha		100 en meer
Beroepslandbouwers												
Aantal motokulteurs in West- Vlaanderen	11	13	57	39	24	12	3	1	-	1	161	
Aantal stuks per 100 bedrijven	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
West-Vlaanderen	3,4	3,7	3,6	1,0	0,4	0,6	0,3	0,7	-	25,0	1,1	
Vlaanderen	0,6	7,2	8,9	3,0	1,5	1,2	1,1	1,8	2,4	3,2	2,7	
Het Rijk	0,5	7,0	8,0	3,2	2,0	1,9	1,1	1,4	3,0	2,2	2,7	
Aantal per 100 ha kultuurgrond												
West-Vlaanderen	6,2	2,6	1,0	0,1	-	-	-	-	-	0,2	0,1	
Vlaanderen	-	12,2	6,2	1,4	0,4	0,1	-	-	-	-	0,2	
Het Rijk	-	11,5	5,5	1,4	0,4	0,1	-	-	-	-	0,1	
Aantal per 100 ha kultuur- grond exclusief weiden en grasland												
West-Vlaanderen	-	23,2	6,8	2,1	0,3	0,1	-	-	-	0,3	0,1	
Vlaanderen	-	29,4	12,8	2,8	0,8	0,2	0,1	-	-	-	0,4	
Het Rijk	-	32,0	13,1	3,1	1,0	0,3	0,2	0,1	-	-	0,3	

TABEL 6.1 : Aantal trekkers en motokulteurs, per categorie van aangevers en naar grootte van bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979 (vervolg 4)

	Grootteklasse van de bedrijven										Totaal exclu- sief zonder teelt	
	Zon- der teelt 1 ha	Min- der 2 ha	1 à 2 ha	5 ha	10 ha	5 à 10 ha	20 ha	30 ha	50 ha	80 ha		100 ha en meer
Beroepstuinbouwers												
Aantal motokulteurs : West-Vlaanderen	-	279	183	98	34	7	-	-	-	-	-	601
Aantal stuks per 100 bedrijven	-	64,9	75,6	52,4	50,7	24,1	-	-	-	-	-	62,9
West-Vlaanderen	-	47,9	54,9	43,3	33,9	23,7	46,2	61,5	-	400,0	50,0	46,5
Vlaanderen	-	50,5	57,8	46,0	36,2	29,0	44,2	52,9	33,3	200,0	50,0	49,2
Aantal per 100 ha kultuurgrond												
West-Vlaanderen	-	120,5	53,3	17,2	7,3	1,8	-	-	-	-	-	29,8
Vlaanderen	-	100,8	39,3	14,0	4,9	1,8	1,9	1,7	-	4,6	0,4	19,3
Het Rijk	-	109,1	41,4	14,9	5,3	2,2	1,8	1,5	0,5	2,3	0,4	20,2
Aantal per 100 ha cultuur- grond exclusief weiden en grasland												
West-Vlaanderen	-	128,0	62,1	20,1	9,1	2,3	-	-	-	-	-	35,3
Vlaanderen	-	107,6	48,4	18,0	6,0	2,0	2,1	1,8	-	4,7	0,4	22,8
Het Rijk	-	116,5	51,1	19,1	6,4	2,5	2,0	1,7	0,7	2,5	0,4	24,0

TABEL 6.1 : Aantal trekkers en motokulteurs, per categorie van aangevers en naar grootte van bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979 (vervolg 5)

	Grootteklasse van de bedrijven										Totaal exclu- sief zonder teelt	
	Zon- der teelt 1 ha	Min- der dan 1 ha	1 à 2 ha	2 à 5 ha	5 à 10 ha	10 à 20 ha	20 à 30 ha	30 à 50 ha	50 à 80 ha	80 à 100 ha		100 en meer
Niet-beroepsproducenten (categorie 3)												
Aantal motokulteurs in West- Vlaanderen	4	76	21	17	11	3	1	-	-	-	-	129
Aantal stuks per 100 bedrijven	1,3	3,7	2,3	1,8	3,4	2,3	4,2	-	-	-	-	2,9
West-Vlaanderen	0,7	8,7	5,6	3,2	2,8	4,0	4,8	5,6	6,7	-	-	6,5
Vlaanderen	0,7	8,3	5,4	3,5	3,2	4,0	3,9	2,8	2,5	-	-	6,1
Het Rijk												
Aantal per 100 ha kultuurgrond	-	6,5	1,7	0,6	0,5	0,2	0,2	-	-	-	-	2,9
West-Vlaanderen	-	15,8	4,1	1,0	0,4	0,3	0,2	0,2	0,1	-	-	3,1
Vlaanderen	-	14,6	4,0	1,1	0,5	0,3	0,2	0,1	-	-	-	2,3
Het Rijk												
Aantal per 100 ha kultuur- grond exclusief weiden en grasland	-	19,1	5,0	1,7	1,3	0,6	0,7	-	-	-	-	3,4
West-Vlaanderen	-	33,6	10,3	2,6	1,1	0,8	0,7	0,4	0,2	-	-	7,7
Vlaanderen	-	37,5	11,8	3,7	1,6	0,9	0,6	0,2	0,1	-	-	6,9
Het Rijk												

TABEL 6.2 : Aantal maaidorser per 1.000 ha graangewassen, bij beroepslandbouwers, naar grootte van de bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979

Grootteklasse van de bedrijven	Aantal maaidorser		
	West-Vlaanderen abs.c.	Vlaanderen	Het Rijk
Minder dan 5 ha (a)	6	4,7	7,8
5 à 10 ha	38	5,5	8,0
10 à 20 ha	125	6,5	10,7
20 à 30 ha	189	13,3	17,5
30 à 50 ha	234	21,4	22,5
50 à 80 ha	81	22,4	19,5
80 à 100 ha	12	22,7	16,7
100 ha en meer	3	16,2	11,8
Totaal	688	12,1	16,1

(a) Exclusief zonder teelt.

groot aantal trekkers en motokulteurs. Dit beeld blijft behouden indien dit aantal wordt uitgedrukt per 100 ha cultuurgrond. Het aantal trekkers en motokulteurs per 100 bedrijven is in West-Vlaanderen in alle grootteklassen groter bij de beroepstuinbouwers dan bij de beroepslandbouwers. Op de bedrijven van minder dan 2 ha zijn er bij de beroepstuinbouwers meer motokulteurs dan trekkers, in tegenstelling met de situatie bij de beroepslandbouwers.

Bij de niet-beroepsproducenten is het bezit van trekkers relatief gering in vergelijking met de beroepslandbouwers en -tuinbouwers. Op het bedrijf van minder dan 1 ha zijn er bij de niet-beroepsproducenten relatief meer motokulteurs dan bij de beroepslandbouwers. Het bezit van trekkers en motokulteurs is in de meeste grootteklassen geringer in West-Vlaanderen dan in Vlaanderen en het Rijk.

2. Maaidorsers

Tabel 6.2 geeft een beeld van het bezit van maaidorsers bij beroepslandbouwers in West-Vlaanderen in vergelijking met Vlaanderen en het Rijk.

Het aantal maaidorsers per 1.000 ha graangewassen bedraagt in West-Vlaanderen 12,1 tegenover 11,8 in Vlaanderen en 16,1 in het Rijk.

In West-Vlaanderen stijgt het aantal maaidorsers per 1.000 ha graangewassen met de grootteklasse van de bedrijven, behoudens voor de 4 bedrijven van 100 ha en meer. In Vlaanderen en het Rijk wordt het grootste verhoudingscijfer genoteerd bij de bedrijven van 30 à 50 ha en is er nadien een daling in elk van de volgende grootteklassen.

Het verhoudingscijfer is in West-Vlaanderen geringer dan in Vlaanderen voor de bedrijven van minder dan 30 ha en nadien groter; ten aanzien van het Rijk wordt het keerpunt bereikt vanaf de bedrijven van 50 ha en meer.

3. Spuitwerktuigen

In tabel 6.3 wordt een beeld gegeven van het bezit van spuit toestellen bij de beroepslandbouwers, enerzijds, en de beroepstuinbouwers, anderzijds, naar grootte van de bedrijven, voor West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk.

Het aantal spuitwerktuigen, gedragen door trekker of getrokken of zelfrijdend, per 100 ha cultuurgrond bij beroepslandbouwers bedroeg in 1979 in West-Vlaanderen gemiddeld 1,5 tegenover 2,0 in Vlaanderen en 1,6 in het Rijk. In alle grootteklassen, behoudens 80 à 100 ha, is het verhoudingscijfer lager in West-Vlaanderen dan in Vlaanderen en het Rijk. In Vlaanderen en het Rijk daalt het verhoudingscijfer met de grootte van de bedrijven; in West-Vlaanderen is deze samenhang niet zo duidelijk. Beschouwt men het aantal spuitwerktuigen per 100 ha cultuurgrond exclusief weilanden en grasland dan blijft het voorgaande beeld grosso-modo behouden; in de grootteklasse van 80 à 100 ha is het bezit

TABEL 6.3 : Aantal spuitwerktuigen bij beroepslandbouwers en -tuinbouwers, naar grootte van de bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979

	Grootteklasse van de bedrijven										Totaal (a)	
	Min- der 1 ha (a)	1 à 2 ha	2 à 5 ha	5 à 10 ha	10 à 20 ha	20 à 30 ha	30 à 50 ha	50 à 80 ha	80 à 100 ha	100 ha en meer		
Beroepslandbouwers												
Absoluut aantal in West-Vlaanderen	5	7	46	290	1.204	884	497	98	13	3	3.047	
Aantal werktuigen per 100 ha cultuurgrond	2,8	1,4	0,8	1,0	1,6	1,8	1,5	1,1	1,1	0,6	1,5	
West-Vlaanderen	5,2	3,1	2,5	2,1	2,0	2,0	1,7	1,4	1,0	0,9	2,0	
Vlaanderen	4,3	2,7	2,1	1,8	1,8	1,8	1,6	1,3	1,0	0,8	1,6	
Het Rijk												
Aantal stuks per 100 ha cultuurgrond, exclusief weiden en grasland	10,5	3,6	1,7	1,9	2,8	3,1	2,4	1,6	1,3	0,8	2,6	
West-Vlaanderen	12,7	6,5	4,9	4,1	4,1	3,7	2,8	1,8	1,3	1,0	3,7	
Vlaanderen	12,1	6,4	4,9	4,1	4,2	3,8	3,1	2,1	1,5	1,0	3,2	
Het Rijk												
Beroepstuinbouwers												
Absoluut aantal in West-Vlaanderen	41	40	63	39	18	-	-	-	-	-	201	
Aantal werktuigen per 100 ha cultuurgrond	17,7	11,6	11,1	8,4	4,6	-	-	-	-	-	10,0	
West-Vlaanderen	30,9	16,8	13,3	11,3	7,9	6,8	4,4	3,1	4,6	3,0	13,0	
Vlaanderen	30,5	16,6	13,3	11,2	7,8	6,9	4,0	2,6	3,4	3,0	12,7	
Het Rijk												
Aantal stuks per 100 ha cultuurgrond exclusief weiden en grasland	18,8	13,6	12,9	10,4	5,8	-	-	-	-	-	11,8	
West-Vlaanderen	32,9	20,7	17,0	13,8	8,9	7,3	4,4	3,6	4,7	3,0	15,3	
Vlaanderen	32,5	20,5	17,0	13,6	8,8	7,4	4,4	3,4	3,7	3,0	15,0	
Het Rijk												

(a) Exclusief zonder teelt.

van spuitwerktuigen dan echter in West-Vlaanderen niet groter dan in Vlaanderen en zelfs kleiner dan in het Rijk.

Beschouwt men de beroepstuinbouwers, dan blijkt het bezit van spuitwerktuigen per 100 ha kultuurgrond evenals per 100 ha kultuurgrond exclusief weiden en grasland duidelijk geringer te zijn in West-Vlaanderen dan in Vlaanderen en het Rijk en dit geldt voor alle grootteklassen. Het aantal spuitwerktuigen per 100 ha neemt af met de grootte van de bedrijven.

4. Melkmachines en melkkoeltanks

Tabel 6.4 geeft een beeld van het gebruik van installaties voor het mechanisch melken (op het bedrijf met of zonder melkleiding, of op de weide).

Op 100 koeien voor de melkgifte bij beroepslandbouwers in West-Vlaanderen in 1979 waren er 88,2 koeien op bedrijven met installaties voor het mechanisch melken, wat ongeveer evenveel was als gemiddeld in Vlaanderen (88,6) doch iets minder dan in het Rijk (90,3). Vastgesteld wordt echter dat het gebruik van installaties voor het mechanisch melken relatief veel voorkomt in West-Vlaanderen op bedrijven met minder dan 10 ha, doch minder dan in Vlaanderen op bedrijven van 10 à 50 ha en minder dan in het Rijk op bedrijven van 30 à 80 ha. Er is een stijgend gebruik tot de grootteklasse van 20 à 30 ha. Op de bedrijven van 80 ha en meer is het gebruik algemeen in West-Vlaanderen en Vlaanderen en voor circa 95 % in het Rijk.

Bij de niet-beroepsproducenten (categorie 3) is het gebruik van melkmachines relatief veel geringer dan bij de beroepslandbouwers; op de bedrijven van 2 à 5 ha is het gebruik van melkmachines in West-Vlaanderen verhoudingsgewijs iets groter bij de niet-beroepsproducenten dan bij de beroepslandbouwers. Op de bedrijven van minder dan 5 ha is het gebruik van melkmachines bij niet-beroepsproducenten in West-Vlaanderen groter dan in Vlaanderen en het Rijk.

Tabel 6.5 geeft een beeld inzake het bezit van melkkoeltanks.

In West-Vlaanderen bedraagt bij de beroepslandbouwers het aantal melkkoeltanks per 100 melkkoeien 5,5 tegenover 4,6 in Vlaanderen en 3,6 in het Rijk. In alle grootteklassen, behoudens 80 à 100 ha, is het gebruik van melkkoeltanks duidelijk groter in West-Vlaanderen dan in Vlaanderen en het Rijk. Het aantal melkkoeltanks per 100 melkkoeien is in West-Vlaanderen relatief het grootst bij de bedrijven met minder dan 5 ha en neemt nadien af bij stijgende bedrijfs-grootte.

Bij de niet-beroepsproducenten is er binnen de onderscheiden grootteklassen een relatief minder gebruik dan bij de beroepslandbouwers. Toch is globaal het gebruik groter dan bij de beroepslandbouwers, beïnvloed door de andere structuur naar grootte van de bedrijven en een dalende inzet bij

TABEL 6.4 : Aantal koeien op bedrijven met installaties voor het mechanisch melken in procent van het totale aantal koeien voor de melkgifte, naar grootte van de bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979

		Grootteklasse van de bedrijven naar de oppervlakte kultuurgrond													
Zon- der teelt	Minder dan 1 ha	1 à	2 à	5 à	10 à	20 à	30 à	50 à	80 à	100 ha	en meer	Totaal			
		2 ha	5 ha	10 ha	20 ha	30 ha	50 ha	80 ha	100 ha						
Beroepslandbouwers															
-	18,6	22,4	41,1	74,4	90,9	95,4	93,9	93,7	100,0	100,0	100,0	88,2			
-	7,9	16,0	38,7	71,9	91,7	96,7	95,7	93,3	100,0	100,0	100,0	88,6			
74,5	11,6	19,2	39,8	71,3	90,7	95,5	96,2	96,8	95,3	95,5	95,5	90,3			
Niet-beroepsproducenten (categorie 3)															
-	10,7	19,2	46,6	58,1	70,7	74,8	-	-	100,0	-	-	49,7			
-	6,8	13,8	35,4	61,7	71,6	48,9	28,3	-	100,0	100,0	100,0	43,7			
-	8,2	15,1	33,9	58,1	66,6	58,5	41,4	41,1	83,1	95,2	95,2	43,1			
Alle categorieën (1 tot en met 5)															
-	12,5	20,4	42,0	74,0	90,8	95,3	93,4	93,4	100,0	100,0	100,0	87,5			
-	7,0	14,2	37,7	71,3	91,5	96,5	95,3	92,6	100,0	100,0	100,0	87,3			
47,7	8,7	16,2	37,9	70,4	90,4	95,3	96,0	96,5	95,2	95,7	95,7	89,0			
West-Vlaanderen															
Aantal installaties															
1	2	14	207	1.702	3.732	1.564	641	69	3	3	3	7.938			
Beroepslandbouwers															
-	12	15	64	41	19	4	-	-	1	1	1	156			
1	14	29	271	1.751	3.758	1.571	641	69	4	4	4	8.113			
Alle categorieën															
Aantal koeien															
voor de melkgifte															
12	59	210	3.569	24.931	66.726	34.697	15.355	2.029	193	113	113	147.894			
Beroepslandbouwers															
3	196	281	837	668	317	119	75	7	157	-	-	2.660			
15	256	494	4.429	25.702	67.124	34.859	15.430	2.036	350	160	160	150.855			
Alle categorieën															

TABEL 6.5 : Aantal melkkoeltanks per 100 melkkoeien, naar grootte van de bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979

Grootteklasse van de bedrijven naar de oppervlakte kultuurgrond												
	Zonder Minder dan 1 ha										Totaal	
	1 à 2 ha	2 à 5 ha	5 à 10 ha	10 à 20 ha	20 à 30 ha	30 à 50 ha	50 à 80 ha	80 à 100 ha	100 ha en meer			
Beroepslandbouwers												
West-Vlaanderen	8,3	10,2	9,0	10,0	7,9	5,6	4,3	3,8	3,0	0,5	1,8	5,5
Vlaanderen	8,3	4,1	6,7	7,4	6,7	4,7	3,4	2,8	2,3	1,0	1,1	4,6
Het Rijk	5,5	4,1	4,8	6,2	5,9	4,3	3,1	2,4	2,0	1,6	1,4	3,6
Niet-beroepsproducenten (categorie 3)												
West-Vlaanderen	-	3,1	6,4	7,6	6,7	5,0	3,4	1,3	-	0,6	-	5,8
Vlaanderen	-	1,9	4,4	6,1	5,9	4,5	2,8	1,7	-	0,6	1,0	4,9
Het Rijk	-	1,5	3,3	4,1	4,3	3,5	2,7	1,6	0,9	0,5	1,0	3,6
Alle categorieën (kat. I tot en met 5)												
West-Vlaanderen	6,7	4,7	7,5	9,5	7,8	5,6	4,3	3,8	3,0	0,6	1,9	5,5
Vlaanderen	4,3	2,2	5,0	7,0	6,7	4,7	3,4	2,8	2,3	1,2	1,2	4,6
Het Rijk	3,5	1,9	3,8	5,4	5,8	4,3	3,1	2,4	2,0	1,6	1,4	3,6
West-Vlaanderen												
Aantal koeltanks	1	6	19	356	1.961	3.721	1.484	581	61	1	2	8.193
Beroepslandbouwers												
Niet-beroepslandbouwers	-	6	18	64	45	16	4	1	-	1	-	155
Alle categorieën	1	12	37	421	2.015	3.744	1.489	582	61	2	3	8.367

TABEL 6.6 : Aantal trekkers en motokulteurs per 100 ha kultuurgrond, exclusief weiden en grasland, bij beroepslandbouwers, -veehouders en -tuinbouwers, naar grootte van de bedrijven, landbouwstroken in West-Vlaanderen en Westvlaamse arrondissementen, 15 mei 1979

	Grootteklassen van de bedrijven										Totaal
	Minder dan 1 ha	1 à 2 ha	2 à 5 ha	5 à 10 ha	10 à 20 ha	20 à 30 ha	30 à 50 ha	50 à 80 ha	80 à 100 ha	100 ha en excl. ha meer zonder teelt	
Beroepslandbouwers											
Duinen-Polders	42,4	22,4	26,4	16,7	15,7	12,2	9,2	6,3	4,8	4,3	10,9
Zandstreek	37,2	39,3	25,0	18,3	16,5	13,6	10,7	5,6	-	-	16,0
Zandleemstreek	54,6	38,4	21,7	18,1	15,9	12,3	9,5	6,8	7,6	3,8	14,6
Leemstreek	-	59,7	23,2	17,2	15,6	11,9	8,1	6,3	-	0,8	11,2
Arr. Brugge	33,7	24,2	29,1	17,8	16,7	13,4	10,2	7,4	4,5	-	14,1
Diksmuide	61,7	72,9	25,3	18,0	17,1	14,1	11,1	7,1	-	6,6	14,9
Ieper	86,8	15,0	22,5	17,8	16,0	12,7	9,7	6,9	-	-	14,3
Kortrijk	48,4	68,7	20,5	17,3	15,2	11,5	8,5	6,1	-	0,8	12,9
Oostende	32,8	20,3	20,0	15,7	14,7	12,4	8,7	5,8	-	-	11,1
Roeselare	69,7	30,8	22,4	18,6	15,8	12,1	9,1	-	-	-	16,0
Tielt	24,0	41,6	22,6	19,6	16,2	11,4	9,6	-	7,6	3,8	16,1
Veurne	-	-	15,9	14,9	15,3	11,3	8,3	5,2	4,9	2,7	10,6
Beroepstuinbouwers											
Duinen-Polders	23,1	18,6	10,2	-	-	-	-	-	-	-	15,9
Zandstreek	62,2	39,4	36,7	24,9	17,3	-	-	-	-	-	33,4
Zandleemstreek	38,1	39,7	27,0	21,8	18,2	23,8	-	-	-	-	27,7
Leemstreek	95,2	-	13,6	-	-	-	-	-	-	-	23,8
Arr. Brugge	77,9	54,7	48,9	25,9	21,8	-	-	-	-	-	46,5
Diksmuide	-	59,2	20,1	25,0	17,5	23,8	-	-	-	-	20,1
Ieper	35,9	33,1	25,7	19,7	15,7	-	-	-	-	-	24,3
Kortrijk	23,8	32,4	20,0	15,0	-	-	-	-	-	-	22,1
Oostende	28,7	13,6	9,6	49,5	6,5	-	-	-	-	-	18,0
Roeselare	50,3	38,8	28,9	21,7	17,9	-	-	-	-	-	29,1
Tielt	26,5	37,1	26,3	23,5	17,4	-	-	-	-	-	25,0
Veurne	-	27,9	11,7	-	-	-	-	-	-	-	17,5

TABEL 6.6 : Aantal trekkers en motokulteurs per 100 ha kultuurgrond, exclusief weiden en grasland, bij beroepslandbouwers, -veehouders en -tuinbouwers, naar grootte van de bedrijven, landbouwstroken in West-Vlaanderen en Westvlaamse arrondissementen, 15 mei 1979 (vervolg)

		Grootteklassen van de bedrijven											
		1 à dan 1 ha	2 ha	5 ha	2 à 5 ha	10 ha	20 ha	30 ha	50 ha	80 ha	50 à 80 ha	80 à 100 ha	Totaal 100 ha en excl. ha meer zonder teelt
Motokulteurs													
Beroepslandbouwers													
Duinen-Polders													
Zandstreek	21,2	-	4,5	3,0	0,4	0,1	-	-	-	-	-	-	0,1
Zandleemstreek	10,6	9,2	2,1	2,1	0,3	-	0,1	-	-	-	-	-	0,2
Leemstreek	33,6	-	9,2	2,1	0,2	0,1	-	-	-	-	-	-	0,1
Arr. Brugge	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diksmuide	-	-	1,8	1,8	0,2	-	0,1	-	0,1	-	-	-	0,8
Ieper	-	-	7,3	0,7	0,2	-	-	-	-	0,1	-	-	-
Kortrijk	24,8	7,5	2,0	2,0	0,3	-	-	-	-	-	-	-	0,1
Oostende	24,2	6,5	1,2	1,2	0,1	-	-	-	-	-	-	-	0,1
Roeselare	65,6	-	-	4,3	0,2	-	0,1	-	-	-	-	-	0,1
Tielt	69,7	10,3	3,5	3,5	0,3	0,1	0,1	0,2	-	-	-	-	0,1
Veurne	16,0	8,8	1,7	1,7	0,3	0,1	0,1	-	-	-	-	-	0,4
	-	-	4,3	4,3	0,6	0,1	-	-	-	-	-	-	0,3
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,1
Beroepstuinbouwers													
Duinen-Polders													
Zandstreek	198,3	127,2	27,2	27,2	-	-	-	-	-	-	-	-	108,5
Zandleemstreek	86,4	46,8	15,5	15,5	13,5	0,6	-	-	-	-	-	-	25,6
Leemstreek	144,3	57,4	22,5	22,5	7,8	4,2	-	-	-	-	-	-	34,0
Arr. Brugge	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diksmuide	68,4	26,2	10,6	10,6	18,1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ieper	-	177,5	35,2	35,2	5,0	2,2	-	-	-	-	-	-	24,0
Kortrijk	201,1	73,5	23,2	23,2	7,4	3,1	-	-	-	-	-	-	21,0
Oostende	159,5	86,5	24,5	24,5	9,0	-	-	-	-	-	-	-	40,0
Roeselare	176,3	131,2	28,7	28,7	-	-	-	-	-	-	-	-	62,7
Tielt	138,8	53,0	19,8	19,8	8,9	6,0	-	-	-	-	-	-	87,7
Veurne	79,5	42,7	19,7	19,7	5,9	2,0	-	-	-	-	-	-	30,7
	298,2	118,7	23,4	23,4	-	-	-	-	-	-	-	-	21,7
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	126,0

stijgende bedrijfsgrootte. Zoals bij de beroepslandbouwers is er in West-Vlaanderen ook bij niet-beroepsproducenten een relatief groot gebruik van melkkoeltanks.

B. MECHANISERING IN WEST-VLAANDEREN, PER LANDBOUWSTREEK EN PER ARRONDISSEMENT, 15 MEI 1979

De analyse wordt beperkt tot ofwel enkel de beroepslandbouwers ofwel de beroepslandbouwers en de beroepstuinbouwers.

1. Trekkers en motokulteurs

Tabel 6.6 geeft een beeld van het bezit van trekkers en motokulteurs bij de beroepslandbouwers en de beroepstuinbouwers. Dit aantal is uitgedrukt per 100 ha kultuurgrond exclusief weiden en grasland.

Het aantal trekkers bij beroepslandbouwers is relatief groot in de Zandstreek en gering in Duinen-Polders en in de Leemstreek. Onder de Westvlaamse arrondissementen komen de arrondissementen Roeselare en Tielt vooraan en de arrondissementen Veurne en Oostende achteraan. Bij de bespreking van West-Vlaanderen werd vastgesteld dat het bezit van trekkers in relatieve termen afneemt met de grootte van de bedrijven. De arrondissementen Roeselare en Tielt hebben de kleinste gemiddelde oppervlakte van de bedrijven. De gegevens van tabel 6.6 laten een nadere analyse toe naar de grootteklasse van de bedrijven.

Vastgesteld wordt dat het arrondissement Tielt slechts in 2 van de grootteklassen (5 à 10 ha; 80 à 100 ha met slechts 1 bedrijf) het hoogste verhoudingscijfer noteert en het arrondissement Roeselare in geen enkel geval. Het arrondissement Diksmuide komt voorop in de grootteklassen van 10 à 50 ha en de bedrijven met 100 ha en meer.

Bij de beroepstuinbouwers is het aantal trekkers per 100 ha cultuurgrond exclusief weiden en grasland, relatief groot in de Zandstreek, maar het aantal motokulteurs is er relatief gering. Inzake trekkers komt het arrondissement Brugge met veruit het grootste verhoudingscijfer en inzake motokulteurs zijn het de arrondissementen Veurne en Oostende. In geen enkele grootteklasse komen de tuinbouwarrondissementen Roeselare en Tielt vooraan, behoudens voor de motokulteurs in de grootteklasse van 10 à 20 ha.

2. Maaidorsers

Het aantal maaidorsers in het bezit van beroepslandbouwers uitgedrukt per 1.000 ha graangewassen is, zoals tabel 6.7 aangeeft, relatief groot in de Duinen-Polders en de Leemstreek. In de grootteklassen van 5 à 30 ha heeft de Leemstreek het grootste verhoudingscijfer en in de grootteklassen van 30 ha en meer is het de Duinen-Polders en de Zandleemstreek.

Het arrondissement Veurne haalt globaal veruit het grootste verhoudingscijfer gevolgd door het arrondissement Oostende.

TABEL 6.7 : Aantal maaidorsers per 1.000 ha graangewassen, bij beroepslandbouwers, naar grootte van de bedrijven, landbouwstreken in West-Vlaanderen en Westvlaamse arrondissementen, 15 mei 1979

	Grootteklasse van de bedrijven							Totaal (a)	
	Minder dan 5 ha (a)	5 à 10 ha		20 à 30 ha		50 à 100 ha			
		10 ha	20 ha	30 ha	50 ha	80 ha	100 ha en meer		
<u>Landbouwstreken in West-Vlaanderen</u>									
Duinen-Polders	7,3	7,6	8,0	15,5	21,9	23,2	22,9	38,0	17,3
Zandstreek	0,1	5,4	3,9	4,7	17,1	10,5	-	-	5,7
Zandleemstreek	4,6	4,9	7,0	13,6	21,8	24,4	-	-	10,5
Leemstreek	-	9,3	9,7	23,2	20,9	20,5	-	-	17,3
<u>Arrondissementen</u>									
Brugge	8,5	4,1	3,7	11,8	24,5	24,3	26,5	-	12,0
Diksmuide	-	6,2	4,1	9,6	22,5	22,1	-	131,2	10,8
Ieper	9,5	6,5	6,4	13,6	20,8	28,9	-	-	11,1
Kortrijk	6,2	8,9	4,9	18,5	18,8	14,9	-	-	11,7
Oostende	-	8,4	6,4	15,4	20,7	22,6	15,2	-	15,4
Roeselare	-	2,5	7,9	3,9	4,1	-	-	-	5,2
Tielt	4,5	5,3	6,3	5,1	11,3	-	-	-	6,0
Veurne	-	-	17,7	17,5	23,4	21,9	22,2	28,0	19,0
West-Vlaanderen	4,7	5,5	6,5	13,3	21,4	22,4	22,7	16,2	12,1

(a) Exclusief zonder teelt.

TABEL 6.8 : Aantal spuitwerktuigen bij beroepslandbouwers en -tuinbouwers, naar grootte van de bedrijven, landbouwstreken in West-Vlaanderen en Westvlaamse arrondissementen, 15 mei 1979

	Grootteklasse van de bedrijven									
	Per 100 ha kultuurgrond									
	Minder dan 1 ha	1 à 2 ha	2 à 5 ha	5 à 10 ha	10 à 20 ha	20 à 30 ha	30 à 50 ha	50 ha en meer	Totaal	
<u>Beroepslandbouwers</u>										
Duinen-Polders	-	0,4	0,4	0,4	0,8	1,3	1,4	1,1	1,2	
Zandstreek	4,0	1,0	0,4	0,5	0,9	1,1	1,1	1,3	0,9	
Zandleemstreek	2,3	1,9	1,2	1,4	2,1	2,2	1,9	0,9	2,0	
Leemstreek	-	-	-	1,1	2,2	2,6	1,9	1,3	2,0	
<u>Arrondissement</u>	9,2	0,4	0,3	0,3	0,8	1,1	1,3	1,4	0,9	
Brugge	-	0,6	0,8	0,8	1,1	1,6	1,4	1,1	1,3	
Diksmuide	-	1,7	2,3	3,0	3,0	2,7	2,2	1,3	2,7	
Ieper	3,1	3,0	0,2	1,1	1,1	1,6	1,6	0,9	1,2	
Kortrijk	-	1,4	0,3	0,3	0,5	1,2	1,6	1,0	1,0	
Oostende	-	-	-	1,4	1,6	1,7	0,9	-	1,5	
Roeselare	4,5	2,6	1,3	1,0	1,6	1,8	1,5	1,0	1,4	
Tielt	-	1,6	0,8	1,0	1,6	1,8	1,5	1,0	1,4	
Veurne	-	0,8	0,4	0,4	1,0	1,6	1,2	1,0	1,2	
<u>Beroepstuinbouwers</u>										
Duinen-Polders	18,0	5,7	11,8	-	-	-	-	-	7,6	
Zandstreek	14,4	10,0	9,9	6,8	3,5	-	-	-	8,1	
Zandleemstreek	18,7	14,8	12,3	8,9	5,9	-	-	-	11,1	
Leemstreek	190,5	-	13,6	-	-	-	-	-	35,7	
<u>Arrondissement</u>	12,2	3,8	12,4	7,2	3,4	-	-	-	8,0	
Brugge	92,8	29,5	23,7	24,3	6,7	-	-	-	15,4	
Diksmuide	39,4	17,0	16,9	13,0	4,8	-	-	-	15,0	
Ieper	32,0	23,2	10,8	6,8	-	-	-	-	16,2	
Kortrijk	15,4	6,7	4,0	13,8	-	-	-	-	7,6	
Oostende	14,9	14,9	9,7	6,5	7,6	-	-	-	9,7	
Roeselare	-	8,2	9,9	8,2	3,5	-	-	-	6,6	
Tielt	-	-	10,0	-	-	-	-	-	3,0	
Veurne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

TABEL 6.8 : Aantal spuitwerktuigen bij beroepslandbouwers en -tuinbouwers, naar grootte van de bedrijven, landbouwstroken in West-Vlaanderen en Westvlaamse arrondissementen, 15 mei 1979 (vervolg)

		Grootteklasse van de bedrijven							
		Per 100 ha cultuurgrond exclusief weiden en grasland							
		Minder dan 1 ha	1 à 2 ha	2 à 5 ha	5 à 10 ha	10 à 20 ha	20 à 30 ha	30 à 50 ha	Totaal
		en meer							
Beroepslandbouwers									
Duinen-Polders	-	1,0	0,9	1,7	2,5	2,4	1,5	2,0	2,0
Zandstreek	16,0	3,0	1,2	1,9	2,5	2,1	1,9	1,9	1,9
Zandleemstreek	8,4	4,6	2,3	2,4	3,4	2,7	1,2	3,1	3,1
Leemstreek	-	-	1,6	3,1	3,6	2,2	1,4	2,7	2,7
Arrondissement									
Brugge	33,7	1,0	0,7	2,0	2,7	2,6	2,2	2,1	2,1
Diksmuide	-	1,4	1,6	2,3	3,1	2,7	1,8	2,5	2,5
Ieper	12,4	7,5	3,8	4,7	4,1	3,2	1,5	4,1	4,1
Kortrijk	-	3,3	0,4	1,7	2,3	2,0	1,0	1,7	1,7
Oostende	-	-	0,6	1,1	2,3	2,6	1,4	1,8	1,8
Roeselare	17,4	5,1	2,4	2,3	2,5	2,7	1,4	2,4	2,4
Tielt	-	4,4	1,7	3,0	3,1	2,3	1,5	2,7	2,7
Veurne	-	-	1,4	1,6	2,5	1,7	1,1	1,8	1,8
Beroepstuinbouwers									
Duinen-Polders	19,8	6,8	11,8	-	-	-	-	9,0	9,0
Zandstreek	15,0	12,3	11,8	9,3	4,2	-	-	9,8	9,8
Zandleemstreek	20,0	16,5	14,2	10,7	7,7	-	-	13,1	13,1
Leemstreek	190,5	-	13,6	-	-	-	-	35,7	35,7
Arrondissement									
Brugge	12,7	4,8	14,5	10,4	4,4	-	-	9,7	9,7
Diksmuide	92,8	59,2	25,2	25,0	8,7	-	-	18,2	18,2
Ieper	43,1	18,4	18,0	14,8	6,3	-	-	17,1	17,1
Kortrijk	33,9	25,2	13,3	9,0	-	-	-	19,2	19,2
Oostende	16,4	9,0	4,8	16,5	-	-	-	9,0	9,0
Roeselare	16,1	17,0	11,2	7,9	10,0	-	-	11,4	11,4
Tielt	-	9,3	12,0	11,7	4,1	-	-	7,9	7,9
Veurne	-	-	11,7	-	-	-	-	3,5	3,5

Naargelang de grootteklasse van de bedrijven komen andere arrondissementen vooraan.

3. Spuitwerktuigen

Tabel 6.8 geeft een beeld van het bezit van spuitwerktuigen; het verhoudingscijfer is berekend per 100 ha kultuurgrond en per 100 ha kultuurgrond exclusief weiden en grasland.

Het aantal spuittoestellen per 100 ha kultuurgrond bij de beroepslandbouwers is het grootst in de Zandleemstreek (2,0) en de Leemstreek (2,0). Drukt men dit aantal uit per 100 ha kultuurgrond exclusief weiden en grasland dan gaat de Zandleemstreek (3,1), de Leemstreek (2,7) vooraf. Het bezit van spuittoestellen is in relatieve termen het grootst in het arrondissement Ieper; dit laatste geldt voor alle grootteklassen, behoudens minder dan 1 ha en 50 ha en meer.

Bij de beroepstuinbouwers komt de Leemstreek duidelijk vooraan. Het arrondissement Kortrijk heeft het grootste verhoudingscijfer globaal beschouwd. Naar grootteklasse van de bedrijven beschouwd komt het arrondissement Diksmuide doorgaans vooraan.

4. Melkmachines en melkkoeltanks

Bij de beroepslandbouwers is het gebruik van melkmachines het meest doorgedrongen in de Leemstreek (zie tabel 6.9). Op 100 melkkoeien in de Leemstreek waren er 97,4 % op bedrijven met installaties voor het mechanisch melken tegenover 90,0 in de Zandleemstreek, 86,4 in de Zandstreek en 85,6 in Duinen-Polders. In alle grootteklassen van 2 à 50 ha wordt het grootste verhoudingscijfer genoteerd in de Leemstreek. Opvallend is het relatief lage verhoudingscijfer in Duinen-Polders op bedrijven met minder dan 10 ha.

Het arrondissement Kortrijk telt relatief veel melkmachines; toch is het verhoudingscijfer niet in alle grootteklassen het grootst.

Het aantal melkkoeltanks per 100 melkkoeien is relatief gering in Duinen-Polders en het grootst in de Zandstreek en de Zandleemstreek, zoals tabel 6.10 aangeeft. Opnieuw kan worden vastgesteld dat naargelang de grootteklasse van de bedrijven nu eens de ene en dan weer de andere landbouwstreek het hoogste verhoudingscijfer haalt.

Op het niveau van de arrondissementen wordt het grootste gemiddelde genoteerd in het arrondissement Roeselare; in geen enkele grootteklasse van de bedrijven haalt het arrondissement Roeselare evenwel het grootste verhoudingscijfer.

TABEL 6.9 : Aantal koeien op bedrijven met installaties voor het mechanisch melken in procent van het totale aantal koeien voor de melkgifte, bij beroepslandbouwers, naar grootte van de bedrijven, landbouwstreken in West-Vlaanderen en Westvlaamse arrondissementen, 15 mei 1979

Grootteklasse van de bedrijven naar de oppervlakte kultuurgrond											
Zon- der teelt	Minder dan 1 ha	1 à 2 ha 2 à 5 ha 5 à 10 ha 10 ha 20 ha 20 à 30 ha 30 à 50 ha 50 à 80 ha 80 à 100 ha 100 ha en meer									Totaal
<u>Landbouwstreken in</u>											
<u>West-Vlaanderen</u>											
-	-	9,5	22,0	52,5	81,1	93,4	91,7	91,1	100,0	100,0	85,6
-	28,6	11,9	43,4	75,1	90,9	95,6	93,1	100,0	-	-	86,4
-	13,0	34,7	42,2	76,8	92,9	95,8	97,4	100,0	100,0	100,0	90,0
-	-	-	52,6	88,8	96,6	99,6	99,6	100,0	-	-	97,4
<u>Arrondissementen</u>											
-	47,1	30,0	47,6	71,5	88,9	94,7	94,7	99,8	100,0	-	86,9
-	-	-	33,2	55,9	83,2	94,0	92,0	91,4	-	100,0	83,1
-	-	24,0	35,8	72,2	93,1	98,1	96,7	100,0	-	-	91,4
-	-	9,7	54,5	82,3	97,0	94,8	99,8	100,0	-	-	93,1
-	-	-	37,0	69,7	82,9	93,5	94,3	87,0	100,0	-	84,2
-	-	23,8	45,7	80,3	94,1	97,8	93,4	-	-	-	88,6
-	30,0	31,8	36,9	85,5	95,8	99,0	89,5	-	100,0	100,0	90,8
-	-	-	3,0	55,7	81,8	89,7	90,0	80,6	-	-	83,9
-	18,6	22,4	41,1	74,4	90,9	95,4	93,9	93,7	100,0	100,0	88,2
<u>West-Vlaanderen</u>											

TABEL 6.10 : Aantal melkkoeltanks per 100 melkkoeien, bij beroepslandbouwers, naar grootte van de bedrijven, landbouwstreken in West-Vlaanderen en Westvlaamse arrondissementen, 15 mei 1979

		Grootteklasse van de bedrijven naar de oppervlakte kultuurgrond																			
		1 à 2 ha		2 à 5 ha		5 à 10 ha		10 à 20 ha		20 à 30 ha		30 à 50 ha		50 à 80 ha		80 à 100 ha		100 ha en meer		Totaal	
Zon-der teelt	Minder dan 1 ha	1 ha	2 ha	5 ha	10 ha	20 ha	30 ha	50 ha	80 ha	100 ha	meer										
Landbouwstreken in																					
West-Vlaanderen																					
-	-	4,8	6,3	7,5	5,9	4,5	3,9	3,3	1,7	4,9											
-	3,6	11,9	10,9	7,9	5,4	3,8	3,2	3,1	-	5,8											
-	21,7	7,9	9,8	7,9	5,6	4,4	3,7	2,1	1,0	5,7											
-	-	-	5,3	6,6	6,1	4,2	6,2	2,9	-	5,3											
Arrondissementen																					
-	5,9	17,5	11,3	8,2	5,7	4,2	3,6	3,4	-	5,7											
-	10,0	-	11,3	8,1	5,6	3,9	3,2	2,5	1,7	5,1											
-	22,2	16,0	10,7	8,2	5,9	4,6	3,9	3,0	-	5,7											
-	20,0	-	7,2	7,0	5,1	4,5	5,1	1,4	-	5,3											
8,3	-	8,3	11,0	8,1	5,8	4,4	4,2	3,1	-	5,6											
-	-	9,5	9,0	8,0	5,7	4,3	3,2	-	-	6,2											
-	10,0	7,6	9,3	7,5	5,0	3,7	3,1	-	1,0	5,6											
-	-	-	7,6	7,2	5,7	4,3	4,3	4,4	-	5,0											
8,3	10,2	9,0	10,0	7,9	5,6	4,3	3,8	3,0	0,5	1,8											
West-Vlaanderen																					

2. BEROEP OP DERDEN IN LAND- EN TUINBOUW

A. GEGEVENS UIT DE LAND- EN TUINBOUWTELLINGEN VAN 1979

In de land- en tuinbouwteiling van 15 mei 1979 zijn ook gegevens verzameld betreffende de volgende categorieën :

personen of instellingen die landbouw- of tuinbouwwerken als hoofdberoep uitoefenen voor rekening van land- of tuinbouwers of landbouw- of tuinbouwmachines of installaties ter beschikking stellen aan deze personen en die plantaardige of dierlijke produkten voortbrengen voor de verkoop (kategorie 5);

personen of instellingen die landbouw- of tuinbouwwerken als hoofdberoep uitoefenen voor rekening van land- of tuinbouwers of landbouw- of tuinbouwmachines of installaties ter beschikking stellen van deze personen en die geen plantaardige of dierlijke produkten voortbrengen voor de verkoop (kategorie 6);

koöperatieve verenigingen voor gemeenschappelijk gebruik van landbouw- en tuinbouwmachines (kategorie 7).

In de landbouw- en tuinbouwteiling van 1 december 1979 werd navraag gedaan bij alle bedrijven naar het gebruik van machines die eigendom waren van een loonbedrijf, van een ander bedrijf (wederzijdse hulp), van een koöperatie of in mede-eigendom.

De 138 Westvlaamse aannemers van land- en tuinbouwwerken die plantaardige of dierlijke produkten voortbrengen voor de verkoop (kategorie 5) beteelden in 1979 zelf 625,52 ha; er waren onder hen 6 bedrijven zonder teelgrond en de gemiddelde oppervlakte van de bedrijven met teelgrond beliep 4,74 ha. Er waren in West-Vlaanderen 94 bedrijven behorend tot categorie 6 en er was slechts één koöperatieve vereniging voor gemeenschappelijk gebruik van landbouw- en tuinbouwmachines (zie ook hoofdstuk 2, tabel 2.1).

Tabel 6.11 geeft een beeld van het bezit van bepaald landbouwmaterieel bij aannemers van land- en tuinbouwwerken en koöperatieve verenigingen voor gemeenschappelijk gebruik van landbouw- of tuinbouwmachines.

Inzake landbouwmaterieel in het bezit van aannemers van landbouwwerken haalt West-Vlaanderen een aandeel in het geheel van Vlaanderen dat groot is en varieert van 43 % tot 74 %. Ook het aandeel in het Rijk situeert zich op een hoog niveau, gaande van circa 20 % tot 54 %.

Beschouwt men het aandeel van de categorieën 5, 6 en 7 in het totale machinepark, dan wordt in West-Vlaanderen steeds een duidelijk hoger aandeel genoteerd dan in Vlaanderen en in het Rijk. De maaidorsers bijvoorbeeld zijn in West-Vlaanderen voor 37,8 % in het bezit van aannemers van land- en tuinbouwwerken en koöperatieve verenigingen tegenover 33,3 % in Vlaanderen en slechts 18,5 % in het Rijk.

TABEL 6.11 : Landbouwmaterieel in het bezit van aannemers van land- en tuinbouwwerken en van koöperatieve verenigingen voor gemeenschappelijk gebruik van landbouw- en tuinbouwmachines, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979

	West-Vlaanderen			Aandeel van West-Vlaanderen in			Aandeel van Vlaanderen in			Aandeel van West-Vlaanderen in					
	Aannemers van land- en tuinbouwwerken			Koöperatieve verenigingen			Vlaanderen			Het Rijk			West-Vlaanderen		
	Kate-gorie 5	Kate-gorie 6	Totaal Kate-gorie 5 & 6	Kate-gorie 5	Kate-gorie 6	Totaal Kate-gorie 5 & 6	Kate-gorie 5 & 6	Kate-gorie 7	Kate-gorie 5 & 6	Kate-gorie 5 & 6	Kate-gorie 7	Kate-gorie 5 & 6	Kate-gorie 7	Kate-gorie 5 & 6	Kate-gorie 7
Trekkers	647	396	1.043	2	50,0	66,7	35,1	13,3	5,7	3,7	2,8	5,7	3,7	2,8	2,8
Maaidorsers	249	181	430	1	45,8	100,0	30,6	5,3	37,8	33,3	18,5	37,8	33,3	18,5	18,5
Opraappersen voor stro en hooi	229	161	390	1	43,4	100,0	32,2	7,7	22,4	16,9	6,6	22,4	16,9	6,6	6,6
Volautomatische aardappelpelrootmachines	101	49	150	-	61,5	-	54,3	-	21,7	17,5	13,1	21,7	17,5	13,1	13,1
Volautomatische suikerbietenoormachines	74	43	117	-	56,5	-	30,7	-	30,5	20,6	13,6	30,5	20,6	13,6	13,6
Spuitwerktuigen gedragen door trekker of getrokken of zelfrijdend	54	44	98	-	45,2	-	27,3	-	2,9	1,4	1,4	2,9	1,4	1,4	1,4
Polyvalente veldhakelaars voor mafs en andere groenvoerders	37	24	61	-	74,4	-	21,3	-	70,9	21,6	46,5	70,9	21,6	46,5	46,5
zelfrijdend	10	17	27	-	58,7	-	19,9	-	20,3	8,2	12,6	20,3	8,2	12,6	12,6
niet-zelfrijdend															

TABEL 6.12 : Gebruik van machines naar de aard van eigenaar, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 1979 (a)

	West-Vlaanderen		Procentueel aandeel naar aard van de eigendom									
	Machines gebruikt en eigendom van		Bedrijf zelf	Loonbedrijf	Ander bedrijf, kooperatie of eigendom							
	Be-Loon- drijf be- zelf drijf (b) (c)	Ander bedrijf, koöpe- ratie of mede- eigendom (d)	West- Vlaan- deren	Rijk	West- Vlaan- deren	Rijk						
Trekkers, voer- tuigen gebruikt als trekker	18.300	2.831	531	84,5	86,7	90,2	13,0	9,9	7,0	2,5	3,4	2,8
Motokulteurs, motorhakselaars, motorfrezen en motormaaiers	1.178	1.326	59	46,0	71,4	73,1	51,7	25,9	23,9	2,3	2,7	3,0
Maaidorsers	768	9.715	382	7,1	7,5	15,1	89,4	88,8	76,6	3,5	3,7	8,3
Veldhakselaars	417	5.241	114	7,2	9,7	16,3	90,8	87,7	78,4	2,0	2,6	5,3
Volautomatische aardappelrooi- machines	518	5.059	168	9,0	12,1	15,6	88,1	84,8	80,1	2,9	3,1	4,3
Volautomatische suikerbieten- rooimachines	252	4.100	135	5,6	9,0	14,0	91,4	87,1	80,0	3,0	3,9	6,0
Melktanks	7.977	-	464	94,5	93,9	95,5	-	-	-	5,5	6,1	4,5

(a) Telling 1 december 1979. Categorieën 1 à 4.

(b) Aantal machines.

(c) Aantal bedrijven die materieel gebruiken eigendom van loonbedrijf.

(d) Aantal bedrijven die materieel gebruiken eigendom van ander bedrijf, kooperatie of mede-eigendom.

Bij een groot aantal bedrijfsleiders is het onmogelijk sommige landbouwmachines op een rendabele wijze in te zetten, gezien hun hoge aanschaffingskosten en de eerder geringe grootte van het bedrijf. Dit impliceert voor die bedrijven daarom niet de uitsluiting van mechanisering. Voor talrijke landbouwwerkzaamheden kan men immers een beroep doen op loonondernemers of de hulp inroepen van burens, familie of koöperatieve verenigingen.

Volgens de land- en tuinbouwtelling van december 1979 waren er in West-Vlaanderen 78 bedrijven (categorieën 1 tot en met 4) die lid waren van een koöperatieve vereniging voor het ter beschikking krijgen van landbouwmachines of -installaties. West-Vlaanderen kwam hierbij tot een aandeel in Vlaanderen van 19,8 % en van 8,9 % in het Rijk. Vooral in vergelijking met het Rijk is het lidmaatschap van koöperatieve verenigingen voor het ter beschikking krijgen van materieel zeer gering. In West-Vlaanderen is er slechts één dergelijke koöperatieve vereniging, namelijk in het arrondissement Tielt. Volgens de telling van december 1979 waren er 28 bedrijven van het arrondissement Ieper lid van een dergelijke vereniging, 17 van het arrondissement Diksmuide, 15 van het arrondissement Tielt, 7 van het arrondissement Brugge, 6 van het arrondissement Roeselare, telkens 2 van de arrondissementen Kortrijk en Veurne en 1 van het arrondissement Oostende.

Het beroep doen op machines van loonbedrijven is veel frequenter dan het gebruik van machines in eigendom van een koöperatieve vereniging, in mede-eigendom of eigendom van een ander bedrijf (wederzijdse hulp).

Tabel 6.12 geeft een beeld over het gebruik van machines naar de aard van de eigenaar.

Voor alle in 6.12 vermelde machines is het gebruik van machines in eigendom van loonbedrijven relatief groot in West-Vlaanderen in vergelijking met Vlaanderen en het Rijk; dit blijkt zeer in het bijzonder het geval te zijn voor motokulteurs, motorhakselaars, motorfrezen en motormaaiers en ook nog wel voor trekkers en voertuigen gebruikt als trekker. Het beroep op machines van loonbedrijven is algemeen groot voor maaidorsers, veldhakselaars, volautomatische aardappelrooimachines en suikerbietenrooimachines. Gebruik van machines van een koöperatieve vereniging, een ander bedrijf of in mede-eigendom is in West-Vlaanderen duidelijk geringer als in het Rijk en ook geringer als in Vlaanderen. Enkel voor melkkoeltanks is dit laatste niet het geval in vergelijking met het Rijk.

B. GEGEVENS UIT DE WES-ENQUETE 1980

Ten einde na te gaan in welke mate en voor welke activiteiten er in de Westvlaamse landbouw gemeenschappelijk gebruik van machines en werktuigen voorkomt, werd in de WES-enquête gevraagd voor welke van met name genoemde activiteiten een beroep werd gedaan op derden en welke aard van derden.

Tabel 6.13 geeft een beeld van de resultaten van betrokken enquête.

Op 2.522 geënquêteerden waren er 2.084 die voor een of meer activiteiten een beroep deden op derden, dit is 82,6 %. Dit aandeel is sterk uiteenlopend naar de aard van de landbouw-bewerking, variërend van circa 6 % (onder meer voor het strooien van scheikundige meststoffen) tot circa 65 % (maaidorsen).

Van de 2.522 geënquêteerden waren er 1.648 of 65,3 % die verklaarden een beroep te doen op derden voor maaidorsen; hierbij ging het bijna uitsluitend om een beroep op loon-ondernemers. Een vergelijkbare situatie is te noteren voor personen van hooi of stro. Ook voor scheikundige onkruidbe-strijding doet circa de helft van de bedrijven een beroep op derden, haast uitsluitend loonondernemers. Dit geldt in iets geringere mate voor het maaien van gras en groenvoed-ers. Voor het rooien van aardappelen wordt door ruim een derde van de bedrijven een beroep gedaan op derden en voor het rooien van bieten in iets minder dan een derde van de gevallen; steeds gaat het bijna uitsluitend om loononderne-mers.

In veel mindere mate wordt een beroep gedaan op derden voor het zaaien (18,8 %), ploegen met traktor (16,3 %) en strooien van stal mest (15,0 %), waarbij reeds in noemens-waardige mate burens en familie worden betrokken.

Uit tabel 6.13 is onder meer af te lezen dat het beroep op materieel van een koöperatieve vereniging enkel voor het oogsten van groenten (7,7 %) noemenswaard zou zijn.

Het al of niet een beroep doen op derden hangt samen met diverse factoren, waaronder bedrijfsgrootte, teeltpatroon, of het gaat om een hoofd- of nevenactiviteit en andere meer. Hierbij is er onderlinge beïnvloeding; zo is bijvoor-beeld bij de niet-beroepsproducenten het kleine bedrijf do-minerend en de teelt van graangewassen weinig belangrijk enz. De bedrijven uitgebaat als nevenactiviteit doen dan ook voor sommige activiteiten relatief meer een beroep op derden dan de bedrijven uitgebaat als hoofdactiviteit en doen, samenhangend met het teeltpatroon, bijvoorbeeld nau-welijks een beroep op derden voor het rooien van bieten. Uit de enquête blijkt dat door bedrijven uitgebaat als ne-venactiviteit er in vergelijking met de andere bedrijven relatief veel een beroep wordt gedaan op derden voor de volgende activiteiten :

ploegen met traktor : 26,6 % tegenover 14,2 %;
ploegen met schijfeggen : 19,2 % tegenover 8,8 %
strooien scheikundige meststoffen : 12,2 % tegenover 4,8 %.

In relatieve termen wordt door bedrijven uitgebaat als ne-venactiviteit weinig een beroep gedaan op derden voor :

TABEL 6.13 : Beroep op derden door Westvlaamse landbouwbedrijven, WES-enquête 1980

Aard van de bewerking	Percentage dat een beroep doet op derden	Aard van de derden (procentuele verdeling)			Totaal = 100 % Absoluut aantal	
		Loononder- nemer	Buren	Familie Koöperatieve vereniging		
Maaidorsen	65,3	98,5	0,7	0,7	0,1	1.648
Persen van hooi of stro (pick-up)	64,6	98,3	0,6	1,0	0,1	1.628
Scheikundige onkruidbestrijding (sproeien)	50,6	97,6	0,8	1,5	0,1	1.277
Hakselen (hooi, stro, maïs of ander silovoeder)	48,1	99,6	-	0,3	0,1	1.214
Maaien van gras en groenvoeders	45,2	97,8	1,0	1,1	0,1	1.141
Rooien van aardappelen	38,3	97,9	0,5	1,3	0,3	965
Rooien van bieten	31,5	99,0	0,3	0,5	0,2	795
Zaaien	18,8	85,0	6,8	7,8	0,4	474
Ploegen met traktor	16,3	77,7	10,0	12,1	0,2	412
Strooien van stalmest	15,0	84,4	7,9	6,9	0,8	379
Ploegen met schijfeggen	10,6	77,5	10,1	12,0	0,4	267
Strooien van scheikundige mest- stoffen	6,1	74,8	11,6	12,9	0,7	155
Oogsten van groenten	5,7	84,6	1,4	6,3	7,7	143
Schoffelen (machinaal kuisen)	5,3	87,3	2,2	9,0	1,5	134
Andere bewerkingen	6,1	90,9	3,9	4,5	0,7	154
Totaal	82,6	98,4	5,1	4,8	0,8	2.084
Absoluut aantal	2.084	2.051	107	101	17	
Aantal geënquêteerden	2.522					

maaidorsen : 31,2 % tegenover 72,5 %;
 persen van hooi of stro : 37,0 % tegenover 70,3 %;
 scheikundige onkruidbestrijding : 32,6 % tegenover 54,3 %;
 hakselen : 17,1 % tegenover 54,6 %;
 maaien van gras en groenvoeder : 27,3 % tegenover 49,0 %;
 rooien van aardappelen : 9,7 % tegenover 44,3 %;
 rooien van bieten : 5,3 % tegenover 37,0 %.

Het al of niet een beroep doen op derden vertoont blijkbaar samenhang met de grootteklasse van de bedrijven, met duidelijke verschillen naar de aard van de activiteit. Tabel 6.14 geeft inzicht terzake.

Voor het maaidorsen stijgt het beroep op derden met de grootte van de bedrijven tot de grootteklasse van 10 à 15 ha, waar 88 % van de bedrijven hiervoor een beroep doen op derden; dit aandeel bedraagt ongeveer 83 % voor de bedrijven van 15 à 30 ha en valt dan terug tot 63 %. Ook voor het persen van hooi of stro is een grosso-modo gelijklopend beeld te schetsen. Voor de scheikundige onkruidbestrijding is er slechts toename tot de grootteklasse van 7 à 10 ha en het percentage valt zeer sterk terug vanaf 20 ha en meer. Voor het hakselen daarentegen is er slechts daling, en dit in geringe mate, vanaf 20 ha en meer.

Voor het maaien van gras en groenvoeder wordt het grootste percentage beroep op derden gevonden in de grootteklasse van 7 à 10 ha; voor het rooien van aardappelen is dit in de grootteklasse van 10 à 15 ha en voor het rooien van bieten is er een ononderbroken aangroei bij stijgende grootteklasse.

Voor alle hiervoor genoemde activiteiten zijn er grootteklassen waar de helft of meer van de bedrijven een beroep doen op derden voor de betrokken activiteit.

In alle overige in tabel 6.14 vermelde activiteiten is het beroep op derden veel geringer en wordt meestal het hoogste percentage bereikt bij bedrijven van minder dan 5 ha, waarbij in diverse gevallen 10 % niet wordt overschreden.

TABEL 6.14 : Beroep op derden naar grootteklasse van de bedrijven, WES-enquête 1980

	Procentueel aandeel dat een beroep doet op derden													
	Minder dan 3 ha		3 à 5 ha		7 à 10 ha		10 à 15 ha		15 à 20 ha		20 à 30 ha		30 ha en meer	
	3 ha	5 ha	7 ha	10 ha	10 ha	15 ha	15 ha	20 ha	20 ha	30 ha	30 ha	30 ha	en meer	
Maaidorsen	17,5	61,2	71,5	83,6	88,4	88,4	83,4	83,4	83,1	83,1	63,1	63,1	63,1	
Persen van hooi of stro	23,3	67,5	73,8	85,7	88,6	88,6	77,4	77,4	71,9	71,9	51,3	51,3	51,3	
Scheikundige onkruidbestrijding	19,0	63,6	64,7	73,5	68,3	68,3	61,1	61,1	47,9	47,9	25,6	25,6	25,6	
Hakselen	8,0	31,6	45,7	60,3	67,2	67,2	68,2	68,2	66,9	66,9	60,0	60,0	60,0	
Maaien gras, groenvoeder	14,8	52,4	57,5	64,1	63,1	63,1	53,0	53,0	44,7	44,7	32,3	32,3	32,3	
Rooien aardappelen	6,9	21,4	36,2	50,2	56,0	56,0	54,8	54,8	55,6	55,6	36,9	36,9	36,9	
Rooien bieten	3,6	13,1	20,8	35,2	39,4	39,4	46,6	46,6	54,1	54,1	58,5	58,5	58,5	
Zaaien	14,8	28,2	18,6	21,3	20,0	20,0	16,6	16,6	18,3	18,3	17,9	17,9	17,9	
Ploegen met traktor	20,8	31,1	27,6	22,0	13,7	13,7	6,4	6,4	7,1	7,1	3,6	3,6	3,6	
Strooien stalmeest	11,2	17,5	19,5	22,6	15,9	15,9	13,8	13,8	11,2	11,2	11,8	11,8	11,8	
Ploegen met schijffeggen	14,1	21,8	15,8	14,3	9,3	9,3	2,5	2,5	4,4	4,4	2,1	2,1	2,1	
Strooien scheikundige meststoffen	8,0	7,8	9,0	6,3	6,6	6,6	1,8	1,8	4,4	4,4	3,6	3,6	3,6	
Ogsten groenten	1,3	3,4	2,7	4,2	7,7	7,7	11,0	11,0	9,5	9,5	6,7	6,7	6,7	
Schoffelen	4,7	6,8	6,8	8,4	6,8	6,8	1,8	1,8	3,8	3,8	3,1	3,1	3,1	
Andere bewerkingen	6,3	7,8	4,5	4,9	6,6	6,6	4,2	4,2	5,9	5,9	9,2	9,2	9,2	
Totaal	41,4	85,4	89,1	96,2	97,5	97,5	95,1	95,1	95,6	95,6	95,4	95,4	95,4	

VOETNOTEN

(1) Slechts 4 bedrijven in West-Vlaanderen.

hoofdstuk 7 de tewerkstelling in de landbouw en de opvolgingsdruk

De betekenis van de land- en tuinbouw en veeteelt als bron van werkgelegenheid is reeds vele jaren ononderbroken dalend. Naast de daling van het landbouwareaal, om redenen van uiteenlopende aard, heeft ook de enorme produktiviteitsstijging (door mechanisatie, gebruik van scheikundige meststoffen e.a.) deze terugloop sterk beïnvloed (1). In de twee voorbije decennia blijkt de volumeproduktie per man in de Belgische landbouw ongeveer te zijn verviervoudigd; de gemiddelde jaarlijkse stijging van de produktiviteit (bruto toegevoegde waarde per arbeidskracht in konstante prijzen) bedroeg in de periode 1963-77 in de primaire sektor (landbouw, bosbouw, visserij) 6,1 % tegenover 5,5 % in de industrie en 2,5 % in de tertiaire sektor.

Een juiste benadering van de tewerkstelling in de landbouw blijkt moeilijk te zijn, althans wat de inschakeling van vrouwelijke arbeidskrachten betreft. Vele landbouwers hebben de neiging bij de jaarlijkse landbouwtellingen, waar nochtans uitdrukkelijk wordt verwezen naar het wettelijk verbod de gegevens voor fiskale doeleinden te gebruiken, de inzet van arbeid op hun bedrijf onvolledig te vermelden, vooral ten aanzien van meewerkende familieleden. Diverse bronnen geven vrij uiteenlopende resultaten inzake de tewerkstelling van vrouwen in de landbouw; dit kan worden geïllustreerd met onderstaande gegevens betreffende West-Vlaanderen.

	<u>Mannen</u>	<u>Vrouwen</u>
Volkstelling, 31 december 1970 (naar werkplaats)		
landbouw, veeteelt, tuinbouw, verwante activiteiten	23.013	4.398
Volkstelling, 31 december 1970 (naar woonplaats)		
landbouw, veeteelt, tuinbouw, verwante activiteiten	23.171	4.415
Landbouwtelling 15 mei 1970 (naar werkplaats)		
bestendig tewerkgestelden	23.056	5.775
Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen, juni 1970 (naar woonplaats)		
landbouw, veeteelt, tuinbouw, bosbouw : hoofdberoep + helpers	20.096	2.888
bijberoep	405	21

De gegevens van de landbouwtellingen kunnen als het meest volledig worden beschouwd en zullen in de verdere ontleding worden gebruikt, waarbij zoveel mogelijk de uitsplitsing naar het geslacht zal worden vermeld.

Toch dient hierbij in aanmerking te worden genomen dat ook de landbouwtellingen geen volledig beeld geven van de werkelijke arbeidsinzet in de landbouw. Een probleem ligt uiteraard bij de norm die wordt gebruikt inzake "bestendig tewerkgesteld" en de eigen interpretatie van de aangever.

In 1979 werd, op initiatief van het Provinciebestuur van West-Vlaanderen, een onderzoek uitgevoerd met de hulp van een tewerkgestelde in het bijzonder tijdelijk kader, in 64 plattelandsgemeenten (gemeenten vóór de fusies van 1 januari 1977) van West-Vlaanderen ten einde de betekenis van de landbouw juist te evalueren. Op basis van de kiezerslijsten (per 1 april 1978) werden genoteerd alle personen rechtstreeks tewerkgesteld in land- en tuinbouw en vee- en tuinderij, exclusief ondernemers van land- en tuinbouwwerken en coöperatieve verenigingen voor gemeenschappelijk gebruik van land- en tuinbouwmachines; deze resultaten werden vergeleken met de resultaten van de landbouwtelling van 15 mei 1978. In de 64 plattelandsgemeenten, gekozen op basis van een typologie van de Belgische gemeenten naar graad van verstedelijking (2), met een totale bevolking van ongeveer 130.000 personen, werden 13.100 beroepsactiviteiten in de land- en tuinbouw geteld (3). Volgens de landbouwtelling van 15 mei 1978 waren het er slechts 8.900; het verschil situeerde zich voor 85 % bij de helpers en helpsters.

Gebruik makend van de gegevens van de landbouwtellingen kan, zeker wat betreft de mannelijke tewerkstelling, een voldoende benaderend beeld worden verkregen van de betekenis van de landbouw als bron van tewerkstelling evenals van het verloop van de bestendig tewerkgestelden in land- en tuinbouw. In de analyse zal ook even aandacht worden besteed aan de niet-bestendige tewerkstelling.

1. TEWERKSTELLING IN WEST-VLAANDEREN IN VERGELIJKING MET VLAANDEREN EN HET RIJK, 1979

A. BESTENDIG TEWERKGESTELDE ARBEIDSKRACHTEN

Als bestendig tewerkgestelde werkkrachten werden beschouwd, alle personen die geregeld op het bedrijf werken en dit gedurende ten minste de helft van de totale arbeidsduur van het jaar.

Geteld werden de personen die gewerkt hebben op het bedrijf op 15 mei 1979, inbegrepen de personen die dienden te werken op deze dag doch die hiervoor belet waren ingevolge onvoorziene omstandigheden. Niet geteld zijn de arbeiders voor aangenomen werken en de personen die zich uitsluitend met het huishouden bezighouden.

Op 15 mei 1979 bedroeg het totale aantal bestendig tewerkgestelden op de Westvlaamse landbouwbedrijven (categorieën 1 à 5) 20.947 personen, waarvan 16.986 mannen en 3.961 vrouwen. De verdeling naar de categorie van aangevers was als volgt :

	<u>Mannen</u>	<u>Vrouwen</u>
Beroepslandbouwers en -veefokkers (kategorie 1)	15.218	3.582
Beroepstuinbouwers (kategorie 2)	1.189	242
Niet-beroepsproducenten (kategorie 3)	335	101
Bijzondere inrichtingen (kategorie 4)	77	14
Ondernemers van land- en tuinbouwwerken (kategorie 5)	167	22

Bij de mannen was 96,6 % van de bestendig tewerkgestelden te vinden bij beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers en bij de vrouwen 96,5 %. Ook in Vlaanderen en in het Rijk was dit aandeel ongeveer even groot; in Vlaanderen bedroeg het aandeel wat betreft beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers bij de vrouwen slechts 95,5 %.

In West-Vlaanderen blijken er, volgens de gegevens van de landbouwteiling, in vergelijking met het Rijk relatief weinig vrouwen bestendig te zijn tewerkgesteld in de land- en tuinbouw. In West-Vlaanderen zijn er 4,3 mannen tegenover 1 vrouw, in Vlaanderen 4,0 tegenover 1 en in het Rijk slechts 3,1 mannen tegenover 1 vrouw.

Voorheen werd reeds vastgesteld dat West-Vlaanderen in relatief geringe mate specifieke tuinbouwbedrijven heeft; het aandeel van de beroepstuinbouwers in de beteelde oppervlakte in Vlaanderen bedroeg in 1979 10,3 % en het aandeel in het Rijk 9,5 %. Het aandeel van de beroepstuinbouwers van West-Vlaanderen in het totale aantal bestendig tewerkgestelden in land- en tuinbouw in Vlaanderen bedraagt bij de mannen 11,6 % en bij de vrouwen 10,1 % en het aandeel in het Rijk respectievelijk 10,6 % en 9,2 %.

Ten aanzien van het aandeel van West-Vlaanderen in de totale beteelde oppervlakte in Vlaanderen en het Rijk blijkt de tewerkstelling in West-Vlaanderen in relatieve termen eerder gering te zijn in vergelijking met Vlaanderen en daarentegen relatief groot in vergelijking met het Rijk (zie tabel 7.1).

Opvallend is, zowel ten aanzien van Vlaanderen als het Rijk, het betrekkelijk groot aantal bestendig tewerkgestelden bij niet-beroepsproducenten. In absolute cijfers gaat het voor West-Vlaanderen om 335 mannen en 101 vrouwen.

Bij de beroepslandbouwers met teelgrond waren er in 1979 in West-Vlaanderen gemiddeld 9,1 bestendig tewerkgestelden per 100 ha; dit was meer dan gemiddeld in het Rijk (7,3) doch iets minder dan in Vlaanderen (9,8).

Er is een duidelijke relatie tussen de inzet van bestendig tewerkgestelde arbeidskrachten en de grootte van de bedrijven. Tabel 7.2 geeft per grootteklasse van de bedrijven het aantal bestendig tewerkgestelden per 100 ha beteelde oppervlakte.

TABEL 7.1 : Aandeel van West-Vlaanderen in Vlaanderen en het Rijk inzake beteelde oppervlakte en bestendig tewerkgestelden, 15 mei 1979

	Aandeel van West-Vlaanderen in					
	Vlaanderen			Het Rijk		
	Be- teelde opper- vlakte	Bestendig tewerk- gestelden	Be- teelde opper- vlakte	Bestendig tewerk- gestelden	Man- nen	Vrou- wen
Beroepslandbouwers- en veefokkers	35,9	33,8	31,4	15,5	21,1	16,0
Beroepstuinbouwers	10,3	11,6	10,1	9,5	10,6	9,2
Subtotaal	35,0	29,7	27,7	15,4	19,7	14,4
Niet-beroepsproducenten	20,9	31,3	19,2	11,6	25,0	12,8
Bijzondere inrichtingen	14,7	12,4	16,9	8,2	7,1	10,9
Ondernemers van land- en tuinbouwwerken (categorie 5)	37,8	44,1	57,9	17,7	28,7	31,9
Totaal	33,8	29,6	27,4	15,2	19,7	14,4

Het verhoudingscijfer neemt snel af bij stijgende grootte van het bedrijf. Op bedrijven van beroepslandbouwers met minder dan 1 ha zijn er in West-Vlaanderen gemiddeld circa 202 bestendig tewerkgestelden per 100 ha, op bedrijven met 10 à 20 ha nog slechts 9 en op bedrijven met 50 à 100 ha ongeveer 3.

Op het bedrijf met minder dan 1 ha is de inzet van arbeid bij de beroepslandbouwers en -veefokkers in West-Vlaanderen (201,9 per 100 ha) groter dan in Vlaanderen (187,0) en het Rijk (183,5). Voor de grootteklassen van 1 à 80 ha blijkt de afwijking tussen West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk gering te zijn. Op de enkele bedrijven van 80 à 100 ha in West-Vlaanderen is de inzet van arbeid iets groter in West-Vlaanderen (3,1) dan in Vlaanderen (2,6) en het Rijk (2,4).

De bestendig tewerkgestelde bij beroepslandbouwers en -vee-houders met teelgrond bewerkt in West-Vlaanderen gemiddeld 10,97 ha tegenover 10,20 ha in Vlaanderen en 13,77 ha in het Rijk.

Bij de beroepstuinbouwers met teelgrond zijn er in West-Vlaanderen gemiddeld 70 bestendig tewerkgestelden per 100 ha tegenover 64 in Vlaanderen en circa 65 in het Rijk. In alle grootteklassen beneden 10 ha is de inzet van arbeid nochtans geringer in West-Vlaanderen, dan in Vlaanderen en het Rijk. Er is een relatief grote inzet van arbeid in West-Vlaanderen bij de beroepstuinbouwers met 10 ha en meer.

TABEL 7.2 : Aantal bestendig tewerkgestelden per 100 ha beteelde oppervlakte, naar aard van grootte van de bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979

	Grootte van de bedrijven (beteelde oppervlakte in ha)										Totaal 100 ha exclu- sief meer teelt op met	Aantal bestendig tewerkgestelden (in ha) per bedrijf zonder bestendig teelt op met
	Min- der dan 1 ha	1 à 2 ha	2 à 5 ha	5 à 10 ha	10 à 20 ha	20 à 30 ha	30 à 50 ha	50 à 80 ha	80 à 100 ha	100 ha en meer		
<u>Beroepslandbouwers</u>												
West-Vlaanderen	201,9	78,2	31,5	15,7	9,1	5,9	4,2	2,9	3,1	1,9	9,1	10,97
Vlaanderen	187,0	78,9	31,9	15,7	9,0	5,9	4,4	3,0	2,6	2,4	9,8	10,20
Het Rijk	183,5	78,2	31,8	15,6	8,9	5,9	4,3	2,9	2,4	2,0	7,3	13,77
<u>Beroepstuinbouwers</u>												
West-Vlaanderen	257,4	94,6	48,7	24,0	25,3	19,8	-	-	-	-	70,0	1,43
Vlaanderen	292,4	108,9	49,7	24,3	17,6	17,2	30,9	10,3	43,7	9,6	64,0	1,56
Het Rijk	307,8	109,5	50,4	25,4	18,3	17,5	24,6	10,4	23,4	9,6	64,8	1,54
<u>Niet-beroepsproducenten, bij- zondere inrichtingen, aanne- mers van land- en tuinbouw- werken (categorie 3-4-5)</u>												
West-Vlaanderen	10,3	5,7	4,3	4,7	5,1	7,3	9,0	2,6	8,6	5,7	5,7	17,64
Vlaanderen	4,0	2,6	2,2	2,2	2,1	4,4	4,8	2,0	2,1	0,3	2,6	22,25
Het Rijk	6,6	4,0	1,8	1,6	1,4	2,3	2,5	1,3	1,3	0,7	1,9	26,89
<u>Totaal categorieën 1 tot en met 5</u>												
West-Vlaanderen	67,0	37,1	23,6	14,9	9,0	6,0	4,3	2,9	3,4	3,7	9,5	10,54
Vlaanderen	74,9	40,0	23,5	14,8	9,0	6,0	4,6	3,1	3,9	3,1	11,0	9,10
Het Rijk	67,7	36,1	21,1	14,0	8,7	5,9	4,3	3,0	2,5	2,1	7,9	12,72

De bestendig tewerkgestelde bij beroepstuinbouwers met teelgrond bewerkt in West-Vlaanderen gemiddeld 1,43 ha tegenover 1,56 ha in Vlaanderen en 1,54 ha in het Rijk.

Bij de niet-beroepsproducenten is de bestendige tewerkstelling in absolute cijfers eerder gering. Beschouwt men het geheel van de categorieën 3, 4 en 5 samen, dan had West-Vlaanderen op 15 mei 1979 op deze bedrijven 716 bestendig tewerkgestelden, waarvan 44 op bedrijven zonder teelgrond. Per 100 ha betaalde oppervlakte waren er op de bedrijven met teelgrond in West-Vlaanderen 5,7 bestendig tewerkgesteld tegenover slechts 2,6 in Vlaanderen en 1,9 in het Rijk. In alle grootteklassen is de inzet van arbeidskrachten opvallend groter in West-Vlaanderen als in Vlaanderen en het Rijk.

De bestendig tewerkgestelde op bedrijven met teelgrond behorend tot de categorieën 3 à 5 bewerkt in West-Vlaanderen gemiddeld slechts 17,64 ha tegenover 22,25 ha in Vlaanderen en 26,89 ha in het Rijk.

Land- en tuinbouw in West-Vlaanderen hebben als bron van tewerkstelling weliswaar een eerder beperkte betekenis, maar zijn terzake in relatieve termen toch belangrijker dan gemiddeld in Vlaanderen en in het Rijk.

Een recente exhaustieve telling van de totale tewerkstelling naar bedrijfstak is niet beschikbaar. Steunt men zich op de gegevens van het sociaal-ekonomisch onderzoek van april 1977, uitgevoerd op basis van een steekproef van circa 7,5 %, dan zou in West-Vlaanderen land- en tuinbouw in 1977 circa 6,7 % opgenomen hebben van de totale tewerkstelling tegenover 4,4 % in Vlaanderen en 3,5 % in het Rijk. De gegevens van het sociaal-ekonomisch onderzoek van april 1977 moeten echter met grote omzichtigheid benaderd worden (4).

Een maatstaf die kan worden gebruikt is het aantal bestendig tewerkgestelden in land- en tuinbouw per 100 inwoners; deze verhouding ligt zowel voor mannen als voor vrouwen beduidend hoger in West-Vlaanderen als in Vlaanderen en het Rijk.

Aantal bestendig tewerkgestelden in land- en tuinbouw, 15 mei 1979

	Tewerkgestelde mannen per 100 mannelijke inwoners (a)	Tewerkgestelde vrouwen per 100 vrouwelijke inwoners	Totaal tewerkgestelden per 100 inwoners
West-Vlaanderen	3,2	0,7	1,9
Vlaanderen	2,1	0,5	1,3
Het Rijk	1,8	0,5	1,2

(a) Aantal inwoners op 1 januari 1979.

Per 100 mannelijke inwoners in West-Vlaanderen in 1979 waren er in land- en tuinbouw 3,2 arbeidsplaatsen tegenover 2,1 in Vlaanderen en 1,8 in het Rijk.

Algemeen slaat de bestendige tewerkstelling in land- en tuinbouw in overwegende mate op bedrijfsleiders; het aantal meewerkende personen die geen deel uitmaken van de familie van het bedrijfshoofd is zeer gering. Tabel 7.3 geeft een beeld terzake.

Volgens de landbouwtelling van 15 mei 1979 bestond drierivierde van het aantal bestendig tewerkgestelden in West-Vlaanderen uit bedrijfshoofden, een vijfde uit meewerkende echtgenoten en andere familieleden en iets minder dan 5 % uit personen die geen deel uitmaken van de familie. In Vlaanderen is het aandeel van de "andere personen" iets groter en bedroeg 6,2 %. In het Rijk werden relatief iets minder bedrijfshoofden (71,6 %) geteld en meer meewerkende echtgenoten (12,0 % tegenover 8,9 % in West-Vlaanderen) en andere personen (5,8 %).

Het aandeel van de "andere personen" is verhoudingsgewijze heel wat groter bij de beroepstuinbouwers dan bij de beroepslandbouwers en -veehouders en dit nog iets sterker in Vlaanderen en het Rijk dan gemiddeld in West-Vlaanderen (zie tabel 7.3).

Op het totaal van 996 arbeidskrachten in West-Vlaanderen die geen deel uitmaken van de familie van het bedrijfshoofd waren er 602 of 60,4 % te vinden bij beroepslandbouwers, -veefokkers en tuinbouwers; de bedrijven behorend tot de categorieën 3, 4 en 5 stelden 394 niet-familiale arbeidskrachten tewerk, waarvan 50 op bedrijven van ondernemers van land- en tuinbouwwerken die produkten voortbrengen voor de verkoop.

De inzet van niet-familiale bestendige arbeidskrachten is in relatieve termen zeer gering bij de beroepslandbouwers en -veefokkers.

Aantal niet-familiale arbeidskrachten bestendig tewerkgesteld, West-Vlaanderen, 15 mei 1979

	Absoluut cijfer	Per 10 bedrijven	Per 100 ha kultuurgrond
Beroepslandbouwers en -veefokkers	400	0,3	0,2
Beroepstuinbouwers	202	2,1	10,0
Niet-beroepsproducenten	255	0,5	2,3
Bijzondere inrichtingen	89	15,9	24,7
Ondernemers van land- en tuinbouwwerken die produk- ten voortbrengen voor de verkoop	50	3,6	8,0
	996	0,5	0,5

TABEL 7.3 : Bestendig tewerkgestelden in land- en tuinbouw, naar aard van de tewerkgestelden en per categorie van bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 Mei 1979

	West-Vlaanderen						Procentuele verdeling					
	Man- nen		Vrou- wen		Mannen		Vrouwen		Mannen en vrouwen			
	West- Vlaan- deren	West- Vlaan- deren	West- Vlaan- deren	West- Vlaan- deren	Het Rijk	Het Rijk	Het Rijk	Het Rijk	Het Rijk	Het Rijk	Het Rijk	
<u>Beroepslandbouwers en</u>												
-veefokkers	13.370	1.333	87,9	88,6	86,6	37,2	43,5	41,7	78,2	79,5	75,4	
Bedrijfsleiders	13	1.678	0,1	0,3	0,5	46,8	45,4	47,5	9,0	9,4	12,3	
Echtgenoten												
Familieleden :												
bezoldigd	399	70	2,6	2,3	2,3	2,0	1,4	1,4	2,5	2,1	2,0	
niet-bezoldigd	1.134	403	7,4	7,0	8,1	11,3	8,1	8,1	8,2	7,2	8,1	
Andere personen	302	98	2,0	1,8	2,5	2,7	1,6	1,5	2,1	1,8	2,2	
Totaal	15.218	3.582	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<u>Beroepstuinbouwers</u>												
Bedrijfsleiders	924	39	77,7	72,8	71,2	16,1	31,5	30,8	67,3	64,9	63,4	
Echtgenoten	-	116	-	0,1	0,1	47,9	46,5	46,7	8,1	9,0	9,0	
Familieleden :												
bezoldigd	52	14	4,4	5,4	5,6	5,8	3,3	3,3	4,6	5,0	5,2	
niet bezoldigd	65	19	5,5	5,4	5,6	7,9	8,4	8,8	5,9	6,0	6,2	
Andere personen	148	54	12,4	16,3	17,5	22,3	10,3	10,4	14,1	15,1	16,2	
Totaal	1.189	242	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

TABEL 7.3 : Bestendig tewerkgestelden in land- en tuinbouw, naar aard van de tewerkgestelden en per categorie van bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979 (vervolg)

	West-Vlaanderen						Vlaanderen						Procentuele verdeling	
	Man- nen			Vrou- wen			Man- nen			Vrou- wen				
	West- Vlaan- deren	Vlaan- deren	Het Rijk	West- Vlaan- deren	Vlaan- deren	Het Rijk	West- Vlaan- deren	Vlaan- deren	Het Rijk	West- Vlaan- deren	Vlaan- deren	Het Rijk	Man- nen en vrouwen	Het Rijk
Niet-beroepsproducenten, bijzondere inrichtingen, ondernemers van land- en tuinbouwwerken (categorie 3-4-5)	88	3	15,2	11,7	12,4	2,2	2,0	3,0	12,7	9,5	10,1			
Bedrijfsleiders	4	57	0,7	0,6	0,9	41,6	61,2	62,6	8,5	15,0	16,1			
Echtgenoten	97	12	16,8	11,7	10,6	8,8	4,3	4,2	15,3	9,9	9,0			
Familieleden :	47	14	8,1	10,1	9,9	10,2	8,5	9,6	8,5	9,7	9,8			
bezoldigd	343	51	59,2	65,9	66,2	37,2	24,0	20,6	55,0	55,9	55,0			
niet bezoldigd														
Andere personen														
Totaal	579	137	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0			
Totaal categorieën 1 tot en met 5	14.382	1.375	84,7	83,0	82,0	34,7	39,6	39,3	75,2	74,3	71,6			
Bedrijfsleiders	17	1.851	0,1	0,3	0,5	46,8	46,3	48,1	8,9	9,5	12,0			
Echtgenoten														
Familieleden :														
bezoldigd	548	96	3,2	3,2	3,1	2,4	1,9	1,4	3,1	2,9	2,7			
niet bezoldigd	1.246	436	7,3	6,8	7,8	11,0	8,2	8,2	8,0	7,1	7,9			
Andere personen	793	203	4,7	6,7	6,6	5,1	4,0	3,0	4,8	6,2	5,8			
Totaal	16.986	3.961	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0			

TABEL 7.4 : Aantal bestendig tewerkgestelde niet-familiale arbeidskrachten, naar aard en grootte van de bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979

		Grootte van de bedrijven (beteelde oppervlakte in ha)									
		1 à 2 ha		2 à 5 ha		5 à 10 ha		10 a 20 ha		20 à 30 ha	
		Minder dan 1 ha									
a.c.	Per 100 a.c. ha kul- tuur- grond	Per 100 a.c. ha kul- tuur- grond	Per 100 a.c. ha kul- tuur- grond	Per 100 a.c. ha kul- tuur- grond	Per 100 a.c. ha kul- tuur- grond	Per 100 a.c. ha kul- tuur- grond	Per 100 a.c. ha kul- tuur- grond	Per 100 a.c. ha kul- tuur- grond	Per 100 a.c. ha kul- tuur- grond	Per 100 a.c. ha kul- tuur- grond	Per 100 a.c. ha kul- tuur- grond
Beroepslandbouwers en -veehouders											
West-Vlaanderen	17	9,5	13	2,6	19	0,3	26	0,1	106	0,1	63
Vlaanderen	26	3,4	48	2,2	72	0,3	66	0,1	267	0,1	139
Het Rijk	33	3,3	51	1,9	89	0,3	86	0,1	355	0,1	242
Beroepstuinbouwers											
West-Vlaanderen	68	29,4	21	6,1	36	6,3	12	2,6	53	13,7	3
Vlaanderen	556	30,6	352	14,6	319	6,7	167	3,4	203	5,6	89
Het Rijk	693	35,8	377	15,1	352	7,1	236	4,5	241	5,9	97
Niet-beroepsproducenten (categorie 3)											
West-Vlaanderen	28	2,4	9	0,7	41	1,4	46	2,1	42	2,5	26
Vlaanderen	90	1,3	49	0,7	172	1,2	124	1,1	85	1,2	74
Het Rijk	101	1,1	61	0,7	184	0,8	158	0,8	104	0,7	82
Alle categorieën (1 à 5)											
West-Vlaanderen	137	8,5	54	2,5	126	1,4	100	0,3	217	0,3	102
Vlaanderen	745	7,8	481	4,2	720	1,8	464	0,4	685	0,3	365
Het Rijk	997	8,0	557	3,9	836	1,5	687	0,5	924	0,3	509

TABEL 7.4 : Aantal bestendig tewerkgestelde niet-familiale arbeidskrachten, naar aard en grootte van de bedrijven, West-Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979 (vervolg)

	Grootte van de bedrijven (beteelde oppervlakte in ha)						Bedrijven zon- der teelgrond	a.c.	Per 10 a.c.	Per 100 ha kul- tuur- grond	Per 100 a.c. Per 100 ha kul- tuur- grond	Totaal met teelgrond	Bedrijven zon- der teelgrond
	30 à 50 ha	50 à 100 ha	100 ha en meer	a.c.	Per 100 a.c.	Per 100 ha kul- tuur- grond							
	a.c.	Per 100 a.c.	Per 100 a.c.	Per 100 a.c.	Per 100 a.c.	Per 100 ha kul- tuur- grond							
Beroepslandbouwers en													
-veehouders													
West-Vlaanderen	58	0,2	41	0,4	1	0,2	344	0,2	56	3,6			
Vlaanderen	154	0,2	109	0,4	48	1,1	929	0,2	76	1,1			
Het Rijk	373	0,1	455	0,2	374	0,5	2.058	0,2	80	1,0			
Beroepstuinbouwers													
West-Vlaanderen	115	25,0	59	14,5	24	8,9	1.884	9,6	9	12,9			
Vlaanderen	116	19,1	66	11,8	24	8,9	2.202	10,4	29	5,4			
Het Rijk									34	5,5			
Niet-beroepsproducenten													
(categorie 3)													
West-Vlaanderen	34	8,2	10	3,0	-	-	236	2,2	19	0,6			
Vlaanderen	69	5,2	24	1,9	4	0,7	691	1,3	105	0,8			
Het Rijk	89	2,2	39	1,1	21	0,8	839	0,9	123	0,7			
Alle categorieën (1 à 5)													
West-Vlaanderen	94	0,3	51	0,5	26	2,9	907	0,4	89	1,9			
Vlaanderen	398	0,5	229	0,9	114	1,9	4.201	0,7	236	1,2			
Het Rijk	677	0,2	654	0,3	464	0,6	6.305	0,4	267	1,1			

Het aantal bestendig tewerkgestelde niet-familiale arbeidskrachten vindt men niet enkel op de grotere bedrijven, zoals tabel 7.4 aantoont. Bij de beroepstuinbouwers is de inzet van niet-familiale arbeidskrachten relatief groot, vooral op de bedrijven van minder dan 1 ha.

Bij de beroepslandbouwers en -veefokkers zijn er op de bedrijven van minder dan 2 ha verhoudingsgewijze meer niet-familiale arbeidskrachten in West-Vlaanderen dan in het Rijk en in Vlaanderen. Op de bedrijven van 2 ha en meer is de situatie in het algemeen dezelfde in West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk.

Bij de beroepstuinbouwers daarentegen vindt men in West-Vlaanderen op de bedrijven met minder dan 2 ha relatief weinig niet-familiale arbeidskrachten in vergelijking met Vlaanderen en het Rijk; de afwijking is vooral groot op de bedrijven van 1 à 2 ha. Voor de bedrijven van 10 à 30 ha noteert West-Vlaanderen dan relatief veel niet-familiale arbeidskrachten.

Bij de niet-beroepsproducenten (categorie 3) is de inzet van bestendig tewerkgestelde niet-familiale arbeidskrachten in West-Vlaanderen in alle grootteklassen, behoudens 1 à 2 ha, duidelijk groter dan in Vlaanderen en het Rijk.

Het aantal bestendig tewerkgestelde niet-familiale arbeidskrachten op bedrijven zonder teelgrond is in absolute cijfers gering; in relatieve termen is de inzet bij de beroepslandbouwers (veefokkers) en -tuinbouwers groter in West-Vlaanderen dan in Vlaanderen en het Rijk.

B. NIET BESTENDIG TEWERKGESTELDE ARBEIDSKRACHTEN

Voor bepaalde activiteiten en in drukke periodes wordt in de landbouw een beroep gedaan op tijdelijk tewerkgestelde arbeidskrachten (al dan niet gezinsleden). Meer en meer wordt een beroep gedaan op ondernemers van land- en tuinbouwwerken en enigermate zijn ook koöperatieve verenigingen voor gemeenschappelijk gebruik van machines ontstaan.

In land- en tuinbouw zijn er ook een aantal bedrijven die niet als hoofdactiviteit worden uitgebaat en waar het bedrijfshoofd niet bestendig is tewerkgesteld in land- en tuinbouw; dit kan ook gelden voor de meewerkende echtgenote of familieleden en voor andere personen.

De telling van 15 mei 1979 geeft melding van het aantal niet bestendig tewerkgestelden die werkten op 15 mei. Voor West-Vlaanderen ging het in totaal om circa 15.000 personen (zie tabel 7.5).

TABEL 7.5 : Niet bestendig tewerkgesteld in West-Vlaanderen, 15 mei 1979

	Bedrijfsleiders		Medewerkende echtgenoten		Andere familieleden		Andere personen		Totaal
	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	
	Mannen en vrouwen	Mannen en vrouwen	Mannen en vrouwen	Mannen en vrouwen	Mannen en vrouwen	Mannen en vrouwen	Mannen en vrouwen	Mannen en vrouwen	
Beroepslandbouwers en -veehouders	-	-	317	7.120	560	434	37	143	8.611
Beroepstuinbouwers	-	-	3	422	29	28	8	36	526
Niet-beroepsproducenten (categorie 3)	4.109	598	50	805	141	44	17	14	5.778
Bijzondere inrichtingen (categorie 4)	30	24	-	-	3	-	2	-	59
Ondernemers van land- en tuinbouwwerken (categorie 5)	48	1	-	43	15	-	6	-	113
Totaal categorie 1 à 5	4.187	623	370	8.390	748	506	70	193	15.087

Onder niet bestendig tewerkgestelden komt een groot aantal medewerkende echtgenoten voor van beroepslandbouwers en een belangrijk aantal bedrijfshoofden van bedrijven die niet als hoofdactiviteit worden uitgeoefend. De telling van 15 mei 1979 is echter een momentopname en geeft geen inzicht in de effectieve deelname aan de landbouwactiviteiten tijdens het gehele jaar.

De telling van 1 december 1979 heeft gegevens verzameld over de graad van bedrijvigheid van de familiale en niet-familiale arbeidskrachten gebezigd gedurende de laatste 12 maanden evenals over het aantal arbeidsdagen gepresteerd door niet-familiale seizoen- of gelegenhedsarbeidskrachten.

De telling van 1 december 1979 heeft op deze wijze gegevens verzameld die toelaten de inzet van arbeid om te rekenen in jaararbeidseenheden.

C. TEWERKSTELLING IN LAND- EN TUINBOUW OMGEREKEND IN JAAR-ARBEIDSEENHEDEN

Door het Nationaal Instituut voor de Statistiek werden voor de telling van 1979 de volgende omzettingscoëfficiënten gebruikt om te komen tot jaararbeidseenheden :

regelmatig tewerkgestelde arbeidskrachten met bedrijvigheid van de normale arbeidsduur van een jaar :

90 % en meer	: 1,000
75 à 90 %	: 0,875
50 à 75 %	: 0,625
25 à 50 %	: 0,375
minder dan 25 %	: 0,125

niet-familiale seizoen- of gelegenhedsarbeidskrachten (5)

$$\text{aantal arbeidsdagen} = \frac{\text{aantal dagen}}{100} \times 0,36363$$

(wat gelijk staat met delen door 275).

De inzet van niet-familiale seizoen- of gelegenhedsarbeidskrachten blijkt zeer gering te zijn. Volgens de telling van 1 december 1979 werden door dergelijke arbeidskrachten in West-Vlaanderen in totaal 35.268 arbeidsdagen gepresteerd (op bedrijven behorend tot de categorieën 1 à 5 volgens de telling van 1 mei 1979), wat omgerekend in jaararbeidseenheden niet meer bedraagt dan 128 eenheden (76 mannen en 52 vrouwen). Het aandeel van West-Vlaanderen ten aanzien van Vlaanderen bedraagt slechts 19,6 %, wat gering is in vergelijking met het aandeel in de totale beteelde oppervlakte (33,8 %); voorheen werd vastgesteld dat de Westvlaamse landbouwers relatief meer een beroep doen op aannemers van land- en tuinbouwwerken. Het aandeel in het Koninkrijk bedraagt 17,0 % bij een aandeel in het totale cultuur- en landbouw-oppervlakte van 15,2 %; uiteraard is de aard van de teelten meebepalend voor het beroep doen op seizoen- en gelegenhedsarbeidskrachten.

TABEL 7.6 : Tewelkgestelde arbeidskrachten omgezet in jaararbeidseenheden, naar aard van de aangevers, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 1979

	Jaararbeidseenheden				Totaal
	Totaal	Waarvan niet-familiale	Vlaanderen	Aandeel West-Vlaanderen in Rijk	
	Regelmatische arbeidskrachten	Seizoen- of arbeidskrachten	Totaal	Totaal	
<u>Beroepslandbouwers en -veefokkers</u>					
West-Vlaanderen	20.791	344	96		
Vlaanderen	59.665	724	220		
Het Rijk	95.959	1.627	277	34,8	21,7
<u>Beroepstuinbouwers</u>					
West-Vlaanderen	1.638	237	21		
Vlaanderen	13.551	2.001	306		
Het Rijk	14.635	2.357	325	12,1	11,2
<u>Niet-beroepsproducenten (a)</u>					
West-Vlaanderen	1.733	220	8		
Vlaanderen	8.861	668	50		
Het Rijk	11.963	928	65	19,6	14,5
<u>Bijzondere inrichtingen</u>					
West-Vlaanderen	69	48	3		
Vlaanderen	759	572	78		
Het Rijk	1.305	1.013	88	9,1	5,3
Totaal					
West-Vlaanderen	24.231	849	128		
Vlaanderen	82.836	3.965	654		
Het Rijk	123.862	5.925	755	29,3	19,6

TABEL 7.6 : Tewerkgestelde arbeidskrachten omgezet in jaararbeidseenheden, naar aard van de aangevers, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 1979 (vervolg)

	Aantal jaararbeidseenheden per 100 ha kultuurgrond						
	West-Vlaanderen			Vlaanderen			Het Rijk
	To-taal	Niet-familiale	Seizoen-tijde of geleids-arbeidskrachten	To-taal	Niet-familiale	Seizoen-tijde of geleids-arbeidskrachten	
Beroepslandbouwers en -veefokkers	10,2	0,2	-	10,5	0,1	-	-
West-Vlaanderen							
Vlaanderen							
Het Rijk							7,3
Beroepstuinbouwers	21,1	11,7	1,0	69,2	10,2	1,6	69,2
West-Vlaanderen							
Vlaanderen							
Het Rijk							11,1
Niet-beroepsproducenten (a)	15,1	1,9	0,1	16,5	1,2	0,1	12,4
West-Vlaanderen							
Vlaanderen							
Het Rijk							1,0
Bijzondere inrichtingen	19,2	13,3	0,8	31,0	23,3	3,2	29,6
West-Vlaanderen							
Vlaanderen							
Het Rijk							23,0
Totaal	11,1	0,4	0,1	12,9	0,6	0,1	8,6
West-Vlaanderen							
Vlaanderen							
Het Rijk							0,4

(a) Omvat de categorieën 3 en 5 volgens de indeling van 15 mei 1979 (categorie 3 bij de telling van 1 december 1979).

Tabel 7.6 geeft een overzicht van de inzet van arbeidskrachten omgezet in jaararbeidseenheden.

In 1979 was de tewerkstelling in West-Vlaanderen gelijk te stellen met circa 24.200 jaararbeidseenheden, waarvan ongeveer 86 % te situeren bij de beroepslandbouwers en -veefokkers en telkens nagenoeg 7 % bij de beroepstuinbouwers en bij de niet-beroepsproducenten. In Vlaanderen is het aandeel van de beroepslandbouwers slechts 72 %, dat van de beroepstuinbouwers 16 % en van de niet-beroepsproducenten bijna 11 %; in het Rijk komen de beroepslandbouwers tot een aandeel van 77 %, de beroepstuinbouwers ongeveer 12 % en de niet-beroepsproducenten tot bijna 10 %.

West-Vlaanderen zou volgens de gegevens van de landbouw telling van 1 december 1979 bij de beroepslandbouwers een aandeel halen in Vlaanderen van 34,8 % inzake jaararbeidseenheden doch slechts 12,1 % bij de beroepstuinbouwers en 19,6 % bij de niet-beroepsproducenten. Het aandeel in het Rijk is respectievelijk 21,7 %, 11,2 % en 14,5 %.

Het aantal jaararbeidseenheden per 100 ha kultuurgrond is bij de beroepslandbouwers in West-Vlaanderen (10,2) nagenoeg even groot als in Vlaanderen (10,5) en duidelijk groter dan in het Rijk (7,3). Bij de beroepstuinbouwers is het verhoudingscijfer in West-Vlaanderen (81,1) groter dan in Vlaanderen (69,2) en het Rijk (69,2), waarbij de afwijking zich vooral situeert bij de familiale arbeidskrachten. Bij de niet-beroepsproducenten neemt West-Vlaanderen (15,1) een tussenpositie in tussen Vlaanderen (16,5) en het Rijk (12,4).

2. TEWERKSTELLING IN WEST-VLAANDEREN, PER LANDBOUWSTREEK, PER ARRONDISSEMENT EN PER GEMEENTE, 15 MEI 1979

Voorheen werd vastgesteld dat de betekenis van land- en tuinbouw in het bodemgebruik vrij grote verschillen vertoont binnen West-Vlaanderen (hoofdstuk 1). Ook inzake tewerkstelling in land- en tuinbouw zijn aanzienlijke verschillen waarneembaar; er is echter geen volkomen gelijklopendheid met de verschillen inzake het bodemgebruik, beïnvloed door structurele verschillen in land- en tuinbouw (grootte van de bedrijven e.a.) en verschillende gerichtheid op extensieve of intensieve teelten en veeteelt.

Tabel 7.7 geeft een aantal elementen die toelaten de betekenis van land- en tuinbouw als bron van werkgelegenheid te benaderen.

Iets meer dan de helft van de bestendige tewerkstelling in land- en tuinbouw in West-Vlaanderen is gesitueerd in de Zandleemstreek; 47,0 % van de betaalde oppervlakte in West-Vlaanderen bevindt zich in de Zandleemstreek. Duinen-Polders halen ongeveer 16 % van de tewerkstelling met een aandeel in het areaal in West-Vlaanderen van bijna een vierde. De Zandstreek komt tot een aandeel in de tewerkstelling van iets meer dan 30 %, bij een aandeel in het areaal van circa 25 %.

TABEL 7.7 : Betekenis van de bestendige tewerkstelling in land- en tuinbouw in de landbouwstreken en in de Westvlaamse arrondissementen, 15 mei 1979 (categorieën 1 à 5)

	Aandeel in		Bestendig te-		Aandeel in		Aantal bestendig tewerkge-	
	beteelde opper- vlakte in West-Vlaanderen	Mannen	Vrouwen	Man- nen	Vrou- wen	To- taal	Mannen per 100 manne- lijke inwoners	Vrouwen per 100 vrouwe- lijke inwoners
Landbouwstreken in West-Vlaanderen							(a)	
Duinen-Polders	24,8	2.741	714	16,1	18,0	16,5		
Zandstreek	25,3	5.142	1.293	30,3	32,6	30,7		
Zandleemstreek	47,0	8.759	1.907	51,6	48,1	50,9		
Leemstreek	2,9	344	47	2,0	1,2	1,9		
Arrondissementen								
Brugge	18,6	2.950	683	17,4	17,2	17,3	2,4	0,5
Diksmuide	12,9	1.961	487	11,6	12,3	11,7	8,2	2,1
Ieper	20,4	3.264	753	19,2	19,0	19,2	6,3	1,4
Kortrijk	10,6	1.838	372	10,8	9,4	10,5	1,4	0,3
Oostende	8,3	1.125	263	6,6	6,6	6,6	1,7	0,4
Roeselare	8,5	2.180	370	12,8	9,4	12,2	3,2	0,5
Tielt	11,4	2.588	757	15,2	19,1	16,0	6,1	1,8
Veurne	9,3	1.080	276	6,4	7,0	6,5	4,7	1,1
West-Vlaanderen	100,0	16.986	3.961	100,0	100,0	100,0	3,2	0,7
Kustzone	8,8	978	255	5,8	6,4	5,9	1,1	0,3
Brugge-Kortrijk	46,3	9.176	2.087	54,0	52,7	53,8	2,8	0,6
Westhoek	44,9	6.832	1.619	40,2	40,9	40,3	5,9	1,4
West-Vlaanderen	100,0	16.986	3.961	100,0	100,0	100,0	3,2	0,7

(a) Het inwonersaantal is niet juist gekend voor de diverse landbouwstreken omdat de aflijning niet samenvalt met de gemeentegrenzen.

De arrondissementen Roeselare en Tielt vallen op door een aandeel in de tewerkstelling (circa 12 % en 16 %) dat beëindend het aandeel in het landbouwareaal in West-Vlaanderen overtreft (8,5 % en 11,4 %).

Land- en tuinbouw hebben als bron van werkgelegenheid vooral betekenis in de arrondissementen Diksmuide, Ieper en Tielt en reeds in mindere mate in het arrondissement Veurne. In het arrondissement Diksmuide waren er in 1979 in land- en tuinbouw 8,2 mannen bestendig tewerkgesteld per 100 aldaar woonachtige mannen; in het arrondissement Ieper beliep het verhoudingscijfer 6,3, in het arrondissement Tielt 6,1 en in het arrondissement Veurne 4,7. In het arrondissement Kortrijk bedroeg het verhoudingscijfer slechts 1,4 en in het arrondissement Oostende 1,7.

De Kustzone telt minder dan 6 % van de bestendig tewerkgestelden in de land- en tuinbouw in West-Vlaanderen bij een aandeel in het landbouwareaal van bijna 9 %. In het gebied Brugge-Kortrijk is ongeveer 54 % te vinden van de tewerkstelling in land- en tuinbouw voor een aandeel in het areaal van 46,3 %. De betekenis van land- en tuinbouw als bron van werkgelegenheid is veruit het grootst in de Westhoek; per 100 aldaar woonachtige mannen zijn er 5,9 arbeidsplaatsen in de land- en tuinbouw tegenover 2,8 in het gebied Brugge-Kortrijk en amper 1,1 in de Kustzone.

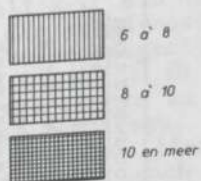
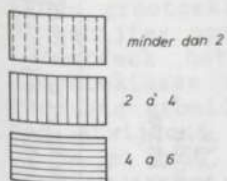
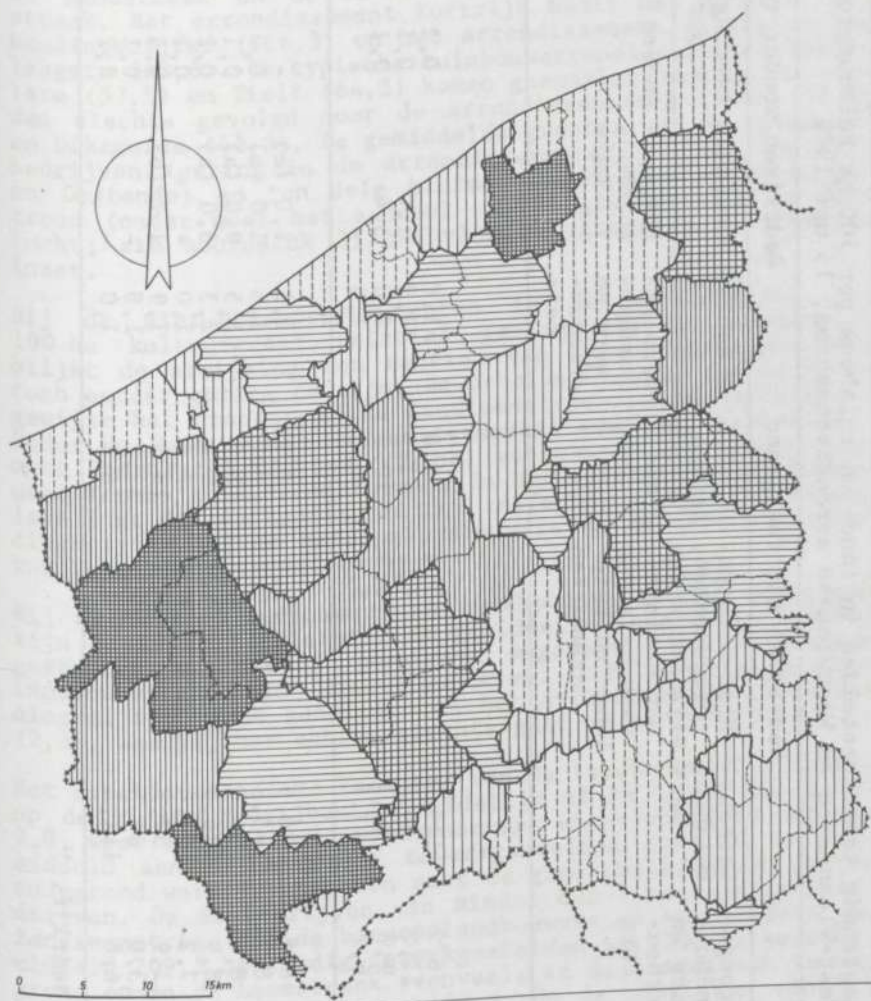
Kaart 7.1 geeft op gemeentelijk vlak aan hoeveel bestendig tewerkgestelden in de land- en tuinbouw er in 1979 waren per 100 woonachtige mannen.

De land- en tuinbouw heeft als bron van werkgelegenheid zeer geringe betekenis in de Leie- en Mandelvallei evenals in de kustzone, met inbegrip van de stad Brugge. De hoogste tewerkstelling in relatieve termen vindt men in de gemeentengroep Alveringem-Vleteren-Lo-Reninge en een aantal aansluitende of nabijgelegen gemeenten, zoals Diksmuide, Langemark-Poelkapelle, Staden en Zonnebeke, evenals in de gemeentengroep Ruiselede-Wingene-Pittem.

Een relatief grote betekenis van land- en tuinbouw als bron van werkgelegenheid voor de plaatselijke bevolking impliceert niet noodzakelijk een uitgesproken arbeidsintensief gebruik van het areaal. Tabel 7.8 geeft het aantal bestendig tewerkgestelden per 100 ha kultuurgrond, naar de aard van de aangevers.

Bij de beroepslandbouwers en -veehouders zijn er in de Zandstreek gemiddeld 11,2 bestendig tewerkgestelden per 100 ha kultuurgrond en 9,8 in de Zandleemstreek tegenover slechts 6,2 in Duinen-Polders en in de Leemstreek. De arbeidsbezetting in verhouding tot het cultuurareaal is het grootst in de arrondissementen Tielt (13,0 per 100 ha) en Roeselare (11,9) en het laagst in de arrondissementen Veurne (6,6) en Oostende (7,2) en situeert zich rond 8,5 à 8,9 per 100 ha in de overige Westvlaamse arrondissementen.

Kaart 7,1: Aantal bestendig tewerkgestelde mannen in land-en tuinbouw per 100 woonachtige mannen, 15 mei 1979

TABEL 7.8 : Aantal bestendig tewerkgestelden in land- en tuinbouw per 100 ha cultuurgrond, landbouwstreken in West-Vlaanderen en Westvlaamse arrondissementen, 15 mei 1979

	Bedrijven met teelgrond			Bedrijven zonder teelgrond		
	Beroeps-landbouwers en -veehouders	Beroeps-tuinbouwers	Niet-beroeps-producenten, bijzondere inrichtingen, aannemers van land- en tuinbouwwerken	Alle t/m 5 categorieën	Aantal bestendig tewerkgestelden per bedrijf	Alle categorieën
<u>Landbouwstreken in West-Vlaanderen</u>						
Ien						
Duinen-Polders	6,2	119,3	3,6	6,4	1,0	0,2
Zandstreek	11,2	66,7	6,1	11,5	1,2	0,1
Zandleemstreek	9,8	67,1	6,3	10,3	2,0	0,1
Leemstreek	6,2	47,2	5,6	6,2	1,0	-
<u>Arrondissementen</u>						
Brugge	8,5	80,5	5,5	8,9	1,1	-
Diksmuide	8,7	43,8	6,2	8,7	1,5	0,2
Ieper	8,8	56,0	6,6	8,9	1,5	0,1
Kortrijk	8,9	126,3	3,9	9,4	2,3	0,2
Oostende	7,2	93,4	4,7	7,6	1,0	0,1
Roeselare	11,9	57,5	8,3	13,4	1,9	0,4
Tielt	13,0	64,3	5,7	13,2	1,8	0,1
Veurne	6,6	111,3	4,5	6,7	1,0	0,2

(a) Betreft slechts 1 bedrijf.

(b) Drie bedrijven.

Het tuinbouwbedrijf wordt intensief bedreven, met echter duidelijke verschillen naar geografisch gebied. In Duin- en Polders zijn er bij de beroepstuinbouwers gemiddeld 119,3 bestendig tewerkgestelden per 100 ha tegenover 66 à 67 in de Zandstreek en de Zandleemstreek en 47,6 in de Leemstreek. Het arrondissement Kortrijk haalt het hoogste verhoudingscijfer (126,3) en het arrondissement Diksmuide het laagste (43,8). De typische tuinbouwwarrondissementen Roeselare (57,5) en Tielt (64,3) komen geenszins voraan en worden slechts gevolgd door de arrondissementen Ieper (56,0) en Diksmuide (43,8). De gemiddelde grootte van de tuinbouwbedrijven (gering in de arrondissementen Veurne, Kortrijk en Oostende) en ten dele hiermee samengaand het teeltplan (onder meer het aandeel van de groenteteelt in open lucht; zie hoofdstuk 3) beïnvloeden uiteraard de arbeidsinzet.

Bij de niet-beroepsproducenten is de arbeidsinzet per 100 ha kultuurgrond relatief gering; in de Leemstreek blijkt de afwijking ten aanzien van de beroepslandbouwers toch eerder gering te zijn. De arbeidsinzet is verhoudingsgewijs het grootst in de Zandleemstreek en de Zandstreek. Onder de Westvlaamse arrondissementen komt het arrondissement Roeselare (8,3 per 100 ha) voraan en het arrondissement Kortrijk (3,9) achteraan. In het arrondissement Roeselare ligt dit verhoudingscijfer zelfs hoger dan het verhoudingscijfer bij de beroepslandbouwers in de arrondissementen Veurne en Oostende.

Bij de beroepslandbouwers en -veehouders zonder teelgrond zijn er in de Zandleemstreek gemiddeld 2 bestendig tewerkgestelden per bedrijf tegenover ongeveer 1 in de overige landbouwstroken in West-Vlaanderen. Het hoogste verhoudingscijfer wordt genoteerd in het arrondissement Kortrijk (2,3), waarbij het echter slechts gaat om 12 bedrijven.

Het arbeidsintensieve karakter van de landbouwbedrijvigheid op de kleine bedrijven is duidelijk af te lezen uit tabel 7.9, waar voor de beroepslandbouwers en -veehouders het gemiddeld aantal bestendig tewerkgestelden per 100 ha cultuurgrond wordt aangegeven naar de grootteklasse van de bedrijven. Op de bedrijven van minder dan 1 ha zijn er in de Zandleemstreek bij de beroepslandbouwers en -veehouders gemiddeld 209,5 bestendig tewerkgestelden per 100 ha cultuurgrond en in de Leemstreek evenveel; in de Zandstreek is dit 196,5 en in Duinen-Polders 183,6. Op de bedrijven van 1 à 2 ha bedraagt het verhoudingscijfer minder dan de helft, 83,0. In de volmet het hoogste cijfer in Duinen-Polders (83,0). In de volgende grootteklasse, namelijk 2 à 5 ha, wordt het verhoudingscijfer opnieuw meer dan gehalveerd en hier noteert de Leemstreek het hoogste verhoudingscijfer (36,3). In de grootteklasse van 5 à 30 ha wordt in relatieve termen de grootste arbeidsinzet geregistreerd in de Zandstreek, weinig afwijkend van de Zandleemstreek. Op het bedrijf van 30 ha en meer is het verhoudingscijfer het grootst in de Zandleemstreek en de Zandstreek, doch in de Zandstreek is er geen enkel bedrijf van 80 ha of meer.

TABEL 7.9 : Aantal bestendig tewerkgesteld bij beroepslandbouwers en -veehouders per 100 ha kultuurgrond, landbouwstreken in West-Vlaanderen en Westvlaamse arrondissementen, naar grootte-klasse van de bedrijven, 15 mei 1979

	Grootteklasse van de bedrijven									
	Minder 1 ha	1 à 2 ha	2 à 5 ha	5 à 10 ha	10 à 20 ha	20 à 30 ha	30 à 50 ha	50 à 80 ha	80 à 100 ha	100 ha en meer
Landbouwstreken in West-Vlaan-										
deren										
Duinen-Polders	183,6	83,0	31,8	14,9	8,8	5,8	4,1	2,7	2,9	1,8
Zandstreek	196,5	80,0	31,7	15,9	9,2	6,1	4,4	3,4	-	-
Zandleemstreek	209,5	76,2	31,2	15,7	9,1	6,0	4,4	3,0	5,6	2,5
Leemstreek	209,5	74,9	36,3	13,1	8,0	5,3	3,7	2,9	-	1,5
Arrondissementen										
Brugge	171,9	85,8	30,6	15,1	8,6	5,9	3,9	2,6	2,3	-
Diksmuide	201,0	70,0	31,3	15,4	9,0	6,0	4,5	3,3	-	1,0
Ieper	190,4	74,2	31,0	15,6	9,1	5,9	4,5	3,9	-	-
Kortrijk	216,8	86,9	29,6	15,3	8,8	5,9	3,9	3,1	-	1,5
Oostende	189,1	79,8	30,8	14,6	8,7	5,2	4,1	2,6	3,0	-
Roeselare	238,7	70,2	33,1	15,6	9,0	5,9	3,9	-	-	-
Tielt	220,9	78,1	33,0	17,1	10,2	6,5	5,5	-	5,6	2,5
Veurne	124,4	75,5	29,7	15,0	9,0	6,1	4,1	2,9	3,4	2,6

Analyseert men de situatie bij de beroepslandbouwers en -veehouders op het niveau van de Westvlaamse arrondissementen, dan worden voor de bedrijven beneden 2 ha vrij grote verschillen genoteerd.

Op de bedrijven van minder dan 1 ha zijn er in het arrondissement Roeselare bij de beroepslandbouwers en -veehouders gemiddeld 238,7 bestendig tewerkgestelden per 100 ha kultuurgrond tegenover slechts 124,4 in het arrondissement Veurne; op te merken valt dat het wel gaat om eerder geringe oppervlakten (22,20 ha in arrondissement Roeselare en 40,2 ha in het arrondissement Veurne). In de grootteklasse van 1 à 2 ha situeren de uitersten zich in de arrondissementen Kortrijk (86,9) en Diksmuide (70,0). In de grootteklassen van 2 à 5 ha zijn de verschillen reeds vrij beperkt. In de grootteklassen van 5 ha en meer heeft het arrondissement Tielt doorgaans het hoogste verhoudingscijfer.

Tabel 7.10 geeft voor de beroepstuinbouwers het gemiddeld aantal bestendig tewerkgestelden per 100 ha cultuurgrond. In het algemeen is de arbeidsinzet per 100 ha bij de beroepstuinbouwers duidelijk groter dan bij de beroepslandbouwers en -veehouders. Voor het bedrijf van minder dan 1 ha blijkt dit evenwel niet het geval te zijn in het arrondissement Roeselare; hierbij valt op te merken dat de arbeidsinzet per 100 ha bij de beroepslandbouwers en -vee-fokkers met minder dan 1 ha, die samen slechts 22,20 ha betelen, de hoogste is van alle Westvlaamse arrondissementen.

In het arrondissement Kortrijk is de arbeidsinzet per 100 ha bij de beroepstuinbouwers met minder dan 1 ha verhoudingsgewijze zeer groot (410 per 100 ha); in de arrondissementen Roeselare (236,7) en Tielt (234,5) is deze inzet relatief geringer doch wel duidelijk groter als in de arrondissementen Oostende (195,8) en Ieper (197,2), terwijl de afwijking met het arrondissement Brugge (230,1) eerder gering is. In de grootteklasse van 1 à 2 ha onderscheiden de arrondissementen Oostende (104,0) en Tielt (103,3) zich door een relatief grote arbeidsinzet en in de grootteklasse van 2 à 5 ha zijn het de arrondissementen Ieper (58,1) en Kortrijk (54,0). Ook in de grootteklasse van 5 à 10 ha komt het arrondissement Kortrijk (34,2) vooraan. In de grootteklasse van 10 à 20 ha is het dan het arrondissement Tielt (38,1), met een verhoudingscijfer dat groter is dan in de grootteklasse van 5 à 10 ha; ook in het arrondissement Brugge is de arbeidsinzet per 100 ha groter in de klasse van 10 à 20 ha dan in de klasse van 5 à 10 ha. Algemeen is er mee rekening te houden dat per grootteklasse beschouwd de tewerkstelling in de onderscheiden arrondissementen in absolute cijfers toch vrij beperkt blijft.

Land- en tuinbouw heeft overal in West-Vlaanderen een overwegend familiaal karakter, met doorgaans minder dan een vierde van de bestendig tewerkgestelden bestaande uit leden van het gezin van het bedrijfshoofd en andere personen.

Tabel 7.11 toont aan dat het hoogste percentage bedrijfs-hoofden onder de bestendig tewerkgestelden wordt gevonden

TABEL 7.10 : Aantal bestendig tewerkgestelden bij beroepstuinbouwers, landbouwstroken in West-Vlaanderen en Westvlaamse arrondissementen, naar grootteklasse van de bedrijven, 15 mei 1979

	Grootteklasse van de bedrijven				Grootteklasse van de bedrijven						
	1 à 2 à 5 ha		10 à 20 ha		1 à 2 à 5 ha		10 à 20 ha				
	1 ha	2 ha	5 ha	10 ha	1 ha	2 ha	5 ha	10 ha			
Landbouwstroken in											
<u>West-Vlaanderen</u>											
Duinen-Polders	83	41	16	1	-	-	249,1	99,3	45,6	11,8	-
Zandstreek	211	93	86	36	52	-	233,4	93,3	44,7	27,0	25,9
Zandleemstreek	300	191	173	75	46	4	281,0	94,3	51,7	23,1	24,6
Leemstreek	2	-	2	-	-	-	190,5	-	27,2	-	-
							(a)		(a)		
Arrondissementen											
Brugge	151	47	41	13	31	-	230,1	89,7	46,1	23,6	34,8
Diksmuide	24	6	10	6	7	4	445,3	177,0	47,5	29,2	11,8
							(a)		(a)		
Ieper	30	28	24	8	7	-	197,2	95,3	58,1	17,3	17,0
Kortrijk	128	30	30	15	-	-	410,0	99,5	54,0	34,2	-
Oostende	51	31	12	3	1	-	195,8	104,0	47,9	41,4	6,0
										(a)	
Roeselare	127	107	105	56	8	-	236,7	88,6	48,5	22,9	12,2
Tielt	65	63	51	11	44	-	234,5	103,3	46,0	22,4	38,1
Veurne	20	13	4	-	-	-	300,3	78,3	40,0	-	-
							(a)		(a)		

(a) Totale beteelde oppervlakte in betrokken grootteklasse minder dan 10 ha.

TABEL 7.11 : Bestendig tewerkgestelden in land- en tuinbouw naar de aard van de tewerkgestelden, landbouwstroken in West-Vlaanderen en Westvlaamse arrondissementen, 15 mei 1979 (categorieën 1 tot en met 5). Procentuele verdeling

	Mannen				Vrouwen				Totaal		Aandeel van de vrouwen in het totale aantal	
	Be- drijfs- hoofden	Leden van het gezin	An- dere	To- taal	Be- drijfs- hoofden	Leden van het gezin	An- dere	To- taal	Be- leden van het gezin	An- dere		
												To- taal
Landbouw- stroken in West-Vlaan- deren												
Duinen-Pol- ders	85,3	10,6	4,1	100,0	23,2	75,8	1,0	100,0	72,5	24,1	3,4	100,0
Zandstreek	85,4	9,5	5,1	100,0	41,6	53,1	5,3	100,0	76,6	18,3	5,1	100,0
Zandleem- streek	84,0	11,4	4,6	100,0	34,3	59,0	6,7	100,0	75,1	19,9	5,0	100,0
Leemstreek	85,5	10,5	4,0	100,0	34,0	66,0	-	100,0	79,3	17,1	3,6	100,0
Arrondisse- menten												
Brugge	85,4	9,5	5,1	100,0	44,5	50,1	5,4	100,0	77,7	17,1	5,2	100,0
Diksmuide	85,2	10,3	4,5	100,0	32,9	64,9	2,2	100,0	74,8	21,2	4,0	100,0
Ieper	85,7	10,8	3,5	100,0	31,1	66,0	2,9	100,0	75,5	21,2	3,3	100,0
Kortrijk	83,2	11,7	5,1	100,0	37,4	56,7	5,9	100,0	75,5	19,3	5,2	100,0
Oostende	89,7	7,6	2,7	100,0	30,4	68,4	1,2	100,0	78,5	19,2	2,3	100,0
Roeselare	83,2	11,4	5,4	100,0	43,8	44,3	11,9	100,0	77,5	16,2	6,3	100,0
Tielt	83,1	11,5	5,4	100,0	31,8	60,0	8,2	100,0	71,5	22,5	6,0	100,0
Veurne	82,7	11,9	5,4	100,0	19,9	79,3	0,8	100,0	69,9	25,7	4,4	100,0

in de Leemstreek (79,3 %) en het laagste percentage in Duinen-Polders (72,5 %). Het aandeel van de niet-gezinsleden bedraagt circa 5 % in de Zandstreek en de Zandleemstreek en ongeveer 3,5 % in de Leemstreek en Duinen-Polders. Op arrondissementeel niveau valt te wijzen op het hoogste percentage niet-gezinsleden in de arrondissementen Roeselare (6,3 %) en Tielt (6,0 %), waarbij vooral onder de vrouwen dit aandeel betrekkelijk groot is.

Voorheen werd reeds vastgesteld dat de inzet van niet-familiale bestendige arbeidskrachten in relatieve termen gering is bij de beroepslandbouwers en -veefokkers. Tabel 7.12 geeft een beeld terzake op het niveau van de landbouwstreken in West-Vlaanderen en de Westvlaamse arrondissementen.

De inzet van bestendig tewerkgestelde niet-familiale arbeidskrachten is bij de beroepslandbouwers het hoogst in de Zandleemstreek met 2,6 arbeidskrachten per 1.000 ha cultuurgrond tegen 1,3 à 1,5 in de overige landbouwstreken in West-Vlaanderen. De arrondissementen Tielt (4,3) en Roeselare (3,7) halen de hoogste verhoudingscijfers. Bij de beroepstuinbouwers is het verhoudingscijfer het grootst in het arrondissement Kortrijk; in absolute cijfers gaat het echter om kleine aantallen.

Tabel 7.13 geeft het aantal tewerkgestelde arbeidskrachten omgezet in jaararbeidseenheden voor de landbouwstreken in West-Vlaanderen en de arrondissementen.

De Zandleemstreek die bij de beroepslandbouwers en -veefokkers voor 47,3 % instaat van het totale cultuurareaal in West-Vlaanderen haalt, volgens de gegevens van de landbouwtelling van 1 december 1979, ongeveer 52 % van de totale arbeidsinzet bij de beroepslandbouwers en -veefokkers. Ook voor de Zandstreek is het aandeel inzake arbeidsinzet (29,7 %) groter dan het aandeel inzake het areaal (24,5 %). De situatie is tegengesteld voor Duinen-Polders, met een aandeel in de arbeidsinzet van 16,2 % bij een aandeel in het areaal van 25,2 %. Per 100 ha cultuurgrond worden er in de Zandstreek gemiddeld 12,4 jaararbeidseenheden ingezet en 11,2 in de Zandleemstreek tegenover 7,3 in de Leemstreek en 6,6 in Duinen-Polders.

Op arrondissementeel vlak beschouwd valt de grootste arbeidsinzet per 100 ha bij de beroepslandbouwers te noteren in de arrondissementen Tielt (15,0) en Roeselare (14,1) en de laagste in de kustarrondissementen Veurne (7,0), Oostende (7,7) en Brugge (8,9).

Bij de beroepstuinbouwers hebben Duinen-Polders slechts 8,9 % van de totale arbeidsinzet in West-Vlaanderen, doch uitgedrukt per 100 ha cultuurgrond is de inzet (122,9) er groter dan in de Zandleemstreek (79,3), de Zandstreek (77,4) en de Leemstreek (75,0). Op arrondissementeel vlak komen de arrondissementen Kortrijk (150,9) en Veurne (130,3) vooraan qua inzet per 100 ha.

TABEL 7.12 : Niet-familiale arbeidskrachten bestendig tewerkgesteld, naar categorie van de aan-
gevers, landbouwstreken in West-Vlaanderen en Westvlaamse arrondissementen, 15 mei 1979

	Beroeps- landbouwers en veehouders		Beroepstuin- bouwers		Niet-beroepspro- ducenten (categorie 3)		Per Absoluut aantal 1.000 ha kultuur- grond	Per Absoluut aantal 1.000 ha kultuur- grond	Per Absoluut aantal 1.000 ha kultuur- grond
	Absoluut aantal	Per 1.000 ha kultuur- grond	Absoluut aantal	Per 1.000 ha kultuur- grond	Absoluut aantal	Per 1.000 ha kultuur- grond			
<u>Landbouwstreken in</u>									
<u>West-Vlaanderen</u>									
Duinen-Polders	68	1,3	8	67,7	23	10,6	118	2,2	2,2
Zandstreek	76	1,5	68	94,9	133	32,6	333	6,0	6,0
Zandleemstreek	248	2,6	126	107,2	93	20,8	531	5,2	5,2
Leemstreek	8	1,3	-	-	6	42,8	14	2,2	2,2
<u>Arrondissementen</u>									
Brugge	34	0,9	42	119,5	81	29,4	188	4,6	4,6
Diksmuide	33	1,2	12	92,3	46	37,5	99	3,5	3,5
Ieper	75	1,8	15	86,6	38	30,5	136	3,1	3,1
Kortrijk	45	2,1	43	267,4	15	9,7	115	5,0	5,0
Oostende	13	0,8	6	57,2	11	18,8	33	1,8	1,8
Roesselare	63	3,7	49	69,9	25	24,8	162	8,7	8,7
Tielt	96	4,3	35	96,2	28	15,7	203	8,2	8,2
Veurne	41	2,1	-	-	11	15,2	60	3,0	3,0

TABEL 7.13 : Tewerkgestelde arbeidskrachten omgezet in jaararbeidseenheden, landbouwstreken in West-Vlaanderen en arrondissementen, jaar 1979

	Jaararbeidseenheden						Jaararbeidseenheden : Aantal jaararbeidseenheden per 100 ha kultaurground		
	Beroeps-landbouwers en -veefokkers	Be-roeps-tuinbouwers	Alle katego-rieën (a)	Beroeps-landbouwers en -veefokkers	Be-roeps-tuinbouwers	Alle katego-rieën	Beroeps-landbouwers en -veefokkers	Be-roeps-tuinbouwers	Alle katego-rieën
<u>Landbouwstreken in</u>									
<u>West-Vlaanderen</u>									
Duinen-Polders	3.371	145	3.741	16,2	8,9	15,4	6,6	122,9	6,9
Zandstreek	6.174	555	7.473	29,7	33,9	30,8	12,4	77,4	13,6
Zandleemstreek	10.800	932	12.546	52,0	56,9	51,8	11,2	79,3	12,3
Leemstreek	446	6	472	2,1	0,4	1,9	7,3	75,0	7,5
				100,0	100,0	100,0			
<u>Arrondissementen</u>									
Brugge	3.332	315	4.085	16,0	19,2	16,9	8,9	89,7	10,1
Diksmuide	2.519	67	2.768	12,1	4,1	11,4	9,5	51,5	9,9
Ieper	4.396	122	4.734	21,1	7,4	19,5	10,3	70,5	10,7
Kortrijk	2.131	243	2.614	10,2	14,8	10,8	10,0	150,9	11,3
Oostende	1.322	98	1.504	6,4	6,0	6,2	7,7	93,3	8,3
Roeselare	2.374	494	3.122	11,4	30,1	12,9	14,1	70,5	16,8
Tielt	3.353	258	3.932	16,1	15,7	16,2	15,0	70,9	15,9
Veurne	1.364	43	1.472	6,6	2,6	6,1	7,0	130,3	7,3
				100,0	100,0	100,0			

(a) Omvat de categorieën 1 à 5 volgens de indeling van 15 mei 1979 (categorieën 1 à 4 bij de telling van 1 december 1979).

Voor het geheel van alle categorieën beschouwd scheiden de arrondissementen Roeselare (16,8) en Tielt (15,9) zich duidelijk af van de overige arrondissementen inzake arbeidsinzet per 100 ha.

3. EVOLUTIE VAN DE TEWERKSTELLING, 1959-70-79

A. WEST-VLAANDEREN IN VERGELIJKING MET HET RIJK

Volgens de telling van 31 december 1959 bedroeg het aantal bestendig tewerkgestelden in land- en tuinbouw in het huidige West-Vlaanderen circa 60.000 personen (categorieën 1 à 3bis) en in het Rijk 396.600 personen. West-Vlaanderen kwam tot een aandeel in het Rijk van 15,1 %. Volgens de telling van 15 mei 1970 was het aantal bestendig tewerkgestelden in West-Vlaanderen teruggelopen tot ongeveer 28.800 personen (categorieën 1 à 4), dit is met circa 52 %; in het Rijk was er een daling van 56,5 %. Het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk was gestegen tot 16,7 %.

De daling van de bestendige tewerkstelling in de landbouw in West-Vlaanderen evenals in het Rijk situeerde zich verhoudingsgewijze vooral bij de gezinsleden, in mindere mate, hoewel ook met een aanzienlijke terugloop, bij het "ander personeel", en verhoudingsgewijze het minst bij de bedrijfshoofden.

De vergelijking van de gegevens inzake meewerkende gezinsleden vraagt ongetwijfeld grote omzichtigheid. Als volledig en bestendig tewerkgesteld werden in 1959 beschouwd de personen die geregeld in het bedrijf werkten en waarvan de totale bedrijvigheid tenminste de helft van de arbeidsduur van het jaar bereikte. Bij de telling van 15 mei 1970 werden geteld de personen die gewerkt hadden op het bedrijf op 15 mei, met inbegrip van de personen die dienden te werken op deze dag doch hiervoor belet waren ingevolge onvoorziene omstandigheden; als bestendig tewerkgesteld werden beschouwd diegenen die geregeld op het bedrijf werkten en dit gedurende ten minste de helft van de totale arbeidsduur van het jaar. De ervaring heeft aangetoond dat in gelijkaardige omstandigheden meewerkende gezinsleden soms wel en soms niet als bestendig tewerkgesteld worden vermeld.

Tabel 7.14 geeft een beeld van de evolutie van het aantal bestendig tewerkgestelden in land- en tuinbouw (alle categorieën) in West-Vlaanderen en het Rijk in de periode 1959-70.

Bij de mannelijke bestendig tewerkgestelden was er in de periode 1959-70 in West-Vlaanderen globaal een daling van 34,6 % en in het Rijk van 41,5 %. In West-Vlaanderen verminderde het aantal mannelijke bedrijfshoofden met slechts 15,4 % tegenover 30,8 % in het Rijk, dit is het dubbele. Zowel in West-Vlaanderen als in het Rijk was het aantal mannelijke meewerkende gezinsleden dalend met ruim tweederde. De terugloop van de "andere personen" (al dan niet

met inwoning) was procentueel veel groter in West-Vlaanderen (-68,1 %) dan in het Rijk (-51,8 %).

TABEL 7.14 : Evolutie van het aantal bestendig tewerkgestelden, West-Vlaanderen en het Rijk, telling 31 december 1959 en 15 mei 1970

	West-Vlaanderen		Rijk		Aandeel West-Vlaanderen in het Rijk	
	1959	1970	In-dex	In-dex	1959	1970
Mannen						
Bedrijfshoofden	22.383	18.935	84,6	69,2	14,6	17,9
Leden van het gezin	9.553	3.067	32,1	32,2	17,1	17,0
Andere personen	3.302	1.054	31,9	48,2	18,8	12,4
Totaal	35.238	23.056	65,4	58,5	15,5	17,4
Vrouwen						
Bedrijfshoofden	1.566	1.338	85,4	65,8	8,2	10,6
Leden van het gezin	22.870	4.260	18,6	17,3	15,3	16,5
Andere personen	280	177	63,2	122,5	21,3	11,0
Totaal	24.716	5.775	23,4	23,6	14,5	14,4
Mannen en vrouwen						
Bedrijfshoofden	23.949	20.273	84,7	68,8	13,9	17,1
Leden van het gezin	32.423	7.327	22,6	21,4	15,8	16,7
Andere personen	3.582	1.231	34,4	53,4	19,0	12,2
Totaal	59.954	28.831	48,1	43,5	15,1	16,7

Bij de vrouwen was de vermindering groter dan bij de mannen; voor de leden van het gezin zou, volgens de gegevens van de tellingen, er in West-Vlaanderen en het Rijk een daling geweest zijn van 81 à 83 %.

Het aandeel van West-Vlaanderen in de tewerkstelling in land- en tuinbouw in het Rijk steeg bij de mannen van 15,5 % tot 17,4 % in 1970, terwijl bij de vrouwen het aandeel zich handhaafde op circa 14,5 %. Vermeldenswaard is het sterk teruggelopen aandeel van de niet-gezinsleden, zowel bij de mannen als bij de vrouwen.

Ook na 1970 is de vermindering van de werkgelegenheid in land- en tuinbouw groot geweest. Tabel 7.15 geeft een beeld van het verloop tussen 15 mei 1970 en 15 mei 1979.

In de periode 1970-79 verminderde het aantal bestendig tewerkgestelden in land- en tuinbouw in West-Vlaanderen bij de mannen met ruim 6.000 eenheden of 26 %; in het Rijk was er een daling van circa 35 %. De daling was gelijkmatiger gespreid over bedrijfshoofden, leden van het gezin en andere personen dan tijdens de periode 1959-70, voornamelijk in het Rijk; in West-Vlaanderen was de daling relatief groot bij de leden van het gezin.

TABEL 7.15 : Evolutie van het aantal bestendig tewerkgestelden, West-Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1970-79

	West-Vlaanderen		Rijk		Aandeel West-Vlaanderen in het Rijk	
	1970	1979	In-dex	In-dex	1970	1979
<u>Mannen</u>						
Bedrijfshoofden	18.935	14.382	76,0	66,8	17,9	20,3
Leden van het gezin	3.067	1.811	59,0	54,6	17,0	18,4
Andere personen	1.054	793	75,2	67,8	12,4	13,8
Totaal	23.056	16.986	73,7	65,2	17,4	19,7
<u>Vrouwen</u>						
Bedrijfshoofden	1.338	1.375	102,8	86,0	10,6	12,7
Leden van het gezin	4.260	2.383	55,9	61,4	16,5	15,0
Andere personen	177	203	114,7	51,7	11,0	24,4
Totaal	5.775	3.961	68,6	68,7	14,4	14,4
<u>Mannen en vrouwen</u>						
Bedrijfshoofden	20.273	15.757	77,7	68,8	17,1	19,3
Leden van het gezin	7.327	4.194	57,2	58,6	16,7	16,3
Andere personen	1.231	996	80,9	65,2	12,2	15,2
Totaal	28.831	20.947	72,7	66,0	16,7	18,4

Bij de vrouwen was het aantal bedrijfshoofden in West-Vlaanderen in 1979 iets groter dan in 1970, in tegenstelling met de evolutie in het Rijk. Analyse van de jaarlijkse gegevens wijst uit dat er in West-Vlaanderen aanvankelijk een daling was van het aantal vrouwelijke bedrijfshoofden, maar dat er in 1978, 1979 en 1980 telkens een lichte aangroei is geweest (van 1.274 in 1977 tot 1.386 in 1980).

Het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk is bij de mannen gestegen van 17,4 % in 1970 tot 19,7 % in 1979 en is bij de vrouwen konstant gebleven, zoals in de periode 1959-70. In tegenstelling met de periode 1959-70 is tussen 1970 en 1979 bij de mannen het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk voor de niet-gezinsleden enigszins gestegen. In 1959 was het aandeel van de niet-gezinsleden voor West-Vlaanderen relatief groot in vergelijking met het Rijk, doch in 1979 is dit niet meer het geval, zoals trouwens reeds in 1970.

Sinds 1960 zijn er over het aantal bestendig tewerkgestelden in land- en tuinbouw jaar na jaar gegevens beschikbaar. De gegevens van de mei-tellingen zijn voor de vrouwen minder betrouwbaar, maar voor de mannen blijkt dit wel het geval te zijn. Tot voor kort bleef de daling in het algemeen groot, doch na 1976 is er een opvallende vertraging in deze terugloop, waarschijnlijk medebepaald door de ongunstige werkgelegenheidskansen in de andere sectoren.

Evolutie van het aantal bestendig tewerkgestelden

Jaargemiddelden	West-Vlaanderen		Het Rijk	
	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen
1960-64	-1.266	-1.857	-10.579	-11.799
1964-68	- 882	- 426	- 7.477	- 4.883
1968-72	- 907	- 405	- 7.811	- 3.054
1972-76	- 749	- 81	- 5.275	- 1.277
1976-79	- 338	- 126	- 3.022	+ 96

Voorheen werd vastgesteld dat de evolutie van het aantal bedrijven en van de betaalde oppervlakte aanzienlijk verschilt naar de grootte van de bedrijven. Het ligt dan ook voor de hand dat het verloop van de tewerkstelling afwijkt naargelang de grootteklasse van de bedrijven. Tabel 7.16 geeft een beeld van dit verloop tussen 1970 en 1979 (6).

Het aantal bestendig tewerkgestelden op bedrijven zonder teelgrond steeg in West-Vlaanderen van 228 tot 303 personen; er was geen toename inzake bestendig tewerkgestelde bedrijfshoofden, maar wel aangroei bij de bestendig werkende leden van het gezin en vooral bij de niet-gezinsleden.

De daling van het aantal bestendig tewerkgestelden was groot in de grootteklassen beneden 10 ha, vooral door de terugloop van het aantal bedrijfshoofden; op te merken valt dat er in de grootteklassen van 2 à 10 ha een toename was van het aantal bestendig tewerkgestelde bedrijfshoofden bij de vrouwen, maar een zeer aanzienlijke daling bij de mannen. In de grootteklassen van 2 à 10 ha was ook het aantal bestendig meewerkende gezinsleden sterk dalend. Algemeen valt op te merken dat in 1970 het aandeel van de bedrijfshoofden in de grootteklassen beneden 10 ha meer dan drievierden bedroeg. Het aandeel van de bedrijfshoofden is gedaald op de bedrijven met minder dan 2 ha en gestegen op de bedrijven met 2 à 10 ha.

De daling van het aantal bestendig tewerkgestelden dat tussen 1970 en 1979 op de bedrijven met minder dan 10 ha gemiddeld ongeveer 40 % bedroeg, beliep circa 21 % op de bedrijven van 10 à 20 ha, nog slechts 6,6 % op de bedrijven van 20 à 30 ha en 3,7 % op de bedrijven van 30 à 50 ha. Op de bedrijven van 50 ha en meer was de tewerkstelling stijgend, doch in absolute cijfers gaat het om eerder geringe aantallen.

Op de bedrijven van 10 à 20 ha was het aantal bestendig tewerkgestelde bedrijfshoofden nog dalend (-9,4 %); de vermindering situeerde zich vooral bij de leden van het gezin, terwijl het aantal niet-gezinsleden weinig terugliep (-1,8 %).

TABEL 7.16 : Evolutie van het aantal bestendig tewerkgestelden in land- en tuinbouw in West-Vlaanderen, naar de grootte van de bedrijven, 15 mei 1970-1979 (a)

Grootteklasse	Bedrijfs- hoofden		Leden van het gezin		Andere personen		Totaal		Mannen en vrouwen																																																																																											
	1970	1979	1970	1979	1970	1979	1970	1979	1970	1979																																																																																										
Zonder teelt	140	115	7	31	20	43	167	189	228	303	132,9																																																																																									
Minder dan 1 ha	1.055	604	85	81	118	112	1.258	797	1.598	1.080	67,6																																																																																									
1 à 2 ha	861	485	69	65	88	45	1.018	595	1.326	792	59,7																																																																																									
2 à 5 ha	2.728	1.359	202	110	111	109	3.041	1.578	3.871	2.196	56,7																																																																																									
5 à 10 ha	5.642	3.554	623	280	107	83	6.372	3.917	7.860	4.713	60,0																																																																																									
10 à 20 ha	5.803	5.234	1.249	634	172	155	7.224	6.023	9.024	7.140	79,1																																																																																									
20 à 30 ha	1.852	2.010	528	362	166	82	2.546	2.454	3.190	2.981	93,4																																																																																									
30 à 50 ha	739	865	256	197	194	88	1.189	1.150	1.460	1.406	96,3																																																																																									
50 à 100 ha	110	152	43	47	65	50	218	249	251	302	120,3																																																																																									
100 ha en meer	5	4	5	4	13	26	23	34	23	34	147,8																																																																																									
Totaal	18.935	14.382	3.067	1.811	1.054	793	23.056	16.797	28.831	20.947	72,7																																																																																									
<table border="1"> <thead> <tr> <th rowspan="2">Grootteklasse</th> <th colspan="2">Vrouwen</th> <th colspan="2">Mannen</th> <th colspan="2">Totaal</th> </tr> <tr> <th>1970</th> <th>1979</th> <th>1970</th> <th>1979</th> <th>1970</th> <th>1979</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Zonder teelt</td> <td>61</td> <td>114</td> <td>61</td> <td>114</td> <td>122</td> <td>228</td> </tr> <tr> <td>Minder dan 1 ha</td> <td>340</td> <td>283</td> <td>340</td> <td>283</td> <td>623</td> <td>566</td> </tr> <tr> <td>1 à 2 ha</td> <td>308</td> <td>197</td> <td>308</td> <td>197</td> <td>505</td> <td>394</td> </tr> <tr> <td>2 à 5 ha</td> <td>830</td> <td>618</td> <td>830</td> <td>618</td> <td>1.448</td> <td>1.236</td> </tr> <tr> <td>5 à 10 ha</td> <td>1.488</td> <td>796</td> <td>1.488</td> <td>796</td> <td>2.284</td> <td>1.592</td> </tr> <tr> <td>10 à 20 ha</td> <td>1.800</td> <td>1.117</td> <td>1.800</td> <td>1.117</td> <td>2.917</td> <td>2.234</td> </tr> <tr> <td>20 à 30 ha</td> <td>644</td> <td>527</td> <td>644</td> <td>527</td> <td>1.171</td> <td>1.154</td> </tr> <tr> <td>30 à 50 ha</td> <td>271</td> <td>256</td> <td>271</td> <td>256</td> <td>527</td> <td>512</td> </tr> <tr> <td>50 à 100 ha</td> <td>33</td> <td>53</td> <td>33</td> <td>53</td> <td>66</td> <td>86</td> </tr> <tr> <td>100 ha en meer</td> <td>-</td> <td>-</td> <td>-</td> <td>-</td> <td>-</td> <td>-</td> </tr> <tr> <td>Totaal</td> <td>5.775</td> <td>3.961</td> <td>5.775</td> <td>3.961</td> <td>9.740</td> <td>7.922</td> </tr> </tbody> </table>											Grootteklasse	Vrouwen		Mannen		Totaal		1970	1979	1970	1979	1970	1979	Zonder teelt	61	114	61	114	122	228	Minder dan 1 ha	340	283	340	283	623	566	1 à 2 ha	308	197	308	197	505	394	2 à 5 ha	830	618	830	618	1.448	1.236	5 à 10 ha	1.488	796	1.488	796	2.284	1.592	10 à 20 ha	1.800	1.117	1.800	1.117	2.917	2.234	20 à 30 ha	644	527	644	527	1.171	1.154	30 à 50 ha	271	256	271	256	527	512	50 à 100 ha	33	53	33	53	66	86	100 ha en meer	-	-	-	-	-	-	Totaal	5.775	3.961	5.775	3.961	9.740	7.922
Grootteklasse	Vrouwen		Mannen		Totaal																																																																																															
	1970	1979	1970	1979	1970	1979																																																																																														
Zonder teelt	61	114	61	114	122	228																																																																																														
Minder dan 1 ha	340	283	340	283	623	566																																																																																														
1 à 2 ha	308	197	308	197	505	394																																																																																														
2 à 5 ha	830	618	830	618	1.448	1.236																																																																																														
5 à 10 ha	1.488	796	1.488	796	2.284	1.592																																																																																														
10 à 20 ha	1.800	1.117	1.800	1.117	2.917	2.234																																																																																														
20 à 30 ha	644	527	644	527	1.171	1.154																																																																																														
30 à 50 ha	271	256	271	256	527	512																																																																																														
50 à 100 ha	33	53	33	53	66	86																																																																																														
100 ha en meer	-	-	-	-	-	-																																																																																														
Totaal	5.775	3.961	5.775	3.961	9.740	7.922																																																																																														
<table border="1"> <thead> <tr> <th rowspan="2">Grootteklasse</th> <th colspan="2">Aantal tewerkgestelden (man- nen en vrouwen) per 100 ha beteelde oppervlakte</th> </tr> <tr> <th>1970</th> <th>1979</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Zonder teelt</td> <td>70,0</td> <td>67,0</td> </tr> <tr> <td>Minder dan 1 ha</td> <td>46,2</td> <td>37,1</td> </tr> <tr> <td>1 à 2 ha</td> <td>27,7</td> <td>23,6</td> </tr> <tr> <td>2 à 5 ha</td> <td>17,5</td> <td>14,9</td> </tr> <tr> <td>5 à 10 ha</td> <td>10,7</td> <td>9,0</td> </tr> <tr> <td>10 à 20 ha</td> <td>7,0</td> <td>6,0</td> </tr> <tr> <td>20 à 30 ha</td> <td>5,2</td> <td>4,3</td> </tr> <tr> <td>30 à 50 ha</td> <td>3,7</td> <td>3,0</td> </tr> <tr> <td>50 à 100 ha</td> <td>3,4</td> <td>3,7</td> </tr> <tr> <td>100 ha en meer</td> <td>12,6</td> <td>9,6</td> </tr> <tr> <td>Totaal</td> <td>28,831</td> <td>20,947</td> </tr> </tbody> </table>											Grootteklasse	Aantal tewerkgestelden (man- nen en vrouwen) per 100 ha beteelde oppervlakte		1970	1979	Zonder teelt	70,0	67,0	Minder dan 1 ha	46,2	37,1	1 à 2 ha	27,7	23,6	2 à 5 ha	17,5	14,9	5 à 10 ha	10,7	9,0	10 à 20 ha	7,0	6,0	20 à 30 ha	5,2	4,3	30 à 50 ha	3,7	3,0	50 à 100 ha	3,4	3,7	100 ha en meer	12,6	9,6	Totaal	28,831	20,947																																																				
Grootteklasse	Aantal tewerkgestelden (man- nen en vrouwen) per 100 ha beteelde oppervlakte																																																																																																			
	1970	1979																																																																																																		
Zonder teelt	70,0	67,0																																																																																																		
Minder dan 1 ha	46,2	37,1																																																																																																		
1 à 2 ha	27,7	23,6																																																																																																		
2 à 5 ha	17,5	14,9																																																																																																		
5 à 10 ha	10,7	9,0																																																																																																		
10 à 20 ha	7,0	6,0																																																																																																		
20 à 30 ha	5,2	4,3																																																																																																		
30 à 50 ha	3,7	3,0																																																																																																		
50 à 100 ha	3,4	3,7																																																																																																		
100 ha en meer	12,6	9,6																																																																																																		
Totaal	28,831	20,947																																																																																																		

(a) Telling 15 mei 1970 : categorie 1 à 4.
Telling 15 mei 1979 : categorie 1 à 5.

Op de bedrijven van 20 à 30 ha was de bestendige tewerkstelling nog regressief, hoewel het aantal bedrijfshoofden toenam (+8,1 %); er was een daling bij de gezinsleden (-25,4 %) en bij de niet-gezinsleden (-44,3 %). Het verloop was grosso-modo gelijkaardig op de bedrijven van 30 à 50 ha, met een aangroei bij de bedrijfshoofden (+16,4 %) en een daling bij de gezinsleden (-14,3 %) en de niet-gezinsleden (-53,5 %).

Op de bedrijven van 50 à 100 ha was er enkel een daling bij de niet-gezinsleden. Bedrijven met 100 ha en meer komen haast niet voor in West-Vlaanderen.

Op de bedrijven zonder teelten en de bedrijven met minder dan 2 ha is het aandeel van de bestendig tewerkgestelde bedrijfshoofden gedaald; op de bedrijven van 2 à 100 ha was dit aandeel stijgend.

Grootteklasse	Aandeel van de bedrijfshoofden onder de bestendig tewerkgestelden	
	1970	1979
Zonder teelt	76,3	54,1
Minder dan 1 ha	78,8	71,8
1 à 2 ha	79,2	76,1
2 à 5 ha	81,6	82,3
5 à 10 ha	75,1	83,0
10 à 20 ha	66,0	75,6
20 à 30 ha	59,4	68,7
30 à 50 ha	52,1	63,0
50 à 100 ha	44,2	52,6
100 ha en meer	21,7	11,8
	70,3	75,2

Het aandeel van de bedrijfshoofden was in 1970 het hoogst in de grootteklasse van 2 à 5 ha en in 1979 in de grootteklasse van 5 à 10 ha. Het aandeel daalt nadien bij stijgende grootteklasse.

Het aantal bestendig tewerkgestelden per 100 ha cultuurareaal is tussen 1970 en 1979 in West-Vlaanderen in alle grootteklassen gedaald, behoudens de bedrijven van 100 ha en meer. Op de bedrijven van 1 à 2 ha liep het verhoudingscijfer terug met 9,1 eenheden tegenover een gemiddelde voor alle bedrijven van 3,0 eenheden; de daling was minder groot bij de bedrijven met minder dan 1 ha dan op de bedrijven van 1 à 2 ha en de vermindering was verder degressief bij stijgende grootteklasse (zie tabel 7.16).

Vastgesteld wordt dat de werkgelegenheid in land- en tuinbouw in relatieve termen minder is gedaald in West-Vlaanderen dan in het Rijk. De teruggang van de werkgelegenheid in land- en tuinbouw heeft ten aanzien van de totale werk-

gelegenheid ter plaatse echter een even grote en zelfs iets grotere betekenis in West-Vlaanderen dan gemiddeld in het Rijk. Dit blijkt wanneer de vermindering wordt uitgedrukt in procent van de totale werkgelegenheid, zowel voor de periode 1961-70 als voor de periode 1970-79. Gelet op de afwijkende gegevens die gevonden worden voor de vrouwen in de volkstellingen enerzijds en de landbouwtellingen anderzijds, wordt de hiervoor aangegeven berekening alleen gegeven voor de mannen.

	West-Vlaanderen	Het Rijk
A. Totale werkgelegenheid voor mannen, 31 december 1961 (a)	242.919	2.381.347
B. Daling bestendig tewerkgestelde mannen in land- en tuinbouw periode 1961-70 (b)	-9.347	-77.549
B in procent van A	3,8 %	3,2 %
C. Totale werkgelegenheid voor mannen, 31 december 1970 (a)	253.043	2.337.303
D. Daling bestendig tewerkgestelde mannen in land- en tuinbouw periode 1970-79 (b)	-6.070	-46.160
D in procent van C	2,4 %	2,0 %

(a) Volkstelling. Exclusief personen met veranderlijke werkgemeente of werkgemeente onbekend.

(b) Op basis van de landbouwtellingen per 15 mei.

Het verlies aan arbeidsplaatsen in land- en tuinbouw in de periode 1961-70 betekende voor West-Vlaanderen 3,8 % en voor het Rijk 3,2 % van de totale werkgelegenheid voor mannen bij het begin van de periode. Voor het tijdsbestek van 1970 tot 1979 was het verlies 2,4 % voor West-Vlaanderen en 2,0 % voor het Rijk.

B. EVOLUTIE IN DE WESTVLAAMSE ARRONDISSEMENTEN

De evolutie van het aantal bestendig tewerkgestelden in land- en tuinbouw in de onderscheiden Westvlaamse arrondissementen wordt in tabel 7.17 aangegeven op basis van de jaarlijkse landbouwtellingen van 15 mei.

De daling van de werkgelegenheid in land- en tuinbouw is algemeen.

Beschouwt men de evolutie bij de mannen, die de meest betrouwbare gegevens oplevert, dan blijkt de procentuele daling in de periode 1960-70 het grootst te zijn geweest in de arrondissementen Brugge, Kortrijk en Veurne en het geringst in het arrondissement Roeselare; voor de periode 1970-79 was de procentuele terugloop het grootst in de arrondissementen Oostende, Brugge en Kortrijk en het geringst

TABEL 7.17 : Evolutie van het aantal bestendig tewerkgestelden in land- en tuinbouw in de West-vlaamse arrondissementen, 1960-79

	Absolute cijfers									
	Mannen					Totaal				
	1960	1965	1970	1975	1979	1960	1965	1970	1975	1979
<u>Arrondissementen</u>										
Brugge	6.703	5.183	4.307	3.385	2.950	9.871	6.709	5.426	4.118	3.633
Diksmuide	3.583	2.881	2.568	2.067	1.961	5.524	3.820	3.295	2.485	2.448
Ieper	6.188	5.132	4.348	3.626	3.264	9.280	6.930	5.776	4.660	4.017
Kortrijk	3.940	3.230	2.575	2.068	1.838	5.531	3.949	2.984	2.510	2.210
Oostende	2.301	1.951	1.656	1.259	1.125	3.202	2.441	2.059	1.456	1.388
Roeselare	3.842	3.186	2.880	2.357	2.180	5.457	3.813	3.537	2.900	2.550
Tielt	4.565	3.833	3.275	2.807	2.588	6.590	5.091	3.832	3.808	3.345
Veurne	2.090	1.723	1.447	1.144	1.080	3.171	2.318	1.922	1.466	1.356
Kustzone	2.175	1.742	1.417	1.114	978	3.070	2.145	1.668	1.311	1.233
Brugge-Kortrijk	18.236	14.759	12.505	10.192	9.176	26.304	18.703	15.153	12.859	11.263
Westhoek	12.801	10.618	9.134	7.407	6.832	19.252	14.223	12.010	9.233	8.451

TABEL 7.17 : Evolutie van het aantal bestendig tewerkgestelden in land- en tuinbouw in de West-vlaamse arrondissementen, 1960-79 (vervolg)

Arrondissementen	Mannen						Indices	
	Jaar 1970		Jaar 1979		Jaar 1979		Totaal	
	1960 = 100	1970 = 100	1960 = 100	1979 = 100	1970 = 100	1979 = 100	1960 = 100	1979
Brugge	64,3	68,5	44,0	55,0	67,0	36,8		
Diksmuide	71,7	76,4	54,7	59,6	74,3	44,3		
Ieper	70,3	75,1	52,7	62,2	69,5	43,3		
Kortrijk	65,4	71,4	46,6	54,0	74,1	40,0		
Oostende	72,0	67,9	48,9	64,3	67,4	43,3		
Roeselare	75,0	75,7	56,7	64,8	72,1	46,7		
Tielt	71,7	79,0	56,7	58,1	87,3	50,8		
Veurne	69,2	74,6	51,7	60,6	70,6	42,8		
Kustzone	65,1	69,0	45,0	54,3	73,9	40,2		
Brugge-Kortrijk	68,6	73,4	50,3	57,6	74,3	42,8		
Westhoek	71,4	74,8	53,4	62,4	70,4	43,9		
West-Vlaanderen	69,4	73,7	51,1	59,3	72,7	43,1		
Het Rijk	60,2	65,2	39,3	52,1	66,0	34,4		

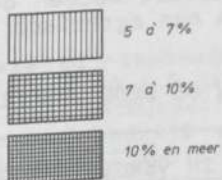
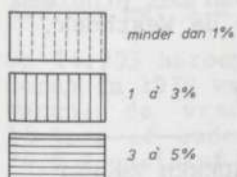
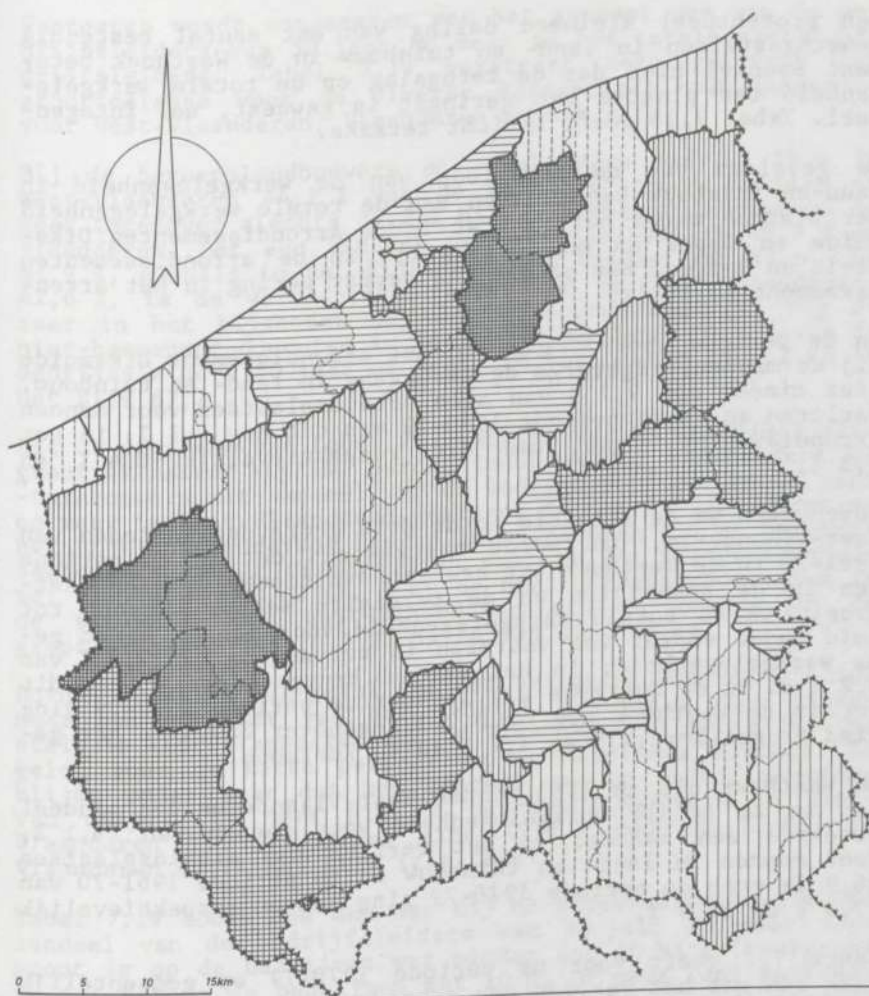
TABEL 7.18 : Daling van het aantal bestendig tewerkgestelde mannen in land- en tuinbouw ten opzichte van de totale werkgelegenheid (alle sectoren) voor mannen, Westvlaamse arrondissementen, periode 1961-70 en 1970-79

Arrondissementen	Totale werkgelegenheid voor mannen, 31 december 1961		Daling bestendig tewerkgestelde mannen in land- en tuinbouw, 1961-70		Totale werkgelegenheid voor mannen, 31 december 1970		Daling bestendig tewerkgestelde mannen in land- en tuinbouw, 1970-79		D in procent van C
	(a)	(b)	A	B	(a)	C	(b)	D	
Brugge	56.181	2.107	3,8	60.260	1.357	2,3			
Diksmuide	9.079	883	9,7	8.583	607	7,1			
Ieper	20.133	1.692	8,4	20.594	1.084	5,3			
Kortrijk	66.430	1.231	1,9	70.888	737	1,0			
Oostende	29.654	745	2,5	30.158	531	1,8			
Roeselare	32.799	867	2,6	34.131	700	2,1			
Tielt	17.973	1.196	6,7	18.200	687	3,8			
Veurne	10.670	626	5,9	10.229	367	3,6			
West-Vlaanderen	242.919	9.347	3,8	253.043	6.070	2,4			
Kustzone	39.627	765	1,9	39.366	439	1,1			
Brugge-Kortrijk	159.291	5.132	3,2	169.313	3.329	2,0			
Westhoek	44.001	3.450	7,8	44.364	2.302	5,2			

(a) Volkstelling.

(b) Landbouwtellingen 15 mei.

Kaart 7,2: Verlies aan arbeidsplaatsen voor mannen in land-en tuinbouw in procent van de totale werkgelegenheid voor mannen, 1970-79

in het arrondissement Tielt. Duidelijk is dat de procentuele vermindering zowel in de periode 1960-70 als in de periode 1970-79 het grootst is geweest in de Kustzone en het geringst in de Westhoek.

Een procentueel kleinere daling van het aantal bestendig tewerkgestelden in land- en tuinbouw in de Westhoek betekent evenwel niet dat de terugslag op de totale werkgelegenheid ter plaatse het geringst is geweest, wel integendeel. Tabel 7.18 geeft inzicht terzake.

De gevolgen van de terugloop van de werkgelegenheid in land- en tuinbouw ten aanzien van de totale werkgelegenheid ter plaatse waren het grootst in de arrondissementen Diksmuide en Ieper en nog belangrijk in de arrondissementen Tielt en Veurne; het effect was eerder gering in het arrondissement Kortrijk.

In de periode 1961-70 ging in het arrondissement Diksmuide bij de mannen, ingevolge de teruggang in land- en tuinbouw, niet minder dan 9,7 % van alle arbeidsplaatsen voor mannen verloren en in de periode 1970-79 was dit nog 7,1 %; in het arrondissement Ieper was dit respectievelijk 8,4 % en 5,3 %.

Beschouwen we de situatie in de drie grote deelgebieden van West-Vlaanderen, dan wordt vastgesteld dat in de periode 1961-70 in de Westhoek het creëren van nieuwe arbeidsplaatsen in de secundaire en de tertiaire sektor slechts tot groei van de totale werkgelegenheid voor mannen heeft geleid nadat vooraf was voorzien in vervanging van 7,8 % van de werkgelegenheid; in het gebied Brugge-Kortrijk was dit 3,2 % en in de Kustzone 1,9 %. Voor de periode 1970-79 ging het in de Westhoek nog om 5,2 % tegenover 2,0 % in het gebied Brugge-Kortrijk en 1,1 % in de Kustzone.

De Westhoek die in 1961 binnen West-Vlaanderen een aandeel had in de totale werkgelegenheid voor mannen van 18,1 %, noteerde een aandeel in het verlies aan arbeidsplaatsen voor mannen in land- en tuinbouw in de periode 1961-70 van 36,9 %; voor de periode 1970-79 ging het om respectievelijk 17,5 % en 37,9 %.

Kaart 7.2 geeft voor de periode 1970-79 op gemeentelijk vlak aan wat het verlies aan arbeidsplaatsen voor mannen in land- en tuinbouw heeft betekend in procent van de totale werkgelegenheid ter plaatse voor mannen in het begin van de periode. Dit illustreert meteen de omvang van het probleem van omschakeling in een agrarisch gebied als de Westhoek.

4. DE OPVOLGING VAN DE BEDRIJFSLEIDERS, 1979

A. WEST-VLAANDEREN IN VERGELIJKING MET VLAANDEREN EN HET RIJK

In de land- en tuinbouw telling van 15 mei 1979 werd aan de

bedrijfsleiders van 50 jaar en ouder gevraagd of er voor het betrokken bedrijf een vermoedelijke opvolger was van 14 jaar of ouder, al dan niet werkzaam op het bedrijf.

Vooreerst wordt aangegeven wat het aandeel was van de bedrijfsleiders van 50 jaar en meer in het totale aantal bedrijfsleiders. Tabel 7.19 verstrekt deze gegevens per grootteklasse voor de diverse categorieën van aangevers voor West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk.

Bij de beroepslandbouwers en -veehouders was in 1979 in West-Vlaanderen 44,1 % van de bedrijfsleiders 50 jaar of meer tegenover slechts 31,2 % bij de beroepstuinbouwers; in Vlaanderen, met een aandeel van respectievelijk 49,6 % en 41,9 %, evenals in het Rijk, met een aandeel van 49,6 % en 42,6 %, is de veroudering groter dan in West-Vlaanderen, zeer in het bijzonder bij de beroepstuinbouwers. Bij de niet-beroepsproducenten is in West-Vlaanderen 64,4 % van de bedrijfsleiders 50 jaar of meer, in Vlaanderen 66,6 % en in het Rijk 67,2 %.

Uit de gegevens van tabel 7.19 blijkt dat in praktisch alle grootteklassen bij de beroepslandbouwers, -veehouders en -tuinbouwers het aandeel van de bedrijfshoofden van 50 jaar en meer in West-Vlaanderen geringer is dan in Vlaanderen en het Rijk; uitzondering hierop is te noteren bij de beroepsveehouders zonder teelgrond en voor de ene beroepstuinbouwer met meer dan 20 ha. Voor de niet-beroepsproducenten is de situatie voor West-Vlaanderen minder gunstig in de grootteklassen van 10 à 20 ha en van 30 à 50 ha.

Duidelijk is in elk geval dat het vraagstuk van het uitzien naar een opvolger van het bedrijf gemiddeld zich minder stelt in West-Vlaanderen dan in Vlaanderen en het Rijk. Dit geldt voor de korte periode en de halflange periode. Zo blijkt onder meer dat het aandeel van de bedrijfshoofden van 60 jaar en meer bij de beroepslandbouwers in West-Vlaanderen 9,5 % bedroeg eind 1979 tegenover 11,0 % in Vlaanderen en in het Rijk (zie tabel 7.19).

Tabel 7.19 toont ook aan dat bij de beroepslandbouwers het aandeel van de bedrijfsleiders van 50 jaar en meer zeer groot is op de bedrijven met minder dan 10 ha cultuurgrond en dat het op de bedrijven met 10 ha of meer veel geringer is; bij de beroepsveehouders (zonder teelt) is het aandeel veel lager dan bij de bedrijven met minder dan 10 ha. Bij de beroepstuinbouwers is het aandeel het geringst op de bedrijven met 5 à 20 ha.

Op 14.703 beroepslandbouwers en -veehouders in West-Vlaanderen in 1979 waren er 6.480 of 44,1 % die 50 jaar of ouder waren; de vraag of er een vermoedelijke opvolger van 14 jaar of ouder was voor het bedrijf werd door 1.597 of 24,6 % positief beantwoord, door 3.245 of 50,1 % ontkennend en 1.638 bedrijfshoofden van 50 jaar en ouder, dit is 25,3 %, verklaarden het nog niet te weten. Op te merken valt dat ingeval er meerdere vermoedelijke opvolgers waren, er slechts melding diende te worden gegeven van de oudste vermoedelijke opvolger.

TABEL 7.19 : Aandeel van de bedrijfsleiders van 50 jaar en meer in het totale aantal bedrijven, naar categorie en grootteklasse van de bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979

	Grootteklasse van de bedrijven						Detailtering 50 jaar en meer (a) (aandeel in totaal alle bedrijven)					
	Zon-der teelt	Min-der dan 5 ha	5 à 10 ha	10 à 20 ha	20 à 30 ha	30 à 50 ha	50 ha en meer	Totaal	50-55 jaar	55-60 jaar	60-65 jaar	65 jaar en meer
Beroepslandbouwers en -veehouders												
West-Vlaanderen :	154	2.265	3.827	5.365	2.045	885	162	14.703				
Bedrijfsleiders 50 jaar en meer	59	1.326	1.957	2.061	696	325	56	6.480				
Aandeel bedrijfsleiders 50 jaar en +	38,3	58,5	51,1	38,4	34,0	36,7	34,6	44,1	17,9	15,8	6,6	2,9
West-Vlaanderen	36,6	62,6	56,9	44,4	34,9	37,0	38,6	49,6	19,5	18,2	8,0	3,0
Vlaanderen	38,3	63,4	57,3	47,9	41,4	38,1	38,8	49,6	19,7	18,0	7,7	3,3
Het Rijk												
Beroepstuinbouwers												
West-Vlaanderen :	7	859	67	29	1	-	-	963				
Aantal bedrijven	1	278	13	7	1	-	-	300				
Bedrijfsleiders 50 jaar en meer	14,3	32,4	19,4	24,1	100,0	-	-	31,2	14,1	11,9	4,2	2,2
Aandeel bedrijfsleiders 50 jaar en +	29,6	42,4	38,9	38,4	46,2	38,5	50,0	41,9	16,8	15,1	6,7	2,7
West-Vlaanderen	33,9	43,1	39,6	38,1	41,9	47,1	40,0	42,6	16,8	15,3	6,8	2,9
Vlaanderen												
Het Rijk												

(a) Volgens telling 1 december 1979. De gegevens wijken uiteraard enigszins af van de gegevens van 15 mei 1979.

TABEL 7.19 : Aandeel van de bedrijfsleiders van 50 jaar en meer in het totale aantal bedrijven, naar categorie en grootteklasse van de bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979 (vervolg)

	Grootteklasse van de bedrijven					Totaal	Detaillering 50 jaar en meer (a) (aandeel in totaal alle bedrijven)		
	Min-der teelt 5 ha	5 à 10 ha	10 à 20 ha	20 à 30 ha	30 à 50 ha		50-55 jaar	55-60 jaar	60-65 jaar
Niet-beroepsproducten (categorie 3)									
West-Vlaanderen :									
Aantal bedrijven	308	3.901	325	132	24	11	6	4.707	
Bedrijfsleiders 50 jaar en meer	147	2.679	130	60	9	6	2	3.033	
Aandeel bedrijfsleiders 50 jaar en +	47,7	68,7	40,0	45,5	37,5	54,5	33,3	64,4	
West-Vlaanderen	48,6	70,1	42,5	44,5	43,4	52,8	54,5	66,6	
Vlaanderen	54,5	70,8	49,6	42,8	46,5	47,7	52,2	67,2	
Het Rijk									
Alle categorieën 1 tot en met 5)									
West-Vlaanderen :									
Aantal bedrijven	479	7.157	4.247	5.541	2.076	897	170	20.567	
Bedrijfsleiders 50 jaar en meer	209	4.313	2.102	2.129	707	331	58	9.849	
Aandeel bedrijfsleiders 50 jaar en +	43,6	60,3	49,5	38,4	34,1	36,9	34,1	47,9	
West-Vlaanderen	43,6	62,7	54,1	44,2	35,1	37,1	38,7	54,1	
Vlaanderen	48,5	64,3	55,0	47,4	41,4	38,1	38,9	54,2	
Het Rijk									

(a) Volgens telling 1 december 1979. De gegevens wijken uiteraard enigszins af van de gegevens van 15 mei 1979.

Op 963 beroepstuinbouwers in West-Vlaanderen waren er 300 of 31,2 % die 50 jaar of ouder waren; op de vraag naar een vermoedelijke opvolger van het bedrijfshoofd van 50 jaar en ouder antwoorde 30,0 % bevestigend, 51,7 % ontkennend en 18,3 % verklaarde het nog niet te weten.

Beschouwt men het geheel van beroepslandbouwers, -veehouders en -tuinbouwers dan werd in West-Vlaanderen onder de bedrijfshoofden van 50 jaar en ouder de vraag naar een vermoedelijke opvolger in 24,9 % van de gevallen bevestigend beantwoord, in 50,1 % ontkennend en in 25,0 % als onzeker.

In West-Vlaanderen blijkt in vergelijking met alle andere provincies de opvolging het best verzekerd, samen met de provincies Henegouwen en Namen.

Beroepslandbouwers, -veehouders en tuinbouwers

	Met opvolger	Zonder opvolger	Onzeker	Totaal
West-Vlaanderen	24,9	50,1	25,0	100 %
Henegouwen	26,2	53,0	20,8	100 %
Namen	24,7	51,2	24,1	100 %
Luik	21,3	55,7	23,0	100 %
Limburg	17,3	59,1	23,6	100 %
Luxemburg	16,5	61,0	22,5	100 %
Oost-Vlaanderen	16,1	61,0	22,9	100 %
Brabant	15,2	66,1	18,7	100 %
Antwerpen	13,9	60,0	26,1	100 %
Vlaanderen	17,5	59,1	23,4	100 %
Het Rijk	19,4	57,8	22,8	100 %

Tabel 7.20 geeft nadere informatie betreffende het voorkomen van vermoedelijke opvolgers, voor de bedrijfshoofden van 50 jaar en meer, naar de categorie van de bedrijven en de grootteklasse van de bedrijven, en dit voor West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk.

Algemeen is vast te stellen dat in West-Vlaanderen op minder bedrijven het vraagstuk van de bedrijfsopvolging in de korte tot halflange periode gesteld wordt en dat waar dit wel het geval is meer kandidaat-opvolgers voorhanden blijken te zijn dan gemiddeld in Vlaanderen en het Rijk. Dit geldt bij de beroepslandbouwers in alle grootteklassen, met een uitzondering voor de grootteklasse van 30 à 50 ha, waar in West-Vlaanderen iets minder bedrijfshoofden positief hebben geantwoord dan in Vlaanderen.

Bij de beroepstuinbouwers is de opvolging in West-Vlaanderen opvallend sterker verzekerd dan in Vlaanderen en het Rijk.

TABEL 7.20 : Aandeel van de bedrijfsleiders van 50 jaar en meer die een vermoedelijke opvolger hebben van 14 jaar of ouder, naar categorie en grootteklasse van de bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979

	Grootteklasse van de bedrijven															
	Zonder teelt dan 5 ha		5 à 10 ha		10 à 20 ha		20 à 30 ha		30 à 50 ha		50 ha en meer		Totaal			
	Ja Weet (a) niet	Ja Weet niet	Ja Weet niet	Ja Weet niet	Ja Weet niet	Ja Weet niet	Ja Weet niet	Ja Weet niet	Ja Weet niet	Ja Weet niet	Ja Weet niet	Ja Weet niet	Ja Weet niet			
Beroepslandbouwers en veehouders																
West-Vlaanderen	25,4	20,3	7,9	16,2	14,9	28,3	31,6	27,2	46,8	28,4	51,7	27,1	69,6	19,6	24,6	25,3
Vlaanderen	13,5	24,2	5,2	14,4	10,0	23,6	23,1	30,6	42,4	30,2	53,9	23,4	61,9	21,9	17,6	24,1
Het Rijk	13,7	22,6	5,3	14,9	9,5	23,2	19,6	27,7	32,3	26,9	44,8	22,8	60,0	18,8	19,6	23,3
Beroepstuinbouwers																
West-Vlaanderen	-	-	27,3	18,7	61,5	15,4	71,4	14,3	100,0	-	-	-	-	-	30,0	18,3
Vlaanderen	43,8	25,0	14,9	17,6	27,3	25,1	41,1	24,3	61,1	22,2	20,0	40,0	50,0	25,0	17,2	18,5
Het Rijk	42,9	19,0	15,3	17,5	27,1	25,1	41,5	22,9	61,1	22,2	25,0	37,5	50,0	25,0	17,5	18,3
Niet-beroepsproducenten (categorie 3)																
West-Vlaanderen	8,2	11,6	4,3	11,2	18,5	18,5	23,3	10,0	77,8	11,1	50,0	16,7	-	50,0	5,8	11,5
Vlaanderen	5,1	13,5	3,0	10,0	10,8	22,0	22,3	22,3	50,0	16,7	31,6	15,8	50,0	16,7	3,8	10,8
Het Rijk	4,5	16,1	3,5	11,3	9,6	21,4	16,0	24,1	34,6	20,6	32,7	25,0	34,3	34,3	4,4	12,5
Alle categorieën (1 tot en met 5)																
West-Vlaanderen	13,9	13,9	7,1	13,3	15,4	27,6	31,5	26,6	47,2	28,3	51,7	26,9	67,2	20,7	19,0	20,8
Vlaanderen	8,4	16,7	5,1	12,0	10,7	23,6	23,3	30,2	42,7	29,9	53,2	23,3	60,8	21,6	12,1	18,3
Het Rijk	7,5	17,7	5,2	12,7	10,0	23,0	19,6	27,5	32,5	26,7	44,5	22,8	59,3	19,1	13,7	18,9

(a) Heeft een vermoedelijke opvolger, eventueel meerdere vermoedelijke opvolgers. In de telling is slechts met één vermoedelijke opvolger rekening gehouden.

(b) Weet het nog niet. Het aantal bedrijfsleiders zonder vermoedelijke opvolger is het saldo tussen 100 % en de percentages "ja" en "weet niet".

Er is een duidelijke samenhang tussen bedrijfsgrootte en het voorkomen van een vermoedelijke opvolger bij de beroepslandbouwers. Op de bedrijven met minder dan 5 ha werd, bij een aandeel van de bedrijfsleiders van 50 jaar en ouder van 58,5 %, slechts in 7,9 % van de gevallen gewezen op een vermoedelijke opvolger tegenover 69,6 % op de bedrijven van 50 ha en meer, waar slechts 34,6 % van de bedrijfshoofden 50 jaar is of meer.

Ook op de tuinbouwbedrijven stijgt het aandeel met een vermoedelijke opvolger bij toenemende grootte van de bedrijven, waarbij het voor West-Vlaanderen vanaf de grootteklasse van 10 ha en meer om, in absoluut aantal, geringe cijfers gaat.

Bij de niet-beroepsproducenten is in het algemeen nauwelijks een kandidaat-opvolger voorhanden. Op 4.707 bedrijven (categorie 3) in West-Vlaanderen in 1979 waren er 3.033 bedrijfshoofden van 50 jaar en ouder; slechts 175 van de bedrijfshoofden van 50 jaar en ouder of 5,8 % verklaarde een vermoedelijke opvolger te hebben.

Uiteraard gaat de belangstelling vooral naar de beroepslandbouwers en -tuinbouwers.

Indien men de bedrijven waarvan de bedrijfsleiders verklaard hebben nog niet te weten of er een opvolger zal zijn zou beschouwen als wel een vermoedelijke opvolger hebbend, dan toch blijkt er in West-Vlaanderen op de helft van de bedrijven van beroepslandbouwers waarvan het bedrijfshoofd 50 jaar en meer is en op bijna 52 % van de bedrijven van beroepstuinbouwers de opvolging intern niet te zijn verzekerd. De situatie is duidelijk gunstiger voor de bedrijven boven de zogenaamde doorzettingsdrempel dan bij de bedrijven beneden deze drempel.

	Beroepslandbouwers en -veehouders		Beroepstuinbouwers	
	Aandeel bedrijfs- hoofden van 50 jaar en meer	Aandeel hiervan zonder vermoede- lijke op- volger	Aandeel bedrijfs- hoofden van 50 jaar en meer	Aandeel hiervan zonder vermoede- lijke op- volger
Zonder teelt	38,3	54,2	14,3	100,0
Minder dan 5 ha	58,5	75,9	32,4	54,0
5 à 10 ha	51,1	56,8	19,4	23,1
10 à 20 ha	38,4	41,2	24,1	14,3
20 à 30 ha	34,0	24,7	100,0	-
30 à 50 ha	36,7	21,2	-	-
50 ha en meer	34,6	10,7	-	-
Totaal	44,1	50,1	31,2	51,7

Op de bedrijven met 20 à 30 ha is ruim een derde van de beroepslandbouwers 50 jaar of ouder en in nagenoeg een vierde van de gevallen is verklaard dat er geen vermoedelijke opvolger is. Voor de grootteklasse van 30 à 50 ha is de situatie weinig afwijkend, met respectievelijk 36,7 % en 21,2 %. Op de bedrijven van 50 ha en meer is de toestand gunstiger, met een aandeel van respectievelijk 34,6 % en 10,7 %.

De vermoedelijke opvolgers zijn vooral mannen; bij de beroepslandbouwers in West-Vlaanderen is het aandeel van de mannelijke vermoedelijke opvolgers 94,3 % en bij de beroepstuinbouwers 93,3 %. De vermoedelijke opvolgers bij de beroepslandbouwers in West-Vlaanderen waren in 59,5 % van de gevallen normaal werkzaam op het bedrijf, 8,8 % was werkzaam op een ander bedrijf, 7,6 % was werkzaam buiten de landbouw en 24,1 % was nog niet werkzaam. Bij de beroepstuinbouwers waren de percentages respectievelijk 64,5 %, 8,9 %, 3,3 % en 23,3 %.

De enquête van het WES wijst uit dat bedrijven niet steeds worden overgenomen van de ouders en dat dit geldt voor kleine bedrijven en voor grote bedrijven.

Op bedrijven met meer dan één kandidaat-opvolger is in de bevraging in de landbouwteiling slechts rekening gehouden met één vermoedelijke opvolger. Helpers die niet als opvolger op het ouderlijke bedrijf werden aangeduid kunnen in aanmerking komen om een vrijkomend bedrijf van derden over te nemen. Ook komt het voor dat een landbouwbedrijf wordt overgenomen door personen waarvan de ouders geen land- of tuinbouwer zijn.

In de WES-enquête werd gevraagd hoe de betrokkene bedrijfs- hoofd was geworden van een landbouwbedrijf (het huidige of een ander). Op 2.522 geënquêteerden waren er 1.569 of 62,2 % die verklaarden bedrijfshoofd te zijn geworden door overname van het gehele bedrijf of van een gedeelte van het bedrijf van de ouders; in 286 gevallen of 11,3 % betrof het overname van geheel of gedeeltelijk het bedrijf van de schoonouders, in 335 gevallen of 13,3 % betrof het aankoop aan derden, in 200 gevallen of 7,9 % betrof het afhuren van derden en in 132 gevallen of 5,2 % gebeurde het op een andere wijze (erfenis, schenking e.a.). Op te merken valt dat in de enquête ook bedrijfshoofden werden opgenomen die het bedrijf niet als hoofdactiviteit hadden, namelijk 433 bedrijven, waarvan 352 minder dan 5 ha beteelden en slechts 7 met 20 ha of meer.

Tabel 7.21 geeft inzicht inzake de wijze waarop de betrokkenen bedrijfshoofd zijn geworden.

Naarmate het bedrijf groter is, en dan ook veelal meer rendabel kan worden geëxploiteerd, is het aandeel dat van de ouders is overgenomen groter. Toch is ook bij de bedrijven van 30 ha en meer bijna een vijfde niet van de ouders overgenomen en voor de bedrijven van 20 à 30 ha is dit meer dan een vierde. Deze gegevens in aanmerking nemend evenals de gegevens uit tabel 7.20 lijkt het aannemelijk dat de voort-

TABEL 7.21 : Wijze waarop de bedrijfshoofden een landbouwbedrijf hebben verworven, WES-enquête 1980 (procentuele verdeling)

Wijze waarop men bedrijfshoofd is geworden	Bedrijf als		Grootteklasse van de bedrijven				Totaal
	Hoofd-activiteit	Neven-activiteit	Minder dan 5 ha	5 à 10 ha	10 à 20 ha	20 à 30 ha	
Door overname van het bedrijf van de ouders :							
gehele bedrijf	62,7	39,7	43,8	58,8	65,2	68,0	58,7
deel van het bedrijf	3,5	3,2	3,0	2,4	3,3	5,6	5,1
Door overname van het bedrijf van de schoonouders :							
gehele bedrijf	9,7	14,3	10,1	14,4	10,3	8,6	10,5
deel van het bedrijf	0,7	1,8	1,3	0,8	0,7	0,3	0,9
Door aankoop aan derden	11,2	23,3	24,4	11,0	8,6	6,8	13,3
Door afhuren van derden	7,5	9,9	8,8	7,3	8,7	7,1	7,9
Andere wijze	4,7	7,6	8,6	5,3	3,2	3,6	5,2
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Absolute cijfers	2.089	433	759	508	722	338	195
							2.522

zetting voor de bedrijven van 20 ha en meer uiteindelijk mag verzekerd geacht worden. Dit is niet het geval voor de bedrijven van minder dan 20 ha; voor de bedrijven van 10 à 20 ha bijvoorbeeld is er naar verwachting ten hoogste voor iets minder dan 60 % van de bedrijven met een bedrijfshoofd van 50 jaar of meer een vermoedelijke opvolger en in het verleden zijn volgens de WES-enquête slechts in minder dan een derde van de gevallen dergelijke bedrijven verworven via schoonouders, aankoop, huur of andere wijze.

B. LANDBOUWSTREKEN IN WEST-VLAANDEREN EN WESTVLAAMSE ARRONDISSEMENTEN

In tabel 7.22 wordt aangegeven wat in de diverse grootteklassen het aandeel is van de bedrijfsleiders van 50 jaar en ouder en welk percentage onder hen heeft verklaard dat er geen vermoedelijke opvolger was van 14 jaar of ouder; deze gegevens worden verstrekt voor het geheel van beroepslandbouwers, -veehouders en -tuinbouwers.

Het aandeel van de bedrijfshoofden van 50 jaar en ouder loopt globaal niet ver uiteen voor de onderscheiden landbouwstroken in West-Vlaanderen, gaande van 42,3 % tot 44,5 %. Binnen de onderscheiden arrondissementen zijn er grotere verschillen, met het geringste aandeel in het arrondissement Diksmuide (38,8 %) en het grootste aandeel in het arrondissement Kortrijk (49,3 %). Binnen de onderscheiden grootteklassen zijn er ook in de diverse landbouwstroken betrekkelijk grote verschillen, althans bij de kleinere bedrijven; zo bedraagt het aandeel voor de bedrijven van minder dan 5 ha 58,7 % in Duinen-Polders tegenover 46,4 % in de Leemstreek.

Onder de bedrijfsleiders van 50 jaar en ouder is 57,4 % zonder opvolger in de Zandstreek tegenover slechts 43,8 % in Duinen-Polders. Opvallend voor de Zandstreek is het grote aandeel zonder opvolger op de bedrijven van 30 ha en meer; in absolute aantallen gaat het wel om eerder geringe aantallen (50 bedrijven van 30 ha en meer waarvan het bedrijfshoofd 50 jaar of ouder is).

Het aandeel van de bedrijfshoofden van 50 jaar en ouder zonder vermoedelijke opvolger is relatief gering in het arrondissement Veurne (35,4 %) en het grootst in het arrondissement Brugge (57,1 %). Tabel 7.22 geeft aan dat voor de bedrijven met teelgrond met minder dan 10 ha het aandeel zonder opvolger het laagst is in het arrondissement Roeselare. Te vermelden valt onder meer ook dat van de 6 bedrijven van 50 ha en meer in het arrondissement Diksmuide waar het bedrijfshoofd 50 jaar en ouder is, er 2 zijn zonder opvolger; op 69 bedrijven van 30 à 50 ha in het arrondissement Brugge zijn er 23 of een derde zonder opvolger en op 9 bedrijven van 30 à 50 ha in het arrondissement Roeselare blijken er 3 of een derde zonder opvolger te zijn.

Duidelijk is dat nog geen eindpunt is bereikt is de teruggang van het aantal bedrijven, zeker bij de bedrijven beneden 20 ha.

TABEL 7.22 : De opvolging bij beroepslandbouwers, -veehouders en -tuinbouwers in de landbouwstroken in West-Vlaanderen en de Westvlaamse arrondissementen, naar de grootteklasse, 15 mei 1979

	Grootteklasse van de bedrijven							
	Zonder teelt		Minder dan 5 ha		5 à 10 ha		10 à 20 ha	
	Aandeel bedrijfs-leiders 50 jaar en +	Aandeel zonder opvolger	Aandeel bedrijfs-leiders 50 jaar en +	Aandeel zonder opvolger	Aandeel bedrijfs-leiders 50 jaar en +	Aandeel zonder opvolger	Aandeel bedrijfs-leiders 50 jaar en +	Aandeel zonder opvolger
Landbouwstroken in West-Vlaanderen								
Duinen-Polders	42,9	33,3	58,7	75,4	56,3	63,2	43,3	43,3
Zandstreek	34,6	57,1	52,5	74,5	51,1	61,1	36,1	43,4
Zandleemstreek	37,1	50,0	49,1	68,9	48,8	51,9	38,1	39,1
Leemstreek	100,0	100,0	46,4	92,3	79,4	55,6	44,1	44,2
Arrondissementen								
Brugge	34,5	40,0	51,9	75,3	54,8	67,7	41,9	49,5
Diksmuide	28,6	100,0	54,4	68,5	48,1	58,3	31,1	39,2
Ieper	40,7	72,7	50,0	69,8	52,3	52,0	38,8	38,5
Kortrijk	53,8	28,6	56,2	71,2	60,9	61,0	43,3	48,4
Oostende	42,9	33,3	55,6	78,9	49,6	53,7	41,3	38,3
Roeselare	36,0	44,4	44,5	67,2	43,5	49,5	34,4	43,6
Tielt	32,6	71,4	50,9	74,8	46,2	52,6	35,8	31,4
Veurne	33,3	100,0	65,8	68,0	59,0	53,2	42,7	33,3
West-Vlaanderen	37,3	55,0	51,3	72,1	50,6	56,5	38,3	41,1
Vlaanderen	36,1	60,4	53,5	75,8	55,9	65,6	44,3	46,2
Het Rijk	38,0	62,0	55,0	75,7	56,4	66,6	47,8	52,5

TABEL 7.22 : De opvolging bij beroepslandbouwers, -veehouders en -tuinbouwers in de landbouwstroken in West-Vlaanderen en de Westvlaamse arrondissementen, naar de grootteklasse, 15 mei 1979 (vervolg)

	Grootteklasse van de bedrijven						Aandeel zonder opvolger	
	20 à 30 ha		30 à 50 ha		50 ha en meer			Totaal
	Aandeel bedrijfs- leiders 50 jaar en +	Aandeel zonder opvol- ger	Aandeel bedrijfs- leiders 50 jaar en +	Aandeel zonder opvol- ger	Aandeel bedrijfs- leiders 50 jaar en +	Aandeel zonder opvol- ger		
Landbouwstroken in West-Vlaan- deren								
Duinen-Polders	36,9	23,0	34,7	19,1	35,0	43,7	43,8	
Zandstreek	34,6	26,6	40,7	34,8	50,0	44,5	57,4	
Zandleemstreek	32,8	25,4	37,7	17,4	26,3	42,3	47,7	
Leemstreek	29,6	16,7	41,9	30,8	33,3	44,2	45,3	
Arrondissementen								
Brugge	37,3	25,6	37,9	33,3	33,3	46,1	57,1	
Diksmuide	30,4	27,2	35,8	18,8	30,0	38,8	48,1	
Ieper	30,3	23,6	33,3	19,6	8,3	41,3	44,6	
Kortrijk	33,8	29,7	50,6	22,2	38,9	49,3	54,1	
Oostende	34,0	25,5	32,6	11,6	33,3	43,5	47,3	
Roeselare	36,6	13,5	36,0	33,3	-	40,5	52,0	
Tielt	36,2	25,5	51,6	25,0	-	43,2	52,2	
Veurne	40,0	22,5	31,7	11,4	50,0	44,7	35,4	
West-Vlaanderen	34,1	24,7	36,7	21,2	34,6	43,3	50,1	
Vlaanderen	35,0	27,3	37,0	22,8	38,8	48,4	59,1	
Het Rijk	41,4	40,8	38,1	32,5	38,8	48,8	57,7	

VOETNOTEN

(1) J.F. Sneessens en M. Defourny vermelden in een artikel 'De aanpassing van de landbouwsektor aan de nieuwe produktievoorwaarden', in : Landbouwtijdschrift, januari-februari 1980, dat waar in 1950 meer dan 10 mensen nodig waren om een groot akkerbouwbedrijf (granen + suikerbieten) op gang te houden, daarvoor nu niet meer dan 1 persoon nodig is.

(2) Zie Statistisch Tijdschrift, maart 1977.

(3) Personen die geregeld op het bedrijf werken en dit gedurende tenminste de helft van de totale arbeidsduur van een jaar.

(4) Volgens het sociaal-ekonomisch onderzoek van april 1977 waren er in land- en tuinbouw in West-Vlaanderen 19.385 mannen en 6.032 vrouwen tewerkgesteld; volgens de landbouwtelling van mei 1977 ging het om 17.692 mannen en 3.637 vrouwen.

(5) Onderlinge hulp niet inbegrepen. Exclusief arbeidskrachten die gebruikt worden bij de uitvoering van aangenomen werken, maar wel inbegrepen de werkkrachten die ter beschikking van de exploitant worden gesteld door de onderneming voor verhuur van materieel, en die werken onder leiding van de exploitant.

(6) Voor 1959 zijn geen gegevens beschikbaar op gemeentelijk vlak, zodat West-Vlaanderen in zijn huidige omschrijving niet kan worden verkregen.

hoofdstuk 8 samenvatting

OMVANG EN EVOLUTIE VAN HET LANDBOUWAREAAL

West-Vlaanderen is de meest agrarische provincie van het gehele land. Op 15 mei 1979 werd door land- en tuinbouwbedrijven met bedrijfszetel in West-Vlaanderen 217.545 ha beeteeld. In procent van de totale kadastrale oppervlakte betekent dit circa 69 %. Als tweede in de rangorde van alle Belgische provincies komt Henegouwen met een aandeel van nagenoeg 60 %. Het overeenkomstig aandeel bedraagt circa 47 % in Vlaanderen en iets minder dan 47 % in het Rijk.

In alle Westvlaamse arrondissementen is het aandeel van het land- en tuinbouwareaal in de totale kadastrale oppervlakte groter dan het gemiddelde van Vlaanderen en van het Rijk. De Westhoek komt tot een aandeel van circa 78 % tegenover 65 % in het gebied Brugge-Kortrijk en 55 % in de Kustzone.

Het areaal bestemd voor land- en tuinbouw, met inbegrip van de gelegenheidslandbouwers, is ononderbroken regressief, doch in mindere mate in West-Vlaanderen dan in Vlaanderen en in het Rijk. Tussen 1959 en 1970 was er in West-Vlaanderen een daling van het areaal (naar ligging van de bedrijfszetel) van 237.561 ha tot 229.508 ha, dit is met 3,4 %; in het Rijk bedroeg de vermindering 7,3 %. Tussen 1970 en 1979 was er in West-Vlaanderen een verdere daling tot 217.545 ha, dit is met 5,2 % tegenover een terugloop van 9,0 % in Vlaanderen en 7,0 % in het Rijk. De gemiddelde vermindering per jaar verloopt ook in West-Vlaanderen stijgend (-1.329 ha per jaar in 1970-79 tegenover -732 ha in 1959-70), maar blijft toch verhoudingsgewijze minder groot dan in Vlaanderen en het Rijk. Het aandeel van West-Vlaanderen in de totale beteelde oppervlakte in het Rijk is gestegen van 14,3 % in 1959 tot 14,9 % in 1970 en 15,2 % in 1979.

De terugloop van het areaal was overal stijgend, doch bleef relatief gering in de Westhoek. In de Westhoek was er tussen 1959 en 1970 een daling van het areaal van 1,1 % en in de periode 1970-79 van 2,5 %; in het gebied Brugge-Kortrijk beliep de vermindering respectievelijk 5,5 % en 7,3 % en in de Kustzone respectievelijk 2,8 % en 7,6 %.

VERDELING NAAR DE AARD VAN DE BEDRIJVEN

Op 15 mei 1979 waren er in West-Vlaanderen 20.662 telplichtigen (waarvan 479 zonder teelgrond), waaronder 14.703 beroepslandbouwers en -veefokkers, 963 beroepstuinbouwers, 4.707 niet-beroepsproducenten, 56 bijzondere inrichtingen, 138 ondernemers van land- en tuinbouwwerken die landbouwprodukten voortbrengen voor de verkoop, 94 van dergelijke ondernemers die geen landbouwprodukten voortbrengen voor de verkoop en 1 koöperatieve vereniging voor gemeenschappelijk gebruik van land- en tuinbouwmachines. Op te merken valt

dat het onderscheid tussen "beroepslandbouwer" en "beroepstuinbouwer" vrij subjectief is.

West-Vlaanderen groepeerd 25,9 % van alle land- en tuinbouwbedrijven in Vlaanderen en 17,3 % van het Rijk; het aandeel in de betaalde oppervlakte van Vlaanderen bereikt 33,8 % en het aandeel in het Rijk 15,2 %.

Voor de beroepslandbouwers en -veefokkers is het aandeel van West-Vlaanderen in Vlaanderen zowel wat het aantal bedrijven (32,8 %) als wat de betaalde oppervlakte betreft (35,9 %) groot, en ook ten aanzien van het Rijk geldt een gelijkaardige vaststelling, in sterkere mate wat het aantal bedrijven (20,3 %) betreft dan waar het om de betaalde oppervlakte (15,5 %) gaat.

Het aandeel van de beroepstuinbouwers is ten aanzien van Vlaanderen relatief gering, zowel inzake aantal tuinbouwers (11,7 %) als inzake betaalde oppervlakte (10,3 %); dezelfde vaststelling geldt, doch in mindere mate, ten opzichte van het Rijk (aandelen 11,0 % en 9,5 %). De statistische gegevens ten aanzien van de tuinbouw in West-Vlaanderen geven geen juist beeld van de werkelijkheid. Op vele landbouwbedrijven wordt immers, meer dan elders in het land, een vrij aanzienlijk deel van de oppervlakte voorbehouden voor de teelt van vollegronds- en openluchtgroenten. Deze oppervlakten worden niet bij de tuinbouwgronden, maar wel bij de landbouwgronden gerekend. Het reëel aandeel van West-Vlaanderen in de tuinbouwproductie is veel belangrijker dan voormelde statistische gegevens zouden laten vermoeden (zie verder : teeltpatroon).

Niet-beroepsproducenten komen in West-Vlaanderen betrekkelijk weinig voor; het aandeel in het aantal bedrijven in Vlaanderen bedraagt 18,2 % en in het Rijk 12,8 %. Ondernemers van land- en tuinbouwwerken zijn daarentegen sterk vertegenwoordigd in West-Vlaanderen; het aandeel van West-Vlaanderen in het totale aantal ondernemers van land- en tuinbouwwerken bedraagt ten aanzien van Vlaanderen 43,7 % en ten opzichte van het Rijk 30,3 %. Op de 22 coöperatieve verenigingen voor gemeenschappelijk gebruik van land- en tuinbouwmachines zijn er slechts 2 in Vlaanderen, waarvan 1 in West-Vlaanderen.

De arrondissementen Ieper, Diksmuide, Oostende en Veurne, of grosso-modo de Westhoek, zijn het sterkst georiënteerd op de eigenlijke beroepslandbouw. De arrondissementen Roeselare en Tielt tellen een relatief grote oppervlakte betaald door beroepstuinbouwers. In beide arrondissementen zijn er veel bedrijven die uitsluitend tuinbouwgewassen telen; er wordt relatief veel glasgroenteteelt beoefend. Ook het aandeel van de groenteteelt op de landbouwbedrijven is er hoog. Dit houdt verband met de geringe bedrijfsoppervlakte van de landbouwbedrijven in beide arrondissementen (zie hierna).

GEMIDDELDE OPPERVLAKTE VAN DE BEDRIJVEN

De gemiddelde bedrijfsgrootte bij beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond bedroeg in 1979 in West-Vlaanderen 14,0 ha, wat meer is dan het gemiddelde van 12,8 ha in Vlaanderen maar lager dan de 18,3 ha in het Rijk. De gemiddelde grootte van de bedrijven van beroepstuinbouwers met teelgrond beliep 2,1 ha in West-Vlaanderen, tegenover 2,4 ha in Vlaanderen en het Rijk. De gemiddelde oppervlakte bij de niet-beroepsproducenten (categorie 3) bedroeg in West-Vlaanderen 2,5 ha, wat iets lager is dan in het Rijk (2,7 ha), doch iets groter dan in Vlaanderen (2,1 ha). Bij de beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond bedraagt de gemiddelde oppervlakte in het arrondissement Veurne 21,3 ha en in het arrondissement Oostende 17,5 ha; in de arrondissementen Diksmuide, Ieper, Brugge en Kortrijk bedraagt de gemiddelde oppervlakte 14 à 15 ha, terwijl de arrondissementen Roeselare en Tielt ieder slechts een gemiddelde halen van 10,2 ha.

Het bedrijf van 50 ha en meer komt in West-Vlaanderen verhoudingsgewijze weinig voor, althans in vergelijking met het Rijk. West-Vlaanderen dat bij de beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond 20,3 % telt van alle bedrijven in het Rijk, haalt in de grootteklasse van 50 ha en meer slechts een aandeel van 4,4 %.

De arrondissementen Roeselare en Tielt tellen relatief veel kleine bedrijven. Bij de beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond bedraagt in het arrondissement Tielt het aandeel van de bedrijven beneden 5 ha 23,1 % en in het arrondissement Roeselare 21,1 % tegenover gemiddeld 15,6 % in West-Vlaanderen; in het arrondissement Veurne daarentegen is dit aandeel slechts 5,3 %. Als parameter voor de bedrijfsgrootte is hier de betaalde oppervlakte genomen, gegeven beschikbaar uit de landbouwtelling. Indien het zaken-cijfer als maatstaf zou worden genomen, zou men tot gans andere verhoudingen kunnen komen. Een intensief tuinbouwbedrijf of intensief zeugen- of varkensbedrijf vergt slechts een kleine oppervlakte, maar het kan naar omzetcijfer wel een groot bedrijf zijn.

Bij de beroepstuinbouwers met teelgrond had in 1979 in West-Vlaanderen 45,0 % van de bedrijven minder dan 1 ha tegenover 47,1 % in Vlaanderen en 47,9 % in het Rijk. Volgens gegevens van het Nationaal Instituut voor de Statistiek had West-Vlaanderen in 1979 slechts 1 tuinbouwbedrijf met meer dan 20 ha; Vlaanderen telde er 60 en het Rijk 70 dergelijke bedrijven.

EVOLUTIE VAN HET AANTAL BEDRIJVEN EN DE BETEELDE OPPERVLAKTE

Het aantal beroepslandbouwers en -veehouders is ononderbroken en in aanzienlijke mate gedaald. Het aantal beroepstuinbouwers daarentegen was in West-Vlaanderen stijgend, in tegenstelling met het verloop in het Rijk.

Het aantal beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond in West-Vlaanderen daalde van 22.949 in 1959 tot 19.126 in 1970 en 14.549 in 1979; tussen 1959 en 1970 was de procentuele vermindering in West-Vlaanderen (16,7 %) slechts half zo groot als in het Rijk (34,4 %) en ook tussen 1970 en 1979 was de daling in West-Vlaanderen (23,9 %) heel wat minder als in het Rijk (32,7 %). De totale oppervlakte beteeld door beroepslandbouwers en -veehouders was in de periode 1959-70 in West-Vlaanderen dalend van 225.701 ha tot 219.083 ha, dit is met 2,9 % tegenover een teruggang van 6,7 % in het Rijk; tussen 1970 en 1979 was er in West-Vlaanderen een verdere daling tot 203.672 ha of van 7,0 %, dit is nagenoeg dezelfde procentuele vermindering als in het Rijk (7,1 %).

De sterke daling van het aantal bedrijven samengaand met een procentueel heel wat geringere daling van de beteelde oppervlakte is ten goede gekomen aan de gemiddelde grootte van de bedrijven, dit laatste in sterkere mate in het Rijk dan in West-Vlaanderen. De gemiddelde beteelde oppervlakte bij de beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond steeg in West-Vlaanderen van 9,8 ha in 1959 tot 11,5 ha in 1970 en 14,0 ha in 1979 en in het Rijk van 9,3 ha over 13,2 ha tot 18,3 ha. In 1959 was de gemiddelde bedrijfs-grootte in West-Vlaanderen hoger dan in het Rijk, doch in 1970 was dit niet meer het geval en in 1979 was er een verschil van meer dan 4 ha ten voordele van het rijksgemiddelde.

De verschuivingen binnen de onderscheiden grootteklassen is aanzienlijk geweest.

Tussen 1959 en 1970 steeg het aantal beroepslandbouwers en -veehouders met minder dan 1 ha in West-Vlaanderen nog van 503 tot 741, waarna een sterke terugval is gevolgd tot 321 in 1979; in het Rijk was er in de periode 1959-70 reeds een daling van 27,3 % en in de periode 1970-79 beliep de vermindering 62,1 % tegenover 56,7 % in West-Vlaanderen.

Het aantal beroepslandbouwers en -veehouders met 1 à 5 ha en met 5 à 10 ha is ononderbroken gedaald; de vermindering beliep tussen 1959 en 1979 in de grootteklasse van 1 à 5 ha in West-Vlaanderen 72,9 % en in het Rijk 84,5 % en in de grootteklasse van 5 à 10 ha respectievelijk 47,2 % en 69,2 %. De grootteklasse van 1 à 5 ha was in 1959 in West-Vlaanderen in vergelijking met het Rijk zwak vertegenwoordigd, met een aandeel van 12,1 %, doch in 1979 was dit niet meer het geval (aandeel 21,1 %); de grootteklasse van 5 à 10 ha, met een aandeel in het Rijk van 14,8 % in 1959, was toen niet ondervertegenwoordigd en heeft in 1979 een relatief hoog aandeel in het Rijk (25,4 %).

In de grootteklasse van 10 à 20 ha was in de periode 1959-70, in tegenstelling met het Rijk, het aantal bedrijven in West-Vlaanderen nog stijgend met 9,0 %, doch nadien was er een daling tot onder het niveau van 1959; in 1979 waren er in West-Vlaanderen 1,4 % bedrijven van 10 à 20 ha minder dan in 1959, maar in het Rijk bereikte de daling

31,5 %. Het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk steeg voor deze grootteklasse van 15,9 % tot 22,9 %.

De zogenaamde doorzettingsdrempel situeert zich rond 20 ha; bij de bedrijven met 20 ha en meer is er een permanente toename. Het aantal beroepslandbouwers met 20 ha en meer steeg in West-Vlaanderen van 2.568 in 1959 tot 2.757 in 1970 en 3.092 in 1979 en het aandeel in het totale aantal bedrijven van 11,2 % in 1959 tot 14,4 % in 1970 en 21,3 % in 1979. Het aandeel van West-Vlaanderen in het aantal bedrijven van 20 ha en meer in het Rijk is, niettegenstaande de aangroei in absolute cijfers, gedaald van 18,1 % in 1959 tot 14,3 % in 1970 en 13,8 % in 1979. De grootteklasse van 20 à 50 ha kwam in 1959 verhoudingsgewijze sterk voor in West-Vlaanderen, doch het aandeel in het Rijk is in 1979 gedaald beneden het aandeel van West-Vlaanderen in het totale aantal bedrijven; de bedrijven van 50 ha en meer zijn blijvend relatief zwak vertegenwoordigd. De hergroepering van bedrijven naar eenheden boven 20 ha is minder afgetekend in West-Vlaanderen dan in het Rijk.

Beneden 20 ha verminderde de oppervlakte beteeld door beroepslandbouwers en -veehouders in West-Vlaanderen tussen 1959 en 1979 met 39.971 ha en boven 20 ha was er een toename van 17.943 ha; in het Rijk was er respectievelijk een verlies van 528.197 ha en een aanwinst van 328.021 ha.

In 1959 waren de beroepstuinbouwers relatief zwak vertegenwoordigd in West-Vlaanderen, maar te wijzen valt op een opmerkelijke ontwikkeling. Het aantal beroepstuinbouwers met teelgrond steeg in West-Vlaanderen van 889 in 1959 tot 942 in 1970 en 956 in 1979, dit is een toename voor de beide deelperiodes van respectievelijk 6,0 % en 1,5 %, terwijl er in het Rijk een daling was van niet minder dan 6,8 %, respectievelijk 19,7 %. De oppervlakte beteeld door beroepstuinbouwers verdubbelde in West-Vlaanderen van 1.030 ha in 1959 tot 2.059 ha in 1970 en liep in zeer geringe mate terug tot 2.018 ha in 1979 (-2,0 %); in het Rijk was er tussen 1959 en 1970 een toename van 75,6 % en tussen 1970 en 1979 een daling van 5,2 %.

De gemiddelde oppervlakte van de beroepstuinbouw steeg in West-Vlaanderen van 1,2 ha in 1959 tot 2,2 ha in 1970 en bedroeg 2,1 ha in 1979; in het Rijk was er een stijging van 1,1 ha in 1959 tot 2,1 ha in 1970 en 2,4 ha in 1979.

Het aantal beroepstuinbouwers met minder dan 1 ha verloopt dalend, in sterkere mate in het Rijk dan in West-Vlaanderen.

Het aantal beroepstuinbouwers met 1 à 5 ha steeg in West-Vlaanderen van 288 in 1959 tot 350 in 1970 en 429 in 1979. Het aantal bedrijven van 5 à 20 ha is eerder gering in West-Vlaanderen doch vertoonde een toename van 22 in 1959 tot 72 in 1970 en 96 in 1979. Het aantal beroepstuinbouwers met meer dan 20 ha bedroeg in West-Vlaanderen in 1959 amper 1 eenheid, steeg tot 13 in 1970 en viel terug op 1 in 1979.

Het aantal fokkerijbedrijven, onafhankelijk van de grond, steeg in West-Vlaanderen van 11 in 1959 tot 168 in 1970 en bedroeg 154 in 1979. Het aandeel in het Rijk is toegenomen van 8,5 % in 1959 tot 19,4 % in 1970 en 20,2 % in 1979.

Terwijl het aantal beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond tussen 1959 en 1979 voortdurend verminderde in alle Westvlaamse arrondissementen, was er een opvallende toename van het aantal beroepstuinbouwers met teelgrond in de arrondissementen Roeselare en Tielt.

In 1959 werd in West-Vlaanderen het grootste aantal beroepstuinbouwers met teelgrond geteld in het arrondissement Brugge (225) en in 1979 was dit in het arrondissement Roeselare (295). De betaalde oppervlakte steeg in het arrondissement Roeselare van 193 ha in 1959 tot 559 ha in 1970 en 559 ha in 1979 en in het arrondissement Tielt van 108 ha over 342 ha tot 364 ha.

EIGENDOMSVERHOUDING

Het aandeel van het totale land- en tuinbouwareaal dat in eigendom wordt uitgebaat was in 1979 in West-Vlaanderen (24,8 %) geringer dan in Vlaanderen (28,6 %) en het Rijk (27,7 %).

Het aandeel in eigendom is het grootst bij het kleine bedrijf en daalt in het algemeen bij stijgende grootteklasse.

Bij de beroepslandbouwers en -veehouders is het aandeel in eigendom in West-Vlaanderen iets groter dan in het Rijk beneden 2 ha en iets lager in de grootteklassen vanaf 2 ha, behoudens voor de bedrijven (4 in West-Vlaanderen) van 100 ha en meer. Voor de beroepstuinbouwers en voor de niet-beroepsproducenten is het aandeel in eigendom in West-Vlaanderen bijna in alle grootteklassen geringer dan in het Rijk. Het zijn de verschillen in eigendomsverhouding binnen de onderscheiden grootteklassen die in overwegende mate de gemiddeld lagere eigendomsverhouding in West-Vlaanderen verklaren in vergelijking met het Rijk.

Het aandeel dat in eigendom wordt uitgebaat is, globaal beschouwd, in West-Vlaanderen aanvankelijk gedaald van 24,3 % in 1959 tot 23,0 % in 1970 en nadien opnieuw gestegen tot 24,8 % in 1979; in het Rijk liep de daling door van 32,3 % in 1959 over 28,6 % in 1970 tot 27,7 % in 1979. Voor de bedrijven met minder dan 5 ha was het aandeel in eigendom permanent stijgend, zowel in West-Vlaanderen als in het Rijk. In de grootteklasse van 5 à 10 ha was het aandeel in eigendom groter in 1979 dan in 1959 en in de grootteklasse van 10 à 20 ha was dit ook het geval in West-Vlaanderen doch niet in het Rijk; voor deze laatste grootteklasse was er na 1970 wel een toename, doch onvoldoende om de daling tussen 1959 en 1970 te compenseren, in tegenstelling met West-Vlaanderen. In de grootteklassen van 20 à 50 ha was de eigendomsverhouding in West-Vlaanderen stijgend; in het Rijk werd een aanvankelijke daling gevolgd door een lichte

stijging, waarbij het niveau van 1959 niet opnieuw werd bereikt. Voor de bedrijven van 50 ha en meer was er in West-Vlaanderen een daling, in tegenstelling met het Rijk.

Bij de beroepslandbouwers en -veehouders bedraagt het aandeel in eigendom in het arrondissement Tielt 31,8 %, terwijl het aandeel in de arrondissementen Ieper, Veurne en Kortrijk nauwelijks 19 % overschrijdt.

GRONDVERSNIPPERING

De mate van grondversnippering is in West-Vlaanderen gemiddeld veel gunstiger dan in het Rijk. De gemiddelde oppervlakte per grondstuk is in West-Vlaanderen bij de beroepslandbouwers en -veehouders in alle grootteklassen van de bedrijven duidelijk groter dan in het Rijk, behoudens de klasse van 100 ha en meer; in de grootteklassen vanaf 1 ha bedraagt de afwijking ten minste 40 %.

Beschouwt men het totale land- en tuinbouwareaal dan blijkt de Q-verhouding, zijnde de verhouding tussen de gemiddelde oppervlakte van een grondstuk en het gemiddeld aantal grondstukken per bedrijf, in West-Vlaanderen, met 0,74 in 1979, veel gunstiger te zijn als in Vlaanderen (0,36) en het Rijk (0,38). De Q-verhouding bedroeg in West-Vlaanderen 0,76 in 1959, 0,77 in 1970 en 0,74 in 1979; in het Rijk was er een toename van 0,26 over 0,33 tot 0,38.

In 1979 waren er in West-Vlaanderen op een totaal van 20.088 bedrijven met teelgrond (alle categorieën) 6.426 of 32,0 % waarvan de oppervlakte kultuurgrond één aaneengesloten geheel vormde; in Vlaanderen was dit eveneens 32,0 % en in het Rijk 28,4 %. In West-Vlaanderen was 0,1 % van de percelen niet bereikbaar langs een openbare weg, in Vlaanderen 0,6 % en in het Rijk 1,1 %.

De gemiddelde oppervlakte van een grondstuk, voor alle categorieën aangevers, was in 1979 het grootst in de arrondissementen Veurne (4,18 ha), Oostende (3,50 ha) en Diksmuide (3,14 ha) en het laagst in het arrondissement Roeselare (2,13 ha), waar het rijksgemiddelde (2,17 ha) niet werd bereikt. De Q-verhouding was het gunstigst in de arrondissementen Veurne (1,00), Tielt (0,88) en Oostende (0,87) en het minst gunstig in de arrondissementen Roeselare (0,60), Ieper (0,61) en Kortrijk (0,66).

De Q-verhouding is tussen 1970 en 1979 verbeterd in de arrondissementen Brugge, Diksmuide, Oostende en Veurne, in geringe mate gedaald in de arrondissementen Ieper en Kortrijk en in vrij sterke mate in de arrondissementen Roeselare en Tielt, waar de tuinbouw zich sterk heeft ontwikkeld.

RUILVERKADELING

Inzake ruilverkavelingen gold West-Vlaanderen, met een re-

latief gunstige versnipperingsgraad van de gronden, niet als voorloper. Het eerste projekt in West-Vlaanderen werd pas in 1969 beëindigd. Tijdens de jaren zeventig was de activiteit in West-Vlaanderen vrij aanzienlijk en eind 1980 waren in West-Vlaanderen 15 projekten beëindigd, betrekking hebbend op een oppervlakte van circa 18.400 ha. Voor de periode 1968-80 heeft West-Vlaanderen een aandeel in het Rijk van 10,1 % inzake aantal beëindigde projekten en 13,0 % wat de oppervlakte betreft. Voor de ruilverkavelingen waarvan de uitvoering bij koninklijk besluit werd belast tot eind 1980 bedroeg het aandeel van West-Vlaanderen respectievelijk 10,8 % en 13,7 %; de gemiddelde oppervlakte belooft voor West-Vlaanderen circa 1.400 ha per projekt tegenover 1.100 ha voor het Rijk.

De uitgevoerde ruilverkavelingen in West-Vlaanderen zijn niet enkel ingegeven omwille van een te grote versnipperingsgraad van de gronden, maar ook door een gebrekkige waterhuishouding (vooral in de Polders) en ingevolge grote infrastructuurwerken. De ruilverkavelingsactiviteit in West-Vlaanderen situeerde zich vooral in het westelijk deel van de Polderstreek. De kosten veroorzaakt door de uitvoering van werken bedroegen in West-Vlaanderen gemiddeld circa 56.000 fr. per ha. In de in West-Vlaanderen beëindigde ruilverkavelingen verminderde het aantal grondstukken globaal met iets meer dan een derde.

In de door het Westvlaams Economisch Studie bureau gehouden enquête verklaarde 19 % van de bedrijfsleiders dat ruilverkaveling voor hun bedrijf in de huidige omstandigheden of in de toekomst nuttig zou zijn. Het aandeel van de bedrijfsleiders dat positief antwoordde was relatief groot in de arrondissementen Veurne (35 %), Oostende (30 %) en Ieper (28 %) en laag in de arrondissementen Tielt (9 %) en Kortrijk (13 %). De bedrijfsleiders die zich positief uitlieten over een eventuele ruilverkaveling bleken in eerste instantie een betere percelering op het oog te hebben. Op de bedrijven met minder dan 5 ha kultuurgrond was slechts 6 % voorstander van ruilverkaveling; voor de bedrijven van 5 à 30 ha varieerde dit aandeel tussen 21 % en 26 % en het bedroeg 35 % voor de bedrijven met 30 ha en meer.

TEELTPATROON 1978-79

In West-Vlaanderen werd in 1978-79 circa 94.800 ha benomen door weiden en grasland, dit is 43,5 % van de totale oppervlakte kultuurgrond. Als tweede belangrijkste teeltgroep benamen de graangewassen 58.958 ha of 27,0 % van het totale areaal. Nadien volgen de nijverheidsgewassen (19.910 ha; 9,1 %), aardappelen (15.344 ha; 7,0 %), groenvoedergewassen (10.696 ha; 4,9 %), tuinbouwteelten voor de verkoop (9.621 ha; 4,4 %) en wortel- en knolgewassen als voederge-
was (6.778 ha; 3,1 %).

Het aandeel van weiden en grasland is in West-Vlaanderen (43,5 %) iets lager dan in Vlaanderen (46,6 %) en het Rijk (49,7 %); van het weide- en grasland wordt in West-Vlaande-

ren (83,0 %) een hoger aandeel bestemd voor het afgrazen dan in Vlaanderen (76,0 %) en het Rijk (71,2 %).

Het aandeel van de graangewassen in het totale cultuurareaal bedraagt in West-Vlaanderen 27,0 %, wat meer is dan gemiddeld in Vlaanderen (25,5 %) en iets minder dan in het Rijk (27,7 %). Binnen het geheel van de graangewassen is het aandeel van de tarwe in West-Vlaanderen 43,1 % en het aandeel van de gerst 40,3 %; korrelmaïs heeft een aandeel van 3,1 %, maar is niettemin in West-Vlaanderen relatief veel voorkomend, aangezien West-Vlaanderen een aandeel haalt in het Rijk van 30,8 % en van 37,7 % van Vlaanderen.

Ook de nijverheidsgewassen zijn in relatieve termen een belangrijker gewassengroep in West-Vlaanderen (9,1 %) dan gemiddeld in het Rijk (8,6 %) en Vlaanderen (6,8 %). Het belangrijkste nijverheidsgewas in West-Vlaanderen is de suikerbiet (13.707 ha in 1978-79). Bij een aandeel van 15,2 % van het totale cultuurareaal in het Rijk haalt West-Vlaanderen inzake suikerbieten toch slechts een aandeel van 12,2 % in het Rijk en is dus niet zo sterk vertegenwoordigd; ten aanzien van Vlaanderen ligt de situatie anders, aangezien een aandeel bereikt wordt van 37,6 % bij een aandeel in het cultuurareaal van 33,8 %.

Als West-Vlaanderen in vergelijking met het Rijk toch relatief iets meer op nijverheidsgewassen is georiënteerd, dan is dit toe te wijzen aan de vlasteelt (13.707 ha in 1978-79) evenals aan de, naar beteelde oppervlakte minder omvangrijke, teelten van cichorei (964 ha), hop (592 ha) en tabak (417 ha). In 1978-79 stond West-Vlaanderen in voor 52,8 % van de vlasteelt in het Rijk, 89,0 % van de koffiecichorei, 73,4 % van de hop en 83,6 % van de tabak. Ten aanzien van Vlaanderen haalt West-Vlaanderen voor vlas een aandeel van 85,2 %, voor koffiecichorei van 95,9 %, voor hop van 76,3 % en voor tabak van 97,3 %.

Als vierde belangrijkste gewassengroep is voor West-Vlaanderen de aardappelteelt te vermelden; in het Rijk en in Vlaanderen komt de aardappelteelt inzake oppervlakte pas na de teelt van groenvoedergewassen en na de tuinbouwgewassen. Niet minder dan 42,8 % van de aardappelen geteeld in het Rijk vindt men in West-Vlaanderen en ten aanzien van Vlaanderen is het aandeel 55,1 %. Voor de vroege aardappelen stijgt dit aandeel tot respectievelijk 67,4 % en 73,8 %.

Ook de wortel- en knolgewassen (in hoofdteelt) geteeld als voedergewassen en voor meer dan 98 % bestaande uit voederbieten en halfsuikerbieten, komen in West-Vlaanderen relatief veel voor, zeker in vergelijking met het Rijk; West-Vlaanderen haalt een aandeel in het Rijk van 34,5 %, terwijl het aandeel in Vlaanderen 38,0 % belooft. Daarentegen wordt in West-Vlaanderen relatief weinig oppervlakte benoemen door groenvoedergewassen; het aandeel van West-Vlaanderen inzake groenvoedergewassen, voor meer dan 90 % bestaande uit melk- en deegrijpe maïs, bedraagt ten aanzien van Vlaanderen slechts 21,1 % en ten opzichte van het Rijk 11,2 %.

Gelet op het doorgaans tamelijk arbeidsintensieve karakter van de teelten, is de tuinbouwteelt van grote betekenis. Volgens de landbouwtellingen van 1978-79 kwam West-Vlaanderen in het geheel van het Rijk tot een aandeel van 24,1 %; ten aanzien van Vlaanderen bleef het aandeel beperkt tot 30,0 %. Op te merken valt dat algemeen wordt aangenomen dat de gegevens van de landbouwtellingen een duidelijke onderschatting van de realiteit inhouden. De tuinbouw omvat evenwel een grote waaier van gewassen, met een uiteenlopende spreiding over de diverse provincies. West-Vlaanderen heeft weinig fruitteelt en ook relatief weinig teelt van bloemen, bomen en heesters, tuinbouwzaden, groente- en bloemenplantgoed, evenals van teelten onder glas, maar is daarentegen sterk georiënteerd op de groenteteelt, zeer in het bijzonder de groenteteelt in open lucht in vruchtwisseling. Voor de groenteteelt is West-Vlaanderen uitgesproken de eerste provincie van het land; het aandeel in het Rijk bedraagt circa 40 % en bedraagt meer dan de helft ten aanzien van Vlaanderen. Bij de groenteteelt in open lucht in West-Vlaanderen worden betrekkelijke grote oppervlakten benomen door groen geoogste erwten voor de inmaaknijverheid (2.360 ha in 1978-79) en schorseneren (2.312 ha). Voor de schorseneren haalt West-Vlaanderen ruim 90 % van Vlaanderen en van het Rijk en inzake groen geoogste erwten voor de inmaaknijverheid is het aandeel respectievelijk 81 % en 31 %. Voor witloof daarentegen haalt West-Vlaanderen (met 156 ha in 1978-79) slechts een aandeel in het Rijk van 4,5 % en van 4,6 % ten opzichte van Vlaanderen; voor bloemkolen haalt West-Vlaanderen (163 ha) een relatief laag aandeel in Vlaanderen (23,3 %) en een relatief hoog aandeel in het Rijk (23,2 %). Vermeldenswaard voor West-Vlaanderen is de kampernoelieteelt. Volgens de land- en tuinbouwtellingen van 15 mei 1978 en 15 mei 1979 werd in West-Vlaanderen gemiddeld 9,7 ha beteeld (oppervlakte van de lagen); met deze naar oppervlakte geringe teelt werd een aandeel behaald in het Rijk van 60 % en van 63 % in Vlaanderen.

Op een totaal van 8.531 ha tuinbouw voor de verkoop in 1979 in West-Vlaanderen was 6.907 ha te situeren bij beroeps-landbouwers en slechts 1.138 ha of 13 % bij de beroepstuinbouwers. De groenteteelt in open lucht, in vruchtwisseling met akkerbouwgewassen, is voor slechts circa 5 % te vinden bij de beroepstuinbouwers. De beroepstuinbouwers staan echter in voor 88 % van de teelt onder glas of plastic, voor 72 % van de teelt in open lucht van bloemen, bloembollen, snijbloemen en sierplanten en voor 71 % van de teelt in open lucht van bomen en heesters.

Het aandeel van weiden en grasland is het grootst in het noordoostelijk deel van de provincie; in het arrondissement Brugge nemen weiden en grasland 56,4 % op van het landbouw-areaal tegenover slechts 33 % à 39 % in de arrondissementen Kortrijk, Veurne, Ieper en Roeselare.

De teelt van graangewassen is relatief het grootst in de kuststreek en de Scheldestreek; in de arrondissementen Roeselare en Tielt is het aandeel van de graangewassen in het totale areaal slechts 17 à 18 % tegenover 36 à 38 % in de

arrondissementen Veurne en Oostende. Het arrondissement Veurne is het enige Westvlaamse arrondissement waar de oppervlakte benomen door graangewassen groter is dan de oppervlakte weide- en grasland.

De teelt van nijverheidsgewassen is vooral groot in de strook Koksijde-Poperinge en Kortrijk-Avelgem.

De arrondissementen Roeselare en Tielt zijn de enige Westvlaamse arrondissementen waar het areaal aardappelen groter is dan het areaal nijverheidsgewassen. In de kustarrondissementen komt de aardappelteelt weinig voor.

De tuinbouwteelt voor de verkoop is duidelijk gekoncentreerd in het Roeselaarse. In het arrondissement Roeselare wordt 13,5 % van het areaal benomen door tuinbouwteelten voor de verkoop en in het arrondissement Tielt 9,1 %.

EVOLUTIE VAN HET TEELTPATROON

Het weide- en grasland is naar oppervlakte tussen 1959 en 1970-71 in West-Vlaanderen toegenomen van 89.000 ha tot 96.700 ha en nadien gedaald tot 94.800 ha in 1978-79. Daar na 1970 de daling van weiden en grasland relatief gering was in vergelijking met de vermindering van het totale landbouwareaal, is het aandeel van weiden en grasland in West-Vlaanderen ononderbroken gestegen, namelijk van 37,5 % in 1959 tot 42,3 % in 1970-71 en 43,5 % in 1978-79. In het Rijk verminderde het areaal weide- en grasland reeds tussen 1959 en 1970-71 (-1,5 %) en kende tussen 1970-71 en 1978-79 een versnelde daling (-9,2 %).

Sterk dalend in West-Vlaanderen was de teelt van graangewassen, waarbij de teruggang relatief groter was dan in het Rijk. In 1959 was het areaal graangewassen in West-Vlaanderen bijna even groot als de oppervlakte weide- en grasland, maar in 1978-79 is de oppervlakte graangewassen nog slechts 62 % van de oppervlakte weiden en grasland. In West-Vlaanderen verminderde het areaal graangewassen tussen 1959 en 1970-71 evenals tussen 1970-71 en 1978-79 telkens met 18 %. Waar voorheen West-Vlaanderen in vergelijking met het Rijk relatief sterk op de teelt van graangewassen was georiënteerd, is dit na 1970 gewijzigd. De daling in West-Vlaanderen was vooral groot voor haver en rogge. Voor gerst was er aanvankelijk een sterke stijging die echter werd gevolgd door een aanzienlijke terugval. Na 1970 was er een opmerkelijke toename van de teelt van korrelmafs (379 tot 1.845 ha). In 1959 was West-Vlaanderen in vergelijking met het Rijk relatief sterk georiënteerd op de teelt van gerst (aandeel 24,3 %), wat thans niet meer het geval is (aandeel 15,4 %). Dit laatste is overwegend toe te schrijven aan het wegvallen van de brouwerstteelt in West-Vlaanderen. Vroeger werd een ruim aandeel van de zomergerstproductie als brouwergerst gevaloriseerd. Wegens het groter worden van de mouterijen in ons land wordt het moeilijk voor de handel brouwergerstpartijen te maken van de grootste-orde zoals deze gevraagd door de huidige mouterijen. Mede hierdoor werd het

prijverschil tussen brouwerst en voedergerst gering, waardoor de belangstelling voor de brouwerst ook achteruit is gegaan.

De teelt van nijverheidsgewassen was in West-Vlaanderen, zoals in het Rijk, expansief tussen 1959 en 1970-71; in tegenstelling met het verloop in het Rijk was er in West-Vlaanderen na 1970-71 een teruggang. Tussen 1959 en 1970-71 steeg het areaal in West-Vlaanderen met bijna 15 % doch tussen 1970-71 en 1978-79 was er een daling van 9 %; in het Rijk was er een stijging van respectievelijk 19 % en 17 %.

De teelt van suikerbieten is in West-Vlaanderen gestegen van 8.842 ha in 1959 tot 15.625 ha in 1970-71 en nadien gedaald tot 13.707 ha; het aandeel in het Rijk dat 17,1 % bereikte in 1970-71 is teruggefallen tot 12,1 % in 1978-79.

Niettegenstaande een teruggang van de vlasteelt is de concentratie in West-Vlaanderen verhoogd. Het vlasareaal in West-Vlaanderen verminderde van 7.747 ha in 1959 tot 3.762 ha in 1970-71 en steeg terug tot 4.181 ha in 1978-79; het aandeel in het Rijk liep op van 37,3 % in 1959 tot 52,8 % in 1978-79. De vlasteelt is overgegaan naar de vlasvezelbereiders en velen onder hen geven er de voorkeur aan vlas te kontrakteren in de nabijheid van het bedrijf (transportkostenbesparend).

Ook de teelt van koffiecichorei en van tabak is in West-Vlaanderen teruggelopen wat niet belet dat de concentratie van de tabakteelt nog is verhoogd. De hoppeteelt was stijgend tussen 1959 en 1970-71 en nadien enigermate regresief; de concentratie in West-Vlaanderen is nog verhoogd.

De teelt van aardappelen, in 1959 in oppervlakte even groot als de teelt van nijverheidsgewassen, is in West-Vlaanderen sterk teruggelopen tussen 1959 en 1970-71 (-19 %) en in eerder beperkte mate na 1970 (-4 %). In het Rijk was de vermindering tussen 1959 en 1970-71 dubbel zo groot als in West-Vlaanderen en beliep tussen 1970-71 en 1978-79 nog 19 %. Het aandeel van West-Vlaanderen in het totale areaal aardappelen in het Rijk is gestegen van 28 % in 1959 tot bijna 43 % in 1978-79.

Tussen 1959 en 1970-71 verminderde de teelt van wortel- en knolgewassen als voedergras in West-Vlaanderen met ongeveer 600 ha en steeg de teelt van groenvoedergrassen met circa 300 ha; tussen 1970-71 en 1978-79 was er een daling bij de wortel- en knolgewassen van ruim 2.200 ha en een toename bij de groenvoedergrassen van meer dan 8.200 ha. De toename is toe te wijzen aan de teelt van melk- of deegrijpe maïs; in West-Vlaanderen was er een stijging van 1.146 ha in 1970-71 tot 10.032 ha in 1978-79.

Bijzonder opvallend voor West-Vlaanderen is de ononderbroken en zeer sterke stijging van de tuinbouwteelt, in tegenstelling met de evolutie in het Rijk.

Tussen 1959 en 1970-71 is het areaal tuinbouwteelten voor de verkoop (inclusief fruitteelt) in West-Vlaanderen gestegen van 1.983 ha tot 6.526 ha, dit is meer dan verdrievoudigd. In het Rijk was er een daling van de oppervlakte van 6 %, door de vermindering van de fruitteelt. Tussen 1970-71 en 1978-79 was er in West-Vlaanderen een verdere stijging tot 9.621 ha, dit is met 47 %; in het Rijk was er een daling van 18 %. Volgens de landbouwtellingen zou de oppervlakte benomen door tuinbouwteelten voor de verkoop in West-Vlaanderen tussen 1959 en 1978-79 bijna vervijfvoudigd zijn en in het Rijk gedaald zijn met 23 %. Op te merken valt dat de gegevens met de nodige omzichtigheid moeten benaderd worden, ingevolge onvolledige aangiften. Het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk blijkt te zijn toegenomen van 3,8 % in 1959 tot 13,4 % in 1970-71 en 24,1 % in 1978-79.

De merkwaardige opgang van West-Vlaanderen inzake tuinbouw is toe te wijzen aan de ontwikkeling van de groenteteelt in open lucht. De groenteteelt in open lucht steeg in West-Vlaanderen van circa 1.250 ha in 1959 tot meer dan 5.700 ha in 1970-71 en ruim 8.700 ha in 1978-79; het aandeel in het Rijk is opgelopen van circa 11 % in 1959 tot 23 % in 1970-71 en bijna 40 % in 1978-79.

Ook de glasteelt heeft in West-Vlaanderen een duidelijke expansie vertoond, zij het dat de benomen oppervlakte gering blijft. De oppervlakte onder glas (of plastic) is volgens de landbouwtellingen in West-Vlaanderen gestegen van circa 57 ha in 1959 tot 207 ha in 1970-71 en 255 ha in 1978-79; het aandeel in het Rijk nam toe van 4,7 % in 1959 tot 11,8 % in 1970-71 en 13,8 % in 1978-79.

De fruitteelt in open lucht, reeds in 1959 gering in West-Vlaanderen, heeft verder aan betekenis ingeboet. Het areaal in West-Vlaanderen verminderde van 426 ha in 1959 tot 278 ha in 1978-79; in het Rijk was de terugloop zeer aanzienlijk, zodat het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk toch nog is gestegen van 1,2 % in 1959 tot 2,2 % in 1978-79. De geringe belangstelling in West-Vlaanderen voor de fruitteelt is enerzijds te zoeken in het feit dat de meeste gronden in pacht worden uitgebaat, zodat gewassen die een groot aantal jaren op het veld blijven staan in dit geval minder aantrekkelijk zijn, en anderzijds in het feit dat de meeste landbouwers over een te geringe oppervlakte beschikken en dan nog zelden in één blok om een groot renderend fruitbedrijf aan te planten.

Vermeldenswaard is de enorme uitbreiding van de kampernoelieteelt in West-Vlaanderen. Volgens de landbouwtellingen steeg het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk van 17,1 % in 1970 tot 58,3 % in 1979. Volgens gegevens van het Onderzoek- en Voorlichtingscentrum voor Land- en Tuinbouw, Beitem, was er in 1959 in West-Vlaanderen een jaarproduktie van 6.000 kg (1 producent); in 1970 bedroeg de produktie 2,3 miljoen kg (40 producenten) en in 1981 9 miljoen kg (80 producenten).

Sterk regressief was de teelt van droog geoogste peulvruchten. Het areaal droog geoogste peulvruchten is in West-Vlaanderen gedaald van 5.854 ha in 1959 tot 2.981 ha in 1970-71 en 1.066 ha in 1978-79. Toch bleef het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk inzake droog geoogste peulvruchten iets meer dan de helft bedragen.

Voor de naar oppervlakte weinig belangrijke teelt van landbouwzaden en pootgoed voor de verkoop was er in West-Vlaanderen en het Rijk aangroei en behoudt West-Vlaanderen een relatieve specialisatie, met een aandeel in het Rijk van circa 30 %. Het areaal in West-Vlaanderen steeg van 343 ha in 1959 tot 494 ha in 1978-79.

Frappant was de evolutie van de tuinbouwteelt voor de verkoop in de arrondissementen Roeselare en Tielt. In het arrondissement Roeselare steeg het aandeel van de tuinbouw in het totale cultuurareaal van 2,6 % in 1959 tot 13,5 % in 1978-79 en in het arrondissement Tielt van 1,8 % tot 9,1 %.

VEETEELT, 1978-79

Zowel inzake aantal stuks rundvee als inzake varkensstapel is West-Vlaanderen de eerste provincie van het land.

Met circa 507.800 stuks rundvee in 1978-79 nam West-Vlaanderen een aandeel in in het Rijk van 16,8 % en in Vlaanderen van 32,5 %.

Met een varkensstapel van ongeveer 2,4 miljoen stuks in 1978-79 was West-Vlaanderen veruit de dominerende provincie, met 2,5 maal zoveel varkens als Oost-Vlaanderen (2de in de rangorde van de provincies). West-Vlaanderen concentreert circa 47 % van de varkensteelt in het Rijk en 52 % van Vlaanderen. Het is de vetmesterij waar het overwicht van West-Vlaanderen het grootst is, doch ook voor de fokvarkens en de biggen komt West-Vlaanderen tot een aandeel van meer dan 40 % in het Rijk.

Inzake pluimveeteelt neemt West-Vlaanderen niet dezelfde dominerende positie in. Met circa 3,7 miljoen leghennen en 2,5 miljoen vleeskippen heeft West-Vlaanderen toch een aandeel van telkens 25 à 26 % in het Rijk, doch het aandeel in Vlaanderen blijft beperkt tot 27 à 28 %. De laatste jaren is de pluimveehouderij vooral overgegaan in handen van niet-landbouwers onder diverse stelsels van kontraktteelt.

Ook inzake schapenteelt (circa 28.800 stuks in 1978-79) is West-Vlaanderen de eerste provincie van het land, met een aandeel van 24 % in het Rijk en 38 % in Vlaanderen.

Het aantal landbouwpaarden is in West-Vlaanderen nog relatief groot in vergelijking met het Rijk (aandeel 22 %) doch eerder beperkt in vergelijking met Vlaanderen (aandeel 26 %). De kweek van andere paarden is eerder gering in West-Vlaanderen.

Per 100 ha kultuurgrond werden in 1978-79 in West-Vlaanderen 1.100 varkens en 233 stuks rundvee geteeld; in het Rijk was dit aantal respectievelijk 354 en 210 en in Vlaanderen 715 en 242.

Bij de varkensteelt komen de niet-beroepsproducenten (categorie 3) betrekkelijk sterk aan bod, inzonderheid voor de mestvarkens en de varkens van 20 à 50 kg, zij het toch relatief iets minder dan in Vlaanderen en in het Rijk.

Ook voor de pluimveeteelt en de schapenteelt komen de niet-beroepsproducenten relatief sterk aan bod, zij het opnieuw relatief iets minder in West-Vlaanderen dan in Vlaanderen en het Rijk. Bijna een derde van de schapenteelt in West-Vlaanderen situeert zich bij niet-beroepsproducenten; voor de leghennen is dit een vijfde en voor de vleeskippen een vierde.

Het grote bedrijf inzake rundvee komt in West-Vlaanderen relatief weinig voor. In 1979 waren er in West-Vlaanderen slechts 20 beroepslandbouwers en -veehouders met 200 of meer stuks rundvee. Anderzijds zijn er in West-Vlaanderen in vergelijking met Vlaanderen relatief weinig bedrijven met minder dan 10 stuks rundvee.

De sterke ontwikkeling van de varkensteelt in West-Vlaanderen is niet enkel toe te wijzen aan de grote interesse bij het, naar oppervlakte, zeer kleine bedrijf. In West-Vlaanderen is bij de beroepslandbouwers in alle grootteklassen het gemiddeld aantal varkens per bedrijf duidelijk groter als in Vlaanderen en in het Rijk.

De beroepslandbouwers en -veehouders met varkens hebben in West-Vlaanderen doorgaans 20 of meer varkens. West-Vlaanderen groepeerde slechts 13,0 % van de bedrijven in het Rijk met minder dan 20 varkens; dit aandeel stijgt tot 57,0 % voor de bedrijven met 1.000 en meer varkens. Op 15 mei 1979 waren er in West-Vlaanderen 249 beroepslandbouwers en -veehouders met 1.000 of meer varkens, waarvan er 16 waren zonder teelten. Bedrijven met 1.000 of meer varkens vindt men in West-Vlaanderen bij de beroepslandbouwers vooral in de grootteklasse van 5 à 20 ha.

Inzake pluimvee hebben veel bedrijven een beperkt aantal leghennen. Van de 4.316 beroepslandbouwers en -veehouders in West-Vlaanderen met leghennen op 15 mei 1979 waren er 3.641 of 84,4 % die minder dan 50 stuks hadden. Beroepslandbouwers en -veehouders met 10.000 stuks leghennen en meer komen in West-Vlaanderen weinig voor in vergelijking met Vlaanderen; het aandeel in het aantal bedrijven bedraagt slechts 26,0 %. In vergelijking met het Rijk als geheel daarentegen komen de belangrijkheidsklassen beneden 50 stuks relatief weinig voor en zijn de overige belangrijkheidsklassen gemiddeld goed vertegenwoordigd.

Op arrondissementeel vlak komt vooral het arrondissement Tielt sterk naar voren als op veeteelt gericht. Er is vooral te wijzen op een sterke geografische concentratie van de

varkensteelt. In de zone Torhout-Oostkamp-Ruiselede-Wielsbeke-Izegem-Ardoorie-Lichtervelde, omvattende 14 gemeenten, bedroeg in 1978-79 de varkensstapel circa 873.300 stuks of 36,5 % van het totaal van West-Vlaanderen, bij een aandeel van 16,8 % van het Westvlaamse landbouwareaal.

EVOLUTIE VEETEELT

De rundveestapel is in West-Vlaanderen gestegen van circa 398.000 stuks in 1959 tot 455.800 in 1970-71 en 507.700 in 1978-79. De aangroei was verhoudingsgewijze groter in West-Vlaanderen dan in het Rijk. In West-Vlaanderen is het aantal melkkoeien gestegen tussen 1959 en 1970-71 evenals tussen 1970-71 en 1978-79, dit in tegenstelling met het algemeen dalend verloop in het Rijk.

Een bijzonder opmerkelijke evolutie is er geweest in de varkensstapel met een aangroei in West-Vlaanderen van circa 404.000 stuks in 1959 tot 1.478.000 stuks in 1970-71 en 2.394.000 stuks in 1978-79. Het aandeel in het Rijk is opgelopen van 28,3 % in 1959 tot 38,7 % in 1970-71 en 46,9 % in 1978-79. De groei van de varkensstapel in West-Vlaanderen is vooral na 1965 groot geworden.

Het aantal leghennen op ouderdom van de leg was in West-Vlaanderen stijgend van 1,8 miljoen stuks in 1959 tot bijna 3,4 miljoen in 1970-71, doch nadien was er een terugloop tot circa 2,6 miljoen in 1978-79. Het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk daalde van 29,7 % in 1959 tot 24,2 % in 1970-71 en steeg nadien terug tot 25,7 % in 1978-79.

Het aantal vleeskippen dat in West-Vlaanderen stijgend verliep tussen 1959 en 1970-71, namelijk van circa 492.000 tot 2.800.000, is tussen 1970-71 en 1978-79 enigszins verminderd en beliep ruim 2,5 miljoen stuks in 1978-79. In het Rijk was de aanvankelijke stijging in relatieve termen minder groot en de daling nadien procentueel even groot.

De vermindering van het aantal landbouwpaarden was bijzonder groot tussen 1959 en 1970-71 en liep verder door na 1970, zij het tegen een trager tempo. In West-Vlaanderen was er een daling van 28.403 in 1959 tot 10.004 in 1970-71 en 5.523 in 1978-79. In het Rijk was de terugloop tussen 1959 en 1970-71 relatief groter (-76 % tegenover -65 %) en tussen 1970-71 en 1978-79 relatief kleiner (-39 % tegenover -45 %).

De schapenteelt heeft in West-Vlaanderen pas na 1970 uitbreiding gekend. Het aantal schapen in West-Vlaanderen daalde van 14.198 in 1959 tot 13.907 in 1970-71 en steeg nadien tot 28.761 in 1978-79. Het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk is gestegen van 12,7 % in 1959 tot 13,7 % in 1970-71 en 23,6 % in 1978-79.

De intensivering van de veeteelt heeft zich vooral voorgedaan bij de varkensteelt. In alle belangrikheidsklassen beneden 100 stuks was er een aanzienlijke terugloop van het aantal bedrijven in West-Vlaanderen (14.674 bedrijven in

1970 en 7.137 in 1979), terwijl het aantal bedrijven met 100 à 200 varkens in 1979 nauwelijks lager was dan in 1970 (daling van 2.601 tot 2.536). Vanaf de belangrijkheidsklasse van 200 en meer stuks was de toename van het aantal bedrijven groot; het aantal bedrijven met 200 en meer stuks steeg van 1.417 in 1970 tot 3.368 in 1979. In 1970 waren er 42 bedrijven in West-Vlaanderen met 1.000 of meer varkens en in 1979 waren het er 319; het aandeel van deze belangrijkheidsklasse in de totale varkensstapel steeg van 4,8 % tot 23,1 %. De toename van het aantal bedrijven met 200 varkens en meer deed zich niet enkel voor bij het bedrijf met een kleine bedrijfsoppervlakte.

Het aantal bedrijven met minder dan 40 stuks rundvee is tussen 1970 en 1979 in West-Vlaanderen verminderd van 17.629 tot 10.199, dit is met 42,1 %; in de belangrijkheidsklasse van 40 à 60 stuks rundvee was er een toename van het aantal bedrijven van 2.099 tot 2.727 of met 29,9 % en in de belangrijkheidsklasse van 60 stuks en meer liep het aantal bedrijven op van 843 tot 2.295, dit is bijna een verdrievoudiging. In 1970 vond men 15,1 % van de rundveestapel op bedrijven met 60 of meer stuks en in 1979 was dit aandeel opgelopen tot 38,0 %. De toename van het aantal bedrijven met 60 of meer stuks rundvee situeerde zich vooral bij bedrijven met 10 à 50 ha (van 692 tot 2.097 bedrijven).

Ook bij de pluimveeteelt was er een verschuiving naar grotere produktie-eenheden. In alle belangrijkheidsklassen van minder dan 5.000 leghennen (op ouderdom van de leg) was het aantal bedrijven dalend; het aantal bedrijven met 5.000 à 10.000 stuks bleef ongeveer stabiel (147 respectievelijk 146) en het aantal bedrijven met 10.000 stuks en meer verliep stijgend (van 64 tot 99).

Ook bij de kweek van vleeskippen was er een verschuiving naar grotere belangrijkheidsklassen. Het aandeel van de belangrijkheidsklassen van 10.000 stuks en meer in het totale aantal vleeskippen steeg in West-Vlaanderen van 46,4 % in 1970 tot 61,0 % in 1979.

Frapante verschillen in de evolutie binnen West-Vlaanderen zijn aan te wijzen voor de varkensstapel, hoewel overall een permanente toename werd geregistreerd. In 1959 telde het arrondissement Brugge het grootste aantal varkens van alle Westvlaamse arrondissementen, met een aandeel in West-Vlaanderen van 21,7 %; hoewel het aantal varkens er steeg van circa 87.800 in 1959 tot 390.300 in 1978-79, is het aandeel in West-Vlaanderen teruggevallen op 16,3 %. In het arrondissement Tielt steeg de varkensstapel van circa 75.900 in 1959 tot 582.900 in 1978-79 en het aandeel in West-Vlaanderen van 18,8 % tot 24,4 %. Het aandeel van het arrondissement Roeselare is toegenomen van 9,7 % tot 14,0 %.

De rundveestapel was tussen 1959 en 1979 algemeen stijgend in alle Westvlaamse arrondissementen, doch relatief het sterkst in de arrondissementen Tielt en Diksmuide en het minst in het arrondissement Oostende. Het aantal melkkoeien

was tussen 1970-71 en 1978-79 dalend in de arrondissementen Kortrijk en Roeselare.

Het aantal leghennen (op ouderdom van de leg) was overal aanvankelijk sterk stijgend en nadien dalend. De spreiding binnen West-Vlaanderen over de onderscheiden arrondissementen is groter geworden.

Het aantal vleeskippen steeg aanvankelijk overal sterk; na 1970 was er een daling, behoudens in het arrondissement Ieper. Het aandeel van het arrondissement Ieper in West-Vlaanderen was in 1978-79 bijna het dubbele van het jaar 1959 (van 12,5 % tot 23,7 %).

De daling van het aantal landbouwpaarden was relatief het geringst in de arrondissementen Tielt, Roeselare en Brugge en het grootst in de arrondissementen Ieper, Veurne en Kortrijk.

TECHNISCH-EKONOMISCHE GERICHTHEID VAN DE BEDRIJVEN

Op basis van een klassifikatie, waarbij als maatstaf werd genomen de brutowaarde van de verkoopbare produktie, is voor het jaar 1978 een indeling beschikbaar van de landbouwbedrijven naar technisch-ekonomische gerichtheid.

Bij de beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers was in 1978 in West-Vlaanderen 39,4 % van de bedrijven te rekenen tot de niet grondgebonden veehouderij tegenover 24,5 % in Vlaanderen en 17,5 % in het Rijk. De relatief sterke oriëntering van West-Vlaanderen op wat onder de niet-grondgebonden veehouderij wordt gerangschikt, wordt sterk bepaald door de niet-grondgebonden varkenshouderij; het aandeel van deze laatste bedrijven bedroeg in West-Vlaanderen in het totaal van alle bedrijven 20,5 % tegenover 12,1 % in Vlaanderen en 8,5 % in het Rijk. Ook voor de combinatie van niet-grondgebonden veehouderij met grondgebonden veehouderij is er een veel sterkere oriëntering voor West-Vlaanderen (12,9 %) dan voor Vlaanderen (7,4 %) en het Rijk (5,4 %).

De produktie van voedergrassen en grondgebonden veehouderij gericht op melkproduktie komt in West-Vlaanderen (4,6 %) duidelijk minder voor dan in Vlaanderen (15,1 %) en het Rijk (21,3 %).

In alle provincies behoudens West-Vlaanderen zijn de bedrijven waar de rundveehouderij meer dan de helft van de brutowaarde van de produktie betekent de belangrijkste gerichtheidsklasse; in West-Vlaanderen is dit de varkenshouderij. Het aandeel van de bedrijven waar de rundveehouderij meer dan de helft van de brutowaarde van de produktie betekent, bedraagt in West-Vlaanderen slechts 17,6 % tegenover 30,4 % in Vlaanderen en 41,9 % in het Rijk.

Beschouwt men de bedrijven waarvan één produktieklasse meer dan de helft vertegenwoordigt van de brutowaarde van de verkoopbare produktie als gespecialiseerde bedrijven, dan waren in 1978 in West-Vlaanderen slechts 49,5 % van alle

beroepslandbouwers, -veehouders en -tuinbouwers gespecialiseerd tegenover 64,7 % in Vlaanderen en 67,7 % in het Rijk. In West-Vlaanderen komt het gemengde type relatief veel voor.

De specialisatiegraad vermindert in West-Vlaanderen en Vlaanderen bij stijgende bedrijfsgrootte, althans tot de grootteklasse van 30 à 40 ha; in het Rijk is er slechts daling tot de grootteklasse van 10 à 15 ha. In alle grootteklassen is het aandeel van de gespecialiseerde bedrijven in West-Vlaanderen kleiner dan in Vlaanderen en het Rijk, behoudens in de grootteklasse van 1 à 3 ha.

In de arrondissementen Roeselare (27,0 %) en Tielt (37,1 %) is bij de beroepslandbouwers, -veehouders en -tuinbouwers de varkenshouderij op uitgesproken wijze de belangrijkste klasse.

In het arrondissement Ieper omvat de gespecialiseerde varkenshouderij ook het grootste aantal bedrijven (19,0 %), doch dit aandeel is niet zoveel groter dan van het aantal bedrijven met een combinatie van grondgebonden en niet-grondgebonden veehouderij (16,6 %). De produktie van voedergrassen en grondgebonden veehouderij gekombineerd met niet-grondgebonden veehouderij is de belangrijkste klasse in de arrondissementen Diksmuide (26,9 %), Oostende (26,9 %), Brugge (21,8 %) en Veurne (20,4 %); in het arrondissement Kortrijk is het de grondgebonden veehouderij gekombineerd met bouwlandgewassen (18,0 %).

Tussen 1970 en 1978 was er in West-Vlaanderen duidelijk een verschuiving naar gespecialiseerde bedrijven. Het aandeel van de gespecialiseerde varkenshouderijen in het totale aantal bedrijven is toegenomen van 15,4 % tot 20,4 %. Ook het aandeel van de bedrijven gespecialiseerd op rundveehouderij kende een felle aangroei, namelijk van 10,3 % tot 17,6 %. Het totale aantal gespecialiseerde bedrijven van beroepslandbouwers, -veehouders en -tuinbouwers steeg in West-Vlaanderen van 7.115 in 1970 tot 7.921 in 1978.

KONTRAKTUELE LANDBOUW

In 1979 had, volgens gegevens van de land- en tuinbouwtekening, in West-Vlaanderen 9,9 % van de bedrijven kontraktuele bindingen tegenover 5,6 % in Vlaanderen en 4,2 % in het Rijk. Kontraktuele landbouw kwam in West-Vlaanderen het meest voor inzake fruit en groenten (4,7 %) en inzake varkens (3,6 %).

Kontraktuele bindingen voor groenten en fruit kwamen in 1979 relatief veel voor in de arrondissementen Roeselare, Diksmuide en Ieper. Voor de varkensteelt onder kontrakt onderscheidt zich vooral het arrondissement Tielt.

Volgens een enquête van het Westvlaams Economisch Studie-bureau bedraagt de oppervlakte waarop groenten op kontrakt geteeld worden doorgaans 1 à 2 ha. Bonen, erwten, wortelen en schorseneren blijken de belangrijkste kontraktteelten te zijn; enkel voor wortelen is de seizoenpacht relatief be-

langrijk. Voor het vlas gaat het hoofdzakelijk om seizoenpacht.

Inzake kontraktteelt voor varkens en pluimvee zijn de veevoederbedrijven de belangrijkste kontraktanten, behoudens voor de kweek van kuikens. In de meeste gevallen is een derde eigenaar van de dieren, wat erop wijst dat het voornamelijk om loonkontrakten gaat.

Circa 30 % van de bedrijven met mestvarkens op kontrakt hebben ten minste 300 mestvarkens. Kontraktuele bindingen voor mestkippen en leghennen komen meestal voor op bedrijven met 2.000 dieren of meer.

MECHANISERING

Volgens de telling van 15 mei 1979 waren er in West-Vlaanderen bij de beroepslandbouwers met teelgrond gemiddeld 111,5 trekkers per 100 bedrijven tegenover 103,3 in Vlaanderen en 123,4 in het Rijk. Het aantal trekkers per bedrijf is stijgend met de grootte van de bedrijven. Het aantal trekkers per bedrijf is in West-Vlaanderen gemiddeld lager dan in Vlaanderen en het Rijk voor de bedrijven met minder dan 10 ha en gemiddeld groter voor de bedrijven met 10 ha en meer. Het aantal motokulteurs is voor alle grootteklassen relatief gering.

Voor de beroepstuinbouwers valt voor West-Vlaanderen voor alle grootteklassen te wijzen op een relatief groot aantal trekkers en motokulteurs.

Het aantal maaidorsers per 1.000 ha graangewassen bedraagt in West-Vlaanderen bij de beroepslandbouwers 12,1 tegenover 11,8 in Vlaanderen en 16,1 in het Rijk. Het verhoudingscijfer is in West-Vlaanderen geringer dan in Vlaanderen voor de bedrijven van minder dan 30 ha en nadien groter; ten aanzien van het Rijk wordt het keerpunt bereikt vanaf de bedrijven van 50 ha en meer.

Op 100 koeien voor de melkgifte bij beroepslandbouwers in West-Vlaanderen in 1979 waren er 88,2 koeien op bedrijven met installaties voor het mechanisch melken, wat ongeveer evenveel was als gemiddeld in Vlaanderen (88,6) doch iets minder dan in het Rijk (90,3).

Het aantal melkkoeltanks bij beroepslandbouwers bedraagt in West-Vlaanderen per 100 melkkoeien 5,5 tegenover 4,6 in Vlaanderen en 3,6 in het Rijk. In alle grootteklassen, behoudens 80 à 100 ha, is het gebruik van melkkoeltanks duidelijk groter in West-Vlaanderen dan in Vlaanderen en het Rijk.

BEROEP OP DERDEN IN LAND- EN TUINBOUW

Inzake landbouwmaterieel in het bezit van aannemers van landbouwwerken haalt West-Vlaanderen een relatief hoog niveau; voor de diverse soorten landbouwmateriaal varieert het aandeel van West-Vlaanderen in het totaal van Vlaande-

ren van 43 % tot 74 % en in het geheel van het Rijk tussen 20 % en 54 %.

In het totale machinepark in het bezit van land- en tuinbouwers, aannemers van land- en tuinbouwwerken en koöperatieve verenigingen is in West-Vlaanderen 37,8 % van de maaidorsers in het bezit van aannemers van land- en tuinbouwwerken en koöperatieve verenigingen tegenover 33,3 % in Vlaanderen en 18,5 % in het Rijk; voor de volautomatische aardappelrooimachines is het aandeel respektievelijk 21,7 %, 17,5 % en 13,1 % en voor de volautomatische suikerbieten-rooimachines respektievelijk 30,5 %, 20,6 % en 13,6 %.

In West-Vlaanderen is het lidmaatschap van koöperatieve verenigingen voor het ter beschikking krijgen van materieel gering.

Het beroep doen op machines van loonbedrijven is in West-Vlaanderen veel frekwenter dan het gebruik van machines in eigendom van een koöperatieve vereniging, in mede-eigendom of eigendom van een ander bedrijf. Het gebruik van machines in eigendom van loonbedrijven is relatief groot in West-Vlaanderen in vergelijking met Vlaanderen en het Rijk, vooral voor motokulteurs, motorhakselaars, motorfrezen en motormaaiers en ook nog voor trekkers en voertuigen gebruikt als trekker.

TEWERKSTELLING, 1979

Op 15 mei 1979 bedroeg het aantal bestendig tewerkgestelden op Westvlaamse landbouwbedrijven (exclusief ondernemers van land- en tuinbouwwerken die geen landbouwprodukten voortbrengen voor de verkoop en exclusief koöperatieve verenigingen voor gemeenschappelijk gebruik van land- en tuinbouwmachines) 16.986 mannen en 3.961 vrouwen.

Bij de beroepslandbouwers met teelgrond waren er in 1979 in West-Vlaanderen gemiddeld 9,1 bestendig tewerkgestelden per 100 ha tegenover 9,8 in Vlaanderen en slechts 7,3 in het Rijk.

Bij de beroepstuinbouwers met teelgrond zijn er in West-Vlaanderen gemiddeld 70 bestendig tewerkgestelden per 100 ha tegenover 64 in Vlaanderen en 65 in het Rijk.

Per 100 mannelijke inwoners in West-Vlaanderen waren er in 1979 in land- en tuinbouw 3,2 bestendig tewerkgestelde mannen tegenover 2,1 in Vlaanderen en 1,8 in het Rijk.

De inzet van niet-familiale seizoen- of gelegenhedenarbeidskrachten blijkt in West-Vlaanderen gering te zijn; in 1979 werden door dergelijke arbeidskrachten 35.268 arbeidsdagen gepresteerd. Het aandeel in Vlaanderen bedraagt slechts 19,6 % en het aandeel in het Rijk bereikt 17,0 %.

Land- en tuinbouw hebben als bron van werkgelegenheid vooral betekenis in de arrondissementen Diksmuide, Ieper en Tielt. Het aantal bestendig tewerkgestelde mannen in land-

en tuinbouw per 100 aldaar woonachtige mannen beliep in 1979 in het arrondissement Diksmuide 8,2, in het arrondissement Ieper 6,3 en in het arrondissement Tielt 6,1; het laagste verhoudingscijfer werd genoteerd in de arrondissementen Kortrijk (1,4) en Oostende (1,7).

EVOLUTIE VAN DE TEWERKSTELLING

Volgens de land- en tuinbouwstellingen is het aantal bestendig tewerkgestelden in het huidige West-Vlaanderen gedaald van circa 60.000 in 1959 tot 28.800 in 1970 en 20.900 in 1979. Het aandeel van West-Vlaanderen in het Rijk is niettemin gestegen van 15,1 % in 1959 tot 16,7 % in 1970 en 18,4 % in 1979.

De terugloop van de bestendige tewerkstelling deed zich vooral voor bij de gezinsleden en het ander personeel en verhoudingsgewijze het minst bij de bedrijfshoofden.

Tussen 1959 en 1970 verminderde het aantal mannelijke meewerkende gezinsleden zowel in West-Vlaanderen als in het Rijk met ruim tweederde. In West-Vlaanderen liep het aantal mannelijke bedrijfshoofden terug met 15 % en in het Rijk met het dubbele. Bij de vrouwen, waar de gegevens weinig betrouwbaar zijn, blijkt de vermindering in elk geval aanzienlijk groter te zijn geweest dan bij de mannen.

Tussen 1970 en 1979 was de vermindering van het aantal bestendig tewerkgestelden gelijkmatiger gespreid, met toch wel de procentueel grootste daling bij de gezinsleden. In de periode 1959-70 situeerde 28 % van de daling bij de mannen in West-Vlaanderen zich bij de bedrijfshoofden en in de periode 1970-79 reeds 75 %; in het Rijk was dit respectievelijk 50 % en 76 %.

Sinds 1976 blijkt er een opvallende vertraging te zijn ingetreden in de terugloop van het aantal bestendig tewerkgestelden in land- en tuinbouw; in de periode 1972-76 verminderde het aantal bestendig tewerkgestelde mannen nog gemiddeld met 749 per jaar en in de periode 1976-79 was dit nog slechts 338 per jaar. Deze vertraagde afvloei wordt ongetwijfeld medebepaald door de ongunstige werkgelegenheidskansen in de andere sectoren.

In de periode 1970-79 was de daling van het aantal bestendig tewerkgestelden in land- en tuinbouw vooral groot bij de bedrijven met minder dan 10 ha, inzonderheid door de terugloop van het aantal bedrijfshoofden. Enkel op de bedrijven van 50 ha en meer, eerder gering in aantal, was er toename van het aantal bestendig tewerkgestelden (van 274 tot 336). Op te merken valt dat op de bedrijven van 20 ha en meer het aantal bedrijfshoofden stijgend was; de daling op de bedrijven van 20 à 50 ha van het totale aantal bestendig tewerkgestelden was volledig te wijten aan de terugloop bij de gezinsleden en de niet-gezinsleden.

Hoewel de werkgelegenheid in land- en tuinbouw in West-Vlaanderen verhoudingsgewijze minder is gedaald dan in het

aandeveningen

Rijk, is de terugslag van deze vermindering ten aanzien van de totale werkgelegenheid ter plaatse duidelijk groter geweest in West-Vlaanderen dan in het Rijk. Drukt men de vermindering van de werkgelegenheid voor mannen in land- en tuinbouw uit in procent van de totale mannelijke werkgelegenheid, dan betekent dit voor de periode 1961-70 voor West-Vlaanderen een verlies van 3,8 % en voor het Rijk van 3,2 %; voor de periode 1970-79 is dit respectievelijk 2,4 % en 2,0 %.

De gevolgen van de terugloop van de werkgelegenheid in land- en tuinbouw ten aanzien van de totale werkgelegenheid waren vooral aanzienlijk in de arrondissementen Diksmuide en Ieper en ook nog in de arrondissementen Tielt en Veurne. In de periode 1961-70 ging in het arrondissement Diksmuide bij de mannen, ingevolge de teruggang in land- en tuinbouw, niet minder dan 9,7 % van alle arbeidsplaatsen voor mannen verloren en in de periode 1970-79 was dit nog 7,1 %; in het arrondissement Ieper was dit respectievelijk 8,4 % en 5,3 %, in het arrondissement Tielt 6,7 % en 3,8 % en in het arrondissement Veurne 5,9 % en 3,6 %.

OPVOLGING VAN DE BEDRIJFSLEIDERS

Volgens de land- en tuinbouw telling van 15 mei 1979 was in West-Vlaanderen in nagenoeg alle grootteklassen van de bedrijven, zowel bij beroepslandbouwers en -veehouders als bij beroepstuinbouwers, het aandeel van de bedrijfshoofden van 50 jaar en ouder geringer dan in Vlaanderen en het Rijk. Beschouwt men alle bedrijven samen, dan was in West-Vlaanderen 47,9 % van de bedrijfshoofden 50 jaar en ouder tegenover 54,1 % in Vlaanderen en 54,2 % in het Rijk.

Het vraagstuk van het uitzien naar een opvolger voor het bedrijf stelt zich minder in West-Vlaanderen dan in Vlaanderen en het Rijk. Bovendien is de opvolging op de bedrijven met een bedrijfsleider van 50 jaar en ouder het best verzekerd in West-Vlaanderen.

Beschouwt men het geheel van beroepslandbouwers, -veeouders en -tuinbouwers, dan werd in West-Vlaanderen onder de bedrijfshoofden van 50 jaar en ouder in 50 % van de gevallen volledig ontkennend geantwoord wat betreft het aanwezig zijn van een vermoedelijke opvolger tegenover gemiddeld 57,7 % in het Rijk en 59,1 % in Vlaanderen.

Er is een duidelijke samenhang tussen bedrijfsgrootte en het voorkomen van een vermoedelijke opvolger bij de beroepslandbouwers. Op de bedrijven met minder dan 5 ha werd slechts in 7,9 % van de gevallen expliciet bevestigend geantwoord op de vraag naar een vermoedelijke opvolger tegenover 69,6 % op de bedrijven van 50 ha en meer.

Landbouwbedrijven worden niet steeds overgenomen van de ouders. Volgens een in 1980 door het Westvlaams Economisch Studiebureau gehouden enquête was slechts 62 % van de bedrijfshoofden exploitant geworden van het landbouwbedrijf door overname van geheel of een deel van het bedrijf van de

ouders; in 11 % van de gevallen betrof het overname van de schoonouders, in 13 % aankoop van derden, in 8 % afhuren van derden en in 5 % op een andere wijze (erfenis, schenking e.d.). Naarmate het bedrijf groter is, is het aandeel dat van de ouders is overgenomen groter. Toch is ook bij de bedrijven van 30 ha en meer bijna een vijfde niet van de ouders overgenomen en voor de bedrijven van 20 à 30 ha is dit meer dan een vierde.

In West-Vlaanderen lijkt het dat de voortzetting van de bedrijven van 20 ha en meer mag verzekerd geacht worden. Dit is niet het geval voor de bedrijven van minder dan 20 ha.

Het aandeel van de bedrijfshoofden van 50 jaar en ouder die verklaarden geen vermoedelijke opvolger te hebben is het grootst in de arrondissementen Brugge (57,1 %) en Kortrijk (54,1 %) en het geringst in het arrondissement Veurne (35,4 %).

De aanbevelingen die hierna, in beknopte vorm, worden naar voren gebracht, blijven beperkt tot structurele elementen met ruimtelijke of algemeen sociaal-ekonomische inslag. Landbouwtechnische en zuiver-landbouwekonomische vraagstukken worden in beginsel niet behandeld, omdat zij het domein zijn van de werking van de betrokken bedrijfsorganisaties.

1. BODEMGEBRUIK EN BODEMBELEID

De vermindering van het landbouwareaal die in West-Vlaanderen verhoudingsgewijze geringer is dan in Vlaanderen en het Rijk, is niettemin aanzienlijk en verliep in de jaren zeventig nog stijgend. Hoewel een verdere daling onvermijdelijk is, moeten toch alle mogelijke maatregelen genomen worden om de terugloop minimaal te houden.

De vastlegging van agrarische gebieden in de gewestplannen was ongetwijfeld een stap vooruit op het vlak van het verzekeren van mogelijkheden van continuïteit in de bedrijfsuitbating en het nemen van verantwoorde beslissingen inzake verbetering van de landelijke infrastructuur en het uitvoeren van diepte-investeringen met het oog op structuurverbeteringen in land- en tuinbouw. De Koninklijke Besluiten tot vastlegging van de gewestplannen in West-Vlaanderen situeerden zich in de periode december 1976-december 1979. De praktijk heeft aangetoond dat het aansnijden van land- en tuinbouwgronden die in de gewestplannen een andere bestemming kregen (zoals woonuitbreidingsgebied, industriegebied, ontginningsgebied of recreatiegebied) niet steeds op de meest verantwoorde wijze is geschied, zodat voortijdige versnippering of onttrekking is gebeurd die had kunnen vermeden worden. Bepaalde voorzieningen in de gewestplannen en de daarbij behorende "planologische voorschriften" zijn niet steeds onverdeeld gunstig ten aanzien van land- en tuinbouw; onder meer kan gewezen worden op een te vergaande tendens tot ontmenging van wonen en bepaalde ekonomische activiteiten (vooral industrie en ambacht), die leidt tot ingebruikname van land- en tuinbouwgrond zonder dat strikt planologische redenen aanwijsbaar zijn. Sommige aanduidingen in de gewestplannen op het vlak van infrastructurale voorzieningen lijken op zijn minst voor nadere analyse vatbaar, zoals de voltooiing van sommige ringwegen. Het standpunt dat woonuitbreidingsgebieden pas zouden mogen aangesneden worden als afdoende blijkt dat hiertoe werkelijke behoefte bestaat, lijkt vrij voor de hand liggend; hier moet wel de bedenking worden gemaakt dat de mogelijkheden van "inbreiding" in plaats van "uitbreiding" op een realistische wijze moeten benaderd worden.

Een en ander betekent dat binnen de kortst mogelijke tijd een herziening van de in de gewestplannen vastgelegde bodembestemming zich opdringt en maatregelen moeten genomen worden opdat de gronden die voor langere tijd voor agrarische produktie kunnen gebruikt worden als dusdanig zouden

erkend blijven of worden, terwijl delen die slechts voorlopig voor land- en tuinbouw kunnen aangewend worden zouden verzekerd worden van een niet voortijdig onttrekken aan land- en tuinbouw.

De Struktuurschets Vlaanderen die de Vlaamse regering wil als beleidskader voor het ruimtelijk beleid in Vlaanderen zou naar ons oordeel dienen uitgewerkt te worden als een oriënteringsnota, zijnde van richtinggevende aard. Deze struktuurschets kan beperkt blijven tot de basisopties voor het gewest Vlaanderen en het referentiekader verstrekken van waaruit het opmaken van streekplannen mogelijk is. Zo spoedig als mogelijk, zou voor West-Vlaanderen een streekplan dienen te worden uitgewerkt dat op zijn beurt het referentiekader wordt, in meer uitgewerkte vorm, voor de plannen op lager niveau. Hierbij moet bijzondere aandacht uitgaan naar het vermijden van onnodige of voortijdige ingebruikname van land- en tuinbouwgronden, met specifieke aandacht voor de bodemgeschiktheid inzake agrarische activiteiten. De struktuurschets Vlaanderen en het streekplan moeten de basis vormen waarop de gemeentelijke plannen tot een effectieve aanpassing van de gewestplannen overgaan, in bewarende zin voor land- en tuinbouw.

Het aantasten van het eigenlijke landbouwareaal kan vermeden worden door in de gemeentelijke plannen bij voorkeur te besluiten tot valorisatie van de in de woongebieden gelegen gronden tussen radiale wegen, zowel voor woningbouw als voor ambachtelijke bedrijven, rekreatieve voorzieningen, gemeentelijke groenvoorzieningen en dergelijke. Het verschijnsel van de lintbebouwing, dat in de gewestplannen in vele gevallen door aanduiding als "woongebied met landelijk karakter" werd bestendigd en uitgebreid, zou definitief moeten beknot worden. De lintbebouwing belemmert een rationale exploitatie van heel wat gronden.

Er zou dienen naar gestreefd te worden om areaalvermindering zoveel als mogelijk te compenseren op het vlak van de totale produktie van land- en tuinbouw door bodemverbetering en herstrukturering in het agrarisch gebied.

Bijzondere aandacht vragen uiteraard in West-Vlaanderen de goede poldergronden. Het inbrengen van gegroepede niet-permanente bewoning moet er geweerd worden.

Waar aan ontginning werd of wordt gedaan voor zand- of kleiwinning zouden de nodige maatregelen moeten genomen worden opdat waar landbouw als nabestemming werd of wordt voorgeschreven, dit de facto op de kortst mogelijke tijd wordt uitgevoerd.

Algemene doelstelling moet zijn voor land- en tuinbouw een zo groot mogelijke ruimte te vrijwaren, in het perspektief van het op elkaar afstemmen van de diverse activiteiten in het landelijk gebied, met aandacht voor zowel de agrarische functie als de landschappelijke, ecologische en rekreatieve functie.

2. RUILVERKAVELING EN KULTUURTECHNISCHE WERKEN

Uit het overzicht van de ruilverkavelingsactiviteit in West-Vlaanderen is gebleken dat deze ruilverkavelingen niet enkel zijn ingegeven omwille van een te grote versnipperingsgraad van de gronden, maar ook door een gebrekkige waterhuishouding, vooral in de Polders; ook grote infrastructuurwerken (aanleg autowegen, aanpassingen rivieren en dergelijke) waren aanleiding tot ruilverkaveling. Uit de enquête van het Westvlaams Economisch Studiebureau is gebleken dat vooral in het westelijke deel van de provincie er reële interesse is voor ruilverkaveling. Opvallend is dat in diverse gemeenten van het arrondissement Ieper de Q-verhouding relatief ongunstig is, samengaand met een grote interesse voor ruilverkaveling. Ruilverkaveling zou bij voorkeur dienen uitgevoerd in deze gemeenten of gemeentengroepen met gronden met goede landbouwgeschiktheid, gemiddeld slechte Q-verhouding en/of slechte waterhuishouding en eventueel gebrekkige kavelontsluiting. De zone Poperingediksmuide lijkt bijzondere aandacht te vragen.

Bij aanleg van nieuwe wegen of andere belangrijke infrastructuurwerken dient van meetaf aan voor een passende herverkaveling te worden gezorgd.

Uit onderzoek is gebleken dat de werkelijke voordelen van ruilverkaveling doorgaans onvoldoende bekend zijn bij de landbouwbevolking; opvallend voor West-Vlaanderen is dat uit het onderzoek van het WES blijkt dat de landbouwers die ruilverkaveling nuttig vinden relatief het meest worden gevonden in die gebieden waar reeds ruilverkavelingen werden uitgevoerd. Het bewust maken van de landbouwers van de werkelijke betekenis van een ruilverkaveling in de daartoe uitgekozen gebieden blijkt dan ook de nodige aandacht te moeten krijgen. Ruilverkaveling moet benaderd worden als een instrument van integrale landinrichting.

In West-Vlaanderen is het aspect van sanering van waterzieke gronden en waterbeheersing van grote betekenis voor land- en tuinbouw. Hier kan in het bijzonder verwezen worden naar het IJzerbekken.

Algemeen kan gesteld worden dat een systematisch inkokeren van waterlopen niet mag nagestreefd worden, gezien dit een vlotte afvoer van overtollig water eerder belemmert. Grote aandacht moet besteed worden aan het regelmatig reinigen van sloten en watergangen, waarbij overleg en samspraak over de grenzen heen een reël gegeven moet zijn. Eventuele nieuwe infrastructuurwerken op het vlak van drinkwatervoorziening (spaarbekken) moeten zoveel mogelijk gekoncipieerd worden rekening houdend met elementen van verbeterde waterhuishouding. Ook bij oplossingen ten behoeve van verbeterde waterwegverbindingen voor de kusthavens moet het aspect verbeterde waterbeheersing voldoende aan bod komen.

Algemeen moet waar mogelijk het beginsel "werk met werk maken" worden nagestreefd, om het aantasten van het landbouwareaal te beperken en eventuele infrastructuurwerken te la-

ten samengaan met structuurverbeteringen voor de landbouw. Verwezen kan worden naar zand- en kleiwinningen die dusdanig zijn te lokaliseren dat na de ontginning op een verantwoorde wijze rekreatief gebruik of aanwending voor watervoorziening mogelijk wordt en vermeden kan worden dat elders gronden voor de landbouw verloren gaan ten behoeve van rekreatie, watervoorziening en dergelijke. Bij alternatieve mogelijkheden van aanleg van nieuwe of aanpassing van bestaande waterwegen (zoals Noorderkanaal of kanaal Gent-Brugge) moeten alle aspecten, met inbegrip van de waterbeheersing van landbouwgronden, aan bod komen.

3. AREAALGROOTTE VAN DE BEDRIJVEN EN INTENSIVERING VAN DE LANDBOUWEXPLOITATIES

De gemiddelde oppervlakte van de bedrijven van beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond is in West-Vlaanderen gestegen van 9,8 ha in 1959 tot 11,5 ha in 1970 en 14,0 ha in 1979. De tendens tot verhoging van de gemiddelde bedrijfsgrootte blijkt sterker uitgesproken te zijn in het Rijk dan in West-Vlaanderen. De doorzettingsdrempel situeert zich in West-Vlaanderen rond 20 ha en in het Rijk iets hoger. De bedrijfsoppervlakte is echter niet een akkurate maatstaf voor de werkelijke betekenis en de leefbaarheid van een bedrijf. Schaalvergroting kan, behoudens in het opvoeren van de oppervlakte van het bedrijf, ook worden bereikt via bedrijfsintensivering, zoals intensieve tuinbouw. Men moet zich derhalve hoeden van voorbarige conclusies ten aanzien van de leefbaarheid van de bedrijven op grond van hun areaalgrootte. Dit sluit niet uit dat samenvoeging van kleinere bedrijven dient te worden nagestreefd waar het bedrijfshoofd de aktieve leeftijdsgrens bereikt en in het verleden geen bedrijfsintensivering heeft doorgevoerd op een leefbare schaal.

Omschakeling naar tuinbouw en het opnemen op het middelgrote bedrijf van tuinbouwteelten in open lucht is in West-Vlaanderen in de voorbije jaren een frekwent verschijnsel geweest. Deze tendens dient verder te worden ondersteund en in goede banen geleid. De werking van het Provinciaal Onderzoek- en Voorlichtingscentrum voor Land- en Tuinbouw, Beitem, is hierbij een fundamenteel gegeven. Grote aandacht is te besteden aan de (zich wijzigende) afzetmogelijkheden in binnen- en buitenland om tijdig nieuwe oriënteringen aan te geven en vereiste maatregelen te nemen om deze afzetmogelijkheden in realiteit om te zetten. Een intense promotiekampanje in Groot-Brittannië, vooral in het zuidoosten, blijkt aangewezen. Ook zou meer aandacht moeten opgebracht worden door de Westvlaamse groentehandelaars voor de Westduitse markt. Aanpassingen in het teeltpatroon zullen steeds nodig blijven. Thans blijken onder meer witloofteelt en aardbeienteelt reële mogelijkheden te bieden. Het onderzoek en de voorlichting van het Provinciaal Onderzoek- en Voorlichtingscentrum voor Land- en Tuinbouw, Beitem, zijn belangrijke steunpunten die moeten verzekerd blijven. Ruimtelijke concentratie van de tuinbouw biedt verhoogde mogelijkheden om voorzieningen tot beregening te realiseren en

tot het eventueel gebruik van afvalwarmte van nutsinstallaties (vuilverbranding en andere).

De intensivering van de tuinbouw heeft ook hier gezorgd voor verdergaande mechanisering en het toepassen van nieuwe teelttechnieken. Sommige produkties konden hierdoor in handen komen van niet-landbouwers die de teelt beoefenen op gronden in seizoenpacht. Aldus werd vastgesteld dat handelaars groenten verbouwen voor eigen rekening. Dit houdt een bedreiging in voor een ontwrichten van het normale spel van vraag en aanbod. Ook de kwaliteit van de produktie loopt gevaar bij het groter worden van de produktie-eenheden van groenten zoals schorseneren, waar ook voor het marktklaar maken de grootste zorg is vereist. De ongezonde concurrentie ontstaan door niet-landbouwers die groenten verbouwen zou moeten onmogelijk worden gemaakt. Bij kontrakteelt zijn degelijke kontrakten tussen producent en afnemer noodzakelijk, met een nauwkeurige omschrijving van de rechten en de plichten van beide partijen, de kwaliteitsnormen, leverings- en betalingsvoorwaarden enz. Bijzondere aandacht is te besteden aan een goede marktorganisatie, waarbij onder meer kan gedacht worden aan een arbitragekommissie die aan de hand van standaardmonsters de hoedanigheid van de produkten met objektieve maatstaven beoordeelt. De vereiste om bijzonder oog te hebben voor de kwaliteit van de groenten slaat niet enkel op de zichtbare kwaliteitskenmerken, maar ook op de intrinsieke kwaliteit, zoals afwezigheid van vreemde stoffen, diëtische waarde, smaak enz.

In de jongste jaren zijn in West-Vlaanderen talrijke diepvriesbedrijven opgericht. Het is in het belang van deze bedrijven en van de tuinbouw dat de diepvriesbedrijven zelf een vorm van controle zouden invoeren om te beletten dat slecht bewaarde produkten in omloop gebracht worden.

De intensivering van de veeteelt in West-Vlaanderen heeft er toe geleid dat mestoverschotten zijn ontstaan, waarbij thans uitwegen gezocht worden die de bruikbaarheid van het landbouwareaal op sommige delen in gevaar brengt. De toepassing van systematische overbemesting die men thans op sommige percelen ziet uitgevoerd worden, tast de structuur aan van de grond en dreigt deze grond voor lange tijd ongeschikt te maken voor landbouwgebruik. Dergelijke vormen van overbemesting moeten vermeden worden. Een te hoge bemesting brengt niet alleen de structuur van de grond in het gevaar, maar vooral de voedingstoestand, waardoor de algemene vruchtbaarheidstoestand wordt geschaad. Bij gebruik van hoge doses organische mest zou in elk geval de voedingstoestand van betrokken gronden zeer frekwent dienen gecontroleerd te worden door het uitvoeren van scheikundige grondontleding. Op te merken valt dat het toedienen van te hoge doses meststoffen uiteindelijk ook voor de drinkwatervoorziening nadelige gevolgen kan hebben. Te hoge concentraties van sommige elementen die in de drifmest aanwezig zijn, worden met het regenwater uitgelooft, waardoor de concentratie in de grondwaterlagen kan verhogen. Door een regelmatige controle aan de hand van scheikundige grondontleding, kan vermeden worden dat er uiteindelijk te grote hoe-

veelheden met het regenwater worden uitgeloozd en in de grondwaterlagen terecht komen.

West-Vlaanderen heeft het peil bereikt waar ten aanzien van industriële veeteeltbedrijven sterker reglementerend zal moeten opgetreden worden.

Tot oplossing van het probleem van de mestoverschotten moet het onderzoek dat thans wordt gevoerd, met intensiteit worden voortgezet, waarbij van meetaf aan voldoende aandacht moet gaan naar de economische haalbaarheid van deze oplossingen (kostprijs, afzet) en planologische en ekologische aanvaardbaarheid.

4. SAMENWERKING ONDER LANDBOUWERS

De mechanisering is in West-Vlaanderen sterk doorgedrongen, ook op het kleine en middelgrote bedrijf. Hierbij gaat het in het algemeen om vrij grote en nog stijgende investeringslasten. Het rationeel gebruik van het machinepark is ongetwijfeld niet steeds verzekerd. In West-Vlaanderen wordt relatief veel een beroep gedaan op aannemers van land- en tuinbouwwerken. Er is in West-Vlaanderen slechts één koöperatieve vereniging voor het ter beschikking krijgen van materieel. Ook het gebruik van machines van een ander bedrijf of in mede-eigendom komt in West-Vlaanderen verhoudingsgewijze weinig voor.

Zowel om bedrijfseconomische als om sociale redenen is er aanleiding om diverse vormen van samenwerking onder de landbouwers aan te moedigen. Een ruimere verspreiding van gemeenschappelijk machinegebruik door naburige bedrijven lijkt wenselijk.

Om sociale redenen is het stelsel van burenwark, zoals zondagsdienst voor het melken en de verzorging van het vee, verder aan te moedigen.

5. LEEFBAARHEID VAN DE DORPEN

Meer en meer blijkt de leefbaarheid van vele dorpen op het platteland in gevaar te komen; dit is een bedreiging voor het leefklimaat van de agrarische bevolking en haar integratie in het gehele sociaal-kulturele leven van de eigen streek.

De verdergaande teruggang van de werkgelegenheid in land- en tuinbouw houdt reële gevaren in voor een erosie van het draagvlak inzake minimale nutsvoorzieningen; intensivering van de landbouw via uitbreiding van de tuinbouw kan deze daling afremmen, doch is niet overal mogelijk.

Ten einde een voldoende uitbouw van de nodige sociaal-kulturele voorzieningen te kunnen bereiken, dringt een concentratie van sommige van deze voorzieningen in enkele goed gekozen kernen zich op, zoals dit onder meer in het Plan

van de Westhoek werd vooropgezet. Deze kernen moeten een voldoende draagvlak verkrijgen door ondersteuning van een industriële ontwikkeling. In deze verzorgingscentra van het landelijk gebied zou bij het aktiveren van een industriële ontwikkeling bijzondere aandacht moeten uitgaan naar de mogelijkheden van de agro-industrie, om de binding met het platteland zo intens mogelijk te houden.

De ontwikkeling van deze verzorgingscentra en de inbreng van de gamma aan sociaal-kulturele voorzieningen mag echter niet leiden tot een te sterke zuigkracht op de bevolking van de landelijke gemeenten. Hier moet een delikaat evenwicht worden nagestreefd, waarbij een zekere mate van verstedelijking kan samengaan met het behoud van de leefbaarheid van landelijke gemeenten die een minimum-grootte hebben bereikt. In beginsel zou in deze landelijke gemeenten voldoende mogelijkheden tot nieuwbouw moeten verzekerd worden om huisvesting te bieden voor de eigen bevolking die een gezin sticht. Anderzijds is aantasting van het agrarisch gebied door nieuwbouw te vermijden. Bijzondere aandacht dient uit te gaan naar alle mogelijkheden van inbreiding, op schaal van deze landelijke gemeenten; een diepgaande analyse van deze mogelijkheden en de konkrete middelen nodig om dit tot verwezenlijking te brengen zou met financiële steun van de overheid (dorpsherwaardering) dienen te geschieden of door direkte medewerking van bestaande instellingen die hun aktieterrein hebben op dit gebied.

Hierbij moet ook aandacht gaan naar zekere vormen van ambachtelijke aktiviteiten die in dit woonpatroon kunnen behouden of ingebracht worden, vooral wanneer zij bindingen vertonen met de agrarische aktiviteit. Het na te streven evenwicht bij de uitbouw van verzorgingskernen en landelijke gemeenten zal echter pas reëel kunnen benaderd worden indien voldaan wordt aan zekere vormen van bereikbaarheid. Essentieel is hier een voldoende uitbouw van het openbaar vervoer of van niet-konventionele vormen van openbaar vervoer zoals buurtbus, belbus en andere.

Bij de benadering van de gehele problematiek van stads- en dorpsherwaardering mag het vraagstuk van de sanering van het woningbestand van de landbouwers niet uit het oog worden verloren.

6. NUTSVOORZIENINGEN OP HET PLATTELAND

Een element dat de leefbaarheid van de dorpen op het platteland en de integratie van de landbouwersbevolking in het gehele maatschappelijke bestel beïnvloedt, is het voorhanden zijn van een minimum aan nutsvoorzieningen. Hier wordt niet ingegaan op elementen zoals onderwijs, medische voorziening en dergelijke, doch enkel op een paar aspecten die zeer direkt de eigenlijke landbouwbevolking aanbelangen.

Een van de vraagstukken op het platteland van West-Vlaanderen is de drinkwatervoorziening. De landbouwbedrijven hebben behoefte aan goed water, zowel voor de huishouding

als voor de landbouwexploitatie; onder meer de omvang en de hygiëne van de melkproduktie wordt hierdoor sterk bepaald evenals de gezondheid van het vee en de rendabiliteit van de jongveehouderij. In heel wat gevallen blijkt aansluiting op het openbaar bedelingsnet mogelijk, zij het mits financiële steun van de overheid. De inspanningen terzake moeten krachtdadig worden voortgezet. Toch zijn er landbouwbedrijven die op te grote afstand van de dorpskern gelegen zijn en die door de aard van de ondergrond ook geen drinkbaar bodemwater kunnen aanboren; zelfvoorziening met oppervlaktewater is dan de enige bevoorradingsmogelijkheid, wat vooral voorkomt in de Polders. Verontreiniging van beken en onbevaarbare waterlopen moet hier met strenge hand worden tegengegaan, door een stipte toepassing van de bestaande reglementering.

Voor sommige vormen van socio-kulturele uitrusting die niet noodzakelijk aan een groter centrum moeten worden toegewezen, lijkt een zekere mate van schaalvergroting toch onvermijdelijk; samenwerking tussen gemeenten of ten aanzien van dorpen wordt hier een vereiste. Via samenspraak kan een verantwoorde spreiding tot stand worden gebracht in het landelijk gebied.

7. BEDRIJFSOPVOLGING EN VESTIGINGSVOORWAARDEN

Het vraagstuk van het uitzien naar een opvolger van het bedrijf stelt zich in West-Vlaanderen minder scherp dan gemiddeld in Vlaanderen en het Rijk.

Voor de bedrijven met minder dan 20 ha, de zogenaamde doorzettingsdrempel, is de bedrijfsopvolging allesbehalve verzekerd. Volgens de gegevens van de landbouwtelling van 15 mei 1979 is het probleem van de opvolging minder groot voor de bedrijven met 20 ha en meer, maar is er toch nog een tekort aan vermoedelijke opvolgers op de bedrijven zelf.

Anderzijds blijkt dat sinds 1979 het aantal bedrijven met 20 ha en meer ononderbroken toeneemt; in de grootteklasse van 10 à 20 ha werd een aanvankelijke toename gevolgd door een daling en beneden 10 ha is de terugloop zeer groot. Talrijke kleine bedrijven werden bij andere bedrijven gevoegd.

Uit het WES-onderzoek blijkt dat nagenoeg tweederde van de land- en tuinbouwers bedrijfshoofd zijn geworden door overname van geheel of van een deel van het ouderlijk bedrijf; bij de bedrijven van 20 ha en meer is in West-Vlaanderen ongeveer een vierde niet van de ouders overgenomen.

Overname van een bedrijf en/of eventuele bedrijfsvergroting vergt zeer hoge bedrijfskapitalen. Het gebruik om bij het overlaten van een landbouwexploitatie een drempelvergoeding aan te rekenen aksentueert nog het probleem van eventuele overname door derden, niet-gezinsleden.

Het verlenen van een rentesubsidie voor jonge boeren en tuinders die een bedrijf overnemen mag geen aanleiding geven tot het invoeren van drempelgeld of het overnemen van niet reële waarden. Wellicht kan gedacht worden aan het maken van een onderscheid in de grootte-orde van de rentesubsidie naargelang de scholingsgraad of de voorbereiding van de kandidaat-landbouwer, in die zin dat een hogere rentesubsidie zou worden toegekend aan diegenen die zich degelijk voorbereid hebben op de uitbating van een gespecialiseerd bedrijf, door bijvoorbeeld gedurende een voldoende tijd een stage te verrichten op een vreemd bedrijf.

De negatieve selectie die in het verleden binnen de landbouwbevolking dikwijls werd doorgevoerd inzake opvolging, is een gevaar voor de rationalisering die zich opdringt in de landbouwexploitaties en het doorvoeren van de nodige aanpassingen die ook in de toekomst onvermijdelijk zullen zijn. Verantwoord beheer van land- en tuinbouwbedrijven vergt een degelijke vorming. De invoering van bepaalde vestigingsnormen lijkt dan ook noodzakelijk te zijn geworden.

De herwaardering van het landbouwersberoep moet de integratie in het brede maatschappelijke leven ondersteunen. Ook bij de voorlichting inzake beroepskeuze moet dit element aan bod komen; thans blijkt de tendens tot negatieve selectie door de diensten voor beroepsoriëntering te worden ondersteund.

Vermits door aankoop van landbouwgronden door niet-landbouwers de landbouwsektor in het algemeen en de pachter in het bijzonder worden geschaad, is het wenselijk dat de wetgever bij de herziening van de pachtwet hiermee rekening houdt.

BIJLAGE 3.1 : Evolutie van het teeltpatroon in de Westvlaamse arrondissementen, 1959-70-79 (in ha)

Teeltgroepen	Arr. Brugge		Arr. Diksmuide		Arr. Ieper	
	1959	1970-71	1959	1970-71	1959	1970-71
Weiden en grasland	21.297	23.642	22.939	13.002	14.007	14.232
Graangewassen	17.053	13.770	10.518	10.329	8.678	6.986
Nijverheidsgewassen	522	1.203	1.183	1.713	2.494	1.960
Aardappelen	3.130	1.565	877	1.611	1.137	1.229
Wortel- en knolgewassen als voedergrassen	1.929	1.727	1.100	1.042	1.055	897
Groenvoedergrassen	562	563	2.619	239	433	1.447
Tuinbouw voor de verkoop	438	523	941	148	642	1.045
Droog geoogste peulvruchten	456	343	251	575	209	119
Landbouwzaden en pootgoed voor de verkoop	23	94	179	64	43	35
Tuinbouw voor het eigen gezin	527	105	30	145	39	10
Andere landbouwteelten	2	3	1	1	1	3
Wijmenaanplantingen en teelt-vrij gelaten grond	30	61	78	2	18	39
Oppervlakte kultatuurgrond	45.969	43.599	40.716	28.871	28.756	28.002
					45.611	45.289
						44.324

BIJLAGE 3.1 : Evolutie van het teeltpatroon in de Westvlaamse arrondissementen, 1959-70-79 (in ha) (vervolg 1)

Teeltgroepen	Arr. Kortrijk		Arr. Oostende		Arr. Roeselare				
	1959	1970-71	1978-79	1959	1970-71	1978-79			
Weiden en grasland	7.797	8.306	7.634	9.231	8.937	8.095	6.548	7.616	7.265
Graan­gewassen	11.326	8.703	7.063	7.655	7.281	6.600	6.689	4.325	3.239
Nijverheids­gewassen	3.080	3.184	3.246	498	1.039	1.160	3.118	2.738	1.807
Aardappelen	3.708	3.005	2.694	931	364	263	2.648	2.166	2.251
Wortel- en knolgewassen als voeder­gewassen	1.292	1.010	731	759	632	404	968	954	766
Groen­voeder­gewassen	164	102	912	352	426	803	37	59	697
Tuinbouw voor de verkoop	108	699	862	108	130	371	542	1.903	2.517
Droog geoogste peulvruchten	1.237	931	121	595	329	230	408	101	9
Landbouw­zaden en pootgoed voor de verkoop	4	9	2	44	172	124	17	18	9
Tuinbouw voor het eigen gezin	252	94	42	33	5	1	117	37	10
Andere landbouw­teelten	1	6	1	3	2	1	2	3	4
Wijmenaanplantingen en teelt­vrij gelaten grond	14	40	51	16	35	33	10	35	95
Oppervlakte cultuur­grond	28.983	26.089	23.359	20.225	19.352	18.085	21.104	19.955	18.669

BIJLAGE 3.1 : Evolutie van het teeltpatroon in de Westvlaamse arrondissementen, 1959-70-79 (in ha) (vervolg 2)

Teeltgroepen	Arr. Tielt				Arr. Veurne	
	1959	1970-71	1978-79	1959		1970-71
Weiden en grasland	9.331	11.323	11.677	7.111	7.014	6.872
Graangewassen	8.615	6.488	4.543	8.799	8.491	7.671
Nijverheidsgewassen	1.384	748	609	2.428	3.278	3.568
Aardappelen	3.990	3.006	2.932	531	455	598
Wortel- en knolgewassen als voedergewassen	1.260	1.379	972	455	404	318
Groenvoedergewassen	34	97	1.648	381	440	679
Tuinbouw voor de verkoop	475	1.892	2.267	29	59	310
Droog geoogste peulvruchten	525	321	27	811	329	168
Landbouwzaden en pootgoed voor de verkoop	123	78	50	20	7	54
Tuinbouw voor het eigen gezin	446	89	47	21	9	5
Andere landbouwteelten	3	2	-	-	-	-
Wijmenaanplantingen en teeltvrij gelaten grond	7	38	45	18	26	25
Oppervlakte cultuurgrond	26.195	25.462	24.819	20.604	20.512	20.269

BIJLAGE 5.1 : Het klassifikatiesysteem naar de technisch-ekonomische gerichtheid van het bedrijf

Algemene produktierichting	Bijzondere produktierichting	Kode	Kenmerken van de klasse (1)
I. Produktie van het bouwland (behalve voedergewassen)			
gericht op akkerbouw (A) op tuinbouw (groenten en bloemen) (B) op akkerbouw en tuinbouw (A en B)	gekombineerd met blijvende teelten met van grondgebruik afhankelijke veehouderij met niet van grondgebruik afhankelijke veehouderij	11A	$A > 1/2$
		11B	$B > 1/2$
		11T	noch A, noch B $> 1/2$
		12	$III < II < I; IV < II$
	13	$1/3 < I < 2/3$	
	14	$II < IV < I; III < IV$	
II. Produktie van blijvende teelten			
gericht op fruitteelt (C) op wijnbouw (D) op olijventeelt (E) op minstens twee van deze produktierichtingen (C, D of E)	gekombineerd met landbouwgewassen met van grondgebruik afhankelijke veehouderij met niet van grondgebruik afhankelijke veehouderij	22C	$C > 1/2$
		22D	$D > 1/2$
		22E	$E > 1/2$
		22T	noch C, noch D, noch E $> 1/2$
	21	$III < I < II; IV < I$	
	23	$1/3 < II < 2/3$	
	24	$I < IV < II; III < IV$	
III. Produktie van voedergewassen en van grondgebruik afhankelijke veehouderijproduktie (éénhoevigen, runderen, schapen, geiten)			
gericht op rundveehouderij (F) op schapen- en geitenhouderij (G) op rundvee, schapen- en geitenhouderij (F en G)	gekombineerd met landbouwgewassen met blijvende teelten met niet van grondgebruik afhankelijke veehouderij	33F	$F > 1/2$
		33G	$III > 2/3$
		33T	noch F, noch G $> 1/2$
	31	$II < I < III; IV < I$	
	32	$1/3 < III < 2/3$	
	34	$I < IV < III; II < IV$	

BIJLAGE 5.1 : Het klassifikatiesysteem naar de technisch-ekonomische gerichtheid van het bedrijf (vervolg)

Algemene produktierichting	Bijzondere produktierichting	Kode	Kenmerken van de klasse (1)
IV. Niet van grondgebruik afhankelijke veehouderijproductie (varkens en pluimvee, inclusief overig kleinvee)	gericht op varkenshouderij (H) op pluimveehouderij (K) op varkens- en pluimveehouderij (H en K)	44H 44K 44T	$\left. \begin{array}{l} H > 1/2 \\ K > 1/2 \end{array} \right\}$ noch H, noch K > 1/2
	gekombineerd met landbouwgewassen met blijvende teelten met van grondgebruik afhankelijke veehouderij	41 42 43	$\left. \begin{array}{l} II < I < IV; III < I \\ I < II < IV; III < II \\ I < III < IV; II < III \end{array} \right\}$ 42 1/3 < IV < 2/3
V. Geen overheersende algemene produktierichting		55	noch I, noch II, noch III, noch IV > 1/3

BRON : Landbouwstatistieken, november-december 1979.

(1) De Romeinse cijfers geven de algemene produktierichting aan, de breuken het aandeel van de brutoproduktie dit wil zeggen de totale waarde van de verhandelbare produkten (berekend op basis van koëfficiënten, vastgelegd door de EEG), verminderd met de waarde van de voedergewassen, indien deze laatste voor interne konsumptie worden gebruikt.

33F₁ > 1/2 : gevallen waar de waarde van de fokdieren voor de melkgifte groter is dan 1/2.

(2) F > 1/2 33F₂ > 1/2 : gevallen waar de waarde van de andere runderen groter is dan 1/2.

33F₃

: noch F₁, noch F₂ > 1/2.

BIJLAGE 5.2 : Gespecialiseerde bedrijven in West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuintbouwers, 15 mei 1978

Technisch-ekonomische gerichtheidsklassen

Grootteklasse van de bedrijven

Zonder Minder 0,5 à 1 ha 1 à 3 ha 3 à 5 ha 5 à 10 ha 10 à 15 ha 15 à 20 ha 20 à 30 ha 30 à 40 ha 40 à 50 ha 50 à 100 ha 100 ha
 teelt dan 0,5 ha

	4	10	58	54	96	45	40	47	31	14	24	2	425
11A	-	186	221	304	82	77	44	14	4	1	6	-	965
11B	-	2	1	5	7	16	-	-	-	-	-	-	31
22C	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22D	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
33F1	1	2	6	42	72	187	133	121	22	8	15	-	731
33F2	4	2	28	101	113	237	139	86	105	26	1	-	906
33F3	-	-	3	21	68	276	211	223	67	27	8	-	1.173
33G	-	3	2	1	-	5	-	-	-	-	-	-	11
44H	91	84	111	390	369	1.069	651	317	164	26	10	-	3.283
44K	41	33	19	70	41	103	58	17	11	2	1	-	396
Totaal gespecialiseerd	137	316	401	992	806	2.066	1.342	818	697	202	86	56	2 7.921
Algemeen totaal	171	342	445	1.189	1.256	4.062	3.310	2.176	2.031	645	218	157	4 16.006
Aandeel gespecialiseerd	80,1	92,4	90,1	83,4	64,2	50,9	40,5	37,6	34,3	31,3	39,4	35,7	50,0 49,5

BIJLAGE 5.2 : Gespecialiseerde bedrijven in West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuintbouwers, 15 mei 1978 (vervolg 1)

	Technisch-ekonomische gerichtheidsklassen													Grootteklasse van de bedrijven				
	Zonder Minder teelt 0,5 ha		1 ha	3 ha	5 ha	10 ha	15 ha	20 ha	30 ha	40 ha	50 ha	100 ha	150 ha	200 ha	300 ha	400 ha	500 ha	Totaal
Vlaanderen																		
11A	-	15	60	210	186	396	206	172	136	88	51	100	16	1.636				
11B	-	1.370	1.736	2.532	744	588	108	32	35	10	4	8	1	7.168				
22C	-	12	15	153	189	350	149	46	33	4	3	4	1	959				
22D	-	703	64	47	1	1	-	-	-	-	-	-	-	816				
33F1	1	7	52	342	745	2.309	1.991	1.434	1.073	223	64	24	2	8.267				
33F2	63	19	111	435	517	979	544	310	273	92	38	29	2	3.410				
33F3	-	-	21	137	317	1.336	1.248	887	726	193	43	17	2	4.927				
33G	4	11	9	15	9	9	5	-	-	-	1	-	-	63				
44H	302	203	278	892	753	1.977	1.235	588	307	45	20	6	1	6.607				
44K	312	117	121	234	164	295	146	45	23	2	-	1	-	1.460				
Totaal gespecialiseerd	682	2.457	2.467	4.997	3.625	8.240	5.632	3.514	2.606	657	224	189	23	35.313				
Algemeen totaal	776	2.575	2.685	5.982	5.120	13.229	10.171	6.444	5.233	1.477	492	387	33	54.604				
Aandeel gespecialiseerd	87,9	95,4	91,9	83,5	70,8	62,3	55,4	54,5	49,8	44,5	45,5	48,8	69,7	64,7				

BIJLAGE 5.2 : Gespecialiseerde bedrijven in West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers, 15 mei 1978 (vervolg 2)

Technisch-ekonomische ge-
richtheidsklassen

Grootteklasse van de bedrijven

Zonder Minder 0,5 à 1 à 3 à 5 à 10 à 15 à 20 à 30 à 40 à 50 à 100 + Totaal
teelt dan 1 ha 3 ha 5 ha 10 ha 15 ha 20 ha 30 ha 40 ha 50 ha 100 ha
0,5 ha

Het Rijk	0,5 ha	1 ha	3 ha	5 ha	10 ha	15 ha	20 ha	30 ha	40 ha	50 ha	100 +	Totaal	
11A	-	22	75	242	235	542	357	289	306	236	181	518	255
11B	-	1.592	1.804	2.586	760	600	117	35	44	14	9	21	7.587
22C	-	13	16	160	199	371	167	50	41	5	4	5	1.032
22D	-	719	66	49	1	1	-	-	-	-	-	-	836
33F1	3	12	100	582	1.285	3.927	3.767	3.003	3.125	1.156	490	373	17.840
33F2	65	25	151	589	776	1.540	1.039	774	1.017	543	296	319	14.7148
33F3	-	1	33	164	398	1.688	1.846	1.642	2.034	1.089	535	548	43.10.021
33G	-	5	13	12	15	16	9	3	2	-	1	2	104
44H	328	231	319	982	792	2.065	1.310	637	355	66	30	15	3.7.133
44K	351	147	135	265	173	308	157	48	29	3	-	1	1.617
Totaal gespecialiseerd	752	2.775	2.711	5.645	4.634	11.058	8.769	6.481	6.953	3.112	1.546	1.802	338
Algemeen totaal	863	2.923	2.984	6.779	6.329	16.657	14.241	10.477	11.231	5.014	2.450	3.062	540
Aandeel gespecialiseerd	87,1	94,9	90,9	83,3	73,2	66,4	61,6	61,9	61,9	62,1	63,1	58,9	62,6
													67,7

BIJLAGE 5.3 : Technisch-ekonomise gerichtheid van de niet-beroepsproducenten en bijzondere inrichtingen in West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1978

Technisch-ekonomise gerichtheidsklassen	Grootteklasse van de bedrijven; procentuele verdeling van het aantal bedrijven										Aantal bedrijven in West-Vlaanderen	
	Zon-der teelt 0,50 ha	Min 0,50 ha	1 à 3 ha	3 à 5 ha	5 à 10 ha	10 à 15 ha	15 à 20 ha	20 à 30 ha	30 à 40 ha	40 à 50 ha		meer dan 50 ha
I. Produktie van het bouwland gericht op akkerbouw (11A)												
West-Vlaanderen	10,1	14,3	12,6	11,3	12,0	9,0	6,1	5,9	-	14,3	-	11,4
Vlaanderen	9,8	11,7	10,1	9,0	9,2	7,6	6,4	3,7	5,6	7,1	16,6	25,0
Het Rijk	9,0	10,5	8,9	7,8	8,6	9,6	9,0	3,7	17,3	13,7	29,5	40,0
gericht op tuinbouw (11B)												
West-Vlaanderen	6,2	2,3	3,2	1,8	3,8	5,6	12,1	5,9	18,2	-	14,3	50,0
Vlaanderen	21,8	6,6	4,6	2,2	2,3	3,1	4,5	3,7	5,6	7,1	4,2	12,5
Het Rijk	19,5	5,2	3,5	1,6	1,4	2,3	3,6	2,7	2,3	2,3	1,6	5,0
gekombineerd met grondgebonden veehouderij (13)												
West-Vlaanderen	1,1	1,1	1,4	3,1	3,2	4,5	3,0	5,9	-	-	-	1,5
Vlaanderen	0,8	1,5	1,7	2,6	2,6	2,1	2,5	3,7	2,7	7,1	4,2	1,5
Het Rijk	0,7	1,2	1,4	2,0	2,4	2,6	3,0	3,9	1,1	4,5	6,6	1,3
gekombineerd met niet-grondgebonden veehouderij (14)												
West-Vlaanderen	2,1	2,8	1,5	0,8	1,3	2,2	-	-	-	-	-	1,8
Vlaanderen	1,6	1,8	1,2	1,0	1,2	1,3	0,6	-	-	-	-	1,4
Het Rijk	1,5	1,5	1,0	0,7	1,1	1,1	0,3	0,4	-	-	-	1,2
overige (11I + 12)												
West-Vlaanderen	0,6	0,1	-	0,4	0,6	-	-	2,9	-	-	-	0,2
Vlaanderen	1,5	1,1	0,7	0,7	0,8	-	0,6	2,0	-	-	-	0,9
Het Rijk	1,2	0,8	0,5	0,4	0,4	-	0,6	0,8	-	-	-	0,7
Totaal 11A t/m 14												
West-Vlaanderen	20,1	20,6	18,7	17,4	23,9	21,3	21,2	20,6	18,2	-	28,6	50,0
Vlaanderen	35,5	22,7	18,3	15,5	16,1	14,1	14,6	13,1	13,9	21,4	25,0	37,5
Het Rijk	31,9	19,2	15,3	12,5	13,9	15,6	16,5	17,5	20,7	20,5	37,7	50,0
II. Produktie van blijvende teelten												
Totaal (22C+22D+2T+21+23+24)	1,4	0,5	0,8	-	0,3	-	3,0	2,9	-	-	-	0,7
West-Vlaanderen	21,7	7,2	6,4	3,7	4,4	8,3	3,7	2,8	-	12,5	-	9,3
Vlaanderen	17,8	5,6	5,0	2,7	2,7	2,6	4,5	2,7	2,3	6,6	-	7,0
Het Rijk												2,885

BIJLAGE 5.3 : Technisch-economische gerichtheid van de niet-beroepsproducenten en bijzondere inrichtingen in West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1978 (vervolg 1)

Technisch-economische gerichtheidsklassen	Grootteklasse van de bedrijven; procentuele verdeling van het aantal bedrijven										Aantal bedrijven in West-Vlaanderen in Vlaanen- Rijk			
	Zon-der teelt 0,50 ha	Min-der dan 1 ha	1 à 3 ha	3 à 5 ha	5 à 10 ha	10 à 15 ha	15 à 20 ha	20 à 30 ha	30 à 40 ha	40 à 50 ha		50 à 100 ha	Totaal meer dan 100 ha	
West-Vlaanderen	0,3	1,1	6,6	8,1	12,1	10,9	6,7	10,2	13,1	2,8	7,1	12,5	6,2	1.794
Vlaanderen	0,9	1,6	9,1	10,7	17,6	16,9	11,1	10,8	10,4	5,7	2,3	6,6	5,0	9,1
Het Rijk														3.773
andere runderen (33F2)	1,2	7,2	19,9	22,8	31,2	30,3	43,8	48,5	50,2	63,6	-	14,3	-	19,6
Vlaanderen	6,1	6,4	21,2	23,8	26,9	30,5	41,4	45,4	49,5	52,7	35,7	20,7	12,5	19,4
Het Rijk	5,7	6,3	21,8	25,0	29,5	32,4	41,1	42,7	49,8	42,7	47,7	23,0	20,0	21,2
West-Vlaanderen	0,6	-	1,3	1,9	1,0	1,9	2,3	-	2,9	-	-	14,3	50,0	1,2
Vlaanderen	0,1	0,1	2,1	3,9	5,4	5,8	3,6	3,8	2,8	-	-	4,2	12,5	2,6
Het Rijk	0,2	0,2	2,2	3,6	5,1	5,8	5,4	5,1	3,5	4,6	4,5	1,6	10,0	2,7
West-Vlaanderen	-	1,4	2,5	3,1	6,4	6,0	5,6	-	-	-	-	-	-	2,9
Vlaanderen	-	1,3	3,7	4,3	5,7	4,1	6,4	2,5	1,9	5,6	-	4,2	-	3,4
Het Rijk	-	1,1	3,0	3,5	4,7	3,9	6,4	6,0	5,0	3,4	2,3	4,9	5,0	2,9
West-Vlaanderen	1,1	3,1	6,0	4,9	4,5	9,1	5,6	6,1	2,9	9,1	-	-	-	4,8
Vlaanderen	0,6	1,8	5,7	4,8	5,1	6,2	2,8	2,5	2,8	8,3	-	4,2	-	4,2
Het Rijk	0,6	2,1	5,6	4,8	4,2	4,6	2,1	2,7	1,5	3,4	2,3	6,6	-	4,1
Overige (33G+33F+32)	3,6	12,0	7,9	7,4	5,7	3,8	5,6	3,0	2,9	-	100,0	42,9	-	7,7
Vlaanderen	2,2	6,8	7,1	7,2	5,2	4,2	3,9	3,8	2,8	2,8	14,3	4,2	-	6,4
Het Rijk	2,7	9,9	9,3	9,0	5,9	4,7	3,8	3,9	2,3	4,6	6,8	1,6	-	8,1
Totaal	7,5	24,7	41,5	44,8	54,9	55,2	62,9	60,6	61,8	72,7	100,0	-	-	50,0
Vlaanderen	9,3	17,5	46,4	52,1	60,4	61,7	64,8	68,2	72,9	72,2	57,1	50,0	37,5	42,2
Het Rijk	10,0	21,2	51,0	56,6	67,0	68,3	69,9	71,2	72,5	64,4	65,9	44,3	40,0	48,1
														19.909
														16,4
														10,1

BIJLAGE 5.3 : Technisch-ekonomise gerichtheid van de niet-beroepsproducenten en bijzondere inrichtingen in West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1978 (vervolg 2)

Technisch-ekonomise gerichtheidsklassen	Grootteklasse van de bedrijven; procentuele verdeling van het aantal bedrijven										Aantal bedrijven in abs.c. Vlaanderen	Aandeel West-Vlaanderen in Vlaanderen-Rijk							
	Zonder teelt dan 0,50 ha	1 ha		3 ha		5 ha		10 ha		15 ha			20 ha	30 ha	40 ha	50 ha	100 en meer	Totaal	
		Min-der	Max-der	Min-der	Max-der	Min-der	Max-der	Min-der	Max-der	Min-der									Max-der
IV. Niet-grondgebonden veehouderijproductie gericht op varkenshouderij (44H)	55,3	27,5	15,7	18,2	15,6	15,1	10,2	9,1	8,8	9,1	-	14,3	-	-	-	-	21,2	1.067	
West-Vlaanderen	42,3	11,0	9,6	10,4	9,7	8,8	6,1	3,3	3,7	2,8	14,4	8,3	-	-	-	-	11,8	3.366	
Vlaanderen	37,4	10,8	8,5	8,4	7,0	5,6	3,3	2,1	1,9	1,1	4,5	4,9	-	-	-	-	9,6	4.005	
Het Rijk																			
op pluimveehouderij (44K)	18,2	13,5	8,6	5,8	2,5	1,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8,1	409	
West-Vlaanderen	31,6	6,9	4,1	3,3	2,2	1,6	0,8	0,6	-	-	-	-	-	-	-	-	5,5	1.597	
Vlaanderen	26,7	7,7	4,5	3,4	2,0	1,5	0,5	0,3	-	-	-	-	-	-	-	-	5,3	2.171	
Het Rijk																			
gekombineerd met bouwlandgewassen (41)	-	3,1	2,3	1,9	1,6	0,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,9	97	
West-Vlaanderen	-	1,5	2,1	1,4	1,6	1,2	1,0	0,6	-	-	-	-	-	-	-	-	4,4	444	
Vlaanderen	-	1,5	1,7	1,2	1,2	0,9	0,5	0,6	-	-	-	-	-	-	-	-	1,3	531	
Het Rijk																			
gekombineerd met grondgebonden veehouderij (43)	-	2,6	4,3	4,1	5,1	5,0	2,2	3,0	5,9	-	-	-	-	-	-	-	3,7	188	
West-Vlaanderen	0,4	1,2	2,9	3,2	3,4	2,5	2,3	2,5	4,7	2,8	-	-	-	-	-	-	12,5	722	
Vlaanderen	0,4	1,6	2,8	2,9	2,3	1,5	1,5	1,5	2,3	1,1	2,3	-	-	-	-	-	5,0	953	
Het Rijk																			
Overige (44T+42)	-	0,3	0,3	0,1	-	-	0,4	0,3	-	-	-	-	-	-	-	-	0,2	9	
West-Vlaanderen	-	0,3	0,4	0,1	0,1	0,2	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,2	72	
Vlaanderen	-	0,2	0,3	0,1	0,1	0,2	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,2	77	
Het Rijk																			
Totaal	73,5	47,0	31,2	30,2	24,8	22,1	12,4	12,1	14,7	9,1	-	28,6	-	-	-	-	35,1	1.770	
West-Vlaanderen	74,3	20,9	19,1	18,4	17,0	14,5	10,5	7,0	8,4	5,6	14,4	12,5	25,0	-	-	-	21,5	6.201	
Vlaanderen	64,5	21,8	17,8	16,0	12,6	9,7	5,9	4,5	4,2	2,2	6,8	6,5	10,0	-	-	-	18,7	7.737	
Het Rijk																			
V. Geen overheersende produktierichting (55)	19,0	6,8	6,2	5,5	2,9	1,6	3,4	3,1	-	-	-	-	-	-	-	-	6,2	316	
West-Vlaanderen	16,4	4,4	4,6	4,8	3,4	4,0	6,2	1,9	1,9	5,5	7,1	-	-	-	-	-	5,1	1.465	
Vlaanderen	25,6	7,3	6,4	7,1	5,2	5,4	6,0	3,3	3,1	10,4	6,8	4,9	-	-	-	-	7,5	3.079	
Het Rijk																			
Algemeen totaal in abs.c. Vlaanderen	358	948	1.382	1.374	488	317	89	33	34	11	1	7	2	5,044	5,044	2	28,863	28,863	
Vlaanderen	1.500	6.399	8.303	7.766	2.684	1.676	389	157	107	36	14	24	8	28,863	28,863	20	41,323	41,323	
Het Rijk	1.974	8.163	11.491	10.860	4.064	3.167	800	333	259	87	44	61	20	41,323	41,323	17,5	12,2	12,2	

lijst van tabellen

Tabel 1.1 : Oppervlakte kultuurgrond en totale oppervlakte van de bedrijven, per provincie, 15 mei 1970	11
Tabel 1.2 : Kultuurgrond en aandeel in de totale kadastrale oppervlakte, West-Vlaanderen, per arrondissement, 15 mei 1970	13
Tabel 1.3 : Evolutie van de beteelde oppervlakte, naar ligging van de bedrijfszetel, per arrondissement, 1959-70 (a)	17
Tabel 1.4 : Evolutie van de beteelde oppervlakte, per provincie, 1970-79	20
Tabel 1.5 : Evolutie van de beteelde oppervlakte, West-Vlaanderen, per arrondissement, 1970-79 ...	22
Tabel 1.6 : Daling van de beteelde oppervlakte in verhouding tot het bevolkingsaantal, de aangroei van het aantal gezinnen en de aangroei van de werknemersbevolking, West-Vlaanderen, per arrondissement, 1970-79 ...	24
Tabel 2.1 : Aantal bedrijven en beteelde oppervlakte naar categorie van de telplichtigen, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979	32
Tabel 2.2 : Procentuele verdeling van het aantal telplichtigen en de beteelde oppervlakte, naar categorie, provincies, Vlaanderen, Wallonie en het Rijk, 15 mei 1979	33
Tabel 2.3 : Indeling van het aantal bedrijven en de beteelde oppervlakte naar de categorie van telplichtigen, per landbouwstreek in West-Vlaanderen en per arrondissement, West-Vlaanderen, 15 mei 1979	36
Tabel 2.4 : Gemiddelde oppervlakte van de bedrijven met teelgrond, categorieën 1, 2 en 3, provincies, Vlaanderen, Wallonië en het Rijk, 15 mei 1979	43
Tabel 2.5 : Gemiddelde oppervlakte van de bedrijven met teelgrond, categorieën 1, 2 en 3, landbouwstroken in West-Vlaanderen en arrondissementen, 15 mei 1979	44
Tabel 2.6 : Aandeel van de diverse grootteklassen in het totale aantal bedrijven van beroeps-landbouwers en -veehouders met teelgrond, provincies, Vlaanderen, Wallonië en het Rijk, 15 mei 1979	48

Tabel 2.7 :	Aandeel van de diverse grootteklassen in het totale aantal bedrijven van beroeps-landbouwers en -veehouders met teelgrond, landbouwstreken in West-Vlaanderen en arrondissementen, 15 mei 1979	49
Tabel 2.8 :	Aandeel van de diverse grootteklassen in het totale aantal bedrijven van beroepstuinbouwers met teelgrond, provincies, Vlaanderen, Wallonië en het Rijk, 15 mei 1979	51
Tabel 2.9 :	Aandeel van de diverse grootteklassen in het totale aantal bedrijven van beroepstuinbouwers en teelgrond, landbouwstreken in West-Vlaanderen en arrondissementen, 15 mei 1979	52
Tabel 2.10 :	Evolutie van het aantal landbouwbedrijven en de gemiddelde bedrijfsgrootte, West-Vlaanderen, 1959-70-79	54
Tabel 2.11 :	Evolutie van het aantal bedrijven en de betaalde oppervlakte van beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond, in West-Vlaanderen en het Rijk, 1959-1970-1979	57
Tabel 2.12 :	Evolutie van het aantal bedrijven van beroepslandbouwers en -veehouders, naar de grootte van de bedrijven, 1970-79	60
Tabel 2.13 :	Evolutie van het aantal bedrijven en de betaalde oppervlakte van beroepstuinbouwers met teelgrond, West-Vlaanderen en het Rijk, 1959-1970-1979	63
Tabel 2.14 :	Evolutie van het aantal bedrijven en de betaalde oppervlakte van niet-beroepsproducenten met teelgrond, West-Vlaanderen en het Rijk, 1959-70-79	66
Tabel 2.15 :	Evolutie van het aantal beroepslandbouwers en -veehouders, met teelgrond, betaalde oppervlakte en gemiddelde bedrijfsgrootte, West-Vlaanderen, per arrondissement, 1959-70-79	68
Tabel 2.16 :	Evolutie van het aantal beroepstuinbouwers met teelgrond, betaalde oppervlakte en gemiddelde bedrijfsgrootte, West-Vlaanderen, per arrondissement, 1959-70-79	70
Tabel 2.17 :	Evolutie van het aantal niet-beroepsproducenten met teelgrond, betaalde oppervlakte en gemiddelde bedrijfsgrootte, West-Vlaanderen, per arrondissement, 1959-70-79	71

Tabel 2.18 :	Aandeel van de betaalde oppervlakte in eigendom, naar categorie van telplichtigen en grootteklasse van de bedrijven, West-Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979	73
Tabel 2.19 :	Aandeel van de betaalde oppervlakte in eigendom, naar categorie van telplichtigen, landbouwstreken in West-Vlaanderen en arrondissementen, 15 mei 1979	76
Tabel 2.20 :	Aandeel van de betaalde oppervlakte in eigendom van de beroepslandbouwers en -veehouders, naar grootteklasse van de bedrijven, landbouwstreken in West-Vlaanderen en arrondissementen, 15 mei 1979	77
Tabel 2.21 :	Wijze van uitbating van de landbouwbedrijven (eigendom, huur) in West-Vlaanderen en het Rijk, 1959-70-79 (beroepslandbouwers en -tuinbouwers, niet-beroepsproducenten die produkten verkopen)	80
Tabel 2.22 :	Aandeel van het areaal uitgebaat in eigendom door de beroepslandbouwers en -veehouders in West-Vlaanderen, exclusief de arrondissementen Ieper en Kortrijk, en in het Rijk, per grootteklasse van de bedrijven, 1959-1970-1979	81
Tabel 2.23 :	Aandeel van het areaal uitgebaat in eigendom door de beroepslandbouwers en -veehouders in de Westvlaamse arrondissementen, per grootteklasse van de bedrijven, 1970-79	83
Tabel 2.24 :	Aandeel van het areaal uitgebaat in eigendom door beroepstuinbouwers in de Westvlaamse arrondissementen, per grootteklasse van de bedrijven, 1970-79	84
Tabel 2.25 :	Gemiddelde oppervlakte van de grondstukken en gemiddeld aantal grondstukken per bedrijf, beroepslandbouwers en -veehouders, naar grootteklasse van de bedrijven, West-Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979	86
Tabel 2.26 :	Gemiddelde oppervlakte van de grondstukken en gemiddeld aantal grondstukken per bedrijf, Westvlaamse arrondissementen, 15 mei 1979	89
Tabel 2.27 :	Grondversnippering naar de grootteklasse van de bedrijven, West-Vlaanderen en het Rijk, 1959-70	94
Tabel 2.28 :	Grondversnippering naar de grootteklasse van de bedrijven, beroepslandbouwers en -veehouders, West-Vlaanderen en het Rijk, 1970-79	96

Tabel 2.29	: Grondversnippering in de Westvlaamse arrondissementen, 1970-79 (alle categorieën)	97
Tabel 2.30	: Beëindigde ruilverkavelingen, per provincie, 1968-80	103
Tabel 2.31	: Karakteristieken van de voltooide ruilverkavelingen in West-Vlaanderen, 31 december 1980	106
Tabel 2.32	: Kostprijs van de cultuurtechnische werken van de ruilverkavelingen in West-Vlaanderen	113
Tabel 2.33	: Houding van de bedrijfsleiders ten aanzien van ruilverkaveling, per arrondissement, WES-enquête 1980	115
Tabel 2.34	: Motivatie van de bedrijfsleiders die ruilverkaveling nuttig vonden, per arrondissement, WES-enquête 1980	116
Tabel 2.35	: Houding van de bedrijfsleiders ten opzichte van ruilverkaveling, per grootteklasse, WES-enquête 1980	118
Tabel 2.36	: Houding van de bedrijfsleiders ten opzichte van ruilverkaveling, naar onderwijsniveau, WES-enquête 1980	119
Tabel 2.37	: Houding van de bedrijfsleiders ten opzichte van ruilverkaveling, naar leeftijd van de exploitant, WES-enquête 1980	119
Tabel 3.1	: Teeltpatroon in West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, gemiddelde van de jaren 1978 en 1979 (alle categorieën)	123
Tabel 3.2	: Het aandeel van West-Vlaanderen in het geheel van Vlaanderen en van het Rijk voor de hoofdgroepen inzake tuinbouw, 1978-79	127
Tabel 3.3	: Aard van de groenteteelt in open lucht, West-Vlaanderen, 1978-79 (voornaamste teelten)	130
Tabel 3.4	: Teeltpatroon in West-Vlaanderen, per categorie telplichtigen, 15 mei 1979	133
Tabel 3.5	: Tuinbouwteelten voor de verkoop, naar aard van de telplichtigen, 15 mei 1979	135
Tabel 3.6	: Teeltpatroon van de beroepslandbouwers en -veehouders, naar de grootteklasse van de bedrijven, West-Vlaanderen, 15 mei 1979 (procentuele verdeling)	137

Tabel 3.7 :	Teeltpatroon van de beroepstuinbouwers, naar de grootteklasse van de bedrijven, West-Vlaanderen, 15 mei 1979 (procentuele verdeling)	139
Tabel 3.8 :	Teeltpatroon per landbouwstreek in West-Vlaanderen en per arrondissement, jaargemiddelde 1978-79 (alle categorieën). Procentuele verdeling	142
Tabel 3.9 :	Spreiding van de tuinbouwteelten in West-Vlaanderen, per arrondissement, jaargemiddelde 1978-79	152
Tabel 3.10 :	Evolutie van het teeltpatroon in West-Vlaanderen in vergelijking met het Rijk, 1959-1970-1979	156
Tabel 3.11 :	Evolutie van het teeltpatroon in de West-vlaamse arrondissementen, 1959-70-79 : procentuele verdeling	166
Tabel 3.12 :	Gemiddelde opbrengst voor enkele landbouwgewassen in West-Vlaanderen en het Rijk (opbrengst in 100 kg per ha), 1970-79	169
Tabel 4.1 :	Algemeen overzicht van de veeteelt in West-Vlaanderen in vergelijking met Vlaanderen en het Rijk, jaargemiddelde 1978-79	172
Tabel 4.2 :	Enkele verhoudingscijfers inzake veebezetting, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 1978-79	174
Tabel 4.3 :	Spreiding van de veestapel naar de aard van de telplichtigen, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979	176
Tabel 4.4 :	Gemiddeld aantal stuks vee bij de beroepslandbouwers naar de grootteklasse van de bedrijven (grootteklasse volgens de oppervlakte kultuurgrond), West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979	179
Tabel 4.5 :	Rundveestapel bij de beroepslandbouwers en -veehouders in West-Vlaanderen naar de belangrijkheid van de veestapel, 15 mei 1979	182
Tabel 4.6 :	Varkensstapel bij de beroepslandbouwers en -veehouders in West-Vlaanderen, naar de belangrijkheid van de veestapel, 15 mei 1979	185
Tabel 4.7 :	Pluimveestapel bij de beroepslandbouwers en -veehouders in West-Vlaanderen, naar de belangrijkheid van de veestapel, 15 mei 1979	189

Tabel 4.8 :	Veestapel in de landbouwstreken van West-Vlaanderen en de Westvlaamse arrondissementen, jaargemiddelde 1978-79 (alle categorieën)	192
Tabel 4.9 :	Evolutie van de veestapel in West-Vlaanderen en aandeel in het Rijk, 1959-70-79	202
Tabel 4.10 :	Evolutie van de veestapel in de Westvlaamse arrondissementen, 1959-70-79	210
Tabel 5.1 :	Technisch-ekonomische gerichtheid van de beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers in West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1978	216
Tabel 5.2 :	Technisch-ekonomische gerichtheid van de beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers in West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1978 (procentuele verdeling binnen de onderscheiden klassen)	222
Tabel 5.3 :	Specialisatie bij beroepsproducenten en bij niet-beroepsproducenten, West-Vlaanderen, 15 mei 1978	226
Tabel 5.4 :	Technisch-ekonomische gerichtheid van de beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers in de landbouwstreken in West-Vlaanderen, 15 mei 1978	228
Tabel 5.5 :	Technisch-ekonomische gerichtheid van de beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers in de Westvlaamse arrondissementen, 15 mei 1978 (procentuele verdeling naar gerichtheidsklasse)	231
Tabel 5.6 :	Technisch-ekonomische gerichtheid van de beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers in de Westvlaamse arrondissementen, 15 mei 1978 (procentuele verdeling binnen gerichtheidsklasse)	232
Tabel 5.7 :	Technisch-ekonomische gerichtheid van de beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers in West-Vlaanderen en het Rijk, evolutie 1970-78	233
Tabel 5.8 :	Evolutie van het aantal gespecialiseerde bedrijven, West-Vlaanderen en het Rijk, 1970-78	236
Tabel 5.9 :	Aandeel van de bedrijven die gedurende de 12 voorafgaande maanden een kontrakt hadden met een of meer ondernemingen, telling 1 december 1979	241

Tabel 5.10 : Aantal bedrijven met kontraktuele bindingen, Westvlaamse arrondissementen, telling 1 december 1979	242
Tabel 5.11 : Bedrijven met kontraktuele bindingen voor mestvarkens, mestkippen, leghennen, kuikens, WES-enquête 1980	245
Tabel 5.12 : Indeling van het totaal van de bedrijven en van de bedrijven met kontraktuele bindingen voor dieren, naar bedrijfsgrootte, WES-enquête 1980	246
Tabel 5.13 : Indeling van het totaal van de bedrijven en van de bedrijven met kontraktuele bindingen voor dieren, naar leeftijdsklasse van het bedrijfshoofd, WES-enquête 1980 ..	246
Tabel 5.14 : Bedrijven met kontraktuele bindingen voor groenten en vlas, WES-enquête 1980	248
Tabel 6.1 : Aantal trekkers en motokulteurs, per categorie van aangevers en naar grootte van bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979	252
Tabel 6.2 : Aantal maaidorsers per 1.000 ha graangewassen, bij beroepslandbouwers, naar grootte van de bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979	258
Tabel 6.3 : Aantal spuitwerktuigen bij beroepslandbouwers en -tuinbouwers, naar grootte van de bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979	260
Tabel 6.4 : Aantal koeien op bedrijven met installaties voor het mechanisch melken in procent van het totale aantal koeien voor de melkgifte, naar grootte van de bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979	262
Tabel 6.5 : Aantal melkkoeltanks per 100 melkkoeien, naar grootte van de bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979	263
Tabel 6.6 : Aantal trekkers en motokulteurs per 100 ha kultuurgrond, exclusief weiden en grasland, bij beroepslandbouwers, -veehouders en -tuinbouwers, naar grootte van de bedrijven, landbouwstreken in West-Vlaanderen en Westvlaamse arrondissementen, 15 mei 1979	264
Tabel 6.7 : Aantal maaidorsers per 1.000 ha graangewassen, bij beroepslandbouwers, naar grootte van de bedrijven, landbouwstreken in West-Vlaanderen en Westvlaamse arrondissementen, 15 mei 1979	267

Tabel 6.8 :	Aantal spuitwerktuigen bij beroepslandbouwers en -tuinbouwers, naar grootte van de bedrijven, landbouwstreken in West-Vlaanderen en Westvlaamse arrondissementen, 15 mei 1979	268
Tabel 6.9 :	Aantal koeien op bedrijven met installaties voor het mechanisch melken in procent van het totale aantal koeien voor de melkgifte, bij beroepslandbouwers, naar grootte van de bedrijven, landbouwstreken in West-Vlaanderen en Westvlaamse arrondissementen, 15 mei 1979	271
Tabel 6.10 :	Aantal melkkoeltanks per 100 melkkoeien, bij beroepslandbouwers, naar grootte van de bedrijven, landbouwstreken in West-Vlaanderen en Westvlaamse arrondissementen, 15 mei 1979	272
Tabel 6.11 :	Landbouwmaterieel in het bezit van aanneemers van land- en tuinbouwwerken en van koöperatieve verenigingen voor gemeenschappelijk gebruik van landbouw- en tuinbouwmachines, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979	274
Tabel 6.12 :	Gebruik van machines naar de aard van de eigenaar, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 1979 (a)	275
Tabel 6.13 :	Beroep op derden door Westvlaamse landbouwbedrijven, WES-enquête 1980	278
Tabel 6.14 :	Beroep op derden naar grootteklasse van de bedrijven, WES-enquête 1980	280
Tabel 7.1 :	Aandeel van West-Vlaanderen in Vlaanderen en het Rijk inzake betaalde oppervlakte en bestendig tewerkgestelden, 15 mei 1979	285
Tabel 7.2 :	Aantal bestendig tewerkgestelden per 100 ha betaalde oppervlakte, naar aard van grootte van de bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979	286
Tabel 7.3 :	Bestendig tewerkgestelden in land- en tuinbouw, naar aard van de tewerkgestelden en per categorie van bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979 ..	289
Tabel 7.4 :	Aantal bestendig tewerkgestelde niet-familiale arbeidskrachten, naar aard en grootte van de bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979	291

lijst van kaarten

Tabel 7.5 : Niet bestendig tewerkgestelden in West-Vlaanderen, 15 mei 1979	294
Tabel 7.6 : Tewerkgestelde arbeidskrachten omgezet in jaararbeidseenheden, naar aard van de aan-gevers, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 1979	296
Tabel 7.7 : Betekenis van de bestendige tewerkstelling in land- en tuinbouw in de landbouwstroken en in de Westvlaamse arrondissementen, 15 mei 1979 (categorieën 1 à 5)	299
Tabel 7.8 : Aantal bestendig tewerkgestelden in land- en tuinbouw per 100 ha kultuurgrond, land- bouwstroken in West-Vlaanderen en Westvlaam- se arrondissementen, 15 mei 1979	302
Tabel 7.9 : Aantal bestendig tewerkgestelden bij be- roepslandbouwers en -veehouders per 100 ha kultuurgrond, landbouwstroken in West-Vlaan- deren en Westvlaamse arrondissementen, naar grootteklasse van de bedrijven, 15 mei 1979	304
Tabel 7.10 : Aantal bestendig tewerkgestelden bij be- roepstuinbouwers, landbouwstroken in West- Vlaanderen en Westvlaamse arrondissementen, naar grootteklasse van de bedrijven, 15 mei 1979	306
Tabel 7.11 : Bestendig tewerkgestelden in land- en tuinbouw naar de aard van de tewerkgestel- den, landbouwstroken in West-Vlaanderen en Westvlaamse arrondissementen, 15 mei 1979 (categorieën 1 tot en met 5). Procentuele verdeling	307
Tabel 7.12 : Niet-familiale arbeidskrachten bestendig tewerkgesteld, naar categorie van de aan- gevers, landbouwstroken in West-Vlaanderen en Westvlaamse arrondissementen, 15 mei 1979	309
Tabel 7.13 : Tewerkgestelde arbeidskrachten omgezet in jaararbeidseenheden, landbouwstroken in West-Vlaanderen en arrondissementen, jaar 1979	310
Tabel 7.14 : Evolutie van het aantal bestendig tewerk- gestelden, West-Vlaanderen en het Rijk, telling 31 december 1959 en 15 mei 1970 ..	312
Tabel 7.15 : Evolutie van het aantal bestendig tewerk- gestelden, West-Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1970-79	313

Tabel 7.16 : Evolutie van het aantal bestendig tewerkgestelden in land- en tuinbouw in West-Vlaanderen, naar de grootte van de bedrijven, 15 mei 1970-1979	315
Tabel 7.17 : Evolutie van het aantal bestendig tewerkgestelden in land- en tuinbouw in de West-vlaamse arrondissementen, 1960-79	318
Tabel 7.18 : Daling van het aantal bestendig tewerkgestelde mannen in land- en tuinbouw ten opzichte van de totale werkgelegenheid (alle sectoren) voor mannen, Westvlaamse arrondissementen, periode 1961-70 en 1970-79 ..	320
Tabel 7.19 : Aandeel van de bedrijfsleiders van 50 jaar en meer in het totale aantal bedrijven, naar categorie en grootteklasse van de bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979	324
Tabel 7.20 : Aandeel van de bedrijfsleiders van 50 jaar en meer die een vermoedelijke opvolger hebben van 14 jaar of ouder, naar categorie en grootteklasse van de bedrijven, West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979	327
Tabel 7.21 : Wijze waarop de bedrijfshoofden een landbouwbedrijf hebben verworven, WES-enquête 1980 (procentuele verdeling)	330
Tabel 7.22 : De opvolging bij beroepslandbouwers, -veehouders en -tuinbouwers in de landbouwstroken in West-Vlaanderen en de Westvlaamse arrondissementen, naar de grootteklasse, 15 mei 1979	332
Bijlage 3.1 : Evolutie van het teeltpatroon in de West-vlaamse arrondissementen, 1959-70-79 (in ha)	369
Bijlage 5.1 : Het klassifikatiesysteem naar de technisch-ekonomische gerichtheid van het bedrijf	372
Bijlage 5.2 : Gespecialiseerde bedrijven in West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers, 15 mei 1978	374
Bijlage 5.3 : Technisch-ekonomische gerichtheid van de niet-beroepsproducenten en bijzondere inrichtingen in West-Vlaanderen, Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1978	377

lijst van kaarten

Kaart 1.1 : Aandeel van de kultuurgrond in de totale kadastrale oppervlakte, 15 mei 1970 (telling naar ligging van de gronden)	14
Kaart 1.2 : Evolutie van het landbouwareaal in de periode 1959-70 (naar bedrijfszetel) (landbouwareaal in 1959 = 100)	18
Kaart 1.3 : Evolutie van het landbouwareaal in de periode 1971-76 (landbouwareaal in 1971 = 100)	26
Kaart 2.1 : Aandeel van de beroepslandbouwers en -veehouders in het totale aantal telplichtigen, West-Vlaanderen, per gemeente, 15 mei 1979	38
Kaart 2.2 : Aandeel van de beroepstuinbouwers in het totale aantal telplichtigen, West-Vlaanderen, per gemeente, 15 mei 1979	40
Kaart 2.3 : Aandeel van de niet-beroepsproducenten (categorie 3) in het totale aantal telplichtigen, West-Vlaanderen, per gemeente, 15 mei 1979	41
Kaart 2.4 : Gemiddelde grootte van de bedrijven van beroepslandbouwers en -veehouders met teelgrond, West-Vlaanderen, per gemeente, 15 mei 1979	45
Kaart 2.5 : Gemiddelde grootte van de bedrijven van beroepstuinbouwers met teelgrond, West-Vlaanderen, per gemeente, 15 mei 1979	46
Kaart 2.6 : Aandeel van de beteelde oppervlakte uitgebaat in eigendom, West-Vlaanderen, per gemeente, 15 mei 1979 (alle categorieën)	78
Kaart 2.7 : Gemiddelde oppervlakte van een grondstuk, bedrijven met teelgrond, 15 mei 1979 (alle categorieën)	90
Kaart 2.8 : Q-verhouding in de Westvlaamse gemeenten, 15 mei 1979 (alle categorieën)	92
Kaart 2.9 : Evolutie van de gemiddelde oppervlakte van een grondstuk, 1970-79 (alle categorieën) .	98
Kaart 2.10 : Evolutie van de Q-verhouding, 1970-79 (alle categorieën)	99
Kaart 2.11 : Schematische situering van de ruilverkavelingen in West-Vlaanderen, toestand eind 1980	105

Kaart 2.12 : Situering van de ruilverkavelingen in West-Vlaanderen, toestand eind 1980	111
Kaart 2.13 : Aandeel van de Westvlaamse bedrijfshoofden die ruilverkaveling nuttig vinden voor hun bedrijf, WES-enquête 1980	117
Kaart 3.1 : Aandeel van weiden en grasland in de totale oppervlakte kultuurgrond, jaargemiddelde 1978-79 (alle categorieën)	144
Kaart 3.2 : Aandeel van de graangewassen in de totale oppervlakte kultuurgrond, jaargemiddelde 1978-79 (alle categorieën)	145
Kaart 3.3 : Aandeel van de nijverheidsgewassen in de totale oppervlakte kultuurgrond, jaargemiddelde 1978-79 (alle categorieën)	147
Kaart 3.4 : Aandeel van de aardappelen in de totale oppervlakte kultuurgrond, jaargemiddelde 1978-79 (alle categorieën)	148
Kaart 3.5 : Aandeel van de groenvoedergewassen in de totale oppervlakte kultuurgrond, jaargemiddelde 1978-79 (alle categorieën)	150
Kaart 3.6 : Aandeel van de tuinbouwteelten (voor de verkoop) in de totale kultuurgrond, jaargemiddelde 1978-79 (alle categorieën)	151
Kaart 4.1 : Aantal stuks rundvee per 100 ha beteelde oppervlakte, jaargemiddelde 1978-79 (alle categorieën)	195
Kaart 4.2 : Aantal melkkoeien per 100 ha beteelde oppervlakte, jaargemiddelde 1978-79 (alle categorieën)	196
Kaart 4.3 : Aantal varkens per 100 ha beteelde oppervlakte, jaargemiddelde 1978-79 (alle categorieën)	197
Kaart 4.4 : Aantal leghennen (al of niet op ouderdom van de leg) per 100 ha beteelde oppervlakte, jaargemiddelde 1978-79 (alle categorieën)	198
Kaart 4.5 : Aantal vleeskippen per 100 ha beteelde oppervlakte, jaargemiddelde 1978-79 (alle categorieën)	199
Kaart 5.1 : Aandeel van de bedrijven met kontraktuele bindingen, struktuurenquête 1 december 1979	243

inhoudstafel

Kaart 7.1 : Aantal bestendig tewerkgestelde mannen in land- en tuinbouw per 100 woonachtige mannen, 15 mei 1979 301

Kaart 7.2 : Verlies aan arbeidsplaatsen voor mannen in land- en tuinbouw in procent van de totale werkgelegenheid voor mannen, 1970-79 321

- 1. West-Vlaanderen in vergelijking met de andere provincies 297
- 2. West-Vlaanderen, grondwetgeving en arbeidsmarkt, 15 mei 1979 297
- 3. Prognose van het landbouwverlies, naar provincie, naar de bedrijfstak, 1970-79 301
- 4. Provincie 1970-79 301
- 5. Provincie 1970-79 301

- Verlies van arbeidsplaatsen voor mannen in land- en tuinbouw, 1970-79 321
- 1. West-Vlaanderen in vergelijking met de andere provincies 321
- 2. West-Vlaanderen, grondwetgeving en arbeidsmarkt, 15 mei 1979 321
- 3. Prognose van het landbouwverlies, naar provincie, naar de bedrijfstak, 1970-79 321
- 4. Provincie 1970-79 321
- 5. Provincie 1970-79 321
- 6. Provincie 1970-79 321
- 7. Provincie 1970-79 321
- 8. Provincie 1970-79 321
- 9. Provincie 1970-79 321
- 10. Provincie 1970-79 321
- 11. Provincie 1970-79 321
- 12. Provincie 1970-79 321
- 13. Provincie 1970-79 321
- 14. Provincie 1970-79 321
- 15. Provincie 1970-79 321
- 16. Provincie 1970-79 321
- 17. Provincie 1970-79 321
- 18. Provincie 1970-79 321
- 19. Provincie 1970-79 321
- 20. Provincie 1970-79 321
- 21. Provincie 1970-79 321
- 22. Provincie 1970-79 321
- 23. Provincie 1970-79 321
- 24. Provincie 1970-79 321
- 25. Provincie 1970-79 321
- 26. Provincie 1970-79 321
- 27. Provincie 1970-79 321
- 28. Provincie 1970-79 321
- 29. Provincie 1970-79 321
- 30. Provincie 1970-79 321
- 31. Provincie 1970-79 321
- 32. Provincie 1970-79 321
- 33. Provincie 1970-79 321
- 34. Provincie 1970-79 321
- 35. Provincie 1970-79 321
- 36. Provincie 1970-79 321
- 37. Provincie 1970-79 321
- 38. Provincie 1970-79 321
- 39. Provincie 1970-79 321
- 40. Provincie 1970-79 321
- 41. Provincie 1970-79 321
- 42. Provincie 1970-79 321
- 43. Provincie 1970-79 321
- 44. Provincie 1970-79 321
- 45. Provincie 1970-79 321
- 46. Provincie 1970-79 321
- 47. Provincie 1970-79 321
- 48. Provincie 1970-79 321
- 49. Provincie 1970-79 321
- 50. Provincie 1970-79 321
- 51. Provincie 1970-79 321
- 52. Provincie 1970-79 321
- 53. Provincie 1970-79 321
- 54. Provincie 1970-79 321
- 55. Provincie 1970-79 321
- 56. Provincie 1970-79 321
- 57. Provincie 1970-79 321
- 58. Provincie 1970-79 321
- 59. Provincie 1970-79 321
- 60. Provincie 1970-79 321
- 61. Provincie 1970-79 321
- 62. Provincie 1970-79 321
- 63. Provincie 1970-79 321
- 64. Provincie 1970-79 321
- 65. Provincie 1970-79 321
- 66. Provincie 1970-79 321
- 67. Provincie 1970-79 321
- 68. Provincie 1970-79 321
- 69. Provincie 1970-79 321
- 70. Provincie 1970-79 321
- 71. Provincie 1970-79 321
- 72. Provincie 1970-79 321
- 73. Provincie 1970-79 321
- 74. Provincie 1970-79 321
- 75. Provincie 1970-79 321
- 76. Provincie 1970-79 321
- 77. Provincie 1970-79 321
- 78. Provincie 1970-79 321
- 79. Provincie 1970-79 321
- 80. Provincie 1970-79 321
- 81. Provincie 1970-79 321
- 82. Provincie 1970-79 321
- 83. Provincie 1970-79 321
- 84. Provincie 1970-79 321
- 85. Provincie 1970-79 321
- 86. Provincie 1970-79 321
- 87. Provincie 1970-79 321
- 88. Provincie 1970-79 321
- 89. Provincie 1970-79 321
- 90. Provincie 1970-79 321
- 91. Provincie 1970-79 321
- 92. Provincie 1970-79 321
- 93. Provincie 1970-79 321
- 94. Provincie 1970-79 321
- 95. Provincie 1970-79 321
- 96. Provincie 1970-79 321
- 97. Provincie 1970-79 321
- 98. Provincie 1970-79 321
- 99. Provincie 1970-79 321
- 100. Provincie 1970-79 321

inhoudstafel

Voorwoord	5
Inleiding	7
Hoofdstuk 1 : Betekenis van land- en tuinbouw in het bodembebruik	9
1. West-Vlaanderen in vergelijking met de andere pro- vincies	9
2. Westvlaamse arrondissementen en gemeenten, 15 mei 1970	12
3. Evolutie van het landbouwareaal, naar ligging van de bedrijfszetel, 1959-79	15
A. Periode 1959-70	15
B. Periode 1970-79	19
Hoofdstuk 2 : Strukturele aspecten	29
1. Aantal bedrijven, beteelde oppervlakte en bedrijfs- grootte, 15 mei 1979	30
A. Verdeling naar categorie van bedrijven	30
B. Gemiddelde oppervlakte van de bedrijven	42
C. Spreiding naar de grootte van de bedrijven (op basis van de beteelde oppervlakte)	47
2. Evolutie 1959-70-79 : aantal bedrijven, beteelde oppervlakte, bedrijfsgrootte	53
A. West-Vlaanderen in vergelijking met het Rijk ...	53
B. West-Vlaanderen, per arrondissement, 1959-70-79	67
3. Uitbatingswijze van de landbouwgrond naar huur of eigendom, toestand 15 mei 1979	72
A. West-Vlaanderen in vergelijking met het Rijk ...	72
B. West-Vlaanderen, per landbouwstreek, per arron- dissement en per gemeente	75
4. Uitbatingswijze van de landbouwgrond naar huur of eigendom, evolutie 1959-70-79	79
A. West-Vlaanderen in vergelijking met het Rijk, 1959-70-79	79
B. West-Vlaanderen, per arrondissement, 1970-79 ...	82
5. Grondversnippering	85
A. West-Vlaanderen in vergelijking met het Rijk, 15 mei 1979	85
B. West-Vlaanderen, per arrondissement en per ge- meente, 15 mei 1979	88
C. Evolutie van de grondversnippering	93
6. Ruilverkaveling in West-Vlaanderen	100
A. Inleiding	100
B. Ruilverkavelingen, 1968-80	102
C. Economische aspecten van ruilverkaveling	112
D. Houding van de bedrijfsleiders ten opzichte van ruilverkaveling, WES-enquête	115
Hoofdstuk 3 : Het teeltplan	122
1. Teeltplan, huidige toestand	122
A. West-Vlaanderen in vergelijking met Vlaanderen en het Rijk, 1978-79	122

B. West-Vlaanderen, naar categorie van telplichtigen, 15 mei 1979	132
C. West-Vlaanderen, naar categorie van de telplichtigen en naar de grootte van de bedrijven, 15 mei 1979	135
D. West-Vlaanderen, per landbouwstreek, per arrondissement en per gemeente, 1978-79	141
2. Evolutie van het teeltpatroon, 1959-70-79	155
A. West-Vlaanderen in vergelijking met het Rijk ...	155
B. Evolutie in de Westvlaamse arrondissementen	165
3. De gemiddelde opbrengst (in 100 kg per ha) van de landbouwgewassen	168
Hoofdstuk 4 : De veeteelt	171
1. Veeteelt, huidige toestand	171
A. West-Vlaanderen in vergelijking met Vlaanderen en het Rijk, huidige toestand	171
B. Veeteelt, per landbouwstreek, per arrondissement en per gemeente	191
2. Evolutie van de veeteelt	200
A. West-Vlaanderen in vergelijking met het Rijk, 1959-70-79	200
B. Veestapel naar de belangrijkheidsklasse in West-Vlaanderen, 1970-79	204
C. Evolutie in de Westvlaamse arrondissementen, 1959-70-79	209
Hoofdstuk 5 : Technisch-ekonomische gerichtheid van de landbouwbedrijven. Kontraktuele landbouw	214
1. Technisch-ekonomische gerichtheid in West-Vlaanderen in vergelijking met Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1978	215
A. Beroepslandbouwers, -veefokkers en -tuinbouwers	215
B. Niet-beroepsproducenten	226
2. Technisch-ekonomische gerichtheid in de landbouwstroken van West-Vlaanderen en in de Westvlaamse arrondissementen, 15 mei 1978	227
3. Evolutie in de technisch-ekonomische gerichtheid in West-Vlaanderen en het Rijk, 1970-78	231
4. De kontraktuele landbouw in West-Vlaanderen	237
A. Gegevens uit de landbouwstellingen	238
B. Resultaten WES-enquête 1980	244
Hoofdstuk 6 : Mechanisering en beroep op derden in land- en tuinbouw	250
1. Mechanisering	250
A. Mechanisering in West-Vlaanderen in vergelijking met Vlaanderen en het Rijk, 15 mei 1979	250
B. Mechanisering in West-Vlaanderen, per landbouwstreek en per arrondissement, 15 mei 1979	266
2. Beroep op derden in land- en tuinbouw	273
A. Gegevens uit de land- en tuinbouwstellingen van 1979	273
B. Gegevens uit de WES-enquête 1980	276

Hoofdstuk 7 : De tewerkstelling in de landbouw en de opvolgingsdruk	282
1. Tewerkstelling in West-Vlaanderen in vergelijking met Vlaanderen en het Rijk, 1979	283
A. Bestendig tewerkgestelde arbeidskrachten	283
B. Niet bestendig tewerkgestelde arbeidskrachten ..	293
C. Tewerkstelling in land- en tuinbouw omgerekend in jaararbeidseenheden	295
2. Tewerkstelling in West-Vlaanderen, per landbouw- streek, per arrondissement en per gemeente, 15 mei 1979	298
3. Evolutie van de tewerkstelling, 1959-70-79	311
A. West-Vlaanderen in vergelijking met het Rijk ...	311
B. Evolutie in de Westvlaamse arrondissementen	317
4. De opvolging van de bedrijfsleiders, 1979	322
A. West-Vlaanderen in vergelijking met Vlaanderen en het Rijk	322
B. Landbouwstrekken in West-Vlaanderen en Westvlaam- se arrondissementen	331
Hoofdstuk 8 : Samenvatting	335
Aanbevelingen	359
Bijlagen	368
Lijst van tabellen	381
Lijst van kaarten	391

reeks van het westvlaams economisch studiebureau

- De Economische Situatie en Mogelijkheden van het Arrondissement Ieper, door G. DECLERCQ & O. VANNESTE, 1958 (207 blz.), uitgeput
- De Belgische Zeevisserij - Een Economische Studie, door O. VANNESTE & P. Hovart, 1959 (358 blz.), uitgeput
- La Pêche Maritime Belge - Etude Economique, par O. VANNESTE & P. HOVART, 1959 (358 pp.), uitgeput
- Het Arrondissement Brugge - Een Regionaal-Economische Studie, door O. VANNESTE, J. THEYS & M. ZWAENEPOEL, 1961 (463 blz.), uitgeput
- Het Arrondissement Oostende - Een Regionaal-Economische Studie, door O. VANNESTE, J. THEYS & M. ZWAENEPOEL, 1962 (444 blz.), 265 fr.
- Menen - Een Economische Studie van een Grensstad, door O. VANNESTE & J. THEYS, 1962 (256 blz.), uitgeput
- Het Arrondissement Roeselare - Een Regionaal-Economische Studie, door O. VANNESTE, J. THEYS & M. ZWAENEPOEL, 1963 (336 blz.), uitgeput
- Westvlaamse grensarbeiders in Noord-Frankrijk, door J. THEYS o.l.v. O. VANNESTE, 1964 (144 blz.), 159 fr.
- Les Frontaliers de la Flandre Occidentale dans le Nord de la France, par J. Theys s.l.d. O. VANNESTE, 1964 (144 pp.), 159 fr.
- Veurne - Een Economische Studie, door O. VANNESTE & J. THEYS, 1964 (189 blz.), uitgeput
- De landbouw in West-Vlaanderen, door M. ZWAENEPOEL & N. VANHOVE, 1965 (352 blz., plus kaart), uitgeput
- Het Groeipoolconcept en de Regionaal-Economische politiek, door O. Vanneste, 1967 (376 blz.), 265 fr.
- Het Arrondissement Tielt - Een Regionaal-Economische Studie, door O. VANNESTE & J. THEYS, 1968 (410 blz.), 265 fr.
- Een analyse van de Westvlaamse grensarbeid in Noord-Frankrijk, door J. THEYS, 1969 (279 blz.), 265 fr.
- Vrije Tijd - Een sociologische analyse van het vrijetijdsgebruik en de vrijetijdsbesteding van de Westvlaamse bevolking, door M. ZWAENEPOEL, 1969 (332 blz.), uitgeput
- Het vakantiepatroon en de toeristische bestedingen van de Belgische bevolking, door N. VANHOVE, 1969 (264 blz.), 265 fr.

Structure des vacances et dépenses touristiques de la population belge, par N. VANHOVE, 1969 (264 pp.), 265 fr.

Demografische facetstudies, door Ir. J.M.L. DEMEYERE, 1969 (144 blz.), 159 fr.

Tertiaire sektor en verzorgende centra van West-Vlaanderen, door R. BRANSON, J. THEYS, H. VAN REYBROUCK o.l.v. N. VANHOVE, 1971 (360 blz.), 318 fr.

Luchtverontreiniging in West-Vlaanderen - Bronnen, toestand en bestrijding door de ruimtelijke ordening, door J. HEM-SCHOOTE, 1972 (212 blz.), 265 fr.

Het Belgisch Kusttoerisme - Vandaag en morgen, door N. VANHOVE, 1973 (520 blz.), 466 fr.

Van vlaskutser tot Franschman - Bijdrage tot de geschiedenis van de Westvlaamse plattelandsbevolking in de negentiende eeuw, door L. SCHEPENS, 1973 (294 blz.), 371 fr.

De Westvlaamse gemeenten in de Volkstelling 1970 - Statistische tabellen, VOLKSTELLING 1970, 1974 (128 blz.), 191 fr.

De energiefunctie van de Belgische Kust en de maritieme industrialisering - Een technisch-ekonomische evaluatie, door SYMARINDUS, 1977 (448 blz.), 650 fr.

Verzamelde toespraken, uitgesproken bij de opening van de gewone zitting van de provinciale raad van West-Vlaanderen, door P. van Outryve d'Ydewalle, 1980 (816 blz.), 848 fr.

West-Vlaanderen in kaart, door het WES, 1981 (220 blz.), 420 fr.

De zeevisserij - Een struktuuranalyse van de Belgische zeevisserij, 1982 (256 blz.), 475 fr.

Wettelijk Depot : D/1982/0624-3

Kaarten en grafieken : Tekembureel WES, Brugge

Drukkerij : Groeninghe, Kortrijk

Ontwerp kافت : B. Delaere, Kortrijk

Lay-out : WES, Brugge

